

ОСНОВНА ШКОЛА „БОРИСЛАВ ПЕКИЋ“

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПЕРИОД ОД 2022. ДО 2026. ГОДИНЕ

Београд 2022. године

**ОСНОВНА ШКОЛА „БОРИСЛАВ ПЕКИЋ" Данила
Лекића 27, 11070 Нови Београд Тел/факс: 011/318 24
84 011/318 73 75**

e mail:

direktor@skola-pekic.edu.rs - Директор школе
ppsluzba@skola-pekic.edu.rs - Педагог и Психолог
sekretarijat@skola-pekic.edu.rs - Секретаријат
racunovodstvo@skola-pekic.edu.rs – Рачуноводство
www.skola-pekic.edu.rs

СТРУЧНИ АКТИВ ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА:

* Стручни сарадник , Педагог – Немања Ресановић

* Координатор – Милица Матић

1. Стручно веће наставника разредне наставе – Жаклина Милошевић, Светлана Милутиновић
2. Стручно веће наставника српског језик - Јасмина Ђукић
3. Стручно веће наставника страних језика - Невена Јовановић
4. Стручно веће наставника математике – Весна Девић
5. Стручно веће наставника природних наука - Јадранка Медан
6. Стручно веће наставника историје и географије - Ива Удовичић
7. Стручно веће наставника уметности - Милица Миротић
8. Стручно веће наставника физичког и здравственог васпитања - Владимир Милошевић
9. Стручно веће наставника технике и информатике - Бранка Ковачевић
10. Стручно веће наставника верске наставе и грађанског васпитања - Маша Бјелица

Председник Школског одбора:

Данило Милинковић

Директор школе:

Горан Шупљеглав

	САДРЖАЈ	
1.	ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	
	- Уводне напомене	
	- Основни подаци о школи	
2.	СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	
3.	НАСТАВНИ ПЛАН ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	
4.	ПРВИ ОБРАЗОВНИ ЦИКЛУС	
	-Програми обавезних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, програм допунске и додатне наставе	
	- Програми изборних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање	
	- Програм рада целодневне наставе	
5.	ДРУГИ ОБРАЗОВНИ ЦИКЛУС	
	- Програми обавезних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, програм допунске и додатне наставе	
	- Програми обавезних изборних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, програм допунске и додатне наставе	
	- Програми изборних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање	
6.	ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ ОД 1. ДО 8. РАЗРЕДА	
7.	ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ	
8.	ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ	
9.	ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА	
10.	ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	
11.	ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ	
12.	ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ	
13.	ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	
14.	ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	
15.	ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ	
16.	ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ	
17.	ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈА, ПОСЕТА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ	
18.	ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ	
19.	ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ	
20.	ПРОГРАМ ВАСПИТНОГ РАДА СА УЧЕНИЦИМА	
21.	УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ	
22.	ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА СА ТАЛЕНТОВАНИМ И НАДАРЕНИМ УЧЕНИЦИМА	
23.	ПРОГРАМИ СТРУЧНИХ ОРГАНА, ТИМОВА И ПЕДАГОШКОГ КОЛЕГИЈУМА	
24.	ПРОГРАМ РАДА НАСТАВНИЧКОГ ВЕЋА	
25.	ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ ВЕЋА	
26.	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ КОЈИ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНИ РАД	
27.	ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА	
28.	ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Основне школе „Борислав Пекић“, Београд
од 2022/2023. школске године до 2025/2026. школске године

- Закон о основама система образовања и васпитања ("Сл.гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закони 6/2020, 129/2021.)
- Закон о основном образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", бр. 55/2013, 101/2017, 10/2019 и 27/2018 - др. закон и 129/2021)
- Закон о уџбеницима („Службени гласник РС“ - број 27/18)
- Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања ("Сл. гласник РС – Просветни гласник", бр. 10/2017-1, 12/2018-1, 15/2018-1, 18/2018-1, 1/2019-18, 2/2020-1)
- (Правилник о изменама и допуни Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања – Дигитални свет)
- Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања ("Сл. Гласник РС – Просветни гласник", бр.16/2018 – од 47 стр., 3/2019-1)
- Правилник о допуни Правилника о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања.Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", бр. 5/2021 од 29.6.2021. године, ступио је на снагу 6.7.2021, а примењује се од школске 2021/2022. године.
- Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања("Сл. гласник РС – Просветни гласник", бр.5/2019- од 6 стране,1/2020-1, 6/2020-1)
- Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања("Сл. гласник РС – Просветни гласник", бр.11/2019-од 1стр, 6/2020-20)
- Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања ("Сл. гласник РС – Просветни гласник", бр.15/2018- од 77 стр., 3/2020-3,1
- Правилник о допунама Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања ("Сл. Гласник РС – Просветни гласник", бр.17/2021.од 5. новембра 2021.године, а примењује се од школске 2022/2023. године (део који се односи на слободне наставне активности).
- Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања("Сл. гласник РС – Просветни гласник", бр.5/2019- од 62 стране, 1/2020-60, 6/2020-99, 8/2020-597)
- Правилник о изменама Правилника о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања. Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", бр. 5/2021 од 29.6.2021. године, страна 4, ступио је на снагу 6.7.2021, а примењује се од школске 2021/2022. године.
- Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања("Сл. гласник РС – Просветни гласник", бр.11/2019- од 61 стране, 2/2020-6, 6/2020-118)
- Правилник о изменама Правилника о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања. Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", бр. 5/2021 од 29.6.2021. године, страна 8, ступио је на снагу 6.7.2021, а примењује се од школске 2021/2022. године.
- Правилник о сталном стручном усавршавању и напредовању у звање наставника, васпитача и стручних сарадника („Службени гласник РС“ број 109 од 19. новембра 2021)
- Правилник о оцењивању ученика у основном образовању у васпитању („Сл. гласник РС“ бр. 34/2019, 59/2020 и 81/2020)

- Правилник о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи („Службени гласник РС“ број 30 од 25.априла 2019.)
- Правилник о ближим упутствима за утврђивања права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање („Службени гласник РС“, број 74/2018)
- Правилник о обављању друштвено – корисног, односно хуманитарног рада („Службени гласник РС“, број 68/2018)
- Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Сл. гл. РС, бр.46/2019 104/2020)
- Правилник о поступању установе у случаји сумње или утврђеног дискриминаторског понашања и вређања угледа, части или достојанства личности („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр.65/2018)
- Правилник о ближим условима за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновање наставе на даљину у основној школи („Службени гласник РС“, број 109/2020)
- Правилник о општим стандардима постигнућа – образовни стандарди за крај обавезног образовања („Пр. гласник“ бр. 5/2010)
- Правилник о образовним стандардима за крај првог циклуса – српски, математика, природа и друштво – (Сл. гласник Просветни преглед бр. 5 од 7. 06.2011. године);
- Правилник о ближим условима за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновање наставе на даљину у основној школи "Службени гласник РС", број 109 од 21. августа 2020.
- * Препоруке за планирање образовно – васпитног рада у складу са новим програмима наставе и учења број 1272 /2018. од 9.7. 2018. год.- Завод за унапређивање образовања и васпитања у сарадњи са Министарством просвете науке и технолошког развоја.
- * Стручно упутство о начину израде школске документације број 119-01-346/1/2014-01 од 27.8.2014.- Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Уводне напомене

Према члану 61. Закона о основама система образовања и васпитања Школски програм доноси орган управљања, у складу са наставним плановима и програмима.

Школским програмом обезбеђује се остваривање наставних планова и програма и потреба ученика и родитеља, школе и јединице локалне самоуправе.

Школски програм је документ на основу којег се остварује развојни план и укупан образовно-васпитни рад у школи. Школски програм представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира и реализује свој рад. Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно старатеља у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

Школски програм се доноси на основу наставног плана и програма у складу са Законом. Поједини делови школског програма иновирају се у току његовог остваривања. Школски програм садржи обавезни, изборни и факултативни део.

Обавезни део наставног плана и програма садржи основне предмете и садржаје који су обавезни за све ученике одређеног нивоа и врсте образовања.

Изборни део наставног плана и програма обухвата изборне предмете и садржаје програма по нивоима и врстама образовања од којих ученик обавезно бира један или више предмета према својим склоностима.

Факултативни део наставног плана и програма обухвата предмете којима се задовољавају интересовања ученика у складу са могућностима школе, као и садржаје и облике слободних активности.

Школски програм утемељен је на начелима:

- 1) усмерености на процесе и исходе учења;
- 2) заснованости на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;
- 3) уважавања узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
- 4) хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета;
- 5) поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
- 6) заснованости на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења;
- 7) уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
- 8) развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања учениковог развоја;
- 9) коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
- 10) уважавања узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.

Основни подаци о школи

На основу члана 9. Закона о основној школи („Службени гласник РС”, бр.50/92,53/93,67/93,48/94,66/96 и 22/2002) Влада Републике Србије доноси ОДЛУКУ О ОСНИВАЊУ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ „БОРИСЛАВ ПЕКИЋ” У БЕОГРАДУ.

Седиште школе је у улици Данила Лекића бр 27.

Изградњу школе поред Министарства просвете и спорта Републике Србије као главног инвеститора, помогле су и Владе Грчке и Јапана. Дана 12. јула 2002. године добила је име, ОШ «Борислав Пекић», на предлог СО Нови Београд.

Упис ученика у школу је почео је 19. августа 2002. године. Школа је почела је са радом 13. септембра 2002. године у новом објекту, док је колектив преузет из Основне школе »Владимир Иљич Лењин» из које су пренета и сва наставна средства која се континуирано допуњују према могућностима школе. За дан школе је одређен 4. фебруар, односно дан рођења Борислава Пекића.

Мисија наше школе је да ученици стичу знање кроз образовно-васпитни процес и ваннаставне активности које реализују запослени у школи и да подстичемо лични развој ученика и наставника. Школа има велики број ученика и запослених и зато развијамо свест о правима и одговорностима и негујемо међусобно разумевање и уважавање.

Желимо школу у којој ће атмосфера за рад бити креативна и подстицајна, услови за рад добри, ученици и наставници мотивисани, а активности интересантне и разноврсне. У будућности видимо себе као „отворену школу” са великом понудом ваннаставних активности, учешћем свих заинтересованих субјеката у њеном раду (наставници, ученици, родитељи, локална заједница), и као школу у којој се настава изводи у складу са савременим принципима дидактике. Школа жели да настави у правцу започетих иницијатива и активности: да развија гостопримство и отвореност за посете, предавања и размене искуства са другим школама, да организује такмичења , изложбе, спортске догађаје на нивоу школе, општине , града и даље. Сматрамо да наша школа, због броја ученика, запослених, просторних могућности као и планираних активности, треба да има значајну улогу у животу и раду локалне заједнице и шире.

2. СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање , које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености неопходне за живот у савременом друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци школског програма

- Развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојном потребама, могућностима и интересовањима;
- Подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- Оспособљавање за рад , даље образовање и самостално учење у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- Оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- Развијање свести о државној и националној припадности , неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- Омогућивање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- Развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине
- Усвајање разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- -Уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- Развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост.
- Поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- Развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

3. НАСТАВНИ ПЛАН ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА ПО ПРЕДМЕТИМА

п р е д м е т	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Српски језик	180	180	180	180	-	-	-	-
Српски језик и књижевност					180	144	144	136
Енглески језик	72	72	72	72	72	72	72	68
Ликовна култура	36	72	72	72	72	36	36	34
Музичка култура	36	36	36	36	72	36	36	34
Свет око нас	72	72	-	-	-	-	-	-
Природа и друштво	-	-	72	72	-	-	-	-
Историја	-	-	-	-	36	72	72	68
Географија	-	-	-	-	36	72	72	68
Физика	-	-	-	-	-	72	72	68
Математика	180	180	180	180	144	144	144	136
Биологија	-	-	-	-	72	72	72	68
Хемија	-	-	-	-	-	-	72	68
Техника и технологија	-	-	-	-	72	72	72	68
Физичко и здравствено васп.	108	108	108	108	72	72	108	102
Страни језик					72	72	72	68
Обавезне физичке активности	-	-	-	-	54	54	/	/
Физичко васпитање изабрани спорт	-	-	-	-	/	/	/	/
Веронаука/ Грађанско васп.	36	36	36	36	36	36	36	34

Пројектна настава	-	-	36	36	-	-	-	-
Дигитални свет	36	36	-	-	-	-	-	-
Чувари природе	-	-			-	-	-	-
Народна традиција	-	-			-	-	-	-
Рука у тесту	-	-						
Цртање, сликање, вајање	-	-	-	-	36	36	36	36
хор и оркестар	-	-	-	-				
Свакодневни живот у прошлости	-	-	-	-				
информатика и рачунарство	-	-	-	-				
УКУПНО	756	756	756	756	1008	1044	1116	1056

* Ученик бира један од понуђених наставних предмета: верска настава/ грађанско васпитање на почетку школске године.

Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.

Ученик бира спортску грану са листе коју нуди школа на почетку школске године. Ученик бира један од понуђена четири предмета са листе В, према својим склоностима, на почетку школске године.

НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА

А. Обавезни наставни предмет	Први разред		Други разред		Трећи разред		Четврти разред	
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.

1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72				
5.	Природа и друштво					2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	36	2	36
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
9.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36		
Укупно А		20	720	21	756	21	756	20	720
Б. Изборни наставни предмети/ изборни програми									
10.	Верска настава/ грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	36
Укупно Б		1	36	1	36	1	36	1	36
Укупно А и Б		21	756	22	792	22	792	21	756
Остали облици образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни наставни предмети, изборни нас. предмети/ изборни програми и активности									
Пројектна настава								1	36
Допунска настава		1	36	1	36	1	36	1	36
Додатна настава								1	36
Настава у природи		7-10 дана год		7-10 дана год		7-10 дана год		7-10 дана год	
Остали облици образовно-васпитног рада									
Час одељенског старешине		1	36	1	36	1	36	1	36
Ваннаставне активности/ друштвене, техничке, хуманитарне, спортске и културне активности		1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
Екскурзије		1-2 дана год.		1-2 дана год.		1-2 дана год.		1-2 дана год.	

* Ученик бира један од понуђених изборних наставних предмета: верска настава/ грађанско васпитање на почетку школске године.

4. ПРВИ ОБРАЗОВНИ ЦИКЛУС

ПРВИ РАЗРЕД

1. Програми обавезних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, допунска и додатна настава

СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд: 180

Недељни фонд: 5

Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Почетно читање и писање	74	34	108
2.	Књижевност	36	6	42
3.	Језик	5	3	8
4.	Језичка култура	16	6	22
укупно:		131	49	180

Кључни појмови: глас, слово, реч, реченица, диктат, поезија, проза, текст, лик, реченице по значењу, употреба великог слова, тачка, упитник, узвичник, порука, описивање, богаћење речника, изражајно казивање, и читање, правописна правила.

наставна тема /област		
Почетно читање и писање (108)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
1. разликује изговорени глас и записано слово; 2. разликује изговорене и написане речи и реченице; 3. влада основном техником читања и писања ћириличног текста; 4. разуме прочитано.	-Глас и слово; штампана и писана слова ћириличног писма. –Речи и реченице као говорне и писане целине. –Текстови засићени словима каја се обрађују / текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима. Језичке игре. Аналитичко-синтетичка вежбања лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе. Писање, читање, питања којима се проверава разумевање прочитаног. Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (ћ,ђ; чч; јљ)	-Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: шема, илустрација, графика. -Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду. -Обезбеђивање корелације са сродним предметима. -Припремање наставника за часове водећи рачуна о особеностима одељења. -Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације. -Појединачно шчитавање и логичко читање. -Читање хорски, само повремено (у циљу подстицања ученика који заостају у савладавању читања). -Гласно читање уз аналитичку и критичку процену.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Физичко и здравствено васпитање: вежбе у развијању моторике – вежбање покрета руке, шаке, прстију и њихова координација; вежбе дисања као припрема за читање. Музичка култура: слушање музике – композиције различитог карактера; музичко стваралаштво – стварање звучне приче. Ликовна култура: споразумевање – слика, текст, звук; кратки анимирани филмови.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима;проверава оствареност исхода.	слуша, посматра, прича, преписује, шчитава, чита текстове, активно учествује у разговору, износи својемисљење, поставља питања, препричава.	

наставна тема /област		
Књижевност (42)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
5. активно слуша и разуме садржај књижевно уметничког текста који му се чита; 6. препозна песму, причу и драмски текст; 7. одреди главни догађај време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом; 8. уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина; 9. изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу; 10. препозна загонетку и разуме њено значење; 11. препозна басну и разуме њено значење;	КЊИЖЕВНИ ПОЈМОВИ: песма; прича; догађај; место и време збивања; књижевни лик – изглед, основне особине и поступци; драмски текст за децу; шаљива песма; басна; загонетка ШКОЛСКА ЛЕКТИРА -поезија -проза -драмски текстови -популарни и информативни текстови ДОМАЋА ЛЕКТИРА	-Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона -Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду -Обезбеђивање корелације са сродним предметима -Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења -Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Свет око нас</u> (Моја породица, наша одељенска заједница, ученички прибор) <u>Музичка култура</u> (Слушање музике: Композиције различитог карактера; Музичко стваралаштво: Стварање звучне приче) <u>Ликовна култура</u> (Споразумевање: Слика, текст, звук; Кратки анимирани филмови)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима; проверава оствареност исхода;	слуша, посматра, прича, чита текстове, активно учествује у разговору, описује доживљај прочитаних књижевних дела и износи мишљење о њима, поставља питања, препричава	
наставна тема /област		
Језик (8)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
12. разликује слово, реч и реченицу; 13. правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом односно интонацијским знаком на крају; 14. правилно употреби велико слово;	Реченица; реч; слово. Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи. Реченице као обавештење, питање и заповест. Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља и назива места и улице у којој ученик живи, као иназив школе коју похађа. Правилно потписивање. Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у реченици.	-Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона -Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду -Обезбеђивање корелације са сродним предметима -Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења -Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Природа и друштво</u> (Природа, човек, друштво - Услови за живот, Облици рељефа; Материјали – Промене материјала) <u>Музичка култура</u> (Слушање музике: Музички дијалог)		

Ликовна култура (Споразумевање: Тумачење визуелних информација) Математика (Мерење и мере: Јединице мере)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира; објашњава, осмишљава одговарајуће примере; проверава оствареност исхода;		слуша, посматра, повезује са наученим, активно учествује у разговору, поставља питања, решава задато, прича и описује
наставна тема /област		
Језичка култура (22)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
15. учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; 16. обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; 17. усмено прича према сликама и доживљајима; 18. усмено описује ствари из непосредног окружења; 19. бира и користи одговарајуће речи у говору; 20. на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору; 21. напамет говори краће књижевне текстове; 22. учествује у сценском извођењу текста; 23. пажљиво и културно слуша саговорнике; 24. слуша, разуме и парафрази поруку; 25. слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања; 26. примењује основна правописна правила; 27. пише читко и уредно; 28. писмено одговара на постављена питања; 29. спаја више реченица у краћу целину; 30. пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила; 31. гласно чита, правилно и са разумевањем; 32. тихо чита (у себи) са разумевањем прочитаног; 33. пронађе информације експлицитно изнете у тексту	<u>Говорење</u> Вођени и слободни разговор. Говорни предлози. Усмена порука. Причање и описивање. Казивање књижевног текста. Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација. Сценско извођење текста Богаћење речника: лексичке и синтаксичке вежбе. Разговорне, ситуационе и језичке игре. <u>Слушање</u> Стварне и симулиране ситуације. Слушна порука. Аудио-визуелни записи. Игре за развијање слушне пажње. <u>Писање</u> Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту. Писана порука. Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста. Реченице/кратак текст погодан за диктирање. <u>Читање</u> Књижевни текстови. Текстови са практичном наменом: позивница, упутство, списак за куповину и др. Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др. Информативни текстови: уџбенички ван уџбенички	-Уувежавати јасно, прецизно и разговетно изговарање реченице, поштовање интонације и правилно акцентовање у реченицама. -Реализовати различите програмске вежбе (правописне, језичке, лексичко-семантичке). -Примењивати правописне вежбе: диктат, аутодиктат, вежбе допуњавања и правилног избора речи. -Кроз игровне активности, посебно кроз језичке и ситуационе игре, неговати језичку културу говора. -Реализовати говорне вежбе у функцији изграђивања доброг језичког укуса, елоквентности и флуентности у изражавању. -Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације;
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Свет око нас (Природа, човек, друштво - Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима) Музичка култура (Слушање музике: Композиције различитог карактера; Музичко стваралаштво: Стварање звучне приче) Ликовна култура (Споразумевање: Слика, текст, звук; Кратки анимирани филмови)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира ;		слуша, посматра, прича, чита текстове, глуми, активно учествује у разговору, описује усмено и

објашњава, осмишљава одговарајуће примере; проверава оствареност исхода;		писмено доживљај, износи мишљење о својој раду других;	
Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање			
Критеријуми оцењивања Правилник о оцењивању	Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Праћење и оцењивање (време)
Први ниво (најбољи) -Правилно изговара све гласове, везује их за слова, а слова у речи. -Чита краће текстове са разумевањем. -Правилно и самостално пише једноставним и пуним реченицама. Самостално исказује своје мишљење. -Правилно употребљава тачку и велико слово. -Савладао је читање и писање, разликује знаке интерпункције као и обавештајну, упитну и узвичну реченицу. -Уочава главне ликове и њихове особине као и просторне и временске односе. -Дословно понавља краће садржаје и самостално описује бића по битним обележјима. Друго ниво (оцена 4) -Правилно шчитава повезујући речи у реченицу, правилно пише слова и повезује их у речи. -Одваја речи приликом писања. -Одговара на питања пуном реченицом и дословно понавља краће садржаје. -Самосталан је у исказивању свог мишљења. -Савладао је читање и писање, разликује знаке интерпункције као и обавештајну, упитну и узвичну реченицу. -Уочава главне ликове, просторне и временске односе.	-иницијална процена нивоа на коме се ученици налазе; - писане провере -вођење прописане педагошке документације -белешке о: активностима, самосталности у току рада, практичним радовима, свескама ученика, учешћу на такмичењима и у различитим активностима-заједничко вредновање ученика и наставника-самопроцена оцено и ангажовања од стране ученика; * групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) * рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика)	- Табеларна евиденција о писменим проверама. -Чек-листе са скалом процене Протоколи посматрања Упитници (за групни и рад у пару). - Учесталост јављања (јављање+; више пута ++; комплетан, потпун одговор +++; не зна одговор – запис датума и области). - Свеобухватност одговора (област; скала по нивоима). * Самосталност у извршавању задатака (област; скала по нивоима). * Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) - Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група - Панои: добровољно учешће у разним наставним и ваннаставним активностима.	Свакодневно бележење током године. Пресек стања на месечном нивоу. Пресек стања након обрађене области. Пресек стања по тромесечјима. Провера на крају школске године.
СРПСКИ ЈЕЗИК – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА			
У области ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА ученик/ученица:			
1CJ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике 1CJ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања 1CJ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. „певушења“ или „скандирања“ 1CJ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних деловаили занимљивих детаља 1CJ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације 1CJ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање 1CJ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју 1CJ.0.1.8. уме даодбрани своју тврдњу или став			
Основни ниво		Средњи ниво	Напредни ниво

1CJ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног и латиничког текста 1CJ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.) 1CJ.1.3.1. пише писаним / и штампаним/словима ћирилице 1CJ.1.3.2. уме да се потпише 1CJ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате 1CJ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну) 1CJ. 1.5.3. одређује главни догађај и ликове(који су носиоци радње) у књижевно уметничком тексту 1CJ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевно уметничком тексту 1CJ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1CJ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе 1CJ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре 1CJ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне)	1CJ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. проналази део/детаљ који је приказан на илустрацији, у табели, или на дијаграму) 1CJ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова 1CJ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле) 1CJ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине - пословице, загонетке, брзалице) 1CJ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога 1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику	1CJ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст
--	--	---

СРПСКИ ЈЕЗИК – УЧЕЊЕ – целодневна одељења

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ часова учења: ученици завршавају задатке предвиђене за рад код куће, и додатно увежбавају пређено градиво.

Напомена: ови часови се реализују по плану и програму редовне наставе српског језика, на којима ученици уче и завршавају домаће задатке. Садржаји ових часова су исти као и садржаји часова редовне наставе.

ред.бр.	Назив наставне теме/области	број часова по теми	Исходи
1.	Усмена комуникација	8	разликује изговорени глас и написано слово, изговорене и написане речи и реченице;
2.	Почетно читање и писање	30	влада основном техником читања и писања ћириличног текста; разуме оно што прочита;
3.	Писана комуникација (читање, писање, интеракција, медијација)	10	усмено и писмено препричава, прича и описује према захтевима програма; пише читко и уредно
4.	Интерпретација (интеракција са текстом)	8	слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања;
5.	Знања о језику	8	употреби књижевни језик у говору и писању;
6.	Знања о књижевности	8	препозна песму, причу и драмски текст;
Укупно:		72	
Међупредметне компетенције			

1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама		
4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња		
7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу		
10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Свет око нас (Природа, човек, друштво - Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима)		
Музичка култура (Слушање музике: Композиције различитог карактера; Музичко стваралаштво: Стварање звучне приче) Ликовна култура (Споразумевање: Слика, текст, звук; Кратки анимирани филмови)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике иметоде рада; демонстрира ; објашњава, осмишљава одговарајуће примере; проверава оствареност исхода;	слуша, посматра, прича, чита текстове, глуми, активно учествује у разговору, описује усмено и писмено доживљај, износи мишљење о својој раду других;	

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика. Циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту је да оспособи ученика да на страном језику комуницира у усменом облику о темама из његовог непосредног окружења. У исто време, настава страних језика треба да: подстакне потребу за учењем страних језика; подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика; олакша разумевање других и различитих култура и традиција; стимулише машту, креативност и радозналост; подстиче употребу страног језика у личне сврхе и из задовољства.

Оперативни задаци наставног програма:

Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће дијалоге, приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа, разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих аутентичних текстова. Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, свакодневне активности).

Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о догађајима и активностима, користећи познате језичке елементе, једноставним речима описује лица, догађаје, ситуације и предмете из окружења, самостално или уз помоћ наставника.

Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом, учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд), одговара на ограничен број

непосредних питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема - сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанци, додати делове слике, утврдити хронологију и сл., игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала.

Активности наставника: током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој комуникацији:	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Introduction Поздрављање и представљање	- поздраве и отпоздраве примењујући најједноставнија језичка средства; - разумеју и примењују устаљена правила учтивости комуникације	1	-	1
2.	Welcome to Happy House! Поздрављање; представљање себе и других; давање и тражење информација о другима	-представе себе и другог; -поздраве и отпоздраве примењујући једноставна језичка средства; -разумеју јасно постављена једноставна питања личне природе и одговоре на њих; - разумеју и користе формалне и неформалне поздраве и	9	3	6

		поштују устаљена правила учтивости			
3.	Pens and pencils Описивање предмета; позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности; изражавање количина; разумевање и давање једноставних налога	- препознају и именују предмете из непосредног окружења; - разумеју позив и реагују на њега; - упуте позив на заједничку активност; - разумеју једноставне исказе који се односе на количине; поставе питања и саопште количине једноставним језичким средствима; - разумеју и реагују на кратке налоге; - упуте кратке налоге; - разумеју и препознају сличности и разлике у животу у школама у ВБ и код нас; - прикладно упуте, прихвате/одбију позив	9	3	6
4.	Come and play Описивање предмета; позив на заједничку активност; изражавање количина; изражавање упутства и налога	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - препознају и именују предмете из непосредног окружења; - разумеју једноставне описе предмета; - опишу предмете користећи једноставна језичка средства; - разумеју позив на заједничку активност и реагују на њега; упуте позив на заједничку активност; - разумеју и одговоре на питања која се односе на количине; поставе питања која се односе на количине; - разумеју и реагују на кратке налоге; - дају кратке налоге; - певају децје песме одговарајућег садржаја; -прикладно упуте, прихвате/одбију позив	9	3	6
5.	Culture: School time Описивање места	- разумеју једноставне описе места и реагују на њих; - опишу место користећи једноставна језичка средства; - уоче сличности и разлике у начину живота у школама у ВБ и код нас	1	-	1
6.	Dressing up Описивање предмета; изражавање количина; изражавање допадања; исказивање савета и упозорења	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - препознају и именују предмете из непосредног окружења; - разумеју једноставне описе предмета; - разумеју и одговоре на питања која се односе на количине;	9	3	6

		поставе питања која се односе на количине; - разумеју и реагују на једноставне савете и упозорења; - упуте кратке савете и упозорења; - поштују правила учтиве комуникације - адекватно реаговање на савете и упозорења			
7.	Happy birthday Честитање; изражавање количина и поседовања; позив на заједничку активност; изражавање упутстава и налога; давање основних информација о себи	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставно исказане честитке и одговоре на њих; - упуте једноставне честитке; - разумеју и одговоре на питања која се односе на количине; поставе питања која се односе на количине; - разумеју једноставне исказе којима се изражава поседовање / непоседовање и реагују на њих; - траже и дају једноставне исказе којима се изражава поседовање; - разумеју позив на заједничку активност и реагују на њега; упуте позив на заједничку активност; - разумеју и реагују на кратке налоге; - дају кратке налоге; - разумеју јасно постављена питања личне природе и одговоре на њих; - постављају једноставна питања личне природе; - уоче сличности и разлике у начину прославе рођендана; - певају рођенданску песму и играју рођенданске игре	9	3	6
8.	Culture: Good morning! Изражавање допадања; описивање појава	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставне исказе којима се изражава допадање и реагују на њих; - траже и дају једноставне исказе којима се изражава допадање; - уоче сличности и разлике у начину исхране у ВБ и код нас	1	-	1
9.	Bathtime Изражавање свакодневних радњи и способности; разумевање и давање једноставних налога; описивање појава	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју исказе у вези са свакодневним радњама и способностима и реагују на њих; - изражавају свакодневне активности и способности једноставним језичким средствима; - разумеју и реагују на кратке налоге;	9	3	6

		- дају кратке налоге; - разумеју и дају кратке описе појава; - разумеју животне навике у ВБ			
10.	Animal friends Изражавање допадања/недопадања; исказивање положаја у простору; исказивање једноставних научних чињеница; изражавање потреба и осећања	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих; - траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима; - разумеју исказе везане за појаве – научне чињенице и реагују на њих; - исказују научне чињенице најједноставнијим језичким средствима; - разумеју свакодневне исказе који се односе на изражавање осећања; - изразе своја осећања једноставним језичким средствима; - разумеју сличности и разлике у односу људи према живом и неживом свету у ВБ и код нас	9	3	6
11.	Culture: Party time! Описивање места и положаја у простору	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставне описе и исказе који се односе на описивање положаја у простору и реагују на њих; - траже и дају једноставне исказе који се односе на положај предмета у простору; - уоче сличности и разлике у начину прославе рођендана у ВБ и код нас (уобичајени поклони, украси, послужења и забава)	1	-	1
	Festivals: Happy Christmas! Честитање; изражавање жеља	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставно исказане честитке и одговоре на њих; - упуте једноставне честитке; - уоче сличности и разлике у начину прославе Божића и Нове године у ВБ и код нас;	3	1	2
	Happy Easter! Честитање; изражавање количине	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставно исказане честитке и одговоре на њих; - упуте једноставне честитке; - разумеју и одговоре на питања која се односе на количине; поставе питања која се односе на количине; - уоче сличности и разлике у начину прославе Ускрса у ВБ и код нас	2	1	1

	укупно:	72	23	49
--	---------	----	----	----

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд: 180

Недељни фонд: 5

Циљ наставе математике у основној школи је да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање, као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Геометрија	13	14	27
2.	Бројеви	54	91	145
3.	Мерење и мере	2	4	6
4.	Линије	/	1	1
5.	Положај величина и облик предмета	/	1	1
укупно:		69	111	180

Кључни појмови: геометријске фигуре (круг, правоугаоник, квадрат и троугао), права, крива линија, дуж, тачка, геометријска тела (лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа), број, редни бројеви, сабирање, одузимање, једноцифрен број, двоцифрен, стотина, динар, кованице и новчанице до 100 динара.

Наставна тема/област		
Геометрија (13)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. Упознат је са градивом математике у првом разреду и са прибором који ће користити. 2. Одређује међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло 3. Именује и уочава геометријске облике предмета из непосредне околине. 4. Именује геометријска тела 5. Именује геометријске фигуре;Сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика 6. Разликује унутрашњост и спољашњост; 7. Разликује у, на и ван 8. Разликује праву, криву, изломљену, отворену и затворену линију 9. Црта праву линију и дуж помоћу лењираУочава тачку; 10. Спаја тачке правим и кривим линијама 11.Групише предмете са заједничким својством 12.Упореди предмете и бића по висини и дужини 13.Упореди предмете и бића по ширини	Просторне релације. Величина предмета и бића. Геометријска тела: лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа. Геометријске фигуре: круг, правоугаоник, квадрат и троугао. Права, крива и изломљена линија. Затворена и отворена линија. Тачка и линија. Дуж.	-Комбиновање различитих врстадидактичког материјала: илустрација, шема, графикона -Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду -Обезбеђивање корелације са сродним предметима -Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења -Постављање ученика у различите ситуације евалуацијеи самоевалуације -Стваралачке игре с циљем одређивања положаја објеката премасеби -Концима у боји, лењиром уочавати, а затим цртати линије и спајати тачке -Цртање линија кредом по табли, бојицама по папиру, фломастером по фолији
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење	2. Комуникација	3. Рад са подацима и информацијама

4. Одговорно учешће у демократском друштву			5. Естетичка компетенција			6. Сарадња						
7. Решавање проблема			8. Дигитална компетенција			9. Одговоран однос према здрављу						
10. Одговоран однос према околини			11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву									
Међупредметно повезивање												
Свет око нас (Оријентација у простору и времену)			Музичка култура (Извођење музике)									
Ликовна култура (Композиција: Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената)												
Активности у наставном процесу												
Активности наставника				Активности ученика								
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира начин цртања; подстиче ученике на примену наученог у сложеним ситуацијама; прати реализације активности, проверава оствареност исхода;				посматра, правилно користи прибор за цртање, црта, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, формулише, проверава, тражи објашњења;								
Наставна тема/област												
Бројеви (145)												
Исходи				Садржаји		Начин и поступци остваривања програма						
14. Разуме појам скупа и елемента скупа 15. Препознаје скуповете са истим бројем елемената 16. Препознаје скуповете са различитим бројем елемената 17. Пребројава елементе датог скупа 18. Развија појам броја преко појма скупа 19. Броји 20. Упоредује бројеве у блоку бројева до 5 21. Користи знаке плус, минус и једнако 22. Користи појмове сабирање, сабирак, збир 23. Користи појмове одузимање, умањеник, умањилац, разлика 24. Одређује претходнике и следбенике 25. Усваја појам једноцифреног броја; 26. Чита, записује, упоређује и броји једноцифрене бројеве 27. Пише и чита бројеве од 0 до 10; 28. Сабира и одузима бројеве од 0 до 10 29. Усваја појам десетице и јединице; 30. Одређује број десетица и јединица у датим бројевима 31. Користи бројевну праву приликом приказивања бројева, сабирања и одузимања 32. Користи редне бројеве 33. Користи својство замене места сабирака 34. Користи својство здруживања сабирака 35. Користи својства сабирања као олакшицу приликом рачунања 36. Одређује за толико већи број 37. Одређује за толико мањи број 38. Одређује непознати број погађањем 39. Развија појам двоцифреног броја 41. Усваја појам прве и друге десетице 42. Разликује парне и непарне бројеве 43. Сабира и одузима бројеве датог облика 44. Упоредује десетице прве стотине 45. Сабира и одузима десетице 46. Чита и записује бројеве прве стотине 48. Упоредује бројеве прве стотине 49. Сабира и одузима бројеве до 100 без прелаза преко десетице				Бројање, писање и читање бројева Приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој Упоредивање бројева Редни бројеви Сабирање и одузимање бројева у оквиру 20 и приказивање на бројевној правој Сабирање и одузимање бројева до 100 без прелаза преко десетице и приказивање на бројевној правој Својства сабирања Откривање непознатог броја у једнакостима с једном операцијом.		-Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона -Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду -Обезбеђивање корелације сасродним предметима -Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења -Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације						
Међупредметне компетенције												
1. Компетенција за целоживотно учење									2. Комуникација		3. Рад са подацима и информацијама	
4. Одговорно учешће у демократском друштву			5. Естетичка компетенција			6. Сарадња						
7. Решавање проблема			8. Дигитална компетенција			9. Одговоран однос према здрављу						
10. Одговоран однос према околини			11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву									
Међупредметно повезивање												
Свет око нас (Оријентација у простору и времену)			Музичка култура (Извођење музике)									
Ликовна култура (Споразумевање: Лепо писање плакат, позивнице, честитке)												
Активности у наставном процесу												
Активности наставника				Активности ученика								
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у реалним животним ситуацијама;				слуша, посматра, објашњава, учествује у раду и разговору, мисли, пита, процењује, записује поступак, израчунава, проверава, тражи објашњења;								

организује игров.активности, проверава оствареност исхода;			
Наставна тема/област			
Мерење и мере (12)			
Исходи		Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
50. Мери дужину задатом, нестандартном јединицом мере 51. Разликује новчане апоене до 100 динара и упоређује њихову вредност		Мерење дужине нестандартним јединицама мере. Динар, кованице и новчанице до 100 динара.	-Упућивање ученика на коришћење додатне литературе,интернета -Коришћење е-уџбеника
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву			
Међупредметно повезивање			
Свет око нас (Оријентација у простору и времену)Музичка култура (Извођење музике) Ликовна култура (Материјали – Својства материјала)			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у сложеним ситуацијама; прати реализације активности, проверава оствареност исхода;		посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, претвара, проверава, тражи објашњења;	
План евалуације			
Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање			
Критеријуми оцењивања Правилник о оцењивању	Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Праћење и оцењивање
Први ниво (најбољи) Сабира и одузима до 10 и познаје термине и знаке сабирања и одузимања. Са лакоћом решава текстуалне задатке. Сабира и одузима до 100 и успешно решава текстуалне задатке. Друго ниво (оцена 4) Броји, чита, пише и упоређује бројеве до 10. Сабира и одузима до 10 једноставне текстуалне задатке. Решава једноставне текстуалне задатке до 20. Броји, чита и пише бројеве до 100. Трећи ниво (оцене 2 и 3) Разликује предмете према величини, облику и боји. Правилно користи одреднице у, на, ван. Броји, чита и пише бројеве до 10, решава једноставне задатке. Броји, чита и пише бројеве до 20 и упоређује их. Сабира и одузима до 20. Чита и пише бројеве до 100 Четврти ниво (незнатно напредовање) Разликује предмете према величини, облику и боји. Разуме одреднице у, на, ван. Групише предмете према једној особини. Уз подстицај сабира и одузима до 5. Броји чита и пише бројеве до 10 и упоређује их. Сабира и одузима до 5 без грешке, а до 10 са грешкама. Зна да броји до 20.	-иницијална процена нивоа на коме се ученици налазе— усмено одговарање (опис поступка рада) - писане провере -вођење прописане педагошке документације -белешке о: активностима, самосталности у току рада, практичним радовима, свескама ученика, учешћу на такмичењима и у различитим активностима -заједничко вредновање ученика и наставника - самопроцена оцене и ангажовања од стране ученика групни рад рад у пару	Табеларна евиденција о писменим проверама Чек-листе са скалом процене -Протоколи посматрања Упитници (за групни и рад упару) Учесталост јављања (јављање ++; више пута ++; комплетан, потпун одговор +++; не зна одговор – запис датума и области) Свеобухватност одговора (област; скала по нивоима) Самосталност у извршавању задатака (област; скала по нивоима) Листе: сарадњау групи -Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група - Панои: добровољно учешће у разним наставним и ваннаставним активностима	Свакодневно бележење током године Пресек стања на месечном нивоу Пресек стања након обрађене области Пресек стања по тромесечјима Провера на крају школске године

Математика – образовни стандарди постигнућа		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1MA.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност) 1MA.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1MA.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1MA.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1 MA.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1MA.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме	1MA.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1MA.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем 1MA.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 1MA.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1MA.2.1.4. рачуна вредност израза са највише две операције 1 MA.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама.	1MA.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1MA.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени.

МАТЕМАТИКА – УЧЕЊЕ (целодневна одељења)

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ часова учења: ученици завршавају задатке предвиђене за рад код куће, и додатно увежбавају пређено градиво

Напомена: ови часови се реализују по плану и програму редовне наставе математике, на којима ученици уче и завршавају домаће задатке. Садржаји ових часова су исти као и садржаји часова редовне наставе.

ред.бр.	Назив наставне теме/области	број часова по теми	Исходи
1.	Геометрија	10	– одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; – упореди предмете и бића по величини; – уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; – именује геометријска тела и фигуре; – групише предмете и бића са заједничким својством; – сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика – разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију; – црта праву линију и дуж помоћу лењира;
2.	Бројеви	60	– броји унапред и уназад и са прескоком; – прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој; – користи редне бројеве; – разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и след беника; – користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика; – сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак; – сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице; – растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања; – реши текстуални задатак са једном операцијом; – разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; – уочи правило и одреди следећи члан започе- тог низа; – прочита и користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле;

3.	Мерење и мере	2	– измери дужину задатом, нестандартном јединицом мере; – преслика тачке и фигуре у квадратној мрежи на основу задатог упутства.
Укупно:		72	
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у сложеним ситуацијама; прати реализације активности, проверава оствареност исхода;		посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, претвара, проверава, тражи објашњења;	
Међупредметно повезивања			
Свет око нас (Оријентација у простору и времену) Ликовна култура (Композиција: Орнамент. Материјали – Својства материјала)		Музичка култура (Извођење музике) Традиционална и савремена употреба орнамената	

СВЕТ ОКО НАС

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења предмета свет око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Други и ја	3	1	4
2.	Породични дом. Школа	7	7	14
3.	Здравље и безбедност	5	5	10
4.	Оријентација у времену и простору	4	5	9
5.	Човек ствара	3	4	7
6.	Разноврсност природе	15	13	28
укупно:		37	35	72

Кључни појмови: правила понашања, култура живјења, жива, нежива природа, разноврсност, материјали, оријентација.

Наставна тема/област		
Други и ја (4)	Породични дом, школа (14)	Здравље и безбедност (10)
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. зна да препозна и искаже радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; 2. правовремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; 3. понаша се тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; 4. придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; 5. сарађује са вршњацима у заједничким активностима; 6. одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља;	Основна осећања (радост, страх, туга и бес). Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом). Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима. Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи. Права и обавезе чланова група.	- Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу; Илустровање појава и процеса из свакодневног живота – навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења; Праћење – континуирано посматрање ради запажања промена; Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду

7. чува своју, школску и имовину других; 8. примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице; 9. прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; 10. својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења;	Правила понашања појединаца и групе. Празници: породични, школски.	Обезбеђивање корелације са сродним предметима Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Српски језик</u> (Књижевност – прозни и поетски текстови) <u>Музичка култура</u> (Слушање музике: Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу; Музика и здравље) <u>Ликовна култура</u> (Споразумевање)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену научног у свакодневном животу; прати реализације активности, интегрише садржаје, проверава оствареност исхода;	посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, илуструје, групише, користи е-уџбеник, тражи објашњења, одговара на питања, истражује, презентује рад,;	
Наставна тема/област		
Оријентација у простору и времену (9)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
11. одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра. 12. снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката;	Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра. Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте.	-уважавање искуства и знања које је ученик изградио ван школе, -повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене научног у свакодневном животу - илустровање појава и процеса из свакодневног живота – навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења; -описивање – вербално или ликовно изражавање; -бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања; -играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре; - активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација. -упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа Коришћење е-уџбеника и др.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Српски језик</u> (Језик – Језичка култура – Описивање доживљеног) <u>Музичка култура</u> (Извођење музике) <u>Ликовна култура</u> (Споразумевање: Визуелне карактеристике знаци, симболи) <u>Физичко и здравствено васпитање</u> (Здравствено васпитање: Моје срце – пулс, Дисање и вежбање)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; демонстрира поступак оријентације у простору и времену; објашњава поступак како да се	посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, илуструје, описује, користи е-уџбеник, прави белешке.	

научено примени у свакодневном животу; прати реализацију активности, интегрише садржаје, проверава оствареност исхода;		одговара на питања, истражује, презентује рад,;
Наставна тема/област		
Човек ствара (материјали) (7)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
13. посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво-глатко; 14. разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења;	Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко).	-интегрисање садржаја у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета; -неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање; -илустровање појава и процеса из свакодневног живота навођење, показивање,објашњавање примера из природног и друштвеног окружења; -бележење –записивање графичко,симболичко, електронско бележење опажања; -описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања; - упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде панео коришћење е-уџбеника и др.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Српски језик</u> (Књижевност - усмена књижевност) <u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; упућује ученике на одговарајуће изворе знања; прати реализацију активности, интегрише садржаје, проверава оствареност исхода;	посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, илуструје, описује, користи е-уџбеник, прави белешке, одговара на питања, истражује, презентује рад,;	
Наставна тема/област		
Разноврсност природе (28)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
15. препознаје обликепојављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; 16. препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; 17. идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа; 18. уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; 19. препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу; 20. препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења;	Сунчева светлост и топлота. Основна својства ваздуха: провидност, мирис,кретање. Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег. Облици појављивања воде у непосредномокружењу. Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале. Изглед земљишта: равница, брдо, планина. Изглед земљишта у непосредном окружењу. Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност; Карактеристичне биљке и животиње унепосредном Изглед и делови тела биљака. Изглед и делови тела животиња на примерима	-Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видљивих карактеристика); - Илустровање појаваи процеса из свакодневног живота – навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења; Описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања; Експериментисање –намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик; Истраживање –испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа; Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема,графикона

21. штеди воду и одлаже отпадна предвиђена места; 22. понаша се тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; 23. учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене;	сисара, птица, риба, инсеката. Човеково тело – делови тела и чула. Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека. Одговоран однос човека према животној средини.	Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду Обезбеђивање корелације са сродним предметима Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења - Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације	
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву			
Међупредметно повезивање			
<u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Певање песама уз покрет) <u>Ликовна култура</u> (Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације) <u>Физичко и здравствено васпитање</u> (Физичке способности: Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације.)			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника	Активности ученика		
планира, припрема материјале, даје објашњења; упућује ученике како да опишу појаву; прати реализацију активности, интегрише садржаје, проверава оствареност исхода;	посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, изводи огледе, илуструје, описује, користи е-уџбеник, прави белешке, одговара на питања, истражује, презентује рад;		
План евалуације			
Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање			
Критеријуми оцењивања Правилник о оцењивању	Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Праћење и оцењивање
Први ниво (најбољи) Друго ниво (оцена 4) Познаје елементе културе живљења. Описује дом школу, породицу. Познаје и примењује правила понашања усаобраћају. Правилно се оријентише у простору и времену и именује кретање у околини. Познаје и примењује знања о култури живљења и основна саобраћајна правила. У потпуности је савладао предвиђене исходе. Самостално износи своје мишљење, зна узрочно-последичне везе у природи и примењује стечена знања. Трећи ниво (оцене 2 и 3) Четврти ниво (незнатно напредовање) Уочава елементе културе живљења. Уз подстицај описује дом, школу, породицу. Познаје правила понашања у саобраћају. Оријентише се у простору и вемуену и препознаје различите врсте кретања. Познаје и поштује неке елементе културе живљења. Делимично је савладао предвиђене исходе за овај период. Уз подстрек и помоћ именује живу и неживу природу, али још не уочава	усмено одговарање (опис поступка рада) писане провере (контролни задаци, тестови, домаћи задаци и писмени задаци) вођење прописане педагошке документације белешке о: активностима, самосталности у току рада, практичним радовима, свескама ученика, учешћу на такмичењима и у различитим активностима заједничко вредновање ученика и наставника самопроцена оценом ангажовања од стране ученика групни рад рад у пару редовност доношења домаћих задатака прегледање свезака	Табеларна евиденција о писменим проверама Чек-листе са скалом процене Протоколи посматрања Упитници (за групни и рад у пару) Учесталост јављања (јављање ++; више пута +++; комплетан, потпун одговор +++; не зна одговор – запис датума и области) - Свеобухватност одговора (област; скала по нивоима) Самосталност у извршавању задатака (област; скала по нивоима) Листе: сарадња у групи Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група	Свакодневно бележење током године Пресек стања на месечном нивоу Пресек стања након обрађене области Пресек стања по тромесечјима Провера на крају школске године

узрочно-последичне везе. Формулише питања и одговоре уз помоћ учитеља. Уз подстицај износи своје мишљење о природним појавама. Уочава узрочно-последичне везе у природи, али је несамосталан у излагању.		Панои: добровољно учешће у разним наставним и ваннаставним активностима	
Свет око нас – образовни стандарди постигнућа			
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво	
1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу 1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здрављеи живот људи и основне мере заштите 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте и облика тела 1ПД. 1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.1.1.1. прави разлику између природе и производа људског рода 1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу 1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића 1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања 1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића 1ПД. 1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе	1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама 1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стањеи кретање 1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису 1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи 1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима 1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића устаништу 1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници 1 ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса	1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима 1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују	

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд: **36**

Недељни фонд: **1**

Циљ учења предмета Ликовна култура је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практичан рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Односи у видном пољу	13	8	21
2.	Обликовање	2	4	6
3.	Споразумевање	4	2	6
4.	Ликовна култура и окружење	2	1	3
укупно:		21	15	36

Кључни појмови: простор, облик, комуникација, преобликовање

Наставна тема/област

Односи у видном пољу (21)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни црта на различитим подлогама и форматима папира 2. користи материјал и прибор у складу са инструкцијама 3. обликује једноставне фигуре од меког материјала 4. преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад 5. изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања 6. преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену 7. пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима црта на различитим подлогама и форматима папира гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/-ла жељени тон 8. обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком 9. преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност 10. одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала 11. комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену 12. објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе 13. разматра, у групи, како је учио/-ла о облицима и где та знања примењује, исказа своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно	Облици. Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто). Положај облика у простору и у равни (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно). Кретање. Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надолу). Безбедност у саобраћају – илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача. Светлост и сенка. Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор. Обликовање слике. Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор. Преобликовање. Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...).	Примена модификоване активности уз примену огледа Испитивање својстава материјала у циљу одабира одговарајућег Примена различитих облика и метода рада Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре;
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Музичко стваралаштво: Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње - на самостално направљеним инструментима. Свет око нас (Материјали: Промене материјала: повратне-истезање, савијање, ширење/скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање и неповратне - сагоревање, рђање материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; упућује ученике како да опишу својства; прати реализацију активности, интегрише садржаје	посматра, слуша, истражује, изводи огледе, гужва, лепи, растеже...описује, користи е-учбеник, прави белешке, презентује рад,;	
Наставна тема/област		
Обликовање (6)		

Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
14. изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; 15. преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; 16. изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука;	Материјал и прибор. Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором. Обликовање скулптуре. Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала. Обликовање цртежа. Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...).	Примена модификоване активности уз примену огледа Испитивање својстава материјала у циљу одабира одговарајућег Примена различитих облика и метода рада – Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре; Упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е-уџбеника и др.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Музичко стваралаштво: Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње - на самостално направљеним инструментима. Свет око нас (Материјали) Промене материјала: повратне-истезање, савијање, ширење/скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање и неповратне - сагоревање, рђање материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; упућује ученике како да опишу својства; прати реализацију активности, интегрише садржаје	посматра, слуша, истражује, изводи огледе, гужва, лепи, растеже...описује, користи е-уџбеник, прави белешке, презентује рад	
Наставна тема/област		
Ликовна култура и окружење (3)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
23. одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни црта на различитим подлогама и форматима папира; 24. користи материјал и прибору складу са инструкцијама; 25. обликује једноставне фигуре од меког материјала; 26. преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад 27. изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; 28. преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену;	Простор. Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави. Уметничка занимања и производи. Сликар – слика, вајар – скулптура, фотограф – фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници. Установе културе. Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.	Примена модификоване активности уз примену огледа Испитивање својстава материјала у циљу одабира одговарајућег Примена различитих облика и метода рада Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре; Упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е-уџбеника и др.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Музичко стваралаштво: Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње - на самостално направљеним инструментима) Свет око нас (Материјали: Промене материјала: повратне-истезање, савијање, ширење/скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање и		

неповратне - сагоревање, рђање материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; упућује ученике како да опишу својства; прати реализацију активности, интегрише садржаје		посматра, слуша, истражује, изводи огледе, гужва, лепи, растеже...описује, користе-уџбеник, прави белешке, презентује рад	
План евалуације			
Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање			
Елементи оцене			
А) Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда и исхода			
Б) Ангажовање ученика у настави		В) Самосталност у раду	
Критеријуми оцењивања Правилник о оцењивању	Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Праћење и оцењивање
- Предмет Ликовна култура: Полазна основа за оцену је ученикова способност, степен спретности и умешности. Узима се у обзир и индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу. Први ниво (најбољи) Друго ниво (оцена 4) Служи се средствима и техникама ликовно-визуелног изражавања. Исклађује утиске о свом раду и радовима друге деце. Педантан и уредан у раду. Педантан је, уредан и креативан у раду. Препознаје ликовне садржаје и материјале и служи се средствима и техникама ликовно-визуелног изражавања. Трећи ниво (оцене 2 и 3) Четврти ниво (незнатно напредовање) Служи се неким техникама ликовно-визуелног изражавања. Уз подстицај исказује утиске о свом раду. Разликује боје али их у раду не примењује реално. Служи се неким техникама и средствима ликовно-визуелног изражавања. Препознаје неке ликовне садржаје и материјале. Уз помоћ и подстицај износи утисак о свом раду и раду друге деце.	-иницијална процена нивоа на коме се ученици налазе -вођење прописане педагошке документације у којима су видни елементи за процењивање и оцењивање: -однос према раду -однос према себи -однос према другима -разумевање -повезивање -оригиналност -вербално изражавање -примена техника -заједничко вредновање ученика и наставника - самопроцена оцене и ангажовања од стране ученика * групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) *рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика) *вођење евиденције о учешћу ученика на такмичењима и конкурсима	Евиденција: белешке о елементима за процењивање и оцењивање Чек-листе са скалом процене Протоколи посматрања Упитници (за групни и рад у пару) Самосталност у извршавању задатака (област; скала понивоима) Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) -Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	Белешке са часова током године Пресек стања на месечном нивоу Пресек стања по тромесечјима На крају школске године

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ учења предмета Музичка култура је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Слушање музике	3	4	7

2.	Извођење музике	18	6	24
3.	Музичко стваралаштво	2	3	5
укупно:		23	13	36

Кључни појмови: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, нотно писмо.

Наставна тема/област		
Слушање музике (7)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишинаважна; 2. разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; 3. препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; 4. повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; 5. поштује договорена правила понашања при слушању музике; 6. користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука;	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук – лик, музика – радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори). Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...) Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак – дуг), јачина (гласан – тих), висина (висок – дубок). Тишина и одсуство звука. Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...). Музичка прича. Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).	-музичке активности се преплићу, на свим часовима сеобраћују све области; -користити мултимедијалнесадржаје; примена различитих метода и облика рада бирају се одабране композиције које трајањем и садржајем одговарају узрасту Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема,графикона Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду Обезбеђивање корелације са сродним предметима Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција		
Међупредметно повезивање		
<u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима) <u>Српски језик</u> (Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Препричавање по плану) <u>Ликовна култура</u> (Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, бира и презентује; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	слушају, износе мишљење, учествују у разговору, постављају и одговарају на питања, вреднују заједно са наставником	
Наставна тема/област		
Извођење музике (24)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
7. изговара у ритму уз покретбројалице; 8. пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;	Изговор бројалице у ритму уз покрет – плескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом клупу. Звучне ономатопеје и илустрације. Држање тела и дисање – правилан начинпевања.	ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања музике

9. пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре; 10. примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању исвирању; 11. свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; 12. повезује почетне тонове песама- модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом;	Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју Дечји ритмички инструменти и начини свирања на њима. Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Свирање графички представљеног ритма. Музички бонтон.	повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара радити на остваривању квалитетне комуникације у циљу развоја музичког укуса и интересовања ученика Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графика корелације са сродним предметима
---	---	---

Међупредметне компетенције

1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама
 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња
 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција

Међупредметно повезивање

Музичка култура (Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима)
Српски језик (Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Препричавање по плану.)
Ликовна култура (Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)

Активности у наставном процесу

Активности наставника	Активности ученика
планира, припрема материјале, бира одговарајуће песме; мотивише; прати реализацију активности, демонстрира, вреднује	слушају, свирају, певају, постављају и одговарају на питања, вреднују заједно са наставником

Наставна тема/област

Музичко стваралаштво (5)

Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
13. објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; 14. учествује у школским приредбама и манифестацијама; 15. направи дечје ритмичке инструменте; 16. ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на краћи задати текст; 17. изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом. Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша. Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука. Бирање инструмената на основу звука стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре. Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства – изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима. Стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима удијалогу. Стварање једноставне мелодије на краћи текст. Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација за стварање звучне приче – праћење литерарног текста.	повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара стваралачки задаци се реализују по слуху, без записивања комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графика користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду обезбеђивање корелације са сродним предметима припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења.

Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција			
Међупредметно повезивање			
Музичка култура (Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима) Српски језик (Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Препричавање по плану) Ликовна култура (Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
планира, припрема материјале, бира одговарајуће песме; мотивише; прати реализацију активности, демонстрира, вреднује		слушају, свирају, певајуу, постављају и одговарају на питања, вреднују заједно са наставником	
План евалуације			
Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање			
Елементи оцене			
А) Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда и исхода			
Б) Ангажовање ученика у настави		В) Самосталност у раду	
Критеријуми оцењивања Правилник о оцењивању	Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Праћење и оцењивање
- Предмет Музичка култура: Полазна основа за оцену је ученикова способност, степен спретности и уметности. Узима се у обзир и индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу. Први ниво (најбољи) Друго ниво (оцена 4) Разликује звуке из окружења и пева песме по слуху. Веома је ангажован у свим музичким активностима током часа. Пева све научене песме по слуху и изводи ритмичку пратњу. Правилно изводи научене музичке игре. Зна да пева све научене песме по слуху. Успешно игра све научене игре. Изводи ритмичку пратњу без грешке. Воли да слуша уметничку музику. Трећи ниво (оцене 2 и 3) Четврти ниво (незнатно напредовање) Разликује неке звуке из окружења и пева једноставне песме по слуху. Уз подстицај учествује у музичким активностима. Пева неке научене песме по слуху и делимично изводи ритмичку пратњу. Воли да игра музичке игре. Зна да пева неке научене песме по слуху. Игра неке научене музичке игре. Делимично изводи ритмичку пратњу.	-иницијална процена нивоа на коме се ученициналазе -вођење прописане педагошке документације у којима су видне белешке о степену ангажовања, уложеном труду и личном напредовању у складу са музичким могућностима -заједничко вредновање ученика и наставника - самопроцена оцене и ангажовања од стране ученика *групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) *рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика) *вођење евиденције о учешћу ученика на такмичењима, конкурсима	Евиденција : Белешке о елементима за процењивање и Чек-листе са скалом процене Протоколи посматрања - Упитници (за групни и рад упару) Самосталност у извршавању задатака (област; скала по нивоима) Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) -Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	Белешке са часова током године Пресек стања на месечном нивоу Пресек стања по тромесечјима На крају школске године

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд: 108

Недељни фонд: 3

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Физичке способности	1	4	5
2.	Моторичке вештине	36	54	90
3.	Физичка и здравствена култура	6	7	13
укупно:		73	65	108

Кључни појмови: васпитање, вежбање, игра, здравље, култура

Наставна тема/област		
Физичке способности (5)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. примени једноставне, опште припремне вежбе (вежбе обликовања); 2. правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;	Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.	-редовно вежбање -постепено увећење термина везаних за вежбање -истицање неопходности поштовања правила понашања током вежбања -организовање одељењских и такмичења на нивоу генерације -указивати на значај вежбања -примењивати одговарајуће облике и методе рада Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнију раду Обезбеђивање корелације са сродним предметима Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Извођење музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Српски језик (Књижевност: Информативни текстови о физичкој и здравственој култури) Свет око нас (Природа, човек, друштво: Начини преношења и мере заштите од заразних болести -грип, заразна жутица, варичеле и болести које преносе животиње крпељи, вашке; Материјали: Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење, утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју).		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
- прати напредовање ученика и упућује ученике како да развију физичке способности, мотивише ученике да се баве спортом и побољшају моторичке вештине, демонстрира, вреднује	- планирају време које ће провести у вежбању, реализују вежбе, активноучествују у реализацији задатака на часу	
Наставна тема/област		
Моторичке вештине (90)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
4. комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; 5. одржава равнотежу у различитим кретањима; 6. разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; 7. примењује правилну технику дисања приликом вежбања;	Ходање и трчање Скакања и прескакања Бацања и хватања Пузања, вишења, упори и пењања Вежбе на тлу Вежбе равнотеже	-редовно вежбање -постепено увећење термина везаних за вежбање -истицање неопходности поштовања правила понашања током вежбања -организовање одељењских и такмичења на нивоу генерације

8. изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; 9. игра дечји и народни плес; 10. користи основну терминологију вежбања; 11. поштује правила понашања на просторима за вежбање; 12. поштује мере безбедности током вежбања; 13. одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; 14. поштује правила игре; 15. навија фер и бодри учеснике у игри; 16. прихвати сопствену победу и пораз;	Вежбе са реквизитима Плес и ритмика Полигони	-указивати на значај вежбања -примењивати одговарајуће облике и методе рада Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду Обезбеђивање корелације са сродним предметима Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Извођење музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера) Српски језик (Књижевност: Информативни текстови о физичкој и здравственој култури) Свет око нас (Природа, човек, друштво: Начини преношења и мере заштите од заразних болести -грип, заразна жутица, варичеле и болести које преносе животиње крпељи, вашке; Материјали: Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
- прати напредовање ученика и упућује ученике како да развију физичке способности, мотивише ученике да се баве спортом и побољшају моторичке вештине, демонстрира, учествује у вежбању и игри, вреднује	- планирају време које ће провести у природи, реализују вежбе и учествује у игри, активно учествују у реализацији задатака на часу и сарађује са вршњацима	
Наставна тема/област		
Физичка и здравствена култура (13)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
17. уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; 18. наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; 19. уочи промену у расту код себе и других; 20. уочи разлику између здравог и болесног стања; 21. примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; 22. одржава личну хигијену; 23. учествује у одржавању простора у коме живи и борава; 24. схвати значај коришћења воћа у исхрани; 25. правилно се понаша за столом.	Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада победим. Навијам фер. Растемо. Видим, чујем, осећам. Моје здравље. Ко све брине о мом здрављу. Лична хигијена. Хигијена простора у коме живим. Хигијена простора у коме вежбам. Животне намирнице и правилна исхрана. Заједно за столом.	Редовно вежбање, организовање боравка у природи, организовати дане здраве исхране, организовати ситуационе игре везаних за бригу о здрављу. Упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа Коришћење е-уџбеника, и др. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Извођење музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера) Српски језик (Књижевност: Информативни текстови о физичкој и здравственој култури) Свет око нас (Природа, човек, друштво: Начини преношења и мере заштите од заразних болести (грип, заразна жутица, варичеле) и болести које преносе животиње (крпељи, вашке – Материјали: Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју.		

Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
- мотивише ученике да се баве спортом, проверава колико ученици знају оздрављу и начину очувања, учествује у вежбању и игри, вреднује		- слушају, примењују, проналазе различите изворе знања, правилно се хране и примењују здраве стилове живота	
Елементи оцене			
А) Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда и исхода Б) Ангажовање ученика у настави			

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Дигитално друштво	10	7	17
2.	Безбедно коришћење дигиталних уређаја	10	4	14
3.	Алгоритамски начин размишљања	2	3	5
укупно:		22	14	36

Кључне речи: дигитални уређаји, комуникација преко дигиталних уређаја, безбедност, алгоритам, решавање проблема, подаци о личности

Наставна тема/област		
Дигитално друштво (17)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих; 2. наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова; 3. упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја; 4. упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих; 5. користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника); 6. упореди дигитални и папирни уџбеник;	Различит изглед дигиталних уређаја. Дигитални уређаји у различитим занимањима. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно изражавање са дигиталним уређајима и без њих. Комуникација посредством дигиталних уређаја. Дигитални уређај и паметни дигитални уређај. Коришћење дигиталних уређаја за повећање прилика за учење и стицање искуства ученика у области науке, културе и уметности.	Наставник треба да креира образовну ситуацију у којој ученици могу да увиде да су дигитални уређаји свуда око њих, и да нису то само десктоп и лаптоп рачунари и таблети, већ и телефон, клима уређај, фрижидер, веш – машина и једним именом их зовемо дигитални уређаји Навести ученике да дају примере коришћења дигиталних уређаја из свакодневног живота Наставник треба да спроведе обуку ученика за коришћење дигиталних уџбеника. Омогућити ученицима да, на часу, вајају у пластелину популарни лик из цртаћа Наставник користи прилику да са ученицима разговара о комуникацији са дигиталним уређајима и без њих. Ако постоји могућност организовати одлазак у природу, посебно је значајно да наставник употреби неку од постојећих веб – презентација (http://viminacium.org.rs/izlozbe/viminacium-virtual-tour/) и виртуелно упозна ученике са местима које ће посетити.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција		
Међупредметно повезивање		
<u>Ликовна култура</u> (Вајање популарног лика из цртаћа повезати са видео записом вајања истог лика. Прављење различитих постера и паноа) <u>Верска настава</u> (Различити цртани филмови који илуструју дешавања из Библије) <u>Свет око нас</u> (Правилно одлагање електронског отпада је битно за очување животне средине. Опасност на интернету, показати да нису сви добронамерни) <u>Физичко и здравствено васпитање</u> (Указати ученицима колико је важно ограничити коришћење дигиталних уређаја и бавити се спортом)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
организује час, презентује наставне садржаје, ангажује ученике, водећи рачуна о претходним знањима која поседују, демонстрира, користи ИКТ, подстиче ученика на активно учешће, повезује садржаје са свакодневним животом, вреднује рад ученика	активно учествују у реализацији часа, записују, анализирају, дискутују, закључују, примењују, учествују у тимском раду, процењују наставу, рад других ученика и сопствени рад	
Наставна тема/област		
Безбедно коришћење дигиталних уређаја (14)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
7. упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја; 8. наведе неке од карактеристика „паметног“ дигиталног уређаја; 9. наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине; 10. наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље;	Дигитални уређај и наше здравље Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја. Помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које	Указати на чињеницу да се број занимања у којима је дигитални уређај доминантно средство за рад непрестано увећава и да отуда потиче потреба да негујемо здраве навике када је употреба дигиталних уређаја у питању Нагласити да проблеми који настају са видом и коштано – мишићним системом не настају од употребе технологије, већ од

11. наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја; 12. доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине; 13. наброји основне податке о личности; 14. објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја; 15. именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; 16. наведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин и објасни зашто је важно примењивати их; 17. анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење;	комуницирају на неприхватљив начин. Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке).	неправилног положаја тела, претежног седења, дужег гледања без промене фокуса Заједно излистати неке од здравствених ризика Правилно одлагање електронског отпада важно је за очување здраве животне средине Указати на чињеницу да нису све особе које користе интернет добронамерно Од изузетног значаја је да ученици схвате који подаци спадају у податке о личности, као и на које начине их људи најчешће чине доступним на интернету - Нагласити ученицима на који начин да се понашају и коме да се обрате за помоћ у случају непримереног садржаја или понашања појединаца на интернету
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција		
Међупредметно повезивање		
<u>Српски језик</u> (Читање текстова са интернета. Образовне игре) <u>Математика</u> (Различити садржаји са интернета везани за бројеве, сабирање, одузимање, тестови знања) <u>Ликовна култура</u> (Вајање популарног лика из цртаћа повезати са видео записом вајања истог лика Прављење различитих постера и паноа) <u>Верска настава</u> (Различити цртани филмови који илуструју дешавања из Библије) <u>Свет око нас</u> (Правилно одлагање електронског отпада је битно за очување животне средине. Опасност на интернету, показати да нису сви добронамерни) <u>Физичко и здравствено васпитање</u> (Указати ученицима колико је важно ограничити коришћење дигиталних уређаја и бавити се спортом)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
организује час, презентује наставне садржаје, ангажује ученике, водећи рачуна о претходним знањима која поседују, демонстрира, користи ИКТ, подстиче ученика на активно учешће, повезује садржаје са свакодневним животом, вреднује рад ученика	активно учествују у реализацији часа, записују, анализирају, дискутују, закључују, примењују, учествују у тимском раду, процењују наставу, рад других ученика и сопствени рад	
Наставна тема/област		
Алгоритамски начин размишљања (5)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
18. протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описанима; 19. уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи; 20. доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја.	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема. Тумачење постојећих и креирање алгоритама изражених симболима. Уочавање и исправљање грешака уалгоритму. Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам.	- Знања ученика и садржаје осталих обавезних предмета и изборних програма требало би искористити како би се пред њих поставио адекватан задатак –поступак који треба да анализирају и предложе кораке за његово спровођење. Наставник треба да уведе термин <i>алгоритам</i> и да га ученицима протумачи као упутство за решавање неког проблема или извођење неког поступка. Наставник треба ученицима да обезбеди упутство које им омогућава да изврше потпуно непознати задатак. Наставник често треба да поставља ученике у ситуације да разматрају унапред креиране алгоритме за решавање одређених задатака, да у више наврата откривају грешке и исправљају их, све док не дођу не само до најбољег, већи до најефикаснијег решења.

		- Ако су ученицима на располагању рачунари, рад у програму на адреси https://scratch.mit.edu/projects/19685257/ може да допринесе досезању дефинисаних исхода.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција		
Међупредметно повезивање		
<u>Српски језик</u> (Читање текстова са интернета. Образовне игре) <u>Математика</u> (Различити садржаји са интернета везани за бројеве, сабирање, одузимање, тестови знања) <u>Ликовна култура</u> (Вајање популарног лика из цртаћа повезати са видео записом вајања истог лика. Прављење различитих постера и паноа) <u>Верска настава</u> (Различити цртани филмови који илуструју дешавања из Библије) <u>Свет око нас</u> (Правилно одлагање електронског отпада је битно за очување животне средине. Опасност на интернету, показати да нису свидобронамерни) <u>Физичко васпитање</u> (Указати ученицима колико је важно ограничити коришћење дигиталних уређаја и бавити се спортом)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
организује час, презентује наставне садржаје, ангажује ученике, водећи рачуна о претходним знањима која поседују, демонстрира, користи ИКТ, подстиче ученика на активно учешће, повезује садржаје са свакодневним животом, вреднује рад ученика	активно учествују у реализацији часа, записују, анализирају, дискутују, закључују, примењују, учествују у тимском раду, процењују наставу, рад других ученика и сопствени рад	
ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ		
Упутство за сумативно оцењивање ученика		
Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Време
-вођење прописане педагошке документације у којима су видне белешке о редовност у похађању наставе, заинтересованост и активно укључивање у процес рада групе, напредовање и развој, као и самосталности у раду ученика -заједничко вредновање ученика и наставника - самопроцена оцено од стране ученика * тимски рад * рад у пару *вођење евиденције о учешћу ученика на такмичењима -степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа у току савладавања програма предмета. -процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим задацима; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака.	Системтско посматрање Евиденција : белешке о елементима за процењивање и оцењивање Чек-листе са скалом процене Протоколи посматрања Упитници (за групни и рад у пару) *Скала по нивоима (самосталност у извршавању задатака) *Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, доприносе заједничком циљу...) -Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	континуирано након завршетка теме по потреби -белешке са часова током године -пресек стања након завршетка пројекта -пресек стања по тромесечјима -процена о раду и напретку на крају школске године

ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: **36**

Недељни фонд часова: **1**

Циљ допунске наставе је пружање додатне подршке ученицима који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

НАПОМЕНА : Допунска настава организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Ученик престаје

са допунским радом чим савлада одређену тешкоћу. Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима. У целодневним одељењима раде по два учитеља и имају по један час допунске наставе недељно сваки од њих.

Допунска настава		Годишњи фонд		Недељни фонд	
		класично одељење	целодневно одељење	класично одељење	целодневно одељење
1.	Математика	18	36	1 (сваке друге недеље)	1
2.	Српски језик	18	36	1 (сваке друге недеље)	1
Укупно:		36	72		

ДОПУНСКА НАСТАВА – СРПСКИ ЈЕЗИК

Наставна тема		
Почетно читање и писање		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
1. чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;- изражајно рецитије песму;- влада основном техником читања и писања латиничког текста; 2. правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у краћу целину	-Глас и слово; штампана и писана слова ћириличног писма. -Речи и реченице као говорне и писане целине. -Текстови засићени словима која се обрађују / текстови предвиђени за глобално читање. - Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима.	Учитељ применом различитих метода рада и дидактичких материјала кроз дискусију, анализу, проблемске ситуације и разговор помаже ученицима да савладају основне елементе читања и писања. Ученици кроз различите моторичке вежбе, вежбе изговора гласова, слушање, учешће у дискусији, посматрање и континуирано залагање настоје да савладају предвиђене садржаје.
Активности наставника		
-прати напредак ученика и пружа подршку, - објашњава начин разликовања -објашњава поступак примене правила		
Активности ученика		
-уочава и издваја речи, -пише једночлане и вишечлане географске називе, -употребљава тачку, упитник и узвичник, -саставља и пише реченице		
Наставна тема		
Језик и језичка култура		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
3. разуме оно што прочита 4. активно слуша и разуме садржај књижевно уметничког текста који му се чита; 5. изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу; 6. учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; 7. обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; 8. усмено прича према слици/сликама и о доживљајима; 9. усмено описује ствари из непосредног окружења; 10. бира и користи одговарајуће речи у говору;	- причање; препричавање; - основна правописна правила;	Вођени и слободни разговор Усмена порука Причање, препричавање и описивање Стварне и симулиране ситуације Слушна порука - питања сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама Писана порука -континуирано са ученицима кроз различите вежбе указивати на основна правописна правила. Упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде панорама, кратких записа, кратких излагања Коришћење е-уџбеника, и др. Обезбеђивање корелације са сродним предметима Комбиновање различитих врста дидактичког материјала Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Активности наставника		
-припрема, мотивише, чита; усмено излаже; - приказује, показује, - демонстрира , -усмерава активности ученика, - подстиче ученике да богате речник		
Активности ученика		
-слуша, посматра, прича, -чита, говори, стихове, глуми, -препричава -учествује у разговору,		

-користи дечјуштампу и непознате текстове, -саставља причу		
Наставна тема		
Књижевност		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
11. уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; 12. одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту; 13. одреди редослед догађаја у тексту	-тема, место и време збивања, редослед догађаја; -главни и споредни лик (изглед, основне особине и поступци)	-ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела, -ученик треба да разликује опис, приповедање, дијалог Усмерено читање краћих и познатих текстова и одговарање на постављена питања у вези са истим Читање непознатих текстова уз навођење ученика да износе своја запажања о њима, читање и учење стихова напамет Неговање љубави према читању
Активности наставника		
-припрема материјал за анализу текста, -помаже у разумевању текста		
Активности ученика		
-чита текстове, -одговара на питања, -учествује у разговору, -поставља питања		

ДОПУНСКА НАСТАВА – МАТЕМАТИКА

Наставна тема		
Бројеви		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
1. усмено сабира и одузима бројеве до 100, 2. израчуна вредност бројевног израза са највише две операције, 3. одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом, 4. прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама	Сабирање и одузимање без и са преласком -Једначине са једном операцијом (сабирање или одузимање), -Редослед рачунских операција, -Бројевни изрази, -Формирање израза на основу реалистичних ситуација	Манипулација очигледним средствима Пребројавања објеката и бића (конкретних или сликовних представа), бројања унапред и уназад, секвенцијално, у задатим интервалима, визуелизацијом на бројевној правој Визуелно представљање сабирања на бројевној правој бројевним дијаграмима и бројевним сликама Спонтано запамћивање таблица сабирања и одузимања до 20 Упоредивање и размена новца; рачунање са новцем, приказивање датог новчаног износа најмањим могућим бројем кованица/новчаница
Активности наставника		
-прати напредак ученика, -пружа подршку, -подстиче и усмерава, -објашњава начин правилног израчунавања и примене олакшица, - примењује различите методе рада		
Активности ученика		
-слуша, -посматра, усваја и увежбава поступак, самостално решава једноставне задатке, проверава, објашњава поступак и тражи потребна објашњења		
Наставна тема		
Геометрија		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
5. разликује дуж, полуправу и праву, 6. одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски); 7. нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи	-Дуж, права и полуправа, Тачка и права -Отворена и затворена изломљена линија -Графичко надовезивање дужи -Дужина изломљене линије -Обим геометријских фигура без употребе формула	Уочавање предмета и бића у окружењу и њихових међусобних односа Посматрање и класификација облика на основу уочених особина Коришћење игроликих активности у циљу уочавања односа и увежбавања практичне оријентације ученика у простору, на мапи и у табели Практична манипулација и активности цртања геометријских фигура коришћењем шаблона и слободном руком помоћу квадратне или тачкасте мреже Затезање канапа ради добијања модела праве линије, а спајањем крајева канапа модел затворене криве линије Кад укрстимо два конца или канапа, добијамо тачку.
Активности наставника		
-планира, -прати напредак, -даје додатна објашњења, -демонстрира поступак правилне конструкције, -осмишљава одговарајуће задатке; -примењује различите методе рада		
Активности ученика		
-посматра, -слуша, -памти, -правилно користи прибор за геометрију, црта, -самостално решава,		

-проверава, тражи објашњења		
Наставна тема		
Мерење и мере		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
8. изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине, 9. измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине, 10. чита и запише време са часовника	Мерење дужине стандардним мерним јединицама (m, dm, cm). -Мерење времена (дан, месец, година, час, минут).	упознавање са стандардним мерним јединицама применом очигледних средстава, решавање једноставнијих задатака повезивањем са свакодневним ситуацијама, самостално мерење различите предмета из окружења
Активности наставника		
прати рад и залагање ученика на часу, -подстиче да самостално мере и изводе закључке, -усмерава ученике да практично примене стечена знања		
Активности ученика		
- посматра и слуша, -објашњава, мери, упоређује и претвара, проверава, тражи објашњења		

2. Изборни наставни предмети са начинима и поступцима за њихово остваривање

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

ЦИЉ учења програма Грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова	
		радионицарски тип часа	укупно
1.	Људска права	радионица	10
2.	Демократско друштво		7
3.	Процеси у савременом свету		6
4.	Грађански активизам		13
укупно:			36

Кључне речи: права, сличности, разлике, одговорност, заједница, група, равноправност, солидарност, поштовање, толерантност, праведност, поштење, уважавање, комуникација, сарадња.

Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
1. наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; 2. уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; 3. понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; 4. препозна код себе и других основна осећања; 5. препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; 6. преиспитује своје поступке и прихвата дане мора увек да буде управу; 7. тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права;	<u>ЉУДСКА ПРАВА - 10 часова</u> Идентитет Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају. Потребе и права Разлике између жеља и основних животних потреба. Права детета Кршење и заштита права Препознавање кршења права детета.	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања једноставне акције -примена искуственог учења, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и

8. разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; 9. комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме	Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета. Одговорност према себи и другима.	самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Дигитална компетенција 5. Решавање проблема 6. Сарадња 7. Одговорно учешће у демократском друштву 8. Одговоран однос према здрављу 9. Одговоран однос према околини 10. Естетичка компетенција		
Међупредметно повезивање		
Свет око нас (Природа, човек, друштво) Српски језик (Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура (Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	
Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
10. слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; 11. сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; 12. договара се и одлучује у доношењу одељењских правила и да се понаша у складу са њима; 13. својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО – 7 часова Функционисање заједнице Одељење/група као заједница. Вредности одељења/групе – равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Уважавање различитости. Правила у одељењу/групи и њихова функција. Одлучивање у одељењу/групи. Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице.	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учење, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Дигитална компетенција 5. Решавање проблема 6. Сарадња 7. Одговорно учешће у демократском друштву 8. Одговоран однос према здрављу 9. Одговоран однос према околини 10. Естетичка компетенција		
Међупредметно повезивање		
Свет око нас (Природа, човек, друштво) Српски језик (Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура (Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	
Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
14. препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити /побољшати; 15. заједно са вршњацима и	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ – 6 часова Комуникација Слушање/неслушање.	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника:

наставником учествује у решавању проблема у одељењу; 16. учествује у изради плана једноставне акције;	Кад разговарамо држимо се теме. Изношење мишљења. Уважавање саговорника. Сарадња Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.	радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учења, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
--	--	---

Међупредметне компетенције

1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама
4. Дигитална компетенција 5. Решавање проблема 6. Сарадња
7. Одговорно учешће у демократском друштву 8. Одговоран однос према здрављу
9. Одговоран однос према околини 10. Естетичка компетенција

Међупредметно повезивање

Свет око нас (Природа, човек, друштво) **Српски језик** (Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) **Ликовна култура** (Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације)

Активности у наставном процесу

Активности наставника	Активности ученика
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, изnose своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада

Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
17. учествује у изради плана једноставне акције; 18. са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; 19. доприноси промоцији акције; 20. на једноставан начин вреднује изведену акцију	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ – 13 часова Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи Кораца у планирању и извођењу акције. Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције – видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учења, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације

Међупредметне компетенције

1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама
4. Дигитална компетенција 5. Решавање проблема 6. Сарадња
7. Одговорно учешће у демократском друштву 8. Одговоран однос према здрављу
9. Одговоран однос према околини 10. Естетичка компетенција

Међупредметно повезивање

Свет око нас (Природа, човек, друштво) **Српски језик** (Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) **Ликовна култура** (Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације)

Активности у наставном процесу

Активности наставника	Активности ученика
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, изnose своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринираној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и на делатном плану, уз настојање да се доктриниране поставке спроведу у свим сегментима живота (однос са Богом, са светом, са другим људима и са собом). Циљ програма православног катихизиса у првом разреду јесте прихватање да је постојање израз заједништва личности, а да личност постоји само у заједници слободе са другом личношћу.

Задаци православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика: развије отвореност и однос према Богу као другој и друга чијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници); развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве; изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва (при чему се остварује комплементарност са другим наукама); помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (са људима различитих култура, религија и погледа на свет, са друштвом, са природом) и са Богом; изгради уверење да свет и све што је у њему створени су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Начин остваривања програма: Настава православног катихизиса у 1. разреду основне школе треба да буде припрема ученика да прихвате да је постојање израз заједнице, односно да је личност заједница са другом личношћу. Зато у настави треба користити она децја искуства која на ово указују. То се може остварити кроз приче, цртеже које ће деца сама цртати и на којима ће увек бити представљена бића у односу, тј. целина онога што се црта (нпр. родитељи, браћа, сестре, кућа, двориште-све заједно; море и лађе на мору с птицама и сунцем итд. Преко дружења и организовања таквих врста игара које ће указивати на заједницу са другим као основу постојања. Да би се при том избегла опасност од схватања да свака врста заједнице може бити основ истинског постојања, треба увек имати на уму и истицати литургијску заједницу као једину истиниту јер се у њој остварује заједница са Богом у Христу, као и литургијско искуство заједнице и литургијску структуру која је утемељена на слободи а не на природним нагонима. Појмове као што су: Бог, личност, слобода, љубав треба, такође, увек тумачити на основу искуства заједништва са другим човеком, односно литургијског искуства заједништва. Кад говоримо о Богу, све треба тумачити у оквиру Литургије, њене структуре и радњи које се тамо одвијају. На тај начин ће бити избегнута апстрактност која је страна деци овог узраста и постићи ће се то да се Бог сусреће и види кроз живе и конкретне чланове Литургије у једном догађају, што је суштина хришћанског учења о оваплоћењу Бога Сина, о томе да је личност заједница са Богом у Христу као са другом личношћу и да је слобода љубав према другој личности.

Активности ученика: - уочавање, описивање, истраживање, посматрање, вођење разговора, игре улога, пантомима, вербални исказ, игре покретима

Активности наставника: - планирање, припремање, излагање, показивање, објашњавање, указивање, подстицање, усмеравање, праћење.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Увод	Когнитивни аспект: • да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса Афективни аспект: • бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе	1	1	-
2.	Заједница као основ живота	Когнитивни аспект: • моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) • моћи да препозна да не можемо једни без других • знати да нас љубав повезује са другима • знати да се правилно осени крсним знаком • знати да је Бог Света Тројица (Заједница) • знати да крштењем постајемо чланови Божје породице (Цркве) Афективни аспект: • пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници • желети да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима	4	3	1
3.	Заједница љубави Бога, човека и природе	Когнитивни аспект: • знати да заједница са Богом почива на слободи • знати да је послушност израз љубави • моћи да препозна да је даривање плод љубави • моћи да сазна да је молитва разговор са Богом • моћи да усвоји текст молитве Оче наш • знати да је Бог Отац створио свет из љубави • моћи да препозна да је наш живот Божји дар • знати да Бог жели да живимо у заједници са Њим Афективни аспект: • показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин • бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом	5	4	1
4.	Неизмерна љубав Божја – Христос се роди!	Когнитивни аспект: • моћи да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу • моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) • моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави • моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић) • моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему Афективни аспект: По завршетку теме: • код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења	6	4	2

		код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве			
5.	Црква – заједница са Богом	Когнитивни аспект: - моћи да опише појединости библијске повести о стварању света - моћи да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења - знати зашто за Бога кажемо да је Творац - моћи да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе - уочити да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом - знати да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора) - да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица Афективни аспект: - код ученика ће се развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу - ученик ће желети да учествује у Литургији	9	7	2
6.	Христова љубав према човеку и свету	Когнитивни аспект: - упознати Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) - препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима - усвојити садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“ - бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу - препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) - препознати да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави - моћи да опише прослављање Васкрса у својој породици - знати обичаје у вези са Васкрсом Афективни аспект: - развијати потребу да делима исказују љубав - развијати жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника	4	3	1
7.	Наша брига о свету	Когнитивни аспект: - моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку - на елементарном нивоу моћи да објасни међусобну повезаност свих људи и природе - препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу - уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе Афективни аспект: - развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи	7	5	2
укупно:			36	27	9

ДРУГИ РАЗРЕД

1. Програми обавезних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, допунска и додатна настава

СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд: **180**

Недељни фонд: **5**

Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	укупно
1.	Књижевност	53	13	3	69
2.	Језик	23	15	3	41
3.	Језичка култура	23	45	2	70
укупно:		99	73	8	180

Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура, усвајање другог писма (латинице)

наставна тема / област		
Књижевност (69)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
-1. разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст, -2. одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту, -3. одреди редослед догађаја у тексту, -4. уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине, -5. разликује стих и строфу; -6. уочи стихове који се римују, -7. објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни, -8. наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота	Књижевни појмови: -стих, строфа, рима; народна успаванка, -басна, -бајка; тема, место и в-ремезбивања, редослед догађаја -главни и споредни лик (изглед, основне особине и поступци), -лица у драмском тексту за децу Школска лектира Поезија Проза Драмски текстови Популарни и информативни текстови Домаћа лектира	-кроз читање књижевноуметничких текстова и у разговору о њима на часу градити критичко мишљење, -упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде панона, кратких записа, кратких излагања -коришћење е-уџбеника, и др. -обезбеђивање корелације са сродним предметима -постављање ученика у различите ситуације, -евалуације и самоевалуације, -увођење ученика у основне књижевне појмове, -извођење драмског текста на сцени, -илустровање одређених мотива из текста у циљу исказивања доживљеног, -богаћење речника путем усвајања непознатих речи из прочитаних текстова
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција		
Међупредметно повезивање		
Свет око нас: (Значај биљака и животиња за човека. Улога човека у очувању природе. Правила понашања појединаца и група.) Музичка култура: (Различити жанрови везани за ситуације значајне у животу ученика.		

Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Стварање звучне приче од илустрација на краћи литерарни текст.) Ликовна култура: (Слика и реч; Облици, Замишљања; Сцена)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима;проверава оствареност исхода.	слуша, посматра, прича, чита текстове, активно учествује у разговору, описује доживљај прочитаних књижевних дела износи мишљење о њима, поставља питања, препричава, говори по улогама	
наставна тема /област		
Језик (41)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
-9. разликује глас ислог и препознаје самогласнике и сугласнике, -10. разликује врстеречи у типичним случајевима, -11. одређује основне граматичке категорије именица и глагола, -12. разликује реченице по облику и значењу, -13. поштује и примењује основна правописна правила	(глас, слово, реченице по значењу,употреба великог слова, тачка, упитник, узвичник) -Глас и слог, самогласници и сугласници, -Врсте речи: именице (властите и заједничке), род и број именица; гла-голи, глаголска времена: прошло,садашње, будуће време; потврдни и одрични глаголски облици; придеви (описни); бројеви (основни и редни) -Реченице: обавештајне, упитне, заповедне и узвичне. Потврдне иодричне реченице. -Велико слово: писање назива држава, градова и села (једночланих и вишечланих) и једночланих географских назива, -Спојено и одвојено писање речи: писање речце <i>ли</i> и речце <i>не</i> уз глаголе, -Интерпункција: тачка (на крају реченице и иза редног броја); две тачке и запета у набрајању; писање датума арапским и римским цифрама, -Писање скраћеница: (мерне јединице и опште скраћенице <i>ОШ</i> , <i>бр.</i> , <i>итд.</i> , <i>стр.</i> и <i>нпр.</i>)	упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања, -коришћење е-уџбеника - објашњењ слога само натиичним случајевима са самогласником на крају слога, -за сваку врсту речи најпре увести појам, а затим разликовање подврста. -направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице ћириличким и латиничким писмом, -користити правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција		
Међупредметно повезивање		
Ликовна култура: (Супротности; Слика и реч) Музичка култура: (Изговор бројалице у ритму уз покрет.) Свет око нас: (Природа, човек, друштво - Услови за живот, Облици рељефа; Материјали) Математика: (Мерење и мере: Јединице мере)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима; проверава оствареност исхода;	слуша, посматра, повезује са наученим, активно учествује у разговору, уочава врста речи у књижевним текстовима, поставља питања, решава задато, пише по диктату	
наставна тема /област		
Језичка култура (70)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
-14. чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; -15. изражајно рецитије песму, -16. изводи драмске текстове,	(порука, текст, описивање, - Богаћење речника, изражајно казивање и читање, - Примена правописних правила, -	упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде

-17. износи своје мишљење о тексту, -18. влада основном техником читања и писања латиничког текста, -19. пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту -20. користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање, -21. правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у крају целину, -22. учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника, -23. разликује основне делове текста -24. изражајно чита ћирилички текст	Друго писмо (латиница): штампана и писана слова, - Разумевање прочитаног кроз одговоре на питања- План за препричавање кратких текстова (лирских, епских, драмских) састављен од уопштених питања- План описивања на основу непосредног посматрања. - Правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање, -Језичке вежбе: загонетке, ребуси, укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, - Састављање реченица, проширивање задатих реченица-Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица, опис бића и предмета. - Сценско приказивање драмског/драматизованог текста	паноа, кратких записа, кратких излагања, -коришћење е-уџбеника - објашњењ слога само на типичним случајевима са самогласником на крају слога, -за сваку врсту речи најпре увести појам, а затим разликовање подврста. -направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице ћириличким и латиничким писмом, -користити правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
--	--	---

Међупредметне компетенције

1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама
 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња
 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу
 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву

Међупредметно повезивање

Свет око нас: (Значај биљака и животиња за човека. Улога човека у очувању природе.)

Музичка култура: (Различити жанрови везани за ситуације значајне у животу ученика.)

Ликовна култура: (Слика и реч; Замишљања)

Активности у наставном процесу

Активности наставника	Активности ученика
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира; објашњава, осмишљава одговарајуће примере; проверава оствареност исхода;	слуша, посматра, прича, чита текстове, глуми, активно учествује у разговору, описује усмено и писмено доживљај, износи мишљење о свом и раду других; именује слова латинице и саставља речии реченице

СРПСКИ ЈЕЗИК – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА

КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1CJ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме 1CJ.1.5.2. препознаје књижевне врсте 1CJ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове у књижевно-уметничком тексту 1CJ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевно уметничком тексту	1CJ.2.5.2. одређује фолклорне форме 1CJ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми 1CJ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевно-уметничком тексту 1CJ.2.5.5. уочава везе међу догађајима 1CJ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога 1CJ.2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевно-уметничком тексту	1CJ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 1CJ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту 1CJ.3.5.3. тумачи идеје у књижевно-уметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст

ЈЕЗИК

1CJ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1CJ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време (презент, перфекат и футур) 1CJ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности	1CJ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве правилно пише гласове ђ, ч, ђ, Љ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу	1CJ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизма на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени 1CJ.3.4.5.
--	---	---

1CJ.1.4.4. препознаје антонимију 1CJ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији 1CJ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места ињихових становника; користи наводникепри навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве {-ов/-ев/-ии, -ски/-чки/-шки}) правилно пише гласове ђ, ч, ђ, љ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању 1CJ.2.4.1. одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1CJ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне,присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве) 1CJ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго 1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности 1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1CJ.2.4.8. препознаје синонимију 1CJ.2.4.9. познаје значења речи и фразе ологизама који се јављају у школским текстовима и правилно их употребљава 1CJ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразе ологизама на основу ситуацијеи текста/контекста у којем су употребљени 1CJ.3.4.5.употребљава речи у основном и пренесеном/ фигуративном значењу	не; употребљава запету при набрајању 1CJ.2.4.1. одређује врсте речи 1CJ.2.4.2. препознаје подврсте речи 1CJ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго 1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији по потврдности/одричности 1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1CJ.2.4.8. препознаје синонимију 1CJ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима и правилно их употребљава	употребљава речи у основном и пренесеном/ фигуративном значењу
--	--	---

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

1CJ.0.1.1. познаје основна начела вођењаразговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике 1CJ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања 1CJ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. „левушења“ или „скандирања“ 1CJ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издавања значајних делова или занимљивих детаља 1CJ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држисе теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације 1CJ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање 1CJ.0.1.7. уме у кратким цртама даобразложи неку своју идеју 1CJ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу илистав 1CJ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице 1CJ.1.3.2. уме да се потпише	1CJ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди наком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 1CJ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста 1CJ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађајау тексту 1CJ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту 1CJ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1CJ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 1CJ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста 1CJ.2.2.8. износи свој став о садржајутекста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова 1CJ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни 1CJ.2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводиразлоге за избор одређене илустрације	1CJ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста 1CJ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима 1CJ.3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту 1CJ.3.2.4. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст 1CJ.3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми 1CJ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту 1CJ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне
---	---	--

1CJ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1CJ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе 1CJ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре 1CJ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држите ме 1CJ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст 1CJ.1.3.8. користи скроман фонд речи; правилно их употребљава 1CJ.1.3.9. пише кратку поруку 1CJ.1.3.10. пише честитку, позивницу, разгледницу	1CJ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) 1CJ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...) 1CJ.2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима 1CJ.2.3.5. језички израз прилагођава комуникативној ситуацији 1CJ.2.3.6. саставља кратак наративни текст 1CJ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст 1CJ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синонине 1CJ.2.3.9. исправља свој текст (критички чита написано, поправља текст и исправља грешке) 1CJ.2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име, презиме, име родитеља, година рођења, адреса, телефон; школа, разред, одељење) 1CJ.2.3.11. пише писмо (приватно) и уме да га адресира	синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 1CJ.3.3.2. јасно структурира текст добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса 1CJ.3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз тип текста 1CJ.3.3.4. саставља кратак експозиторни текст 1CJ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст) 1CJ.3.3.6. издваја пасусе
---	--	--

СРПСКИ ЈЕЗИК – УЧЕЊЕ – целодневна одељења

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ часова учења: ученици завршавају задатке предвиђене за рад код куће, и додатно увежбавају пређено градиво.

Предвиђени начини реализације часова учења: - часови се одржавају два пута недељно у целом одељењу према распореду и прате план рада редовне наставе.

Напомена: ови часови се реализују по плану и програму редовне наставе српског језика на којима ученици уче и завршавају домаће задатке. Садржаји ових часова су исти као и садржаји часова редовне наставе.

ред.бр.	Назив наставне теме/области	број часова по теми	Исходи
1.	Учење другог писма	38	влада основном техником читања и писања латиничког текста; пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту
2.	Књижевност	16	влада основном техником читања и писања латиничког текста; пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту
3.	Језик	8	разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике; разликује врсте речи у типичним случајевима; одређује основне граматичке категорије именица и глагола; разликује реченице по облику и значењу; поштује и примењује основна правописна правила;
4.	Језичка култура	10	користи различите облике усменог и писменог изражавања препричавање, причање, описивање; правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у краћу целину; учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника; разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај); изражајно чита ћирилички текст.
Укупно:		72	
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња			

7. Решавање problema 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу	
10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву	
Међупредметно повезивање	
Свет око нас (Природа, човек, друштво - Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима) Музичка култура (Слушање музике: Композиције различитог карактера; Музичко стваралаштво: Стварање звучне приче) Ликовна култура (Споразумевање: Слика, текст, звук; Кратки анимирани филмови)	
Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике иметоде рада; демонстрира ; објашњава, осмишљава одговарајуће примере; проверава оствареност исхода;	слуша, посматра, прича, чита текстове, глуми, активно учествује у разговору, описује усмено и писмено доживљај, износи мишљење о својој раду других;

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд: **180**

Недељни фонд: **5**

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика. Циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту је да оспособи ученика да на страном језику комуницира у усменом облику о темама из његовог непосредног окружења. У исто време, настава страних језика треба да: подстакне потребу за учењем страних језика; подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика; олакша разумевање других и различитих култура и традиција; стимулише машту, креативност и радозналост; подстиче употребу страног језика у личне сврхе и из задовољства.

Оперативни задаци наставног програма:

Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће дијалоге, приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа, разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих аутентичних текстова. Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, свакодневне активности).

Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о догађајима и активностима, користећи познате језичке елементе, једноставним речима описује лица, догађаје, ситуације и предмете из окружења, самостално или уз помоћ наставника.

Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом, учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд), одговара на ограничен број

непосредних питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.

Начин остваривања програма: комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема - сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. За увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре.

Активности ученика: слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанци, додати делове слике, утврдити хронологију и сл., игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала.

Активности наставника: током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи децју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученици су у стању да:	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Introductory unit Hello again! Поздрављање и представљање; давање основних информација о себи; описивање предмета и исказивање положаја у простору, алфавет	Представе себе и другог; поздраве и отпоздраве примењујући једноставна језичка средства; препознају и именују предмете из непосредног окружења; разумеју једноставне описе и опишу предмете из непосредног окружења једноставним језичким средствима; разумеју јасно постављена једноставна питања личне природе и одговоре на њих; постављају једноставна питања личне природе; разумеју и примењују	3	1	2

		устаљена правила учтиве комуникације			
2.	Playroom safari Описивање живих бића; изражавање способности	Препознају, именују и описују животиње из зоо врта ; разумеју једноставне описе и описују жиотиње једноставним језичким средствима; разумеју исказе у вези са способностима у ужем и ширем смислу и реагују на њих; изражавају способности у ужем и ширем смислу једноставним језичким средствима; траже информацију о туђим способностима и саопштавају шта он/она уме/не уме да ради	9	3	6
3.	School time Описивање предмета и појава; изражавање количина, припадања, скретање пажње; похвале и захваљивање	Препознају и именују предмете и појаве из непосредног окружења и учионице; разумеју једноставне описе и опишу предмете користећи кратке, једноставне изразе у комбинацији боје и именице; разумеју једноставне исказе који се односе на количине; поставе питања и саопште количине једноставним језичким средствима; разумеју и упуте једноставне изразе за скретање пажње; разумеју, упуте и реагују на похвале; разумеју и препознају сличности и разлике у животу у школама у ВБ и код нас; поштују правила учтиве комуникације	9	3	6
4.	I'm hungry Изражавање потреба, осета; допадања/допадања; исказивање упозорења, једноставних научних чињеница; описивање врста и пореkla хране	Препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју свакодневне исказе који се односе на изражавање осета; изражавају своје осете једноставним језичким средствима; разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих; разумеју и реагују на једноставна упозорења; упућују кратка упозорења; разумеју кратка упутства и налоге и реагују на њих; траже мишљење и изражавају допадање/ недопадање једноставним језичким средствима; разумеју једноставне исказе везане	9	3	6

		за појаве – научне чињенице и реагују на њих; исказују научне чињенице најједноставнијим језичким средствима; уочавају сличности и разлике у начину исхране у ВБ и код нас			
5.	Culture: In my house Описивање предмета и места, исказивање положаја у простору, изражавања припадања	Препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне описе и опишу предмете из непосредног окружења једноставним језичким средствима; разумеју и користе једноставне исказе којима се изражава припадање и поседовање, разумеју и препознају сличности и разлике у животу ВБ и код нас; разумеју и примењују правила учтивог обраћања и ословљавања (формалног исказивања поштовања)	2	1	1
6.	Happy faces Описивање живих бића; изражавања чуђења; изражавања способности (урођених)	Препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне описе живих бића; описују жива бића једноставним језичким средствима; разумеју и изражавају исказе у вези са (урођеним) способностима и реагују на њих; разумеју и формулишу кратке исказе који се односе на чуђење; разумеју кратка упутства и налоге и реагују на њих; упућују кратка упутства и налоге; уочавају сличности и разлике у породичним односима у ВБ и код нас	9	3	6
7.	My house Описивање места; исказивање положаја у простору	Препознају и именују просторије у кући и места из непосредног окружења; разумеју једноставна питања и обавештења о положају у простору и реагују на њих; размењују информације о месту становања; уочавају сличности и разлике у изгледу стамбеног простора и култури становања у ВБ и код нас; поштују правила учтиве комуникације	9	3	6
8.	Culture: In my garden Описивање бића, места;	Препознају и именују бића из непосредног окружења; разумеју једноставне	1	1	-

	Исказивање положаја у простору	описе места и описују их користећи једноставна језичка средства; разумеју једноставна обавештења о положају у простору и реагују на њих; траже и пружају кратка и једноставна обавештења о положају у простору; уочавају сличности и разлике у изгледу стамбеног простора и култури становања у ВБ и код нас			
9.	Summertime Описивање живих бића; исказивање метеоролошког времена	Препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне описе живих бића и описују их користећи једноставна језичка средства; разумеју и реагују на кратке налоге, упутства и упозорења; дају кратке налоге, упутства и упозорења; разумеју једноставна обавештења о метеоролошком времену и реагују на њих; траже и дају кратка и једноставна обавештења о метеоролошком времену; разумеју сличности и разлике у начину одевања вршњака у ВБ и код нас	9	3	6
10.	Playtime Исказивање тренутних активности; позив на заједничку активност; исказивање расположења	Препознају и именују врсте активности на летњем распусту; описују тренутне активности кратким једноставним језичким средствима; разумеју позив и реагују на њега; упућују позив на заједничку активност; разумеју једноставне исказе за изражавање расположења (емпатије и забринутости) и реагују на њих; изражавају расположење (емпатију и забринутост) једноставним језичким средствима; уочавају сличности и разлике у начину провођења летњег распуста у ВБ и код нас	9	3	6
	Festivals/Holidays Bonfire night Christmas at school Честитање	Разумеју једноставне честитке и одговоре на њих; упућују једноставне честитке; уочавају сличности и разлике у начину прославе Божића код нас и у ВБ; повезују садржаје других наставних предмета са енглеским	1 2	1 1	- 1

		језиком; поштују правила учтивне комуникације			
укупно:			72	26	46

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд: 180

Недељни фонд: 5

Циљ наставе и учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	укупно
1.	Бројеви	54	87	6	147
2.	Геометрија	8	15	1	24
3.	Мерење и мере	3	5	1	9
укупно:		65	107	8	180

Кључни појмови: сабирање, одузимање, множење, дељење, једначина, део целине, мерење дужина и времена, правоугаоник, квадрат, дужина, обим, римске цифре.

Наставна тема/област		
Бројеви (65)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
–1. одреди десетице најближе датом броју, –2. усмено сабира и одузима бројеве до 100, –3. користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац, –4. примени замену места издрживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања, –5. усмено множи и дели у оквиру прве стотине, –6. израчуна вредност бројевног израза са највише две операције, –7. реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења, –8. одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом, –9. одреди делове датевеличине, –10. изрази одређену суму новца преко различитих апоена, –11. прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама, –12. прикаже мањи број података у табели и стубичастим дијаграмом, –13. уочи правило и одреди следећи члан започетог низа	Први део -Сабирање и одузимање са преласком, -Замена места и здруживање сабирака, Веза сабирања и одузимања, -Једначине са једном операцијом Римске цифре I, V, X, L, C Други део -Множење и дељење (таблично), -Нула и јединица као чиниоци; нула као дељеник. -Замена места и здруживање чинилаца, Трећи део Редослед рачунских операција, -Множење и дељење збира и разлике бројем, -Веза множења и дељења. Једначине са једном операцијом (множење или дељење), -Бројевни изрази, --Формирање израза на основу реалистичних ситуација, Разломци облика $\frac{1}{n}$, $1 \leq n \leq 10$, визуелно и симболичко представљање	-упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде панона, кратких записа, кратких излагања -коришћење е-уџбеника, и др. игралике активности и употреба едукативних апликација на интернету, ослањање на постојеће искуство и знање ученика, који самостално откривају математичке правилности и изводе закључке, -слободан избор поступка рачунања, -моделовање проблема у математички запис, -решавање комбинаторних задатака, одређивања следећег члана низа, уочавање правила у делимично попуњеној табели, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење	2. Комуникација	3. Рад са подацима и информацијама

4. Одговорно учешће у демократском друштву			5. Естетичка компетенција			6. Сарадња		
7. Решавање проблема			8. Дигитална компетенција			9. Одговоран однос према здрављу		
10. Одговоран однос према околини			11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву					
Међупредметно повезивање								
Ликовна култура: (Тумачење ; Супротности;) Музичка култура: (Изговор бројалице у ритму уз покрет.) Свет око нас: (Сналажење у насељу помоћу адресе) Физичко и здравствено васпитање: (Вежбе обликовања са и без реквизита.) Српски језик: (Језичка култура и Језик)								
Активности у наставном процесу								
Активности наставника					Активности ученика			
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на примену наученог; комбинује методе и облике према способностима ученика; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију					посматра; правилно користи прибор за цртање, црта, записује, примењује стечена знања; проверава изводи закључак; образлаже; учествује у раду и разговору; тражи објашњења; процењује сопствени напредак			
Наставна тема/област								
Геометрија (24)								
Исходи			Садржаји			Начин и поступци остваривања програма		
–14. разликује дуж, полуправу и праву, –15. одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски), –16. одреди обим геометријске фигуре, –17. нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи, –18. уочи подударне фигуре на датом цртежу, –19. уочи симетричне фигуре, – 20. допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву			(дуж, полуправа, права, правоугаоник, квадрат, дужина, обим) Први део -Дуж, права и полуправа, -Тачка и права, -Отворена и затворена изломљена линија -Графичко надовезивање дужи. -Дужина изломљене линије. Обим геометријских фигура без употребе формула Други део -Цртање правоугаоника, квадрата и троугла на квадратној мрежи, на тачкастој мрежи, -Симетричне фигуре, -Подударност фигура			-упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања -коришћење е-уџбеника, и др. игролике активности и рад на разумевању „пресликавања у огледалу” тј. симетричности ослањањем на постојеће искуство и знање ученика, развој просторних сазнања на опажајном нивоу разумевање појма фигуре симетричне у односу на дату линију на квадратној мрежи, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације		
Међупредметне компетенције								
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву								
Међупредметно повезивање								
Ликовна култура: (Облици ; Простор) Свет око нас: (Релеф; Материјали; Типови насеља) Српски језик: (Језичка култура)								
Активности у наставном процесу								
Активности наставника					Активности ученика			
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на примену наученог; комбинује методе и облике према способностима ученика; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију					посматра; правилно користи прибор за цртање, црта, записује, примењује стечена знања; проверава, изводи закључак; образлаже; учествује у раду и разговору; тражи објашњења; процењује сопствени напредак			
Наставна тема/област								
Мерење и мере (12)								
Исходи			Садржаји			Начин и поступци остваривања програма		
–21. изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине, –22. измери дужину дужи и нацрта дуж датедужине,			(мерење дужине и времена) -Мерење дужине стандардним мерним јединицама			-упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, е-уџбеника, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања		

–23. чита и запише време са часовника, –24. користи јединице за време у једноставним ситуацијама	(m, dm, cm). -Мерење времена (дан, месец, година, час, минут)	повезивање теоријског знања са ситуацијама из свакодневног живота практично мерење, провере тачности процене и анализа важности исправке направљене грешке, -решавање проблемских задатака са рачунањем времена , -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Свет око нас: (Сналажење у времену у односу на временске одреднице. Средства за мерење времена: часовник, календар, лента времена) Српски језик:(Језик и Језичка култура) Ликовна култура: (Материјали – Својства материјала)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на примену наученог; комбинујеметодe и облике према способностима ученика; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију	посматра, слуша, мери, упоређује записује јединице мере, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, проверава, користи е-уџбеник, тражи објашњења	
Математика – образовни стандарди постигнућа		
Бројеви		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број,уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилнопостави израз са једном рачунском операцијом 1МА.1.1.5. уме да решава једноставнеједначине у оквиру прве хиљаде 1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак $\frac{p}{n}$ ($n \leq 10$) и препозна његов графички приказ 1МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине 1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза са највише две операције 1МА.2.1.5. уме да решава једначине 1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени. 1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми	1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза са највише две операције 1МА.2.1.5. уме да решава једначине	1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени. 1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми
Геометрија		

1MA.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни 1MA.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1MA.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица	1MA.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1MA.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1MA.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама	1MA.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника
--	---	---

Мерење и мере

1MA.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1MA.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме	1MA.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1MA.2.4.2. зна јединице за време и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1MA.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке	1MA.3.4.1. зна јединице за време и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама
--	--	--

МАТЕМАТИКА – УЧЕЊЕ (целодневна одељења)

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ часова учења: ученици завршавају задатке предвиђене за рад код куће, и додатно увежбавају пређено градиво

Предвиђени начини реализације часова учења: - часови се одржавају два пута недељно у целом одељењу према распореду.

Напомена: ови часови се реализују по плану и програму редовне наставе математике, на којима ученици уче и завршавају домаће задатке. Садржаји ових часова су исти као и садржаји часова редовне наставе.

ред.бр.	Назив наставне теме/области	број часова по теми	Исходи
1.	Бројеви	60	– усмено сабира и одузима бројеве до 100; – користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, садржалац; – примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања; – усмено множи и дели у оквиру прве стотине; – израчуна вредност бројевног израза са највише две операције; – реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења; – одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом; – одреди делове (облика $1/n$) дате величине; – изрази одређену суму новца преко различитих апоена; – прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама; – прикаже мањи број података у табели и стубичним дијаграмом; – уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;
2.	Геометрија	8	- разликује дуж, полуправу и праву; – одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски); – одреди обим геометријске фигуре;

			– нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи; – уочи подударне фигуре на датом цртежу; – уочи подударне фигуре; – допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву;
3.	Мерење и мере	4	- изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине; – измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине; – чита и запише време са часовника; – користи јединице за време у једноставним ситуацијама;
Укупно:		72	
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у сложеним ситуацијама; прати реализације активности, проверава оствареност исхода;		посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, претвара, проверава, тражи објашњења;	
Међупредметно повезивања			
Свет око нас (Оријентација у простору и времену) Музичка култура (Извођење музике) Ликовна култура (Композиција: Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената Материјали – Својства материјала)			

СВЕТ ОКО НАС

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења предмета свет око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	укупно
1.	Други и ја	7	4	1	12
2.	Култура живљења	10	5	1	16
3.	Кретање и оријентација у времену	11	5	1	17
4.	Разноврсност природе	12	7	1	20
5.	Човек ствара	4	3		7
укупно:		44	24	4	72

Кључни појмови: природа, оријентација у простору и времену, кретање, култура живљења.

Наставна тема/област		
Други и ја (12)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
–1. идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима, –2. оствари права и изврши обавезе у односу на правила понашања у групама којима припада, –3. се понаша тако да уважава различитости других људи, –4. прихвати последице када прекрши правила понашања групе, –5. сарађује са другима у групи на заједничким активностима, –6. разликује потребе од жеља на једноставним примерима из	(права, обавезе, правила понашања) -Групе људи: родбина (ван)школска заједница, становници села, -Права и обавезе чланова група. -Однос потреба и жеља, -Правила понашања појединаца и група, -Породични и школски празници	-упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника, енциклопедија, повезивање теоријског знања са ситуацијама из свакодневног живота, одржавање часова у непосредној околини школе, -разговор о ситуацијама из свакодневног живота, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације

сопственог живота		
Међупредметне компетенције		
1.Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3.Рад с подацима и информацијама 5.Решавање проблема 6.Сарадња 7.Одговорно учешће у демократском друштву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура) Ликовна култура: (Тумачење, Слика и реч) Музичка култура: (Слушање музике: Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу. Извођење песама по слуху)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; мотивише, усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на повезивање и примену наученог; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију	посматра, слуша, закључује, групише, учествује у раду и разговору, одговара на питања, примењује стечена знања; користи уџбеник, тражи објашњења, истражује, илуструје, записује, презентује рад,	
Наставна тема/област		
Култура живљења (16)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-7. препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша премасимболима, -8. одреди тип насеља на основу његових карактеристика, -9. повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља, -10. одржава личну хигијену руку, зуба и чулних органа, -11. примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином, -12. безбедно поступа пре и током временских непогода	(држава, насеље, саобраћај, безбедно понашање) -Симболи Републике Србије: грб,застава и химна, -Типови насеља: село, град, -Здрав начин живота: хигијена тела, разноврсна исхрана, број obroка, боравак у природи и физичкаактивност, -Врсте саобраћаја -Безбедно понашање у саобраћају унасељу -Правила понашања у превозним средствима -Временске непогоде (олуја, град,мећава) и безбедно понашање у затвореном и на отвореном простору	-упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника, енциклопедија, повезивање теоријског знања са ситуацијама из свакодневног живота, -одржавање часова у непосредној околини школе, -разговор о ситуацијама изсвакодневног живота, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1.Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3.Рад с подацима и информацијама 5.Решавање проблема 6.Сарадња 7.Одговорно учешће у демократском друштву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура) Музичка култура: (Извођење песама и народних игара) Ликовна култура: (Тумачење, Слика и реч)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; мотивише, усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на повезивање и примену наученог; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију	посматра, слуша, закључује, групише, учествује у раду и разговору, одговара на питања, примењује стечена знања; користи уџбеник, тражи објашњења, истражује, илуструје, записује, презентује рад,	
Наставна тема/област		
Кретање и оријентација у времену (17)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-13. одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врсту подлоге и средину у којој се тело креће, -14. измери растојање које тело пређе током свог кретања, -15. пронађе тражени објекат у насељу помоћуадресе/карактеристичних објеката,	(кретање, оријентација, простор, време) -Различити облици кретања тела Утицај облика тела, подлоге и средине на кретање по равној подлози и пређено растојање тела,	-упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника, енциклопедија, повезивање теоријског знања са ситуацијама из свакодневног живота, Практичан рад ученика (кретање у различитим

–16. именује занимања људи у свом насељу са околином, –17. одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину, –18. забележи и прочита податке из личног живота помоћу ленте времена	-Сналажење у насељу помоћу адресе и карактеристичних објеката, -Сналажење у времену у односу на временске одреднице: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба, -Средства за мерење времена: часовник, календар, лента времена	срединама и по различитим подлогама), - Истраживачке активности утицај подлоге и облика предмета на кретање (глатка и хрпава подлога...), -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура) Музичка култура: (Извођење музике певањем, свирањем и плесним корацима) Ликовна култура: (Кретање, Облици) Математика: (Арапске и римске цифре)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; мотивише, усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на повезивање и примену наученог; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију	посматра, слуша, закључује, групише, учествује у раду и разговору, одговара на питања, примењује стечена знања; користи уџбеник, тражи објашњења, истражује, илуструје, записује, презентује рад,	
Наставна тема/област		
Разноврсност природе (20)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
–19. разликује облике рељефа у свом насељу и околини, –20. разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини, –21. идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења, –22. повеже делове тела живих бића са њиховом улогом, –23. разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла, –24. разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране, – 25. наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека, 26. штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуацијама, –27. разврста отпад на предвиђена места, 28. негује и својим понашањем неугрожава биљке и животиње у окружењу, –29. препозна примере повезаности живих бића са условима за живот, –30. повеже промене у природи и активности људи са годишњим добима, 31. изведе једноставне огледе пратећи упутства; 32. повеже резултате рада са уложеним трудом	(природа, биљке, животиње, рељеф) -Рељеф и облици рељефа: узвишења, удубљења и равнице, -Рељеф у насељу и околини, -Облици појављивања воде: површинске воде (текуће, стајаће) и њихови делови (извор, ток, корито, обала), -Површинске воде у насељу и околини, -Заједничке особине живих бића -Функције (улога) делова тела живих бића, -Разноврсност биљака у окружењу (зељасте и дрвенасте; лишћарске и четинарске), -Разноврсност животиња у околини (домаће и дивље; биљоједи, месоједи и сваштоједи), -Значај биљака и животиња за човека, -Улога човека у очувању природе -Сунчева светлост и топлота, вода, ваздух и земљиште – неопходни услови за живот, Промене у природи и активности људи у зависности од годишњих доба	-упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника, енциклопедија, повезивање теоријског знања са ситуацијама из свакодневног живота, извођење часова у природном амбијенту, истраживачке активности, -посматрање и описивање окружења, извођење огледа ,последнице загревања воде, последице хлађења воде, кружењеводе у природи, струјање ваздуха-ветар, сенка, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације,
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња		

7. Решавање проблема			8. Дигитална компетенција			9. Одговоран однос према здрављу		
10. Одговоран однос према околини			11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву					
Међупредметно повезивање								
Српски језик:(Језичка култура, Књижевност) Музичка култура: (Извођење и слушање музике) Ликовна култура:(Супротности, Боја, Простор) Математика :(Бројеви, Геометрија)								
Активности у наставном процесу								
Активности наставника					Активности ученика			
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; мотивише, усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на повезивање и примену наученог; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију					посматра, слуша, закључује, групише, учествује у раду и разговору, одговара на питања, примењује стечена знања; користи уџбеник, тражи објашњења, истражује, илуструје, записује, презентује рад,			
Наставна тема/област								
Човек ствара (7)								
Исходи			Садржаји			Начин и поступци остваривања програма		
33. истезањем,савијањем и сабијањем одреди својства материјала, –34. одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета, 35. пронађе нову намену коришћеним предметима			(природа, маатеријал,својства) -Материјали и производи људског рада, -Еластичност материјала, -Својства материјала одређују њихову употребу, -Нова намена предмета направљених од различитих материјала, Занимања људи у граду и селу			-упућивање ученика на коришћење интернета, е- уџбеника, енциклопедија, повезивање теоријског знања саситуацијама из свакодневног живота, практичан рад ученика (груписање објеката на основу једноставних својстава материјала)- уочавање како својства материјала одређују њихову употребу, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевулације.		
Међупредметне компетенције								
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 9. Одговоран однос према здрављу 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву								
Међупредметно повезивање								
Српски језик: (Књижевност, Језичка култура) Музичка култура: (Извођење музике певањем и свирањем на ритмичким инструментима) Ликовна култура: (Облици, Облици и целина)								
Активности у наставном процесу								
Активности наставника					Активности ученика			
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; мотивише, усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на повезивање и примену наученог; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију					посматра, слуша, закључује, групише, учествује у раду и разговору, одговара на питања, примењује стечена знања; користи уџбеник, тражи објашњења, истражује, илуструје, записује, презентује рад,			
Свет око нас – образовни стандарди постигнућа								
Ја и други								
Основни ниво					Средњи ниво		Напредни ниво	
1ПД.1.5.1. зна које друштвене групепостоје и ко су њихови чланови 1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу 1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике					1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова 1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама		1ПД.3.5.1.разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима	
Култура живљења								
1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи иосновне мере заштите 1ПД.1.5.5. зна поступке за очување иунапређивање људског здравља 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике					1 ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности		1ПД.3.5.2.разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују	
Кретање и оријентација у простору и времену								

1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела уразличитим појавама 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране светапомоћу Сунца 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара	1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте 1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља 1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације наленти времена	
Разноврсност природе		
1ПД. 1.1.1. прави разлику између природе и производа људског рада 1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу 1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића 1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања 1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића 1ПД. 1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима 1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очувању природе 1ПД. 1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода 1ПД. 1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта	1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима 1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи 1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића 1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса 1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини	1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима 1ПД.3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића
Човек ствара		
1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промена температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха 1ПД.1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу	1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала 1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали 1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности	1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења предмета Ликовна култура је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практичан рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

р.бр.	наставна тема/област	Фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Облици	22	10	32
2.	Споразумевање	10	4	14
3.	Ликовне игре	4	8	12
4.	Простор	8	6	14
укупно:		44	28	72

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја.

Наставна тема/област		
Облици (32)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-1. користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин, -2. изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли, -3. користи једноставне информације и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад, -4. изражава, светлим или тамним бојама, свој доживљај уметничког дела, -5. идентификује истакнути део целине и визуелне супротности у свом окружењу, - 6. преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу	(облик, светло и сенка, дизајн) -Облици (светло као услов за опажање облика, визуелне карактеристике природних и вештачких облика; дизајн предмета за свакодневну употребу), -Супротности (обојено и безбојно, једноставно и сложено, испуњено и удубљено, ближе и даље...), -Облик и целина (истакнути део целине; везивање и спајање облика)	-примена различитих материјала и техника у сликању и вајању, -одржавање часова у природи, -цртање предмета, бојење истога, преобликовање и додавање других елемената, -уређивање панова, -посматрање игре светлости и сенке (природни и вештачки извори), -упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника, енциклопедија... -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 8. Дигитална компетенција 10. Одговоран однос према окоolini 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура – опис, уочавање битног) Музичка култура: (Музичко стваралаштво) Математика: (Геометрија)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; подстиче и усмерава активност ученика; охрабрује, мотивише, прати рад и процењује напредак ученика; анализира, вреднује рад ученика	посматрају, упоређују, уочавају, истражују, размењују мишљење, сарађују, опишавају, објашњавају, цртају, сликају, изражавају, стварају, анализирају, комуницирају, закључују, креирају	
Наставна тема/област		
Споразумевање (14)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-7. тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу, -8. користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад, -9. изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем	(слово, слика, садржај, стрип) -Тумачење (невербално и визуелно изражавање садржај визуелних информација), -Слика и реч (редослед радње у стрипу; знаци; лепо писање; честитке)	-Гледање цртаних филмова -Формирање целине од више делова -Претварање текста приче, песме у стрип, -Уређивање панова, -упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника, енциклопедија... -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према окоolini 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура, Књижевност) Музичка култура: (Музичко стваралаштво – музика на основу слике и речи)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; мотивише, подстиче, дискутује, анализира, прати реализацију	вежбају вербално и невербално исказивање одређене ситуације, повезују и пореде познате и нове информације, цртају, сликају,	

активности, вреднује заједно са ученицима		вреднују, размењују мишљење, дискутују, комуницирају, закључују
Наставна тема/област		
Ликовне игре (12)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-10. изражава мимиком и/или телом различита расположења, покрете и кретања, -11. упоређује свој и туђи естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела	(боја, светлост и тама, стварност и машта) -Боја (светле и тамне боје; боја и облик; боја и звук), -Замишљања (стварност и машта)	експериментом се врши провера да ли мешањем различитих боја могу да добију основне боје, изражавање утиска или расположења светлим или тамним бојама, -изражавање доживљеног након слушања композиције светлом или тамним бојама, -уређивање панова -упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника, енциклопедија... -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура , Књижевност) Музичка култура: (Музичко стваралаштво , Слушање музике) Свет око нас: (Разноврсност природе)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
припрема и организује наставни процес; објашњава; мотивише, подстиче, дискутује, анализира, прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	посматрају, опицавају,објашњавају, цртају, сликају, изражавају,маштају, стварају, дискутују, комуницирају, закључују, мисле, креирају	
Наставна тема/област		
Простор (14)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-12. повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте; -13. пружи основне информације о одабраном музеју; -14. разматра, у групи,шта и како је учио/ла игде та знања може применити	(облик, маска,простор) -Простор (обликовање простора – школа, учионица, соба; музеј), -Кретање (кретање једног облика у простору; кретање више облика у простору), -Сцена (маске, костими, реквизити)	-обликовање макета и обликовањедела простора школе, -организовање композиције у простору и сарадња ученика, -обликовања елемената сцене, маски и костима, -уређење паноа и сценско извођење, -упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника,енциклопедија... -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура , Књижевност) Музичка култура: (Музичко стваралаштво, Слушање и Извођење музике) Свет око нас: (Кретање у простору и времену		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
припрема и организује наставни процес; објашњава; мотивише, подстиче, дискутује, анализира, прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	посматрају, упоређују, уочавају, истражују, размењују мишљење,сарађују, објашњавају, цртају, сликају, стварају, анализирају, комуницирају, закључују, слажу и разлажу облике, стварају композицију, комбинив материјале	

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ учења предмета Музичка култура је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Слушање музике	3	4	7
2.	Извођење музике	18	6	24
3.	Музичко стваралаштво (на сваком часу)	2	3	5
укупно:		23	13	36

Кључни појмови садржаја: звук, тон, певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон.

Наставна тема/област		
Слушање музике (7)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-1. објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело, -2. разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима, -3. издвоји основне музичке изражајне елементе, -4. препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу, -5. повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима	(слушање, звук, тон, музичка тема, изражајни елементи) -Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима, -Однос звук-лик, музика-радња. Композиције које илуструју различита осећања, -Звук и тон (извори) – звуци из природе и окружења. Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак-дуг), јачина (гласан-тих), висина (висок-дубок), -Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената, -Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар), -Различити жанрови везани за ситуације значајне у животу ученика, - Музичка прича. -Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). -Музички бонтон, -Музика и здравље, -Носиоци звука (цеде плејер, рачунар...).	-избор најупечатљивијих музичких примера -активно слушање композиција -у току часа преовлађују активности којима се развијају знања и ставови -упућивање ученика на коришћење интернета, е-учбеника, енциклопедија... -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура, Књижевност) Ликовна култура: (Тумачење, Замишљање, Кретање, Сцена, Простор) Свет око нас: Човек ствара, Култура живљења, Кретање у простору и времену) Математика: (Бројеви)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика
планира, припрема материјале, усмено излаже, показује, презентује, мотивише, усмерава активности ученика-		слуша, износи мишљење, учествује у разговору, поставља питања и одговара,

подстиче ученике на активно слушање и певање, прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима		активно учествује у певању, вреднује заједно са наставником
Наставна тема/област		
Извођење музике (18)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-6. изговара бројалице у ритму, уз покрет, -7. пева по слуху песме различитог садржаја и расположења, -8. изводи уз покрет музичке и традиционалне игре, -9. примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању, -10. свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма, -11. повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, -12. повезује ритам са графичким приказом, -13. објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења, -14. учествује у школским приредбама и манифестацијама	-Изговор бројалице у ритму уз покрет.Звучне ономотопеје и илустрације, -Правилан начин певања – држање тела и дисање, -Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица, -Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера, -Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме, -Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју -Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима, -Инструментална пратња по слуху узбројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара. -Певање и извођење музичких игара узсвирање на дечјим инструментама – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. -Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментама и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон	-извођење спонтаних покрета као одговор намузички доживљај -извођење бројалица као мотивационих активности -извођење вежби правилног држања тела, дисања и говорне ариткулације -певање дечијих песама разичитог карактера -свирање на дечијим ритмичким инструментама- упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника, енциклопедија... -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура , Књижевност) Ликовна култура: (Кретање, Сцена, Простор) Свет око нас: (Кретање у простору и времену) Математика: (Бројеви)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, бира одговарајуће песме, припрема материјале, усмено излаже, демонстрира, презентује, мотивише, усмерава активности ученика-подстиче ученике на активно слушање и певање, прати реализацију активности, вреднује	слуша, износи мишљење, учествује у разговору, поставља питања и одговара , препознаје темпо и различите тонске боје, изражава се покретом, активно свира и пева, вреднује заједно са наставником	
Наставна тема/област		
Музичко стваралаштво (5)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-15. направи дечје ритмичке инструменте, -16. осмисли покрете узмузiku, -17. осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, -18. осмисли одговор на музичко питање, -19. осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст,	(певање, свирање, музичке игре, музички бонтон) -Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала, - Креирање сопствених покрета уз музику, -Стварање једноставне ритмичке пратње коришћењем различитих извора звука,	-обележавање појединих речи или фраза током извођења мелодије звуком неких инструмената , према избору ученика; -опонашање звукова из околине, спонтано или договореном импровизацијом (звуци у кући, звуци града, звуци у природи), -смишљање малих ритмичких

-20. према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај, -21. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике, -22. користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука	-Музичка питања и одговори и музичка допуњаљка, -Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст	целина остварених говором или спонтано изговорених група гласова, -извођење мале, договором састављене музичке игре уз покрет, -певање и свирање на дечијим ритмичким инструментима, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 8. Дигитална компетенција 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура, Књижевност) Ликовна култура: (Облик, Човек ствара, Сцена, Простор) Свет око нас: (Кретање у простору и времену) Математика: (Бројеви, Геометрија)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, бира одговарајуће песме, припрема материјале, усмено излаже, демонстрира, презентује, мотивише, усмерава активности ученика-подстиче ученике на активно слушање и певање, прати реализацију активности, вреднује	слуша, износи мишљење, учествује у разговору, поставља питања и одговара, препознаје темпо и различите тонске боје, изражава се покретом, активно свира и пева, вреднује заједно са наставником	

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд: **108**

Недељни фонд: **3**

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Физичке способности	на свим часовима		
2.	Моторичке вештине	44	64	108
3.	Физичка и здравствена култура	на свим часовима		
укупно:		44	64	108

Кључни појмови: базична кретања, вежбање, игра, здравље, васпитање.

Наставна тема/област		
Физичке способности (реализују се на свим часовима)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-1. примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања), -2. правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања, комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу, -3. одржава равнотежу у различитим кретањима, -4. разликује правилно од неправилног држања тела, -5. успостави правилно држање тела, -6. правилно дише током вежбања	(кретање, вежбе) -Вежбе за развој снаге, -Вежбе за развој покретљивости, -Вежбе за развој издржљивости, -Вежбе за развој брзине, -Вежбе за развој координације	- редовно вежбање -постепено увећање термина везаних за вежбање, -истицање неопходност поштовања правила понашања током вежбања, -организовање одељењска и такмичења на нивоу генерације, -указивати на значај вежбања, -примењивати одговарајуће облике и методе рада
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама		

4. Одговорно учешће у демократском друштву			5. Естетичка компетенција			6. Сарадња		
9. Одговоран однос према здрављу			10. Одговоран однос према околини					
Међупредметно повезивање								
Српски језик: (Језичка култура) Свет око нас: (Друг и ја, Кретање и оријентација у простору и времену)								
Математика: (Бројеви, Мерење и мере)								
Музичка култура: (Извођење музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање)								
Активности у наставном процесу								
Активности наставника				Активности ученика				
планира, организује, усмерава, подстиче, подржава, мотивише, демонстрира, посматра, прати напредовање ученика, похваљује, вреднује				хода, трчи, вежба, скаче, прескаче, баца, хвата, пење се, клечи, чучи, диже, носи, сарађује, навија, процењује				
Наставна тема/област								
Моторичке вештине (108)								
Исходи				Садржаји		Начин и поступци остваривања програма		
-7. изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу, -8. изведе децји и народни плес, -9. користи основну терминологију вежбања, -10. поштује правила понашања у и на просторима за вежбање, -11. поштује мере безбедности током вежбања, -12. одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање, -13. поштује правила игре, -14. навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа, -15. прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења				- (игра, песма, покрет, реквизити) - Ходање и трчање: Ходање и Технике трчања, - Скакање и прескакање, - Бацање и хватање, - Пузања, вишења, упори и пењања, - Вежбе на тлу, - Вежбе равнотеже, - Вежбе са реквизитима, - Плес и ритмика, - Полигони		- изводити трчање и ходање уз правилно постављање стопала и рад руку, - изводити игре уз коришћење различитих облика скакања, прескакања, бацања и додавања, - усвојене моторичке вештине примењивати у свакодневним и специфичним животним ситуацијама, - радити тренажне методе (континуирани, понављајући метод), - постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације		
Међупредметне компетенције								
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама								
4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња								
9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини								
Међупредметно повезивање								
Српски језик: (Језичка култура) Свет око нас: (Друг и ја, Кретање и оријентација у простору и времену)								
Математика: (Бројеви, Мерење и мере)								
Активности у наставном процесу								
Активности наставника				Активности ученика				
планира, организује, усмерава, подстиче, подржава, мотивише, демонстрира, посматра, прати напредовање ученика, похваљује, вреднује				хода, трчи, вежба, скаче, прескаче, баца, хвата, пење се, клечи, чучи, диже, носи, сарађује, навија, процењује				
Наставна тема/област								
Физичка и здравствена култура (на свим часовима)								
Исходи			Садржаји			Начин и поступци остваривања програма		
-16. уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања, -17. уочава улогу делова тела у вежбању, -18. уочи промене у расту код себе и других, -19. препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан, -20. примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања, -21. одржава личну хигијену; -22. учествује у одржавању простора у коме живи и борави, -23. наведе врсте намирница у исхрани,			Култура вежбања и играња: - Основни термини у вежбању – Вежбамо безбедно Чувам своје и туђе ствари, - Правила елементарних игара, - Некад изгубим, а некада победим, Навијам пристојно, Здравствено васпитање - Моје здравље и вежбање, - Мишићи, зглобови и кости мога тела, - Телесни развој, - Лична хигијена,			- упознавање ученика са терминологијом и правилима понашања, - на примерима објаснити значај различитих вежбања за здравље, - примењивати диференциране облике рада прилагођених узрастним могућностима и телесним способностима, Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације		

-24. препознаје везу вежбања и уноса воде, -25. повеже ходање и трчање са позитивним утицајем на здравље, -26. препозна лепоту покрета у вежбању,	-Хигијена простора за вежбање, -„Шарени-разноврсни оброк” – правилна исхрана, -Значај воде за организам и вежбање	
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: (Језичка култура) Свет око нас: (Друг и ја, Разноврсност природе) Математика: (Бројеви, Мерење и мере) Музичка култура: (Извођење музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, организује, усмерава, подстиче, подржава, мотивише, демонстрира, посматра, прати напредовање ученика, похваљује, вреднује	хода, трчи, вежба, скаче, прескаче, баца, хвата, пење се, клечи, чучи, диже, носи, сарађује, навија, процењује	

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Годишњи фонд: **36**

Недељни фонд: **1**

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Дигитално друштво	12	8	20
2.	Безбедно коришћење дигиталних уређаја	4	2	6
3.	Алгоритамски начин размишљања	6	4	10
укупно:		22	14	36

Кључне речи: онлајн учење, дигитална слика, покретна слика, умрежавање дигиталних уређаја, комуникација, лични подаци, одлагање електронског отпада, алгоритам, програмирање у визуелном програмском језику

Наставна тема/област		
Дигитално друштво (12)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе; 2. користи школску платформу за онлајн учење самостално користи дигиталне уџбенике за учење; 3. креира, чува и поново уређује дигиталну слику користећи одговарајућу апликацију; 4. својим речима објасни појам покретне слике; 5. креира елементе покретне слике; 6. креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици;	Учење путем школске платформе за онлајн учење. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно графичко изражавање коришћењем дигиталног уређаја. Умрежавање дигиталних уређаја и	разговор са ученицима на тему online учења: – какав је то вид учења; по чему се разликује, а по чему је сличан учењу у школи; које су предности, а које слабе стране једног и другог облика учења. - Ученицима демонстрирати основне могућности школске платформе за онлајн учење. -наставник бира одговарајућу једноставну апликацију за цртање и упознаје ученике са радним окружењем. Наставник унапред припрема датотеке у којима ће ученици радити. Упућује их како да их отворе, ураде задатак и сачувају свој рад, не улазећи у детаље везане за организацију података на дигиталном уређају. Другим речима, када ученици користе дигитални уређај у оквиру извођења наставе или самостално града, ученицима треба објаснити, корак по корак, „где да кликну” или

7. својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет; 8. наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; 9. објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја;	прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе.	обезбедити да одабрана апликација буде покренута пре негошто ученици започну рад. У случају да ученици користе дигиталне уређаје са тастатуром и мишем, акценат треба да буде на коришћењу миша уз минимално коришћење тастатуре. - без инсистирања на дефиницијама, предпочити ученицима даје рачунарска мрежа, као и интернет, сачињена од дигиталних уређаја који су међусобно повезани. - Ученицима треба показати видео запис који илуструје претходно изнето (нпр. https://bit.ly/kakoradiinternet).
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Ликовна култура: Вајање популарног лика из цртаћа повезати са видео записом вајања истог лика. Прављење различитих постера и паноа. Верска настава: Различити цртани филмови који илуструју дешавања из Библије. Свет око нас: Правилно одлагање електронског отпада је битно за очување животне средине. Опасност на интернету, показати да нису сви добронамерни. Физичко васпитање: Указати ученицима колико је важно ограничити коришћење дигиталних уређаја и бавити се спортом.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
организује час, презентује наставне садржаје, ангажује ученике, водећи рачуна о претходним знањима која поседују, демонстрира, користи ИКТ, подстиче ученика на активно учешће, повезује садржаје са свакодневним животом, вреднује рад ученика	активно учествују у реализацији часа, записују, анализирају, дискутују, закључују, примењују, учествују у тимском раду, процењују наставу, рад других ученика и сопствени рад	
Наставна тема/област		
Безбедно коришћење дигиталних уређаја (6)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
10. објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја; 11. разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету; 12. реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримерним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; 13. наведе неке од начина које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу; 14. организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја;	-Добици и ризици који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја. -Понашање на интернету – интернет бонтон. -Остављање личних података при коришћењу дигиталних уређаја. -Примерена реакција у случају контакта са непримерним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. -Организација времена и услова за рад при онлајн учењу. -Коришћење дигиталних уређаја и заштита животне средине. -карактеристике сваког од поменутих видова	-Подстицати ученике да наведу неке од података који спадају у личне податке и упознати ученике са чињеницом да коришћењем дигиталних уређаја остављамо личне податке на интернету, а тога често нисмо ни свесни. Свако чињење у дигиталном окружењу оставља отисак као када газимо по неутабаном снегу. Неки од тих отисака могу да имају утицај на наш будући живот. Такође, обновитизнање о неопходности софтверске заштите дигиталног уређаја јаком лозинком. Поменути постојање двостепене заштите и појаснити како она функционише. Ученици треба да креирају статичне или покретне слике које подижу свест о могућностима које доноси комуникација на интернету али и опасностима које вребају уколико се комуникацији не приступ на одговоран начин. Креиране слике постављају се на школско веб-место тиме се промовише стваралаштво ученика, које постаје доступно њиховим породицама и рођацима. Улогу емотикона у писаној комуникацији. -Разговарати са ученицима о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавање), као и оризичној комуникацији -Ученици треба да креирају пример дневног плана рада Наставник треба да их саветује како

15. анализира једноставан познати поступак/ активност и предлаже кораке за његово спровођење;	(друштвене мреже, Вајбер групе, имејл, видео-састанци и сл.).	да одреде приоритете, како да потраже помоћ у случају да не разумеју садржаје које изучавају и тиме допринесе изградњи саморегулације њиховом учењу.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: Читање текстова са интернета. Образовне игре. Математика: Различити садржаји са интернета везани за бројеве, сабирање, одузимање, тестови знања. Ликовна култура: Вајање популарног лика из цртаћа повезати са видео записом вајања истог лика. Прављење различитих постера и панова. Верска настава: Различити цртани филмови који илуструју дешавања из Библије. Свет око нас: Правилно одлагање електронског отпада је битно за очување животне средине. Опасност на интернету, показати да нису сви добронамерни. Физичко васпитање: Указати ученицима колико је важно ограничити коришћење дигиталних уређаја и бавити се спортом.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика
организује час, презентује наставне садржаје, ангажује ученике, водећи рачуна о претходним знањима која поседују, демонстрира, користи ИКТ, подстиче ученика на активно учешће, повезује садржаје са свакодневним животом, вреднује рад ученика		активно учествују у реализацији часа, записују, анализирају, дискутују, закључују, примењују, учествују у тимском раду, процењују наставу, рад других ученика и сопствени рад
Наставна тема/област		
Алгоритамски начин размишљања (10)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
16. предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину; 17. својим речима објасни појам алгоритам; 18. анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски; 19. креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; 20. анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради; 21. уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи; 22. креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема. Креирање рачунаског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од које је сачињен. Управљање понашањем физичког дигиталног уређаја креирањем програма у визуелном програмском језику. Уочавање и исправљање грешака у програму	-У оквиру активности за достизање исхода својим речима наставник објасни појам алгоритам и анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски, ученике треба ставити пред проблеме које треба да декомпонују и њихово решење прикажу у форми низа корака, при чему се треба ослањати на образовно искуство из првог разреда. Међу проблемима треба да сенађу и они чије решавање захтева понављање одређених корака изван броја пута или непрестано. -Дефинисани низ корака наставник назива <i>алгоритмом</i> и подстиче ученике да овај појам објасне на узрасту примерен начин. Наставник ставља пред ученике неколико раније креираних програма, које они треба да анализирају и објасне шта и на који начин раде. -Наставник треба да нагласи чињеницу да учење програмирања представља трајно знање, које је применљиво и у годинама које долазе.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: Читање текстова са интернета. Образовне игре.		

Математика: Различити садржаји са интернета везани за бројеве, сабирање, одузимање, тестови знања. Ликовна култура: Вајање популарног лика из цртаћа повезати са видео записом вајања истог лика. Прављење различитих постера и паноа. Верска настава: Различити цртани филмови који илуструју дешавања из Библије Свет око нас: Правилно одлагање електронског отпада је битно за очување животне средине. Опасност на интернету, показати да нису сви добронамерни. Физичко васпитање: Указати ученицима колико је важно ограничити коришћење дигиталних уређаја и бавити се спортом.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
организује час, презентује наставне садржаје, ангажује ученике, водећи рачуна о претходним знањима која поседују, демонстрира, користи ИКТ, подстиче ученика на активно учешће, повезује садржаје са свакодневним животом, вреднује рад ученика	активно учествују у реализацији часа, записују, анализирају, дискутују, закључују, примењују, учествују у тимском раду, процењују наставу, рад других ученика и сопствени рад	
ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ		
Упутство за сумативно оцењивање ученика		
Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Време
-вођење прописане педагошке документације у којима су видне белешке о редовности у похађању наставе, заинтересованост и активно укључивање у процес рада групе, напредовање и развој, као и самосталности у раду ученика - заједничко вредновање ученика и наставника - самопроцена оцено од стране ученика * тимски рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) * рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика) * вођење евиденције о учешћу ученика на такмичењима -степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа у току савладавања програма предмета. -процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим задацима; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака.	Системско посматрање Евиденција : белешке о елементима за процењивање и оцењивање Чек-листе са скалом процене Протоколи посматрања Упитници (за групни и рад у пару) * Скала по нивоима (самосталност у извршавању задатака) * Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, доприносе заједничком циљу...) -Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	континуирано након завршетка теме по потреби -белешке са часова током године -пресек стања након завршетка пројекта -пресек стања по тромесечјима -процена о раду и напретку на крају школске године

ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: **36**

Недељни фонд часова: **1**

Циљ допунске наставе је пружање додатне подршке ученицима који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

НАПОМЕНА : Допунска настава организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Ученик престаје са допунским радом чим савлада одређену тешкоћу. Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Допунска настава		Годишњи фонд		Недељни фонд	
		класично одељење	целодневно одељење	класично одељење	целодневно одељење
1.	Математика	18	36	1 (сваке друге недеље)	1
2.	Српски језик	18	36	1 (сваке друге недеље)	1
Укупно:		36	72		

Наставна тема		
Језик		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
1. поштује и примењује основна правописна правила, 2. разликује глас и слог и препознаје самогласнике и сугласнике, 3. разликује реченице по облику и значењу	-Врсте речи: именице (властите изаједничке); род и број именица; гла- голи; глаголска времена: прошло, садашње, будуће време; потврдни и одрични глаголски облици; придеви (описни); бројеви (основни и редни); -Реченице: обавештајне, упитне, заповедне и узвичне. Потврдне и одричне реченице; -Велико слово: писање назива држава, градова и села и једночланих географских назива;	- врсте речи уочавати најпре на изолованим примерима, а затим увежбавати и у оквиру реченице, -уважати нове садржаје путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченице
Активности наставника		
-прати напредак ученика и пружа подршку, -објашњава начин разликовања врсте речи, -објашњава поступак примене правописних правила,		
Активности ученика		
-уочава и издваја врсте речи, -пише једночлане и вишечлане географске називе, -употребљава тачку, упитници узвичник, -саставља и пише реченице,		
Наставна тема		
Језик и језичка култура		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
4. чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; 5. изражајно рецитуетесму; 6. влада основном техником читања и писања латиничког текста; 7. правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у краћу целину	- Друго писмо (латиница): штампана и писана слова, -Разумевање прочитаног кроз одговоре на питања, -Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица, опис бића и предмета	- увежбавати јасно, прецизно и разговетно изговарање реченице, поштовање интонације и правилно акцентовање у реченицама, -реализовати различите програмске вежбе (правописне, језичке, лексичко-семантичке)
Активности наставника		
-припрема, мотивише, чита; усмено излаже; - приказује, показује, - демонстрира, -усмерава активности ученика, - подстиче ученике да богате речник		
Активности ученика		
-слуша, посматра, прича, -чита, говори, стихове, глуми, -препричава -учествује у разговору, -користи дејуштампу и непознате текстове, -саставља причу		
Наставна тема		
Књижевност		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
8. уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; 9. одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту; 10. одреди редослед догађаја у тексту	-тема, место и време збивања, редослед догађаја; -главни и споредни лик (изглед, основне особине и поступци)	-ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела, -ученик треба да разликује опис, приповедање, дијалог Усмерено читање краћих и познатих текстова и одговарање на постављена питања у вези са истим
Активности наставника		
-припрема материјал за анализу текста, -помаже у разумевању текста		
Активности ученика		
-чита текстове, -одговара на питања, -учествује у разговору, -поставља питања		

ДОПУНСКА НАСТАВА – МАТЕМАТИКА

Исходи	Наставна тема	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
--------	---------------	----------	--

1. усмено сабира и одузима бројеве до 100, 2. усмено множи и дели у оквиру прве стотине, 3. израчуна вредност бројевног израза са највише две операције, 4. одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом, 5. прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама,	Бројеви	-Сабирање и одузимање са преласком, -Једначине са једном операцијом -Римске цифре I, V, X, L, C -Множење и дељење (таблично), -Редослед рачунских операција, -Бројевни изрази, -Формирање израза на основу реалистичних ситуација	визуелизација бројева иместа броја у бројевном низу, увежбавање технике рачунања, инсистирање на усменом објашњењу поступка решавања, разумевање појма разломка радити кроз игровне активности,
Активности наставника			
-прати напредак ученика, -пружа подршку, -подстиче и усмерава, -објашњава начин правилног израчунавања и примене олакшица, - примењује различите методе рада			
Активности ученика			
-слуша, -посматра, усваја и увежбава поступак, самостално решава једноставне задатке, проверава, објашњава поступак и тражи потребна објашњења			
Исходи	Наставна тема	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
6. разликује дуж, полуправу и праву, 7. одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски); 8. нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи	Геометрија	-Дуж, права и полуправа, Тачка и права -Отворена и затворена изломљена линија -Графичко надовезивање дужи -Дужина изломљене линије - Обим геометријских фигура без употребе формула	-упућивање ученика како да самостално вежбају, -примена игровних активности (мерењедужине), -решавање једноставних задатака, -цртање и препознавање геометријских фигура, - подстицање ученика да правилно користе лењери шестар.
Активности наставника			
-планира, -прати напредак, - даје додатна објашњења, -демонстрира поступак правилне конструкције, - осмишљава одговарајуће задатке; - примењује различите методе рада			
Активности ученика			
-посматра, -слуша, -памти, -правилно користи прибор за геометрију, црта, -самостално решава, -проверава, тражи објашњења			
Исходи	Наставна тема	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
8. изрази дужину у различитим јединицама мерење дужине, 9. измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине, 10. чита и запише време са часовника	Мерење и мере	Мерење дужине стандардним мерним јединицама (m, dm, cm). -Мерење времена (дан, месец, година, час, минут).	упознавање са стандардним мерним јединицама применом очигледних средстава, решавање једноставнијих задатака повезивањем са свакодневним ситуацијама, самостално мерење различитих предмета из окружења
Активности наставника			
прати рад и залагање ученика на часу, -подстиче да самостално мере и изводе закључке, -усмерава ученике да практично примене стечена знања			
Активности ученика			
- посматра и слуша, -објашњава, мери, упоређује и претвара, проверава, тражи објашњења			

2. Изборни наставни предмети са начинима и поступцима за њихово остваривање

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

ЦИЉ учења програма Грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова	
		радионичарски тип часа	укупно
1.	Људска права – Ја и други у различитим групама	радионица	13
2.	Демократско друштво – Школа као заједница		8
3.	Процеси у савременом свету – Школа као безбедно место		5
4.	Грађански активизам - Школа као безбедно место за све		10
укупно:			36

Кључни појмови садржаја: група, школа као заједница, безбедност у школи.

Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
-1. разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе, -2. успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада, -3. искаже своја осећања и потребе на начин који не угрожава друге, -4. препозна и уважи осећања и потребе других, -5. наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о дејим правима, -6. прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на различитости, -7. препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи помоћ	ЉУДСКА ПРАВА - 13 часова Ја и други у различитим групама (група) Групни идентитет -Ко смо ми – сличности и разлике? - Групе којима припадамо, -Од чега зависи функционисање и напредак групе: комуникација, сарадња, узајамно подржавање, блискост, -Понашања појединаца која ојачавају или ометају односе у групи, Осећања -Изражавање сопствених осећања. -Осећања других, како их препознајемо и уважавамо, -Веза осећања са мислима и понашањима Потребе и права -Моје потребе и потребе других, -Осећања, потребе, вредности и начин њиховог остваривања, веза са правима Права детета -Конвенција о дејим правима, -Различити смо, али су нам права иста, -Људска права важе свуда и за сваког Кршење и заштита права -Нисам посматрач, реагујем на ситуације кршења права деце у одељењу и школи, -Знам како и коме да се обратим за помоћ,	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника:радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учење, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Свет око нас –Групе људи: породица, одељење, школа, спортски клуб, музичка школа Српски језик – Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура – Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације ЧОС -Развијање толеранције и сарадње		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључк, дискутују, глуме, истражују, примењују научено у новим ситуацијама,	

тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова		учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада
Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
-8. се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима, -9. наводи примере међусобне повезаности права и одговорности, -10. разликује ненасилну од насилне комуникације међу члановима групе на примерима из свакодневног живота, из књижевних дела које чита и филмова које гледа, -11. саслуша излагање саговорника без упадица и са уважавањем, -12. даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу	Демократско друштво – 8 часова Школа као заједница -Вредности школе као заједнице – равноправност, одговорност, солидарност, брига за друге, толерантност, праведност, поштење, -Правила у школи и њихова функција, -Одговорности ученика и одраслих за функционисање школе као заједнице, Односи у заједници -Како радим сам, а како у групи? Шта у школи радимо заједно? -У чему смо добри? У чему бисмо могли бити бољи? -Како комуницирамо у групи? -Насилна и ненасилна комуникација Сукоби -Узроци сукоба и шта са њима. Сукоб из угла оног другог, -Посредовање у сукобу, Конструктивно решавање сукоба,	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учења, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Свет око нас: Природа, човек, друштво: Групе људи: породица, одељење, школа, спортски клуб, музичка школа. Српски језик: Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура: Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. ЧОС: Комуникација и неспоразуми, Другарски је, није другарски, Како избећи сукобе		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова		слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада
Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
-13. представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе, -14. се понаша у складу са Правилником о безбедности ученика, -15. наводи примере одговорности одраслих и ученика за безбедност у школи, -16. препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу мобилног телефона и интернета	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ – 5 часова Школа као безбедно место (безбедност у школи) Безбедност ученика у школи -Ученици имају право на заштиту и безбедност, -Правилник школе о безбедности ученика, -Безбедност ученика у школи и школском дворишту, на путу између куће и школе, ван школе – на излету и на настави у природи, -Безбедност ученика је одговорност свих – запослених у школи, ученика, родитеља, институција ван школе, -Безбедно и небезбедно понашање на интернету,	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учења, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације

-Одговорна употреба мобилног телефона		
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Природа и друштво: Природа, човек, друштво: Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). Српски језик: Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура: Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	
Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
-13. представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе, -14. понаша се у складу са Правилником о безбедности ученика, -15. наводи примере одговорности одраслих и ученика за безбедност у школи, -16. препознаје предности, ризике и опасности по себ и друге и одговорно поступа при коришћењу мобилног телефона и интернета	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ – 6 часова Школа као безбедно место за све (безбедност у школи) Како учинити школу безбедним местом за све – планирање и извођење једноставне акције. -Кораци у планирању и извођењу акције, -Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити, -Одређивање циља и израда плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације, -Извођење и документовање акције – видео-снимци фотографије, текстови и сл. -Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или панона, објављивање прилога у школском листу, -Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учења, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Свет око нас: Природа, човек, друштво: Групе људи: породица, одељење, школа, спортски клуб, музичка школа.. Српски језик: Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура: Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. ЧОС: Комуникација и неспоразуми, Другарски је, није другарски, Како избећи сукобе, Хуманитарне акције		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот и есхатолошки (будући) живот. То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринираној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање.

Циљ програма православног катихизиса (веронауке) у другом разреду основне школе јесте прихватање да је постојање израз заједништва личности, а да личност постоји само у заједници слободе са другом личношћу.

Задаци православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика: развије отвореност и однос према Богу као другој и друга чијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза; развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве; изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва; помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом и са Богом; изгради уверење да свет и све што је у њему створени су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Начин остваривања програма: Настава православног катихизиса у 2. разреду основне школе треба да буде припрема ученика да прихвате да је постојање израз заједнице, односно да је личност заједница са другом личношћу. Зато у настави треба користити она децја искуства која на ово указују. То се може остварити кроз приче, цртеже које ће деца сама цртати и на којима ће увек бити представљена бића у односу, тј. целина онога што се црта преко дружења и организовања таквих врста игара које ће указивати на заједницу са другим као основу постојања. Да би се при том избегла опасност од схватања да свака врста заједнице може бити основ истинског постојања, треба увек имати на уму и истицати литургијску заједницу као једину истиниту јер се у њој остварује заједница с Богом у Христу, као и литургијско искуство заједнице и литургијску структуру која је утемељена на слободи а не на природним нагонима. Појмове као што су: Бог, личност, слобода, љубав треба, такође, увек тумачити на основу искуства заједништва са другим човеком, односно литургијског искуства заједништва. Кад говоримо о Богу, све треба тумачити у оквиру Литургије, њене структуре и радњи које се тамо одвијају. На тај начин ће бити избегнута апстрактност која је страна деци овог узраста и постићи ће се то да се Бог сусреће и види кроз живе и конкретне чланове Литургије у једном догађају, што је суштина хришћанског учења о оваплоћењу Бога Сина, о томе да је личност заједница с Богом у Христу као с другом личношћу и да је слобода љубав према другој личности.

Активности ученика: црта, разговара, опажа, показује, именује, посматра, прати, групише, бележи, уочава закључује, описује, разликује, препознаје своја осећања, комуницира са одраслима, сарађује

Активности наставника: планира, објашњава, показује, демонстрира, указује, истиче, подстиче подстиче, усмерава, прати, евалуира.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обрату	остале типове часова
1.	Увод	Когнитивни аспект: • стекне основна сазнања о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током другог разреда • уочи какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања Афективни аспект: • ученик ће желети да активно учествује на часовима верске наставе	1	1	-
2.	Моје место у Цркви	Когнитивни аспект: • да зна да се Крштењем постаје члан Цркве • да зна да је Црква заједница потпуно другачија од свих • да зна да је Црква заједница са Богом • разликује значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо) • на елементарном нивоу опише зашто се подижу храмови • да уочи да је Литургија догађај Цркве • да зна да у Литургији учесује само онај ко је крштен и ко то жели Афективни аспект: • код ученика ће се развити жеља да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова	6	4	2
3.	Литургијске службе и њихов смисао	Когнитивни аспект: • препозна и именује основне службе које постоје на Литургији • зна да свако у Цркви има своју службу • уочи међусобну повезаност служби у Цркви • уочи од коликог је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова • уочи да је и он сам важан и посебан у животу Цркве • објасни службу Епископа у Цркви • увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом • да уочи да Епископ предводи молитву Цркве • објасни ко су монаси и шта су манастири Афективни аспект: • ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у Цркви	6	4	2
4.	Живот у Цркви – лепота празника	Когнитивни аспект: • да уочи разлог нашег великог поштовања према Богородици • да зна да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас • уочи да Богородицу сматрамо светијом од свих • да зна молитву Богородице Дјево • Усвоји текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“ • да зна да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица • да зна да је Свети Сава наш први Архиепископ • да зна ко је подигао манастир Хиландар Афективни аспект: • ученик ће пожелети да радо учествује у прослављању празника	7	3	4

		• ученик ће пожелети да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици			
5.	Трпеза Господња	Когнитивни аспект: • увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу • уочи да су дарови које приносимо Богу, свет у малом • на елементарном нивоу препозна и именује литургијске предмете • уочи да је заједничка трпеза израз љубави • зна да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве • уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране • уочи сличности елемената Литургије и славе Афективни аспект: • код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији	5	4	1
6.	Света Литургија – прослава Васкрсења	Когнитивни аспект: • препозна значај празновања Васкрса • прошири своја знања о Христовом Васкрсењу • да уочи да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа • зна да је Христос увек са нама Афективни аспект: • ученик ће исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз	5	4	1
7.	Царство Божје у светима	Когнитивни аспект: • да зна да наброји основне делове храма • уочи да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије • да зна да објасни ко су светитељи • исприча ко су и шта су све чинили светитељи које слаavimo • уоче да постоје светитељи и у данашње време • сазна о неким светитељима новијег доба Афективни аспект: • ученик ће бити подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама • ученик ће бити подстакнут да воли природу и друге људе • ученик ће бити подстакнут да у свим људима види пријатеље	6	3	3
укупно:			36	23	13

3. Програм рада целодневне наставе

Према Правилнику о организацији целодневне наставе у нашој школи ученици су обухваћени боравком и организованим активностима у школи у периоду од 08:00 до 15:35 часова. Тада се реализују часови редовне и допунске наставе, часови учења, секција, активности у слободном времену. Ученици имају часове са једним учитељем, затим паузу за ручак и слободне активности, затим часове са другим учитељем. За ученике чији родитељи раде дуже, организовано је свакодневно дежурство учитеља целодневних одељења од 15:35 до 16:30.

У одељењима целодневне наставе све облике образовно-васпитног рада реализују два наставника разредне наставе и предметни наставници. Реализација обавезних предмета, изборних предмета, факултативних програма, слободних активности, часова учења, часова

одељенског старешине и других облика рада равномерно је распоређена на два наставника разредне наставе у оквиру непосредног рада са ученицима.

4. Садржај, циљеви и задаци слободних активности у слободном времену

Игре без граница		
Циљ	Задаци	Садржај и начин остваривања програма
Циљ васпитно-образовног рада у слободном времену кроз ову активност је задовољење природне потребе ученика за кретањем, социјализација, интегрални развој личности ученика, развој моторичких способности, развијање сарадње међу ученицима проширивање интересовања, неговање вербалне и невербалне комуникације као и уважавање других и њихових квалитета и умећа.	задовољити примарне мотиве ученика, посебно потребу за кретањем и игром; ова активност има задатак да код ученика развија осећање припадности, као и да му помогне да пронађе своје место међу вршњацима; подстицање толеранције и флексибилности, као битних квалитета личности ученика; подстицање отвореније комуникације са вршњацима, откривање индивидуалних квалитета; неговање позитивних вредности и изграђивање здравог односа према животу и окружењу; развијање памћења, моћи запажања и логичког повезивања; социјализација и превазилажење разлика; развијање и подстицање сарадње са вршњацима; проширивање сопствених интересовања.	Игре без граница у слободном времену посебно су значајна форма психофизичке рекреације деце у целодневној настави. Игре се организују у свим расположивим просторијама унутар школе као и ван ње. Деци за игре треба обезбедити лопте, вијаче, ластише, обруче, као и разне друге реквизите, друштвене игре и слично. У оквиру ове активности биће организована одељенска и међуодељенска такмичења у спортским и другим друштвеним играма.

Оригами		
Циљ	Задаци	Садржај и начин остваривања програма
Циљ васпитно-образовног рада у слободном времену кроз ову активност је развијање fine моторике, концентрације, стрпљења, осећаја за лепо, маште и стваралаштва.	развијање способности запажања, памћења и концентрације; развијање смисла за лепо, складно и уредно; развијање и подстицање сарадње са вршњацима; проширивање сопствених интересовања;	Активност вештине савијања папира – Оригами биће организована у оквиру слободног времена у зависности од жеља и афинитета ученика. У оквиру ове активности ученици ће упознати занимљиву традиционалну јапанску вештину. Користећи папир својим рукама, стрпљењем, прецизношћу и маштом ствараће животиње, цвеће, кутије, украсе итд.

Драма и покрет		
Циљ	Задаци	Садржај и начин остваривања програма
Циљ васпитно-образовног рада у слободном времену кроз ову активност је развијање стваралачких способности и креативности кроз увођење у културу драмског стваралаштва и изражавања, као и стварање критичке и самокритичке личности. Важан циљ ове активности је и социјализација и развијање могућности да се претходно стечено знање употреби на нов и оригиналан начин.	Задаци: препознавање сличности и разлике између реалних животних ситуација и оних које се замишљају – играју; коришћење гласа и тела као драмског израза; развијање способности за решавање сценских задатака; развијање маште и способности за креативно тражење решења; препознавање основних елемената драме; истраживање, креирање и извођење изабраних садржаја и тема; извођење на различите начине истог садржаја користећи могућности гласа и тела; адекватно учествовање у презентирању својих и заједничких драмских форми; описати речима шта су одиграли и исказати своја осећања, разменити свој доживљај са другима; исказати шта су видели у игри других и препознати садржај игре.	У оквиру ове активности деци се пружа могућност да кроз игру и заједничко дружење развијају љубав према сцени и лепом изражавању. Ученици богате и култивишу говор, развијају машту, пажњу, концентрацију и кроз игру се оспособљавају за обављање сценских задатака рецитовања и глуме кроз следеће теме: Што боље погледај слику и упамти, Понављање покрета, Имитација различитих занимања покретом, Просте физичке радње, Бића из света маште, Музика ме покреће, Причам ти причу.

Певам, играм, плешем

Циљ	Задаци	Садржај и начин остваривања програма
Циљ васпитно-образовног рада у слободном времену кроз ову активност је буђење интересовања ученика према музици, неговање вокалних способности као и изражавање кроз ритам и покрет. Социјализација ученика и привикавање на заједнички рад у групи и колективно важан су аспект ове активности.	стварање веселе атмосфере; неговање позитивних вредности и изграђивање здравог односа према животу и окружењу; оспособљавање ученика за активно слушање и разумевање музике; развијање осећаја за ритам, мелодију и ритмичко извођење покрета; ова активност има задатак да код ученика развија осећање припадности, социјализацију и превазилажење разлика; подстицање отвореније комуникације са вршњацима, откривање индивидуалних квалитета; проширивање сопствених интересовања.	Кроз активност Певам, играм, плешем ученици ће у веселој атмосфери развијати љубав и интересовање за музику и покрет. Кроз музичке радионице и музичке играонице развија се и дечија машта и способност реаговања на музички доживљај, смисао за импровизацију музичких целина на различите начине, а према сопственим склоностима. Деца ће певати песме различитог карактера и покретима изражавати свој доживљај музике, играти музичке игре и кроз игру учити неке елементе плесова. Ова активност доприноси социјализацији детета, развија колективизам, а њен приоритет је дружење и изражавање доживљаја музике кроз ритам и покрет.

Уради сам		
Циљ	Задаци	Садржај и начин остваривања програма
Циљ васпитно-образовног рада у слободном времену кроз ову активност је богаћење сензомоторних и психомоторних искустава, развијање манипулативне спретности, навикавање на групни рад и рационализацију материјала и времена, као и развијање сарадње међу ученицима, истрајности и повезивања нових искустава са раније стеченим знањима.	развијање способности запажања, смисла за лепо, складно и уредно; развијање способности и смисла за индивидуални и групни рад, помоћ и узајамну помоћ; навикавање на толеранцију и поштовање у групном раду; развијање маште, креативности, стваралачког духа; развијање љубави према раду, радне навике.	На овим активностима ученици ће користећи различите материјале правити употребне и украсне предмете. Ученици ће упознати нове технике рада, могућности различитих материјала и њиховог комбиновања са другим материјалима, различите алатке, прибор за рад, као и начин његовог одржавања. Радиће са папиром, картоном, вуном, сувим лишћем и границима, плодовима природе, пластиком, текстилом итд. На тај начин ученици у позитивној и стваралачкој атмосфери развијају сензорно-манипулативне способности и визуелну и тактилну перцепцију.

Причаоница		
Циљ	Задаци	Садржај и начин остваривања програма
Циљ васпитно-образовног рада у слободном времену кроз ову активност је развијање и откривање својих сопствених квалитета и способности, проширивање интересовања, као и неговање вербалне комуникације, подстицање маште и креативности. Социјализација и развијање позитивних модела комуникације важан су циљ ове активности, што подразумева и уважавање других, њиховог мишљења, њихових квалитета и умећа.	Треба да помогне ученицима да открију и развију сопствену личност, али и да поштују и уважавају друге; подстицање толеранције и флексибилности, као битних квалитета личности ученика; подстицање отвореније комуникације са вршњацима, откривање индивидуалних квалитета; богаћење речника и развијање вербалне и невербалне комуникације; неговање позитивних вредности и изграђивање здравог односа према животу и окружењу; проширивање сопствених интересовања.	У оквиру слободног времена Причаоница ће бити организована у складу са другим ваннаставним активностима. Овај сегмент слободних активности пружа већу могућност ученицима да кроз комуникацију са вршњацима слободно изражавају своје мишљење у складу са деци блиским и актуелним темама. У раду ће се користити као подстицај различити текстови

Школски биоскоп		
Циљ	Задаци	Садржај и начин остваривања програма
Циљ васпитно-образовног рада у слободном времену кроз ову активност је развијање и подстицање естетског, критичког	развијање маште као покретача ученичких стваралачких способности; подстицање креативности; стицање нових и	Школски биоскоп ће у оквиру слободних активности бити организован месечно у одговарајуће време које ће бити

и етичког мишљења, позитивног односа према животу и уметности, као и богаћење и проширивање знања, развијање здравог односа према свету који нас окружује као и конструктивног начина решавања различитих животних дилема и питања и превазилажење личних и генерацијских недоумица и тешкоћа. Важан сегмент ове активности је и развијање маште код деце.	проширивање стечених знања; развијање естетских и етичких категорија, као и критичког односа према свету који нас окружује; богаћење речника и развијање вербалне и невербалне комуникације; неговање позитивних вредности и изграђивање здравог односа према животу и окружењу.	усклађено са другим ваннаставним активностима Избор филмова ће зависити од актуелних тема и интересовања деце, као и процене учитеља и жеље ученика. Зависно од периода, филмови ће бити синхронизовани или титловани, а планирани су и домаћи филмови и серије за децу као јасна корелација са школским предметима: српски језик, свет око нас, народна традиција, музичка култура итд.
--	--	--

Покажи шта знаш		
Циљ	Задаци	Садржај и начин остваривања програма
Циљ васпитно-образовног рада у слободном времену кроз ову активност је развијање и откривање својих сопствених квалитета и способности, проширивање интересовања кроз међусобно упознавање и представљање, као и неговање вербалне и невербалне комуникације, подстицање маште и креативности. Социјализација и развијање позитивних модела комуникације важан су циљ ове активности, што подразумева и уважавање других и њихових квалитета и умећа.	ова активност има задатак да код ученика развија осећање припадности, као и да му помогне да пронађе своје место међу вршњацима; треба да помогне ученицима да открију и развију сопствену личност али и да поштују и уважавају друге; подстицање толеранције и флексибилности, као битних квалитета личности ученика; подстицање отвореније комуникације са вршњацима, откривање индивидуалних квалитета; богаћење речника и развијање вербалне и невербалне комуникације; неговање позитивних вредности и изграђивање здравог односа према животу и окружењу; проширивање сопствених интересовања.	Активност Покажи шта знаш биће организована сваког месеца у складу са другим ваннаставним активностима. Концепција овог сегмента слободних активности предвиђа тематске приказе остварених резултата у оквиру свих реализованих радионица (Оригами, Драма и покрет, Играм, певам, плешем итд.). Тако ће кроз различите изложбе и тематска представљања ученици моћи да поделе са својим вршњацима најуспешније радове и умећа. Као тематска активност предвиђене су креативне изложбе у форми карневала (Јесењи карневал, Зимске чаролије, Булевар пролећа, Васкршња радост, На прагу лета...), којим се подстиче жеља за дружењем, стварањем и учествовањем.
Квиз		
Циљ	Задаци	Садржај и начин остваривања програма
Циљ васпитно-образовног рада у слободном времену кроз ову активност је подстицање примене стечених знања из области различитих наставних, али и ваннаставних садржаја, као и развијање логичког мишљења. Поред тога, важан аспект је и развијање сарадње међу ученицима кроз тимски рад.	развијање способности ученика да примењују знања из најразличитијих сфера њиховог живота – спорт, музика, филм, математика, свет око нас, уметност, култура... развијање памћења, моћи запажања и логичког повезивања; подстицање и неговање сарадње кроз тимски рад и такмичарску атмосферу; уважавање саиграча као и чланова супарничког тима; социјализација и превазилажење разлика; развијање и подстицање сарадње са вршњацима; критичко процењивање постигнутих резултата.	Квиз ће обухватити различите моделе асоцијација, слагалица, откривалица, игру меморије, као и групе тематских питања и задатака чији је циљ примена стечених знања и логичко закључивање. Може се применити и модел састављен од ученичких задатака и питања. У оквиру ове активности планирана је и игра погађања (занимања, животиња...), као и адаптирани модели занимљиве географије.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

1. Програми обавезних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, допунска и додатна настава

СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд: **180**

Недељни фонд: **5**

Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	укупно
1.	Књижевност	49	28	3	80
2.	Језик	42	14	4	60
3.	Језичка култура	13	25	2	40
укупно:		104	67	9	180

Кључник појмови: књижевност, језик, језичка култура

наставна тема /област:		
КЊИЖЕВНОСТ (80)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
1. разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст; 2. одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; 3. именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; 4. уочи основне одлике лирске песме; 5. разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност; 6. разуме идеје књижевног дела; 7. уочи основне одлике народне бајке; 8. разликује народну од ауторске бајке; 9. представи главне особине јунака; 10. уочи основне одлике народне епске песме; 11. уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу; 12. разликује опис од приповедања у књижевном делу; 13. покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту; 14. уочи хумор у књижевном делу;	Књижевни појмови: –лирска песма, химна, епска песма, народна бајка, роман, поређење, персонификација; опис, дијалог, приповедање, епски јунак, драмска радња -школска лектира -поезија -проза -драмски текстови -популарни и информативни текстови -домаћа лектира	-градити код ученика критичко мишљење анализом књижевних текстова, -упућивати ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде панорама, кратких записа, кратких излагања -коришћење е-уџбеника, и др. -постављање ученика у различите ситуације -евалуације и самоевалуације -упутити ученике како да се поставе на место другог и да разумеју најразличитије особине и поступке ликова -подстицати љубав према читању применом различитих метода и облика рада богаћење речника путем усвајања непознатих речи из прочитаних текстова -примена тимског, групног и рада у пару.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околина 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		

Природа и друштво (Прошлост- Историјски извори, Начини живота данас и у прошлости; Природа, човек, друштво - Услови за живот, ланац исхране и међусобни утицаји у животним заједницама)		
Музичка култура (Слушање музике: Композиције различитог карактера; Музичко стваралаштво: Стварање звучне приче) Ликовна култура (Споразумевање: Слика, текст, звук; Кратки анимирани филмови)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима; проверава оствареност исхода;		слуша, посматра, прича, чита текстове, активно учествује у разговору, описује доживљај прочитаних књижевних дела и износи мишљење о њима,поставља питања, препричава
наставна тема /област		
Језик (60)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
15. разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима; 16. одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола; 17. примењује основна правописна правила; 18. јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат,паузе, брзину и темпо;	Врсте речи: именице (градивне, збирне); придеви (присвојни, градивни); род и број придева; заменице (личне заменице); глаголи; лице и број глагола. Подела речи на крају реда (граница на самогласник). Управни говор (први и други модел). Неуправни говор. Велико слово: писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл.), празника, наслова књига и часописа; Писање присвојних придева изведених од властитих имена. Речца не уз именице и придеве. Наводници Сугласник <i>j</i> (између самогласника <i>и-о</i> и <i>о-и</i>). Скраћенице (мерне јединице за масу, дужину, време и запремину течности).	упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања, - коришћење е-уџбеника - објашњење слога само на типичним случајевима са самогласником на крају слога, -за сваку врсту речи најпре увести појам, а затим разликовање подврста. -направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице -користити правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Природа и друштво (Природа, човек, друштво - Услови за живот, Облици рељефа; Материјали – Промене материјала) Музичка култура (Слушање музике: Музички дијалог) Ликовна култура (Споразумевање: Тумачење вузуелних информација) Математика (Мерење и мере: Јединице мере)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима; проверава оствареност исхода;		слуша, посматра, повезује са наученим, активно учествује у разговору, уочава врста речи у књижевним текстовима, поставља питања, решава задато, пише по диктату
наставна тема /област		
Језичка култура (40)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
19. чита са разумевањем различите текстове; 20. чита текст поштујући интонацију реченице /стиха; 21. изражајно рецитије песму и чита прозни текст;	Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као инелинеарни текстови. Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Описивање људи, животиња и природе . Различите комуникативне ситуације Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речисупротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано.	увежбавати јасно, прецизно и разговетно изговарање реченице, поштовање интонације и правилно акцентовање у реченицама

22. изводи драмске текстове; 23. опише свој доживљај прочитаних књижевних дела; 24. изнесе своје мишљење о тексту; 25. споји више реченица у краћу идужу целину; 26. препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин; 27. извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости	Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног облика речи; диктат, аутодиктат. Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице. Лексичко-семантичке вежбе: речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго. Стилске вежбе: састављање прича на основу задатих речи; сажимање или проширивање познате приче, мењање краја приче (текста); настављање приче на основу датог почетка; промена становишта (нпр. увести у текст новеликове; сместити бајку у далеку будућност...) Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског / драматизованог текста и сл.	-реализовати различите вежбе (правописне, језичке, лексичко-семантичке) примењивати правописне вежбе: диктат, аутодиктат, вежбе допуњавања и правилног избора речи кроз игровне активности, посебно кроз језичке и ситуационе игре, увежбавати усмену комуникацију богаћење речника путем усвајања непознатих речи из прочитаних текстова примена тимског, групног и рада у пару. -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације;
--	---	---

Међупредметне компетенције

1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама
4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња
7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу
10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву

Међупредметно повезивање

Свет око нас (Природа, човек, друштво - Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима.
Музичка култура (Слушање музике: Композиције различитог карактера; Музичко стваралаштво: Стварање звучне приче
Ликовна култура (Споразумевање: Слика, текст, звук; Кратки анимирани филмови)

Активности у наставном процесу

Активности наставника	Активности ученика
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике да богате речник; проверава оствареност исхода;	слуша, посматра, прича, чита текстове, глуми, активно учествује у разговору, описује усмено и писмено доживљај, износи мишљење о свом и раду других;

СРПСКИ ЈЕЗИК – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА

КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1CJ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме 1CJ.1.5.2. препознаје књижевне врсте 1CJ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове у књижевно-уметничком тексту 1CJ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевно уметничком тексту	1CJ.2.5.2. одређује фолклорне форме 1CJ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песни 1CJ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевно-уметничком тексту 1CJ.2.5.5. уочава везе међу догађајима 1CJ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога 1CJ.2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевно-уметничком тексту	1CJ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 1CJ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту 1CJ.3.5.3. тумачи идеје у књижевно-уметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст

ЈЕЗИК

1CJ.1.4.1. препознаје врсте речи 1CJ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи и глаголско време 1CJ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији и по потврдности/одричности 1CJ.1.4.4. препознаје антонимију 1CJ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневной комуникацији 1CJ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места ињихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве правилно пише гласове ћ, ч, ђ, љ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији;	1CJ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места ињихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве правилно пише гласове ћ, ч, ђ, љ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању 1CJ.2.4.1. одређује врсте речи	1CJ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени 1CJ.3.4.5. употребљава речи у основном и
--	---	--

правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању 1CJ.2.4.1. одређује врсте речи 1CJ.2.4.2. препознаје подврсте речи 1CJ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго 1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији и по потврдности/одричности 1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1CJ.2.4.8. препознаје синонимију 1CJ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизма који се јављају у школским текстовима и правилно их употребљава 1CJ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизма на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени 1CJ.3.4.5. употребљава речи у основном и пренесеном/фигуративном значењу	1CJ.2.4.2. препознаје подврсте речи 1CJ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго 1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији и по потврдности/одричности 1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1CJ.2.4.8. препознаје синонимију 1CJ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизма који се јављају у школским текстовима и правилно их употребљава	пренесеном/фигуративном значењу
---	---	--

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

1CJ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике 1CJ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања 1CJ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. „певушења“ или „скандирања“ 1CJ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља 1CJ.0.1.5. уме самостално да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање, добро распоређујући основну информацију и додатне информације 1CJ.0.1.6. уме на занимљив начин да почнеи заврши своје причање 1CJ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју 1CJ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став 1CJ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице 1CJ.1.3.2. уме да се потпише 1CJ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1CJ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места, назива школе 1CJ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре 1CJ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме	1CJ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 1CJ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста 1CJ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 1CJ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту 1CJ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1CJ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 1CJ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста 1CJ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова 1CJ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни 1CJ.2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације 1CJ.2.3.1. зна и користи оба писма 1CJ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз 1CJ.2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима 1CJ.2.3.5. језички израз прилагођава комуникативној ситуацији 1CJ.2.3.6. саставља кратак наративни текст 1CJ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст	1CJ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста 1CJ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима 1CJ.3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту 1CJ.3.2.4. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст 1CJ.3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми 1CJ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту 1CJ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 1CJ.3.3.2. јасно структурира текст добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса 1CJ.3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз типу текста 1CJ.3.3.4. саставља кратак експозиторни текст
---	--	---

1CJ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст 1CJ.1.3.8. користи скроман фонд речи; правилно их употребљава 1CJ.1.3.9. пише кратку поруку 1CJ.1.3.10. пише честитку, позивницу, разгледницу	1CJ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синонине 1CJ.2.3.9. исправља свој текст 1CJ.2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи 1CJ.2.3.11. пише писмо и уме да га адресира	1CJ.3.3.5. користи богат фонд речи 1CJ.3.3.6. издаја пасусе
---	---	--

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика. Циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту је да оспособи ученика да на страном језику комуницира у усменом облику о темама из његовог непосредног окружења. У исто време, настава страних језика треба да: подстакне потребу за учењем страних језика; подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика; олакша разумевање других и различитих култура и традиција; стимулише машту, креативност и радозналост; подстиче употребу страног језика у личне сврхе и из задовољства.

Оперативни задаци наставног програма:

Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће дијалоге, приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа, разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих аутентичних текстова. Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, свакодневне активности).

Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о догађајима и активностима, користећи познате језичке елементе, једноставним речима описује лица, догађаје, ситуације и предмете из окружења, самостално или уз помоћ наставника.

Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом, учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд), одговара на ограничен број непосредних питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.

Начин остваривања програма: комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити

сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема - сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. За увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре.

Активности ученика: слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанци, додати делове слике, утврдити хронологију и сл., игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала.

Активности наставника: током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи децју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученици су у стању да:	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
•	Welcome to Happy Street Поздрављање и представљање; давање основних информација о себи; бројеви до 10	Представе себе и другог; поздраве и отпоздраве примењујући једноставна језичка средства; разумеју јасно постављена једноставна питања личне природе и одговоре на њих; постављају једноставна питања личне природе; разумеју и примењују устаљена правила учтивне комуникације; броје до 10	4	1	3
•	At school Школа и школски прибор; боје; државе света	Препознају, именују и описују школски прибор; разумеју једноставне описе и описују предмете једноставним језичким средствима; траже информацију о предметима и бојама и одговарају на питања у вези са својим школским прибором; умеју да кажу одакле је ко	10	3	7
•	At Happy House Описивање предмета; играчке; знаменитости Лондона	Препознају и именују предмете из непосредног окружења; разумеју једноставне описе и опишу предмете користећи кратке, једноставне изразе	8	3	5

		у комбинацији боје и именице; разумеју једноставне исказе; поставе питања једноставним језичким средствима; разумеју и препознају сличности и разлике у животу у ВБ и код нас; поштују правила учтиве комуникације			
•	At the shop Изражавање допадања и недопадања; храна и оброци	Препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју свакодневне исказе који се односе на храну; изражавају се једноставним језичким средствима; разумеју једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагују на њих; траже мишљење и изражавају допадање/недопадање једноставним језичким средствима; уочавају сличности и разлике у начину исхране у ВБ и код нас	10	3	7
•	At the park Описивање предмета (играчке) и исказивање припадања; бројеви до 20; понашање приликом прелажења улице	Препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне описе и опишу предмете из непосредног окружења једноставним језичким средствима; разумеју и користе једноставне исказе којима се изражава припадање и поседовање, разумеју и препознају сличности и разлике у животу ВБ и код нас; разумеју и примењују правила приликом преласка улице; броје до 20	8	3	5
•	Greg`s flat Описивање намештаја; положај предмета у простору (предлози); описивање околине	Препознају и именују појмове који се односе на тему; разумеју једноставне описе предмета из непосредног окружења; описују намештај једноставним језичким средствима; умеју да опишу положај предмета у свом окружењу; уочавају сличности и разлике у изгледу стамбеног простора у ВБ и код нас	10	3	7
•	In the street Описивање људи; исказивање припадања; множина именица – правилна и неправилна	Умеју да опишу особу и њен изглед; приликом описивања људи користе придеве супротног значења; умеју да опишу	8	3	5

		слику; разумеју једноставна питања и обавештења о различитим особама и реагују на њих; размењују информације о активностима у граду; поштују правила учтиве комуникације			
•	In the playground Одећа; упоређивање дужине предмета	Препознају и именују делове одеће и школске униформе; разумеју једноставне описе одеће и описују је користећи једноставна језичка средства; разумеју питања у вези са припадањем и одговарају на њих; траже и пружају кратка и једноставна обавештења о одећи коју носе; пореде предмете по дужини; уочавају сличности и разлике у начину одевања ученика у ВБ и код нас	11	3	8
•	Festivals: Halloween Christmas Easter	По завршетку теме ученици ће бити у стању да: - препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставно исказане честитке и одговоре на њих; - упуте једноставне честитке; - разумеју и, примењујући једноставна језичка средства, наведу уобичајене активности које се односе на прославу празника.	3	1.5	1.5
укупно:			72	23.5	48.5

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд: **180**

Недељни фонд: **5**

Циљ наставе и учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	укупно
1.	Бројеви	80	53	3	136
2.	Геометрија	12	18	2	32
3.	Мерење и мере	5	6	1	12
укупно:		97	77	6	180

Кључни појмови: бројеви прве хиљаде, разломак, децимални запис броја, круг, троугао, правоугаоник, квадрат, угао, паралелне праве, нормалне праве, појам површине, једначине и неједначине, мерење дужине, масе, времена и запремине течности.

Наставна тема/област		
Бројеви (136)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој; 2. прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1000); 3. изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1000); 4. подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат; 5. процени вредност израза са једном рачунском операцијом; 6. израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције; 7. одреди десетице и стотине најближе датом броју; 8. реши једначину са једном рачунском операцијом; 9. одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем; 10. реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину; 11. уочи делове целине и запише разломке облика m/n ($m \leq n \leq 10$) 12. упореди разломке облика m/n са једнаким именицима; 13. уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа;	Бројеви прве хиљаде. Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак). Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељење бројевима прве десетице са и без остатка (усмени и писмени поступак). Зависност резултата од промене компонената. Једначине облика: $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$. Римске цифре D, M. Разломци облика $\frac{m}{n}$. Упоредивање разломака са једнаким именицима. Децимални запис броја са једном децималом.	сликовно представљање бројева и места броја у бројевном низу ради разумевању декадног бројевног система увежбавање технике рачунања, како би ученици стекли сигурност и спретност при усменом и писменом рачунању решавање проблема из реалних животних ситуација или других предметних области кроз практичне активности деобе и спајања, лепљења и сечења погодног дидактичког материјала објаснити ученицима појам разломка примена тимског, групног и рада у пару. -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Природа и друштво (Оријентација у простору и времену – Географска карта Србије) Музичка култура (Извођење музике: Елементи музичког писма) Ликовна култура (Споразумевање: Лепо писање – плакат, позивнице, честитке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у реалним животним ситуацијама; организује игровне активности, проверава оствареност исхода;	слуша, посматра, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, записује поступак, израчунава, проверава, користи е-уџбеник, тражи објашњења	
Наставна тема/област		
Геометрија (32)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
14. црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат; 15. конструише троугао и круг;	Садржаји: Узајамни положаји правих	уочавање и именовање геометријских фигура у окружењу; цртање правих и углова помоћу лежира и троугла или два троугла; усвајање поступка конструкције

16. именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга; 17. разликује врсте углова и троуглова; 18. одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца; 19. опише особине правоугаоника и квадрата; 20. преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства; 21. користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање;	Угао, врсте углова. Троугао, врсте троуглова. Кружница и круг. Правоугаоник и квадрат. Обим троугла, квадрата и правоугаоника. Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира. Конструкције троугла и кружнице. Пресликавање геометријских фигура на квадратној мрежи.	кружнице/круга шестаром и увиђање да су круг и кружница одређени центром и полупречником; подстицање ученика да самостално откривају формуле израчунавања обима и површине; пресликавање једноставне геометријске фигуре на квадратној мрежи или тачкастој мрежи; симетрично развијање геометријског мишљења реализацијом следећих активности: посматрање, прављење модела, цртање, склапање и растављање делова фигуре; примена групног и рада у пару у циљу вршњачке помоћи и сарадње -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Природа и друштво</u> (Оријентација у простору и времену – Географска карта Србије, план насеља) <u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Елементи музичког писма) <u>Ликовна култура</u> (Композиција: Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија.)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира начин цртања; подстиче ученике на примену наученог у слож. ситуацијама; прати реализације активности, проверава оствареност исхода;	посматра, правилно користи прибор за цртање, црта, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, формулише, проверава, користи е-уџбеник, тражи објашњења;	
Наставна тема/област		
Мерење и мере (12)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
22.-чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена; 23. упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време); 24. измери површину геометријске фигуре задатом мером; 25. примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама. 26. чита и користи податке представљене табеларно или графички	Мерење масе (kg, g, t). Мерење времена (деценија, век, секунд). Мерење дужине (mm, km). Мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl). Мерење површине геометријских фигура задатом мером.	применом очигледних средстава упознати ученике за мерним јединицама примена демонстративне, илустративне методе решавање једноставнијих проблема повезивањем са свакодневним ситуацијама увежбавање процене и мерења различитих предмета из окружења примена информационог технологија, Геогобра и Гоогле мап -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Природа и друштво</u> (Оријентација у простору и времену – Географска карта Србије, план насеља) <u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Елементи музичког писма) <u>Ликовна култура</u> (Материјали – Својства материјала)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	

планира, припрема, даје објашњења; демонстрира начин цртања; подстиче ученике на примену научног у сложен. ситуацијама; прати реализације активности, проверава оствареност исхода;		посматра, правилно користи прибор за цртање, црта, објашњава,учествује у раду и разговору, процењује, закључује, формулише, проверава, користи е-уџбеник, тражи објашњења;
Математика – образовни стандарди постигнућа		
Бројеви		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини да прикаже број на датом бројевној полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.3. множи и дели без остатка у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1МА.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде 1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак $1/n$ ($n \leq 10$) и препозна његов графички приказ 1 МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине	1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева и разуме декадни бројни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза са највише две операције 1МА.2.1.5. уме да решава једначине 1МА.2.3.1. уме да препозна разломак a/b ($b < 10, a < b$) када је графички приказан на фигури подељеној на b делова 1МА.2.3.2. уме да израчуна n-ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика $1/n$ ($n \leq 10$)	1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени. 1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1МА.3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом 1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак a/b ($b \leq 10, a < b$) 1МА.3.3.2. зна да израчуна део a/b ($b \leq 10, a < b$) неке целине и користи то у задацима
Геометрија		
1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни 1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1МА.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици,при чему је дата мерна јединица	1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1МА.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе 1 МА.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1 МА.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама	1МА.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање 1МА.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама
Мерење и мере		
1 МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1МА.1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml)	1 МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1МА.2.4.2. зна јединице за време и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама	1МА.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама 1МА.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности

1MA.1.4.3. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате масе (g, kg, t) 1MA.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме	1MA.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 1MA.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање 1MA.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке	1MA.3.4.3. претвара јединице за мерење масе
--	--	---

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему. Програм наставе и учења предмета Природа и друштво у трећем разреду основне школе чини тема *Мој крај* и пет предметних области:

Природа, човек, друштво; Оријентација у простору и времену; Прошлост; Кретање; Материјали. Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	укупно
1.	Природа, човек, друштво	23	8	2	33
2.	Оријентација у простору и времену	7	2	1	10
3.	Прошлост	4	1	1	6
4.	Кретање	8	3	1	12
5.	Материјали	6	4	1	11
укупно:		48	18	6	72

Кључни појмови: крај, човек, животне заједнице, оријентација у времену и простору, прошлост краја, кретање, материјали

Наставна тема/област		
Природа, човек, друштво (33)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају; 2. одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају; 3. илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају; 4. примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима; 5. повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају; 6. повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи; 7. примени правила безбедног понашања у саобраћају; 8. разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу;	Облици рељефа: узвишења, равнице и удубљења. Рељеф у мом крају. Површинске воде: река и њене притоке бара и језеро. Површинске воде у мом крају. Групе људи: становници и народи краја. Производне и непроизводне делатности и њихова међузависност. Село и град, њихова повезаност, зависност и међу условљеност. Значај и улога саобраћаја. Путнички, теретни и информациони саобраћај. Безбедно понашање ученика на саобраћајницама у крају. Опрема за безбедну вожњу ролера, тротинета и бицикла. Течно, гасовито и чврсто стање воде. Кретање воде у природи. Промене при загревању и хлађењу ваздуха. Мерење температуре воде,	организовање часова у природи у циљу уочавања видљивих карактеристика живог света у окружењу, Илустровање појава и процеса из свакодневног живота ученици вербално или ликовно изражавају своја запажања; примењивати поступак процењивања применити поступак груписања

9. повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха; 10. очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра; 11. прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране; 12. илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини; примени поступке (мере) заштите од заразних болести;	ваздуха и тела. Услови за живот, ланац исхране и међусобни утицаји у животним заједницама: Копнене животне заједнице: шуме, ливаде и пашњаци; Водене животне заједнице: баре, језера и реке. Култивисане животне заједнице: воћњаци, повртњаци, њиве и паркови. Значај и заштита земљишта и копнених животних заједница. Значај и заштита вода и водених животних заједница. Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима. Начини преношења и мере заштите од заразних болести и болести које преносе животиње.	уочавање сличности и различитости ради класификовања; примена поступака праћења и посматрања ради запажања промена; применити различите поступке бележења – примена тимског, групног и рада у пару;
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик (Књижевност – прозни и поетски текстови) Музичка култура (Слушање музике: Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу; Музика и здравље. Ликовна култура (Споразумевање: Визуелне карактеристике биљака и животиња)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у свакодневном животу; прати реализације активности, интегрише садржаје, проверава оствареност исхода;	посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, илуструје, групише, користи е-уџбеник, тражиобјашњења, одговара на питања, истражује, презентује рад,;	
Наставна тема/област		
Оријентација у простору и времену (10)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
13. Оријентише се у простору помоћу компаса и оријентира из природе / окружења; 14. опише пут којим се можестићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља; 15. идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије; 16. користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости;	Главне стране света. Умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије" перспективе. План насеља. Географска карта Републике Србије. Мој крај на географској карти Републике Србије. Временске одреднице.	-упућивање ученика на коришћење интернета, е- уџбеника, енциклопедија, повезивање теоријског знања са ситуацијама из свакодневног живота, -одржавање часова у непосредној околини школе, -разговор о ситуацијама из свакодневног живота, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик (Језик – врсте речи, Језичка култура – Описивање доживљеног) Музичка култура (Извођење музике: Елементи музичког писма) Ликовна култура (Споразумевање: Визуелне карактеристике знаци, симболи) Физичко и здравствено васпитање (Здравствено васпитање: Моје срце – пулс. Дисање и вежбање.)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у свакодневном животу; прати	посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, илуструје,	

реализације активности, интегрише садржаје, проверава оствареност исхода;		групише, користи е-уџбеник, тражи објашњења, одговара на питања, истражује, презентује рад,;
Наставна тема/област		
Прошлост (6)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
17. прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; 18. опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација; 19. представи ток и резултате истраживања 20. пронађе и одабере потребне информације изразличитих извора; 21. повеже резултате рада са уложеним трудом; 22. сарађује са другима у групи на заједничкимактивностима; 23. учествује у друштвено- корисним акцијама уз подршку одраслих.	Историјски извори (материјални, писани и усмени). Садашњост, прошлост, будућност: догађаји, људи и промене у мом крају. Породична прошлост (преци и потомци) и знаменити људи краја. Начин живота данас и у прошлости – занимања, одевање, исхрана, дечије игре.	-интегрисање садржаја у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета; осмислити задатке којима се подстиче радозналости и интересовања за учење иконтинуирано сазнавање; илустровање појава и процеса из свакодневног живота – навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења; примена индивидуализоване и кооперативне наставе -планирати мини-пројекте - примена тимског и групног рада
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Природа и друштво</u> (Књижевност – епска поезија; усмена књижевност) <u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Певање и извођење музичких игара уз свирање на деџјим инструментима) <u>Ликовна култура</u> (Композиција: Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену научног у свакодневном животу; прати реализације активности, интегрише садржаје, проверава оствареност исхода;	посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, илуструје, групише, користи е-уџбеник, тражи објашњења, одговара на питања, истражује, презентује рад,;	
Наставна тема/област		
Кретање (12)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
23.повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем; 24. доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом; 25. разликује природне и вештачкеизворе светлости; 26. повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости; 27. повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора; 28. сарађује са другима у групи на заједничким активностима; 29. представи резултате истраживања; 30. повеже резултате рада са уложеним трудом.	-Кретање тела по путањи -Утицај јачине деловања на пређено растојање тела. -Дејство Земљине теже – падање тела. -Утицај облика тела на брзину падања. -Извори светлости. -Како настаје сенка – облик и величина сенке. -Кретање производи звук: треперење затегнуте жице, гласних жица; Различити звуци у природи. Звук као информација. Заштита од буке.	Организовање часова у природи у циљу уочавања иусвајања појмова везаних за кретање. Илустровање појава и процеса из свакодневног живота, ученици вербално или ликовно изражавају своја запажања; Применити кооперативно учење прилагођавати задатке сваком ученику или групи, зависно од њихових способности –прожимати забаву и учење при чему ће основ бити стваралачке игре.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу		

10. Одговоран однос према околини			11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање					
<u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Певање песама уз покрет)					
<u>Ликовна култура</u> (Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације.)					
<u>Физичко и здравствено васпитање</u> (Физичке способности: Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације.)					
Активности у наставном процесу					
Активности наставника			Активности ученика		
планира, припрема материјале, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у свакодневном животу; прати реализације активности, интегрише садржаје, проверава оствареност исхода;			посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, илуструје, групише, користи е-уџбеник, тражи објашњења, одговара на питања, истражује, презентује рад,;		
Наставна тема/област					
Материјали (11)					
Исходи		Садржаји		Начин и поступци остваривања програма	
31. разликује повратне и неповратне промене материјала;		Промене материјала: повратне и неповратне.		организовање часова у природи у циљу	
32. уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика;		Сличности и разлике међу течностима.		уочавања и усвајања	
33. одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу;		Вода и друге течности као растварачи.		појмова везаних за кретање,	
34. објасни како рециклажа помаже очувању природе;		Зависност брзине растварања од уситњености материјала,		-у току демонстративне методе узимати познате предмете, али и модели или макете на којима је могуће уочити оно што је карактеристично,	
35. изведе једноставне огледе / експерименте и повеже резултат са објашњењем / закључком;		температуре течности и мешања.		неку њихову особину, поједине делове применити кооперативно учење да би се остварила интеракција међу ученицима и вршњачко учење прилагођавати	
36. сарађује са другима у групи на заједничким активностима;		Топлотна проводљивост материјала. Ваздух као топлотни изолатор у природи и свакодневном животу.			
37. представи резултате истраживања;		Значај рециклаже.			
38. повеже резултате рада са уложеним трудом.		Разврставање отпада од пластике, стакла, папира, метала.			
Међупредметне компетенције					
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама					
4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња					
7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу					
10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву					
Међупредметно повезивање					
<u>Српски језик</u> (Књижевност: Информативни текстови)					
<u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима.					
<u>Ликовна култура</u> (Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)					
Активности у наставном процесу					
Активности наставника			Активности ученика		
планира, припрема материјале, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у свакодневном животу; прати реализације активности, интегрише садржаје, проверава оствареност исхода;			посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, илуструје, групише, користи е-уџбеник, тражи објашњења, одговара на питања, истражује, презентује рад,;		
Свет око нас – образовни стандарди постигнућа					
Природа, човек, друштво					
Основни ниво		Средњи ниво		Напредни ниво	
1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања		1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријумекласификације живих бића		1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима	
1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића		1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића		1ПД.3.5.1. разуме заједничке	
		1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту			
		1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића уживотној заједници			

1ПД. 1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима 1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1 ПД.1.2.2. зна употребну вредност природних ресурса 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе 1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу 1ПД. 1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу 1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности поздравље и живот људи и основне мере заштите 1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља 1ПД. 1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике	1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе 1 ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса 1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити 1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова 1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама 1 ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности 1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини 1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији 1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора - рељефа, вода, климе и делатности људи	карактеристике друштвених група и разлике међу њима 1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују
Оријентација у простору и времену		
1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан,недеља, месец, година, деценија и век 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара	1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља 1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода 1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена	1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова
Прошлост		
1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан,недеља, месец, година, деценија и век 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара 1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их	1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена 1ПД.2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности 1 ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некад и сад 1ПД.2.6.7. препознаје на основу карактеристичних историјских извора о ком историјском периоду или личности је реч	1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава
Кретање		
1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца	1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела 1ПД.2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски	
Човек ствара		
1ПД. 1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта 1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала	1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање 1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава 1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и	1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на појаве у природи 1ПД.3.3.2.

1ПД.1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже различите састојке 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха	електрицитета од оних који то нису 1ПД.2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала 1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали	примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу
--	---	--

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења предмета Ликовна култура је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практичан рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Материјали	21	7	28
2.	Споразумевање	8	4	12
3.	Композиција	16	6	22
4.	Простор	6	4	10
укупно:		51	21	72

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја, текстура

Наставна тема/област		
Материјали (28)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора; 2. повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом; 3. преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију; 4. изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама;	Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност материјала који могу да се користе као алатке Изглед материјала – основне и изведене боје, природне и створене текстуре. Технике. Однос материјала, ликовне технике и идеје. Производи уметничких заната Значај рециклирања, уметничка рециклажа.	– Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре; -Организовати часове у природи -Ученицима показати само оно што може да подстакне сопствене напоре ученика да нађе своје решење ликовног проблема.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 8. Дигитална компетенција 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Музичко стваралаштво: Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње - на самостално направљеним инструментима. Природа и друштво (Материјали: Промене материјала: повратне-истезање, савијање, ширење/скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање и неповратне - сагоревање, рђање.)материјала. Својства материјала за ликовно		

обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; упућује ученике како да опишу својства; прати реализацију активности, интегрише садржаје,	посматра, слуша, истражује, изводи огледе, гужва, лепи, растеже...описује, користи е-уџбеник, прави белешке, презентује рад,;	
Наставна тема/област		
Споразумевање (12)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
5. користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад; 6. протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота; 7. укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима итрадицији различитих народа; 8. изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем;	Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. Тумачење визуелних информација. Визуелне карактеристике биљака и животиња, знаци, симболи, униформе, заставе, ношње... Пејзаж, портрет, аутопортрет. Слика, текст, звук. Кратки анимирани филмови, рекламе, билборди... Лепо писање – плакат, позивнице, честитке...	-реализовати двосмерну комуникација заснована на размени информација, мишљења и ставова кроз систем питања и одговора-тумачење слика реализовати независно од додатних информација као што су звук, текст и др; -одабраним причама развијати креативне идеје
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима; Музичко стваралаштво: Стварањезвучне приче од илустрација на краћи литерарни текст Српски језик (Књижевност: Садржај прозних и поетских текстова) Ликовна култура (Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивостили постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; упућује ученике како да опишу својства; прати реализацију активности, интегрише садржаје,	посматра, слуша, истражује, изводи огледе, гужва, лепи, растеже...описује, користи е-уџбеник, прави белешке, презентује рад,;	
Наставна тема/област		
Композиција (22)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
9. распореди облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције; 10. користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад; 11. разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити	Композиција. Дводимензионалне и тродимензионалне композиције, организација композиције, равнотежа. Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија.	-користити мултимедијалне садржаје; примена различитх метода и облика рада користити уметничка дела као мотивација за стваралачки рад
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		

Музичка култура (Музичко стваралаштво: Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст) Српски језик (Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Препричавање по плану.)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; упућује ученике како да опишу својства; прати реализацију активности, интегрише садржаје,	посматра, слуша, истражује, изводи огледе, гужва, лепи, растеже...описује, користи е-уџбеник, прави белешке, презентује рад,;	
Наставна тема/област		
Простор (10)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
12. разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости; 13. учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу; 14. разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.	Облици у простору. Непокретни објекти у отвореном и затвореном простору Композиција у простору – поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе, уређење околине у локалној заједници... Оптичке илузије на дводимензионалној подлози, специјални ефекти на сцени, у филмовима, игрицама... Кретање. Покрет и кретање у природи, окружењу и уметничким делима.	-одабране садржаје је потребно повезати са причом о томе како се развијају креативне идеје примењивати аналитичко посматрање кретања у простору користити мултимедијалне садржаје
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Српски језик (Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Препричавање по плану.) Ликовна култура (Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивости, постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, даје објашњења; упућује ученике како да опишу својства; прати реализацију активности, интегрише садржаје,	посматра, слуша, истражује, изводи огледе, гужва, лепи, растеже...описује, користи е-уџбеник, прави белешке, презентује рад,;	

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ учења предмета Музичка култура је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Слушање музике	8	2	10
2.	Извођење музике	16	6	22
3.	Музичко стваралаштво (на сваком часу)	1	3	4
укупно:		25	11	36

Кључни појмови: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, нотно писмо.

Наставна тема/област
Слушање музике (10)

Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. опише своја осећања у вези са слушањем музике; 2. примењује правилан начин држања тела и дисања при певању; 3. изговара бројалице у ритму, уз покрет; 4. пева по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; 5. наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе; 6. разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; 7. повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима; 8. препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу;	Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности . Особине тона: боја, трајање, јачина, тонске висине. Музички дијалог. Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу. Музичка прича. Филмска музика. Музички бонтон. Музика и здравље. Дигитализација.	-музичке активности се преплићу, на свим часовима се обрађују свеобласти; -користити мултимедијалне садржаје; примена различитих метода и облика рада бирају се одабране композиције које трајањем и садржајем одговарају узрасту
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. <u>Српски језик</u> (Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Препричавање по плану.) <u>Ликовна култура</u> (Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивости постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, бира и презентује; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	слушају и изводе музику, певају, свирају, износе мишљење, учествују у разговору, коментаришу, повезују, постављају и одговарају на питања, вреднују заједно са наставником	
Наставна тема/област		
Извођење музике (22)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
9. повезује почетне тонове песама–модела и једноставних наменских песама са тонском вишином; 10. комуницира са другима кроз извођење традиционалних и музичких игара уз покрет; 11. свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пратњу; 12. изабере одговарајући музички садржај према литерарном садржају; 13. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; 14. коментарише своје и туђе извођење музике; 15. самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације;	Дидактичке музичке игре. Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера Певање песама уз покрет. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од <i>ха</i> до <i>це2</i> . Певање и свирање песама из нотног текста. Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон. Особине тона: боја, трајање, јачина, тонске висине (од <i>целдо</i> <i>гел</i>). Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање тонова	-повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара -радити на остваривању квалитетне комуникације у циљу развоја музичког укуса и интересовања ученика -применити демонстративну методу методу рада на тексту у стицању нових знања -примењивати кооперативно учење-свирање на дечијим ритмичким инструментима -упућивање ученика на коришћење интернета, е-учбеника, енциклопедија... -постављање ученика у различите ситуације

16. учествује у школским приредбама и манифестацијама.	у такту 2/4. Јединица бројања. Тактирање у 2/4 такту.	евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Српски језик (Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Препричавање по плану.) Ликовна култура (Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивостили постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, бира и презентује; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	слушају и изводе музику, певају, свирају, износе мишљење, учествују у разговору, коментаришу, повезују, постављају и одговарају на питања, вреднују заједно са наставником	
Наставна тема/област		
Музичко стваралаштво (на сваком часу) (4)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
17. осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу ; 18. осмисли музички одговор на музичко питање; 19. осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст;	Стварање једноставне ритмичке и мелодијске пратње. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст	-повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара -стваралачки задаци се реализују по слуху, без записивања; -упућивање ученика на коришћење интернета, е-уџбеника, енциклопедија... -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура (Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Српски језик (Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Препричавање по плану.) Ликовна култура (Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивостили постојаност, материјали који могу да се користе као алатке)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема материјале, бира и презентује; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима	слушају и изводе музику, стварају, певају, свирају, износе мишљење, учествују у разговору, коментаришу, повезују, постављају и одговарају на питања, вреднују заједно са наставником	

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд: 108

Недељни фонд: 3

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке издржавствене културе, ради

очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Физичке способности	/	6	6
2.	Моторичке вештине	42	55	97
3.	Физичка и здравствена култура	5	/	5
укупно:		47	61	108

Кључни појмови: базична кретања, вежбање, игра, здравље, васпитање.

Наставна тема/област		
Физичке способности (реализују се на свим часовима) (6)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-1. примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања), -2. правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања, комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу, -3. одржава равнотежу у различитим кретањима, -4. разликује правилно од неправилног држања тела, -5. успостави правилно држање тела, -6. правилно дише током вежбања -7. правилно подиже, носи и спушта терет;	(кретање, вежбе) -Вежбе за развој снаге, -Вежбе за развој покретљивости, -Вежбе за развој издржљивости, -Вежбе за развој брзине, -Вежбе за развој координације - Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности	- редовно вежбање -постепено увећење термина везаних за вежбање, -истицање неопходностпоштовања правила понашања током вежбања, -организовање одељењска и такмичења на нивоу генерације, -указивати на значај вежбања, -примењивати одговарајуће облике и методе рада
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини		
Међупредметно повезивање		
<u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитогсадржаја и карактера.) <u>Српски језик</u> (Књижевност: Информативни текстови о физичкој и здравственој култури) <u>Природа и друштво</u> (Природа, човек, друштво: Начини преношења и мере заштите од заразних болести - грип, заразна жутица, варичеле и болести које преносе животиње крпељи, вашке; Материјали: Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење),утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју.).		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
- прати напредовање ученика и упућује ученике како да развију физичке способности, мотивише ученике да се баве спортом и побољшају моторичке вештине, демонстрира, вреднује	- планирају време које ће провести у вежбању, реализују вежбе, активно учествују у реализацији задатака на часу	
Наставна тема/област		
Моторичке вештине (97)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-7. изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу, -8. изведе децји и народни плес, -9. користи основну терминологију вежбања, -10. поштује правила понашања у и на просторима за вежбање, -11. поштује мере безбедности током вежбања,	<u>Атлетика</u> Техника трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником. <u>Спортскагимнастика</u> Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови. Вежбе увису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди.	- реализовати вежбе на отвореном простору -постепено увећење термина везаних за вежбање -истицање неопходности поштовања правила понашања током вежбања -организовати одељењска и такмичења на нивоу генерације

-12. одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање, -13. поштује правила игре, -14. навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа, -15. прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења -16. правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима; -17. препозна лепоту покрета у вежбању;	<u>Основе тимских, спортских и елементарних игара</u> Између четири ватре. Мини рукомет. Футсал –„мали фудбал“. <u>Плес и ритмика</u> Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Народно коло „Савила се бела лоза винова“. Народно коло из краја у којем се школа налази. <u>Полигони</u> Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.	-указивати на значај вежбања -примењивати одговарајуће облике и методе рада -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини		
Међупредметно повезивање		
<u>Музичка култура</u> (Извођење музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера.) <u>Српски језик</u> (Књижевност: Информативни текстови о физичкој и здравственој култури) <u>Природа и друштво</u> (Природа, човек, друштво: Начини преношења и мере заштите од заразних болести –грип, заразна жутица, варичеле и болести које преносе животиње крпељи, вашке; Материјали: Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју.).		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
- прати напредовање ученика и упућује ученике како да развију физичке способности, мотивише ученике да се баве спортом и побољшају моторичке вештине, демонстрира, учествује у вежбању и игри, вреднује	- планирају време које ће провести у природи, реализују вежбе и учествује у игри, активно учествују у реализацији задатака на часу и сарађује са вршњацима	
Наставна тема/област		
Физичка и здравствена култура (на свим часовима) (5)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
-18. уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања, -19. уочава улогу делова тела у вежбању, -20. уочи промене у расту код себе и других, -21. препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан, -22. примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања, -23. одржава личну хигијену; -24. учествује у одржавању простора у коме живи и борави, -25. наведе врсте намирница у исхрани, -26. препознаје везу вежбања и уноса воде, -27. повеже ходање и трчање са позитивним утицајем на здравље, -28. препозна лепоту покрета у вежбању,	<u>Култура вежбања и играња:</u> -Основни термини у вежбању –Вежбамо безбедно -Чувам своје и туђе ствари, -Правила елементарних игара, -Некад изгубим, а некада победим, -Навијам пристојно, <u>Здравствено васпитање</u> Моје срце – пулс. Дисање и вежбање. Хигијена простора за вежбање. Значај воћа и поврћа у исхрани. Значај воде за организам и вежбање. Поступање у случају повреде.	-редовно вежбање -организовање боравка у природи -организовати дане здраве исхране -организовати ситуационе игре везане за бригу о здрављу -примењивати диференциране облике рада прилагођених узрасним могућностима и телесним способностима, Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини		
Међупредметно повезивање		

Музичка култура (Извођење музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера.) Српски језик (Књижевност: Информативни текстови о физичкој и здравственој култури) Природа и друштво (Природа, човек, друштво: Начини преношења и мере заштите од заразних болести (грип, заразна жутица, варичеле) и болести које преносе животиње (крпељи, вашке – Материјали: Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју.).	
Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
- мотивише ученике да се баве спортом, проверава колико ученици знају о здрављу и начину очувања, учествује у вежбању и игри, вреднује	- слушају, примењују, проналазе различите изворе знања, правилно се хране и примењују здраве стилове живота

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ наставе и учења Пројектне наставе је стицање знања и оспособљавање ученика да знања примене у животу, решавање актуелних проблема из животног окружења, самостално коришћење различитих извора ради стицања нових знања, подстицање за истраживањем, истраживачко учење, развој интересовања за уметност, културу и демократију, развој комуникационих вештина.

р.бр.	опште теме пројекта	кључни појмови	број часова
1.	Прошлост мога краја	град, историјски извори	10
2.	Чувамо нашу околину	екологија, заштита, биљке, животиње	10
3.	Рециклирам и стварам	рециклажа, разврставање отпада, текстура	8
4.	Права и обавезе	право, обавезе, поштовање и кршење права	8
укупно:			36

Исходи по етапама пројектних активности	Опште теме пројекта (садржаји обавезних предмета везаних за опште теме пројекта)	Начин и поступци остваривања програма
Циљана етапа 1. функционално повезује знања, вештине, искуства и мотивацију 2. правилно седи при раду за рачунаром Аналитичка етапа 3. предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак 4. уочава сличности и различитости ради класификовања 5. правилно укључи рачунар, покрене програм за цртање, користи одговарајуће алатке овог програма, сачува свој цртеж и искључи рачунар, Истраживачка етапа 6. користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ наставника придржава се договорених правила	ПРОШЛОСТ МОГА ГРАДА – (10) ПРИРОДА И ДРУШТВО - Историјски извори (материјални, писани и усмени). Садашњост, прошлост, будућност: догађаји, људи и промене у мом крају. Породична прошлост (преци и потомци) и знаменити људи краја. Начин живота данас и у прошлости – занимања, одевање, исхрана, дечије игре. СРПСКИ ЈЕЗИК – опис, приповедање, драмска радња ЛИКОВНА КУЛТУРА – Непокретни објекти у отвореном и затвореном простору (споменици, уметничка дела, експонати...). Поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе, уређење околине улокалној заједници. ЧУВАМО НАШУ ОКОЛИНУ – (10) ЛИКОВНА КУЛТУРА – Тумачење визуелних информација. Визуелне карактеристике биљака и животиња, знаци, симболи СРПСКИ ЈЕЗИК – Популарни и информативни текстови ПРИРОДА И ДРУШТВО – Значај и заштита земљишта и копнених животних заједница. Значај и заштита вода и водених животних заједница. Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима. РЕЦИКЛИРАМ И СТВАРАМ – (8) ЛИКОВНА КУЛТУРА – Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност ; материјали који	- одређивање циља повезан са битним странама дечјег живота - ослањање на постојећа знања - указивање на изворе додатних информација - примена диференцираних облика рада прилагођених способностима ученика - оцењивање позитивних страна које се могу још побољшати - постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације;

Конструкцијска етапа 7. испитује својства и особине, везе и узрочно-последичне односе Презентациона етапа 8. добијене продукте чини видљивим и представља их другима. Рефлексивно-оцењивачка етапа 9. повезује резултате учења и рада са уложеним трудом. 10. зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја. Евалуација 11. вербално изражава спољашња и унутрашња запажања	могу да се користе као алатке. Изглед материјала – основне и изведене боје, природне и створене текстуре. МУЗИЧКА КУЛТУРА – Певање и свирање песама из нотног текста. Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. ПРИРОДА И ДРУШТВО – Материјали: Промене материјала: повратне и неповратне. Значај рециклаже. Разврставање отпада од пластике, стакла, папира, метала. СРПСКИ ЈЕЗИК – Књижевност: Популарни и информативни текстови; Језичка култура: описивање ПРАВА И ОБАВЕЗЕ – (8) СРПСКИ ЈЕЗИК – опис, приповедање, драмска радња МУЗИЧКА КУЛТУРА – Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет. ЛИКОВНА КУЛТУРА – Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације.	
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: Књижевност, Језичка култура Природа и друштво: Прошлост; Природа, човек, друштво Ликовна култура: Простор, Композиција у простору, Споразумевање Музичка култура: Извођење музике, Музичко стваралаштво		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
предлаже тему, помаже ученицима да поставе циљеве и задатке одабране теме, прати, пружа подршку и усмерава, подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса и пројекта	самостално прикупљају релевантне информације, организују материјал, анализирају податке, користе ИКТ уређаје, креирају крајњи резултат – продукт презентују резултате рада, учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	
ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ		
Начин провере остварености исхода- формативно и сумативно оцењивање; оцењује се описном оценом: истиче се, добар, задовољава		
Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Време
-вођење прописане педагошке документације у којима су видне белешке о редовност у похађању наставе, заинтересованост и активно укључивање у процес рада групе, напредовање и развој, као и самосталности у раду ученика -заједничко вредновање ученика и наставника -самопроцена оценом од стране ученика тимски рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика) *вођење евиденције о учешћу ученика на такмичењима	Системско посматрање Евиденција : белешке о елементима за процењивање и оцењивање Чек-листе са скалом процене Протоколи посматрања Упитници (за групни и рад у пару) *Скала по нивоима *Листе: сарадња у групи -Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	Белешке са часова током године Пресек стања након завршетка пројекта Пресек стања по тромесечјима Процена о раду и напретку на крају школске године

ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ допунске наставе је пружање додатне подршке ученицима који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања,

препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

НАПОМЕНА : Допунска настава организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Ученик престаје са допунским радом чим савлада одређену тешкоћу. Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Допунска настава		Годишњи фонд		Недељни фонд	
		класично одељење	целодневно одељење	класично одељење	целодневно одељење
1.	Математика	18	36	1 (сваке друге недеље)	1
2.	Српски језик	18	36	1 (сваке друге недеље)	1
Укупно:		36	72		

ДОПУНСКА НАСТАВА – СРПСКИ ЈЕЗИК

Наставна тема		
Језик		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
1. разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима; 2. одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола; 3. примењује основна правописна правила;	-Врсте речи: именице, придеви; заменице (личне заменице); глаголи -Управни говор (први и други модел). -Неуправни говор. -Велико слово	- врсте речи уочавати најпре на изолованим примерима, а затим увежбавати и у оквиру реченице; -усвајати нове садржаје путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченице.
Активности наставника		
--прати напредак ученика и пружа подршку, објашњава начин разликовања врсте речи, објашњава поступак примене правописних правила		
Активности ученика		
-уочава и издваја врсте речи, пише називе облика рељефа, употребљава тачку, упитник и узвичник, уочава и записује облике управног говора		
Наставна тема		
Језичка култура		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
4. чита са разумевањем различите текстове; 5. чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; 6. споји више реченица украћу и дужу целину; 7. препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин;	-Краћи и дужи текстови - Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано). Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) – усмено и писано.Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице.	- увежбавати јасно, прецизно и разговетно изговарање реченице, поштовање интонације и правилно акцентовање у реченицама, -реализовати различите програмске вежбе (правописне, језичке, лексичко-семантичке)
Активности наставника		
-припрема, мотивише, чита; усмено излаже; - приказује,показује, - демонстрира , -усмерава активности ученика, - подстиче ученике да богате речник		
Активности ученика		
-слуша, посматра,прича, -чита, говори, стихове, глуми, -препричава -учествује у разговору, -користи дечјуштампу и непознате текстове, -саставља причу		
Наставна тема		
Књижевност		

Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
8. одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; 9. именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;	-Књижевни појмови: лирска песма, епска песма, народна бајка, роман, опис, дијалог, приповедање,	-ученици се мотивишу на читав низ стварал. активности које настају поводом дела -ученик треба да разликује опис ,приповедање, дијалог
Активности наставника		
-припрема материјал за анализу текста, -помаже у разумевању текста		
Активности ученика		
-чита текстове, -одговара на питања, -учествује у разговору, -поставља питања		

ДОПУНСКА НАСТАВА – МАТЕМАТИКА

Наставна тема		
Бројеви		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
1. прочита, запише и упоређи бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој; 2. изврши четири основне рачунске операције, 3. реши једначину са једном рачунском операцијом; 4. одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем; 5. уочи делове целине и запише разломке	Бројеви прве хиљаде Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак). Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељење бројевима прве десетице Упоредивање разломака са једнаким именицима.	визуелизација бројева и места броја у бројевном низу, увежбавање технике рачунања, инсистирање на усменом објашњењу поступка решавања, разумевање појма разломка радити кроз игровне активности
Активности наставника		
-прати напредак ученика, -пружа подршку, -подстиче и усмерава, -објашњава начин правилног израчунавања и примене олакшица, - примењује различите методе рада		
Активности ученика		
-слуша, -посматра, усваја и увежбава поступак, самостално решава једноставне задатке, проверава, објашњава поступак и тражи потребна објашњења		
Наставна тема		
Геометрија		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
6. црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат; 7. конструише троугао и круг; 8. именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга; 9. одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца; 10. користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање	Обим троугла, квадрата и правоугаоника. Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира. Конструкције троугла и кружнице.	цртање правих и углова помоћу прибора за геометрију самостално конструисање кружнице/крuga шестаром - подстицање ученика да самостално примене формулу и израчунају потребно
Активности наставника		
-планира, -прати напредак, - даје додатна објашњења, -демонстрира поступак правилне конструкције, - осмишљава одговарајуће задатке; - примењује различите методе рада		
Активности ученика		
-посматра, -слуша, -памти, -правилно користи прибор за геометрију, црта, -самостално решава, -проверава, тражи објашњења		
Наставна тема		
Мерење и мере		
Исходи	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
11. чита, упоређи и претвара јединице мере 12. примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама.	Новчанице Јединице мере Мерење површине геометријских фигура задатом	-упознавање са мерним јединицама применом очигледних средстава -решавање једноставнијих задатака повезивањем са

13. чита и користи податке представљене табеларно или графички	мером.	свакодневним ситуацијама -самостално мерење различите предмета
Активности наставника		
прати рад и залагање ученика на часу, -подстиче да самостално мере и изводе закључке, -усмерава ученике да практично примене стечена знања		
Активности ученика		
- посматра и слуша, -објашњава, мери, упоређује и претвара, проверава, тражи објашњења		

ДОДАТНА НАСТАВА - МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ додатне наставе је развијање логичког мишљења, поступка решавања проблемских задатака. Развијање способности уочавања битног у задатку, развијање тачности и прецизности при раду, оспособљавање ученика за самостално решавање проблема.

исходи	наставна тема	садржаји	начини и поступци остваривања програма
1. одреди месну вредност цифре; 2. изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0 ; 3. састави израз, израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција; 4. реши једначине и неједначине и провери тачност решења; 5. реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину;	Бројеви	Скуп природних бројева са нулом Месна вредност цифре Својства скупа природних бројева. Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом) Једначине и неједначине у скупу N_0 Пребројавања	-увођење ученике у проблемску ситуацију и истицање важност поступка -давање смернице ка решењу -оспособљава за решавање сложених задатака -указивање на уочавање односа и законитости -подстцање на размишљање јер оно води у одабир једногрешења -обезбеђивање стицања знања на вишем нивоу -осмишљавање и увођење ученика у проблемску ситуацију
6. црта мреже и прави моделе квадрата и коцке; 7. препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна; 8. израчуна обим квадрата правоугаоника и троугла; 9. израчуна површину и запремину квадрата и коцке;	Геометрија	Правоугаоник и квадрат Троугао Круг и кружница	-прављење различитих модела -упућивање на примену стечених знања и коришћење у даљем раду -навикава на израду скице као првог корака ка решењу -упућивање на заједничко проналажење решења
10. прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине; 11. израчуна површину реши проблемске задатке у контексту мерења	Мерење и мере	Мерење површине Површина квадрата и правоугаоника	-упућивање на повезивање-примери задатака о функционалној зависност и о вршине од дужине -указивање и упућивање на површину код сложених фигура -настојање да знања буду применљива

2. Изборни наставни предмети са начинима и поступцима за њихово остваривање

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

ЦИЉ учења програма Грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и

спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова	
		радиониچارски тип часа	укупно
1.	Људска права – Сви различити, а сви равноправни	радионица	12
2.	Демократско друштво – Ја и други у локалној заједници		10
3.	Процеси у савременом свету – Снага узајамне помоћи		8
4.	Грађански активизам – Акција солидарности у локалној заједници		6
укупно:			36

Кључни појмови: равноправност, стереотипи и предрасуде, дискриминација, локална заједница, солидарност, волонтирање

Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
1. својим понашањем показује да прихвата различитост других; 2. препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства; 3. укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка; 4. објасни разлику између саосећања, солидарности и сажалења на датом примеру; 5. укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима;	ЉУДСКА ПРАВА - 12 часова Сви различити, а сви равноправни Различитост. Живот у заједници у којој би сви људи били исти. Различитост као богатство једне друштвене заједнице. Отвореност и затвореност за различитости. Различитости нашој локалној заједници. Равноправност мушкараца и жена. Уважавање разлика уз једнака права, одговорности и могућности. Дечаци и девојчице – сличности и разлике, иста права и могућности. Осетљиве друштвене групе. Групе којима је услед специфичних разлика потребна додатна подршка како би имале исте шансе и могле равноправно да се укључе у живот заједнице и остваре своје потребе и права. Стереотипи и предрасуде Упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога. Негативно мишљење појединаца о некоме ко се не познаје довољно. Стереотипи и предрасуде као основ за дискриминацију. Дискриминација. Неједнако поступање према особи или некој групи на основу неког њиховог личног својства, што за последицу има нарушавање њихових права и достојанства. Једнако поступање према неједнакима као вид дискриминације. Етикетирање, ружни надимци као вид дискриминације.	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учења, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Природа и друштво</u> – Природа, човек, друштво: Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). <u>Српски језик</u> – Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продајници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) <u>Ликовна култура</u> – Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључак, дискутују, глуме, истражују, примењују научено у новим ситуацијама, учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	

Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
6. наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце; 7. наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје; 8. тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права; 9. наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави; 10. опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници;	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО – 10 часова Ја и други у локалној заједници Локална заједница-место где грађани задовољавају највећи број својих потреба и остварују највећи број својих права. Потребе и права које деца задовољавају у локалној заједници – за образовањем, здравственом заштитом, одмором, игром, учествовањем у спортским, културним и уметничким активностима. Комуналне услуге. Услуге од општег интереса за све грађане локалне заједнице – вода, превоз, путеви, паркинг, отпад, осветљење, паркови, пијаце, димничари. Институције и организације Локалне заједнице у области образовања, културе, здравља, спорта и рекреације, очувања околине, безбедности, верске организације. Активности и допринос удружења грађана у локалној заједници. Наша локална заједница Брига наше локалне заједнице о потребама и правима својих грађана. Брига наше локалне заједнице о деци различитих својстава (пол, узраст, сиромаштво, здравље). Доступност садржаја у нашем окружењу слепим или глувим особама, родитељима са дечијим колицима или особама у инвалидским колицима. Брига деце о својој локалној заједници – о отпаду, биљкама и животињама, споменицима културе, уметничким делима, потрошњи воде, пружање помоћи онима којима је то потребно. Удружење грађана у нашем окружењу некад и сад.	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учења, изношење доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације;
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Природа и друштво – Природа, човек, друштво: Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). Српски језик – Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продајници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура – Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	
Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
11. се понашана начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама; 12. препознаје примере солидарности у свом	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ – 8 часова Снага узајамне помоћи. Солидарност. Потреба узајамне бриге и одговорности међу људима. Лажна солидарност. Разлика између саосећања, сажаљења и солидарности. Примери акција солидарности у нашој локалној заједници (мобе, добровољно давање крви и хуманитарне акције за лечење болесних, СМС акције прикупљања новца). Ситуације у којима свакоме може бити потребна помоћ (болест, сиромаштво, ратови, поплаве, земљотреси, пожари, миграције). Медији као подршка солидарности. Волонтирање Добровољно ангажовање појединаца и група у пружању помоћи људима, животињама, биљкама.	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учења, изношење

окужењу, причама, филмовима;	Мотиви волонтера – веровање у снагу узајамне помоћи, човекољубље и хуманост. Волонтерске акције ученика/ученица школе у локалној заједници (чишћење јавних површина, сађење биљака, помоћ старим људима, удомљавање напуштених кућних љубимаца). Активности волонтера Црвеног крста у нашој локалној заједници.	дживљаја и ставова ученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације;
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Природа и друштво – Природа, човек, друштво: Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). Српски језик – Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продајници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура – Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	
Исходи	Наставна тема, број часова и садржај	Начин и поступци остваривања програма
13. испољава заинтересованост за сарадњу и учење у групном раду; 14. заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ – 6 Акција солидарности у локалној заједници Планирање и извођење акције солидарности у локалној заједници Утврђивање коме је у заједници потребна помоћ.Одређивање циља акције. Припрема плана акције – подела улога, договор о роковима,начину реализације. Извођење и документовање акције –видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе –приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа,објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.	-примена различитих интерактивних облика рада - одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције -примена искуственог учења, изношење доживљаја и ставоваученика кроз размену у групи -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Природа и друштво – Природа, човек, друштво: Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). Српски језик – Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продајници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура – Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке дискутују, глуме, истражују примењују научено у новим ситуацијама учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	

ПРАВОСЛАВНИ КАТАХИЗИС

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православно поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот и есхатолошки (будући) живот. То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринираној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и на делатном плану, уз настојање да се доктриниране поставке спроведу у свим сегментима живота.

Циљ програма православног катихизиса у трећем разреду јесте Прихватање да је постојање израз заједништва личности, а да личност постоји само у заједници слободе са другом личношћу.

Задаци православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика: развије отвореност и однос према Богу као другој и друга чијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза; развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве; изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва; помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом и са Богом; изгради уверење да свет и све што је у њему створени су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Начин остваривања програма: Период од 9 до 11-12 година, назван добом позног детињства, карактерише се стабилизацијом и у интелектуалном развоју и у емоционално-социјалној сфери. Ово је и доба развијања осећања компетентности и усвајања одговорности, због чега је важно омогућити детету да стекне позитиван доживљај школе и доживљај себе као способног за бављење многим активностима, обезбедити да његове активности буду праћене емоцијама радости и задовољства, као и свешћу о томе да се његове спознајне потребе задовољавају на адекватан начин, у чему је незамнељива улога православног катихизиса. У овом раздобљу долази до завршетка развоја конкретних интелектуалних операција и дете је у стању да их изводи у свим доменима знања. Оно је до извесне мере изградило технику учења и формирало мотиве; развијају се и први облици самосталног интелектуалног рада које вероучитељ треба да подстиче – јављају се читалачка интересовања, праве се збирке и албуми, пишу прве песме, истражује природа. У социјалној сфери наступа знатна стабилизација, што је веома повољан чинилац опште интелектуалне експанзије детета. Морални развој у овом периоду огледа се у постепеном развијању способности процењивања и вредновања мотива нечијег понашања при изрицању суда о моралности/аморалности одређеног поступка, за разлику од ранијих развојних периода, где је дете пажњу усмеравало искључиво на сам поступак, а не и на чиниоце који су га условили. Црква се углавном поистовећује са црквеним службама, а став према присуствовању њима умногоме је условљен степеном, дечјег разумевања и активног учешћа. Представа о Богу остварује се на основу прилично примитивног рационализма својственог овом добу, уз напуштање реалистичких фантазија својствених претходном периоду. Деца спремно прихватају Божију свемоћ и правду, склона су да прихвате чињеницу да Бог постоји као и једноставна узрочно-последична објашњења, али тешко препознају присуство Бога у

њиховом свакодневном окружењу, у чему настава православног катихизиса има изузетно значајну улогу.

Активности ученика: црта, разговара, опажа, показује, именује, посматра, прати, групише, бележи, уочава закључује, описује, разликује, препознаје своја осећања, комуницира са одраслима, сарађује

Активности наставника: планира, објашњава, показује, демонстрира, указује, истиче, подстиче подстиче, усмерава, прати, евалуира.

Р. бр. наставне теме	наставне теме/ области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обрату	остале типове часова
1.	Увод	Когнитивни аспект: • стекне основна о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током трећег разреда • уочи какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања Афективни аспект: • ученик ће бити мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе	1	1	-
2.	Бог ствара свет и човека	Когнитивни аспект: • познаје неке елементе библијске повести о стварању света • на основу библијске повести препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света • увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави - Цркву • објасни да је свет створен љубављу Божјом • разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу • уочи да је човек сличан Богу Афективни аспект: • ученик ће бити подстакнут да развија љубав према ближњима, природи и Богу • код ученика ће се развити жеља и свест о важности бриге према ближњима и природи	7	4	3
3.	Бог нас воли	Когнитивни аспект: • зна да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет • препозна да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету • увиди кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу • увиди да Бог жели да свет постоји вечно • увиди да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздвојени • увиди различитост која постоји између Бога и створеног света • зна да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет • увиђа улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету • уочи да је свет смртан ван заједнице са Богом • да се упознају са молитвом Анђелу чувару • усвоји текст и мелодију песме „Анђели певају“ Афективни аспект: • ученик ће бити подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи • ученик ће бити подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит)	7	5	2

4.	Заједница а Бога и света кроз човека	Когнитивни аспект: • уочи да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са разговара преко човека • прошири своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу • уочи да нема љубави без служења ближњима • упозна библијску повест о Христовом служењу Апостолима Афективни аспект: • ученик ће бити подстакнут да љубав препознаје као служење • зна да кроз чињење дела љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим	7	4	3
5.	Литургија а- преображени свет	Когнитивни аспект: • препозна да је Литургија захвалност Богу • уочи се захвалност Богу показује кроз наше дарове • уочи да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом • увиди везу Литургије и спасења човека и света • прошири своја знања о празнику Васкрсења • увиди шта за створену природу значи Христово Васкрсење • да усвоји текст и мелодију песме Људи ликујте... Афективни аспект: Ученик ће бити подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим • ученик ће бити подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и својим ближњима	7	4	3
6.	Човек и природа	Когнитивни аспект: • препозна личну одговорност за творевину • увиди да се загађењем наше околине, загађује цео свет • увиди да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека • препозна представе које приказују догађаје везане за стварање света • уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе Афективни аспект: • ученик ће бити подстакнут на очување природе и своје животне средине • ученик ће бити подстакнут да гледа на природу као на Божју творевину Ученици ће бити подстакнути да уреде школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света	7	3	4
Укупно:			36	21	15

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Програми обавезних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, допунска и додатна настава

Недељни фонд: 5

Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	укупно
1.	Књижевност	49	28	3	80
2.	Језик	37	10	3	50
3.	Језичка култура	20	28	2	50
укупно:		106	66	8	180

Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура.

наставна тема /област		
Књижевност (80)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
1. чита са разумевањем различите врсте текстова; 2. укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове; 3. разликује књижевне врсте: шаливу народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; 4. одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; 5. именује позитивне инегативне особине ликова; 6. уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам); 7. тумачи идеје књижевног дела; 8. препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; 9. уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу; 10. разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу; 11. преприча текст из различитих улога/перспектива; 12. уочи основни тон књижевног текста; 13. уочи супротстављеност лица у драмском тексту; 14. чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; 15. изражајно рецитије песму и чита прозниктекст; 16. изводи драмске текстове; 17. усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела	Школска лектира Поезија Проза Драмски текстови Научнопопуларни информативни текстови Домаћа лектира Књижевни појмови: –шалива народна песма, прича о животињама, особине народне епске песме, приповетка, роман за децу, персонификација, опис природе и ликова, приповедање у 1. и 3. лицу, сукоб драмских лица	-кроз читање књижевно уметничких текстова и у разговору о њима на часу градити критичко мишљење, -упућивати ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде панона, кратких записа, кратких излагања -коришћење е-учбеника и др. -обезбеђивање корелације са сродним предметима -постављање евалуације и самоевалуације, развијање емпатије тиме што од читалаца тражи да се ставе на место другог и да разумеју најразличитије особине и поступке ликова -развијати способност читања књижевних текстова са разумевањем, подстицати љубљв према читању -функционално повезивање текстова по сродству богаћење речника путем усвајања непознатих речи из прочитаних текстова примена тимског, групног и раду у пару
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Природа и друштво Прошлост-Историјски извори, Начини живота данас и у прошлости; Природа, човек, друштво -Услови за живот, ланац исхране и међусобни утицаји уживотним заједницама Музичка култура Слушање музике:Композиције различитог карактера; Музичкостваралаштво: Стварање звучне приче Ликовна култура Споразумевање: Слика, текст, звук; Кратки анимирани филмови		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика

планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима; проверава оствареност исхода;		слуша, посматра, прича, чита текстове, активно учествује у разговору, описује доживљај прочитаних књижевних дела и износи мишљење о њима, поставља питања, препричава
наставна тема /област		
Језик (50)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
18. разликује речи које мењају облик и уочене које су увек у истом облику; 19. одреди основне реченичне чланове; 20. разликује врсту речи од службе речи у реченици; 21. поштује и примени основна правописна правила; 22. правилно пише сва три модела управног говора	Речи које у писању и говору мењају облик; речи које не мењају облик. Реченица и реченични чланови . Појам субјекта; различите врсте речи у функцији субјекта; изостављени субјекат. Појам предиката. Појам објекта. Прилошке одредбе за време, место и начин. Речи и групе речи у функцији субјекта, објекта и прилошких одредаба; придев уз именицу у служби атрибута у оквиру групе речи која има службу субјекта или објекта Управни говор (трећи модел). Велико слово: имена становника држава и насеља; називи улица и тргова; имена из уметничких дела. Примери из обрађених дела устаљена и посебно наденута имена животиња; Називи институција, предузећа и установа, манифестација; устаљена имена историјских догађаја и личности. Речца <i>ли</i> ; скраћени упитни облик <i>је ли</i> према узрочном везнику <i>јер</i> . Предлог <i>са</i> уз заменице Писање вишечланих бројева.	-упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања -коришћење е-уџбеника. -за сваку врсту речи најпре увести појам, а затим разликовање подврста - врсте речи уочавати најпре на изолованим примерима, а затим увежбавати и у оквиру реченице. -направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице ћириличким латиничким писмом; -користити правописне вежбе, -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
<u>Природа и друштво</u> Природа, човек, друштво Услови за живот, Облици рељефа; Материјали – Промене материјала <u>Музичка култура</u> Слушање музике: Музички дијалог <u>Ликовна култура</u> Споразумевање: Тумачење визуелних информација <u>Математика</u> Мерење и мере: Јединице мере		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима; проверава оствареност исхода;	слуша, посматра, повезује са наученим, активно учествује у разговору, уочава врсту речи и књижевним текстовима, поставља питања, решава задато	
наставна тема /област		
Језичка култура (50)		
исходи	садржаји	начини и поступци остваривања програма
23. употреби основне облике усменог и писменог изражавања; 24. употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика; 25. препозна значење речи и фразеологизме који се употребљавају у свакодневној комуникацији;	Основни облици усменог и писменог изражавања: препричавање текста у целини и по деловима; причање у дијалошкој форми; описивање односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл. Речи истог облика, а различитог значења; речи истог значења, а различитог облика; устаљени језички изрази. Разгледница, честитка, писмо. Књижевни и други	- увежбавати јасно, прецизно и разговетно изговарање реченице, поштовање интонације и правилно акцентовање у реченицама -реализовати различите програмске вежбе примењивати правописне вежбе, неговати језичку културу говора

26. напише разгледnicу, честитку, приватно писмо; прилагоди језички израз комуникативној ситуацији - формалној и неформалној; 27. повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак; 28. правилно структурира текст; 29. учествује у прдлагању садржаја и начина рада;	текстови у функцији унапређивања језичке културе. Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског / драматизованог текста и сл. Правописне вежбе; наводници; велико слово; заменица <i>Ви</i> из поштовања; спојено и одвојено писање речи. Језичке вежбе: допуњавање реченица предикатом у садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи; асоцијације. Лексичко-семантичке вежбе: одређивање значења устаљених израза; састављање речи на основу датог почетног и последњег слова; допуњавање низа речима које су повезане са датом речју. Два школска писмена задатка – један у првом и један у другом полугодишту.	реализовати говорне вежбе у функцији изграђивања доброг језичког укуса, елоквентности и флуентности у изражавању -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
--	---	--

Међупредметне компетенције

1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама
4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња
7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу
10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву

Међупредметно повезивање

Природа и друштво Природа, човек, друштво - Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима **Музичка култура** Слушање музике: Композиције различитог карактера; Музичко стваралаштво: Стварање звучне приче **Ликовна култура** Споразумевање: Слика, текст, звук; Кратки анимирани филмови

Активности у наставном процесу

Активности наставника	Активности ученика
планира, припрема, води разговор; примењује различите облике и методе рада; демонстрира и илуструје; подстиче ученике да богате речник; проверава оствареност исхода;	слуша, посматра, прича, чита текстове, глуми, активно учествује у разговору, описује усмено и писмено доживљај, износи мишљење о свом и раду других;

СРПСКИ ЈЕЗИК – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА

КЊИЖЕВНОСТ, ЈЕЗИК, ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1CJ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели 1CJ.1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине, садржана у тексту 1CJ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге 1CJ.1.2.5. одређује основну тему текста 1CJ.1.2.6. разуме дословно значење текста 1CJ.1.2.7. разликује књижевно уметнички од информативног текста 1CJ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате	1CJ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста 1CJ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 1CJ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту 1CJ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1CJ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 1CJ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста 1CJ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова 1CJ.2.3.1. зна и користи оба писма 1CJ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве; правилно пише гласове <i>ћ, ч, ђ, ц</i> ; правилно пише сугласник <i>ј</i> у интервокалној позицији; правилно пише речцу <i>ли</i> и речцу <i>не</i> ; употребљава запету при набрајању	1CJ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста 1CJ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима 1CJ.3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми 1CJ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту 1CJ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке

1CJ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице 1CJ.1.3.2. уме да се потпише 1CJ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1CJ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места, назива школе 1CJ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре 1CJ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме 1CJ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст 1CJ.1.3.8. користи скроман фонд речи правилно их употребљава 1CJ.1.3.9. пише кратку поруку 1CJ. 1.4.1. препознаје врсте речи 1CJ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи и глаголско време 1CJ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији и по потврдности/одричности 1CJ.1.4.4. препознаје антонимију 1CJ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији 1CJ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме 1CJ.1.5.2. препознаје књижевне врсте 1CJ. 1.5.3. одређује главни догађај и ликове у књижевном уметничком тексту 1CJ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевном уметничком тексту	1CJ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз; 1CJ.2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима 1CJ.2.3.5. језички израз прилагођава комуникативној ситуацији 1CJ.2.3.6. саставља кратак наративни текст 1CJ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст 1CJ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синонине 1CJ.2.3.9. исправља свој текст 1CJ.2.4.1. одређује врсте речи 1CJ.2.4.2. препознаје подврсте речи 1CJ.2.4.3. препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу 1CJ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола и уме да пребади глаголе из једног глаголског времена у друго 1CJ.2.4.5. препознаје субјекат и глаголски предикат 1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији и по потврдности/одричности 1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1CJ.2.4.8. препознаје синонимију 1CJ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима и правилно их употребљава 1CJ.2.5.1. разликује лирску од епске песме 1CJ.2.5.2. одређује фолклорне форме 1CJ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми 1CJ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевном уметничком тексту 1CJ.2.5.5. уочава везе међу догађајима 1CJ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога	конструкције, укључујући исложене 1CJ.3.3.4. саставља кратак експозиторни текст 1CJ.3.3.5. користи богат фонд речи 1CJ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи 1CJ.3.4.2. уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју 1CJ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени 1CJ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 1CJ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту 1CJ.3.5.3. тумачи идеје у књижевном уметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст
--	---	--

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика. Циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту је да оспособи ученика да на страном језику комуницира у усменом облику о темама из његовог непосредног окружења. У исто време, настава страних језика треба да : подстакне потребу за учењем страних језика; подстакне развијање свести о

сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика; олакша разумевање других и различитих култура и традиција; стимулише машту, креативност и радозналост; подстиче употребу страног језика у личне сврхе и из задовољства.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће дијалоге, приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа, разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих аутентичних текстова. Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, свакодневне активности. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о догађајима и активностима, користећи познате језичке елементе, једноставним речима описује лица, догађаје, ситуације и предмете из окружења, самостално или уз помоћ наставника. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом, учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд), одговара на ограничен број непосредних питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.

Начин остваривања програма: Комуникативно интерактивни приступ у настави укључује следеће: усвајање језичког садржаја циљаним и осмишљеним учествовањем у друштвеном чину; поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности; наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја. Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, великим или малим групама и самостално, мануелне активности (израда панова) вежбе слушања према упутствима наставника, игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, превођење исказа у гест и обрнуто, разумевање текста, повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, писмено изражавање.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи децју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр.		исходи	број	број часова за
--------	--	--------	------	----------------

наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ		часова по теми	обраду	остале типове часова
1.	Where's Flossy?	По завршетку теме ученици ће бити у стању да: - препознају и именују појмове који се односе на тему - поздраве и отпоздраве, примењујући једноставнија језичка средства; - представе себе и другог; - разумеју једноставнија питања личне природе и одговаре на њих; - постављају једноставнија питања личне природе; - у неколико једноставнијих везаних исказа саопшти информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о приватности и поверљивости; - разумеју, питају и саопште колико нечега има - разумеу једноставније описе предмета и места; - опишу бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа; - разумеју, питају и саопште колико нечега има.	4	0	4
2.	The presents	По завршетку теме ученици ће бити у стању да: - препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагују на њих; - изразе основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; - разумеју и поштују правила учтиве комуникације - разумеју једноставније описе људи; - опишу људе у неколико везаних једноставнијих исказа - разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на припадање - разумеју једноставније исказе којима се изражава поседовање / непоседовање и реагује на њих; - траже и дају једноставнија обавештења која се односе на поседовање / непоседовање - разумеју, питају и саопште колико нечега има.	9	3	6

3.	Shopping for Mum	По завршетку теме ученици ће бити у стању да: - препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеу једноставније описе предмета и места; - опишу бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа; - разумеју, питају и саопште колико нечега има; - разумеју једноставније исказе којима се изражава поседовање / непоседовање и реагује на њих; - траже и дају једноставнија обавештења која се односе на поседовање / непоседовање; - разумеју, питају и саопште колико нечега има; - поштују правила учтиве комуникације приликом куповине - разумеју и саопште једноставније исказе који се односе на хронолошко време; - разумеју једноставније текстове у којима се описују уобичајене радње у садашњости које се догађају у одређено време; размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; - опишу уобичајене радње у садашњости које се догађају у одређено време; - разумеју и објасне сличности и разлике у свакодневним активностима током радног дана у циљној култури и код нас.	9	4	5
4.	Are they monkeys?	По завршетку теме ученици ће бити у стању да: - препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове у којима се описују способности у садашњости; - размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; - опишу радње и способности у садашњости користећи једноставнија језичка средства; - разумеју и формулишу једноставне исказе који се односе на положај у простору; - разумеју и објасне сличности и разлике у начину	7	3	5

		разоноде између вршњака у циљној култури и код нас - разумеју једноставније описе бића и предмета; - опишу бића и предмете у неколико везаних једноставнијих исказа; - разумеју једноставнија упутства и налоге и реагују на њих; саопште једноставнија упутства и налоге; - разумеју и фромелишу једноставне исказе који се односе на припадање.			
5.	Kites	По завршетку теме ученици ће бити у стању да: - препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније описе места; - опишу места у неколико везаних једноставнијих исказа; - разумеју позив на заједничку активност и реагују на одговарајући начин; упуте позив на заједничку активност; - разумеју кратке и једноставније молбе и реагују на њих уз одговарајуће образложење; - упуте кратке и једноставније молбе; исказе и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; - разумеју једноставније текстове у којима се описују уобичајене радње у садашњости; размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; - опишу уобичајене радње у садашњости користећи једноставнија језичка средства; - разумеју и објасне сличности и разлике у породичним односима у циљној култури и код нас.	12	4	8
6.	Dad at the sports centre	По завршетку теме ученици ће бити у стању да: - препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније исказе за изражавање допадања / недопадања и реагују на њих; - изражавају допадање / недопадање уз	10	3	7

		најједноставније образложење; - изразе захвалност на једноставан начин; - разумеју позив на заједничку активност и реагују на одговарајући начин; упуте позив на заједничку активност; - разумеју кратке и једноставније молбе и реагују на њих уз одговарајуће образложење; - упуте кратке и једноставније молбе; исказе и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; - разумеју једноставније текстове у којима се описују уобичајене радње у садашњости; размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; опишу уобичајене радње у садашњости користећи једноставнија језичка средства.			
7.	We're late!	По завршетку теме ученици ће бити у стању да: - препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове у којима се описују радње у садашњости које се сматрају сталним; размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; - опишу радње у садашњости које се сматрају сталним; - разумеју и објасне сличности и разлике у занимањима у циљној култури и код нас.	9	3	6
8.	It's snowing!	По завршетку теме ученици ће бити у стању да: - препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју и саопште једноставније исказе који се односе на метеоролошко време; - разумеју једноставне предлоге и реагују на њих; упуте једноставне предлоге; - разумеју и објасне метеоролошке симболе - разумеју једноставније текстове у којима се описују тренутне радње у садашњости;	12	4	8

		- размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; - опишу тренутне радње у садашњости користећи једноставнија језичка средства.			
укупно:			72	24	48

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд: **180**

Недељни фонд: **5**

Циљ наставе и учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	укупно
1.	Бројеви	90	42	4	136
2.	Геометрија	4	8	1	13
3.	Мерење и мере	9	19	3	31
укупно:		103	69	8	180

Кључни појмови: природни бројеви, декадни систем, својства операција, израз, једначине и неједначине, разломци, децимални запис броја, коцка, квадар, површина и запремина.

Наставна тема/област		
Бројеви (90)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. прочита, запише и упоређи природне бројеве и прикаже их на бројевној правој; 2. одреди месну вредност цифре; 3. изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0 ; 4. састави израз, израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција; 5. реши једначине и неједначине и провери тачност решења; 6. реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину; 7. процени вредност израза са једном рачунском операцијом; 8. одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју; 9. прочита и запише разломке облика m/n ($m, n \leq 10$); 10. упоређи разломке облика m/n са једнаким бројоцима или именицима; 11. сабере и одузме разломке са једнаким именицима; 12. запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале; 13. сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале;	Скуп природних бројева са нулом. Декадни систем записивања бројева. Месна вредност цифре. Својства скупа природних бројева Сабирање и одузимање Множење и дељење Својства рачунских операција. Изрази са више операција. Једначине и неједначине у скупу N_0 . Разломци облика m/n ($m, n \leq 10$). Упоредивање разломака са једнаким бројоцима. Једнакост разломака. Сабирање и одузимање разломака са једнаким именицима. Децимални запис броја са две децимале. Сабирање и одузимање децималних бројева.	Визуелизација бројева и места броја у бројевном низу ради разумевања декадног бројевног система; увежбавање технике рачунања, како би ученици стекли сигурност и спретност при усменом и писменом рачунању; решавање задатака у реалистичним и проблемским ситуацијама; развијање способности математичког моделовања, примене математике у решавању проблема из реалних животних ситуација или других предметних области; разумевање појма разломка радити кроз практичне активности деобе и спајања, лепљења и сечења погодних дидактичких материјала. примена тимског, групног и рада у пару. -постављање ученика у различите ситуације

14. чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима.		евалуације и самоевалуације	
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву			
Међупредметно повезивање			
Природа и друштво Оријентација у простору и времену – Географска карта Србије Музичка култура Извођење музике: Елементи музичког писма Српски језик Споразумевањ е: Записивање реченице правописни знаци, зарез, две тачке, записивање низа			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у реалним животним ситуацијама; организује игровне активности, проверава оствареност исхода;		слуша, посматра, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, записује поступак, израчунава, проверава, користи е-уџбеник, тражи објашњења,	
Наставна тема/област			
Геометрија (13)			
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма	
15. именује елементе и опише особине квадрата и коцке; 16. црта мреже и прави моделе квадрата и коцке; 17. препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна;	Квадар и коцка	- развој перцепције простора и просторног резоновања кроз упознавање геометријских фигура у равни и њихових својстава; - цртање правих и углова помоћу лењира и троугла или два троугла - конструисање кружнице/круга шестаром и увиђају да су круг и кружница одређени центром и полупречником; - подстицање ученика да самостално откривају формуле израчунавања обима и површине - пресликавање једноставних геометријских фигура на квадратној мрежи или тачкастој мрежи симетрично - развијање геометријског мишљења реализацијом следећих активности: посматрање, прављење модела, цртање, склапање и растављање делова фигуре - постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације	
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву			
Међупредметно повезивање			
Природа и друштво Оријентација у простору и времену – Географска карта Србије, план насеља Музичка култура Извођење музике: Елементи музичког писма Ликовна култура Композиција Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија.			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира начин цртања; подстиче ученике на примену наученог у сложеним ситуацијама; прати реализације активности, проверава оствареност исхода;		посматра, правилно користи прибор за цртање, црта, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, формулише, проверава, користи е-уџбеник, тражи објашњења;	
Наставна тема/област			
Мерење и мере (12)			
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма	
18. прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине; 19. израчуна површину квадрата и правоугаоника; 20. израчуна површину и запремину квадрата и коцке; реши проблемске задатке у контексту мерења.	Мерење површине (m ² , dm ² , cm ² , mm ² , km ² , ha, a). Површина квадрата и правоугаоника. Површина квадрата и коцке. Мерење запремине (m ³ , dm ³ , cm ³ , mm ³). Запремина квадрата и коцке.	- упознавање са стандардним мерним јединицама применом очигледних средстава - решавање једноставнијих проблема повезивањем са свакодневним ситуацијама - процена и мерење различитих предмета из окружења применом информационо-технолозија, Геогебра и Гоогле мап - развијање логичко-комбинаторног мишљења применом одговарајућих активности - постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације	

Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Природа и друштво Оријентација у простору и времену Географска карта Србије, план насеља Музичка култура (Извођење музике: Елементи музичког писма Ликовна култура (Материјали – Својства материјала)		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, припрема, даје објашњења; демонстрира и илуструје; подстиче ученике на примену наученог у сложен. ситуацијама; прати реализације активности, проверава оствареност исхода;	посматра, слуша, објашњава, учествује у раду и разговору, процењује, закључује, претвара, проверава, користи е-уџбеник, тражи објашњења;	
Математика – образовни стандарди постигнућа		
Бројеви, Геометрија, Мерење и мере		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.3. множи и дели без остатка у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1МА.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде 1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак $1/n$ ($n \leq 10$) и препозна његов графички приказ 1 МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине 1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни 1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1 МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1МА.1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml)	1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева и разуме декадни бројни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције 1МА.2.1.5. уме да решава једначине 1МА.2.3.1. уме да препозна разломак a/b ($b < 10, a < b$) када је графички приказан на фигури подељеној на b делова 1МА.2.3.2. уме да израчуна n -ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика $1/n$ ($n \leq 10$) 1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1МА.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе 1 МА.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама 1 МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1МА.2.4.2. зна јединице за време и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1МА.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине	1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени 1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1МА.3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом 1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломке 1МА.3.3.2. зна да израчуна део a/b ($b \leq 10, a < b$) неке целине и користи то у задацима 1МА.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање 1МА.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.3.4.1. зна јединице за време и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама

1MA.1.4.3. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате масе (g, kg, t) 1MA.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме	течности из већих у мање 1MA.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање 1MA.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке	1MA.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности 1MA.3.4.3. претвара јединице за мерење масе
--	---	--

СВЕТ ОКО НАС

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења предмета свет око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова			
		обрада	утврђивање	остало	укупно
1.	Природне и друштвене одлике Србије	17	8	2	27
2.	Човек – природно и друштвено биће	5	2	1	8
3.	Прошлост Србије	16	7	2	25
4.	Материјали	8	3	1	12
укупно:		46	20	6	72

Кључни појмови: отаџбина, оријентација у времену и простору, интеркултуралност, природни ресурси.

Наставна тема/област		
Природне и друштвене одлике Србије (27)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије; 2. одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије; 3. повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи; 4. уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије; 5. представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива усвету; 6. у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса;	Положај, територија, граница и симболи Србије (грб, заставица и химна) и национална валута. Природне карактеристике Србије – рељеф, воде, шуме. Типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња – значај и заштита. Национални паркови Србије. Друштвене карактеристике Србије. Грађани Србије. Привредне карактеристике Србије. Одржива употреба природних ресурса	Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу; Илустровање појава и процеса из свакодневног живота. Навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења. Описивање. Процењивање. Груписање. Праћење. Бележење. Истраживање.
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик Књижевност – прозни и поетски текстови Музичка култура Слушање музике: Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу; Ликовна култура Споразумевање: Визуелне карактеристике биљака и животиња		

Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; мотивише, усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на повезивање и примену наученог; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију		посматра, слуша, закључује, групише, учествује у раду и разговору, одговара на питања, примењује стечена знања; користи уџбеник, тражи објашњења, истражује, илуструје, записује, презентује рад,
Наставна тема/област		
Човек – природно и друштвено биће (8)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
7. повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем; 8. планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје; 9. затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у дигиталном окружењу;	Човек – природно, друштвено и свесно биће. Физичке промене у пубертету. Дигитална безбедност и последице прекомерног коришћења информационо-комуникационих технологија. Непримерени садржаји.	-уважавање искуства и знања које је ученик изградио ван школе, -повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог у свакодневном животу; илустровање појава и процеса из свакодневног живота – навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења; -описивање – вербално или ликовно изражавање; -бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања; -играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре; активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Српски језик: Језик – врсте речи, Језичка култура – Описивање доживљеног Пројектна настава: ИКТ уређаји, дигитални садржаји Ликовна култура: Споразумевање: Визуелне карактеристике знаци, симболи Физичко и здравствено васпитање: Здравствено васпитање: Физичке промене на телу		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника		Активности ученика
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; мотивише, усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на повезивање и примену наученог; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију		посматра, слуша, закључује, групише, учествује у раду и разговору, одговара на питања, примењује стечена знања; користи е-уџбеник и уџбеник, тражи објашњења, истражује, илуструје, записује, презентује рад,
Наставна тема/област		
Прошлост Србије (25)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
10. прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; 11. опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација; 12. представи ток и резултате истраживања; 13. пронађе и одабере потребне информације из различитих извора; 14. повеже резултате рада са уложеним трудом; 15. сарађује са другима у групи на заједничким активностима;	Живот у далекој прошлости Српска држава за време владарске породице Немањића – успон и слабљење. Живот под турском влашћу. Настанак и развој модерне српске државе. Србија у савремено доба.	-интегрисање садржаја у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета; -неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање; -илустровање појава и процеса из свакодневног живота - навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења; -бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања; -описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих опажања; -постављање ученика у различите ситуације

16. учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих.		евалуације и самоевалуације	
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву			
Међупредметно повезивање			
Српски језик Књижевност – епска поезија; усмена књижевност Музичка култура Извођење музике: Певање и извођење музичких игара уз свирање на деџим инструментима Ликовна култура Композиција: Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; мотивише, усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на повезивање и примену наученог; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију		посматра, слуша, закључује, групише, учествује у раду и разговору, одговара на питања, примењује стечена знања; користи уџбеник, тражи објашњења, истражује, илуструје, записује, презентује рад,	
Наставна тема/област			
Материјали (12)			
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма	
17. идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем, испаравањем; 18. испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола; 19. наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије; 20. наведе примере употребе магнета у свакодневном животу; 21. наведе примере превенције и заштите од пожара;	Смеше (течности, храна, земљиште, ваздух). Раздвајање састојака смеше (просејавање, одливање, цеђење, испаравање). Наелектрисавање предмета од различитих материјала. Електрична проводљивост – проводници и изолатори. Рационална потрошња електричне енергије и правилно руковање електричним апаратима у домаћинству. Магнетна својства материјала. Запаљиви материјали. Ваздух – кисеоник као чинилац сагоревања. Опасност и заштита од пожара.	Експериментисање –намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик; Истраживање – испитивање својстава и особина веза и узрочно-последичних односа; Сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења; Стварање – креативна продукција; Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре; Активности у оквиру мини-пројекта Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације,	
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву			
Међупредметно повезивање			
Српски језик Књижевност: Информативни текстови Математика Јединице мере, разломци, децимални запис Ликовна култура Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – растворљивост или постојаност, материјали који могу да се користе као алатке			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
планира, припрема и организује наставни процес; објашњава; демонстрира и илуструје; мотивише, усмерава активност ученика; упућује на коришћење уџбеника; подстиче на повезивање и примену наученог; прати и процењује оствареност исхода и напредак ученика; даје повратну информацију		посматра, слуша, закључује, групише, учествује у раду и разговору, одговара на питања, примењује стечена знања; користи уџбеник, тражи објашњења, истражује, илуструје, записује, презентује рад,	
Свет око нас – образовни стандарди постигнућа			
Природа и друштво			

Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања 1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића 1ПД. 1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима 1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1 ПД.1.2.2. зна употребну вредност природних ресурса 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе 1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу 1ПД. 1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу 1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите 1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља 1ПД. 1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике 1ПД.1.6.3. зна географски положај и основне одреднице државе Србије: територија, границе, главни град, симболи, становништво 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара 1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их 1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца 1ПД. 1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта 1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала 1ПД.1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже различите састојке 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја а и деловања воде и ваздуха	1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића 1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића 1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту 1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници 1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе 1 ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса 1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити 1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова 1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама 1 ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности 1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини 1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији 1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора - рељефа, вода, климе -и делатности људи 1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља 1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода 1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена	1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима 1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима 1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују 1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова 1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава 1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на појаве у природи 1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења предмета Ликовна култура је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практичан рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Композиција	22	26	48
2.	Споразумевање	2	2	4
3.	Наслеђе	4	2	6
4.	Сцена	6	8	14
укупно:		34	38	72

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина.

Наставна тема/област		
Композиција (48)	Споразумевање (4)	Наслеђе (6)
Сцена (14)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора; 2. изражава замисли, интересовања, сећања, емоције и машту традиционалним ликовним техникама; 3. користи амбалажу и предмете за једнократну употребу у стваралачком раду; 4. примени, у стваралачком раду основна знања о композицији; 5. користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад; 6. тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела; 7. разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја; 8. учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице; 9. разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може применити.	Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина (валер). Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални, дијагонални. Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш, темпере, фротаж, колаж, деколаж, асамблаж, меки материјали. Хералдика – застава, грб, печат. Пиктограми. Споразумевање сликом. Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји. Познати уметници и најзначајнија дела. Сценографија за позориште, филм и телевизију. Елементи сценографије.	Испитивање својстава материјала у циљу одабира одговарајућег Примена различитих облика и метода рада користити уметничка дела као мотивација за стваралачки рад, -тумачење слика реализовати независно од додатних информација као што су звук, текст и др; -одабраним причама развијати креативне идеје -одабране садржаје је потребно повезати са причом о томе како се развијају креативне идеје примењивати аналитичко посматрање кретања у простору користити мултимедијалне садржаје – играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 8. Дигитална компетенција 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура Музичко стваралаштво: Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономотопеја и илустрација на краћи литерарни текст Српски језик: Књижевност: Садржај прозних и поетских текстова Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Природа и друштво Материјали: Својства материјала. Својства		

материјала за ликовно обликовање Промене материјала Природне и друштвене одлике Србије Друштвене карактеристике Србије, национални паркови	
Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
планира, припрема материјале, даје објашњења; прилагођава задатке и активности како би подстакao напредовање свих ученика, упућује ученике како да опишу својства; прати реализацију активности, интегрише садржаје, мотивише, вреднује заједно са ученицима	посматра, слуша, истражује, описује, користи е-учбеник, слаже и разлаже облике у простору, црта, слика, комбинује материјале, вреднује свој и рад других; обликује или конструише тродимензионалне и дводимензионалне радове прави белешке, презентује рад;

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ учења предмета Музичка култура је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Слушање музике	8	2	10
2.	Извођење музике	16	6	22
3.	Музичко стваралаштво (на сваком часу)	1	3	4
укупно:		25	11	36

Кључне речи: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, лествица, темпо, репетиција.

Наставна тема/област		
Слушање музике (10)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. опише своја осећања у вези са слушањем музике; 2. препознаје народну и уметничку музику; 3. опише улогу музике у медијима; 4. разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; 5. повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; 6. уочи контраст и понављање у музичком делу;	Композиције различитог карактера. Елементи музичке изражајности. Вокална и инструментална музика. Дела фолклорне традиције српског и других народа. Музичка прича. Музика у служби других медија. Музички бонтон. Музика и здравље.	-музичке активности се преплићу, на свим часовима се обрађују све области; -користити мултимедијалне садржаје; -примена различитих метода и облика рада бирају се одабране композиције које трајањем и садржајем одговарају узрасту; -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима Српски језик Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Препричавање по плану. Ликовна култура Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	

планира, припрема материјале, бира и презентује; мотивише; прати реализацију активности, вреднује заједно са ученицима		слушају, износе мишљење, учествују у разговору, постављају и одговарају на питања, вреднују заједно са наставником
Наставна тема/област		
Извођење музике (22)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
7. пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; 8. примени изражајне музичке елементе; 9. осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; 10. осмисли музички одговор на музичко питање; 11. осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; 12. изабере одговарајући музички садржај према литерарном садржају; 13. поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	Музичке игре (дидактичке). Певање песама различитог садржаја и карактера по слуху. Певање и свирање песама из нотног текста. Свирање песама по слуху на дејим инструментима и/или на другим инструментима. Народни инструменти нашег и других народа. Музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дејим инструментима и на алтернативним изворима звука. Динамика (крешендо, декрешендо). Темпо (Andante.Moderato. Allegro). Боја (различити гласови иинструменти). Трајање (цела нота и пауза, нота четвртине са тачком). Савладавање тонске висине и солмизације у обиму ce^1-ce^2 . Тактирање у 3/4 и 4/4 такту. Цедур лествица. Репетиција, прима и секунда волта.	- ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања музике - повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара - радити на остваривању квалитетне комуникације у циљу развоја музичког укуса и интересовања ученика -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Музичка култураИзвођењемузике: Дејчи и алтернативни инструменти и начини свирања на њима Српски језикЈезичкакултура: Причање о догађајима и доживљајима,стварним и измишљеним. Ликовна култура Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, бира одговарајуће песме, припрема материјале, усмено излаже, демонстрира, презентује, мотивише, усмерава активности ученика-подстиче ученике на активно слушање и певање, прати реализацију активности, вреднује	слуша, износи мишљење, учествује у разговору, поставља питања иодговара , препознаје темпо и различите тонске боје, изражава се покретом, активно свира и пева, вреднује заједно са наставником	
Наставна тема/област		
Музичко стваралаштво (4)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
14. -коментарише својеи туђе извођење музике; 15. -самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације; 16. –учествује у школским приредбама и манифестацијама.	Једноставна ритмичка и мелодијска пратња. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Звучна прича на основу познатих музичких садржаја, звучне ономатопеје и илустрације на краћи литерарни текст (учењеу контексту). Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање мелодије на одабрани текст.	- повезивати покрет ипевање извођењем различитих врста музичких игара; - стваралачки задаци се реализују по слуху, без записивања -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 8. Дигитална компетенција		

11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву	
Међупредметно повезивање	
Музичка култура Извођење музике: Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Ликовна култура: Материјали: Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање Српски језик: Језичка култура: Причање о догађајима и доживљајима, стварним измишљеним.	
Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
планира, бира одговарајуће песме, припрема материјале, усмено излаже, демонстрира, презентује, мотивише, усмерава активности ученика-подстиче ученике на активно слушање и певање, прати реализацију активности, вреднује	слуша, износи мишљење, учествује у разговору, поставља питања и одговара, препознаје темпо и различите тонске боје, изражава се покретом, активно свира и пева, вреднује заједно са наставником

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд: 108

Недељни фонд: 3

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова		
		обрада	утврђивање	укупно
1.	Физичке способности	на свим часовима		6
2.	Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине	44	51	95
3.	Физичка и здравствена култура	на свим часовима		7
укупно:		51	57	108

Кључни појмови садржаја: физичке способности, моторичке вештине, здравље, плес и игра.

Наставна тема/област		
Физичке способности (реализују се на свим часовима) (6)		
Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
1. примени опште припремне вежбе (вежбе обликовања); 2. правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; 3. комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; 4. одржава равнотежу у различитим кретањима;	Вежбе за развој снаге са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Национална батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности. Моторичке вештине и игре у развоју моторичких способности	-редовно вежбање -постепено увећање термина везаних за вежбање, -истицање неопходност поштовања правила понашања током вежбања, -организовање одељењска и такмичења на нивоу генерације, -указивати на значај вежбања, -примењивати одговарајуће облике и методе рада
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура Извођење музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Српски језик Књижевност: Информативни текстови о физичкој и здравственој култури Природа и друштво Природа, човек, друштва. Начини преношења и мере заштите од заразних болести Материјали: Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју).		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	

- прати напредовање ученика и упућује ученике како да развију физичке способности, мотивише ученике да се баве спортом и побољшају моторичке вештине, демонстрира, вреднује		- планирају време које ће провести у вежбању, реализују вежбе, активно учествују у реализацији задатака на часу	
Наставна тема/област			
Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине (95)			
Исходи		Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
5. изведе кретања, вежбе и саставе уз музичкупратњу; 6. изведе дечји и народни плес; 7. користи терминологију вежбања; 8. поштује правила понашања на вежбалиштима; 9. поштује мере безбедности током вежбања; 10. одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; 11. поштује и примени правила игре; 12. навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; 13. прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; 14. сагледа резултате физичких способности;		Атлетика Технике трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником. Тробој. Спортска гимнастика Вежбе на тлу: вежбе икомбинације. Прескоци и скокови (прескокразношка). Вежбе у вису, вежбе у упору ивежбе са променама висова иупора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди. Проширени садржаји Вежбе на тлу: летећи колут из места. Основе тимских, спортских иелементарних игара Мини–рукомет. Футсал – „мали фудбал“. Основни елементи кошарке имини-кошарка. Основни елементи одбојке. Јацент, са упрошћенимправилима Плес и ритмика Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. Пливање Основна обука пливања. Скок на ноге. Полигони Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.	-изводити трчање и ходање уз правилно постављање стопала и рад руку, -изводити игре уз коришћење различитих облика скакања, прескакања, бацања и додавања, -усвојене моторичке вештине примењивати у свакодневним и специфичним животним ситуацијама, -радити тренажне методе (континуирани, понављајући метод), -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције			
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини			
Међупредметно повезивање			
Музичка култура Извођење музике:Правилан начин певања –држање тела и дисање.Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Српски језик Књижевност:Информативни текстови о физичкој и здравственој култури Природа и друштво Природа,човек, друштво: Начини преношења и мере заштитеод заразних болести Материјали: Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мењаокружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју).			
Активности у наставном процесу			
Активности наставника		Активности ученика	
- прати напредовање ученика и упућује ученике како да развију физичкеспособности, мотивише ученике да се баве спортом и побољшају моторичке вештине, демонстрира, учествује у вежбању и игри, вреднује		- планирају време које ће провести у природи, реализују вежбе и учествује у игри, активно учествују у реализацији задатака на часу и сарађује са вршњацима	
Наставна тема/област			
Физичка и здравствена култура (на свим часовима) (7)			
Исходи		Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
15. уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;		Култура вежбања и играња Основна правила вежбања. Основна правила мини-	-редовно вежбање -организовање боравка у природи

16. прати промене у сопственој тежини и висини; 17. препозна здравствено стање када не треба да вежба; 18. примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама; 19. уредно одржава простор у коме живи и борави; 20. увиди значај правилне исхране за вежбање; 21. повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; 22. препозна лепоту покрета икретања; 23. користи научена вежбања у рекреацији породице; 24. правилно реагује у случају повреде у школи; 25. вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању; 25. учествује у предлагању садржаја и начина рада.	-рукомета, фудсала, кошарке, мини-кошарке и одбојке. Понашање према осталим учесницима у игри. Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” Значај вежбања у породици. Вежбање у слободно време. Здравствено васпитање Правилно држање тела и здравље. Значај вежбања за правилан рад срца и плућа. Мишићи и зглобови тела. Хигијена простора за вежбање.	-организовати дане здраве исхране -организовати ситуационе игре везаних за бригу о здрављу. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини		
Међупредметно повезивање		
Музичка култура Извођењем музике: Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Српски језик Књижевност: Информативни текстови о физичкој и здравственој култури Природа и друштво Природа, човек, друштво: Начини преношења и мере заштите од заразних болести		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
- мотивише ученике да се баве спортом, проверава колико ученици знају о здрављу и начину очувања, учествује у вежбању и игри, вреднује	- слушају, примењују, проналазе различите изворе знања, правилно се хране и примењују здраве стилове живота	

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Годишњи фонд: **36**

Недељни фонд: **1**

Циљ наставе и учења Пројектне наставе је стицање знања и оспособљавање ученика да знања примене у животу, решавање актуелних проблема из животног окружења, самостално коришћење различитих извора ради стицања нових знања, подстицање за истраживањем, истраживачко учење, развој интересовања за уметност, културу и демократију, развој комуникационих вештина.

р.бр.	опште теме пројекта	кључни појмови	фонд часова
			укупно
1.	Колико познајем Србију	Србија, природни, историјски локалитети, уметници	18
2.	Игра је најважнији дечији посао	Игре некада, куглана, турнир	8
3.	Након четири године	фотографија, споменар	10
укупно:			36

Исходи	Садржаји	Начин и поступци остваривања програма
ЦИЉАНА ЕТАПА	<u>КОЛИКО ПОЗНАЈЕМ СРБИЈУ</u> - 18 часова Садржај (по предметима)	-одређивање циља повезаног са

1. функционално повезује знања, вештине, искуства и мотивацију 2. правилно седи при раду за рачунаром АНАЛИТИЧКА ЕТАПА 3. предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак 4. уочава сличности и различитости ради класификовања 5. правилно укључи рачунар, покрене програм за цртање, користи одговарајуће алатке овог програма, сачува свој цртеж и искључи рачунар ИСТРАЖИВАЧКА ЕТАПА 6. користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ наставника 7. придржава се договорених правила КОНСТРУКЦИЈСКА ЕТАПА 8. испитује својстава и особине, везе и узрочно-последичне односе ПРЕЗЕНТАЦИОНА ЕТАПА 9. добијене продукте чини видљивим и представља их другима. РЕФЛЕКСИВНО-ОЦЕЊИВАЧКА ЕТАПА 10. повезује резултате учења и рада са уложеним трудом. 11. зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја. ЕВАЛУАЦИЈА -вербално изражава спољашња и унутрашња запажања	ПРИРОДА И ДРУШТВО Природне и друштвене одлике Србије Прошлост Србије Насеља у Србији Историјско туристички локалитети у Србији Познати уметници у Србији СРПСКИ ЈЕЗИК –опис, приповедање, драмска радња,популарни и информативни текстови ЛИКОВНА КУЛТУРА –Непокретни објекти у отвореном и затвореном простору (споменици, уметничка дела, експонати...). Поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе. ИГРА ЈЕ НАЈВАЖНИЈИ ДЕЧЈИ ПОСАО - 8 Садржај (по предметима) ЛИКОВНА КУЛТУРА –Говор тела. Поглед, израз лица,држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. Тумачење визуелних информација. СРПСКИ ЈЕЗИК – опис, приповедање, драмска радња ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ – Моторичке вештине и игре у развоју моторичких способности ПРИРОДА И ДРУШТВО – Прошлост Србије НАКОН ЧЕТИРИ ГОДИНЕ - 10 часова Садржај (по предметима) ЛИКОВНА КУЛТУРА –Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. МУЗИЧКА КУЛТУРА –Певање и свирање песама из нотног текста. Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. ПРИРОДА И ДРУШТВО – Човек – природно, друштвено и свесно биће.Физичке промене у пубертету. Дигитална безбедност СРПСКИ ЈЕЗИК – Књижевност: Популарни и информативни текстови; Језичка култура: описивање	битним странама дечјег живота -ослањање на постојећа знања -указивање на изворе додатних информација -примена диференцираних облика рада прилагођених способностима ученика -оцењивање позитивних страна које се могу још побољшати -постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације;
---	--	--

Међупредметне компетенције

1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама
4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња
7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу
10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву

Међупредметно повезивање

Српски језик: Књижевност. Језичка култура **Природа и друштво:** Природне и друштвене одлике Србије. Прошлост. Природа, човек, друштво. Човек – природно, друштвено и свесно биће

Ликовна култура: Простор. Композиција у простору. Споразумевање. Наслеђе. Материјали

Музичка култура: Извођење музике

Активности у наставном процесу

Активности наставника	Активности ученика
предлаже тему, помаже ученицима да поставе циљеве и задатке одабране теме , прати, пружа подршку и усмерава , подстиче ученике на стваралачко истраживање,подстиче сарадњу и тимски рад ученика,заједно са ученицима вреднује резултате процеса и пројекта	самостално прикупљају релевантне информације, организују материјал, анализирају податке, користе ИКТ уређаје, креирају крајњи резултат – продукт, презентују резултате рада , учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Начин провере остварености исхода- формативно и сумативно оцењивање;
оцењује се описном оценом: истиче се, добар, задовољава

Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Време
-вођење прописане педагошке документације у којима су видне белешке о редовност у похађању наставе, заинтересованост и активно укључивање у процес рада групе, напредовање и развој, као и самосталности у раду ученика -заједничко вредновање ученика и наставника -самопроцена оцене од стране ученика * тимски рад(посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) * рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика) *вођење евиденције о учешћу ученика на такмичењима -степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа у току савладавања програма предмета. -процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим задацима; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака.	Системско посматрање Евиденција : белешке о елементима за процењивање и оцењивање Чек-листе са скалом процене Протоколи посматрања Упитници (за групни и рад у пару) *Скала по нивоима (самосталност у извршавању задатака) *Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, доприносе заједничком циљу...) -Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	континуирано након завршетка теме по потреби -белешке са часова током године -пресек стања након завршетка пројекта -пресек стања по тромесечјима -процена о раду и напретку на крају школске године

ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ допунске наставе је пружање додатне подршке ученицима који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

НАПОМЕНА : Допунска настава организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Ученик престаје са допунским радом чим савлада одређену тешкоћу. Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наидају у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Допунска настава		Годишњи фонд		Недељни фонд	
		класично одељење	целодневно одељење	класично одељење	целодневно одељење
1.	Математика	18	36	1 (сваке друге недеље)	1
2.	Српски језик	18	36	1 (сваке друге недеље)	1
Укупно:		36	72		

ДОПУНСКА НАСТАВА – СРПСКИ ЈЕЗИК

Исходи	Наставна тема	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
1. одреди основне реченичне чланове; 2. разликује врсту речи од службе речи у реченици;	Језик	-Реченица, реченични чланови -Појам субјекта; различите врсте речи у функцији субјекта; изостављени субјекат -Појам предиката	-повезивање граматичких појмова обрађених у претходним разредима са новим

3. поштује и примени основна правописна правила; 4. правилно пише сва три модела управног говора;		-Појам објекта -Прилошке одредбе за време, место и начин -Управни говор (сва три модела) Неуправни говор. -Велико слово	-разликовање врсте речи и службе речи, увежбавати у оквиру реченице; -усвајати нове садржаје путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченице
Активности наставника			
-прати напредак ученика и пружа подршку; објашњава начин разликовања врсте речи и службе речи у реченици; објашњава поступак примене правописних правила			
Активности ученика			
-уочава и издваја службу речи; разликује врсту речи и службу речи; пише називе облике рељефа; -употребљава тачку, упитник и узвичник; уочава и записује облике управног говора			
Исходи	Наставна тема	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
5. чита са разумевањем различите текстове; 6. чита текст поштујући интонацију реченице /стиха; 7. споји више реченица у краћу и дужу целину; 8. препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин;	Језик и језичка култура	-Краћи и дужи текстови - Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним. Описивање људи, животиња и природе. Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице.	- увежбавати јасно, прецизно и разговетно изговарање реченице, поштовање интонације и правилно акцентовање у реченицама, -реализовати различите програмске вежбе (правописне, језичке, лексичко-семантичке)
Активности наставника			
-припрема, мотивише, чита; усмено излаже; - приказује,показује, - демонстрира , -усмерава активности ученика, - подстиче ученике да богате речник			
Активности ученика			
-слуша, посматра,прича, -чита, говори, стихове, глуми, -препричава -учествује у разговору, -користи дечју штампу и непознате текстове, -саставља причу			
Исходи	Наставна тема	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
9. одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; 10. именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;	Књижевност	-Књижевни појмови: лирска песма, епска песма, народна бајка, роман, опис, дијалог, приповедање,	-ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела, -ученик треба да разликује опис , приповедање, дијалог Усмерено читање краћих и познатих текстова и одговарање на постављена питања у вези са истим
Активности наставника			
-припрема материјал за анализу текста, -помаже у разумевању текста			
Активности ученика			
-чита текстове, -одговара на питања, -учествује у разговору, -поставља питања			

ДОПУНСКА НАСТАВА – МАТЕМАТИКА

Исходи	Наставна тема	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
1. прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој; 2. изврши четири основне рачунске операције у скупу $\mathbb{N}_0$; 3. реши једначину са једном рачунском операцијом;	Бројеви	Скуп природних бројева са нулом Сабирање и одузимање. Множење и дељење Једначине и неједначине у скупу $\mathbb{N}_0$ Упоређивање разломака са једнаким именицима	Визуелизација бројева и места броја у бројевном низу Увежбавање технике рачунања инсистирање на усменом објашњењу поступка решавања Разумевање појма разломка радити кроз игровне активности

4. одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем; 5. уочи делове целине и запише разломке			
Активности наставника			
-прати напредак ученика, -пружа подршку, -подстиче и усмерава, -објашњава начин правилног израчунавања и примене олакшица, - примењује различите методе рада			
Активности ученика			
-слуша, -посматра, усваја и увежбава поступак, самостално решава једноставне задатке, проверава, објашњава поступак и тражи потребна објашњења			
Исходи	Наставна тема	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
6. именује елементе и опише особине квадрата и коцке; 7. прави моделе квадрата и коцке; 8. користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање; 9. израчуна површину квадрата и правоугаоника; 10. израчуна површину и запремину квадрата и коцке;	Геометрија	Квадар и коцка	- цртање квадрата и коцке - уочавање елемената квадрата и коцке на моделу - подстицање ученика на прављење модела - подстицање ученика да самостално примене формулу и израчунају потребно
Активности наставника			
-планира, -прати напредак, - даје додатна објашњења, -демонстрира поступак правилне конструкције, - осмишљава одговарајуће задатке; - примењује различите методе рада			
Активности ученика			
-посматра, -слуша, -памти, -правилно користи прибор за геометрију, црта, -самостално решава, -проверава, тражи објашњења			
Исходи	Наставна тема	Садржаји	Начини и поступци остваривања програма
11. прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине;	Мерење и мере	Мерење површине (m^2 , dm^2 , cm^2 , mm^2 , km^2 , ha , a). Мерење запремине (m^3 , dm^3 , cm^3 , mm^3).	-уознавање са стандардним мерним јединицама применом очигледних средстава -решавање једноставнијих задатака повезивањем са свакодневним ситуацијама -самостално мерење различитих предмета из окружења
Активности наставника			
прати рад и залагање ученика на часу, -подстиче да самостално мере и изводе закључке, -усмерава ученике да практично примене стечена знања			
Активности ученика			
- посматра и слуша, -објашњава, мери, упоређује и претвара, проверава, тражи објашњења			

ДОДАТНА НАСТАВА - МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд: 36

Недељни фонд: 1

Циљ додатне наставе је развијање логичког мишљења, поступка решавања проблемских задатака. Развијање способности уочавања битног у задатку, развијање тачности и прецизности при раду, оспособљавање ученика за самостално решавање проблема.

исходи	наставна тема	садржаји	начини и поступци остваривања програма
1. одреди месну вредност цифре; 2. изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0 ; 3. састави израз, израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција; 4. реши једначине и	Бројеви	Скуп природних бројева са нулом Месна вредност цифре Својства скупа природних бројева. Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом) Једначине и неједначине у скупу N_0	-увођење ученике у проблемску ситуацију и истицање важност поступка -давање смернице ка решењу -оспособљава за решавање сложених задатака -указивање на уочавање односа и законитости -подстицање на размишљање јер оно води у одабир једног решења

неједначине и провери тачност решења; 5. реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину;		Сабирање и одузимање разломака са једнаким именицима Сабирање и одузимање децималних бројева	-обезбеђивање стицања знања на вишем нивоу -осмишљавање и увођење ученика у проблемску ситуацију
6. црта мреже и прави моделе квадрата и коцке; 7. препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна; 8. израчуна површину квадрата и правоугаоника; 9. израчуна површину и запремину квадрата и коцке;	Геометрија	Правоугаоник и квадрат Квадар и коцка	-прављење различитих модела -упућивање на примену стечених знања и коришћење у даљем раду -навикава на израду скице као првог корака ка решењу -упућивање на заједничко проналажење решења
10. прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине; 11. израчуна површину реши проблемске задатке у контексту мерења	Мерење и мере	Мерење површине (јединице за површину) Површина квадрата и правоугаоника Површина квадрата и коцке Мерење запремине Запремина квадрата и коцке	-упућивање на повезивање-примери задатака о функционалној зависност и површине од дужине -указивање и упућивање на површину код сложених фигура -настојање да знања буду применљива

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА У ОБРАЗОВАЊУ ОД I – IV РАЗРЕДА

За ученике којима је потребна додатна подршка због тешкоћа у приступању, укључивању и учествовању у образовању и васпитању, планирају се и спроводе мере за отклањање физичких, комуникацијских и социјалних препрека (мере индивидуализације), односно доноси се индивидуални образовни план.

Препоручени начини прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка: просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...) што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем.

2. Изборни наставни предмети са начинима и поступцима за њихово остваривање

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд: **36**

Недељни фонд: **1**

ЦИЉ учења програма Грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

р.бр.	наставна тема/област	фонд часова	
		радионицарски тип часа	укупно

1.	Људска права – Ја и други на планети Земљи	радионица	12
2.	Демократско друштво – Култура и традиција		10
3.	Процеси у савременом свету – Потрошачко друштво		8
4.	Грађански активизам – Планирање и извођење еколошке акције		6
укупно:			36

Кључни појмови: равноправност, стереотипи и предрасуде, дискриминација, локална заједница, солидарност, волонтирање.

Исходи	Наставна тема, број часова и садржај
1. разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи према животnoj средини; 2. понаша се у свакодневним ситуацијама на начин који уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса; 3. образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите;	ЉУДСКА ПРАВА - 12 часова Планета Земља припада свима који на њој живе Узајамни утицај природе и човека. Потребе појединца и опште добро – задовољавање људских потреба без угрожавања будућих генерација. Одговоран однос према свету у коме живимо – <i>Мисли глобално делуј локално.</i> Право на здраву животну средину Трећа генерација људских права. Вредности на којима почива – право на живот у здравој животnoj средини; право на одржив економски развој; право на рационално коришћење природних и енергетских ресурса; право на спречавање свих облика загађивања животне средине; право на доступност информација о стању животне средине.
4. аргументује добити од заједничког живота људи припадника различитих култура; 5. наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције; 6. образложи значај подршке избеглицама имигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу; 7. наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура; 8. дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО – 10 часова Култура и традиција Материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице настало под утицајем свих народа који су ту живели и сада живе. Културни идентитет Неговање традиције и културе сопственог народа и поштовање традиције и културе других Мултикултуралност и интеркултуралност Живот поред људи других култура или заједнички живот са њима. Избеглице и мигранти Невољно кретање људи из једне у другу културну заједницу. Непознавање других култура као основ за развој стереотипа, предрасуда и дискриминације. Уклопити се у нову средину, а сачувати свој културни идентитет. Сусретање култура Сусретање и прожимање различитих култура без губљења културног идентитета.

9. препознаје примере прекомерне потрошње; 10 препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих; 11. критички разматра појаву бацања хране и расипања воде; 12. процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачунао односу цене и квалитета;	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ – 8 часова Потрошачко друштво Стварне потребе и прекомерна потрошња. Неравнотежа – гладни и жедни у свету у којем се храна баца а вода расипа. Амбалажа важнија од садржаја – гомилање отпада. Притисак произвођача – нови модели новог модела. Деца – омиљена циљна група произвођача. Медији и потрошачка култура Поруке медија у подстицању потрошње. Деца у рекламама. Права потрошача Информације од значаја за потрошаче. Однос цене и квалитета производа. Права и одговорност потрошача. Заштита потрошачких права.	
13. испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; 14. учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ – 6 часова Планирање и извођење еколошке акције Одређивање циља и израда плана акције. Извођење и документовање акције. Промоција акције на нивоу школе. Вредновање акције.	
Начин и поступци остваривања програма		
-примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције; примена искуственог учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи; постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације;		
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		
Природа и друштво – Природа, човек, друштво: Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). Српски језик – Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.) Ликовна култура – Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације.		
Активности у наставном процесу		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке, дискутују, глуме, истражују, примењују научено у новим ситуацијама, учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	
ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ		
Начин провере остварености исхода- формативно и сумативно оцењивање; оцењује се описном оценом: истиче се, добар, задовољава		
Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Време
-Праћење се остварује систематским посматрањем -Вођење прописане педагошке документације у којима су видни елементи за процењивање следећих показатеља: напредак у савладавању програма предмета; самосталност испуњавања захтева; учешће у активностима; примена наученог; квалитет постављених питања; прихватање другачијег мишљења; начин прикупљања података; способност проналажења везе међу појмовима; како аргументује, евалуира, документује, даје креативно решење; изведе закључак Наставник прати: међусобну сарадњу ученика, решавање сукоба мишљења, међусобну помоћ,	Системтско посматрање Евиденција : белешке о елементима за процењивање и оцењивање Чек-листе са скалом процене Протоколи посматрања Упитници (за групни и рад у пару) *Скала по нивоима (самосталност у извршавању задатака) *Листе: сарадња у групи (сви чланови су укључени, доприносе заједничком циљу...)	Белешке са часова током године Пресек стања након завршетка пројекта Пресек стања по тромесечјима Процена о раду и напретку на крају школске године

начин превазилажења тешкоћа, креативност ученика, Предмет Грађанско васпитање, оцењује се описном оценом: истиче се, добар, задовољава. Ученици имају потпун увид у своје напредовање. Оцену: ИСТИЧЕ СЕ, добија ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета, у потпуности самостално испуњава захтеве и има веома висок степен ангажовања. ДОБАР, добија ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета, испуњава захтеве уз мању помоћ наставника и има веома висок степен ангажовања. ЗАДОВОЉАВА, добија ученик који остварује напредак у савладавању основних појмова програма предмета, испуњава предвиђене захтеве и задатке и ангажује се у раду.	-Квалитативно и квантитативно процењивање резултата (пано, табела...)	
--	--	--

ПРАВОСЛАВНИ КАТАХИЗИС

Годишњи фонд: **36**

Недељни фонд: **1**

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот и есхатолошки живот. То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринираној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и на делатном плану, уз настојање да се доктриниране поставке спроведу у свим сегментима живота.

Циљ програма православног катихизиса у четвртм разреду јесте стицање знања о томе да постојање света има свој циљ. Тај циљ је есхатологија као литургијска заједница: јединство свих створених бића међу собом и на крају са Богом, преко Богочовека Исуса Христа.

Задаци православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика: развије отвореност и однос према Богу као другој и друга чијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза; развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве; изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва; помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом и са Богом; изгради уверење да свет и све што је у њему створени су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Начин остваривања програма: период од 9 до 11-12 година, назван добом позног детињства, карактерише се стабилизацијом и у интелектуалном развоју и у емоционално-социјалној сфери. Тада започиње етапа у коме се као основни развојни задатак може сматрати формирање идентитета личности, што би требало да се оствари до краја адолесцентног периода. Ово је и доба развијања осећања компетентности и усвајања одговорности, због чега је важно омогућити детету да стекне позитиван доживљај школе и доживљај себе као

способног за бављење многим активностима, обезбедити да његове активности буду праћене емоцијама радости и задовољства, као и свешћу о томе да се његове спознајне потребе задовољавају на адекватан начин, у чему је незамњљива улога православног катихизиса. У овом раздобљу долази до завршетка развоја конкретних интелектуалних операција и дете је у стању да их изводи у свим доменима знања. Оно је до извесне мере изградило технику учења и формирало мотиве; развијају се и први облици самосталног интелектуалног рада које вероучитељ треба да подстиче – јављају се читалачка интересовања, праве се збирке и албуми, пишу прве песме, истражује природа. У социјалној сфери наступа знатна стабилизација, што је веома повољан чинилац опште интелектуалне експанзије детета. Морални развој у овом периоду огледа се у постепеном развијању способности процењивања и вредновања мотива нечијег понашања при изрицању суда о моралности/аморалности одређеног поступка, за разлику од ранијих развојних периода, где је дете пажњу усмеравало искључиво на сам поступак, а не и на чиниоце који су га условили. Црква се углавном поистовећује са црквеним службама, а став према присуствовању њима умногоме је условљен степеном, децјег разумевања и активног учешћа. Представа о Богу остварује се на основу прилично примитивног рационализма својственог овом добу, уз напуштање реалистичких фантазија својствених претходном периоду. Деца спремно прихватају Божију свемоћ и правду, склона су да прихвате чињеницу да Бог постоји као и једноставна узрочно-последична објашњења, али тешко препознају присуство Бога у њиховом свакодневном окружењу, у чему настава православног катихизиса има изузетно значајну улогу.

Активности ученика: црта, разговара, опажа, показује, именује, посматра, прати, групише, бележи, уочава закључује, описује, разликује, препознаје своја осећања, комуницира са одраслима, сарађује.

Активности наставника: планира, објашњава, показује, демонстрира, указује, истиче, подстиче подстиче, усмерава, прати, еваулира.

Р. бр. наставне теме	наставне теме/ области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Увод	Когнитивни аспект: стећи основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда уочити какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања Афективни аспект: желети да активно учествује начасовима верске наставе	1	1	-
2.	Црква је наш избор	Когнитивни аспект: уочити важност постојања заједнице уочити разлику између Цркве и сваке друге заједнице; уочити да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе; знати да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница; знати да се заједница Бога, људи и природе зове Црква; уочити да изван Цркве свет не може постојати вечно. Афективни аспект: бити подстакнут да активно учествује у животу Цркве бити подстакнут да препознаје живот као дар Божји; бити подстакнут да препознаје Живот Вечни као Божји дар.	7	6	1

3.	Христос нас све зове	Когнитивни аспект: уочити да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави; увидети да су апостоли људи који су слични нама; уочити да је вера основ заједнице са Богом; увидети да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом; разумети значај Христовог оваплоћења (рађања); Усвојити текст и мелодију песме „Звезда се засја“. Афективни аспект: бити подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет.	7	6	1
4.	Диван је Бог у светима својим	Когнитивни аспект: поступно изграђивати свест о томе ко су светитељи; увидети да су сви позвани да буду светиетљи; уочити важност светитеља као наших узора за остваривање личног јединства са Богом; знати какву важност Савине речи и дела имају за нас данас; уочити да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља; знати да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом; препознати да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо. Афективни аспект: бити подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек; бити подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину.	8	5	3
5.	Значај врлинског живота	Когнитивни аспект: увидети да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави; уочити да је грех наш погрешан избор; увидети шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави; увидети да без врлина нема љубави; уочити да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима; упознати најважније хришћанске врлине; увидети да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити; увидети да се и врлине усавршавају. Афективни аспект: бити подстакнут да следује светитељима Божјим; бити подстакнут да се труди да у себи развија хришћанске врлине.	8	5	3
6.	Са нама је Бог	Когнитивни аспект: уочити да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом; упознати садржај молитве «Царе небески»; увидети да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље. Афективни аспект: код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе; бити подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима;	5	3	2

	бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса; уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе.			
	Укупно:	36	26	10

ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ (од I до IV)

Разред: **први, други, трећи и четврти**

Годишњи фонд часова: **36**

Недељни фонд часова: **1**

Циљ наставе је развој моралних особина, ставова и уверења ученика, упознавање ученике са школским животом и односима којима уважавају друге. Упућује на естетска осећања, формирање културно-хигијенских и здравствених навика и формирање става о заштити животне средине.

ТЕМЕ	Број часова по теми
1. Безбедност	4
2. Како до доброг успеха и примерног владања	4
3. Живот у школи	8
4. Култура понашања	8
5. Заштита животне средине	4
6. Заштита од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције	8
Укупно:	36

теме	садржаји	начини и поступци остваривања програма
БЕЗБЕДНОСТ	На путу од куће до школе Ко нам помаже у саобраћају Полицајац је наш пријатељ	-повезивање садржај рада са ситуацијама из свакодневног живота у школи и ван ње
КАКО ДО ДОБРОГ УСПЕХА И ПРИМЕРНОГ ВЛАДАЊА	План рада и одмора у току дана Колико смо задовољни успехом Школске обавезе Шта је примерно владање	-одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада
ЖИВОТ У ШКОЛИ	Права и обавезе Односи у одељењу Дечија недеља Дан школе Савиндан	-организовање истраживачких активности
КУЛТУРА ПОНАШАЊА	Бонтон Боравак у физкултурној сали Понашање у школи и ван школе	-оцењивање позитивних страна понашања и рада и како се могу још побољшати
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Учионица Школско двориште Наш град Чувајмо природу	-израда панона
ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ	Коме се обраћамо када се над нама врши или смо сведоци насиља. Насиље, злостављање, занемаривање. Нивои насиља Радионице	-организовање радионица -постављање ученика у различите ситуације -евалуације и самоевалуације;
Опште и међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		

Свет око нас (Природа, човек, друштво: Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот) Српски језик (Језичка култура: Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања) Математика (Бројеви: са једном децималом) Грађанско васпитање (Безбедност ученика у школи; Дечја права; Односи у заједници) Музичка култура (Извођење музике, Слушање музике) Ликовна култура (Простор, Композиција у простору, Материјали)	
Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
планира, истиче циљ теме и часова, прати, пружа подршку и усмерава, подстиче ученике на стваралачко истраживање, подстиче сарадњу и тимски рад ученика, заједно са ученицима вреднује резултате процеса рада у току часова започиње и усмерава разговор и дискусију подстиче сарадњу и тимски рад ученика	слушају, износе своје мишљење, заједнички формулишу закључке, анализирају свој и рад других, дискутују, глуме, истражују, планирају акције, учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада

- ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ (ДТХСКА) (слободна наставна активност) од I до IV разреда

Разред: **први, други, трећи и четврти разред**

Годишњи фонд: **36 – 72**

Недељни фонд: **1-2** (зависи од планираних активности на нивоу одељењског или разредног већа, школе или локалне заједнице)

Циљ је подстицање индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и квалитетног коришћења слободног времена, ради богаћења друштвеног живота и разоноде, развијања и неговања другарства и пријатељства, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго.

теме	садржаји	начини и поступци остваривања програма
ДРУШТВЕНЕ АКТИВНОСТИ	Дечија недеља Свети Сава – школска слава Дан школе Нова година (радионица) Ускрс (радионица) Вршњачке радионице Јесењи и пролећни карневали Одељењске приредбе	-планирање циља, ефеката, активности ученика и наставника, начин рада -активностима обухватити све ученике и то тако да могу да искажу: ангажованост, самосталност, сарадљивост и иницијативност
ТЕХНИЧКЕ АКТИВНОСТИ	Школски простор; учионица, двориште Честитке за: рођендан, Нову годину, Божић, Дан жена, Ускрс (израда) Одељењски пано (уређење)	-примењују се игролике активности којима се подстиче креативност ученика
ХУМАНИТАРНЕ АКТИВНОСТИ	Акције поводом Дечје недеље Хуманитарне акције Сарадња са Црвеним крстом	-користе се школски ресурси организују се једноставне акције у којима су главни носиоци ученици
СПОРТСКЕ АКТИВНОСТИ	Одељенска и међуодељенска такмичења Учешће на јесењем и пролећњем кросу (општински ниво)	
КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ	Одлазак на изложбу, позоришне представе, биоскопске представе, вршњачке радионице	
Међупредметне компетенције		
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учешће у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву		
Међупредметно повезивање		

Свет око нас (Природа, човек, друштво: Групе људи: становници и народи краја) Српски језик (Језичка култура: Различите комуникативне ситуације) Ликовна култура (Споразумевање: Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације) ЧОС (Комуникација и неспоразуми, Другарски је, није другарски, Како избећи сукобе, Хуманитарне акције) Грађанско васпитање (Безбедност ученика у школи; Дечја права; Односи у заједници) Музичка култура (Извођење музике, Слушање музике)	
Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
започиње и усмерава разговор и дискусију подстиче сарадњу и тимски рад ученика мотивише и подстиче ученике да учествују и развијају своје способности заједно са ученицима вреднује резултате учешћа у различитим ваннаставним активностима	планира учешће, припрема се, учествују, подстичу друге и дају пример анализирају свој и рад других, планирају акције, учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ – ПРОГРАМ РАДА СЕКЦИЈА ОД 1. ДО 4. РАЗРЕДА

Уметничка секција – оригами

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ уметничке секције Оригами је развијање fine моторике, концентрације, стрпљења, осећаја за лепо, маште и стваралаштва.

Задачи: развијање способности запажања, памћења и концентрације; развијање смисла за лепо, складно и уредно; развијање и подстицање сарадње са вршњацима; проширивање сопствених интересовања.

ТЕМЕ	Начини и поступци остваривања програма	Број часова по теми
1. Упознавање са програмом и начином рада секције	Активност јапанске вештине савијања папира – Оригами, биће организована једном недељно и обухвата заинтересоване ученике од првог до четвртог разреда. У оквиру ове секције, ученици ће упознати занимљиву, традиционалну јапанску вештину. Користећи папир, својим рукама, стрпљењем, прецизношћу и маштом, ствараће животиње, цвеће, кутије, украсе...	1
2. Основне технике савијања папира		3
3. Биљке		9
4. Животиње		9
5. Разне фигуре		10
6. Изложба радова		4
Укупно:		36

Литерарна секција

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ литерарне секције је да деца упознају главне елементе различитих врста писмених састава, користе богат фонд речи, испољавају оригиналност и креативност у писању и да могу да анализирају различите врсте писмених састава.

Задачи: развијање креативности и оригиналности; богаћење речника; оспособљавање за анализу различитих врста писмених састава.

ТЕМЕ	Начини и поступци остваривања програма	Број часова по теми
1. Наши доживљаји	Литерарна секција ће бити организована једном недељно. Чланови су сви ученици од првог до четвртог разреда који имају смисла за писање. Поред уобичајених кратких вести и извештаја који се односе на догађаје из живота и рада школе, ученици пишу и саставе онако како су тренутно мотивисани и инспирисани. Баве се писањем кратких литерарних форми обично по сопственим афинитетима и интересовањима за тему.	10
2. Драги ликови		10
3. Маштање и играње		10
4. Тематски конкурси		6
Укупно:		36

Драмско-рецитаторска секција

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ рада драмско-рецитаторске секције је усавршавање изражајног читања и рецитовања и интерпретације књижевних ликова.

Задаци: развијање комуникационих способности ученика; подстицање спонтаности и слободе у изражавању; развијање креативности.

ТЕМЕ	Начини и поступци остваривања програма	Број часова по теми
1. Учимо основна правила-дикције,интонације, темпа	Драмско – рецитаторска секција се реализује једном недељно и обухвата ученике од првог до четвртог разреда који се опредељују добровољно према својим склоностима. Креативност и стваралаштво су на високом нивоу. Секцијом руководе ученици, а задужени учитељ је ту да их усмери и пружи помоћ.	5
2. Мисао, идеја, осећања		5
3. Како то раде уметници		5
4. Припремамо се за свечаности и такмичења		13
5. Беседништво		5
6. Ово је најбоље од нас– стваралачки рад ученика		3
Укупно:		36

Ликовна секција

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ секције: васпитно-образовног рада у програму ликовне секције јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног садржаја.

Задаци секције: развијање способности ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи; развијање памћења, повезивање опажајних информација, што чини основу за визуелно мишљење; стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава; стварати услове да ученици на сваком часу ликовне секције у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно-визуелног изражавања; развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности; развијање ученикових потенцијала у области ликовности и визуелности, уз помоћ у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава; развијање љубави према вредностима израженим у делима свих облика уметности; стварање интересовање и потребе за посећивањем изложби, галерија, музеја и чување културних добара; развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности које стичу кроз ликовну секцију, а примењују у раду и животу; развијање сензибилитета за лепо писање; развијање моторичких способности ученика.

ТЕМЕ	Начини и поступци остваривања програма	Број часова по теми
1. Кретање, облик, простор, светло	Ликовна секција је осмишљена тако да својим садржајем паралелно прати наставни програм предмета Ликовна култура уз експерименталне садржаје који би допринели разradi редовних наставних целина и јединица. Ово је посебно омогућено учешћем мањег броја ученика који имају изражено интересовање за наставни предмет Ликовне кутуре чиме би ученици били у прилици	2
2. Светло		4
3. Амбијент, сценски простор		4
4. Лепо писање са калиграфијом, знаци и симболи		4
5. Различити материјали за рад		4
6. Тематски курсеви		18

	да изграде тимски дух, да се упознају и опробају у новим техникама и различитим ликовним медијима. Поред овога програм ликовне секције посебну пажњу би поклањао актуелним ликовним конкурсима и учешћу на њима.	
Укупно:		36

Математичка секција

Годишњи фонд часова: **36**

Недељни фонд часова: **1**

Циљ секције је да ученицима који воле математику и успешно усвајају математичке садржаје у редовној настави омогући напредовање, продубљивање и проширивање тих садржаја, а тиме и да пробуде још јаче мотиве интересовања за учење математике.

Задаци секције: развијање математичко-логичких способности; припрема ученика за такмичења у организацији Друштва математичара Србије; стицање додатних знања из наставе математике; оспособљавање ученика за посматрање, опажање и развијање логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења; стицање навика за самостално коришћење разноврсних извора знања; да изграђује позитивне особине ученикове личности и формирање правилног погледа на свет; да подстакне свестрани развитак личности; оспособљавање за изражавање математичким језиком, као и за јасно и прецизно изражавање.

ТЕМЕ	Начини и поступци остваривања програма	Број часова по теми
1. Предмети у простору и односи међу њима	Секција ће се реализовати једном недељно, обухвата ученике од првог до четвртог разреда који се добровољно опредељују. Редовни чланови ове секције су углавном надарени ученици, а често се придруже и остали заинтересовани и узимају учешћа у раду сходно својим знањима и способностима.На часовима ће се користити углавном групни и индивидуални облик рада, квиз, тест, такмичење-ко ће пре доћи до решења задатка. Садржај: прорада задатака са такмичења, прорада задатака из математичких листова; решавање интересантних математичких проблема.	3
2. Линија и област		4
3. Нумерација бројева		4
4. Рачунске операције са природним бројевима		4
5. Магични квадрати и друге шеме		4
6. Логички и комбинаторни задаци		4
7. Правоугаоник, квадрат		4
8. Решавање проблемских задатака		4
9. Занимљиви бројевни шаблони		3
10. Математичке игре		2
укупно:		36

Еколошка секција

Годишњи фонд часова: **36**

Недељни фонд часова: **1**

Циљ: Развијање свести о потреби и могућностима личног ангажовања у заштити животне средине, усвајања и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задаци: упознавање појма и основних елемената животне средине; уочавање и описивање основних појава и промена у животној средини као и појава које угрожавају животну средину; развијање одговорности и навика за коришћење природних богатстава; развијање радозналости, креативности и истраживачких способности; развијање основних елемената логичког и критичког мишљења.

ТЕМЕ	Начини и поступци остваривања програма	Број часова по теми
1. Животна средина	Циљ и задаци овог предмета ослањају се али и међусобно допуњавају са већ стеченим знањем из предмета Свет око нас и Природа и друштво. Активности су креативне, истраживачког типа и развијају радозналост са елементима критичког и логичког мишљења.	4
2. Природне појаве и промене у животној средини		8
3. Загађивање животне средине		12
4. Заштита животне средине и заштита здравља		12
Укупно:		36

Кошаркашка секција

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ: задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром.

Задаци: усмерени развој моторичких способности првенствено брзина и координација; усмерено стицање и усавршавање моторних умећа и навика предвиђених програмом физичког васпитања; примена стечених знања, умећа и навика у сложенијим условима; задовољавање социјалних потреба за потврђивањем, групним поистовећивањем и сл; естетско изражавање кретањем и доживљавање естетских вредности; усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

ТЕМЕ	Начини и поступци остваривања програма	Број часова по теми
1. Основе кошарке	Секција ће се реализовати једном недељно, обухвата ученике од првог до четвртог разреда који се добровољно опредељују. Редовни чланови ове секције су углавном надарени ученици, а често се придруже и остали заинтересовани и узимају учешћа у раду сходно својим способностима.	36
Укупно:		36

Шаховска секција

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

Циљ наставе шаха у првом циклусу основног образовања и васпитања јесте да се свим ученицима и ученицама који се одреде за ову секцију, без обзира на расну, верску или националну припадност, било који хендикеп, развојне потешкоће или неки други вид посебних потреба и/или личних обележја, пружи прилика да овладају основним законитостима и принципима шаховске игре ради формирања њихових радних навика, савесности, истрајности, упорности, уредности, радозналости, креативности, оригиналности и спремности на сарадњу уз уважавање туђег мишљења и начела лепог понашања, а нарочито да код ученика и ученица изгради културу рада. да се рад обавља у одређено време у предвиђеном радном простору, као и да се развија свесна потреба да се започети посао доврши до краја.

Задаци наставе шаха су: - развијање интересовања за шаховску игру код ученика; - стицање сазнања да процес учења у школским условима може да се реализује у форми игре (шаха); - стимулисање маште, креативности и радозналости током учења шаха; - стицање основних знања о шаху и уочавање сличности са животом; - оспособљавање ученика за логичко размишљање током учења шаха; - развијање потребе за самосталним доношењем одлука кроз играње шаха; - развијање свести о сопственом напредовању и јачање мотивације за даље учење шаха; - развијање начела фер-плеја и уважавања туђег мишљења.

ТЕМЕ	Начини и поступци остваривања програма	Број часова по теми
1. Уводни час	рад се обавља у одређено време у предвиђеном радном простор и развија се свесна потреба да се започети посао доврши до краја.	1
2. Основе шаха, шаховске фигуре, њихово кретање и вредности		13
3. Обележавање и записивање потеза		5
4. Шаховска игра и њена правила		13
5. Одигравање партије		4
Укупно:		36

Програм пројекта „Покренимо нашу децу“

Програм се реализује од 1. до 4. разреда на редовним часовима: математике, српског језика, музичке културе, ликовне културе, природе и друштва, на часовима одељенског старешине и грађанског васпитања, у трајању од око 15 минута у току једног дана.

Овај програм се реализује и на редовним часовима физичке и здравствене културе приликом online наставе.

Циљеви пројекта:

1. Смањење деформитета код деце
2. Правилан психофизички развој деце
3. Унапређивање дидактичко-методичке компетенције наставника разредне наставе за програмирање и планирање програма вежби превенције код ученика од 1. до 4. разреда основне школе.

активности	време реализације	опис активности	вежбе и игре
Први модел:			
1. „Весела столица“	током године	- овај модел обухвата вежбе у учионици и представља основни модел овог пројекта; - трајање 15 минута;	- разгибавамо врат - јачамо рамена - истежемо леђа - истежемо боћни део леђа и трупа - јачамо stomачне мишиће - истежемо ноге - јачамо рамена и руке - јачамо ноге - развијамо аеробни капацитет
2. „Причам ти причу“	током године	- драматизација – вођена фантазија - трајање 15 минута; - изводи се у школском дворишту	- један ученик прича причу уз одговарајуће покрете, а остали га прате
3. „Разиграна палица“	током године	- различите вежбе са палицом: - трајање 15 минута; - изводи се у сали за физичко	- вежбе за јачање раменог појаса и мишића леђа - вежбе за јачање бочних трбушних мишића - вежбе за истезање грудног коша, мишића доњег дела кичменог стуба и задње ложе натколенице - вежбе за јачање мишића ногу и карличног појаса - вежбе за јачање трбушних мишића и мишића раменог појаса
4. „Здрава стопалца“	током године	- превентивне вежбе за стопала изводе се код куће - трајање 15 минута;	- хватање оловке и мараме помоћу прстића на стопалима
Други модел	током године	- овај модел садржи елементарне покрете	Музика по избору

		кретања уз музику – аеробик за децу у трајању од 15 минута. - изводи се у сали за физичко	
1. „Музичка гимнастика 1“			
2. „Музичка гимнастика 2“	током године		
3. „Плеши и заледи се“	током године		
Трећи модел	јесен	- три игре које се играју на отвореним теренима у трајању од 15 минута.	1. „Хваталица са сметањем“ 2. „Вук и овце“ 3. „Огледало“
1. „Јесење игарије“			
2. „Зимске игарије“	зима		1. „Направи Снешка“ 2. „Погоди Снешка“ 3. „Ходај мојим траговима“
3. „Пролећне игарије“	пролеће		1. „Змијин реп“ 2. „Кошење“ 3. „Лишће и плодови“
Модел +	током године	- обухвата три сегмента вежби у зависности од тренутка када се изводе	1. Јутарња гимнастика – вежбе обликовања и истезања 2. Математика – вежбе 3. Српски језик - вежбе

Програм излета, екскурзија и наставе у природи од 1. до 4. разреда

Школским програмом предвиђена је реализација **наставе у природи** за ученике разредне наставе у трајању од 8 дана. Сваке школске године Годишњим планом рада одељењска већа изабраће дестинације за наставу у природи, водећи рачуна о условима боравка, узрасту и потребама ученика. Настава у природи планира се за I,II,III и IV разред. За ученике који не иду на наставу у природи, организује се настава у том периоду.

Време реализације наставе у природи је мај, јун.

Настава у природи је облик образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни и изборни наставни предмети и ваннаставне активности из наставног плана и програма за први циклус основног образовања и васпитања – у климатско погодном месту из здравствено-рекреативних, образовно-васпитних и социјалних разлога.

циљеви наставе у природи	задачи наставе у природи
-побољшање здравља и физичких способности ученика -развијање здравствених и хигијенских навика и бриге о сопственом здрављу -осамостаљивање ученика у реализацији различитих активности -проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава у непосредном природном окружењу -упознавање начина живота и рада људи у појединим крајевима -изграђивање еколошких навика и чување животне средине -повезивање теоретских знања са практичним активностима у амбијенталном окружењу и уочавање узрочно-последичних веза у конкретним природним условима	подстицање правилног психофизичког и социјалног развоја; стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и коришћења слободног времена; стицање искуства у колективном животу и заједништву, уз развијање толеранције у међусобним односима; ублажавање последица вишемесечног боравка у затвореном простору; формирање позитивних ставова према природи и њеној заштити; обогаћивање постојећих и стицање нових знања и искуства; подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке; упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лопоте места и околине;

-уознавање са националним, историјским, културним и уметничким вредностима окружења кроз који путују и окружења у ком бораве -социјализација ученика, стицање искустава у колективном духу, развијање спортског и такмичарског духа, тимског рада, другарских односа, толеранције на различитости, пружање подршке и помоћи другима, поштовање правила понашања у различитим окружњима и приликом обилазака различитих културних споменика, верских објеката, музеја, галерија и сл.	упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева; оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи; развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи; подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности за што чешћи боравак у природи.
Међупредметне компетенције:	
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама 4. Одговорно учење у демократском друштву 5. Естетичка компетенција 6. Сарадња 7. Решавање проблема 8. Дигитална компетенција 9. Одговоран однос према здрављу 10. Одговоран однос према околини 11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву	
Међупредметно повезивање	
Садржаји су повезани са свим наставним предметима.	
Активности наставника	Активности ученика
планира, организује родитељски састанак и пружају се информације о планираном, формира групе и упознаје ученике са задацима везаним за реферате, планира и учествује у реализацији различитих активности у току излета, мотивише и подстиче ученике да учествују у активностима, заједно са ученицима вреднује резултате.	планира, припрема се, истражује и записује, реализује задатке, учествује у планираним активностима, сарађује са члановима тима, презентују радове, анализирају свој и рад других учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада

Екскурзије

За ученике се организују **дводневне екскурзије**. Дестинације, време реализације и трајање прецизира се годишњим планом рада сваке школске године.

Садржаји програма – у складу са наставним програмом, на екскурзији се могу реализовати следећи програмски садржаји: уочавање облика рељефа и површинских вода у околини и природних географских одлика Србије; посматрање карактеристичних биљака и животиња; посета угроженим и заштићеним подручјима; обилазак разних типова пољопривредних површина и сточарских фарми; обилазак привредних предузећа; упознавање с прошлошћу и културном баштином завичаја и отаџбине.

Време реализације: јесен и пролеће

циљеви излета и екскурзија	задаци излета и екскурзија
-упознавање са националним, историјским, културним и уметничким вредностима окружења кроз који путују и окружења у ком бораве -проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава током боравка везаних за садржаје из различитих предмета, а посебно из историје, географије, биологије, ликовнекултуре, техничког и српског језика -повезивање теоретских знања са практичним искуствима -развијање одговорног односа према природи, културној баштини и понашања у складу са друштвеним нормама -поштовање правила понашања у различитим окружњима и приликом обилазака различитих културних споменика, верских објеката, музеја, галерија и сл. -развијање другарских односа, толеранције на различитости, уважавање потреба других и ненасилно решавање конфликта -развијање еколошких навика и чување животне средине	продубљивање, проширивање и обогаћивање знања и искустава ученика, оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примењивање знања и умења; развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури и природним лепотама; неговање позитивног односа према националним, културним, етичким и естетским вредностима, спортским потребама и навикама; неговање солидарности, хуманизма, другарства и осећаја заједништва; успостављање непосредног односа између наставника и ученика и ученика међусобно; развој и практиковање здравих стилова живота; развијање свести о значају одрживог развоја и изграђивање еколошких навика и навика заштите животиња; развијање способности проналажења, анализирања и саопштавања информација из различитих извора; подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање; уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима; упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева; развијање способности оријентације у простору.
Међупредметне компетенције:	
1. Компетенција за целоживотно учење 2. Комуникација 3. Рад са подацима и информацијама	

4. Одговорно учешће у демократском друштву	5. Естетичка компетенција	6. Сарадња
7. Решавање проблема	8. Дигитална компетенција	9. Одговоран однос према здрављу
10. Одговоран однос према околини	11. Предузимљивост и оријентација према предузетништву	
Међупредметно повезивање		
Садржаји су повезани са свим наставним предметима.		
Активности наставника	Активности ученика	
планира, организује родитељски састанак и пружају се информације о планираном, формира групе и упознаје ученике са задацима везаним за реферате, планира и учествује у реализацији различитих активности у току излета, мотивише и подстиче ученике да учествују у активностима, заједно са ученицима вреднује резултате.	планира, припрема се, истражује и записује, реализује задатке, учествује у планираним активностима, сарађује са члановима тима, презентују радове, анализирају свој и рад других учествују у самооцењивању и вредновању резултата рада	

Напомена: Приликом реализације излета, наставе у природи и екскурзија за све узрасте сачиниће се посебни планови извођења, уз конкретизацију свих активности које ће се реализовати током путовања и боравка на одабраним дестинацијама. Родитељи ће на родитељским састанцима и Савету родитеља бити обавештени о предложеним дестинацијама и терминима и упознати са процедурама за реализацију. Након реализације разматраће се извештају на родитељским састанцима, седницама Савета родитеља школе, Наставничког већа и Школског одбора.

Редни број	Активности	Начин реализације	Носиоци реализације
1.	Предлози одељењских већа о дестинацијама излета, наставе у природи и екскурзија за све узрасте	-на седници Наставничког већа утврђен и усвојен предлог	-руководиоци одељењских већа, директор
2.	Информисање родитеља овим предлозима на родитељским састанцима и Савету родитеља	-на одељеским родитељским састанцима и на седници Савета родитеља школе	-одељењски старешина и родитељи
3.	Одређивањем дневница за наставнике на седници Савета родитеља	-усвојена висина дневница	-председник Савета родитеља
4.	Анкетирање родитеља о настави у природи, екскурзијама и излетима	-припрема анкета; -резултати анкетања;	-руководиоци одељењских већа, директор, одељењски старешина, секретар школе
5.	Расписивање тендера, прикупљање понуда, састанци представника родитеља и избор агенција	-прикупљена тендерска документација, одржани састанци и извршен избор	-секретар школе, директор, представници родитеља
6.	Реализација одабраних излета, наставе у природи и екскурзија	-одржане екскурзије, излети и настави у природи	-одељењски старешина
7.	Анализа реализованих излета, наставе у природи и екскурзија на родитељским састанцима, седници Наставничког већа школе, Савету родитеља школе, Школском одбору	-одржани родитељски састанци и седнице	-одељењски старешина, вође пута, председник Савета родитеља и директор
8.	Постављање паноа са сликама на огласне табле у одељењу, израда ЦД-ова за ученике и прикази реализованих активности у школском листу, сајту школе	-урађене презентације екскурзија и наставе у природи	-после реализације активности

Посете су факултативни облици васпитно-образовног рада који се остварују ван школе.

Циљ: развијање навика одласка у позориште, биоскоп као и обиласка културних објеката, да би се на очигледан начин употпунили садржаји обрађени у настави српског језика и природе и друштва.

Задаци који се остварују реализацијом програма посета: развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, позитивним социјалним односима, као и схватање значаја здравља и здравих стилова живота; подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја.

Садржаји програма: посета позоришту, биоскопу, као и обилазак културних знаменитости града Београда и разних едукативних поставки.

Програм посета у локалној средини реализоваће се једном месечно у септембру, октобру, новембру, децембру, јануару, фебруару, марту, априлу и мају радним даном после или пре редовне наставе у трајању од 2 до 4 сата. Одељења која не иду на наставу у природи су у могућности да реализују посету у мају или јуну у трајању дужем од четири сата.

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКИХ ВЕЋА

Одељењско веће је орган који чине сви наставници једног одељења.

Област рада одељењског већа на нивоу разреда:

обједињује и координира васпитно-образовни рад (екскурзије, посете, предавања);

утврђује ставове о питањима од интереса за разред као целину;

врши планирање и програмирање рада, писмених задатака, контролних вежби и тестирање знања ученика;

организује сарадњу са родитељима (општи род. састанци, предавања, дани отворених врата);

Програм рада одељењских већа од 1. до 4. разреда

Одељењска већа од 1. до 4. разреда организују и координирају образовно-васпитни рад у одељењу:

- врше међусобно информисање о психофизичком развоју ученика у сарадњи са стручним сарадницима школе;
- изучавају потребе и интересовања ученика у целодневној настави за активности у слободном времену;
- усклађују рад свих наставника у циљу бољег и јединственог деловања на ученике, доносе одлуку о утврђивању распореда писмених проверавања;
- врше укључивање ученика у допунску, додатну наставу, слободне активности /секције и активности слободног времена;
- сумирају резултате васпитно-образовног рада, похваљују и награђују ученике и изричу васпитно-дисциплинске мере;
- подстичу и прате рад одељењских заједница ученика;
- учествују у изради задатака објективног типа;
- учествују у одабиру маршрута излета, екскурзија и наставе у природи; дају предлоге за избор обавезних уџбеника и друге помоћне литературе;
- учествују у изради школског програма.

5. ДРУГИ ОБРАЗОВНИ ЦИКЛУС

Пети разред

1. Програми обавезних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, допунска и додатна настава

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ: ПЕТИ РАЗРЕД

Назив наставног предмета: српски језик и књижевност

Циљ предмета:

Циљеви наставе и учења српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско

уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Разред: пети

Недељни број часова: 5

Годишњи број часова: 180

Теме и годишњи садржаји у оквиру теме	Број часова			Исходи	Образовни стандарди	Опште и међупредметне компетенције	Начин и поступци остваривања програма		Начин провере остварености исхода (формативно, сумативно оцењивање, шта пратимо и инструменти оцењивања)
	О	Б	У				Облици рада	Метод рада	
КЊИЖЕВНОСТ ЛИРИКА Лектира 1, Народна песма: Вила зида град 2. Народне лирске песме о раду (избор); народне лирске	5	1	7	По заврше ној теми/области ученик ће бити у стању да: - разликује књижевни и Некњижевни текст; упоређује Одлике фикционалне и	CJ. 1.1.1; CJ.1.1.7; CJ.1.2.5; CJ.1.2.7; CJ.1.2.8; CJ.1.3.4; CJ.1.3.9; CJ.1.4.1; CJ.1.4.2; CJ.1.4.3; CJ. 1.4.4; CJ.1.4.5; CJ.1.4.6; CJ.2.1.5; CJ.2.2.5;	Комуникативна компетенција, естетска компетенција, дигитална компетенција, компетенција за сарадњу, компетенција за решавање проблема, читалачке	Фронтални, индивидуални, групни, рад у паровима	Дијалогска, монолошка, текстуална метода, метода запажања и показивања	Иницијални тест, индивидуална ангажованост у пару и групи, израда презентација, истраживачки рад, контролни и писмени задаци, усмени одговори, петнаест минутне провере, израда

породичне песме (избор) 3. Бранко Радичевић: Певам дању, певам ноћу Милица Стојадинов ић Српкиња: Певам песму Душан Васиљев: Домовина/Алекса Шантић: Моја отаџбина Војислав Илић: Зимско јутро Милован Данојлић: Шљива/Де санка Максимов ић: Сребрне плесачице Пеђа Трајковић: Кад књиге буду у моди Књижевн и термини и појмови Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке			нефикционалне књижевности; - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела; чита са разумевањем одабраног примера осталих типова текстова; одреди род књижевног дела и књижевну врсту; разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности; разликује реалистичну прозу и	CJ.2.3.3; CJ.2.4.1; CJ.2.4.2; CJ.2.4.4; CJ.2.4.5; CJ.2.4.6; CJ.2.4.7; CJ.2.4.8; CJ.2.4.9; CJ.3.2.5; CJ.3.3.4; CJ.3.4.1; CJ.3.4.2; CJ.3.4.3; CJ.3.4.4.; CJ.3.4.5; CJ.3.4.6; CJ.3.4.7; CJ.3.4.8.	компетенције.			домаћих задатака, активност на часу, однос према раду, учешће на такмичењима и манифестацијама, учешће на секцијама, завршно тестирање.
--	--	--	--	---	----------------------	--	--	--

слике као елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен; врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, ономатопеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (посленичке) и породичне. ЕПИКА Лектира			прозу засновану на натприродној мотивацији; анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела устиху и у прози (делови фабуле поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава); разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; разликује облике казивања; увиђа звучне, визуелне,					
--	--	--	---	--	--	--	--	--

Народна песма: Свети Саво			тактилно, олафакторне елементе песничке слике;					
Народна песма: Женидба Душанова (одломак о савладавању у препрека заточника Милоша Војиновића)			одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижев но- уметнич ком тексту - процени основни тон певања,					
Еро с онога свијета			припове дања или драмске радње (шалу, в едар, тужан и сл.);					
Ђевојка цара надмудрил а			развија имагина цијски богате асоцијаци је на основу тема и мотива књижев них дела;					
Мирован Глишић: Прва бразда			одреди тему и главне и споредн е мотиве; анализи ра					
Стеван Сремац: Чича Јордан (одломак) Бранко Ћопић: Поход на Мјесец								
Иво Андрић: Мостови								
Данило Киш: Дечак и пас								
Горан Петровић: Месец над тепсијом (први одломак приче "Бели хлеб од								

претеривања" и крај приче који чине одељци "Можеш сматрати да си задобио венац славе" и "Мрави су вукли велике трошице тишине") 11. Антон Павлович Чехов: Шала Књижевни термини и појмови Писац и приповедач. Облици казивања: приповедање у првом и трећем лицу. Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова - начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози:				узрочно-последично низање мотива; илуструје особине ликова примерима из текста; вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове; илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; уважава националне вредности и негује српску културноисторијску баштину; наведе примере личне					
--	--	--	--	---	--	--	--	--	--

епска народна песма, бајка (народна и ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова: десетерац. ДРАМА Лектира Бранислав Нушић: Кирија Душан Радовић: Капетан Џон Пиплфокс Љубиша Ђокић: Биберче Књижевни и термини и појмови Позоришна представа и драма. Чин, појава, лица у драми, драмска радња. Сцена, костим, глума, режија. Драмске				добити од читања; напредуј е у стицању читалач ких компете нција; упореди књижев но и филмско дело, позориш ну представ у и драмски текст.					
---	--	--	--	---	--	--	--	--	--

врсте: једночинка , радио- драма. НАУЧНО ПОПУЛА РНИ И ИНФОРМ АТИВНИ ТЕКСТОВ И (бирати до 2 дела) Вук Ст. Карацић: Моба и прело (одломак из дела Живот и обичаји народа српскога) Доситеј Обрадовић : О љубави према науци М. Петровић Алас: У царству гусара (одломци) Милутин Миланкови ћ: Успомене, доживљаји , сазнања (одломак) Избор из енциклопе дија и часописа за децу								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

ДОМАЋА ЛЕКТИРА : Епске народне песме (о Немањићи ма и Мрњавчев ићима - преткосовс ки тематски круг) Народне бајке, новеле, шаљивена р одне приче (избор); кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) Бранислав Нушић: Хајдуци Данијел Дефо: Робинсон Крусо (одломак о изградњи склоништа) Марк Твен: Доживљаји Хаклберија Фина/Краљ евић и просјак/До живљаји Тома Сојера Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић;								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

Ивана Нешић: Зеленбаби ни дарови (одломци))								
Игор Коларов: Аги и Ема								
Избор из савремене поезије за децу (Александа р Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...)								
Допунски избор лектире (б ирати до 3 дела)								
Јован Јовановић Змај: Песмо моја (из Ђулића)								
Стеван Раичковић: Велико двориште (избор)/Ма ле бајке (избор)								
Иван Цанкар: Десетица								
Љубивоје Ршумовић: Ујдурме и зврчке из античке Грчке (избор)/Гус тав Шваб:								

Приче из старине								
Џон Р. Р. Толкин: Хобит (одломци)								
Никол Лезије: Тајна жутог балона								
Корнелија Функе: Господар лопова (одломак)								
Вида Огњеновић : Путовање у путопис (одломак)								
Владислав а Војновић: Приче из главе (избор, осим приче Позориште)								
10.Дејан Алексић: Музика тражи уши (избор)/Ко га се тиче како живе приче (избор)								
11. Јован Стерија Поповић: Лажа и паралажа (одломак о Месечевој краљици) и Едмон Ростан: Сирано де Бержерак								

(одломак о путу на Месец)									
Дело завичајног аутора по избору.									
ЈЕЗИК Грамати- ка (морфолог ија, синтакса) Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непроменљиви), глаголи; непроменљиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице - значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица	4 5	2 5	7 0	разликуј е промен љиве речи од непроме нљивих ; разликуј е категори је рода, броја, падежа речи које имају деклина цију; разликуј е основне функциј е и значења падежа; употреб љава падежне облике у складу са нормом; употреб љава глаголск е облике у складу са нормом;	CJ.1.2.1; CJ. 1.2.4; CJ.1.2.6; CJ.1.2.7; CJ.1.2.8; CJ.1.3.1; CJ.1.3.2; CJ. 1.3.3; CJ.1.3.4; CJ. 1.3.6; CJ.1.3.7; CJ.1.3.8; CJ.1.3.9; CJ.1.3.10; CJ.2.2.5; CJ.2.3.1; CJ 2.3.3; CJ.2.3CJ.2.CJ.2.3.7; CJ.2.3.8; CJ.3.2.1; CJ.3.2.5; CJ.3.3.3; CJ.3.3.4; CJ.3.3.5; CJ.3.3.6;	Комуни кати вна компете нциј а, естетска компете нциј а, дигитал на компете нциј а, компете нциј а за сарадњу , компете нциј а за решава ње проблем а.			

(деклѝнација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадањ е и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструмен тал (средство и друштво); локатив (место). Придеви - значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски) ; род, број, падеж и компарација а придева. Слагање придева са именицом у роду,			разликуј е основне реченич не чланове (у типични м случајев има); доследн о примењ ује правопи сну норму у употреб и великог слова; састављ еног и растављ еног писања речи; интерпу нкцијск их знакова користи Правопи с (школск о издање); правилн о изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонац ији речениц					
---	--	--	--	--	--	--	--	--

броју и падежу. Заменице - личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица себе, се. Бројеви - врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице на -ица) и редни бројеви. Глаголи - глаголски вид (несвршен и и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитив на основа), презент (презентска основа, наглашени и			е - говори јасно поштујући књижев нојезичк у норму; точно и разговорно чита наглас књижевне и неуметничке текстове ;					
--	--	--	--	--	--	--	--	--

ненаглаше ни облици презента помоћних глагола), перфекат, футур I. Предикатс ка реченица - предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; за узрок и за меру и количину); апозиција. Правопис Велико слово у вишечлани м географски м називима; у називима институциј а, предузећа, установа, организаци ја (типични примери); велико и мало слово у писању								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

присвојних придева. Заменица Ви из поштовања . Одрична речца не уз именице, придеве и глаголе; речца нај у суперлатив у; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпунк цијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору). Ортоепија Место акцента у вишесложн им речима (типични случајеви). Интонациј а и паузе везане за интерпунк цијске знакове; интонација упитних								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

реченица. Артикулац ија: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуа лно или у групи).								
ЈЕЗИЧКА КУЛТУР А Препричав ање, причање, описивање - уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевн е речи и туђице - њихова замена језичким стандардо м; уочавање и отклањање безначајни х појединост и и сувишних речи у			- користи различи те облике казивањ а: дескрип цију (портрет и пејзаж), припове дање у 1. и 3. лицу, дијалог; - издваја делове текста (наслов, пасусе) и организу је га у смисаон е целине (уводни, средиш њи и завршни део текста); састављ а говорен и или писани текст о доживљ ају	CJ.1.1.6; CJ.1.2.1; CJ.1.2.2; CJ.1.2.3; CJ.1.2.4; CJ.1.2.5; CJ.1.2.6; CJ.1.2.8; CJ.1.3.2; CJ.1.3.4; CJ.1.3.7; CJ.1.3.8; CJ.1.3.9; CJ.1.3.13CJ.1.3.14CJ.1.3.15C J.1.3.16CJ.1.3.20CJ.1.4.1; CJ.2.2.1; CJ.2.2.4; CJ.2.2.5; CJ.2.3.3; CJ.3.3.4; CJ.3.3.6; CJ.2.3.7; CJ.2.3.10CJ.2.3.11 CJ.2.4.1; CJ.3.2.1;	Комуни кати вна компете нциј а, естетска компете нциј а, дигитал на компете нциј а, стварал ачка компете нциј а, компете нциј а за сарадњу , компете нциј а за решава ње проблем а.			

тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака. Четири школска писмена задатка.	8	3 2	4 0	књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште; проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту; напамет говори одабране књижевне текстове или одломке.	CJ.3.2.5; CJ.3.3.5; CJ.3.3.7; CJ.3.3.8; CJ.3.4.1; CJ.3.4.2; CJ.3.4.3; CJ.3.4.4; CJ.3.4.5; CJ.3.4.7.					
--	---	--------	--------	---	---	--	--	--	--	--

ДОПУНСКА НАСТАВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе; усвајање наставних садржаја предвиђених наставним планом и програмом на основном нивоу; увежбавање и

понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу; пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја; помоћ ученицима који раде по ИОП-у; пружање помоћи ученицима који због болести, слабог предзнања или из било којих других разлога нису усвојили одређено наставно градиво; омогућавање да ученик кроз вежбање савлада како теоретски, тако и практични део градива у оквиру својих могућности.

Редни број	Назив теме	Оријентациони Број часова	Активности наставника	Активности ученика	Начин праћења ефеката и остварености циљева / исхода
1	Књижевност	3	Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, прилагођава захтеве индивидуалним могућностима ученика.	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и именује.	Успешно урађене контролне вежбе и тестови. Ученик се уверљиво писмено и усмено изражава. Ученик је оспособљен да води разговор о прочитаном делу.
2	Језик (граматика, правопис)	3	Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, прилагођава захтеве индивидуалним могућностима ученика.	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и именује.	Успешно савладан програм. Ученици постижу боље резултате на контролним тестовима, боље и лакше прате наставу на часовима, могу самостално да ураде домаће задатке и задатке на часу на основном нивоу. Поштују правописна правила приликом писања (писање великог слова, употреба интерпункцијских знакова).

3	Језичка култура	3	Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, прилагођава захтеве индивидуалним	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, учава, пише и именује.	Ученици су усвојили општа правила о писму као облику општења. Смањен је број стилских грешака при изради писменог састава. Ученици богате свој речник, лакше и стилски боље износе своје мисли и осећања.
---	--------------------	---	---	---	--

ДОДАТНА НАСТАВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Уочавање потенцијално даровитих ученика, проширивање и продубљивање њихових знања и интересовања, непосредније активирање ученика, развијање маште, подстицање на стваралачки рад, припремање ученика за разне врсте такмичења, организација додатног рада према склоностима, способностима и интересима.

Редни број	Назив теме	Оријентациони Број часова	Активности наставника	Активности ученика	Начин праћења ефеката и остварености циљева / исхода
			Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрама.

1	Књижевност	3	организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике.	искуство, посматра, уочава, пише, именује.	
2	Језик (граматика, правопис)	3	помаже да се дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике.	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуство, посматра, уочава, пише, именује.	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, смотрема и конкурсима.
3	Језичка култура	3	Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике.	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуство, посматра, уочава, пише, именује.	Успешно савладан програм; ученик се уверљиво изражава, богати свој речник, успешно стилски обликује текст на одређену тему

Циљ наставног програма: развијање интелектуалних и сазнајних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страног језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: разумевање говора: ученик разуме и реагује на краћи усмени текст у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће дијалоге (до 7 реплика / питања и одговора), приче и песме о темама предвиђеним наставним програмом; разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем кратке писане и илустроване текстове у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће текстове (до 80 речи), који садрже велики проценат познатих језичких елемената, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; поред информација о себи и свом окружењу описује у неколико реченица познату радњу или ситуацију у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); препричава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом. Писано изражавање: ученик у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: пише реченице и краће текстове (до 50 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем; издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао; користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања. Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај личног залагања у процесу учења страног језика. Ученик треба да: препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом; поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страног језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: - циљни језик се употребљава у учионици, у добро осмишљеним контекстуалним целинама, у опуштеној и пријатној атмосфери; говор наставника осмишљен је и прилагођен знањима и узрасту ученика; води се рачуна о томе да се значење поруке схвати уз њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; ученицима се мора скретати пажња на значај граматички исправног и прецизног исказа. Потрага за информацијама се врши из различитих извора (интернет, аудио материјал, дечји часописи итд.); почев од петог разреда наставник упућује ученике у законитости писаног и усменог кода и њиховог међусобног односа.

Активности ученика: слушање и реаговање на упутства наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз, итд.

Активности наставника: током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	наставне теме/ области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	број часова за	
				обрад	остале типове часова
1	Introduction	-могу да разговарају о датумима и користе редне бројеве у различитим контекстима; -представе себе, чланове своје породице и пријатеље; -знају да опишу свакодневне активности и обавезе и кажу колико често нешто раде; -могу да дају своје личне податке – године, адресу, бр. телефона, поштански број, имејл адресу; -кажу шта умеју/не умеју да ураде и шта имају /немају; -опишу слику и кажу где се нешто налази	3	0	3
2	Unit 1 - My life	-могу да разговарају о датумима и користе редне бројеве у различитим контекстима; -знају да опишу свакодневне активности и обавезе и кажу колико често нешто раде; -умеју да комуницирају о прослави рођендана; -разумеју суштину и детаље биографије и дијалога који читају; -разумеју детаље дијалога о датумима и свакодневним активностима које слушају; -могу да напишу краћи састав о начину прославе рођендана у земљи у којој живе, о својим свакодневним активностима и обавезама; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно - научних области – Математика (рачунање времена); интеркултуру-рални аспекти (празници у ВБ)	12	4	8
3.	Unit 2 - Animals The first written test	-могу да комуницирају о домаћим и дивљим животињама; -могу да питају и кажу шта се тренутно догађа или не догађа; -разликују начине описивања тренутних и свакодневних радњи; -могу да комуницирају о својим обавезама; -умеју да планирају понављање градива; -могу да препознају које су им јаке и слабе стране; -умеју да систематизују и класификују градиво;	13	4	9

		-примењују стечена знања и вештине у непознатом контексту; -користе време понављања и резултате теста као показатељ шта треба да појачају и додатно			
4.	Unit 3 - Holidays	-могу да комуницирају о догађајима и искуствима из прошлости; -могу да разговарају о распустима и путовањима – када и где су били, како су путовали, где су били смештени, шта су радили и како су се провели; -могу да разговарају о проблемима које су имали на путовању; -разумеју суштину и детаље дијалога о искуству из прошлости, текста / имејла о путовању у иностранство, текста о проблемима на путовању и стрипа које читају; -разумеју суштину и детаље дијалога о путовању у иностранство који слушају; -могу да напишу разгледницу са путовања; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно-научних области – Историја (превозна средства); интеркултурални аспекти (распусти и годишњи одмори у ВБ)	10	4	6
5.	Unit 4 -Food	-могу да пишу и говоре о различитим врстама хране и пића и начину исхране; -разликују бројиве и небројиве именице и могу да комуницирају о количинама; -препознају, именују и користе речи које се односе на различите врсте амбалаже; -разумеју суштину и детаље традиционалне приче коју читају и могу да је одглуме; -разумеју суштину и детаље дијалога о храни који читају, садржај менија у ресторану и садржај рецепта за припремање колача; -разумеју суштину и детаље дијалога о храни и рецепта за припремање хране које слушају; -могу да напишу рецепт за припремање хране и састав о начину исхране људи у земљи у којој живе; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно- научних области – Географија (порекло хране – воћа и поврћа); интеркултурални аспекти (типични британски оброци)	12	4	8
6.	Unit 5 - The world The second written test	-могу да комуницирају о пејзажима, рељефу и различитим географским појмовима; -могу да питају и кажу колико је нешто високо, широко, дугачко, дубоко, удаљено; -знају да опишу климатске услове; -могу да упореде две или више вредности или особине; -разумеју квиз питања и могу да одговоре на њих; -разумеју суштину и детаље географског текста и стрипа који читају;	13	4	9

		-разумеју детаље описа који чују; -умеју да планирају понављање градива; -могу да препознају које су им јаке и слабе стране; -умеју да систематизују и класификују градиво; -примењују стечена знања и вештине; -користе време понављања и резултате теста као показатељ шта треба да појачају и додатно увежбавају			
7.	Unit 6 - Entertainment	-могу да комуницирају о догађајима у будућности, плановима и намерама; -умеју да разговарају о ТВ програмима и филмским жанровима; -знају да кажу какав је неко, какво је нешто као и да опишу где, када и како се нешто догађа, ће се догађати или се догађало; -разумеју суштину и детаље дијалога о плановима, крими приче, дијалога о снимању филма, комични стрип које читају; -разумеју суштину и детаље дијалога о плановима који чују; детаље описа слика које чују; -могу да писмено да доврше причу, напишу реченице о нечијим плановима	9	4	5
		Укупно:	72	24	48

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК - допунска настава 5. разред

Циљ допунске наставе наставног предмета: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад .

Задаци : Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Предвиђени начини реализације допунске наставе: На основу претходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања

градива, граматичких структура и лексики; вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

Програм рада допунске наставе

Р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
1.	My life	3
2.	Present Tenses	4
3.	Animals	4
4.	Nouns/ Adjectives	3
5.	Holidays	4
6.	Food	3
7.	Questions	4
8.	Past Tense	4
9.	The world	4
10.	Entertainment	3
Укупно часова:		36

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК - додатна настава 5. разред

Циљ додатне наставе наставног предмета: За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своја знања, умења, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника.

Задаци: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика, нарочито када је у питању додатни рад.

Предвиђени начини реализације додатне наставе: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умења и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења). Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад.

Програм рада додатне наставе

Р. бр. наставне	наставне теме/области	број
--------------------	-----------------------	------

теме		часова по теми
1.	School days	3
2.	My favourites	4
3.	My home, my castle	4
4.	Strong ties	3
5.	The animal kingdom	4
6.	Travel	3
7.	Glory days	4
8.	Special days	4
9.	Modern living	4
10.	Holidays	3
Укупно часова:		36

Ликовна култура

Циљ:

Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци:

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Начин остваривања програма:

Наставни програм предмета *ликовна култура* оријентисан је на процес учења, а не на наставне садржаје. Под учењем се подразумевају сва дешавања на часу која омогућавају стицање знања, умења, навика и вредносних ставова дефинисаних стандардима и програмом, а која припремају ученике за живот у савременом свету. Наставник, као креатор учења, самостално или у тиму бира садржаје и креира наставне јединице. Фокусиран је на планирање смисленог учења кроз занимљиве и корисне задатке и активности које воде ка развоју ученика и достизању исхода. Предложени садржаји су само помоћ наставнику при осмишљавању учења. Наставник има слободу да осмисли садржаје у оквиру савеке теме, да бира и примењује разноврсне наставне методе, технике и поступаци. Неки садржаји могу да се уче само информативно (кроз пар реченица), а неки кроз отворени дијалог,

кроз необавезан разговор током рада на задатку, кроз решавање ликовних проблема, кроз тематску наставу, кроз пројекте, кроз истраживачке задатке, кроз игру, симулацију ситуације, играње улога, гледање филма...

Структуру програмских садржаја за пети разред чине четири теме, по две за свако полугодиште. Садржаји су овако организовани да би се омогућило да сваки ученик достигне исходе. Наставник оквирно одређује број часова за реализацију сваке теме. Назив теме је уједно и кључни појам, фокус учења током трајања теме. По завршетку учења теме не завршава се и учење кључног појма. Знања и умења стечена учењем прве теме повезују се са кључним појмом у следећој теми и та нит се наставља до краја године и у наредним разредима. Приликом осмишљавања садржаја у оквиру теме важно је водити рачуна о томе да се садржаји логично надовезују и поступно развијају.

Принцип Очекујем неочекивано на коме се заснивао пређашњи програм, у новом програму је додатно истакнут и односи се не само на истраживање већ и на прилагођавање учења свим неочекиваним приликама – идејама, предлозима (ученика), повољним и неповољним ситуацијама (на пример, снажна временска непогода) и сл. Приликом планирања броја часова и начина учења треба предвидети и пар часова за прилагођавање учења неочекиваним ситуацијама.

Исходи теме су искази о томе за шта је сваки ученик (у мањој или већој мери) оспособљен по завршетку учења теме. Исходе тема не треба изједначавати са исходима задатака/активности, који се дефинишу прецизније (уобичајено их дефинише наставник како би могао лакше да процењује сопствену праксу). Један исход задатка достиже се по завршетку једног задатка/активности. Један исход теме достиже се по завршетку више разноврсних активности, односно тек по завршетку учења теме. Приликом планирања активности и задатака пожељно је да сваки води ка достизању више од једног исхода теме.

Основна карактеристика наставног предмета ликовна култура је усмереност на целокупан развој ученика, а посебно на развој визуелног опажања и креативности. Наставник креира наставу која омогућава развој опажања детаља и целине, способност самосталног повезивања опаженог и визуелно памћење; стваралачко и критичко мишљење; моторику; естетске критеријуме; радозналост; имагинацију; самосталност; самопоуздање; истрајност; одговоран однос према себи, другима, раду и окружењу; поштовање различитих мишљења, култура, идеја и индивидуалног доживљаја опаженог; разумевање себе и других; емпатију; сензибилитет и разумевање визуелног света у коме живе. Учење се одвија у пријатној и педагошки подстицајној атмосфери. Напредак ученика у великој мери зависи од способности наставника да осмисли задатке и активности који ће подстаћи радозналост, мотивисаност за стварање и разумевање сврхе учења.

Практичан ликовни рад у највећој мери омогућава развој стваралачког мишљења, стицање ликовне писмености и оспособљавање за изражавање замисли, идеја, имагинације, утисака, емоција, доживљаја, ставова, запажања, порука... Ученици се изражавају спонтано, али и свесним коришћењем случаја и разноврсних информација као подстицај за стварање оригиналног ликовног рада. Препорука је да наставник примењује разноврсне технике и поступке за развијање креативних идеја, али и да скрене пажњу ученицима на то да на исти начин могу доћи до креативних решења у свакој ситуацији која то захтева. Улога наставника је да сваком ученику омогући да дође до своје идеје (теме) за рад, да одабере одговарајућу технику и материјал у складу са својом идејом, да неспутано истражује.

Оспособљавање за визуелну комуникацију, осим визуелног изражавања, подразумева и разумевање визуелних информација у најширем смислу. Основни услов за разумевање информација је развијено визуелно опажање. Препорука је да наставник прво подстакне ученике да посматрају изглед једноставних предмета са свих страна, под различитим угловима и при различитом осветљењу, да уочавају доминантна својства по којима је предмет препознатљив, а затим да постепено проучавају сложеније облике. На исти начин, поступно, ученици проучавају природу, окружење, жива бића, начин кретања, уметничка дела и вербално и визуелно изражавају и пореде утиске.

Наслеђе визуелне културе је посебан садржај који се понавља у свакој теми. Предлог ових садржаја није прецизно дефинисан, одређује их наставник или савети националних мањина. Препоручени оквирни број часова за обраду ових садржаја је 4-8 на годишњем нивоу, а за националне мањине према потреби. Садржаји ове области обухватају уметничка дела, уметнички обликоване споменике и грађевине, археолошке налазе, музеје, етно уметност, ношње, одећу одређене намене, производе уметничких заната, појаве, процесе, значајне релације, дешавања у култури, заштиту споменика, уметничка занимања и занимања која су посредно и непосредно везана за визуелну уметност... Ови садржаји се уче на посебним часовима, који могу да се реализују и у музејима, галеријама, на месту дешавања неког културног догађаја... Приликом избора садржаја (тема за разговор) треба имати у виду да оптерећење ученика великим бројем података, нуђење готових решења, као и захтев за меморисањем података или копирањем дела не омогућавају стицање функционалних знања. Препорука је да фокус буде на развијању осећаја за уметничка дела и појаве, на освешћивању ученика о нераскидивој вези визуелне уметности и свакодневног живота, о улози уметника и визуелне уметности у прошлости и у савременом (визуелном) свету. Наставник може да одабере једну тему за разговор, који треба да подстакне ученике на размишљање, али и на долажење до креативних идеја. Не треба заборавити да и садржаји ове области имају стваралачки практичан рад. У петом разреду се ради о коришћењу различитих информација као подстицај за стваралачки ликовни рад, док ће се од седмог разреда ученици уводити и у визуелно обликовање презентација.

Технике и материјал обрађују се кроз кратко упутство за коришћење и савете током рада, у оној мери која је неопходна, јер се учење заснива на самосталном (и у сарадњи са другима) истраживању изражајних могућности прибора и материјала. Технике нису предложене у листи садржаја, већ их наставник бира у складу са планом учења и узрастом ученика, а ученици у складу са својом идејом. Захтев да се континуирано користе (индустријски) рециклиран материјал и материјал за рециклажу (амбалажа за бацање, оштећени предмети који више немају основну функцију, неоштећени али непотребни предмети, неуспели радови...) је појачан.

Напредак ученика процењује се такозваном алтернативном (или аутентичном) методом. Процењивање и оцењивање не треба изједначавати. Сврха процене и самопроцене је праћење напретка ученика како би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика (настава је индивидуализована). Наставник може и да састави чек-листе за процену и самопроцену напретка. Корисно је за ученике да самостално и на погодан и безбедан начин сами каче своје радове да би могли, уз дискретно вођење и посредовање наставника, да пореде решења постављених проблема, како би учили на разликама. Овај вид учења је уједно и вид процене и самопроцене који је сврсисходнији за наставу ликовне културе. Детаљнија објашњења могу се наћи у стручној литератури и на интернету (на пример, <https://www.slideshare.net/jhanebasto/authenticandalternative-assessment-methods>).

Оцењивање постигнућа (нивоа остварености исхода) врши се према Правилнику о оцењивању. Имајући у виду развојну природу предмета која уважава индивидуалне способности и брзину напредовања, неопходно је водити рачуна о томе да се избегне оцењивање даровитости и подстицање борбе за оцену, а да се подржи напредовање у стваралаштву.

Активности ученика:

Примањем (учењем), стицањем знања из области ликовне културе, савладавају технолошке поступке ликовног рада у оквиру одређених средстава и медијума и упознају законитости и елементе ликовног језика;

Активности наставника:

Усменим излагањем, дијалогом и демонстративно-илустративном методом остварити циљеве и задатке наставног програма

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1	РИТАМ	описе ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност	ЛК.1.1.1 . ЛК.1.1.2 . ЛК.1.1.3 . ЛК.1.2.3 . ЛК.1.3.4 . ЛК.2.1.2 . ЛК.2.2.2 . ЛК.3.1.2 . ЛК.3.2.1 .	10	4	6
2	ЛИНИЈА	описе линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности	ЛК.1.1.1 . ЛК.1.1.2 . ЛК.1.1.3 . ЛК.1.2.3 . ЛК.1.3.4 . ЛК.2.1.2 . ЛК.2.2.2 . ЛК.3.1.2 . ЛК.3.2.1 .	20	10	10
3	ОБЛИК	пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену	ЛК.1.1.1 . ЛК.1.1.2 . ЛК.1.1.3 . ЛК.1.2.3 . ЛК.1.3.3 . ЛК.1.3.4 . ЛК.2.1.2 .	26	8	18

		објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује искаже своје мишљење о томе зашто је наслеђе визуелне културе важно	ЛК.2.2.2 . ЛК.3.1.2 . ЛК.3.2.1 .			
4	Орнамент	да разликује врсте орнамената да овладају начином стилизовања форми из природе и примене их у мултиприцираном облику осети однос симетрије и асиметрије да препозна културу и народ ком припада по изгледу орнамента, препозна орнаменте на грађевинама, рељефима, сакралној архитектури, дуборезу, ћилимарству, код нас и у свету	ЛК.1.1.1 . ЛК.1.1.2 . ЛК.1.1.3 . ЛК.1.2.3 . ЛК.1.3.1 ЛК.1.3.2 . ЛК.1.3.3 . ЛК.1.3.4 . ЛК.2.1.2 . ЛК.2.2.2 . ЛК.3.1.2 . ЛК.3.2.1 .	4	2	2
5	Светлински објекти и колаж	распознаје прави од сликаног витража узна материјале за витраж узна историјат витража кроз израду колажа, спозна и осети форму витража	ЛК.1.1.1 . ЛК.1.1.2 . ЛК.1.1.3 . ЛК.1.2.3 . ЛК.1.3.1 ЛК.1.3.2 . ЛК.1.3.3 . ЛК.1.3.4 . ЛК.2.1.2 . ЛК.2.2.2 . ЛК.3.1.2 . ЛК.3.2.1 .	4	1	3
6	Визуелно споразумевање	поређи различите начине комуницирања од праисторије до данас примени знања о ритму, линији, облику и материјалу да би обликовао/ла убедљиву поруку	ЛК.1.1.1 . ЛК.1.1.2 . ЛК.1.1.3 .	8	1	7

		изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом тумачи једноставне визуелне информације објасни зашто је наслеђе културе важно	ЛК.1.2.3 . ЛК.1.3.1 ЛК.1.3.2 . ЛК.1.3.3 . ЛК.1.3.4 . ЛК.2.1.2 . ЛК.2.2.2 . ЛК.3.1.2 . ЛК.3.2.1 .			
укупно:				72	26	46

Слободне наставне активности са начинима и поступцима за њихово остваривање

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1	ЦРТАЊЕ ЖИВОТИЊА И БИЉНОГ СВЕТА	приказује кроз цртеж животињски свет осети разлику у форми и анатомији различитих врста упростила цртеж и са што мање потеза ствара препознатљивост претвара флоралне мотиве у орнамент	ЛК.1.1.1 . ЛК.1.1.2 . ЛК.1.1.3 . ЛК.1.2.3 . ЛК.1.3.4 . ЛК.2.1.2 .	3	2	1
2	ДЕКОРИСАЊЕ ЗИДОВА И ПРОЗОРА	самостално примени технику декорације осети простор и научи преношење цртежа са папира на зид, прозор осети колорит на већим површинама	ЛК.1.1.1 . ЛК.1.1.2 . ЛК.1.1.3 . ЛК.1.2.3 . ЛК.1.3.4 .	12	10	2
3	КОНКУРСИ	развије такмичарски дух развије колективни начин размишљања схвати и разуме услове конкурса и примени их у свом раду	ЛК.1.1.1 . ЛК.1.1.2 . ЛК.1.1.3 .	18	16	2

4	РУКОТВОРИ НЕ ОД ПАПИРА	да разликује врсте папира и како се која понаша у моделовању овлада начином стилизовања форми из природе и примене их у мултиприцираном облику осети однос симетрије и асиметрије	ЛК.1.1.1 ЛК.1.1.2 ЛК.1.1.3 ЛК.1.2.3 ЛК.1.3. 1 ЛК.1.3.2 .	3	2	1
укупно:				36	30	6

Слободне наставне активности са начинима и поступцима за њихово остваривање

Ученици кроз слободне теме и слободне активности, пре свега кроз игру, цртају животиње, биљке, цветове, праве их од папира, платна, конца.

Цртају на зидовима, сликају, аплицирају. Од кромпира и сунђера праве печате, орнаменте и примењују их у исликавању орнамената и арабески на зидовима, кутијама, картонима

Набављају запушаче, искориштену амбалажу, рециклирају и праве декорације за учионицу, стан...

Од папира и картона праве различите форме и примењују у даљем поступку склапања, лепљења, резања

Конкурсе реализују по правилима расписивача, на блоку 5, уз примену оловке, темпере, водених боја, воштаних боја, сувих пастела, црног туша или туша у боји...

Све слободне наставне активности се реализују у опуштеној атмосфери, уз тиху музику, разговоре, савете и дружење

Музичка култура

Циљ: настава и учења *музичке културе* је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, естетске критеријуме, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

Задаци наставе: музичке културе су да код ученика подстакне неговање извођења музике, слушања музике и стваралачког ангажовања кроз упознавање народне и уметничке музике разноликог садржаја. Кроз практичан рад, а кроз певање и свирање композиција из нотног текста и по слуху, ученици савладавају основну музичку писменост и упознају изражајна средства музичке уметности.

Оперативни задаци: -

- певање и свирање по слуху и из нотног текста,
- упознавање музике праисторије и античке епохе
- обrade прoсте и сложене тактове;
- усвајају нове елементе музичке писмености;
- свирају на дечијим музичким инструментима;
- изводе дечије народне и уметничке игре;
- импровизују мелодије на задати текст;
- упознају звуке нових инструмената;
- слушају вредна дела уметничке и народне музике.
- певање и свирање по слуху и из нотног текста,упознавање музике праисторије и античке епохе

Начин остваривања програма: у остваривању циљева и задатака је активно учешће ученика на часу, а час музичке културе треба да буде доживљај за ученике. Уметничко дело је увек наставна јединица. Треба обухватити сва подручја рада и комбиновати разне методе у настави. Настава музичке културе остварује се међусобним прожимањем више музичких активности: певање и свирање уз стицање основа музичке писмености; слушање музике уз усвајање појмова опште музичке културе; музичко стваралаштво уз развијање маштовитости и креативности. Групним и појединачним музицирањем развија се способност ученика да активно учествује у музичком животу своје средине.

Активности ученика:

Солистичко и групно певање и свирање
Свирање инструмента (Орфов инструментаријум, металофон, синтисајзер)
Активно слушање музике
Доношење критичког суда о уметничким делима
Компоновање мањих музичких целина
Музичко-креативне радионице (прављење музичких инструмената, илустрације везане за наставу музичке културе и школске музичке догађаје, креирање, организација и реализација музичких догађаја...),
Посете концертима у школи и ван ње (концерти еминентних уметника, концерти у организацији Музичке омладине или неког другог удружења, концерти ученика музичких школа, пријатеља школе, пројекције музичких филмова...)
Посете музичким представама - балети, опере, оперете, мјузикли и институцијама – Београдска филхармонија, Мадленијанум, Позориште на Теразијама, Народно позориште.
Учешћа солиста, групе певача, малих инструменталних и вокалних састава, хорова и оркестра на општинским, градским, републичким и међународним музичким такмичењима, смотрима, ревијама и фестивалима.

Активности наставника:

Прилагођава програм имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика;

Прилагођава уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Креира свој годишњи, тј. глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове.

Дефинише исходе на три нивоа: основне које достижу сви ученици, оне које би већина ученика требало да достигне и напредне које достижу најобдаренији ученици.

Оспособљава ученике за коришћење уџбеника, као и других извора сазнања

Годишњи фонд часова: 72 недељни фонд часова: 2

рб.	наставне теме/ области	исходи- позавршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова потем и	бр. часова	
					обраду	осталет и повеч асова
1.	Човек и музика	Ученик ће бити у стању да: дефинише шта је музика; препозна и разликује дела која припадају музичкој уметности од музике која се користи као средство комуникације; уочава у којим је све приликама музика уобичајени део живота сваког човека.	Мк.1.1.2 1.2.1... 1.2.3.. 2.1.1.. 3.1.1...	4	2	2
2.	Певањем и свирањем упознајемо музику	Ученик ће бити у стању да: препозна и отпева државну химну Србије и друге химне; пева и свира самостално и у групи; ритмички чита и тактира нотни текст; изговара бројалице према ритмичким захтевима, самостално и у групи; примењује правилну технику певања; кроз свирање и покрет развија координацију и моторику; примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; вербализује свој доживљај музике; користи могућности ИКТ-а у извођењу и слушању музике.	Мк.1.1.2 1.2.1 1.2.2... 1.4.1... 2.1.1.. 2,2.1... 3.1.1 3.2.2 4.1.1	40	33	7
3.	Човек праисторије и антике	ученик ће бити у стању да наведе начине и средства музичког изражавања у преисторији објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања и сакаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека преисторије.	Мк.1.1.2 1.2.1 1.2.2... 1.4.1... 2.1.1.. 2,2.1... 3.1.1 3.2.2 4.1.1	6	4	2

4.	Музички инструменти	ученик ће бити у стању да: класификује инструменте по начину настанка звука; опише основне карактеристике Орфовог инструментаријума опише основне карактеристике удараљки са одређеном и удараљки са неодређеномвисином тона користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима.	Мк.1.1.2 1.2.1 1.2.2... 1.4.1... 2.1.1.. 2,2.1... 3.1.1 3.2.2 4.1.1 4.1.2	1	1	/
5.	Слушањем упознајемо нова дела	Ученик ће бити у стању да: се изражава покретима за време слушања музике; вербализује свој доживљај музике; идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности утичу на тело и осећања; уочава домсћу фолклорну традицију и њену стилизацију; анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; користи могућности ИКТ-а за слушање музике.	Мк.1.1.2 1.2.1 1.2.2... 1.4.1... 2.1.1.. 2,2.1... 3.1.1 3.2.2 4.1.1	21	16	5
укупно:				72	56	16

Опште предметне компетенције:

На основу музичког искуства у основној школи ученик ужива у музици и отворен је за различите уметничке садржаје.

Користи музичко знање и вештине да изрази своја осећања, размишљања, ставове и на креативан и конструктиван начин остварује своје циљеве.

Искуство и вештину у слушању и опажању приликом индивидуалног и групног музицирања примењује у комуникацији са другима.

Музичка искуства подстичу ученика да разлике сматра предностима што користи у развијању идеја и сарадње.

Користи знања о музици у разумевању савремених догађаја, историје, науке, религије, уметности и сопствене културе и идентитета.

Развија критички однос према музици. Има одговоран однос према традицији свог народа и других култура.

Међупредметне компетенције:

Компетенције за целоживотно учење - Ефикасно користи различите методе учења. Уме да процени степен у ком је овладао градивом. Ученик уочава структуру градива тј. активно одваја битно од небитног

Вештина комуникације - Изражава своје ставове и мишљења, осећања и вредности на позитиван и аргументован начин. Негује културу дијалога.

Развија комуникације путем интернета и телефона.

Дигитална компетенција - Подразумева сигурну и критичку употребу електронских медија у учењу, у слободном времену и комуницирању

Вештина сарадње - Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе. Доприноси постизању договора о заједничком раду. Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе учествовањем у креирању школских приредби, догађаја и пројеката

Брига за здравље - критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље

Естетска компетенција - подразумева прихватање важности креативности и естетских вредности у читавом низу медија и у свим уметностима

Предузетничка компетенција - Уме да идентификује и адекватно представи своје вештине и способности кроз јавне наступе

Праћење и вредновање наставе и учења:

Настава музичке културе подразумева учешће свих ученика, а не само оних који имају музичке предиспозиције. Битни фактори за праћење музичког развоја и оцењивање су ниво постигнућа у односу на дефинисане исходе као и рад, степен ангажованости, кооперативност, интересовање, умешност и креативност. Начин провере и оцена треба да подстичу ученика да напредује и активно учествује у свим видовима музичких активности. Главни критеријум за процес праћења и процењивања је начин ученичке партиципације у музичком догађају, односно да ли је ученик у стању да прати музичко дело при слушању, како изводи и ствара музику користећи постојеће знање. У зависности од области и теме, постигнућа ученика се могу оценити усменом провером, краћим писаним проверама до 15 минута и проценом практичног рада, као и стваралачког ангажовања. Поред ових традиционалних начина оцењивања, треба користити и друге начине оцењивања као што су: допринос ученика за време групног рада, израда креативних задатака на одређену тему, рад на пројекту и специфичне вештине.

У процесу вредновања резултата учења наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитета перцепције и начин размишљања приликом слушања, као и примену теоретског знања у музицирању. Наставник треба да мотивише ученика на даљи развој, тако да ученик осети да је кроз процес вредновања виђен и подржан, као и да има оријентацију где се налази у процесу развоја у оквиру музике и музичког изражавања. Када је у питању вредновање области Музичко стваралаштво треба вредновати у смислу стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела, јер су и најскромније музичке

импровизације, креативно размишљање и стварање, педагошки оправдане. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања.

МАТЕМАТИКА – 5. разред

Циљеви: Циљ наставе и учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Задаци:

- стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;
- стицање основне математичке културе потребне за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад;
- развијање ученикове способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења;
- развијање културних, радних, етичких и естетских навика ученика, као и математичке радозналости;
- стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција;
- упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање њихових узајамних односа;
- оспособљавање ученика за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- припрема ученика за разумевање одговарајућих садржаја природних и техничких наука;
- изграђивање позитивних особина ученикове личности, као што су: систематичност, упорност, тачност, уредност, објективност, самоконтрола и смисао за самостални рад;
- стицање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања.

Исходи:

Ученика треба оспособити да:

- израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину и њиховом применом реши једноставан проблем из свакодневног живота (у скупу природних бројева);
- примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама;
- разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце;
- одреди и примени НЗС и НЗД;
- изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке као и речи и, или, не, сваки у математичко-логичком смислу;
- анализира и записује односе датих геометријских објеката;
- опише основне појмове у вези са кругом и одреди положај тачке и праве у односу на круг;
- нацрта праву паралелну датој и праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор;
- упореди, сабира и одузима дужи рачунски и конструктивно;
- преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом;
- препозна врсте и опише својства углова и њихове узајамне односе;
- измери дати угао и нацрта угао задате мере;
- упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно;
- прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке, децималне бројеве и преводи их из једног записа у други;
- одреди месну вредност цифре у запису децималног броја;
- заокругли број и процени грешку заокругљивања;

- израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину и њиховом применом реши једноставан проблем из свакодневног живота;
- одреди проценат дате величине;
- примени размеру и аритметичку средину;
- сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер;
- препозна оносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије;
- симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру;
- конструише симетралу дужи, симетралу угла, примењује њихова својства;
- конструише праву нормалну на дату праву или паралелну датој прави

Начини остваривања програма:

Наставни процес наставник конципира у складу са дефинисаним исходима, односно планира како да оствари исходе, које методе и технике да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање који одговарају активностима планираним за конкретан час. Исходе треба посматрати као циљ коме се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	исходи	стандарди	број часова по теми	број часова за	
					обраду	остале типове часова
•	Природни бројеви и дељивост	– израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину и њиховом применом реши једноставан проблем из свакодневног живота (у скупу природних бројева); – примени правила дељивости са 2, 3, 4.	Основни ниво: МА.1.1.1. МА.1.1.3. МА.1.1.4.МА.1.1.5. МА.1.1.6. МА.1.2.1. Средњи ниво: МА.2.1.2. МА.2.1.3. МА.2.1.4. МА.2.2.1. МА.2.2.5. Напредни ниво: МА.3.1.2. МА.3.2.1. МА.3.2.5.	34	16	18

		5, 9, 25 и декадним јединицама; – разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце; – одреди и примени НЗС и НЗД; – изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке као и речи и, или, не, сваки у математичко-логичком смислу;				
•	Основни геометрије	појмови – анализира и записује односе датих геометријских објеката; – опише основне појмове у вези са кругом и одреди положај тачке и праве у односу на круг; – нацрта праву паралелну датој и праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор; – упореди, сабира и одузима дужи рачунски и конструктивно; – преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом	Основни ниво: МА1.3.1. МА1.3.2. МА1.3.3. МА1.3.6. МА1.4.1. МА1.4.2. Средњи ниво: МА.2.4.1. Напредни ниво: МА.3.4.1.	17	7	10
•	Угао	– препозна врсте и опише својства углова и њихове узајамне односе; – измери дати угао и нацрта угао задате мере; – упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно;	Основни ниво: МА1.3.1. МА1.3.3. МА1.3.6. Средњи ниво: МА.2.3.1. Напредни ниво: МА.3.3.1.	17	7	10
•	Разломци	– прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке,	Основни ниво: МА.1.1.1. МА.1.1.2.	55	23	32

		децималне бројеве и преводи их из једног записа у други; – одреди месну вредност цифре у запису децималног броја; – заокругли број и процени грешку заокругљивања; – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину и њиховом применом реши једноставан проблем из свакодневног живота; – одреди проценат дате величине; – примени размеру и аритметичку средину; – сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер;	МА.1.1.3. МА.1.1.4. МА.1.1.5. МА.1.1.6. МА.1.2.1. МА.1.4.4. Средњи ниво: МА.2.1.1. МА.2.1.3. МА.2.1.4. МА.2.2.1. МА.2.2.5. МА.2.4.3. Напредни ниво: МА.3.1.1. МА.3.1.3. МА.3.2.1. МА.3.2.5. МА.3.4.1			
•	Осна симетрија	– препозна осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије; – симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру; – конструише симетралу дужи, симетралу угла, примењује њихова својства; – конструише праву нормалну на дату праву или паралелну датој прави	Основни ниво: МА.1.3.1. МА.1.1.1. Средњи ниво: МА.2.3.5. МА.2.3.6	13	5	8
	укупно (са 8 часова планираних за писмене задатке) :			144	58	86

ПЛАН РАДА ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Циљ додатне наставе наставног предмета:

У петом разреду циљ додатног рада је да ученици који покажу знатно интересовање, имају могућност да своје знање прошире. Надограђивње знања стечено на редовној настави оствариће се у раду са

ученицима пре свега израдом нестандартних задатака и тежих задатака који су се појављивали на такмичењима свих нивоа, као и у самосталном раду и проналажењу података преко интернета.

Задаци :

Садржаји додатне наставе морају, пре свега, бити везани за садржаје овог разреда и на тај начин бити њихова интензивнија обрада. Намењени су ученицима који желе додатно да се ангажују и продубе своје знање. Уз то, могу да се изаберу и све друге занимљиве теме водећи рачуна да су садржајем битне за надограђивање знања потребних за планирана такмичења.

Начин остваривања програма:

На основу интересовања, као и спремности и могућности ученика да се додатно ангажују евидентирати ученике у дневнику за додатну наставу. У складу са распоредом одредити термине за одржавање часова. Припремати задатке по темама и давати ученицима за самосталан рад. На часовима додатне наставе свеобухватно се бавити темом и задацима које су ученици решавали.

р.б.	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	бр.часов а
1	Скупови. Везници и њихова интерпретација скуповним операцијама и везницима	2
2	Релације, графови. Логички задаци	6
3	Дељивост	4
4	Разломци, једначине и неједначине	6
5	Дијаграми (Венов дијаграм, метод дужи)	3
6	Изометријске трансформације, углови, геометријска тела	8
7	Права и кружница	2
8	Математички лист	5
Укупн о		36

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ допунске наставе наставног предмета:

Пружати неопходну помоћ ученицима који из било којих разлога нису савладали програмске садржаје. Кроз индивидуални рад учинити наставне садржаје јаснијим, једноставнијим и доступнијим. Оспособити ученике да усвоје и надокнаде наставно градиво пропуштено у претходним разредима. Диференцирањем редовне наставе омогућити ученицима да савладају неопходно градиво за наредни разред.

Задаци :

Приликом рада са ученицима треба обратити пажњу само на најосновније и најбитније ствари. Приликом рада посебну пажњу обратити на индивидуални рад са сваким учеником. Извршити систематизацију наставних садржаја и ученике који заостају у раду оспособљавати за усвајање нових наставних садржаја

Начиностваривања програма:

Допунска настава се организује према потреби, а колико ће трајати и који ће ученици бити укључени варира током године. Ученик може бити укључен у допунску наставу једнократно, кроз дужи временски период или повремено. Врши се индивидуализација наставе наставним листићима, предавањима са очигледнијим примерима, посебним групним и индивидуалним задацима. Посебно се води рачуна о одмерености захтева, као и стимулисању ученика.

Програм редовне наставе је уједно и програм допунске наставе.

р.б.	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	бр.часова
1	Природни бројеви и дељивост	8

2	Основни појмови геометрије	4
3	Угао	6
4	Разломци	15
5	Осна симетрија	3
Укупно		36

Биологија 5. разред

Циљ:

Циљ наставе биологије је да ученици стекну основна знања о начину живота, основној грађи живих бића, разноврсности и значају живог света света, основним појмовима екологије, заштити и очувању животне средине, као и о људском здрављу.

Задаци:

Упознавање ученика са појмовима биологије, поделом живог света, царством гљива и њиховим карактеристикама, да схвате улогу биљака и животиња у природи, да се упознају са разликама између нижих и виших биљака, као и између бескичмењака и кичмењака, да се упознају са улогом биљних и животињских органа и да схвате значај биљног и животињског света за опстанак живота на Земљи, да се упознају са основним правилима наслеђивања, као и да стекну основна сазнања о еволуцији живота на планети Земљи.

Начин остваривања програма:

обрадом, утврђивањем, систематизацијом, дијалогом, ППТ, огледним и угледним часовима...

Активности ученика:

Ученици треба да:

- 1.упознају основне појмове биологије
- 2.упознају поделу живог света
- 3.схвате основне процесе у природи
- 4.упознају разлике између нижих и виших биљака, бескичмењака и кичмењака
- 5.упознају улогу органа
- 6.усвоје значај биљака и животиња
- 7.упознају основне принципе људског здравља

Активности наставника:

Главна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода биологије је настава усмерена на учење у школи, што значи да ученик треба да учи:

- *смислено*: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из биологије и других предмета;
- *проблемски*: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;

- *дивергентно*: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;

- *критички*: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;

- *кооперативно*: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

Учећи на овај начин, ученик стиче нове вредности јер наставник поставља другачије захтеве.

Глобални план рада

рб.	наставна тема/области	исходи-позавршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова	
					обраду	остали типови часова
1.	Порекло и разноврсност живог света	истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада групише жива бића према њиховим заједничким особинама одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића	Упознавање са биологијом и са поделом живог света	31	18	13
2.	Јединство грађе и функције живог света	идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље	Упознавање са грађом и особинама живих бића.	11	6	5
3.	Наслеђивање и еволуција	--прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте -разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине -поставља једноставне претпоставке	Упознавање са основним принципима и механизмима наслеђивања	9	5	4
4.	Живот у екосистему	- доводи у везу спољашњу средину и губитак разноврсности живих бића -прави разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима предлаже акције бриге о биљкама и животињама	Упознавање са односом између живих бића и неживе природе и	13	7	6

			условима животне средине.			
5.	Човек и здравље	-идентификује елементе здравог начина живота -уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања	Упознава ње са значајем здраве хране и уредног начина живота за људско здравље.	8	5	3
укупно:				72	41	31

Програм рада допунске наставе

Циљ:

Циљ допунске наставе је да ученик, који то није у могућности на редовној настави, да уз допунски рад и помоћ наставника стекне основна знања из садржаја које предвиђа биологија у основној школи.

Задаци:

- Усвојити знања из биологије
- Индивидуализација наставе,
- Стимулисање ученика за рад,
- Развијање интересовања ученика према природним наукама, нарочито биологији
- Оспособити ученика за самосталан рад

Начин остваривања програма:

- 1 час недељно у току школске године, а према потреби ученика индивидуализираним обликом рада или у групама са ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета

рб. Наставне теме	Наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Порекло и разноврсност живог света	2

2.	Јединство грађе и функције живог света	2
3.	Наслеђивање и еволуција	2
4.	Живот у екосистему	1
5.	Човек и здравље	1
Укупно часова:		9

Програм рада додатне наставе

Циљ:

- да ученицима који показују посебан интерес за биологију развију научно и критичко мишљење, способност решавања практично теоријских задатака
- развој критичког и логичког мишљења
- развијање позитивног односа према биологији и природним наукама
- подстицање ученика на креативност
- развијање самопоуздања кроз самостално извођење огледа и самостално закључивање

Задаци:

- да се омогући ученицима петог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Начин остваривања програма:

- да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

- Садржаји програма додатне наставе биће усклађени са потребама ученика и у зависности од наставног плана и програма одговарајућег предмета.

- Часови додатне наставе биће организовани током наставне године, а у складу са Правилником о календару школских такмичења и смотри ученика.

рб. наставнетеме	наставнетеме/области	бр. часова потеме
1.	Порекло и разноврсност живог света	1
2.	Јединство грађе и функције живог света	2
3.	Наслеђивање и еволуција	3
4.	Живот у екосистему	2
5.	Човек и здравље	1
Укупно часова:		9

Слободна наставна активност 5. разред – Чувари природе

Фонд: 36 часова

Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање пожељног понашања у складу са принципима одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину, природу и биодиверзитет. Циљ се остварује кроз низ међупредметних корелација.

Задаци наставе предмета чувари природе су да ученици:

- примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине, -
- развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем, -
- знају да на основу стечених знања препознају и изаберу квалитетан и здрав стил живота, -
- примењују рационално коришћење природних ресурса, -
- препознају изворе загађивања и уочавају последице, -
- развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема,
- поседују иницијативу за активно учествовање, доношење закључака и одговорност према својим поступцима, -
- поседују потребу за личним ангажовањем у заштити и одрживости животне средине, природе и биодиверзитета,
- развијање способности сугерисања значаја заштите животне средине,
- развијање вештина предузимљивости

Тематски/ глобални план

Редни број	Наставна тема	Обрада	Вежбе	Укупно часова
1.	Одрживост, животна средина и утицај човека	2	1	3
2.	Одговоран однос према животној средини	2	7	9
3.	Одговоран однос према здрављу	2	6	8
4.	Одговоран однос према биљкама и животињама	1	4	5

5.	Одговоран однос према биодиверзитету	2	9	11
Укупно		9	27	36

Начин остваривања програма Наведени садржаји програма слободне наставне активности Чуvari природе, поред основног теоријског приступа, поседују и активан приступ који је усмерен ка практичној реализацији заштите животне средине ван учионице, акцијама и изради малих пројеката. Интересовања ученика се усмеравају у покушају да самостално организују активности и реализују пројекте чувара природе.

Наставна тема	Начини реализације	Активности	Корелација са предметима
1.Одрживост, животна средина и утицај човека -повезаност живог света -утицај човека на одрживост животне средине	фронтални, групни, ПП презентације, провера и примена знања, истраживачки рад	Ученици посматрају, бележе, анализирају, дискутују, закључују, прикупљају податке, обрађују их, сортирају, праве презентацију, изводе огледе, организују акцију наставнициорганизују, инфромишу, усмеравају, прате, предлажу, процењују	биологија, географија, ликовна култура, информ. и техничко образовање, физичко и здравствено васпитање
2.Одговоран однос према одрживости животне средине -глобалне промене у животној средини и њихове последице -загађивање и заштита од загађивања -комунална хигијена -рециклажа	фронтални, групни, практичан рад, ПП презентације, демонстрација графиком или шемом, провера и примена знања, радионице, израда панона	-II-	-II-
3.Одговоран однос према здрављу -очување здравља -исхрана -здравствена култура -превентива против заразних болести	фронтални, групни, практичан рад, ПП презентације, демонстрација, провера и примена знања, стручна предавања и трибине	-II-	-II-
4.Одговоран однос према биљкама и животињама -права животиња -кућни љубимци -угроженост животиња и биљака -брига о животињама -брига о биљкама	Фронтални, групни, ПП презентације, анкете, радионице, посета институцијама	-II-	-II-
5.Одговоран однос према биодиверзитету -заштићене биљке и животиње Србије -посета резервату природе -обележавање Дана планете и Светског дана заштите животне средине -значај Националних паркова -важност резервата природе у свету	фронтални, групни, практичан рад, ПП презентације, демонстрација, провера и примена знања, израда панона, посета заштићеним природним добрима	-II-	-II-

Историја

Циљ: Циљ изучавања наставног предмета историја је културни напредак и хуманистички развој ученика. Циљ наставе историје је и да допринесе разумевању историјског процеса и времена, историјских процеса и токова, као и развијању националног, европског и светског идентитета.

Задаци: Задаци наставе историје су да ученици уочавају узрочно-последичне везе, разумеју историјске процесе и токове, догађаје и личности као и историју суседних народа и држава, али и историју оних простора на којима данас живе.

Начин остваривања програма: У остваривању циља наставе историје припрема за часове је од изузетне важности, као и планирање на годишњем и месечном нивоу. Развијањем креативног и критичког мишљења ствара се могућност слободнијег и интересантнијег извођења наставе историје. У настави историје требало би што чешће користити следећа наставна средства: историјске карте, илустрације, документарне и игране, видео и дигиталне материјале, музејске експонате.

Активности ученика: Посматра, слуша, бележи, самостално ради, износи своје мишљење. Читају и коментаришу приступачне историјске изворе и коментарисање истих. Самостално истражују теме за које су заинтересовани.

Активности наставника: Разговора, предаје, објашњава, припрема самосталне задатке за ученике, подстиче ученике на изношење сопственог запажања,

Помаже ученицима у самосталном раду са историјском картом, упућује их на самостална истраживања теме која их интересује.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	Основи проучавања прошлости	-разликује основне временске одреднице -разликује начине рачунања времена у прошлости -именује историјске периоде и граничне догађаје -разврста историјске изворе према њиховој основној подели -повеже историјске изворе са установама у којима се чувају	ис1.1.1. ис1.1.3 ис2.1.6. ис3.1.5.	5	3	2
2.	Праисторија	-наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; -разликује основне одлике каменог и металног доба;	ис1.1.3. ис1.2.3. ис2.1.1. ис3.1.2.	3	2	1
3.	Стари исток	-лоцирана историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; -користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; -наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; -идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока;	ис1.1.6. ис1.1.9. ис2.1.2. ис2.2.1. ис3.1.6. ис3.2.1.	8	5	3

		-разликује врсте писама цивилизација Старог истока; -користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век;				
4.	Античка Грчка	-описе особености природних услова и географског положаја античке Грчке; -лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; -приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; -поређи начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој, -идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; -наведе значај и последице освајања Александра Великог; -израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; -користи основне историјске појмове;	ис1.1.6. ис1.1.8. ис1.2.1. ис2.1.1. ис2.1.2. ис3.1.2.	11	6	5
5.	Антички Рим	-лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; -наведе основне разлике између античке римске републике и царства; -разликује узроке одпоследика најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; -истражи основна обележја и значај религије античког Рима; -илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; -поређи начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; -наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; -користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личности историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.	ис1.1.6. ис1.1.8. ис1.2.1. ис1.2.4. ис2.1.2. ис3.1.2. ис3.2.2.	9	5	4
укупно:				36	21	15

Програм рада допунске наставе

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умећа и вештина из наставног градива.

Задаци: Допунска настава има задатак да помогне ученицима како би уочили и боље разумели најважније историјске догађаје, личности и процесе који су били карактеристични за најстарији период људске историје.

Начиностваривањапрограма: Начасовимадопунскенаставеученицићеимати прилику да из другог угла посматрају важне историјске догађаје,процесе и личности, да обнављају и проширују стечена знања.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Увод у историју	6
2.	Праисторија	4
3.	Стари век	26
укупно:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ:Додатни рад се организује за ученике који показују веће интересовање и жељу за новим сазнањима која превазилазе оквире предвиђене планом и програмом, са циљем повезивања и примене наученог у свакодневном животу.

Задаци: Проширивање стечених знања, умећа и вештина као и примењивање стечених знања у решавању свакодневних проблема и задатака.

Начиностваривањапрограма: У току трајања часова додатне наставе акценат ће бити стављен на самостални рад ученика и њихово упознавање са различитим погледима на поједина историјска питања, уз стално вођење предметног наставника. Предвиђено је упознавање ученика са различитом литературом,историјским изворима као и посете архивима и музејима.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Историја-учитељица живота	7
2.	Праисторија	3
3.	Стари Исток	6
4.	Стара Грчка	9
5.	Доба Александра Великог	3
6.	Стари Рим	8
укупно:		36

Географија

Циљ: циљ наставе и учења географије је да ученик изучавањем географских објеката, појава и процеса у природном и друштвеном окружењу и међусобној повезаности са њима развије одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље.

Задаци: задаци наставе географије су вишеструки, а њиховим остваривањем ученици се оспособљавају да стичу и развијају знања и разумевања, умећа и ставове према светским и националним вредностима и достигнућима.

Начин остваривања програма: акценат наставе географије у петом разреду је да ученик увиди значај изучавања географије за њега лично и да изучавањем предвиђених наставних области развије знања, вештине, ставове и вредности за одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље. Програм се ослања на савремена достигнућа и перспективе развоја географске науке, корелативан је и примерен интересовањима и развојним способностима ученика. Он уважава дефинисане стандарде постигнућа за овај предмет за крај основног образовања и васпитања, као и међупредметне компетенције.

Програмску структуру чине три области:

1. Човек и географија
2. Васиона
3. Планета Земља

На првом наставном часу наставник уводи ученике у наставни предмет, односно, упознаје ученике са значајем географије, не улазећи у терминологију географских дисциплина. На овом часу је потребно помоћи ученицима да повежу постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком. Заједно са ученицима навести примере и разлоге зашто се изучава географија. Такође је потребно упознати ученике са садржајем наставног програма и дати им јасна упутства за рад. Програмску област Вациона чине најосновнија математичко-географска и астрономска знања о вациони, Сунчевом систему, облику и величини Земље, њеном положају у вациони и о небеским телима Сунчевог система. Кроз ову наставну област потребно је информисати ученике о основним карактеристикама осталих небеских тела, без фактографских података о планетама: величина, удаљеност до Земље и слично.

Трећу програмску област Планета Земља чине садржаји физичке географије и разврстани су у шест тема.

Посебан значај имају исходи који се односе на облик и величину Земље и распоред континената и океана. За достизање исхода предвиђених овом темом најбоље је користити демонстративно-илустративне методе и методе експеримента уз употребу модела Земље глобуса и географске карте. Имајући у виду оријентацију програма предмета и његов фокус на развијање функционалних знања ученика, географска карта и њено коришћење током просеца учења и подучавања је обавезна. Упознавање ученика са картом и са основним појмовима картографске писмености према наставном програму започиње у првом циклусу основног образовања и васпитања и представља основу развијања функционалних знања. Зато треба радити на даљем унапређивању сналажења ученика на карти током петог разреда, што представља основу за касније изучавање картографског градива у шестом разреду.

За ученике овог узраста посебно може бити тешко разумевање Земљине ротације, револуције и последица ових кретања. Због тога је потребно посебну пажњу посветити обради и утврђивању ових садржаја. Наставник треба да примени очигледна наставна средства (глобус, батеријска лампа, телуријум, видео записи, анимације...) и демонстративно-илустративне методе и методе експеримента како би се могао постићи висок степен разумевања и достизања предвиђених исхода. То ће бити предуслов за касније усвајање низа других појмова који су у вези са сменом обданице и ноћи, сменом годишњих доба, формирањем климатских појасева, односно свих појмова који су у вези са временом и климом и уопште, појавама и процесима у атмосфери, као и у хидросфери и биосфери. При обради наставних садржаја Револуција Земље и Топлотни појасеви треба објаснити термине, као што су екватор, Гринич, северни и јужни повратник и северни и јужни поларник. Не треба улазити у терминологију географске ширине, дужине и часовних зона, јер ће то бити предмет изучавања у шестом разреду.

Наставна област Планета Земља има посебан значај јер у оквиру ње ученици упознају објекте, појаве и процесе, гранске и међугранске везе, као и посебне физичко-географске законитости. Акценат треба ставити на достизање исхода који се односе на функционално знање ученика (како се понашати у случају земљотреса, екстремних температура, атмосферских непогода, бујица и поплава...) и треба навести примере позитивног и негативног деловања човека на природу. Природна средина је у суштини сплет тесно повезаних и међусобно условљених компонената које представљају јединствену целину. Имајући у виду нарушавање равнотеже у природној средини, потребно је указивати на превенцију и на заштиту природе.

Потребно је код ученика развијати одговорност о очувању биљних и животињских врста и рационалном коришћењу природних ресурса као услову опстанка на Земљи. Један од значајних исхода петог разреда је да се од ученика очекује да опише одговорност коју човек има према планети Земљи, планети коју настањујемо. Препорука је да се приликом планираног излета ученици упознају са објектима геонаслеђа и развију правилне ставове о његовом значају и очувању. Поједини препоручени садржаји могу бити тешки и апстрактни ученицима, па се зато препоручује

задржавање на основним појмовима, појавама и процесима уз обилато коришћење дидактичког материјала и разноврсних метода рада. Једна од основних вештина која се препоручује је правилно географско посматрање и уочавање природних објеката, појава и процеса у локалној средини чиме се подстиче природна радозналост деце, самостално истраживање и њихова правилна интерпретација. Садржаји физичке географије дају могућност стицања знања, вештина и навика коришћењем статистичког материјала који је систематизован у табелама, као и руковањем различитим мерним инструментима, регистрањем и обрадом података које они показују. Предлаже се, уколико за то има могућности да за обраду података ученици користе ИКТ. На овај начин повезују се и интерпретирају квантитативни показатељи и утврђују узрочно-последичне везе и односи. У оквиру ове теме сви физичко-географски објекти, појаве и процеси не могу се потпуно обрадити, што и није циљ овог наставног програма.

Активности ученика: слуша, описује, дискутује, повезује оно што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота, повезује оно што учи са оним што је већ учио из географије и других предмета, самостално прикупља и анализира податаке и информације, предлаже нова решења.

Активности наставника: припрема, реализује и анализира наставни процес, дефинише активности и садржаје, врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава, креира и реализује час у циљу постизања квалитетне наставе, сарађује са колегама и размењује мишљења, одговара на ученичка питања, прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће, прати ефекте свога рада.

рб. наставне теме	наставне теме/области		исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
						обраду	остале типове часова
	ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА		- повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком - повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким прогресом - на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека - разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи	ГЕ.1.2.3.	1	1	
	ВАСИОНА		- разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља - објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему - разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике - одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене	ГЕ 1.2.1. ГЕ 2.2.1.	4	3	1
П Л А Н Е Т А	Облик Земље структура њене површине	и	- помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику - помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана - примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач	ГЕ 1.2.2. ГЕ 3.2.1.	2	1	1
	Земљина кретања		- разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице - повеже смер ротације са сменом дана и ноћи	ГЕ 1.2.2. ГЕ 3.2.1.	4	3	1

З Е М Љ А		- повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље - повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева					
	П Л А Н Е Т А	Унутрашња грађа и рељеф Земље	- разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље) - разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље - наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље - помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање) - разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне у свету и у Србији - наведе поступке које ће предузети за време земљотреса - опише процес вулканске ерупције и њене последице - помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење - помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину - разликује ерозивне и акумулативне процесе - наведе примере деловања човека на промене у рељефу (броне, насипи, копови)	ГЕ 1.2.3. ГЕ 2.2.2. ГЕ 3.2.2.	11	6	5
	З Е М Љ А	Ваздушни омотач Земље	- опише структуру атмосфере - наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...) - разликује појам времена од појма клима - наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе - графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ - користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима - наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања - наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја)	ГЕ 1.2.3. ГЕ 2.2.2. ГЕ 3.2.2.	6	4	2
		Воде на Земљи	- уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе - наведе и опише својства морске воде - помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива - наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току)	ГЕ 1.2.3. ГЕ 2.2.2. ГЕ 3.2.2.	6	4	2

		- разликује типове језерских басена према начину постанка - наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства - наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње - наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања				
	Биљни и животињски свет на Земљи	- помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи - помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима - опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста - наведе примере за заштиту живог света на Земљи	ГЕ 1.2.3. ГЕ 2.2.2. ГЕ 3.2.2.	2	1	1
укупно:				36	23	13

Програм рада допунске наставе

Циљ: уочавање и разумевање појава и процеса у природи, развијање способности за активно стицање знања из географије кроз учење

Задаци: оспособити ученике да постављају питања и идентификују тешкоће на које наилазе при учењу

Начин остваривања програма: индивидуални рад са ученицима који нису добро савладали градиво на часовима редовне наставе и имају потешкоћа у учењу

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Васиона	2
2.	Облик Земље и Земљина кретања	2
3.	Унутрашња грађа и рељеф Земље	2
4.	Ваздушни омотач Земље	2
5.	Воде на Земљи	2
6.	Биљни и животињски свет на Земљи	2
укупно:		12

Програм рада додатне наставе

Циљ: проширивање и продубљивање знања о природним појавама на нашој планети, активан однос према природном окружењу

Задаци: оспособити ученике да самостално или у групи прикупљају, класификују, анализирају, исказују и корист географске информације, развијање способности за извођење једноставнијих истраживања

Начин остваривања програма: додатним радом обухваћени су они ученици који показују виши степен интересовања за овај предмет, а садржаје који се реализују кроз редовну наставу савлађују са

лакоћом. Теме које ће се обрађивати на додатној настави пратиће програм редовне наставе, а реализоваће се кроз групни рад и рад у паровима.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Васиона и Сунчев систем	2
2.	Кретања Земље	2
3.	Литосфера	4
4.	Атмосфера	2
5.	Хидросфера	3
6.	Биосфера	1
укупно:		14

Информатика и рачунарство

Циљ: Општи циљ наставе информатике и рачунарства јесте да се ученици оспособе за коришћење рачунара и стекну вештине у примени рачунара у свакодневном животу.

Задаци: Остали циљеви и задаци наставе информатике и рачунарства су:

Оспособљавање ученика за учење, живот и рад у друштву које се, развојем дигиталних технологија, брзо мења

Развијање информатичких знања, вештина и ставова неопходних за самосталну, одговорну и примерену употребу рачунара у решавању свакодневних задатака у процесу учења, рада и комуникације

Оспособљавање ученика да одаберу и употребе одговарајућу технологију сходно задатку, области у којој је примењују или проблему који решавају

Развијање креативности и оспособљавање за креативно изражавање применом рачунарске, информационе и комуникационе технологије

Оспособљавање ученика да препознају проблем, реше и по потреби рашчлане проблем на делове и решење представе у виду текста, алгоритамског дијаграма или програма

Оспособљавање ученика да планирају стратегију решавања проблема (претпоставе решења, планирају редослед активности, изаберу извор информација, средстава/опрему коју ће користити, са ким ће сарађивати, кога ће консултовати)

Оспособљавање ученика за одговорну примену препорука заштите здравља, безбедности, личне и приватности других у свакодневном раду у дигиталном окружењу.

Начин остваривања програма: На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе односно учења, планом рада и начинима оцењивања.

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

теоријске основе у кратким цртама, кроз упутства за реализацију задатака, објашњења основних појмова, концепата, стратегија у циљу развијања поступности, препознавања и установљивања личних стратегија учења код ученика

практичан рад у групама или индивидуално, индивидуализација је неопходна код конкретног задатка за проверу остварености исхода

С обзиром да је настава овог предмета теоријско-практичног карактера изводи се са половином одељења, један час недељно, у рачунарском кабинету/дигиталној учионици.

Годишњи фонд часова је 36.

Часови се реализују у кабинету за информатику – дигиталној учионици.

Код све три тематске целине: ИКТ, Дигитална писменост и Рачунарство узети у обзир предзнање са којим ученици долазе у пети разред и при томе бирати:

за примере из свакодневног живота изабрати проблеме који симулирају ситуације и проблеме из предмета које изучавају у школи или реалних ситуација из живота

едукативне игре за развијање алгоритамског начина мишљења.

Решења логичких задатака анализирати, тестирати и нагласити значај исправљања грешака приликом израде задатка.

У оквиру тематске целине Информационо-комуникационе технологије - ИКТ са ученицима се обрађују програми за :

конверзију између различитих типова података

браду текста (унос текста, измене, поравнавање, фонт, боја, величина, убацивање слике, дигитални правопис)

цртање (креирање и/или увоз слика, једноставна монтажа)

прављење мултимедијалне презентације (одабир позадина, убацивање слике, аудио и видео записа, слајд- шоу)

чување записа у различитим форматима

Код тематске целине Пројектна настава при реализацији првог пројектног задатка ставити нагласак на разради пројектног задатка – од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложености теме, расположивим ресурсима (знања, вештине и ставови које су ученици усвојили након тематских целина ИКТ и Дигитална писменост, техничке опремљености школе и других релевантних фактора). Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења.

У оквиру тематске целине Дигитална писменост ученицима треба:

развијати ставове одговорне комуникације и сарадње у дигиталном окружењу,

развијање критичког мишљења,

развијање свести о опасностима и ризицима при коришћењу интернета,

оспособљавати ученике за одговорну примену препорука заштите здравља, безбедности, личне и приватности других у свакодневном раду у дигиталном окружењу.

Код тематске целине Рачунарство упознати ученике са алатом за програмирање који ће се користити, кроз

израду и извршавање једноставних примера,

разумевање минималног скупа функционалности које су потребне за најједноставније примере,

решавање задатака који одговарају минималном скупу функционалности,

увођење једне по једне сложеније функционалности тако што се прво обради у примеру, затим објасни и на крају дају задаци који се решавају самостално или уз асистенцију наставника,

израда једног или неколико завршних задатака који претпостављају целокупно савладано градиво из теме Рачунарство.

Код ученика радити на развијању алгоритамског начина размишљања, развијати логичко мишљење и креативност, оспособљавати га за креирање једноставних програма.

Код тематске целине Пројектна настава реализацији другог пројектног задатка се остварује по фазама које су већ описане.

Ученици пре прикупљања материјала израђују сценарио (причу или алгоритам за конкретан задатак), разрађују кораке и описују поступак решавања пројектног задатка. Део задатка је и чување материјала употребљеног за решавање пројектног задатка. Очекивани продукт пројектног задатка је мултимедијални садржај у форми: стрипа, анимације, игрице и сл., а напреднији ученици могу изградити алгоритам и програм за решавање конкретног проблемског задатка.

Активности ученика: Ученик је активан у изради задатака на часу код излагања новог градива, практична примена стечених знања, активно учешће у раду/вежбању, самопроцењивање напретка.

Активности наставника: Наставник припрема, реализује и анализира наставни процес, дефинише активности и садржаје, врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава, креира и реализује час у циљу постизања квалитетне наставе, сарађује са колегама и размењује мишљења, одговара на ученичка питања, прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће, прати ефекте свога рада. Наставник ће упознати ученике са циљевима и садржајима програма, упознати их са правилима рада, упознати их са критеријумима оцењивања по областима, упознати ученике, одредити њихово претходно искуство, редовно пратити рад и залагање ученика на часу, водити рачуна о индивидуализацији приступу ученику, подстицати код ученика развој мишљења и разумевања, менторска улога наставника, неговање позитивне климе у одељењу, омогућити подстицајну средину за рад и учење, омогућити ученицима да сами изводе закључке, подстицати ученике на учење, инсистирати на систематичности у раду и поштовању принципа и правила рада, инсистирати на практичној примени стечених знања, мотивисати ученике за учење, оцењивањем проценити ниво постигнућа ученика, прати ефекте свога рада.

рб.	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	ИКТ	– наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу – правилно користи ИКТ уређаје – именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја – прави разлику између хардвера, софтвера – прилагоди радно окружење кроз основна подешавања – креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) – креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) – примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа – креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) – сачува и организује податке – разликује основне типове датотека		9	7	2
2.	Дигитална писменост	– реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја; – доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине – разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на интернету		5	5	0

		– реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем интернета – приступа интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај – информацијама на интернету приступи критички – спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на интернету – разуме значај ауторских права – препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем – рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на интернету				
3.	Рачунарство	– изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке – схвати математичко-логички смисао речи „и”, „или”, „не”, „сваки”, „неки”, израза „ако...онда” – зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски – наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема – креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу – сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби – користи математичке операторе за израчунавања – објасни сценарио и алгоритам пројекта – анализира и дискутује програм – проналази и отклања грешке у програму	16	8	8	
4.	Пројектна настава	– сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради	6	1	5	

		материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака – одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта – наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен – поставља резултат свог рада на интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника				
укупно:				36	21	15

Програм рада допунске наставе

Циљ: Циљ допунске наставе је надокнадити губитке у знању или вештинама те тако оспособити ученика за успешно учење информатике и рачунарства.

Задаци: Допунски рад је средство педагошке интервенције у ситуацијама у којима се у поступцима редовне наставе не могу постићи задовољавајући резултати једног дела ученика.

Организује се уз редовну наставу за ученике који у настави теже савладавају делове прописаног програма, па им је потребна допунска помоћ ради нормалног напредовања у редовној настави.

Начин остваривања програма: Организује се према потреби, а колико ће трајати и који ће ученици бити укључени варира током године. Ученик може бити укључен у допунску наставу једнократно, кроз дужи временски период или повремено.

Допунска наставна је потребна и ученицима који немају потребно самопоуздање или нису довољно мотивисани за рад на часу.

Програм редовне наставе је уједно и програм допунске.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Информационо комуникационе технологије	7
2	Дигитална писменост	2
3	Рачунарство	9
укупно:		18

Програм рада додатне наставе

Циљ: Општи циљ додатне наставе информатике и рачунарства у петом разреду је да ученици који покажу знатно интересовање, имају могућност да своје знање прошире. Надограђивање знања стечено на редовној настави оствариће се у раду са ученицима пре свега изработом нестандартних задатака и тежих задатака који су се појављивали на такмичењима свих нивоа, као и у самосталном раду и проналажењу података преко интернета.

Задаци: Садржаји додатне наставе морају, пре свега, бити везани за садржаје овог разреда и на тај начин бити њихова интензивнија обрада. Уз то, могу да се изаберу и све друге занимљиве теме водећи рачуна да су садржајем битне за надограђивање знања потребних за планирана такмичења из програмирања у организацији Друштва математичара Србије, Међународног такмичења Дабар и евентуалног за такмичење из роботике.

Начин остваривања програма: На основу интересовања и ангажовања у раду ученика на редовној настави евидентирати ученике у дневнику за додатну наставу. У складу са распоредом часова редовне наставе одредити термине у недељи за одржавање часова додатне наставе. Припремати задатке по темама и давати ученицима за самосталан рад. На часовима додатне наставе свеобухватно се бавити темом и задацима које су ученици решавали.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Задаци са Међународног такмичења Дабар	9
2	Задаци из програмирања	9
укупно:		18

Техника и технологија - 5разред

Циљ и задаци наставе и учења технике и технологије су да ученик развије техничко–технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

Начин остваривања програма:

Ученици у пети разред долазе са извесним знањем из области технике и технологије која су стекли у оквиру предмета *свет око нас и природа и друштво*, као и са одређеним животним искуствима у коришћењу различитих уређаја и учествовања у саобраћају. На томе треба градити даље стицање знања, овладавање вештинама водећи рачуна да су изузетно важни исходи овог предмета формирање правилних ставова према техници и технологији где је човек лично одговоран за њихову употребу и злоупотребу, као и за заштиту животне средине. Код ученика узраста 11, 12 година постоји природна радозналост за технику и технологију, као и потреба да нешто сами стварају својим рукама. То треба искористити на прави начин и учинити реализацију овог предмета што више повезаним са свакодневним животом ученика. Реализацијом вежби ученици откривају и решавају једноставне техничке и технолошке проблеме, упознају примену природних законитости у пракси, формирају свест о томе како се применом технике и технологије мења свет у коме живе. Они уочавају како на околину техника утиче позитивно, а како понекад нарушава природни склад и како се могу смањити штетни утицаји на природно окружење чиме развијају свест о потреби, значају и начинима заштите животне средине.

Активности ученика: посматрање, слушање, описивање, уочавање, дискутовање, одговарање на питања, разликовање, откривање, упоређивање, сарадња, примена наученог, истраживање, закључивање, обрада материјала, израда радова, коришћење рачунара....

Активности наставника: планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, демонстрирање, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	Животно и радно окружење	описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју наводи занимања у области технике и технологије процењује сопствена интересовања у области технике и технологије организује радно окружење у кабинету правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу		6	5	1
2.	Саобраћај	класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени наводи професије у подручју рада саобраћај направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија		14	8	6

		разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика одговорно се понаша као путник у возилу показује поштовање према другим учесницима у саобраћају анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикласамостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет				
3.	Техничка и дигитална писменост	правилно чита технички цртеж преноси податке између ИКТ уређаја примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару користи програм за обраду текста за креирање документа користи Интернет сервисе за претрагу и приступање online ресурсима преузима одговорност за рад представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер повезује својства природних материјала са применом		16	10	6
4.	Ресурси и производња	повезује својства природних материјала са применом објашњава технологију обраде и прераде дрвета, текстила, коже и папира сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну и механичку обраду прави план израде једноставног производа и план управљања отпадом самостално израђује једноставан модел		20	12	8
5.	Конструкторско моделовање	самостално израђује једноставан модел самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе одабира материјале и алате за израду предмета/модела мери и обележава предмет/модел ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења		16	8	8

		самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха планира активности које доводе до остваривања циљева активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом пружи помоћ у раду другим ученицима процењује остварен резултат и развија предлог унапређења				
укупно:				72	43	29

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД

ЦИЉЕВИ, ОБЛАСТИ И ИСХОДИ

ЦИЉ наставе физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује своје физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања и побољшања свог здравља и примене правилног и редовног вежбања у савременим условима живота.

ОБЛАСТИ, ТЕМЕ кроз које ћемо остварити исходе су, физичке способности, моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине, АТЛЕТИКА, СПОРТСКА ГИМНАСТИКА, ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГАРА *РУКОМЕТ, ПЛЕС И РИТМИКА, физичка и здравствена култура и здравствено васпитање.

ИСХОДИ за ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ : способан да примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби-вежбе обликовања, разноврсна природна и изведена кретања користи у спорту, рекреацији и различитим животним условима, упоређи резултате тестирања са вредностима за свој узраст и прати свој моторички напредак. МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ-РУКОМЕТ: користи елементе технике у игри, примењује основна правила у игри, учествује у одељенским такмичењима. АТЛЕТИКА: користи и комбинује постигнути ниво технике у свакодневном кретању и спорту, доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама. СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, врши ротације телом, користи елементе гимнастике у свакодневној животној ситуацији и игри, процењује сопствене могућности за вежбање у гимнастички. РИТМИКА И ПЛЕС: изведе кретање у различитом ритму, игра народно коло, изведе кретања и вежбе у кратком саставу уз музику, изведе неке кораке из народне игре или игре неке друге културе. ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА, реализује се кроз све наставне области и теме уз практичан рад: објасни својим речима сврху и значај вежби, користи основну терминологију, поштује правила понашања у сали и на простору за вежбање, школи и ван ње, на спортским манифестацијама, примени и поштује мере безбедности у току и после вежбања, примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама, навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликти на социјално прихватљив начин, користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичког вежбања и спортске рекреације, прихвата сопствену победу и пораз у складу са ферплејом, примењује научено у ванредним ситуацијама, препознаје лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту, направи дневни план рада. ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ: наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље, разликује здраве и нездраве начине исхране, направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника, примењује здравствено-хигијенске мере у току и после вежбања, препозна врсту повреде, правилно реагује у случају повреде.

КОРЕЛАЦИЈА СА НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА: биологија, музичка култура, ликовна култура, информатика, географија, математика.

ИСХОДИ представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у наведеним областима.

Уз ове ОБАВЕЗНЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ ОБЛИКЕ РАДА часове физичког и здравственог васпитања и обавезних спортских активности у плану и програму су и ОСТАЛИ ОБЛИЦИ РАДА (ванчасовне и ваншколске активности: -секције, школска и ваншколска такмичења, недеља школског спорта, активности у природи (излети, летовања, зимовања, кросеви), недеља школског спорта, спортски дан, корективно педагошки рад.

ГОДИШЊИ ПЛАН РАДА ЗА НАСТАВУ ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА

V РАЗРЕД

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	стандарди	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
	АТЛЕТИКА	1.1.8.	16	6	10
	РУКОМЕТ	2.1.2. 1.3.3.	16	8	8
	ГИМНАСТИКА	1.1.19. 1.2.1.	16	6	10
	РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА	1.1.22.	6	3	3
	ОДБОЈКА	1.2.1.	5	2	3
	ФУДБАЛ	1.2.1,	5	0	5
	ИНИЦИЈАЛНА МЕРЕЊА		8	0	8
укупно:			72	25	47

2.Обавезни изборни наставни предмети са начинима и поступцима за њихово остваривање

Православни катихизис Пети разред

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринираној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и на делатном плану, уз настојање да се доктриниране поставке спроведу у свим сегментима живота (однос са Богом, са светом, са другим људима и са собом).

Циљ програма православног катихизиса у петом разреду јесте да ученици на примеру старозаветне историје уоче да Бог није одустао од свог плана о свету, који се огледа у сједињењу свих створених бића са Богом преко човека и поред тога што је то први човек Адам одбио да испуни. Бог је после греха првог човека променио начин остварења тог циља, али ј циљ због кога је свет створен, остао исти.

Задаци православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као другој и друга чијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници);
- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве;
- изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва (при чему се остварује комплементарност са другим наукама);
- помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (са људима различитих култура, религија и погледа на свет, са друштвом, са природом) и са Богом;
- изгради уверење да свет и све што је у њему створени су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Начин остваривања програма: Период од 9 до 11-12 година, назван добом позног детињства, карактерише се стабилизацијом и у интелектуалном развоју и у емоционално-социјалној сфери. Тада започиње етапа у коме се као основни развојни задатак може сматрати формирање идентитета личности, што би требало да се оствари до краја адолесцентног периода. Ово је и доба развијања осећања компетентности и усвајања одговорности, због чега је важно омогућити детету да стекне позитиван доживљај школе и доживљај себе као способног за бављење многим активностима, обезбедити да његове активности буду праћене емоцијама радости и задовољства, као и свешћу о томе да се његове спознајне потребе задовољавају на адекватан начин, у чему је незамњелива улога православног катихизиса. У овом раздобљу долази до завршетка развоја конкретних интелектуалних операција и дете је у стању да их изводи у свим доменима знања. Оно је до извесне мере изградило технику учења и формирало мотиве; развијају се и први облици самосталног интелектуалног рада које вероучитељ треба да подстиче – јављају се читалачка интересовања, праве се збирке и албуми, пишу прве песме, истражује природа. У социјалној сфери наступа знатна стабилизација, што је веома повољан чинилац опште интелектуалне експанзије детета. Морални развој у овом периоду огледа се

у постепеном развијању способности процењивања и вредновања мотива нечијег понашања при изрицању суда о моралности/аморалности одређеног поступка, за разлику од ранијих развојних периода, где је дете пажњу усмеравало искључиво на сам поступак, а не и на чиниоце који су га условили. Црква се углавном поистовећује са црквеним службама, а став према присуствовању њима умногоме је условљен степеном, дечјег разумевања и активног учешћа. Представа о Богу остварује се на основу прилично примитивног рационализма својственог овом добу, уз напуштање реалистичких фантазија својствених претходном периоду. Деца спремно прихватају Божију свемоћ и правду, склона су да прихвате чињеницу да Бог постоји као и једноставна узрочно-последична објашњења, али тешко препознају присуство Бога у њиховом свакодневном окружењу, у чему настава православног катихизиса има изузетно значајну улогу.

Активности ученика: - уочавање, описивање, истраживање, посматрање, вођење разговора, игре улога, пантомима, вербални исказ, игре покретима

Активности наставника: - планирање, припремање, излагање, показивање, објашњавање, указивање, подстицање, усмеравање, праћење.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
•	Увод	Сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 5. разреда основне школе. Моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања.	1	1	-
•	Религија и култура старог света	Моћи да именује неке политеистичке религије. Моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века.	3	2	1
•	Откривење-свет Библије	Моћи да уочи да се Бог откривао изабраним људима, за разлику од паганских божанстава Моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру Моћи да наведе неке од библијских књига, њихове ауторе и оквирно време настанка Моћи да разликује Стари и Нови завет Бити подстакнут да се односи према Библији као светој књизи	4	2	2
•	Стварање света и човека	Моћи да преприча библијску причу о постању и доживи је као дело љубави Божије Моћи да увиди да је Бог поред видљивог света створио и анђеле Моћи да преприча библијску приповест о стварању човека и уочи да је човек сличан Богу јер је слободан Бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи Моћи да наведе неке од последица првородног греха п човека и читаву створену природу Моћи да преприча неку од библијских прича до Аврама Моћи да повеже причу о Нојевој барци са Црквом	8	4	4

		Бити подстакнут на послушност као израз љубави према Богу			
•	Старозаветна историја спасења	Моћи да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја Моћи да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом Моћи да исприча да јеврејски народ прославља Пасху као успомену на излазак из Египта Моћи да извуче моралну поуку из библијских приповести Моћи да препозна старозаветне личности и догађаје у православној иконографији	7	5	2
•	Закон Божији	Добијање Божијих заповести на гори Синају Садржај Десет Божијих заповести Смисао Декалога као припреме за Христа	5	3	2
•	Месијанска нада	Насељавање Обећане земље (Исус Навин, Самсон...) Цар Давид Соломон и јерусалимски храм Псалми Давидови Старозаветни пророци Месијанска нада	8	6	2
укупно:			36	23	13

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ (5. разред)

Циљ: Општи циљ предмета је оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе и локалне заједнице, проширивањем знања о демократији, њеним принципима и вредностима кроз практично деловање.

Задаци:

подстицање и оспособљавање за активно учешће у животу школе развијањем вештина за унапређивање услова школског живота кроз праксу;
уознавање школских правила и процедура;
разумевање функционисања органа управљања школе и стручних тела;
уознавање права и одговорности свих актера на нивоу школе;
развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање, аргументовање ставова и изражавање мишљења;
обучавање техникама групног рада;
развијање способности критичког просуђивања и одговорног одлучивања и делања.

Начин остваривања програма: Програмске садржаје би требало реализовати тако да се ученицима омогуће: слобода изражавања мишљења и ставова; разумевање и разматрање различитих мера које се у школи предузимају у циљу решавања проблема; унапређење вештина комуникације у различитим социјалним ситуацијама; развијање способности критичког мишљења, аргументовања и залагања за сопствене ставове; повезивање властитог искуства са потребама школске и активно ангажовање.

Реализација програма се заснива на коришћењу интерактивних и истраживачких метода рада што подразумева кооперативни рад наставник-ученици, кооперативни рад у малим групама ученика, тимски рад, самостално прикупљање различитих информација неопходних за израду пројекта.

Активности ученика: Најпогодније технике за постизање интерактивности у процесу учења су: "мозгалица" или "мождана олуја", различити облици групне дискусије, симулација, играње улога итд. Простор у којем се изводи настава, учионица опште намене, треба да пружа могућност за седење у круг и рад у одвојеним мањим групама (од 4 до 6 ученика).

Активности наставника: За реализацију предмета потребан је приручник за наставнике, четвороделна табла димензија 100x80 за израду разредне студије, а од потрошних материјала: фломастери, бојице, селотејп, лепак, маказе, листови А4 формата бели и у боји.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
	Упознавање са основним елементима програма	доноси правила и формира разредни тим	6		6
	Сагледавање услова школског живота	препозна проблем у школи	4		4
	Избор проблема на коме ће се радити	прикупља податке	1		1
	Сакупљање података о изабраном проблему	дискутује о прикупљеним подацима	8		8
	Активизам и партиципација-план акције	осмисли план акције	12		12
	Јавна презентација плана акције	реализује акцију и припреми се за презентацију	1		1
	Осврт на научено	да изведе јавну презентацију	4		4
укупно:			36		36

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК- 5. разред

Циљ наставног програма: Циљ наставног програма јесте развијање интелектуалних и сазнајних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страног језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на краћи усмени текст у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће дијалоге (до 7 реплика / питања и одговора), приче и песме о темама предвиђеним наставним програмом.;Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем кратке писане и илустроване текстове у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће текстове (до 80 речи), који садрже велики проценат познатих језичких елемената, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; поред информација о себи и свом окружењу описује у неколико реченица познату радњу или ситуацију у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); препричава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних,

илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом. Писано изражавање: ученик у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: пише реченице и краће текстове (до 50 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем; издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао; користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања. Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај личног залагања у процесу учења страног језика. Ученик треба да: препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом; поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страног језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: - циљни језик се употребљава у учионици, у добро осмишљеним контекстуалним целинама, у опуштеној и пријатној атмосфери; говор наставника осмишљен је и прилагођен знањима и узрасту ученика; - води се рачуна о томе да се значење поруке схвати уз њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; - ученицима се мора скретати пажња на значај граматички исправног и прецизног исказа. Потрага за информацијама се врши из различитих извора (интернет, аудио материјал, дечји часописи итд.); - почев од петог разреда наставник упућује ученике у законитости писаног и усменог кода и њиховог међусобног односа

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	исходи	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
•	Француски језик	разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;	8	5	3
2.	Обожавам	размени једноставније информације личне природе; у неколико везаних исказа саопшти информације о	8	3	5

		себи и другима;			
3.	Певачи	опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;	10	7	3
4.	Гости	упути уобичајене молбе и захтеве; честита, захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства;	7	3	4
5.	Време је	разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;	5	2	3
6.	Цезаров свет	опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;	5	2	3
7.	Блогујемо	формулише једноставније исказе који се односе на поседовањеи припадност;	8	2	6
8.	Укуси и боје	размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плано- вима, намерама и предвиђањима;	8	2	6
9.	Чаробни свет	саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;	10	4	6
10.	Пројекат	формулише једноставније исказе који се односе на поседовањеи припадност;	3		3
укупно:			72	28	42

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК-допунска настава за 5. разред

Циљ допунске наставе наставног предмета: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад .

Задачи : Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Предвиђени начини реализације допунске наставе: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; Вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије .

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	број часова по теми
11 1.	Француски језик	4
22 2.	Обожавам	4
33 3.	Певачи	5
44 4.	Гости	5
55 5.	Време је	4
66 6.	Цезаров свет	4
7.	Блогујемо	5
8.	Укуси и боје	5
9.	Чарабни свет	5
10.	Пројекат	5
Укупно часова:		36

Немачки језик – 5.разред

Циљ: Циљ наставног програма јесте развијање интелектуалних и сазнајних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страног језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истра живачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на краћи усмени текст у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће дијалоге (до 7 реплика / питања и одговора), приче и песме о темама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа; Разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих и прилагођених текстова после 2-3 слушања; Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позивна игру или неку групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.). Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем кратке писане и илустроване текстове у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће текстове (до 80 речи), који садрже велики проценат познатих језичких елемената, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика; разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипове, ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; поред информација о себи и свом окружењу описује у неколико реченица познату радњу или ситуацију у садашњости,

прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); препричава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); у неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове (допадање, недопадање, итд.), користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре). Писано изражавање: ученик у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: пише реченице и краће текстове (до 50 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем; издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао; користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, и сл.). Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Ученик треба да: у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику); учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд.). Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај личног залагања у процесу учења страног језика. Ученик треба да: препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом; поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости); разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима; уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страног језика који учи; разуме значај употребе интернационализма. Оперативни задаци се постепено проширују и усложњавају, истовремено се континуирано примењују и оперативни задаци из претходних разреда.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страног језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: - циљни језик се употребљава у учионици, у добро осмишљеним контекстуалним целинама, у опуштеној и пријатној атмосфери; говор наставника осмишљен је и прилагођен знањима и узрасту ученика; - води се рачуна о томе да се значење поруке схвати уз њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; - ученицима се мора скретати пажња на значај граматички исправног и прецизног исказа; - знања ученика мере се одређеним *релативним* критеријумима тачности те стога узор није изворни говорник; - настава се заснива и на социјалној интеракцији како би се унапредио и квалитет и обим језичког материјала. Спроводи се групно и индивидуално решавање проблема, у учионици и ван ње, у реалним или виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем. Потрага за информацијама се врши из различитих извора (интернет, аудио материјал, дечји часописи итд.); - почев од петог разреда наставник упућује ученике у законитости писаног и усменог кода и њиховог међусобног односа; - сви граматички садржаји се уводе без детаљних објашњења осим уколико то ученици не захтевају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту; - наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја; рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученици ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Mein Profil	разумеју дијалоге који се односе на поздрављање; поздрављају и отпоздрављају представљају себе користећи једноставна језичка средства броје од 0 до 20 препознају и примењују основна граматичка правила за грађење садашњег времена разумеју кратак текст на тему представљања постављају најједноставнија питања личне природе и одговарају на њих препознају и правилно изговарају слова и гласове, појединачно и у оквиру реченице; спелују речи пишу кратак текст о себи знају да кажу шта воле разговарају о хобију и слободном времену користе бројеве до 2000	36	11	25
2.	Meine Schule	именују школске предмете разумеју текст на тему именују школске предмете; говоре о својим дневним активностима именују школске предмете и износе став о њима воде дијалог на тему именују школски прибор; користе множину именица именују храну и пиће умеју да кажу шта им се допада / не допад знају да изразе жељу воде дијалог у куповини	36	6	30
укупно:			72	17	55

Програм рада допунске наставе

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога - у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад (на пример: група ученика с недовољним знањем одређених садржаја или граматике, група ученика који нису савладали неки од предвиђених облика усменог и писменог изражавања итд.).

Задачи: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулсању ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе. Током даље редовне наставе такве ученике не треба испуштати из вида, односно - диференцирањем редовне наставе - омогућити ученицима да градиво савладају на редовним часовима. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; Вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Mein Profil	18
2.	Meine Schule	18
укупно:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ: За додатни рад опредељују се ученици од V до VIII разреда изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ у V, VI, VII разреду. Такве ученике уочавају, прате и подстичу наставници разредне наставе и педагошко-психолошка служба школе све

до V разреда када се први пут организује додатни рад (који се изводи све до завршног разреда). Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умећа и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умећа и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама (једно од тих прилика је и такмичење из страног језика у осмом разреду). Ученике који се посебно истичу у додатном раду треба посебно стимулисати. Ученици се за самостално опредељују за додатни рад из наставе страног језика (могу бити мотивисани, али никако присиљавани на то). Приликом опредељивања ученика за додатни рад, треба објективно проценити мотиве који су на њихову одлуку утицали (у обзир долазе само стварно надарени ученици, оцене из српског језика, жеље ученика, родитеља не представљају пресудан фактор, јер не мора да буде у сваком одељењу даровитих ученика. Ученик остаје укључен у додатни рад онолико времена (година) колико жели. Посебно треба водити рачуна о томе да се даровити ученици не оптерећују изнад њихових стварних могућности и жеља.

Задачи: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. - Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика, нарочито када је у питању додатни рад.

Начин остваривања програма: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године пожељно је да се интересовање даровитих ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др). Уочавање потенцијално даровитих ученика у настави страних језика остварује се непосредним праћењем од стране наставника разредне и предметне наставе, анализом радова ученика и остварених резултата на контролним и писменим вежбама, интервјуисањем ученика и родитеља и применом одређених инструмената од стране школског психолога или педагога. На основу добијених резултата праћења и испитивања, интересовања и жеља даровитих ученика и напред наведених оријентационих садржаја, наставник заједно са ученицима утврђује (конкретизује) програм додатног рада у групама или са појединим даровитим ученицима. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. Пре свега, оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, нарочито онај који омогућавају развој креативности и мотивацију ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења и закључака. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, у извесној мери непосреднији и ближи него у редовној настави. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умећа и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења). Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати

језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Mein Profil	18
2.	Meine Schule	18
укупно:		36

Руски језик

Циљ наставног програма: Циљ наставног програма јесте развијање интелектуалних и сазнајних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на краћи усмени текст у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће дијалоге (до 7 реплика / питања и одговора), приче и песме о темама предвиђеним наставним програмом. Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу.

Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем кратке писане и илустроване текстове у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће текстове (до 80 речи), који садрже велики проценат познатих језичких елемената, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика.

Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; поред информација о себи и свом окружењу описује у неколико реченица познату радњу или ситуацију у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); препричава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом. Писано изражавање: ученик у писаној форми изражава краће садржаје у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: пише реченице и краће текстове (до 50 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицаје издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао; користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања.

Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама предвиђеним наставним програмом, поштујући норме интеракције.

Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај личног залагања у процесу учења страног језика. Ученик треба да: препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом; поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страног језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:-циљни језик се употребљава у учионици, у добро осмишљеним контекстуалним целинама, у опуштеној и пријатној атмосфери;говор наставника осмишљен је и прилагођен знањима и узрасту ученика;-води се рачуна о томе да се значење поруке схвати уз њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;-ученицима се мора скретати пажња на значај граматички исправног и прецизног исказа. Потрага за информацијама се врши из различитих извора (интернет, аудио материјал, дечји часописи итд.);-почев од петог разреда наставник упућује ученике у законитости писаног и усменог кода и њиховог међусобног односа

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника:Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова

1.	Привет Россия	.Разуме суштину о познатим темама, представљених јасно		9	4	5
2.	Кафе Планета	Разуме суштину аутентичног тонског записа о познатим темама, представљених јасно и стандардним језиком		9	4	5
3.	Школа номер 3	Разуме општи смисао једноставних краћих текстова у вези с блиским темама.		11	4	7
4.	Семья Ирины	Разуме смисао једноставних краћих текстова у вези с блиским темама, у којима су фреквентне речи и интернационализми		11	6	5
5.	Свободное время	Започиње, води и завршава једноставан разговор на теме о свакодневном животу		11	5	6
6.	Добро пожеловать	Пише, према упутству краће дијалоге, описе на теме из области упознавања и изгледа		10	4	6
7.	Праздники	Правилно разуме и користи већи број основних језичких структура.		11	4	7
укупно:				72	31	41

ОБАВЕЗНА ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ

План рада ових активности је саставни је део физичке активности ученика и доприноси остваривању постављеног циља и исхода *физичког и здравственог васпитања*. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда у трајању од 1,5 час недељно.

ВАННАСТАВНЕ ШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ-СЕКЦИЈЕ

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрадне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

НЕДЕЉА ШКОЛСКОГ СПОРТА

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

– такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;

девојчице између 2 и 4 ватре; дечаки фудбал.

АКТИВНОСТИ У ПРИРОДИ (кросеви, зимовања, летовања)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (трчање 500 метара у дворишту школе);
- зимовање – организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање итд.)

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у

- међуодељенски турнири у фудбалу и игри“ Између 4 ватре“

Ученици учествују на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом

3. Слободне наставне активности са начинима и поступцима за њихово остваривање

Програм слободних наставних активности за пети разред биће приказан након програма за шести разред јер су поклапају у садржају.

Шести разред

Програми обавезних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, допунска и додатна настава

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ: ШЕСТИ РАЗРЕД

Назив наставног предмета: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Циљ предмета: Циљеви учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да

кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и

уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Разред: шести

Недељни број часова: 4

Годишњи број часова: 144

Теме и годишњи садржаји у оквиру теме	Број часова			Исходи	Образовни стандарди	Опште и међупредметне компетенције	Начин и поступци остваривања програма		Начин провере остварености исхода (формативно, сумативно оцењивање, шта пратимо и инструменти оцењивања)
	О	У	Т				Облици рада	Методе рада	
КЊИЖЕВНОСТ ЛИРИКА 1. Обредне лирске народне песме (избор)				По завршеној теми/област и ученик ће бити у стању да: повеже књижевне термине и појмове обрађиване у претходним	СЈ.1.4.2 ; СЈ.1.4.3 ; СЈ.1.4.4 ; СЈ.1.4.5 ;	Комуникативна компетенција, Компетенција за учење, Компетенција за сарадњу, Естетичка	Фронтални, индивидуални, групни, рад у паровима	Дијалошка, монолошка, текстуална метода, метода запажања и показивања	посматрање, испитивање, контролне вежбе, писмени задаци, домаћи задаци, белешке, задовољст

2.Ђура Јакшић: Вече	4 7	7	5 4	разредима са новим делима која чита; - чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује својдоживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова; одреди род књижевног дела и књижевну врсту; прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера; разликује ауторску приповетку од романа; анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима); уочава основне елементе структуре књижевноуметни чког дела: тема, мотив; радња, време и место радње;	CJ.1.4.6; CJ.1.4.7; CJ.1.4.8; CJ.1.4.9; CJ.2.4.1; CJ.2.4.2; CJ.2.4.3; CJ.2.4.4; CJ.2.4.5; CJ.2.4.6; CJ.1.4.2; CJ.1.4.3; CJ.1.4.4; CJ.1.4.5; CJ.1.4.6; CJ.1.4.7; CJ.1.4.8; CJ.1.4.9; CJ.2.4.1; CJ.2.4.2;	компетен циј а, Дигиталн а компетен ци а, решавањ е проблема .			во ученика на часу
3.Јован Дучић: Село									
4. Мирослав Антић: Плава звезда Вељко Петровић:Ратар /Алекса Шантић: О, класје моје Десанка Максимовић: Грачаница/ Војислав Илић: Свети Сава Стеван Раичковић: Хвала сунцу, земљи, трави Милован Данојлић: Овај дечак зове се Пепо Крста Сергеј Јесењин: Песма о керуши Књижевни термини и појмови Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих; терцет; врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац). Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрштена, обгрљена; улога									

риме у обликовању стиха. Стилске фигуре: контраст, хипербола. Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегија; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне). ЕПИКА Лектира Народна песма: Смрт Мајке Југовића Народна песма: Марко Краљевић укида свадбарину Петар Кочић: Јаблан Исидора Секулић: Буре (одломак)/Бранко Ћопић: Чудесна справа Иво Андрић: Аска и вук Б. Антон Павлович Чехов: Вањка /Итали Калвино: Шума на ауто-путу (из збирке прича Марковалдо или годишња доба у граду)			разликује заплет и расплет као етапе драмске радње; разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; разликује облике казивања; увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту; анализира узрочно-последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди; анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се	CJ.2.4.3 ; CJ.2.4.4 ; CJ.2.4.5 ; CJ.2.4.6 ;				
--	--	--	---	---	--	--	--	--

7. Светлана Велмар Јанковић: Сирото ждребе (из Књиге за Марка) Књижевни термини и појмови Основна тема и кључни мотиви. Облици казивања: наратија (хронолошко приповедање), опси вање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја. Врсте епских дела: приповетка, роман. Културно-историјско предање (нпр. Смрт Марка Краљевића) ДРАМА Лектира Коста Трифковић: Избирачица (одломак) Миодраг Станисављевић: И ми трку за коња имамо (одломак)			аргументима из текста; учава хумор у књижевном делу; разликује хумористичк и и дитирамбски тон од елегичног тона; илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; уважава националне вредности и негује културноисторијску баштину; препоручи књижевно дело уз кратко образложење ; упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст					
---	--	--	---	--	--	--	--	--

Бранислав Нушић: Аналфабета (одломак) Књижевни термини и појмови Драмске врсте: комедија— основне одлике. Монолог и дијалог у драми. Дидаскалије, реплика. Етапе драмске радње(заплет и расплет). НАУЧНОПОП УЛАРНИ И ИНФОРМАТИ ВНИ ТЕКСТОВИ (бирати 2 дела) 1. Вук Карацић: Живот и обичаји народа српскога: Божих (одломак); Ђурђевдан (одломак); Додоле, прпоруше и чарице (одломци) Владимир Хулпах: Легенде о европским градовима (избор) Никола Тесла: Моји изуми (поглавље по избору) Жан -Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар: Енциклопедија								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца (избор) Гроздана Олујић: Били су деца као и ти (избор) ДОМАЋА ЛЕКТИРА Епске народне песме о Косовском боју (избор) Епске народне песме о Марку Краљевићу (избор) Бранислав Нушић: Аутобиографија Анђела Нанети: Мој дека је био трешња Весна Алексић: Каљави коњ (Прича о богињи Лади – Звездана вода; Прича о богу Сварогу – Небески ковач и Прича о богу Стрибору – Сеченско светло) Бранко Ћопић: Орлови рано лете Ференц Молнар: Дечаци Павлове улице Допунски избор лектире (бирати 3 дела)								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

Добрица Ерић: Месечеви миљеници (песме о свицима) (избор)								
Бранислав Петровић: избор из антологија песама за децу (Морава, Влашићи, Дунав, Говор дрвећа, Грађење куће, Па шта, па шта и друге)								
Владимир Стојиљковић: Писмописац (Писмо Бранку Ћопићу)								
Владимир Андрић: Пустолов								
Тиодор Росић: Приче старог чаробњака (једна прича по избору)								
Вилијем Саројан: Зовем се Арам								
Хенрик Сјенкијевич: Кроз пустињу и прашуму								
Џејмс Крис: Тим Талир или Продати смех								
Џек Лондон: Зов дивљине/Бели очњак								
Реј Бредбери: Маслачково вино (избор)								
Ивана Брлић Мажуранић: Приче из давнина (избор)								

Владислава Војновић: Приче из главе (прича Позориште – одломци)									
Јасминка Петровић: Ово је најстрашнији дан у мом животу									
Александар Поповић: Снежана и седам патуљака, драмска бајка									
ГРАМАТИКА Подела речи по настанку: просте речи и творенице; породица речи, уочавање корена речи. Саставни делови твореница (творбене основе, префикси и суфикси). Граматичка основа и граматички наставци у поређењу са творбеном основом и суфиксима. Настанак гласова и говорни органи; подела гласова: самогласници и сугласници (прави сугласници и сонанти); Подела сугласника по звучности и по месту изговора.	2 7	2 5	5 2	-повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; препозна делове речи у вези са њиховим грађењем; разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора; разликује врсте гласовних промена у једноставним примерима и примењује књижевнојез ичку норму; одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик;	CJ.1.2.7 ; CJ.1.2.8 ; CJ.1.3.2 ; CJ.1.3.3 ; CJ.1.3.4 ; CJ.1.3.7 ; CJ.1.3.8 ; CJ.1.3.9 ; CJ.1.3.0 CJ.2.2.5 ; CJ.2.3.3 ; CJ.2.3.6 ; CJ.2.3.7 ; CJ.2.3.8 ;	Комуник ати вна компетен циј а, компетен циј а за учење, компетен циј а за сарадњу, естетичк а компетен циј а, дигиталн а компетен циј а, решавањ е проблема	Фронтални , индивиду ал ни, рад у пару, групни рад	монолош ка , дијалош ка, текстуал на, истражи вач ка	посматра њ е, испитива њ е, контролне вежбе, писмени задаци, домаћи задаци, белешке, задовољст во ученика на часу

Подела речи на слогове; слоготворно р. Гласовне промене – уочавање у грађењу и промени речи: непостојано а; промена л у о; палатализација; сибиларизација; јотовање; једначење сугласника по звучности; једначење сугласника по месту изговора; губљење сугласника. Заменице: неличне именичке заменице (односно-упитне, неодређене, опште, одричне); придевске заменице: присвојне (с нагласком на употребу заменице свој, показне, односноупитне, неодређене, опште, одричне). Граматичке категорије заменица: род, број, падеж и лице. Грађење и основна значења глаголских времена: аорист, имперфекат (само на нивоу препознавања; имперфекат			препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом; разликује реченице по комуникативној функцији; -доследно примењује правописну форму -користи правопис (школско издање) - разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи;	CJ.3.2.5 ; CJ.3.3.4 ; CJ.3.3.5 ; CJ.3.3.6				
--	--	--	---	---	--	--	--	--

глагола бити); плусквамперфек ат. Независне предикатске реченице – појам комуникативне функције; подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице Писање имена васионских тела. Растављање речи на крају реда (основна правила). Правописна решења у вези са гласовним променама. Писање именичких и придевских одричних заменица са предлозима. Писање заменице Ваш великим почетним словом. Правописна решења у вези са писањем обрађених глаголских облика. . Правилан изговор гласова ч, ћ, џ, ч, р. Дуги и кратки акценти								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Текстови у функцији унапређивања језичке културе. Анализирање снимљених казивања и читања (звучна читанка). Говорне вежбе на унапред одређену тему. Учитиве форме обраћања. Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (сахипокористицима). Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту. Богаћење речника: лексичкосемантичке вежбе (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); стилске вежбе: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предложак за	8	30	38	употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима), описивање; разликује и гради аугментативе и деминутиве; саставља обавештење, вест и кратак извештај; разуме основна значења књижевног и неуметничког текста; проналази, повезује и тумачи експлицитно и имлицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и	CJ.1.1.6 ; CJ.1.2.2 : CJ.1.2.3 ; CJ.1.2.4 ; CJ.1.2.5 ; CJ.1.2.6; CJ.1.2.7; CJ.1.2.8; CJ.2.2.1 ; CJ.2.2.2; CJ.2.2.4 ; CJ.2.2.5 ; CJ.3.2.1 ; CJ.3.2.5 ; CJ 3.4.3	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, естетичка компетенција, дигитална компетенција, решавање проблема	Фронтални, индивидуални, рад у пару, групни рад	монолошка, дијалошка, текстуална, истраживачка	посматрање, испитивање, контролне вежбе, писмени задаци, домаћи задаци, белешке, задовољство ученика на часу
---	---	----	----	--	---	--	--	---	---

тражење погодног израза).				неуметничком тексту; драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста; говори јасно, поштујући стандардноје зичк у норму; изражајно чита обрађене књижевне текстове.					
---------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ДОПУНСКА НАСТАВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе; усвајање наставних садржаја

предвиђених наставним планом и програмом на основном нивоу; увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу; пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја; помоћ ученицима који раде по ИОП-у; пружање помоћи ученицима који због болести, слабог предзнања или из било којих других разлога нису усвојили одређено

наставно градиво; омогућавање да ученик кроз вежбање савлада како теоретски, тако и практични део градива у оквиру својих могућности.

Редни број	Назив теме	Оријентациони Број часова	Активности наставника	Активности ученика	Начин праћења ефеката и остварености циљева / исхода
			Наставник презентује наставни садржај;	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на	Успешно урађене контролне вежбе и тестови.

1	Књижевност	3	усмерава активности ученика; подстиче на размишљање развија љубав ученика према књижевности подстиче на креативност у тумачењу књижевног дела; развија китички однос, моћ запажања, упоређивања и закључивања;	тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и именује.	Ученик се уверљиво писмено и усмено изражава. Ученик је оспособљен да води разговор о прочитаном делу.
2	Граматика	3	Наставник презентује наставни садржај, усмерава активности ученика, подстиче на размишљање, увиђање	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и именује.	Успешно савладан програм. Ученици постижу боље резултате на контролним тестовима, боље и лакше прате наставу на часовима, могу самостално да ураде домаће задатке и задатке на часу на основном нивоу. Поштују правописна правила приликом писања.
3,	Језичка култура	3	Наставник презентује наставни садржај, усмерава активности ученика, подстиче на креативност у изражавању	Анализира, препричава, допуњава описује, приповеда, ради домаће и писмене задатке, усваја и примењује нове термине, ради правописне и лексичкосемантичке вежбе	Смањен је број стилских грешака при изради писменог састава. Ученици богате свој речник, лакше и стилски боље износе своје мисли и осећања

ДОДАТНА НАСТАВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Уочавање потенцијално даровитих ученика, проширивање и продубљивање њихових знања и интересовања, непосредније активирање ученика, развијање маште, подстицање на стваралачки рад, припремање ученика за разне врсте такмичења, организација додатног рада према склоностима, способностима и интересима.

Редни број	Назив теме	Оријентациони Број часова	Активности наставника	Активности ученика	Начин праћења ефеката и остварености циљева / исхода
1	Књижевност	3	Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуство, посматра, уочава, пише, именује.	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрама.
			Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрама.

2	Граматика	3	решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике	искуство, посматра, уочава, пише, именује.	
3,	Језичка култура	3	Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуство, посматра, уочава, пише, именује.	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрама.

Енглески језик

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог

језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме дијалоге (до 10 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама, садржајима и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме текстове (до 150 речи), који садрже претежно познате језичке елементе, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о лицима, догађајима и активностима у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе. Писано изражавање: ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: пише реченице и краће текстове (до 70 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем. Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Ученик треба да: у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Медијација: у комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика. Ученик треба да: препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом. Поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у шестом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; у шестом разреду наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа. Потрага за информацијама се врши из различитих извора (интернет, аудио материјал, дечји часописи итд.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом,

повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз, итд.

Активности наставника: током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр.	наставне теме	наставне теме/ области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	број часова за	
					обработку	остале типове часова
1.		Introduction	-комуницирају о свакодневним и тренутним / привременим радњама, писмено и усмено; -разговарају о свакодневним темама везаним за живот у школи; да говоре о себи – где живе, одакле су, шта воле / не воле	2	0	2
2.		Unit 1-My life	-могу да опишу догађаје и искуства из прошлости, писмено и усмено; -знају да опишу животне фазе; -умеју да изразе допадање и недопадање; -комуницирају о члановима уже и шире породице и направе породично стабло; -могу да комуницирају о активносима у слободно време; -знају да упуте и одговоре на позив; -разумеју суштину и детаље дескриптивног текста и дијалога који читају / слушају; -могу да напишу састав о стварној или замишљеној породици; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно - научних области – Историја (ране миграције људи); интеркултурални аспекти (типична породица у ВБ) -могу да предвиђају догађаје у будућности и комуницирају о одлукама, плановима и намерама;	12	4	8
3.		Unit 2- The future The first written test	-умеју да разговарају о научној фантастици; -могу да разумеју и одговоре на питања из анкете; -знају да се снађу, договоре и организују прославу рођендана;	13	4	9

		-могу да комуницирају о превозним средствима и сунчевом систему; -разумеју суштину и детаље научно фантастичне приче коју читају; -разумеју суштину и детаље фото приче о прослави рођендана коју читају и могу да предвиде њен наставак; -разумеју суштину и детаље текста о будућности који слушају; -могу да напишу и илуструју текст о будућности (предвиђања); -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно - научних области– Географија-астрономија (сунчев систем); инеркултурални аспекти (превозна средства у ВБ) умеју да планирају понављање градива; -могу да препознају које су им јаке и слабе стране; -умеју да систематизују и класификују градиво; -примењују стечена знања и вештине у непознатом контексту; -користе време понављања и резултате теста као показатељ шта треба да појачају и додатно увежбавају			
4.	Unit 3- Times and places	-могу да комуницирају о догађајима из прошлости; -могу да опишу слику по сећању; -могу да разговарају о природним појавама и катастрофама; -знају да изразе своје импресије; -разумеју суштину и детаље интервјуа, детективске приче и дијалога (фото приче) о виртуелној сапуници које читају; -разумеју суштину и детаље интервјуа који слушају;	10	4	6

5.	Unit 4- Cities	-могу да напишу интервју и текст о земљи у којој живе; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно-научних области – Географија (часовне зоне); интеркултурални аспекти (ВБ) -могу да комуницирају о знаменитостима градова и места; -могу да питају и кажу где се неко место у граду налази; -знају да питају и кажу шта се даје у биоскопима и позориштима; -умеју да користе изразе и речи у реалној свакодневној комуникацији; -разумеју суштину и детаље блога, садржај стрипа, традиционалне приче и свакодневног дијалога који читају; -могу да сажму дужи текст; -разумеју суштину и детаље дијалога у туристичкој агенцији и о сновима који слушају; -могу да напишу план активности по моделу (план обиласка града) и предлог обиласка главног или неког другог важнијег града у својој земљи (туристички водич); -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно- научних области – Историја (Велика куга у Европи); интеркултурални аспекти (знаменитости Њујорка)	12	4	8
6.	Unit 5 - Experiences The second written test	-могу да комуницирају о искуствима из прошлости, својим амбицијама и жељама; -могу да разговарају о еколошким темама; -умеју да користе изразе и речи у реалној свакодневној комуникацији; -могу да опишу славне личности, националне хероје и легендарне личности, усмено и писмено;	13	4	9

		-могу да направе интервју и разговарају о безбедности на интернету; -разумеју суштину и детаље текста о амбицијама и искуствима који читају; -разумеју суштину и детаље еколошког текста који читају и могу да учествују у дискусији; -разумеју суштину и детаље разговора о искуствима који чују; -могу да напишу краћи текст о својим и туђим искуствима; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно- научних области – ИТ (безбедност на интернету); интеркултурални аспекти (историјске личности у ВБ) -умеју да планирају понављање градива; -могу да препознају које су им јаке и слабе стране; -умеју да систематизују и класификују градиво; -примењују стечена знања и вештине; -користе време понављања и резултате теста као показатељ шта треба да појачају и додатно увежбавају			
7.	Unit 6- What's up?	-могу да кажу како се осећају и комуницирају о телу, здрављу, здравственим проблемима; -знају да дају савете и кажу шта морају / не морају или не смеју да (у)раде и комуницирају о правилима понашања у школи; -препознају и именују међународне знаке упозорења на јавним местима; -знају да прихвате и на учтив начин одбију нечији предлог; -разумеју суштину и детаље дијалога о здравственим проблемима, стрипа о	10	4	6

		обавезама, наративног текста и свакодневног дијалога који читају; -разумеју суштину и детаље наративног текста и дијалога о проблемима и саветима који чују; -могу да напишу краћи текст о својим обавезама, краћу причу по моделу и опишу значење знакова упозорења у свом окружењу;			
		укупно	72	24	48

Циљ допунске наставе наставног предмета: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад.

Задаци: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Медијација: у комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Предвиђени начини реализације допунске наставе: На основу претходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације: коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

Р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
1.	My life	3
2.	Present Tenses	4
3.	The Future	4
4.	Expressing Future	3
5.	Times and places	4
6.	Cities	3
7.	Past Tenses	4
8.	Experiences	4
9.	Present vs Past Tenses	4
10.	What's up	3
Укупно часова:		36

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК- додатна настава 6. разред

Циљ додатне наставе наставног предмета: За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе.

Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника.

Задаци: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. Писано изражавање: ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика, нарочито када је у питању додатни рад.

Предвиђени начини реализације додатне наставе: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умећа и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења). Иновације: коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад.

Програм рада додатне наставе

Р. бр.	наставне теме/области	број
--------	-----------------------	------

наставне теме		часова по теми
1.	Day after day	3
2.	Let's celebrate	4
3.	Characters larger than life	4
4.	Unexplained mysteries	3
5.	Our planet	4
6.	Travel	3
7.	Health & Fitness	4
8.	Food & Fashion	4
9.	Modern life	4
10	Entertainment	3
Укупно часова:		36

Ликовна култура

Циљваспитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци:

развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената;

стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;

развијање способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;

развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;

развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;

подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;

стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;

омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;

развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне,

модерне и савремене уметности.

Задаци:

Ученици треба да:

развијају ликовно-естетски сензибилитет (осетљивост) за спонтани ритам бојених мрља, линија, текстуру, светлину, боју и чулну осетљивост и осећајност за визуелно споразумевање и свет уобразиље у ликовним делима; покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло-тамно, облик-боја, простор, композиција;

посматрају и естетски доживљављају дела ликовних уметности; развијају љубав према ликовном наслеђу;

оспособљавају се за стваралачко преношење визуелно-ликовних искустава у природно-друштвено научна подручја и тако развију интересовање за оплемењивање и заштиту природе и смисао за унапређивање културе живљења;

развијају способности за креативно и апстрактно мишљење;

развијају способности сарадње и самопоуздања у тимском раду;

развијају индивидуално истраживање односа ликовних елемената на примерима националног и светског ликовног уметничког наслеђа.

Начин остваривања програма: Наставни програм предмета *ликовна култура* оријентисан је на процес учења, а не на наставне садржаје. Под учењем се подразумевају сва дешавања на часу која омогућавају стицање знања, умења, навика и вредносних ставова дефинисаних стандардима и програмом, а која припремају ученике за живот у савременом свету. Наставник, као креатор учења, самостално или у тиму бира садржаје и креира наставне јединице. Фокусиран је на планирање смисленог учења кроз занимљиве и корисне задатке и активности које воде ка развоју ученика и достизању исхода. Предложени садржаји су само помоћ наставнику при осмишљавању учења. Наставник има слободу да осмисли садржаје у оквиру савеке теме, да бира и примењује разноврсне наставне методе, технике и поступке. Неки садржаји могу да се уче само информативно (кроз пар

реченица), а неки кроз отворени дијалог, кроз необавезан разговор током рада на задатку, кроз решавање ликовних проблема, кроз тематску наставу, кроз пројекте, кроз истраживачке задатке, кроз игру, симулацију ситуације, играње улога, гледање филма...

Структуру програмских садржаја за пети разред чине четири теме, по две за свако полугодиште. Садржаји су овако организовани да би се омогућило да сваки ученик достигне исходе. Наставник оквирно одређује број часова за реализацију сваке теме. Назив теме је уједно и кључни појам, фокус учења током трајања теме. По завршетку учења теме не завршава се и учење кључног појма. Знања и умења стечена учењем прве теме повезују се са кључним појмом у следећој теми и та нит се наставља до краја године и у наредним разредима. Приликом осмишљавања садржаја у оквиру теме важно је водити рачуна о томе да се садржаји логично надовезују и поступно развијају.

Принцип Очекујем неочекивано на коме се заснивао пређашњи програм, у новом програму је додатно истакнут и односи се не само на истраживање већ и на прилагођавање учења свим неочекиваним приликама – идејама, предлозима (ученика), повољним и неповољним ситуацијама (на пример, снажна временска непогода) и сл. Приликом планирања броја часова и начина учења треба предвидети и пар часова за прилагођавање учења неочекиваним ситуацијама.

Исходи теме су искази о томе за шта је сваки ученик (у мањој или већој мери) оспособљен по завршетку учења теме. Исходе тема не треба изједначавати са исходима задатака/активности, који се дефинишу прецизније (уобичајено их дефинише наставник како би могао лакше да процењује сопствену праксу). Један исход задатка достиже се по завршетку једног задатка/активности. Један исход теме достиже се по завршетку више разноврсних активности, односно тек по завршетку учења теме. Приликом планирања активности и задатака пожељно је да сваки води ка достизању више од једног исхода теме.

Основна карактеристика наставног предмета ликовна култура је усмереност на целокупан развој ученика, а посебно на развој визуелног опажања и креативности. Наставник креира наставу која омогућава развој опажања детаља и целине, способност самосталног повезивања опаженог и визуелно памћење; стваралачко и критичко мишљење; моторику; естетске критеријуме; радозналост; имагинацију; самосталност; самопоуздање; истрајност; одговоран однос према себи, другима, раду и окружењу; поштовање различитих мишљења, култура, идеја и индивидуалног доживљаја опаженог; разумевање себе и других; емпатију; сензибилитет и разумевање визуелног света у коме живе. Учење се одвија у пријатној и педагошки подстицајној атмосфери. Напредак ученика у великој мери зависи од способности наставника да осмисли задатке и активности који ће подстаћи радозналост, мотивисаност за стварање и разумевање сврхе учења.

Практичан ликовни рад у највећој мери омогућава развој стваралачког мишљења, стицање ликовне писмености и оспособљавање за изражавање замисли, идеја, имагинације, утисака, емоција, доживљаја, ставова, запажања, порука... Ученици се изражавају спонтано, али и свесним коришћењем случаја и разноврсних информација као подстицај за стварање оригиналног ликовног рада. Препорука је да наставник примењује разноврсне технике и поступке за развијање креативних идеја, али и да скрене пажњу ученицима на то да на исти начин могу доћи до креативних решења у свакој ситуацији која то захтева. Улога наставника је да сваком ученику омогући да дође до своје идеје (теме) за рад, да одабере одговарајућу технику и материјал у складу са својом идејом, да неспутано истражује.

Оспособљавање за визуелну комуникацију, осим визуелног изражавања, подразумева и разумевање визуелних информација у најширем смислу. Основни услов за разумевање информација је развијено визуелно опажање. Препорука је да наставник прво подстакне ученике да посматрају изглед једноставних предмета са свих страна, под различитим угловима и при различитом осветљењу, да уочавају доминантна својства по којима је предмет препознатљив, а затим да постепено проучавају

сложеније облике. На исти начин, поступно, ученици проучавају природу, окружење, жива бића, начин кретања, уметничка дела и вербално и визуелно изражавају и пореде утиске.

Наслеђе визуелне културе је посебан садржај који се понавља у свакој теми. Предлог ових садржаја није прецизно дефинисан, одређује их наставник или савети националних мањина. Препоручени оквирни број часова за обраду ових садржаја је 4-8 на годишњем нивоу, а за националне мањине према потреби. Садржаји ове области обухватају уметничка дела, уметнички обликоване споменике и грађевине, археолошке налазе, музеје, етно уметност, ношње, одећу одређене намене, производе уметничких заната, појаве, процесе, значајне релације, дешавања у култури, заштиту споменика, уметничка занимања и занимања која су посредно и непосредно везана за визуелну уметност... Ови садржаји се уче на посебним часовима, који могу да се реализују и у музејима, галеријама, на месту дешавања неког културног догађаја... Приликом избора садржаја (тема за разговор) треба имати у виду да оптерећење ученика великим бројем података, нуђење готових решења, као и захтев за меморисањем података или копирањем дела не омогућавају стицање функционалних знања. Препорука је да фокус буде на развијању осећаја за уметничка дела и појаве, на освешћивању ученика о нераскидивој вези визуелне уметности и свакодневног живота, о улози уметника и визуелне уметности у прошлости и у савременом (визуелном) свету. Наставник може да одабере једну тему за разговор, који треба да подстакне ученике на размишљање, али и на долажење до креативних идеја. Не треба заборавити да и садржаји ове области имају стваралачки практичан рад. У петом разреду се ради о коришћењу различитих информација као подстицај за стваралачки ликовни рад, док ће се од седмог разреда ученици уводити и у визуелно обликовање презентација.

Технике и материјал обрађују се кроз кратко упутство за коришћење и савете током рада, у оној мери која је неопходна, јер се учење заснива на самосталном (и у сарадњи са другима) истраживању изражајних могућности прибора и материјала. Технике нису предложене у листи садржаја, већ их наставник бира у складу са планом учења и узрастом ученика, а ученици у складу са својом идејом. Захтев да се континуирано користе (индустријски) рециклиран материјал и материјал за рециклажу (амбалажа за бацање, оштећени предмети који више немају основну функцију, неоштећени али непотребни предмети, неуспели радови...) је појачан.

Напредак ученика процењује се такозваном алтернативном (или аутентичном) методом. Процењивање и оцењивање не треба изједначавати. Сврха процене и самопроцене је праћење напретка ученика како би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика (настава је индивидуализована). Наставник може и да састави чек-листе за процену и самопроцену напретка. Корисно је за ученике да самостално и на погодан и безбедан начин сами каче своје радове да би могли, уз дискретно вођење и посредовање наставника, да пореде решења постављених проблема, како би учили на разликама. Овај вид учења је уједно и вид процене и самопроцене који је сврсисходнији за наставу ликовне културе. Детаљнија објашњења могу се наћи у стручној литератури и на интернету (на пример, <https://www.slideshare.net/jhanebasto/authenticandalternative-assessment-methods>).

Оцењивање постигнућа (нивоа остварености исхода) врши се према Правилнику о оцењивању. Имајући у виду развојну природу предмета која уважава индивидуалне способности и брзину напредовања, неопходно је водити рачуна о томе да се избегне оцењивање даровитости и подстицање борбе за оцену, а да се подржи напредовање у стваралаштву.

Активности ученика: Примањем (учењем), стицањем знања из области ликовне културе, савладавају технолошке поступке ликовног рада у оквиру одређених средстава и медијума и упознају законитости и елементе ликовног језика;

Активности наставника: Усменим излагањем, дијалогом и демонстративно-илустративном методом остварити циљеве и задатке наставног програма.

бр.	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обработку	остале типове часова
1	СПОНТАНИ РИТАМ	опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима поређи утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала исказа своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност	ЛК.1.1.1 · ЛК.1.1.2 · ЛК.1.1.3 · ЛК.2.1.1 · ЛК.2.1.2 ·	4	3	1
2	ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМ ЕВАЊЕ	поређи различите начине комуницирања од праисторије до данас примени знања о ритму, линији, облику и материјалу да би обликовао/ла убедљиву поруку изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом тумачи једноставне визуелне информације објасни зашто је наслеђе културе важно	ЛК.2.1.1 · ЛК.2.1.2 · ЛК.1.3.2 · ЛК.1.3.3 · ЛК.1.3.4 · ЛК.2.2.1 · ЛК.2.2.2	3	2	1

			- ЛК.2.3.1 .			
3	ТЕКСТУРА	пореди текстуру из природе и окружења гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад користи различите материјале и примењује их као уметничко средство обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност тактилно процењује материјале и наносе	- ЛК.2.2.1 . - ЛК.3.2.3 . - ЛК.2.2.2 . - ЛК.3.2.4 .	6	5	1
4	СВЕТЛИНА	да разликује валер од тона да овладају начином валеризације осети однос светло, тамно примени валере у свим сликарским техникама	- ЛК.2.2.1 . - ЛК.3.2.3 . - ЛК.2.2.2 . - ЛК.3.2.4 .	7	1	1
5	БОЈА	распознаје топле и хладне боје и њихово значење у сликарству уозна врсте боја да уозна историјат настанка боја да кроз примену боја спозна њихов однос и снагу мешањем различитих тонова схвати богатство тонова	- ЛК.1.1.1 . - ЛК.2.1.1 . - ЛК.1.3.4 . - ЛК.3.2.1 . - ЛК.3.2.4 . - ЛК.3.2.3 .	12	11	1

		кроз проучавање дела великих мајстора, схвати симболику тонова и односа, кроз контрасте, наносе, потезе уметника				
6	СВЕТ УОБРАЗИЉ Е У ЛИКОВНИМ ДЕЛИМА	поређи различите уметничке правце и схвати маштовитост, као идеју водиљу примени све оно што је представљено током наставе у својим радовима схвати повезаност музике, ритма, светлости, таме, развија машту и препусти се својим емоцијама током стварања	ЛК.1.3.1 . ЛК.1.3.2 . ЛК.1.3.3 . ЛК.1.3.4 . ЛК.3.3.1 .	3	2	1
укупно:				36	30	6

Музичка култура

Циљеви и задаци:

Општи циљ наставе музичке културе је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.

Остали циљеви и задаци наставе музичке културе су:

- оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања;
- развијање осетљивости за музичке вредности;
- неговање способности извођење музике (певање, свирање);
- стицање навике слушања музике,
- подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање и стварање музике);
- развијање критичког мишљења;

- уознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности;
- уознавање занимања музичке струке.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- певају песме по слуху;
- обраде просте и сложене тактове;
- усвајају нове елементе музичке писмености;
- свирају на дечијим музичким инструментима;
- изводе дечије народне и уметничке игре;
- импровизују мелодије на задати текст;
- уознају звуке нових инструмената;
- слушају вредна дела уметничке и народне музике.
- уознавање стилске епохе и музике средњег века и ренесансе

Начин остваривања програма:

У програму музичке културе истакнуто место има слушање музичких дела и активно музицирање (певање и свирање). Основе музичке писмености и музичко-теоретски појмови у оваквом приступу планирани су у функцији бољег разумевања музике и музичког дела.

Основни принцип у остваривању циљева и задатака треба да буде активно учешће ученика на часу, а наставна јединица је увек уметничко дело. При томе треба обухватити сва подручја предвиђена за тај разред и комбиновати разне методе у настави.

Настава музичке културе остварује се кроз:

- певање, свирање и основе музичке писмености;
- слушање музике;
- дечје музичко стваралаштво;

Активности ученика: Певање песама са нотног текста и по слуху, свирање лакших инструменталних дела по слуху и са нотног текста на металофонима, слушање вокално инструменталних композиција различитог садржаја, ритмичким и звучним ефектима креирати различите пратње за бројалице, песме, игре, стихове, импровизација мелодије на задати текст. Групним и појединачним певањем или свирањем развија се способност ученика да активно учествују у музичком животу своје средине.

Активности наставника: Усменим излагањем, дијалогом и демонстративно-илустративном.

Прилагођава програм имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика;

Прилагођава уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Креира свој годишњи, тј. глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове.

Дефинише исходе на три нивоа: основне које достижу сви ученици, оне које би већина ученика требало да достигне и напредне које достижу најобдаренији ученици.

Оспособљава ученике за коришћење уџбеника, као и других извора сазнања

Годишњи фонд часова: 36 недељни фонд часова: 1

рб.	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	Човек и музика	ученик ће бити у стању да: препозна музику старих епоха као инспирацију у савременој музици; препозна и отпева химне; користи могућности ИКТ-а у извођењу и слушању музике.	Мк.1.1.1 1.1.2 1.2.1 1.3.1 2.1.2	1	1	/
2.	Певањем и свирањем упознајемо музику	ученик ће бити у стању да: издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима; објасни како је музика повезана с другим уметностима и областима ван уметности (религија, технологија записивања и штампања нота, извођачке и техничке могућности инструмената); изводи музичке примере користећи глас, самостално и у групи; изводи музичке примере користећи глас, покрет, традиционалне или ритмичке инструменте, самостално и у групи; примењује правилну технику певања; примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; развија координацију и моторику кроз свирање и покрет; изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;	Мк.1.1.1 1.1.2 2.1.1 2.1.3 3.1.1. 3.1.2 3.1.3 3.1.4 1.2.1 1.2.2. 1.2.3 1.2.4 2.2.1 2.2.2 3.2.2 3.2.3	29	23	6

		идентификује репрезентативне музичке примере; коментарише слушано дело –извођачки састав и инструменте; повеже различите видове музичког изражавања с друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима; објасни како је музика повезана с другим уметностима и областима ван уметности (религија); користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво; коментарише слушано дело – динамичке елементе; коментарише слушано дело –темпо; критички просуђује, анализира и аргументовано доноси мишљење о музичком делу; препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; критички сагледава лош утицај прегласне музике на здравље; понаша се у складу с правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; учествује у школским приредбама и манифестацијама;				
3.	Музика средњег века и ренесансе	Ученик ће бити у стању да: наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период средњег века; наведе начине и средства музичког изражавања у средњем веку у Европи и Србији; разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике музике средњег века;	Мк.1.2.1 1.2.2 1.2.3 1.2.4 2.2.1 2.2.2 3.2.1	4	3	1

		уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у средњем веку; идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века; објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; искаже своје мишљење о значају и улози музике у средњем веку у Европи и Србији; наведе начине и средства музичког изражавања у ренесанси; објасни како је друштвени развој утицао на начине и облике музичког изражавања у ренесанси; искаже своје мишљење о значају и улози музике у ренесанси.	3.2.2 3.2.3			
4.	Музички инструменти	Ученик ће бити у стању да: класификује инструменте по начину настанка звука; опише основне карактеристике инструмената с диркама; опише основне карактеристике клавира, чембала, оргуља... користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација).	Мк.1.2.2 1.2.3 2.2.1 3.2.1 3.2.2	2	2	/
укупно:				36	29	7

Опште предметне компетенције:

На основу музичког искуства у основној школи ученик ужива у музици и отворен је за различите уметничке садржаје.

Користи музичко знање и вештине да изрази своја осећања, размишљања, ставове и на креативан и конструктиван начин остварује своје циљеве.

Искуство и вештину у слушању и опажању приликом индивидуалног и групног музицирања примењује у комуникацији са другима.

Музичка искуства подстичу ученика да разлике сматра предностима што користи у развијању идеја и сарадње.

Користи знања о музици у разумевању савремених догађаја, историје, науке, религије, уметности и сопствене културе и идентитета.

Развија критички однос према музици. Има одговоран однос према традицији свог народа и других култура.

Међупредметне компетенције:

Компетенције за целоживотно учење - Ефикасно користи различите методе учења. Уме да процени степен у ком је овладао градивом. Ученик уочава структуру градива тј. активно одваја битно од небитног

Вештина комуникације - Изражава своје ставове и мишљења, осећања и вредности на позитиван и аргументован начин. Негује културу дијалога.

Развија комуникације путем интернета и телефона.

Дигитална компетенција - Подразумева сигурну и критичку употребу електронских медија у учењу, у слободном времену и комуницирању

Вештина сарадње - Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе. Доприноси постизању договора о заједничком раду. Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе учествовањем у креирању школских приредби, догађаја и пројеката

Брига за здравље - критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље

Естетска компетенција - подразумева прихватање важности креативности и естетских вредности у читавом низу медија и у свим уметностима

Предузетничка компетенција - Уме да идентификује и адекватно представи своје вештине и способности кроз јавне наступе

Праћење и вредновање наставе и учења:

Настава музичке културе подразумева учешће свих ученика, а не само оних који имају музичке предиспозиције. Битни фактори за праћење музичког развоја и оцењивање су ниво постигнућа у односу на дефинисане исходе као и рад, степен ангажованости, кооперативност, интересовање, умешност и креативност. Начин провере и оцена треба да подстичу ученика да напредује и активно учествује у свим видовима музичких активности. Главни критеријум за процес праћења и процењивања је начин ученичке партиципације у музичком догађају, односно да ли је ученик у стању да прати музичко дело при слушању, како изводи и ствара музику користећи постојеће знање. У зависности од области и теме, постигнућа ученика се могу оценити усменом провером, краћим писаним проверама до 15 минута и проценом практичног рада, као и стваралачког ангажовања. Поред ових традиционалних начина оцењивања, треба користити и друге начине оцењивања као што су: допринос ученика за време групног рада, израда креативних задатака на одређену тему, рад на пројекту и специфичне вештине.

У процесу вредновања резултата учења наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитета перцепције и начин размишљања приликом слушања, као и примену теоретског знања у музицирању. Наставник треба да мотивише ученика на даљи развој, тако да ученик осети да је кроз процес вредновања виђен и подржан, као и да има оријентацију где се налази у процесу развоја у оквиру музике и музичког изражавања. Када је у питању вредновање области Музичко стваралаштво треба вредновати у смислу стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела, јер су и најскромније музичке импровизације, креативно размишљање и стварање, педагошки оправдане.

Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања.

Историја

Циљ: Циљ наставе историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна историјска знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Задаци: Задаци наставе историје су да ученици уочавају узроке, токове и последице догађаја, да увиђају значај постојања различитих народа, култура, језика, да познају националну и општу историју-политичку, економску, друштвену, културну као и историју суседних народа и држава.

Начин остваривања програма: Средњи век обухвата више од хиљаду година. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве и задатке предмета. Наставни програм се може допунити садржајима из локалне средњовековне прошлости. Историја је погодан предмет за подстицање критичког мишљења и одвајања битног од небитног. Историја је наративни предмет и подстиче ученике на радозналост и развијање говорне културе.

Да би се схватили догађаји прошлости ученику, поред живе речи наставника помажу још уџбеник, текстови, карте, атлас, музејски експонати, културно историјски споменици, документарни и играни видео и дигитални материјали итд. Постоји природна веза историје са другим обавезним и изборним предметима (географија, српски језик, ликовна култура, музичка култура, верска настава, грађанско васпитање..)

Активности ученика: Посматра, слуша, бележи, самостално ради, износи своје мишљење. Читају и коментаришу приступачне историјске изворе као и различиту литературу. Самостално истражују теме за које су заинтересовани.

Активности наставника: Разговара, предаје, објашњава, припрема самосталне задатке за ученике, подстиче ученике на изношење сопственог запажања и мишљења, развија критичко и аргументовано изношење ставова.

рб.	наставне теме/области		број	бр. часова за
-----	-----------------------	--	------	---------------

наставне теме		исходи-по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	часова по теми	обраду	остале типове часова
1.	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	- образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; - пореди историјске појаве; - наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем и раном новом веку;	ИС 1.1.1 ИС 1.1.2 ИС 1.1.4 ИС 1.1.5 ИС 1.1.6	3	2	1
2.	ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	- наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем; - на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава); - сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; - приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена; - на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у средњем и раном новом веку; - идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века; - изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице;	ИС1.1.4 ИС1.1.6 ИС 1.1.8; ИС 1.1.9; ИС1.1.10 ИС 1.2.1 ИС 1.2.3 ИС 1.2.4 ИС 2.1.1 ИС 2.1.3 ИС 2.1.6 ИС 3.1.1 ИС 3.1.5 ИС 3.1.6	18	9	9
3.	ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	- разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку;	ИС 1.1.4 ИС 1.1.6 ИС 1.1.8	36	20	16

		-на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности; -образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог века; - идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку; - илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; – разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини; – илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века у савременом друштву; – користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.	ИС 1.1.9 ИС1.1.10 ИС 1.2.1 ИС 1.2.3 ИС 1.2.4 ИС 2.1.1 ИС 2.1.3 ИС 3.1.1 ИС 3.1.5 ИС 3.1.6			
4.	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ	-поређи положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку; -на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и	ИС 1.1.4 ИС 1.1.8 ИС 1.1.9 ИС1.1.10 ИС 1.2.1	15	8	7

		историјске од легендарних личности; - идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку; - илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; - разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини; - користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе; - учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.	ИС 1.2.4 ИС 2.1.1 ИС 2.1.2 ИС 2.1.3 ИС 2.1.4 ИС 3.1.1 ИС 3.1.5 ИС 3.1.6 ИС 3.2.6 ИС 3.2.7			
укупно:				72	39	33

Програм рада допунске наставе

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Задаци: Боље уочавање најзначајнијих догађаја, процеса и историјских личности које су обележиле период средњег века, као и повезивање догађаја из националне са догађајима из опште историје. Стицање комплетне слике историје одређеног народа и његове државе у средњем веку, начин живота различитих друштвених слојева као и развијање критичког мишљења.

Начин остваривања програма: Посебна пажња ће бити посвећена ученицима који имају потешкоћа приликом усвајања нових знања, постављањем питања и вођењем ка правом одговору обезбеђује се правилно разумевање историјских догађаја и процеса као и успешно памћење.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Основи проучавања прошлости	3

2	Европа, Средоземље и српске земље у раном средњем веку	10
3	Европа, Средоземље и српске земље у позном средњем веку	15
4	Европа, свет и српске земље у раном новом веку	8
укупно:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ:Додатни рад се организује за ученике који показују веће интересовање и жељу за новим сазнањима која превазилазе оквире предвиђене планом и програмом, са циљем повезивања и примене наученог у свакодневном животу.

Задаци: Оспособљавање ученика да јасно и концизно износе своја мишљења и ставове и да иста сучељавају, учећи при томе вештину дискутовања и аргументованог разговарања. Посебну пажњу посветити развијању свести о државној и националној припадности, неговању како српске, тако и културе и традиције националних мањина.

Начин остваривања програма: Посебна пажња биће стављена на занимљива питања и теме, односно на оне теме за које су ученици показали највише интересовања. Акценат ће бити стављен на самосталне радове ученика и њихово излагање уз помоћ модерних технологија.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Велика сеоба народа	4
2.	Тајанствена Византија	6
3.	Стари Словени	3
4.	Србија у доба Немањића	15
5.	Српска држава након пропасти царства	5
6.	Нова откривања света у новом веку	3
укупно:		36

Географија

Циљ: циљ учења географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и

глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Задачи: задаци наставе географије су вишеструки, а њиховим остваривањем ученици се оспособљавају да стичу и развијају знања и разумевања, умења и ставове према светским и националним вредностима и достигнућима.

Начин остваривања програма:

Садржаји шестог разреда распоређени су у седам тематских целина. У обради прве теме *Друштво и географија*, ученици треба да се упознају са општим предметом проучавања ове, веома широке области географије. Друштвена географија представља систем географских дисциплина, које се, свака из свог угла, баве односом човека (друштва) и географског простора (географске средине) у најширем смислу. На реализацији првог исхода, који се односи на успостављање веза између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса, ради се током читаве године, а исход се остварује на крају шестог разреда.

Друга тема је *Географска карта* чини скуп знања и вештина којима ученици треба да овладају у настави географије, а односе се на познавање географске карте, њено практично коришћење и начине оријентисања у простору.

Трећу тему *Становништво* чине садржаји који третирају основне појаве и процесе у развоју становништва и њихове просторне карактеристике. Ученике треба упознати са одликама и факторима демографског развоја, распоредом становништва на Земљи, као и његовим структурним обележјима.

У оквиру четврте теме - *Насеља* предвиђено је да се ученици упознају са основним појавама и процесима (законитостима) у развоју насеља у Србији, Европи и свету.

Пету тему *Привреда* чине садржаји из области економске географије у оквиру којих ученици треба да се упознају са основним појмовима о привреди, факторима развоја привреде и појединих привредних делатности, утицајем привреде на географски простор, концептом одрживог развоја и да се уведу у регионалне разлике у развоју светске привреде.

Шеста тема је *Држава* која треба ученика да упозна са политичко-географским карактеристикама државе, дефинише појам државе, њене елементе и укаже на време и место настанка првих држава у свету.

Након обраде друштвено-географских појава и процеса, ученици се уводе у садржаје регионале географије као трећег субсистема географских наука. На првом часу у склопу ове наставне теме ученици уче шта је предмет проучавања регионалне географије и које је њено место у систему географских наука. У програму наставе и учења за шести разред основне школе планирано је да се направи увод у регионалну географију Европе. Седма наставна тема *Географија Европе* обухвата основне појмове о континенту: географски положај, границе и величину, природне одлике и друштвене одлике и то према шеми како су проучаване друштвено-географске теме.

Активности ученика: слуша, описује, дискутује, оријентише се на карти, оријентише се у простору, самостално се служи географском картом на часу, примењује стечена знања у решавању проблемских задатака, примењује средства ИКТ-а, учествује у обнављању градива.

Активности наставника: припрема, реализује и анализира наставни процес, дефинише активности и садржаје, врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава, креира и реализује час у циљу постизања квалитетне наставе, сарађује са колегама и размењује мишљења, одговара на ученичка питања, прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће, прати ефекте свога рада.

рб.	наставне теме/области	исходи		број	бр. часова за
-----	-----------------------	--------	--	------	---------------

наставне теме			стандарди	часова по теми	обрату	остале типове часова
1.	ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА	- успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса;	ГЕ 1.3.1.	1	1	
2.	ГЕОГРАФСКА КАРТА	- одређује математичко географски положај на Земљи; - анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; - оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе;	ГЕ 1.1.1. ГЕ 1.1.2. ГЕ 1.1.3. ГЕ 2.1.1. ГЕ 2.1.2. ГЕ 2.1.4. ГЕ 3.1.1.	13	7	6
3.	СТАНОВНИШТВО	- доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; - анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; - анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група;	ГЕ 1.3.1. ГЕ 2.3.1. ГЕ 2.1.3. ГЕ 3.3.1.	8	5	3
4.	НАСЕЉА	- анализира географски положај насеља; - објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; - доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима;	ГЕ 1.3.1. ГЕ 3.3.1.	8	4	4
5.	ПРИВРЕДА	- уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности;	ГЕ 1.3.2. ГЕ 3.3.2.	11	7	4

		- доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине; - вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету;				
6.	ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ	- објасни политичко-географску структуру државе; - представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света;	ГЕ 2.3.2.	15	9	6
7.	ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	- објасни како се издвајају географске регије; - илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.	ГЕ 1.4.2. ГЕ 2.4.2. ГЕ.3.4.2. ГЕ.3.1.1.	16	10	6
Укупно часова				72	43	29

Програм рада допунске наставе

Циљ: уочавање и разумевање појава и процеса у природи и друштву, развијање способности за активно стицање знања из географије кроз учење

Задаци: оспособити ученике да постављају питања и идентификују тешкоће на које наилазе при учењу, оспособити ученике да се служе географском картом као извором географских знања и информација

Начин остваривања програма: индивидуални рад са ученицима који нису добро савладали градиво на часовима редовне наставе и имају потешкоћа у учењу

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Географска карта	4
2.	Становништво и насеља на Земљи	4
3.	Привреда	3
4.	Држава и интеграциони процеси	3
5.	Географија Европе	5

укупно:	19
---------	----

Програм рада додатне наставе

Циљ: обогативање знања о природним ресурсима, њиховој ограничености и одрживом коришћењу, активан однос према природном и друштвеном окружењу

Задаци: оспособити ученике да самостално или у групи прикупљају, класификују, анализирају, исказују и користе географске информације, развијање способности за извођење једноставнијих истраживања.

Начин остваривања програма: додатним радом обухваћени су они ученици који показују виши степен интересовања за овај предмет, а садржаје који се реализују кроз редовну наставу савлађују са лакоћом. Теме које ће се обрађивати на додатној настави пратиће програм редовне наставе, а реализоваће се кроз групни рад и рад у паровима.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Демографска слика света	4
2.	Насеља	2
3.	Привредне делатности	3
4.	Државе у свету	4
5.	Интеграциони процеси у свету	3
6.	Европа	5
укупно:		21

Циљ: Циљ учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Исходи: Ученика треба оспособити да:

прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе и рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису);

одреди супротан број, апсолутну вредност и реципрочну вредност рационалног броја;

израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева;

реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину;

примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама;

прикаже податке и зависност између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм);

тумачи податке приказане табелом и графички;

класификује троуглове односно четвороуглове на основу њихових својстава;

конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова;

уочи одговарајуће елементе подударних троуглова;

утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности;

конструише троугао, паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови троуглова и четвороуглова и дијагонала четвороугла);

примени својства троуглова и четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима;

сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама;

одреди центар описане и уписане кружнице троугла;

примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима;

израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост.

Начин остваривања програма: Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици остваре исходе, и да изабере

одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за одређене исходе потребно више времена, активности и рада на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја, треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Активности ученика: прати, уочава, препознаје, упоређује, повезује, усваја знања, примењује, издаја, групише, доноси закључке, истражује, систематизује, увежбава, понавља, употребљава, примењује, коментарише.

Активности наставника: одређује садржаје за реализацију циља и исхода, одабира наставна средства и литературу, организује и реализује наставне активности, подстиче креативност и самосталност ученика, подржава ученике у раду, омогућује примену стечених вештина, прати ток рада ученика, подстиче размену идеја међу ученицима, одабира задатке и проблеме, формулише проблем, партнер је у педагошкој комуникацији, прати напредовање сваког ученика, прати ефекте сопственог рада и омогућава самоевалуацију ученика, сарађује са колегама сродних научних дисциплина. обавештава, предлаже, води дискусију, подстиче, објашњава

бр.	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обреду	остале типове часова
1.	Цели бројеви	- прочита, запише, упоређи и представи на бројевној правој цели бројеве	О. ниво: МА.1.1.1.	24	10	14

		- одреди супротан број и апсолутну вредност целог броја - израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину у скупу целих бројева - реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз	МА.1.1. 3. МА.1.1. 4. МА.1.1. 6.С. ниво: МА.2.1. 2. МА.2.1. 4.Н. ниво: МА.3.1. 1. МА.3.1. 3.			
2.	Троугао	- класификује троуглове на основу њихових својстава - конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова - уочи одговарајуће елементе подударних троуглова - утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности - конструише троугао на основу задатих елемената (странице и углови) - примени својства троуглова у једноставнијим проблемским задацима - одреди центар описане и уписане кружнице троугла	О.ниво : МА.1.3. 1. МА.1.3. 2. МА.1.3. 6.С. ниво: МА.2.3. 2. МА.2.3. 6.Н. ниво: МА.3.3. 1. МА.3.3. 2. МА.3.3. 6.	24	10	14
3.	Рационални бројеви	- прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе и рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису) - одреди супротан број, апсолутну вредност и реципрочну вредност рационалног броја - израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева	О. ниво: МА.1.1. 1. МА.1.1. 2. МА.1.1. 3. МА.1.1. 4. МА.1.2. 1. МА.1.2. 4.	51	22	29

		- реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину - примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама - прикаже податке и зависност између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм) - тумачи податке приказане табелом и графички	МА.1.3. 2. МА.1.4. 1. МА.1.4. 3. МА.1.5. 1. МА.1.5. 2. МА.1.5. 3. МА.1.5. 4.С. ниво: МА.2.1. 1. МА.2.1. 2. МА.2.1. 4. МА.2.2. 1. МА.2.2. 4. МА.2.2. 5. МА.2.5. 1. МА.2.5. 4.Н. ниво: МА.3.1. 1. МА.3.1. 3. МА.3.2. 1. МА.3.2. 4. МА.3.3. 2. МА.3.5. 1. МА.3.5. 3. МА.3.5. 4.			
4.	Четвороугао	- класификује четвороуглове на основу њихових својстава	О. ниво: МА.1.3.	20	9	11

		- конструише паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови, и дијагонала четвороугла) - примени својства четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима - сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама - примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима	1. МА.1.3. 2.С. ниво: МА.2.3. 2. МА.2.3. 6.Н. ниво: МА.3.3. 1. МА.3.3. 2. МА.3.3. 6.			
5.	Површина четвороугла и троугла	- израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост	О. ниво: МА.1.3. 1. МА.1.3. 2. МА.1.3. 6. МА.1.4. 1. МА.1.4. 2. МА.1.4. 4.С. ниво: МА.2.3. 2. МА.2.4. 1. МА.2.4. 3.Н. ниво: МА.3.3. 2. МА.3.4. 1. МА.3.4. 2.	17	4	13
	Писмени задаци			8		8
укупно:				144	55	89

Програм рада допунске наставе

Циљ: Пружати неопходну помоћ ученицима који из било којих разлога нису савладали програмске садржаје. Кроз самостални рад учинити наставне садржаје јаснијим, једноставнијим и доступнијим. Оспособити ученике да усвоје и надокнаде наставно градиво пропуштено у претходним разредима. Диференцирањем наставе омогућити ученицима да савладају неопходно градиво за наредни разред.

Задачи: Приликом рада са ученицима треба обратити пажњу само на најосновније и најбитније ствари. Приликом рада посебну пажњу обратити на индивидуални рад са сваким учеником.

Извршити систематизацију наставних садржаја и ученике који заостају у раду оспособљавати за усвајање нових наставних садржаја.

Начин остваривања програма: Програм допунске наставе се реализује са 36 часова у току школске године. Одредити термин за одржавање у току радне недеље, прилагођен распореду ученика.

По договору са групом може се мењати време и учесталост одржавања часова.

Укључити ученике који су у петом разреду показали да имају потешкоће у савладавању програма. Евидентирати их у дневнику за допунску наставу. Пратити њихове активности и обавештавати одељењског старешину. Одељењски старешина обавештава њихове родитеље. На часове допунске наставе долазе ученици и ван уочене групе у циљу превазилажења проблема у учењу.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Скуп Z	6
2.	Троугао	8
3.	Скуп рационалних бројева	14
4.	Четвороугао	4
5.	Површине троугла и четвороугла	4
укупно:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ: У шестом разреду циљ додатног рада је да ученици који покажу знатно интересовање, имају могућност да своје знање прошире. Надограђивње знања стечено на редовној настави оствариће се у раду са ученицима пре свега израдом нестандартних задатака и тежих задатака који су се појављивали на такмичењима свих нивоа, као и у самосталном раду и проналажењу података преко интернета.

Задаци: Садржаји додатне наставе морају, пре свега, бити везани за садржаје овог разреда и на тај начин бити њихова интензивнија обрада. Уз то, могу да се изаберу и све друге занимљиве теме водећи рачуна да су садржајем битне за надограђивање знања потребних за планирана такмичења.

Начин остваривања програма: На основу интересовања, и ангажовања у раду додатне наставе у прошлом разреду евидентирати ученике у дневнику за додатну наставу. У складу са распоредом одредити термине у недељи за одржавање часова. Припремати задатке по темама и давати ученицима за самосталан рад. На часовима додатне наставе свеобухватно се бавити темом и задацима које су ученици решавали.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Цели бројеви	3
2.	Троугао	7
3.	Рационални бројеви	4
4.	Четвороугао	3
5.	Проблемски задаци	6
6.	Задаци са претходних такмичења	6
7.	Остале теме	7
укупно:		36

Биологија 6. разред

Циљ:

стицање основних знања о животном простору, начину живота, основној грађи, разноврсности и значају биљног и животињског света, као и гљива, упознавање са физиолошким процесима људског организма.

Задачи: суочавање са потребом класификовања живог света, са сличностима и разликама у грађи и начину живота, да схвате улогу инсеката у природи, упознају болести које преносе животиње, да схвате значај бриге о потомству птица и сисара, да схвате одговоран однос према животињама, ток развоја живота на Земљи, да разумеју еволуцију живог света, да схвате значај биљака за опстанак живота, да се упознају са органским системима човека и да развијају своју еколошку свест. Начин остваривања програма: обрадом, утврђивањем, систематизацијом, дијалогом, ППТ, огледним и угледним часовима...

Наставник треба да остварује:

- 1) теоријску наставу, практичну наставу и вежбе;
- 2) допунски и додатни рад, праксу и практичан рад када су одређени наставним планом и програмом
- 3) рад у секцијама;
- 4) друге факултативне облике образовно-васпитног рада са ученицима
- 5) припремање задатака, пружање стручне помоћи ученицима
- 6) припремање ученика за учествовање у планираним и верификованим такмичењима која се организују у оквиру школе, на нивоу Републикешироке могућности за примену различитих наставних метода и употребу расположивих наставних средстава и информационих технологија

Активности ученика:

Ученици треба да:

- 1.уоче потребу за класификовањем живог света због његове велике разноврсности
- 2.уочавају сличности и разлике у грађи и начину живота биљака, гљива и животиња
- 3.упознају основне појмове о природном систему животиња
- 4.упознају животни простор, начин живота, грађу, разноврсност и значај праживотиња
- 5.упознају животни простор, начин живота, спољашњу грађу и основе унутрашње грађе, разноврсност и значај сунђера, дупљара, црва, мекушаца, зглавкара и бодљокожаца
6. схвате улогу инсеката у природи
7. упознају болести које изазивају или преносе животиње, начин преношења и превенцију
8. упознају животни простор, начин живота, грађу, разноврсност и значај риба, водоземаца, гмизаваца, птица и сисара
9. схвате значај бриге о потомству птица и сисара
10. схвате значај одговорног односа према животињама
- 11.сазнају основне научне чињенице о току и развоју живота на Земљи и етапе Земљине историје
12. знају да живот на Земљи има историју са којом се могу упознати на основу фосилних остатака
13. разумеју еволуцију живог света и схвате њен значај у формирању савременог биолошког мишљења

Активности наставника:

Програмски садржај наставног предмета биологија односи се на научну дисциплину зоологија. Наставне теме логички су распоређене у пет тематских целина: Увод, Праксис, Царство животиња, Угро-женост и заштита животиња и увод у Еволуцију живог света. Приликом обраде акценат ће бити стављен на животни простор, начин живота, разноврсност и значај појединих група. Помоћу демонстративноилустративних метода и метода практичног рада ученици ће лакше савладати предвиђено градиво. Заинтересовани ученици моћи ће на часовима секције да кроз посете природњачком музеју и мини зоолошком врту у сарадњи са ветеринаром прошире своја знања и још више заволе предмет.

Глобални план рада

рб.	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	Јединство грађе и функције као основа живота	-упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; -повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; -одреди положај органа човека и њихову улогу; -цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; -користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање препарата; -хумано поступа према организмима које истражује; -користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. -табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; -разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може да примени	Упознавање са грађом и особинама живих бића. Упознавање са биолошким нивоима организације живог света. Детаљније упознавање са грађом прокариотске и еукариотске ћелије, биљном и животињском ћелијом.	36	15	21
2.	Живот у екосистему	-направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише;	Упознавање са односом	16	8	8

		-размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима; -илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином; -истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; -користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата, - табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; - разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може да примени	између живих бића и неживе природе и условим а животне средине. Упознавање и разрађивање основних еколошких појмова. Развијање еколошке свести.			
3.	Наслеђивање и еволуција	- идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији, - повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; - користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата, - табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; - разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може да примени	Упознавање са основним принципима и механизмима наслеђивања. Разликовање правила природне и вештачке селекције. Упознавање са појмовима варијабилности и правилама	6	3	3

			наслеђи вања.			
4.	Порекло и разноврсност живог света	- групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; - одреди положај непознате врсте на „дрвету живота”, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама; - користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. - табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; - разматра, у групи, шта и како је учио и где та знања може да примени.	Упознавање са поделом живог света и основним начелима сврставања живих бића. Упознавање са Дрветом живота и породичним стаблом.	6	3	3
5.	Човек и здравље	- прикупи податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њихових истраживања; - одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; - доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; - збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; - повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине; - користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. - табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; - разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може да примени	Упознавање са значајем здраве хране и уредног начина живота за људско здравље. Упознавање са превентивом од различитих заразних болести.	8	4	4

	укупно:	72	33	39
--	---------	----	----	----

Програм рада допунске наставе

Циљ:

Циљ допунске наставе је да ученик, који то није у могућности на редовној настави, уз допунску помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм биологије за основну школу.

Задаци:

- Усвојити знања из биологије
- Индивидуализација наставе,
- Стимулисање ученика за рад,
- Развијање интересовања ученика према природним наукама, нарочито биологији
- Оспособити ученика за самосталан рад

Начиностваривањапрограма:

- 1 час недељно у току школске године, а према потреби ученика индивидуализираним обликом рада или у групама са ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Јединство грађе и функције као основа живота	1
2	Живот у екосистему	2
3	Наслеђивање и еволуција	3
4	Порекло и разноврсност живог света	1
5	Човек и здравље	2
Укупно часова:		9

Програм рада додатне наставе

Циљ:

-да ученици који показују посебно интересовање за предмет биологија развију научно и критичко мишљење , способност решавања проблема

-развијати радне вештине

-развијати позитиван став према биологији и природним наукама

-подстицање ученика на креативност

-развијање самопоуздања кроз извођење огледа, дискусију о резултатима и самостално доношење закључака

Задаци:

- да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Начин остваривања програма:

- да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

- Садржаји програма додатне наставе биће усклађени са потребама ученика и у зависности од наставног плана и програма одговарајућег предмета.

- Часови додатне наставе биће организовани током наставне године, а у складу са Правилником о календару школских такмичења и смотри ученика.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Јединство грађе и функције као основа живота	2
2	Живот у екосистему	2
3	Наслеђивање и еволуција	2
4	Порекло и разноврсност живог света	1
5	Човек и здравље	2
Укупно часова:		9

Циљ:

Општи циљ наставе физике јесте да ученици упознају природне појаве и основне природне законе, да стекну основну научну писменост, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање. Остали циљеви и задаци: Развијање функционалне писмености, упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици, разумевање појава и процеса на основу физичких закона, развијање радозналости, способности рационалног расуђивања, развијање логичког и апстрактног мишљења, схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења, развијање способности за примену знања из физике, развијање радних навика и склоности ка изучавању наука о природи, развијање свести о сопственим знањима

Задаци: Развијање функционалне писмености, упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици, разумевање појава и процеса на основу физичких закона, развијање радозналости, способности рационалног расуђивања, развијање логичког и апстрактног мишљења, схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења, развијање способности за примену знања из физике, развијање радних навика и склоности ка изучавању наука о природи, развијање свести о сопственим знањима.

Активности ученика: Ученик треба да: кроз већи број занимљивих и атрактивних демонстрационих огледа схвати како физика истражује природу, уме да рукује мерилима и инструментима за мерење (метарска трака, лењир, мензура, динамометар), упозна појам апсолутне и релативне грешке и како настаје грешка при читавању скала мерних инструмената, користи јединице SI система, усвоји основне представе о механичком кретању и зна величине које карактеришу равномерно праволинијско кретање, на основу узајамног деловања тела схвати силу као меру узајамног деловања, усвоји појам масе и тежине и разлику између њих, уме да одреди густину тела, усвоји појам притиска и разуме паскалов закон.

Активности наставника:

-Једноставни експерименти

- Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

-Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике:

1. излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе
2. решавање квалитативних и квантитативних задатака
3. лабораторијске вежбе
4. коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја
теме (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.)
5. систематско праћење рада сваког појединачног ученика.

Наставник планира домаће задатке у својој редовној припреми за час. При одабиру задатака, наставник тежину задатка прилагођава могућностима просечног ученика. О решењима домаћих

задатака дискутује се на следећем часу, како би ученици добили повратну информацију о успешности свог самосталног рада.

-Праћење рада ученика

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе. Недопустиво је да наставник од ученика тражи само формално знање уместо да га подстиче на размишљање и логичко закључивање.

Глобални план рада

Ред.број наставне теме	Наслов теме	Исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	Стандарди	Број часова по теми	Број часова за лаб. вежбе
1.	Увод			4	/
2.	Кретање	-разликује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину;	2.6.1; 2.6.1; 3.7.2;	14	1
3.	Сила	-разликује деловање силе Земљине теже од тежине тела; -демонстрира утицај трења и отпора средине на кретање тела и примењује добре и лоше стране ових појава у свакодневном животу; -демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, узајамно деловање наелектрисаних тела и узајамно деловање магнета, притисак чврстих тела и течности;	2.1.1; 2.1.2;2.6.1; 2.6.1; 2.6.1; 3.7.2;	14	/
4.	Мерење	изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега); процењује вредност најмањег подеока код мерних инструмената (односно, тачност мерења);	3.4.1; 3.4.3;3.7.1; 3.7.2; 2.6.1;	13	4

5.	Маса и густина	-повезује масу и инерцију, разликује масу и тежину тела, препознаје их у свакодневном животу и решава различите проблемске задатке	2.6.1;3.4.1; 3.7.1;3.7.2;	15	3
6.	Притисак	разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...); познаје примену хидростатичког притисака (принцип рада водовода, фонтане);	3.7.1;3.7.2; 3.4.1;3.1.4; 3.1.3;	12	1
укупно:				72	9

Програм рада допунске наставе

Циљ:

Циљ допунске наставе је да ученик, који то није у могућности на редовној настави, уз додатну помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм физике у основној школи.

Задаци:

- Усвојити знања из физике
- Индивидуализација наставе,
- Стимулисање ученика за рад,
- Развијање интересовања ученика према природним наукама, нарочито физици
- Оспособити ученика за самосталан рад

Начин остваривања програма: 1 час недељно у току школске године, а према потреби ученика индивидуализираним обликом рада или у групама са ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета

Редни број наставне теме	Наставне теме	Број часова по теми
1.	Кретање	3
2.	Сила	2

3.	Мерење	3
4.	Маса и густина	3
5.	Притисак	2
Укупно часова:		13

Програм рада додатне наставе

Циљ:

-да ученицима који показују посебан интерес за физику развију природно научно и критичко мишљење, те способност решавања проблема како рачунско математичких тако и практично теоријских

-развој критичког и логичког мишљења

- развијати практично радне вештине за свакодневни живот

- развијање позитивног става према физици и природним наукама

- подстицање ученика на креативност

- развијање самопоуздања кроз самостално извођење огледа, дискусију о резултатима огледа и самостално закључивање о узроцима опажених појава

Задаци:

- да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Начин остваривања програма:

- да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

- Садржаји програма додатне наставе биће усклађени са потребама ученика и у зависности од наставног плана и програма одговарајућег предмета.

- Часови додатне наставе биће организовани током наставне године, а у складу са Правилником о календару школских такмичења и смотри ученика.

Редни број наставне теме	Наставне теме	Број часова по теми
1.	Кретање	4
2.	Сила	2
3.	Мерење	3
4.	Маса и густина	3
5.	Притисак	1
Укупно часова:		13

Техника и технологија - 6 разред

Циљ и задаци наставе и учења технике и технологије су да ученик развије техничко–технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

Начин остваривања програма:

- уводити ученике у свет технике и савремене технологије на занимљив и атрактиван начин, чиме се подстиче њихово интересовање за техничко стваралаштво;

- систематизовано излагати ученику проблемске ситуације- расподела комплексних задатака на низ једноставнијих захтева, идентификовање елемената које ученик мора узрети у разматрање приликом решавања проблемских ситуација, као и подстицање ученика на коришћење различитих когнитивних процеса као што су индуктивно и дедуктивно закључивање, поређењ, класификација, предвиђање резултата, трансфер знања од познатог ка непознатом;

- не инсистирати на памћењу података, поготову мање значајних чињеница и теоријских садржаја који немају директну примену у свакодневном животу;

- ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика неопходна је стална сарадња са наставницима информетике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе у циљу развоја међупредметних компетенција;

- приликом конкретизације појединих садржаја, нарочито упознавања основе савремених технологија, у обзир узимати специфичне средине и усклађивати их са њиховим потребама.

Активности ученика: посматрање, слушање, описивање, уочавање, дискутовање, одговарање на питања, разликовање, откривање, упоређивање, сарадња, примена наученог, истраживање, закључивање, обрада материјала, израда радова, коришћење рачунара....

Активности наставника: планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, демонстрирање, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	Животно и радно окружење	повеже развој грађевинарства и значај урбанизма у побољшавању услова живљења, анализира карактеристике савремене културе становања; класификује кућне инсталације на основу њихове намене		6	5	1
2.	Саобраћај	класификује врсте саобраћајних објеката према намени; повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају; повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске стимулације;		8	4	4
3.	Техничка и дигитална писменост	скицира просторни изглед грађевинског објекта; чита и црта грађевински технички цртеж уважавајући фазе изградње грађевинског објекта уз примену одговарајућих правила и симбола; користи рачунарске апликације за техничко цртање, 3Д приказ грађевинског објекта и унутрашње уређење стана уважавајући потребе савремене културе становања; самостално креира дигиталну презентацију и представља је;		18	10	8
4.	Ресурси и производња	класификује грађевинске материјале према врсти и својствима и процењује могућност њихове примене; повезује коришћење грађевинских материјала са њиховим утицајем на животну средину; повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова; реализује активности које указују на важност рециклаже; образложи на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије; правилно и безбедно користе алате за загревање и климатизацију простора;		20	12	8

		повезују значај извођења топлотне изплације са уштедом енергије; повезују гране поопривреде са одређеном врстом производње хране описују занимања у области грађевинарства, пољопривреде, производње и прераде хране;				
5.	Конструкторс ко моделовање	изради модел грађевинскеили пољопривредне машине уз примену мера заштите на раду; самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта и образлаже избор; самостално проналази информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ; креира планску документацију (листу материјала, редослед операција, процену трошкова) користећи програм за обраду текста; припрема и организује радно окружење одређујући одговарајуће алате, машине и опрему у складу са захтевима посла и материјалом који се обрађује; израђује макету/модел поштујући принципе економичног коришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду; учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење постојеће макете/модела; одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова.		20	10	10
укупно:				72	41	31

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉЕВИ, ОБЛАСТИ И ИСХОДИ

ЦИЉ наставе физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује своје физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања и побољшања свог здравља и примене правилног и редовног вежбања у савременим условима живота.

ОБЛАСТИ, ТЕМЕ кроз које ћемо остварити исходе су, физичке способности, моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине, АТЛЕТИКА, СПОРТСКА ГИМНАСТИКА, ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГРА *КОШАРКА, ПЛЕС И РИТМИКА, физичка и здравствена култура и здравствено васпитање.

ИСХОДИ за ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ, МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ, ФИЗИЧКЕ И ЗДРАВСТВЕНЕ КУЛТУРЕ : способан да примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби-вежбе обликовања, разноврсна природна и изведена кретања користи у спорту, рекреацији и различитим животним условима, упоређи резултате тестирања са вредностима за свој узраст, примени достигнути ниво технике у спортској игри, разликује атлетске дисциплине, развија своје моторичке способности применом вежби из атлетике, обржава равнотежу у различитим облицима кретања, врши ротацију тела, схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој, примени у игри основне елементе технике обрађених

спорта,учествује у унутар одељенском такмичењу,изведе кретње у различитом ритму,процени ниво сопствене дневне физичке активности,,препозна могуће последице недовољног физичког вежбања,пронађе и користи различите изворе информација за упознавање разноврсних облика физичких и спортско-рекреативних активности,примени мере безбедности приликом вежбања и ван школе,решава конфликте на друштвено прихватљив начин,прихвати и победу и пораз,вредноје спортове без обзира на лична интресовања,примени препоручени дневни ритам рада,исхране и одмора,чува животну средину током вежбања,повеже врсте вежби,игара и спорта са њиховим утицајем на здравље,правилно реагује након повреде,подстиче породицу на вежбање,примрњује и поштује правила игара у складу са етичким нормама,примени моторичке особине у ванредним ситуацијама,примењује здравствено хигијенске мере приликом вежбања.

КОРЕЛАЦИЈА СА НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА:биологија,музичка култура,ликовна култура,информатика,географија,математика.

ИСХОДИ представљају опис интегрисаних знања,вештина,ставова и вредности ученика у наведеним областима.

Уз ове ОБАВЕЗНЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ ОБЛИКЕ РАДА часове физичког и здравственог васпитања и обавезних спортских активности у плану и програму су и ОСТАЛИ ОБЛИЦИ РАДА (ванчасовне и ваншколске активности:-секције,школска и ваншколска такмичења,недеља школског спорта,активности у природи(излети,летовања,зимовања,кросеви),недеља школског спорта,спортски дан,корективно педагошки рад.

Активности ученика: редовно долажење на наставу, активно учешће на часу,помоћ и асистенција друговима и наставнику, помоћ при организацији такмичења и др.

Активности наставника: припрема и прилагођавање програмског садржаја условима рада, извођење наставе, упућивање ученика на самосталан рад, корективно педагошки рад, организовање

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	АТЛЕТИКА	самостално одради комплекс вежби обликовања,додатне вежбе истезања.користи основне појмове стручне терминологије,изведе задате елементе технике трчања и скокова, повеже значај одређених вежби и развоја своји физичких способности.	1.1.3. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.2.1.	16	6	10
2.	КОШАРКА	самостално и зводи основне техничке елементе и примени их у игри,схвати значај сарадње играча у тиму,примени основна правила у игри.	1.1.1. 1.2.1.	16	6	10
3.	ГИМНАСТИКА	зна називе вежби које изводи,повеже неколико вежби у мањи састав,схвати значај гимнастике за правилно држање тела,јачање мишићне мускулатуре и еластичности зглобова за здравље и добар положај и рад унутрашњих органа.	2.1.10. 2.1.9. 2.1.11. 2.1.17.	16	6	10
4.	РИТМ.ГИМ	Уоги лепоту и грациозност покрета уз музику,,научене елементе повеже у крацу целину.	2.1.18	6	2	4
5.	ИНИЦИЈАЛНА МЕРЕЊА			6		6
6.	РУКОМЕТ	Игра рукомет примрњујући сложеније елемене технике,испуњава тактичке	2.1.1.	4	1	3

		задатке, зна колективну и групну тактику у нападу и одбрани				
7.	ОДБОЈКА	Изводи основне елементе у одбојци, игра прстима, чекић и сервис одоздо	1.1.1	4	1	3
8.	ФУДБАЛ		2.1.1. 2.1.2.	4	1	3
укупно:				72	23	49

ОБАВЕЗНА ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ

План рада ових активности је саставни је део физичке активности ученика и доприноси остваривању постављеног циља и исхода *физичког и здравственог васпитања*. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда у трајању од 1,5 час недељно.

ВАННАСТАВНЕ ШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ - план рада секција

Назив секције		КОШАРКА	
Презиме и име наставника			
р.бр.	Назив секције	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Презиме и име наставника	ОДБОЈКА	
	Елементи, техника		10
р.бр.	Тактичке варијанте	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Правила игре и суђења		6
	Елементи, техника		10
	Школска и ваншколска такмичења		10
	Тактичке варијанте		10
	Правила игре и суђења		6
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36
	Школска и ваншколска такмичења		10
	Укупан број часова на годишњем нивоу		36

Назив секције		РУКОМЕТ
Презиме и име наставника		
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Елементи, техника	10
2.	Тактичке варијанте	10
3.	Правила игре и суђења	6
4.	Школска и ваншколска такмичења	10
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

НЕДЕЉА ШКОЛСКОГ СПОРТА

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика; девојчице између 2 и 4 ватре; дечаци фудбал.

АКТИВНОСТИ У ПРИРОДИ (кросеви, зимовања, летовања)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (трчање 500 метара у дворишту школе);
- зимовање – организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање итд.)

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у – међуодељењски турнири у фудбалу и игри“ Између 4 ватре“

Ученици учествују на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом.

2.Обавезни изборни наставни предмети са начинима и поступцима за њихово остваривање

Шести разред

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринираној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и на делатном плану, уз настојање да се доктриниране поставке спроведу у свим сегментима живота (однос са Богом, са светом, са другим људима и са собом).

Циљ програма православног катихизиса у шестом разреду јесте да се покаже да је Син Божији постао нови Адам, преко кога се остварује јединство створене природе и Бога. Слобода Бога и слобода човека, јесте кључни елемент у остварењу јединства Бога и тварне природе у коме створена природа превазилази смрт.

Задачи православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као другој и друга чијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници);
- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве;
- изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва (при чему се остварује комплементарност са другим наукама);
- помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (са људима различитих култура, религија и погледа на свет, са друштвом, са природом) и са Богом;
- изгради уверење да свет и све што је у њему створени су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Начин остваривања програма: Од 11./12. до 14./15. године дете је на почетку адолесцентског периода, који доноси убрзане психичке промене и целовито реструктурирање личности. Интелектуални развој је у знаку појаве формалних операција и развоја способности менталне комбинаторике, хипотетичко-дедуктивног и експерименталног мишљења, а изражена је и диференцијација способности (вербалних, нумеричких, практичних, уметничких и сл.). Ученици старијих разреда основне школе одликују се и већом ширином интересовања, код њих се формирају и индивидуални стилови интелектуалне делатности и мишљења. Међутим, у овој етапи развоја спознајна интересовања, која су била доминантна у позном детињству, одлазе у други план: дете се све више окреће властитој личности и односима са социјалном средином. У овом узрасту трага се за смислом живота, развија рефлексивност, склоност ка критичком преиспитивању вредности, а нема предмета који у толикој мери задовољава потребе за откривањем смисла живота као православног катихизиса. Представа о себи у овом узрасту по правилу је повезана са представом о „нама“, тј. о типичном вршњаку свога пола, мада никада не долази до потпуне идентификације – задржава се потреба за аутентичношћу и оригиналношћу. Почетак адолесцентског доба доноси и побољшање комуникативности, друштвености, развој моралне свести. Много се полаже на пријатељство, које у овом добу представља најзначајнији вид емоционалног везивања и интерперсоналних односа. Ипак, изграђивање осећаја за заједницу није лишено одређених тешкоћа: наиме, премда ученици старијих разреда основне школе лако успостављају контакте, њихова комуникативност често је егоцентрична по свом карактеру, а жеља за експонирањем и самореализацијом снажнија од интересовања за саговорника. Ово је и доба убрзаног развоја моралне свести, које се карактерише преласком од конвенционалног (оријентација према спољашњим нормама понашања), ка аутономном моралу заснованом на унутарњем систему начела. Изузетно је битно имати на уму чињеницу да, иако су веома осетљиви на морална питања, адолесценти показују отпор према директним моралним поукама: они имају потребу да чују мишљење одраслих о томе како ваља поступити у извесној ситуацији, које су моралне димензије овог или оног чина, али одбацују ауторитарно наметање

мишљења, „доцирање“. Постоји неопходна потреба да се, с једне стране, у раније типично детиње представе о Богу као чудотворцу, унесу и нека дубља и одуховљенија значења, да се уочи веза између Бога и тварног света, Бога и човека овде и сада, и с друге, да се Господ Исус Христос не доживљава само као историјска личност, него да се успостави активни лични однос са Њим. У погледу односа према Цркви, значајно је да су ученици овог узраста способни да разумеју значење обреда, да све више осећају потребу за активним укључивањем у црквени живот и идентификацијом са неколико пријатеља који су чланови Цркве или са неким одраслим човеком (епископом, свештеником, монахом) који им је идеал у оквиру Цркве. Они боље разумеју и значај Светих Тајни у односу на потребе нашег свакодневног живота, њихове личне молитве постају дубље и аутентичније и не везују се искључиво за своје, него и за потребе других људи.

Активности ученика: - уочавање, описивање, истраживање, посматрање, вођење разговора, игре улога, пантомима, вербални исказ, игре покретима

Активности наставника: - планирање, припремање, излагање, показивање, објашњавање, указивање, подстицање, усмеравање, праћење.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
•	Увод	моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 6. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. бити мотивисан да похађа часове Православног катихизиса.	1	1	-
•	Припрема света за долазак Сина Божијег	- моћи да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом и да су међу њима постојале поделе - моћи да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава - моћи да преприча живот Светог Јована Претече и Крститеља Господњег и каже да је он припремао народ за долазак Христа - моћи да доживи врлински живот и покајање као припрему за сусрет са Христом	5	3	2
•	Увод у Нови завет	- моћи да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима. - моћи да наведе неке од новозаветних књига и околности њиховог настанка; - моћи да пронађе одређени библијски одељак; - моћи да каже да се Библија користи на богослужењима; - моћи да именује Јеванђелисте и препозна њихове иконографске симболе; - бити подстакнут на читање Светог писма	5	3	2
•	Богочовек Исус Христос	моћи да преприча догађај Благовести и да препозна да је то „почетак спасења“; моћи да препозна службу анђела као гласника и служитеља Божијих;	17	12	5

		моћи да препозна Богородичино прихватање воље Божије као израз слободе; моћи да уочи да је за разлику од Еве, Богородица послушала Бога моћи да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима; моћи да преприча библијски опис Рођења Христовог; моћи да препозна да је Христос дошао на свет да сједини Бога и човека моћи да преприча библијски опис Христовог Крштења, поста и кушања; моћи да препозна да су Христова чуда израз Његове љубави према људима; моћи да увиди разлику између старозаветног закона и новозаветних заповести о љубави; бити подстакнут да прихвати Христа за свој животни узор; моћи да преприча догађаје Васкрсења Лазаревог и Уласка у Јерусалим; моћи да увиди контрадикторност између очекивања јеврејског народа спрема Христове личности; моћи да хронолошки наведе догађаје Страсне седмице; моћи да преприча библијски опис Тајне Вечере и у приносу хлеба и вина препозна Свету Литургију; моћи да преприча библијски опис Христовог Страдања и Васкрсења моћи да кроз тумачење тропара Христовог Васкрсења препозна да је Христос победио смрт и омогућио свима васкрсење из мртвих			
•	Црква Духа Светога	моћи да преприча догађаје Вазнесења и Педесетнице; моћи да каже да је силаском Духа Светог на апостоле рођена Црква Христова; моћи да именује неколико светих апостола и наведе неке од догађаја из њиховог живота; моћи да уочи да су у Римском царству хришћани били гоњени и наведе неке од примера мучеништва; моћи да објасни значај доношења Миланског едикта; моћи да усвоји вредност толеранције међу људима различитих верских убеђења; моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса у 6. разреду.	8	5	3
укупно:			36	24	12

Циљ: Општи циљ предмета је оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе и локалне заједнице, проширивањем знања о демократији, њеним принципима и вредностима кроз практично деловање.

Задаци:

подстицање и оспособљавање за активно учешће у животу локалне заједнице;

разумевање функционисања нивоа и органа власти;

упознавање мера власти;

упознавање права и одговорности грађана на нивоу заједнице;

развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање, аргументовање ставова и изражавање мишљења;

обучавање за тимски начин рада;

развијање способности критичког расуђивања и одговорног одлучивања и делања.

Начин остваривања програма: Програмске садржаје би требало реализовати тако да се ученицима омогуће: слобода изражавања мишљења и ставова; разумевање и разматрање различитих мера које се у локалној заједници предузимају у циљу решавања проблема; унапређење вештина комуникације у различитим социјалним ситуацијама; развијање способности критичког мишљења, аргументовања и залагања за сопствене ставове; повезивање властитог искуства са потребама локалне заједнице и активно ангажовање.

Активности ученика-

Реализација програма се заснива на коришћењу интерактивних и истраживачких метода рада што подразумева кооперативни рад наставник-ученици, кооперативни рад у малим групама ученика, тимски рад, самостално прикупљање различитих информација неопходних за израду пројекта.

Најпогодније технике за постизање интерактивности у процесу учења су: "мозгалица" или "мождана олуја", различити облици групне дискусије, симулација, играње улога итд.

Активности наставника-

Простор у којем се изводи настава, учионица опште намене, треба да пружа могућност за седење у круг и рад у одвојеним мањим групама (од 4 до 6 ученика).

За реализацију предмета потребан је приручник за наставнике, а од потрошних материјала: фломастери, бојице, селотејп, лепак, маказе, листови А4 формата бели и у боји.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Упознавање са основним елементима програма	упозна правила и захтеве тимског рада	6		6
2.	Уочавање проблема у заједници	уочи проблем и прикупи податке	4		4
3.	Избор проблема на коме ће се радити	изабере заједнички проблем	1		1
4.	Сакупљање података о изабраном проблему	сакупи податке о изабраном проблему	8		8
5.	Израда студије	класификује сакупљене податке и припреми се за презентацију	12		12
6.	Јавна презентација студије	изведе презентацију	1		1
7.	Осврт на научено	изнесе утиске о личном раду	4		4
укупно:			36		36

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК- 6. разред

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме дијалоге (до 10 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама, садржајима и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме текстове (до 150 речи), који садрже претежно познате језичке елементе, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; Поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о лицима, догађајима и активностима у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: Пише реченице и краће текстове (до 70 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Ученик треба да: У стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика. Ученик треба да: Препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом. Поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; Користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације .

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у шестом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; у шестом разреду наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа. Потрага за информацијама се врши из различитих извора (интернет, аудио материјал, дечји часописи итд.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панео, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или

именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника:Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	исходи	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
11 1.	Carnet de voyage!	размени једноставније информације личне природе; у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;	10	5	5
2.	Je me suis bien amuse!	формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;	7	1	6
3.	Ma ville mon quartier	описује и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;	10	5	5
4	Ma chambre	формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;	9	3	6
5.	Qui jette bien aime bien	саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства	4	1	3
6.	Ma terre je l aime	разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, пред- стављање и тражење/давање	11	3	8

		информација личне природе;			
7.	Amour,amitie	размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плано- вима, намерама и предвиђањима;	5	3	2
8.	Mon magazine	разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;	4	2	2
9.	Le chaud et le froid	формулише једноставније исказе који се односе на поседовањеи припадност;	12	3	9
10.					
укупно:			72	26	46

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК-допунска настава за 6. Разред

Циљ допунске наставе наставног предмета: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад .

Задаци : Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом.Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода.Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Предвиђени начини реализације допунске наставе: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	број часова по теми
1.	Carnet de voyage	4
2.	Je me suis bien amuse	4
3.	Ma ville,mon quartier	5
44 4.	Ma chambre	5
5.	Qui jette bien, aime bien	4
6.	Ma terre, je t aime	4
7.	Amour, amitie	5
8.	Le chaud et le froid	5
Укупно часова:		36

недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима;

посебни групни и индивидуални задаци и др.). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; Вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и разумевања писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Програм рада допунске наставе за предмет :Француски језик

Активности наставника:Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије .

Руски језик

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма:

Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме дијалоге (до 10 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама, садржајима и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме текстове (до 150 речи), који садрже претежно познате језичке елементе, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика.

Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; Поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о лицима, догађајима и активностима у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: Пише реченице и краће текстове (до 70 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Ученик треба да: У стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.

Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика. Ученик треба да: Препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом. Поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; Користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у шестом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; у шестом разреду наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа. Потрага за информацијама се врши из различитих извора (интернет, аудио материјал, дечји часописи итд.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера за

учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника:Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обреду	остале типове часова
1.	Ура, каникулы			11	4	7
2.	В Санкт Петербурге			14	8	6
3.	Конкурс – Мой родной город			16	7	9
4.	Вечеринка у Лены			16	7	9
5.	Где мы учимся			15	5	10
укупно:				72	31	41

Програм рада допунске наставе

Циљ:Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира групе с којима организује допунски рад .

Задаци:

Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.

Разумевање писаног текста:Ученик чита са разумевањем писане текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.

Усмено изражавање:Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом.

Писано изражавање:Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Медијација:У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог

језика(Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја. Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; Вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Добро пожаловать в Россию	7
2.	Наша школа	7
3.	Праздники в России	7
4.	Свободное время	7
5.	Ура, у нас каникулы	8
укупно:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ: За додатни рад опредељују се ученици изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско- тематских подручја редовне наставе. Додатни рад заснован на интересовању ученика проширивања и продубљивање знања, умења и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом

Задаци:

Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. - Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући норме интеракције.

Начин остваривања програма: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умећа и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења).

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Глаголы, глаголы движения	6
2.	Имена прилагательные, школа	6
3.	Имена существительные, наречия времени	6
4.	Будущее, настоящее, прошедшее время	6
5.	Возвратные глаголы, разговор	6
6.	Чтение и перевод, повторяем грамматику	6
укупно:		36

Немачки језик - 6.разред

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме дијалоге (до 10 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама, садржајима и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа; Разуме општи садржај и издвоји кључне информације из прилагођених текстова после 2-3 слушања; Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са

активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.).

Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме текстове (до 150 речи), који садрже претежно познате језичке елементе, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика; Разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипови, ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, специјализовани часописи, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом. Проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби) и из краћих књижевних форми (приповетке, поезија, драмски текстови) примерених узрасту и интересовању ученика; Може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота.

Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; Поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о лицима, догађајима и активностима у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); Препричава, упоређује и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме, садржаје и комуникативне функције предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); У неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове у складу са предвиђеним комуникативним функцијама, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре).

Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: Пише реченице и краће текстове (до 70 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем; Издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао; Користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, и сл.).

Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Ученик треба да: У стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику); Учествоује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд.). Да одговори на директна питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора. **Медијација:** У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик треба да: Усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног

на матерњи; Писмено преноси једноставне поруке и објашњења. **Знања о језику:** Ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика. Ученик треба да: Препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом. Поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; Користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости); Разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима; Уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страног језика који учи; разуме значај употребе интернационализама; Примењује компензационе стратегије; Оперативни задаци по језичким вештинама се постепено проширују и усложњавају. Истовремено се континуирано примењују и оперативни задаци из претходних разреда.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у шестом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, одговарајући часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; у шестом разреду наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Исходи	Број часова по теми	Број часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Mein Alltag	Ученик ће бити у стању да: – да разуме краће текстове који се односе на представљање и тражење/давање информација личне природе – поздрави и отпоздрави, представи себе и друге користећи једноставна језичка средства – постави и одговори на једноставна питања личне природе – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима – разуме једноставан опис животиња	36	13	23

		– опише карактеристике бића, предмета, појава и места користећи једноставна језичка средства – разуме једноставан опис места – разуме једноставна питања и обавештења која се односе на положај бића и предмета у простору и одговори на њих – разуме обавештења о положају предмета и бића у простору – упути једноставне молбе и захтеве – разуме једноставне молбе и захтеве и реагује на њих – разуме једноставне предлоге и одговори на њих – даје једноставна упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота – разуме и следи једноставна упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота			
--	--	--	--	--	--

		– разуме једноставне текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње – опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/активности користећи неколико везаних исказа – опише дневни/недељни распоред активности – размени једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава – разуме једноставна обавештења о хронолошком времену – тражи и даје једноставне информације о хронолошком времену користећи једноставна језичка средства			
2.	Meine Pläne	– разуме краће текстове у којима се описују догађаји у прошлости – размени информације у вези са догађајима у прошлости	36	16	20

		– опише у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости – разуме једноставне молбе и захтеве и реагује на њих – разуме честитку и одговори на њу – упути пригодну честитку – захвали се и извини се користећи једноставна језичка средства – саопшти кратку поруку којом се захваљује – разуме једноставна обавештења о хронолошком времену – тражи и даје информације о хронолошком времену и о метеролошким приликама користећи једноставна језичка средства – разуме једноставне изразе који се односе на поседовање и припадност – разуме једноставне исказе који се односе на описивање интересовања, изражавање			
--	--	---	--	--	--

		допадања и недопадања и реагује на њих – опише своја и туђа интересовања и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење – разуме свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним жељама, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих – изрази основне жеље, потребе, осете и осећања користећи једноставна језичка средства – размени информације које се односе на опис догађаја и радњи у садашњости – опише сталне, уобичајене и тренутне дигађаје/активности користећи неколико везаних исказа – разуме једноставне текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње – опише карактеристике бића, предмета, појава и места користећи			
--	--	---	--	--	--

		једноставна језичка средства – разуме једноставан опис места – разуме обавештења о положају предмета и бића у простору и правцу кретања – разуме једноставна питања која се односе на положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих – представи себе и другог користећи једноставна језичка средства – постави и одговори на једноставна питања личне природе – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава – разуме једноставне предлоге и одговори на њих – разуме планове и намере и реагује на њих – размени једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама			
		Укупно:	72	29	43

Циљ допунске наставе наставног предмета: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога - у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад (на пример: група ученика с недовољним знањем одређених садржаја или граматике, група ученика који нису савладали неки од предвиђених облика усменог и писменог изражавања итд.).

Задачи: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. **Разумевање писаног текста:** Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. **Усмено изражавање:** Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. **Писано изражавање:** Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. **Медијација:** У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. **Знања о језику:** Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Предвиђени начини реализације допунске наставе: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулисању ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе. Током даље редовне наставе такве ученике не треба испуштати из вида, односно - диференцирањем редовне наставе - омогућити ученицима да градиво савладају на редовним часовима. **Иновације:** Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; Вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.),

игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дељу књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Број часова по теми
1.	Mein Alltag	18
2.	Meine Pläne	18
Укупно часова:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ додатне наставе наставног предмета: За додатни рад опредељују се ученици од V до VIII разреда изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ у V, VI, VII разреду. Такве ученике уочавају, прате и подстичу наставници разредне наставе и педагошко-психолошка служба школе све до V разреда када се први пут организује додатни рад (који се изводи све до завршног разреда). Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умећа и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама (једно од тих прилика је и такмичење из страног језика у осмом разреду). Ученике

који се посебно истичу у додатном раду треба посебно стимулисати. Ученици се за самостално опредељују за додатни рад из наставе страног језика (могу бити мотивисани, али никако присиљавани на то). Приликом опредељивања ученика за додатни рад, треба објективно проценити мотиве који су на њихову одлуку утицали (у обзир долазе само стварно надарени ученици, оцене из српског језика, жеље ученика, родитеља не представљају пресудан фактор, јер не мора да буде у сваком одељењу даровитих ученика. Ученик остаје укључен у додатни рад онолико времена (година) колико жели. Посебно треба водити рачуна о томе да се даровити ученици не оптерећују изнад њихових стварних могућности и жеља.

Задаци: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. - Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације). **Разумевање писаног текста:** Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. **Усмено изражавање:** Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. **Писано изражавање:** Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. **Интеракција:** Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући социокултурне норме интеракције. **Знања о језику:** Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика, нарочито када је у питању додатни рад.

Предвиђени начини реализације додатне наставе: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године пожељно је да се интересовање даровитих ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др). Уочавање потенцијално даровитих ученика у настави страних језика остварује се непосредним праћењем од стране наставника разредне и предметне наставе, анализом радова ученика и остварених резултата на контролним и писменим вежбама, интервјуисањем ученика и родитеља и применом одређених инструмената од стране школског психолога или педагога. На основу добијених резултата праћења и испитивања, интересовања и жеља даровитих ученика и напред наведених оријентационих садржаја, наставник заједно са ученицима утврђује (конкретизује) програм додатног рада у групама или са појединим даровитим ученицима. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. Пре свега, оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, нарочито онај који омогућавају развој креативности и мотивацију ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења и закључака. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, у извесној мери непосреднији и ближи него у редовној настави. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове

могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умећа и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења). **Иновације:** Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи деју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Број часова по теми
1.	Mein Alltag	18
2.	Meine Pläne	18
Укупно часова:		36

3.Слободне наставне активности са начинима и поступцима за њихово остваривање

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ КОЈЕ ЈЕ ПРИПРЕМИО ЗАВОД
ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ПЕТИ РАЗРЕД

ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

Циљ учења слободне наставне активности Животне вештине је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.

Разред Пети или шести

Годишњи фонд 36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и
Одговоран однос према здрављу	На крају програма ученик ће бити у стању да: – на одговоран начин брине о себи и околини и помаже другима у невољи;	кључни појмови садржаја програма ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ

Компетенција за целоживотно учење	– проналази релевантне и поуздане изворе информација од значаја за сналажење у свакодневним и ванредним животним ситуацијама;	Вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука.
Сарадња		
Решавање проблема	– критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, процену последица и најбољи интерес за себе, друге и околину;	Организационе вештине и вештине управљања временом.
Одговорно учешће у демократском друштву	– јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин;	Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање сукоба, препознавање сопствених и туђих емоција, превазилажење стреса.
Рад са подацима и информацијама		
Дигитална компетенција		
Комуникација	– сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин;	ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ
Одговоран однос према околини	– организује своје свакодневне активности на продуктиван начин;	Култура безбедности и надлежности за смањење ризика од катастрофа.
	– препозна опасности и адекватно реагује;	Климатске промене и заштита животне средине у контексту културе безбедности.
	– разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне непогоде;	Општа безбедност: безбедност у саобраћају; знаци опасности и упозорења (зрачење, биолошка опасност, ЕОС – експлозивни остаци рата, запаљиво, хемијски производи).
	– тумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних служби;	План комуникације и евакуације у случају несреће.
	– процени сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и потражи одговарајућу помоћ кад процени да ситуација превазилази његове могућности;	Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови.
	– повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама;	Безбедност на води.
	– образложи значај солидарности са људима у невољи;	Прва помоћ.

- аргументује значај културе безбедности и пружања прве помоћи;
- искаже афирмативни став о људима који су активисти Црвеног крста;
- наведе које надлежан за одређене ванредне ситуације и симулира позив хитним службама;
- доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности;
- разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и примењује мере заштите приликом вожње различитим превозним средствима;
- наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације;
- наброји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова;
- разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води;
- наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Животне вештине, као и друге СНА, доприноси остваривању општих исхода образовања и васпитања и развоју кључних и међупредметних компетенција са фокусом на припрему ученика за изазове свакодневног живота. Ослонац за

остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Животне вештине.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм садржи две тематске целине. Прва се односи на вештине које Светска здравствена организација идентификује као неопходне за успешан и здрав живот и које имају велику примену у различитим животним ситуацијама од области школовања, света рада до живота у заједници и успостављања односа са другим људима. Друга тема се односи на вештине које долазе до изражаја у ванредним животним ситуацијама као што су поплаве, пожари, екстремни климатски услови или саобраћајне незгоде. Фокус ове теме је изградња културе безбедности.

Свака тема се обрађује у току једног полугодишта с тим што наставник има слободу да унутар њих планира на који начин и са колико часова ће поједине кључне појмове садржаја обрађивати. Дубину и ширину обраде неког садржаја превасходно одређују исходи дати у програму, као и узраст ученика. Имајући у виду фонд часова, да би се достигли очекивани исходи, предност добијају материјали и активности који омогућавају да се истовремено ради на више кључних појмова. То је могуће не само за садржаје унутар једне теме већ се могу правити везе и између тема, нпр. када се у обради садржаја који се односи на пожар од ученика тражи да користе вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука, комуникације, сарадње, превазилажење стреса, што је садржај прве теме.

Овако конципиран програм одговор је на процену да данашњим ученицима и поред бројних предмета које изучавају у основној школи недостају још нека знања и посебно неке вештине за успешан свакодневни живот препун изазова и опасности. Наравно, припрема за живот великим делом припада породичном васпитању, али то не ослобађа школу одговорности да јача ученике у том смислу.

Да би се планирани исходи остварили, важан је не само садржај, већ и начин на који се он обрађује. Зато рад са ученицима треба да буде разноврстан, подстицајан и да се ослања на школско и ваншколско искуство ученика. Могућности су велике од модификованих мини предавања које могу држати и наставници и ученици, преко различитих презентација, демонстрација, симулација, до играња улога, студије случаја, трибина, посете одговарајућим установама и гостовање стручњака.

Садржаји из програма могу се довести у везу са оним што су ученици учили или уче у другим предметима и изборним програмима. Та веза најизраженија је са програмима Географије у петом разреду, где постоје садржаји који се односе на земљотресе, поплаве и климатске услове; Физичког и здравственог васпитања у којем се налазе садржаји о значају развоја физичких способности за снажање у ванредним ситуацијама (земљотрес, пожари, поплаве), пружању прве помоћи и планирању дневних активности; Биологије у шестом разреду где постоји садржај који се односи на прву помоћ и понашање у складу са климатским параметрима; Технике и технологије где је безбедност саобраћаја једна од тема. Осим тога, постоје књижевна дела која су предвиђена програмом Српског језика, а могу помоћи у разумевању понашања човека у различитим животним ситуацијама (нпр. последице погрешних одлука, проблеми у комуникацији, понашање човека у стресу). Овај програм се одлично надовезује на програм Грађанског васпитања у првом циклусу јер се у трећем разреду обрађује тематска целина Снага узајамне помоћи чији су кључни појмови солидарност, волонтирање, Црвени крст.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ

У оквиру ове теме садржаји су подељени у три целине. Прва се односи на групу вештина које би се могле назвати когнитивне, другу групу чине организационе, а трећу социјално-емоционалне. Ова подела је програмски неопходна, иако у свакодневном животу све те вештине су међусобно повезане и здружено одређују наше понашање и ефекте које изазивају. Зато већ у процесу увођења у тему треба изабрати примере на којима ће ученици сагледати сложеност различитих животних ситуација и неопходност коришћења различитих вештина да би се постигао жељени циљ као што су сагледавање ствари из различите перспективе, процена последица одлука, разликовање битног од мање битног, или хитног од мање хитног, планирање... У пракси су се показале као врло ефикасне вежбе где се користи техника студије случаја и то баш оних негативних где је особа донела погрешне одлуке, није критички промишљала нити планирала, није имала увид у сопствене приоритете, није препознала сопствене и туђе емоције... Да би дошли до правилног увида ученике треба „водити” кроз пример помоћу низа питања, што је уједно и почетак рада на критичком мишљењу.

Критичко мишљење је окосница прве групе вештина у оквиру ове теме. То је неопходна вештина јер живимо у цивилизацији коју карактерише хиперпродукција информација што често делује ометајуће на процес мишљења, решавања проблема, доношење одлука. Зато је важно да ученици разликују чињенице од претпоставки и неистина, односно да се питају да ли је нешто тачно или не, ко доноси те информације и како их аргументује, да ли постоје и другачије перспективе и да буду осетљиви на нелогичности, недостатак доказа и манипулацију. Када хоћемо да развијемо критичко мишљење код ученика, ми заправо желимо да они размишљају својом главом и да долазе самостално до закључака на основу проверених података, да посматрају ствари из различитих перспектива уважавајући контекст, да имају увид у однос део-целина, да доводе у везу узрок и последицу и да имају увид у ток сопственог мишљења. У току рада на овом садржају ученицима треба да буде јасна разлика између критичког мишљења и критицизма.

Најмоћнији начин за развој критичког мишљења код ученика јесте постављати им питања, неговати атмосферу у којој се одговори могу слободно дати, без квалификације и захтевати од њих да нешто бране или нападају (техника за и против). Ево неких питања које наставник може поставити ученицима: Зашто то мислиш? Ако би се ... догодило, како би...то било? Можеш ли то да објасниш? Дај ми пример за то. Како то можемо да докажемо? Како си дошао/ла до тог закључка? Ко то тврди и на основу чега? Како то изгледа посматрано из другог угла? Само ових неколико питања довољно је за анализу информација које су доступне у медијима и на друштвеним мрежама што ће показати ученицима колико има нетачности, произвољности и манипулације подацима којима смо изложени.

Вештина критичког мишљења је директно повезана са вештином решавања проблема. Ученици на узрасту од 11 до 13 година често бивају заведени појавним аспектом неке ситуације и не успевају да препознају шта је главни проблем, шта је ту битно, хитно па самим тим умањују могућност да га на прави начин реше. Зато треба користити вежбе за препознавање проблема. Наставник треба да изабере ситуацију у којој је проблем близак ученицима, нпр. туча ученика у дворишту школе. То је погодан пример јер се може посматрати из различитих перспектива (ученика, дежурног наставника, одељенског старешине, родитеља), што има више могућности за решавање и што је најважније има више нивоа проблема (однос према дежурном наставнику, међусобни однос ученика, поштовање правила понашања...). Више о критичком мишљењу и решавању проблема може се наћи на сајту <https://www.britishcouncil.rs/programmes/education/>.

Доношење одлука је, такође, вештина потребна свакодневно, у различитим животним ситуацијама, али је посебно важна у оним где доношење одлука има велике и дугорочне последице, као што су нпр. одабир средње школе. И ова вештина директно је повезана са

критичким мишљењем и решавањем проблема. Са ученицима треба организовати активности које ће им помоћи да разумеју тај процес, на који начин се одлуке доносе, кроз које фазе се пролази, које су препреке доношењу одлука и како не треба доносити одлуке. Више о томе може се наћи на сајту <https://poslovi.infostud.com/saveti/Donosenje-odluka-Kako-izabrati-najbolju-mogucnost/223>.

Организационе вештине се природно надовезују на претходне кључне појмове садржаја и имају врло широку примену у свему што ученик тренутно ради као и шта ће радити у будућности. Добро развијену ову вештину препознајемо по томе што особа: систематично прикупља, класификује и чува потребне информације; одређује приоритете у раду; ефикасно управља временом; поштује рокове; планира (краткорочно и дугорочно) свој рад; поштује процедуре; има иницијативу у решавању проблема; уредно води евиденцију о свом раду.

Постоје велике могућности да се са ученицима ради на развијању организационих вештина. За те потребе могу се користити духовите мини лекције из књиге Јасминке Петровић и Ане Пешикан „Све о (не)учењу: Како постати и остати глуп (у 39 лекција)”. Ту се могу наћи примери о томе како планирати учење на часу и код куће, у које време и на ком месту, како комбиновати различите садржаје, повезивати градиво, лакше запамтити, водити рачуна о потребном материјалу и условима за рад, уклонити могуће ометаче, како распоредити учење, од чега почети...

Како ученици не би дошли до погрешног закључка да су организационе вештине важне само за учење, треба вежбати и на примерима из других сегмената њиховог живота. У наставку је дат пример једне такве вежбе.

Наставник чита текст „Ученици 8. разреда једне основне школе желели су да последњи наставни дан обележе журком у дворишту школе. Група осмака је средином маја анкетирала ученике 8. разреда и након што су утврдили број заинтересованих и на који начин желе да обележе тај дан (уз музику коју би пуштао ди-џеј), саопштили су своју идеју одељенским старешинама. Када су са старешинама утврдили правила понашања на том догађају (која су се односила на одржавање реда и удаљавање оних који тај ред ремете, као и на забрану употребе алкохола и пиротехнике), представници осмака су, са својим одељенским старешинама, заказали разговор са директором школе ради добијања дозволе за организацију једног таквог догађаја. Директор је, након што су му представили своју иницијативу, дозволио да се догађај организује у време када нема наставе и у присуству одељенских старешина. Од ученика је очекивао да му до следеће недеље саопште термин када ће журка почети и завршити се, који број ученика ће бити присутан, ко ће бити задужен за музику, а ко за одржавање реда. Пошто су испоштовали све услове, журка у дворишту школе одржана је у предвиђеном термину у лепом расположењу и без икаквих проблема”. Након читања текста наставник поставља ученицима питања како би дошли до увида који су кључни елементи организације оваквог великог догађаја. Могућа питања су: Када су ученици почели са организацијом журке? Које су информације ученици прикупили пре него што су добили дозволу за организацију журке? О којим приоритетима су морали да воде рачуна да би организовали журку? Која су задужења морали да планирају и којих правила понашања и процедура да се придржавају? Да ли је осмацима било свеједно када ће се журка одржати? Да ли су испоштовали рокове које им је дао директор и која су сами одредили? Шта су биле њихове могућности, а шта ограничења? Кома су се све ученици обратили да би журка била одобрена и одржана?

Након разговора ученици се деле у групе где ће свака од њих добити неки посао који треба да обави. Задатак група је да направе план рада у којем ће навести које информације је потребно прикупити, коме ће се обратити, којих приоритета ће се држати, како процењују сопствене могућности и ограничења, каква ће им бити динамика рада и рокови, који

ресурси су им потребни (материјални и људски) и како ће до њих доћи, какву ће поделу рада направити, како ће водити евиденцију. Као помоћ у раду наставник може да направи неку врсту формулара са кључним елементима организације посла и управљања временом који ће бити „водич” ученицима у овој вежби.

Ради повезивања организационих са вештинама критичког мишљења, доношења одлука и решавања проблема, добродошле су и вежбе за препознавање приоритета (шта ја заиста желим, које су моје потребе у вези са тим, шта осећам...), и за сагледавање сопствених јаких и слабих страна у конкретној ситуацији (SWOT анализа). За узраст ученика петог и шестог разреда прикладно је такву вежбу радити на задату тему као што су како до бољих оцена или како постићи боље резултате у спорту, музичкој школи и сл. Више о томе може се наћи на <https://poslovi.infostud.com/saveti/Kako-da-prepoznate-prioritete-i-planirate-u-skladu-sa-njima/361>.

Трећи кључни појам садржаја у првој теми односи се на социо-емоционалне вештине, које заједно са когнитивним и организационим вештинама значајно доприносе да особа буде успешна и задовољна. Школа и породица су место интензивне социјалне и емоционалне интеракције и самим тим велики „простор” за настанак конфликта и изложености притисцима. Зато Светска здравствена организација велику пажњу поклања развоју социјалних вештина, пре свега комуникацији, решавању конфликта, затим управљању емоцијама и превазилажењу стреса.

Рад на овим вештинама захтева већи опрез него што је то случај код когнитивних и организационих, те треба избегавати вежбе где би се ученици могли осетити неугодно или угрожено. За те потребе погодне су драмске радионице јер се реализују у као да ситуацијама.

Са ученицима треба радити на препознавању сопствених и туђи осећања и вези која постоји са решавањем проблема и доношењем одлука. Ради сагледавања ситуације из другог угла и разумевања туђих осећања може се користити радионица из књиге „Учионице добре воље” по имену „Кад станем у туђе ципеле”.

Рад на вештини комуницирања пружа велике могућности и ученици обично у њима радо учествују. Као подстицај за разговор може се користити неки од бројних клипова. За узраст ученика у 5. и 6. разреду посебно је погодан анимирани филм „Мост” доступан на линку <https://www.youtube.com/watch?v=P1900TBJ7q8&index=13&list=PLcp-zjBR-kZ7a5WU63KChEDY8234SUPgr&t=0s>. Очекивани исход рада је да ученици разликују конструктивну комуникацију од оне која то није и да повезују настанак и разрешење конфликта са начином на који се комуницира. Код конфликта може се радити на тзв. неутралним али и личним уколико постоје ученици који су спремни да то поделе са групом. Све активности треба да воде унапређивању вештине ученика да активно слушају и да бирају речи које користе у комуникацији. За те потребе погодна је радионица „Како нас други слушају” или „Може ли се сукоб решити” из „Учионице добре воље” као и спот МУП-а РС „Бирај речи хејт спречи” који је доступан на следећем линку <https://www.youtube.com/watch?v=eHW23wa7Sgc>

У оквиру овог кључног појма ученици треба да се упознају, на основном нивоу, шта је асертивност и како се одупрети притиску, посебно вршњака. Није потребно да ученици користе реч асертивност али је потребно да имају вештину да се боре за своја права и интересе на начин који друге не угрожава. У циљу освешћивања механизма путем којих окружење, нарочито вршњачка група, утичу на појединце и њихово понашање може се реализовати и радионица, такође из „Учионице добре воље”, под називом „Наговорили су ме...”.

По свом садржају поред наведених књига погодне су и следеће: Мој планер личног развоја – ПланУМ, А. Шаровић Атанасовски; Од сутра не одуговлачим! (Али стварно!), П. Еспеланд, Е. Вердик; Твој дан без стреса, Х. Бекер; Конфликти и шта са њима, Д. Плут, Љ. Маринковић.

ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ

За увођење ученика у тему треба користити материјале који на реалистичан начин приказују колико су неке ситуације опасне. Треба комбиновати материјале који говоре о локалним, регионалним и глобалним догађајима. Наставник их може наћи на платформи Црвеног крста Србије www.sigurnijeskoleivrtici.rs <http://p531995.mittwaldserver.info> и на сајту Сектора за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова <http://prezentacije.mup.gov.rs/svs/>. Након тога ученицима треба обезбедити да искажу своје мисли и осећања у вези са оним што су видели. Уколико међу ученицима има оних који су нешто од тога и лично доживели (нпр. поплава, пожар), а желе то да поделе са групом, треба их укључити у активност водећи рачуна да то не буде за њих непријатно.

У оквиру ове тематске целине садржаји су дати у седам кључних појмова. Почиње се са појмом култура безбедности и ко о томе треба да брине у складу са изјавом коју је дао Нелсон Мендела. Он је рекао да се сигурност и безбедност не дешавају сами од себе, већ су резултат колективног одговора и друштвеног улагања. Катастрофе, односно елементарне непогоде и техничко-технолошке несреће, не можемо увек да предвидимо и могу нас задесити било када, било где. Несреће не погађају на исти начин све средине, али оно што је заједничко за све несреће јесте да старији и деца представљају посебно осетљиве групе. Истраживања у свету су показала да научени правилни поступци којих треба да се придржавамо у ситуацијама избегавања неке елементарне непогоде представљају разлику између живота и смрти. Зато је јако битно да у најранијем добу почнемо да стичемо знања и вештине за правилно превентивно и реактивно понашање пре, током и након различитих елементарних непогода и других опасности, које нам остају за цео живот. Активности треба да буду усмерене на усвајање знања и развој вештина о безбедносним поступањима, као и да емотивно јачају ученике да буду присебни у таквим ситуацијама и спремни да примене стечена знања и вештине.

Поред стицања знања и развоја вештина код ученика који похађају ову слободну наставну активност могуће је као резултат рада на часовима припремити неке материјале који ће допринети подизању културе безбедности школе, као што су нпр. прављење информативног кутка за смањење ризика од катастрофа где би били постери или презентације о правилима понашања током различитих елементарних непогода, списак телефона хитних служби и сл.

За рад на првом кључном појму садржаја ове теме може се користити филм „Наш свет, наши изазови” <https://www.youtube.com/watch?v=zhYMCs6TqQE> који приказује изазове са којима се данашњи свет суочава (климатске промене, елементарне непогоде). Циљ је да ученици разумеју зашто је битно да сваки грађанин поседује вештине за деловање пре, током и након што се несрећа догоди и да науче које институције и организације служе грађанима у заштити безбедности (Ватрогасци спасиоци, Полиција, Војска, Црвени крст, Цивилна заштита и друга удружења и организације од интереса за заштиту и спасавање). У циљу препознавања снага система за смањење ризика од катастрофа у Републици Србији, како је званичан израз за њих, наставник може упутити ученике да на свом локалу истраже (рад у паровима или малој групи) где се налазе те службе, које послове обављају, односно за шта су надлежне, колико људи запошљавају, какву опрему користе и сл. Осим тога, може се организовати гостовање особе која брине о безбедности грађана или реализовати радионица „Нацртај/направи свој грб” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће који је припремљен од стране Црвеног крста Србије. Када

ученици буду овладели основним знањима о култури безбедности и снагама система за смањење ризика од катастрофа може се спровести још једна активност. Ученици могу направити неколико питања из те области помоћу којих би утврдили колико њихови родитељи о томе знају.

Други кључни појам садржаја односи се на заштиту животне средине и климатске промене. Многе катастрофе (пожари, поплаве, зрачење, екстремни метеоролошки услови...), директно произилазе из лошег односа човека према животној средини. У раду са ученицима може се користити анимирани филм MAN доступан на линку <https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU>, или неки други филм о климатским променама и њеним последицама на човечанство. После гледања таквих филмова обавезно је са ученицима разговарати како они виде проблем и, што је још важније, како виде решење. У току разговора упознати ученике са прогнозама научника у вези са климатским променама, пружити им конкретне податке и њихов извор. Позвати се на оно што ученици већ знају о овом проблему, што су учили у другим предметима, што су сазнали из медија.

У циљу подстицања ученика на акцију за смањење климатских промена и заштиту животне средине наставник може реализовати радионицу „Заштити свет” која је намењена и за старије основце, а припремљена је од стране Црвеног крста Србије и налази се у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Такође, може се успоставити сарадња са локалним предузећем које је одговорно за одвожење отпада, постављање или прављење канти за рециклажу или разврставање отпада. Ученици треба да се упознају како раде таква предузећа, које проблеме имају и у ком правцу очекују да ће се питање отпада, кога је све више, решити. Ради јачања личне одговорности могу се направити чек листе ствари којих ученици треба да се придржавају како би дали допринос смањењу последица климатских промена. Чек листе требало би проверавати периодично како би се утврдило у којој мери се ученици придржавају правила.

Трећи кључни појам садржаја односи се на општу безбедност, која обухвата правилно поступање у свакодневним активностима, при учествовању у саобраћају, при позивању хитних служби, кад се уоче основни знаци опасности који обавештавају или упозоравају на одређену опасност (хемијска опасност, биолошка опасност, опасност од пожара, запаљива материја, експлозивни остаци рата – ЕОР). У оквиру овог садржаја ученици треба да овладају комуникацијом са хитним службама јер није довољно само знати кога треба позвати, већ тој служби треба дати што више релевантних информација како би могле ефикасно да делују. Табела испод погодна је за рад са ученицима посебно при коришћењу технике играње улога.

Пре позива хитне службе требало би да:

- процениш место незгоде;
- осигураш сопствену безбедност и безбедност осталих присутних;
- процениш стање унесрећених и утврдиш да ли је некоме живот озбиљно угрожен;
- провериш да ли је особа свесна, да ли дише, да ли јако квари, да ли сме да се помера;
- пружиш мере неодложне помоћи;

Када позовеш хитну службу треба да се:

- представиш и кажеш:
- шта се догодило;
- када се догодило;
- каква врста несреће се десила;
- колико је људи повређено, њихове повреде и предузете мере;
- колико је људи угрожено;

– ослободиш дисајне путеве, примениш мере оживљавања, зауставиш крварење.

– где се несрећа десила;

– да ли опасност и даље постоји;

– оставиш контакт телефон

– сачекаш оператера да ти каже како даље да поступаш.

Следећи кључни појам садржаја односи се на план комуникације и евакуације. План евакуације чланова домаћинства или заједнице помоћи ће сваком члану домаћинства/заједнице да се евакуише из свог дома у ситуацијама које то захтевају на најсигурнији начин и што је брже могуће. Планом евакуације су унапред дефинисани путеви кретања и коначно зборно место, односно место које је безбедно за прикупљање свих евакуисаних. План комуникације у случају несреће служи за олакшавање комуникације и одржавање контакта са члановима домаћинства, као и прослеђивање битних информација. Добар план комуникације помоћи ће нам да смањимо панику, ризик и потенцијалне последице несреће. У раду на овом садржају могу послужити примери где је паника људи довела до смртних исхода. Да би ученици схватили како се такве ситуације предупређују, заједно са наставником могу да припреме нацрт плана евакуације и комуникације из учионице до безбедног места, увежбају евакуацију ученика из школе, наведу садржај торбе у случају несреће. Може се користити анимиран филм на енглеском језику који ће ученици уз малу помоћ наставника лако пратити а доступан је на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=UmiGvOha7As>.

Више о припреми породичног плана реаговања у случају несреће може се наћи на сајтовима <https://www.youtube.com/watch?v=kE3XAwR412I> и <https://www.youtube.com/watch?v=hs2prs9xVv8>.

Осим тога, наставник може реализовати са ученицима неке од радионица (Направи свој план, Спреман/на за покрет, Сви за једног, један за све) које се, такође, налазе у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће.

Следећи кључни појам садржаја односи се на елементарне непогоде и то на пожар, земљотрес, поплаву и екстремне метеоролошке услове. Ови садржаји су, у односу на претходне, ближи ученицима, јер су неки од њих, или од чланова њихових породица, имали и лична искуства. Међутим, то не значи да знају како се треба правилно понашати у таквим ситуацијама, те је, поред стицања знања, важно радити на развоју вештина.

Што се тиче земљотреса, ученици треба да овладају правилима понашања и проналажењем безбедног места. У раду се може користити радионица „Сигурна места у затвореном простору/школи/вртићу”, која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Ученицима се може препоручити, уколико желе, да погледају неки од филмова са тематиком земљотреса и да на часу размене утиске.

За увођење ученика у садржај који се односи на пожар, наставник може користити различите материјале (слике, филмове, новинске чланке, статистичке податке о пожарима у свету и нашој земљи...), а може организовати гостовање ватрогасаца или посету најближој ватрогасној станици. Ученицима би био интересантан и разговор са особом која је имала лично искуство са пожаром и жели да га подели са другима. У Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће налази се пригодна радионица „Пожарни троугао”. Ученици треба да буду упознати са карактеристикама пожара на отвореном и у кући, као и

са правилним начином понашања у таквим ситуацијама. Више о шумским пожарима налази се на сајту https://www.youtube.com/watch?v=_bNLtjHG9dM.

Рад на поплавама може започети снимком бујичних поплава у источној Србији, доступном на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=T5fWhc-adVk> HYPERLINK који никога неће оставити равнодушним. Затим се може реализовати радионица „Ударне вести” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Као и код других елементарних непогода, ученици треба да буду упознати са корацима којих се треба придржавати у случају најаве поплаве и у случају поплаве. За те потребе може се користити анимирани филм доступан на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=43M5mZuzHF8>. Уколико је у средини где живе ученици било скоро поплава, може се одвојити време за размену искустава и анализу погрешних реакција и њихових последица.

Кључни појам садржаја који се односи на екстремне метеоролошке услове ученицима се лако може приближити навођењем неких података на глобалном, регионалном и локалном нивоу. Могу се пронаћи атрактивне приче и занимљивости, као што је она да је у средњовековној Европи, због муња, једно од најопаснијих „занимања” било звонар у цркви. Само у Француској су од 1753. године до 1786. године громови 386 пута ударили у црквене торњеве, при чему су настрадала 103 звонара, због чега је законом било забрањено оглашавање црквених звона у току грмљавине. Уз причу може се користити приказ муња у реалном времену на сајту <https://euweather.eu/radar.php?en> Интересантан је и податак да је највећи град пао у Бангладешу 1986. године. Тежина појединих ледених кугли била је чак 13,6 килограма. Приликом ове непогоде погинуло је пет људи, а повређено око 225. Наставник треба да се потруди да пронађе оно што је у тој средини релевантан податак у вези елементарних непогода. Нпр. о снежним наносима на коридору 10 у Србији 2014. године ученици могу да погледају на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=hYFPfvFiOcM>, а о активностима Црвеног крста у спасавању људи из сметова на <https://www.youtube.com/watch?v=Xo5YHa0VqNw>.

Безбедност на води је добила место у овој теми зато што још увек велики број људи страда утапањем. Процене су да се годишње у свету утопи око 320.000 људи. Република Србија спада у земље са просечним бројем утапања током године, али су то такође велике непотребне жртве. За увођење у појам могу се користити материјали доступни на линковима: <https://www.youtube.com/watch?v=HesWX4CAWnY> и <https://www.youtube.com/watch?v=B3Vmu-iaub0> где је приказана активност Црвеног крста Србије у области спасилаштва на води. Наставник може реализовати и радионицу „Правила понашања на купалишту” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. У раду на овом садржају највише треба користити примере из локалне средине где ученици живе са фокусом на разликовање безбедних и небезбедних купалишта, разумевање улоге спасиоца и упознавање са начинима пружања самопомоћи у ситуацијама грча мишића. Посебну пажњу треба посветити разговору о распрострањеном убеђењу да добри пливачи не могу доћи у ситуацији да буду у опасности на води, што није тачно.

Рад на овој теми природно се завршава садржајем који се односи на Прву помоћ. Циљ је развој позитивног става према пружању помоћи људима у невољи, стицање знања о основним принципима прве помоћи, о основним средствима за пружање прве помоћи као и овладавање неким основним вештинама примерено узрасту ученика и броју часова који се могу одвојити за вежбање. У Националном каталогу наставник може наћи радионице и за овај кључни појам. У раду на овом садржају треба се ослањати на знања о грађи и функцији људског организма која су ученици стекли из биологије. Уз прву помоћ повезују се појмови самопомоћи и узајамне помоћи. Ученици треба да се упознају на који начин могу постати волонтери Црвеног крста и учествовати у пружању Прве помоћи, као и такмичити се.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава). Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати.

МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

Циљ учења слободне наставне активности Медијска писменост је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.

Разред	Пети или шести	
Годишњи фонд часова	36	
ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови
Компетенција за целоживотно учење	На крају програма ученик ће бити у стању да: – идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници);	садржаја
Комуникација	– разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука;	ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА И Медији и публика (корисници).
Рад са подацима	– упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија;	Традиционални медији (штампа, радио, телевизија, филм) и нови медији (интернет).
Дигитална компетенција	– опише и анализира своје медијске навике;	Улога и место медија у савременом друштву.
Решавање проблема	– разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности;	Медијске навике (Мој медијски дан).
Сарадња	– деконструише једноставније примере медијских порука;	ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ
Одговорно учешће у демократском друштву	– одговорно креира једноставније медијске садржаје.	Медијски садржаји као конструкти стварности.

Естетичка компетенција	– критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ;	Деконструкција и конструкција медијских порука.
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. – разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја; – вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.	ОГЛАШАВАЊЕ Комерцијални медијски садржаји у различитим медијима (рекламе, скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова). Профит као циљ оглашавања. тицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу. МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ Комуникација у дигиталном окружењу. Поузданост и веродостојност информација на интернету. Претраживачи „на мрежи” и агрегатори садржаја. Вредновање и селекција доступних информација. Персонализована претрага на Гуглу. Анализа апликација на мобилном телефону. Зависност од мобилних телефона.

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Медијска писменост доприноси остваривању општих исхода другог циклуса образовања и васпитања, као и развоју кључних и

међупредметних компетенција. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Медијска писменост.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм се ослања на компетенције развијене у првом циклусу образовања и васпитања, теме и активности изборног програма Грађанско васпитање у претходним разредима, као и на богато ваншколско искуство ученика и наставника са медијима.

Програм Медијска писменост обухвата четири тематске области. Услед уважавања методичког принципа поступности, наведене области обавезују утврђени редослед када је реч о прве две теме из програма (Појам медија и њихове функције и Деконструкција и конструкција медијске поруке.), а преостале две теме наставник може обрадити и другим редоследом, у складу са могућностима и интересовањима ученика, као и техничким могућностима и опремљеношћу дидактичким средствима.

Основни задатак наставника који остварује овај програм је да подстиче интересовање ученика за аналитички приступ медијским садржајима и развија одговорно понашање ученика приликом креирања и објављивања медијских порука путем друштвених мрежа и телефонских апликација.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Моћ медија стоји у чињеници да су медији данас креатори друштвене и индивидуалне стварности. Медији могу дати значај обичним људима и обичним догађајима, утицати на стварање друштвене историје. Место и улога медија у глобалној култури с почетка 21. века захтева нови приступ учењу, усклађен са великим медијским и технолошким променама. Нова епоха подразумева способност критичке перцепције моћних слика мултимедијалне културе, разумевање њиховог значења, као и развијену вештину комуникације и продуковања медијских порука. Културни контекст савремене епохе условио је појаву медијске писмености, уже области образовања о медијима и за медије, која има есенцијални значај за активно учешће у грађанском друштву у новом миленијуму.

Богато свакодневно искуство ученика са медијима, пре свега путем друштвених мрежа и апликација на мобилним телефонима, одличан су ресурс за њихово упознавање са темама и циљевима програма. У процесу остваривања наставе посебно се подстичу:

- 1) интерактивност, која се потврђује у договарању наставника и ученика о динамици и начинима реализације тема, иницијативи и активном учешћу ученика у активностима, предлагању илустративно-демонстративних дидактичких средстава, попут медијских садржаја које ученици свакодневно прате на интернету и сл.;
- 2) рад у групама као облик рада који подстиче развој компетенције за комуникацију и сарадњу, значајне за разумевање феномена медија;
- 3) креативност, која се развија кроз стваралачки однос према медијима и активности конструкције медијских порука, надовезане на активности деконструкције медијских садржаја и
- 4) пројектна настава, која омогућава синтезу истраживачког и стваралачког приступа медијима, јачање сарадње, иницијативе и предузетничких могућности ученика.

Уводне активности могу бити засноване на разговору о личним искуствима са медијима – праћењем, креирањем, објављивањем и дељењем својих медијских садржаја и садржаја које су креирали други. Поред упознавања ученика са основним темама предмета, циљ активности је и стицање увида у медијске навике ученика, интересовања, вредности, као и однос према медијима.

Питања за вођени разговор требало би да буду подстицајна за брзо и активно укључивање свих ученика у тему. Вођени разговор можете започети овако:

- Колико сте у овом тренутку удаљени од свог мобилног телефона?
- У којим ситуацијама не носите са собом мобилни?
- Који је ваш рекорд у раздвојености од телефона? Колико сати/дана је то трајало? Како сте се тада осећали? Шта вам је највише недостајало?
- Ко је од вас доживео да му привремено одузимање телефона буде казна коју су изrekli родитељи?
- Кома је од вас куповина новог мобилног телефона била награда или поклон за рођендан/одличан успех/пласман на такмичењу?
- Размислите које садржаје најрадије пратите на телефону. Шта пратите на Јутјубу? Које видео-игрице играте? Ко игра са вама?
- Које речи најчешће укуцавате у претрази на интернету?
- Колико вам интернет помаже у добијању информација?
- Како се информишете? Шта читате/гледате/слушате?
- Како се информишу ваше баке и деке? Како се информишу ваши родитељи? Хајде да укрстимо изворе и начине информисања! Нека се ваши родитељи и баке и деке информишу на начин на који ви радите, а ви на њихов омиљени начин информисања! Замислите један такав дан! Зашто вам је таква ситуација смешна? Како би изгледао живот ваших бака и дека да проводе једнак број сати дневно као ви, гледајући у дисплеј телефона? Шта би на тај начин пропустили? Шта ви пропуштате, а шта добијате проводећи толико времена уз медије? Размислите.
- Нека свако на листу папира напише три информације које му прво падну на памет, а које је данас сазнао путем радија, телевизије, новина или интернета! Зашто је тако тешко сетити се само три информације из медија? Колико сте их данас прочитали, чули, видели? Шта закључујемо – колико смо свакодневно у контакту са медијима?
- Као што нам је способност читања и писања слова (алфанумеричка писменост) омогућила да прочитамо све информације које сте навели, медијска писменост ће нам помоћи да све што смо прочитали, чули и видели, у потпуности разумемо. Да бисмо у томе успели, потребно је да развијемо неке посебне способности.

Разговор је једна од најстаријих и најснажнијих човекових потреба, која потиче из човекове жеље да комуницира и гради везе са другим људима. Вежбе замишљања део су стваралачког односа према настави и имају вишеструку улогу – осим што опуштају ученике и подстичу на излагање сопствених идеја и осећања, истовремено граде и поверење према наставнику и другим ученицима, као и позитиван однос према настави уопште. На крају

вођеног разговора, наставник на приступачан начин представља ученицима теме којима ће се у оквиру програма бавити и активности које планира, најављујући ученицима могућност да и сами учествују у предлагању начина обраде, активности, задатака, као и дидактичких средстава.

ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА

Кључни значај за развијање медијске писмености појединца имају базична знања о начинима функционисања медија. Од наставника се очекује да ученике подстакне на стицање основних знања о медијима, која ће бити полазиште за све будуће активности из медијске писмености. Због тога је важно усмерити наставне активности које прате ову тему ка следећим закључцима ученика:

- медијски садржаји се размењују путем медија, који се деле на традиционалне или старе (штампа, радио, телевизија, филм) и дигиталне (оне за које је потребан интернет);
- основне функције медија су да информишу јавност, образују и шире културне вредности, али и да је забаве;
- медији имају важну улогу у креирању ставова друштва о разним појавама и људима.

Активности могу да подразумевају колективну анализу медијских навика ученика и самовредновање, уписивањем у одговарајућу табелу свог избора медија и медијског садржаја, као и времена утрошеног уз медије у току једног дана. Активност има за циљ да ученицима помогне у стицању увида у сопствене медијске навике и утрошено време уз медије.

ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ

Остваривањем наставних активности у оквиру ове теме, приступа се кључним питањима медијске писмености. Све наставне активности требало би да воде ка следећим закључцима ученика:

- медијски садржаји нису стварност, већ конструкт стварности – приказ стварности који је неко са одређеним циљем осмислио;
- тај приказ стварности може бити близак истини или далеко од ње;
- медијске садржаје не разумеју сви примаоци на исти начин;
- сви медијски садржаји имају циљну групу (публику) којој су намењени, што одређује њихова изражајна средства, облик, начин на који су упућени публици итд.;
- медијски садржаји се стално морају преиспитивати и проверавати.

За обраду теме одговарајућа активност је анализа новинског текста или другог медијског садржаја (ТВ или радио-емисије, садржаја са Јутјуба и сл.). Пожељно је да ученици индивидуално или групно одаберу одређени медијски садржај и припреме га за час. Вођени од стране наставника, ученици на примеру одабраног медијског садржаја одговарају на питања кључна за деконструкцију медијске поруке, у форми која је усклађена са њиховим когнитивним могућностима у том узрасту:

- Ко је осмислио и упутио овај медијски садржај публици? Ко је та особа/група људи?

– Која средства су употребљена да би се привукла моја пажња? Што сте у том медијском садржају одмах уочили?

– На који начин ће људи другачији од мене разумети исту медијску поруку? Како би је разумели моји родитељи, а како моји најстарији чланови шире породице?

– Зашто је та порука послата? Шта се њеним упућивањем постигло?

– Како су представљени догађаји, простор и људи? Шта је представљено као посебно лепо/ружно, а шта није поменуто, а могло је да буде? Какав начин живота се овом медијском поруком представља као бољи од других?

Методички је пожељно сваку критичку анализу и деконструкцију медијских садржаја заокружити активностима конструкције медијских порука. Такве активности обухватају групно или индивидуално креирање медијских садржаја на основу стеченог знања о деконструкцији медијских порука. Задаци за ученике као почетни корак подразумевају јасно дефинисање циља поруке и публике којој се обраћају.

ОГЛАШАВАЊЕ

Ову тему наставници могу да обраде на различите начине: разговором, планираним активностима, малим истраживачким задацима. Кључно је утврдити колико су ученици изложени рекламним порукама. Може се почети питањима:

– Где најчешће срећете рекламне поруке?

– Да ли у школи или на путу од куће до школе срећете поруке које нешто оглашавају?

– Да ли уочавате поруке на предметима у учионици (свеске, оловке, флашице воде, одећа, обућа...)?

– На који начин рекламе привлаче пажњу?

Могуће је реализовати мали пројекат – анализа телевизијске рекламе. Ученике је могуће поделити на групе где ће једна установити који се производи најчешће рекламирају, друга колико информација заиста можемо добити гледајући рекламу, а трећа колико је у рекламама заступљена машта, а колико стварност.

Могуће је урадити и „домаћи задатак”: На путу од куће до школе забележи рекламе које примећујеш и покушај да одговориш на питања:

– Где се реклама налази?

– Шта рекламира оглас?

– Да ли се у твојој породици користи тај производ?

– Да ли мислиш да ове рекламе имају некакав утицај на тебе?

– На који начин можеш да се супротставиш осећању ускраћености? (Шта из нематеријалног света може да замени потребу за рекламираним производом?)

Важно је да ученици схвате разлику између идеалне слике које реклама пружа (продаја идеје и фантазије) и стварног живота. Такође, могуће је разговарати са ученицима да ли

постоји нешто нематеријално што ће надоместити осећање ускраћености ако неки производ немамо.

МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ

Ову тему наставници могу да обраде са ученицима кроз разговор и истраживачке задатке. Пожељно је да отвореним питањима подстакну дискусију о томе које мобилне дигиталне платформе ученици познају и како их користе. Ученици могу да говоре о томе зашто су им корисне и занимљиве – размена информација са вршњацима, договарање, дружење. Пожељно је да се развије разговор о томе да ли мобилне дигиталне платформе могу да буду од користи за процесе учења, да ли су им нешто значиле у периоду пандемије када се није ишло сваки дан у школу. Други део дискусије треба да иде у правцу уочавања негативних страна мобилних дигиталних платформи. Наставници могу да поставе питање колико времена проводе на платформама а колико у непосредном дружењу. Шта им причињава већу радост – када се друже и размењују поруке на платформама или када се виде и разговарају, играју се, баве се спортом или неком другом активности. Потребно је покренути и питања зависности од мобилних дигиталних платформи, тако да ученици најпре освесте тај појам, разумеју шта значи а онда промисле о свом коришћењу платформи, времену које ту проводе. Са ученицима треба разговарати и о томе да ли на платформама ступају у контакт само са вршњацима које познају или и са непознатим особама. Питати их да ли знају какви ризици постоје ако прихватају за пријатеље особе које иначе не познају, да ли знају шта су то лажни профили, скренути пажњу да никако не треба да пристају да размењују фотографије или да се налазе уживо са особама које су упознали на дигиталним платформама.

Ученици треба да усвоје став да нису све информације које добијају са интернета поуздане/веродостојне. Који год претраживач или агрегатор да изабере, важно је да разумеју да претраживање појмова и прикупљање података у дигиталном окружењу мора да буде повезано са разграничењем објективних и проверених чињеница од нетачних информација, личних ставова, предрасуда и дезинформација. На понуђене резултате у претрагама могу утицати различити утицаји као и алгоритми који се ослањају на понашање корисника уређаја у дигиталном окружењу. Уводна вежба стога може бити одређени појам који ће наставник изабрати, а ученици „претражити” на својим уређајима (компјутерима или телефонима). Уколико су у прилици да упореде резултате, увидеће да су добили различите изворе.

Питања могу бити:

1. Које претраживаче или агрегаторе садржаја користите најчешће и због чега?
2. До којих врста информација долазите?
3. Да ли је увек могуће наћи аутора садржаја и информација?
4. Да ли и како проверавате информације до којих сте дошли путем онлајн претраживача?

Пример за задатак:

Наставник дели ученике у групе од три до пет чланова. Свака група користи други претраживач (Гугл, Јаху, Бинг) и на различитом уређају – школском рачунару, свом мобилном телефону, лаптопу... Свима се задају исти појмове за претраживање. На следећем часу свака група представља првих десет резултата претраге.

1. Који резултати су увек наведени први? Како су означени, да ли је јасно назначено да су у питању спонзорисани, плаћени резултати?

2. Да ли се тим резултатима верује мање или више од осталих који нису спонзорисани?

Суштина је да ученици разумеју да претраживачи могу фаворизовати одређене садржаје (плаћене у односу на бесплатне; пожељније од мање пожељних, а да се примењују и алгоритми који откривају лично понашање у дигиталном окружењу). Стога је важно да се добијене информације провере у веродостојним изворима (уџбеницима, енциклопедијама, речницима...).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд. Постигнућа ученика се, дакле, прате и вреднују формативно: током целог процеса.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиди последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА

Циљ учења слободне наставне активности Вежбањем до здравља је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.

Разред Пети или шести
Годишњи фонд 36 часова

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити садржаја у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА Појам и врсте здравља, начини његовог праћења и чувања.
– Компетенција за целоживотно учење	– дефинише појам здравља, разликује физичко, ментално и социјално здравље и образлаже утицај вежбања на здравље;	
– Комуникација		

– Рад са подацима и информацијама	– упоређи специфичности вежбања у спорту и ван спорта;	Утицај вежбања на здравље, раст и развој. Људско тело и вежбање – кости, зглобови, мишићи.
– Дигитална компетенција	– разликује правилно од неправилног вежбања и планира сопствене физичке активности у складу са потребама, могућностима и интересовањима;	Специфичности вежбања у и ван спорта.
– Решавање проблема		Правилно и неправилно вежбање.
– Сарадња	– има увид у сопствене разлоге вежбања и истрајава у вежбању;	Мотивација за вежбање и фактори који утичу на одустајање.
– Одговоран однос према здрављу	– препозна ситуације у којима не сме да вежба;	Када не треба вежбати.
– Одговоран однос према околини	– препозна утицај различитих вежбања на физички изглед и здравље;	Вежбање и имунитет.
– Одговорно учешће у демократском друштву	– повеже позитиван и негативан утицај вежбања на имунитет;	Значај вежбања на чистом ваздуху.
	– поштује еколошка правила у средини где вежба;	Вежбање и очување животне средине.
	– правилно поступа у пружању прве помоћи при повредама у вежбању;	Повреде при вежбању и прва помоћ.
	– критички вреднује идеале физичког изгледа који се намећу као и начине за њихово достизање;	ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ
	– користи поуздане изворе информација о утицају исхране и вежбања на здравље и физички изглед;	Исхрана као извор енергије.
	– разликује добро од лошег држања тела и коригује сопствено држање тела;	Карактеристике основних животних намирница важних за вежбање.
	– препозна ризике гојазности и мршавости;	Гојазност и мршавост – ризици и компликације.
	– наведе принципе правилне исхране и примењује их у свом свакодневном животу;	Како и где се информишемо о здравом начину исхране. Производи који се рекламирају, а треба их избегавати.
		Различите врсте дијета и њихови позитивни и негативни ефекти.
		Правилна исхрана пре и после вежбања.
		ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД

– критички се односи према рекламираним производима животних намирница;	Идеал физичког изгледа некад и сад.
– аргументовано дискутује о физичким активностима и начину исхране и ризицима неодговарајућих дијета;	Правилно држање тела и физички изглед.
– доведе у везу вежбање са правима детета;	Претерана употреба дигиталних технологија и последице на здравље и физички изглед.
– аргументује значај вежбања после болести и неких повреда;	Утицај вежбања и здравих начина живота на физички изглед.
– поштује потребе и могућности различитих учесника у вежбању и наведе примере равноправности и неравноправности у спорту;	У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ
– преферира физичке активности на свежем ваздуху са другом децом у односу на седење код куће за компјутером.	Остваривање права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење кроз вежбање прилагођено могућностима и потребама.
	Доступност опреме и простора за вежбање.
	Родна (не)равноправност у вежбању и спорту.
	Вежбање после болести и повреда.
	Значај вежбања за особе са сметњама у развоју и инвалидитетом и спортови прилагођени њиховим могућностима.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Концепт слободне наставне активности Вежбањем до здравља припремљен је у складу са Законом о основама система образовања и васпитања у коме се наводи као један од циљева развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, као и општа међупредметна компетенција одговоран однос према здрављу.

Истраживања спроведена на школској популацији показала су да ученици немају довољно физичке активности, посебно на свежем ваздуху и да се често неправилно хране. Ученици у 5. и 6. разреду су у узрасту када формирају однос према вежбању и потребно је да добију шири контекст физичког вежбања које се не повезује само са спортом већ са правом на развој и здравље.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Вежбањем до здравља.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм се природно надовезује на садржај програма предмета Физичко и здравствено васпитање и не захтева посебан простор и опрему. Увидом у исходе може се видети да је фокус програма на вежбању као вредности, стицању релевантних знања о вежбању, здрављу и исхрани, као и развоју позитивних ставова који ће допринети да ученик самостално, без присиле одраслих, бира да се храни правилно и уместо седења у затвореном простору за компјутером изађе напоље и физички буде активан са својим вршњацима.

Наставник планира начин на који ће реализовати програм, као и број часова за сваку од четири теме. Број часова по темама не мора да буде исти, а подразумева се да неке активности својим садржајем и исходима којима воде могу припадати различитим темама. Захтеви писања програма су такви да се теме приказују одвојено али у свакодневном животу дати садржаји су међусобно повезани па сами тим предност у планирању треба дати оним активностима које изражавају интегрисаност вежбања, здравља, исхране, физичког изгледа, животне средине.

Наставник се унапред припрема за часове тако што бира подстицаје којима ће ученике увести у тему и кључне појмове садржаја и изазвати њихову радозналост да о томе причају, постављају питања, истражују, уче. Постоје бројне могућности избора начина рада у зависности од теме, садржаја, претходног искуства, узраста и интересовања ученика. Предност свакако имају они начини рада у којима су ученици активно укључени у процес наставе и учења, као и они где се савремене технологије користе у едукативне сврхе. Реализација програма треба да буде заснована на комбиновању различитих техника рада као што су демонстрације, презентације, мини предавања, дебате, студије случаја, анализе видео прилога, гостовање стручњака, посете просторима за вежбање, спортским и рекреативним дешавањима.

У остваривању програма наставник се ослања на ученичка школска и ваншколска искуства. Осим везе са програмом Физичко и здравствено васпитање, садржаји овог програма надовезују се на оно што ученици уче у Биологији у петом и шестом разреду.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА

Тема прожима вежбање, здравље и животну средину и настоји да одговори на питање чему служи вежбање и како и где то радити. Има већи број кључних појмова и било би добро да наставник предност да оним активностима и примерима на којима ће ученици најлакше разумети ту повезаност.

Како свако вежбање није аутоматски и здраво, на различитим примерима, треба ученицима указати на разлику између правилног и неправилног вежбања и више пута се током целог програма враћати на то јер се ради о важном исходу. Ученици се могу организовати да радећи у мањим групама на интернету пронађу и направе избор и план вежби по одређеном задатку (вежбе за јачање мишића ногу, вежбе за правилно држање и сл.).

На ту тематику природно се надовезује питање о томе зашто нека особа вежба, односно из којих мотива то ради као и зашто се одустаје од вежбања. За тај садржај погодне су активности у којима ученици имају могућност да изнесу сопствено мишљење, дискутују, супротстављају аргументе. Ученици се могу поделити у две групе тако да једна треба да припреми аргументе којима би некога убедили да вежба, а друга да не вежба. Наставник треба да прати аргументацију ученика и да интервенише уколико се мотивација за вежбање

тражи само у томе што то сви раде, што је лепо ићи у теретану, што се купује лепа спортска одећа и сл.

Трећи елемент теме односи се на животну средину и предвиђа упознавање ученика са могућностима вежбања у природи и са правилима чувања природе приликом вежбања. Посебно је важно указати на важност праћења квалитета ваздуха непосредно пре вежбања јер вежбање у условима загађеног ваздуха има више штете него користи. Ученике треба упутити да о квалитету ваздуха информације прикупљају на званичном сајту <http://www.sepa.gov.rs/>

У оквиру ове теме предвиђено је да се са ученицима обради и садржај који се односи на повреде којих свакако има чак и када се правилно вежба. Било би добро да ученици стекну увид које су то најчешће повреде и шта се може урадити у првом тренутку како би се последице повреде умањиле. Ту се мисли и на самопомоћ и пружање прве помоћи другоме. У оквиру фонда од једног часа недељно није могуће много времена посветити првој помоћи те се треба задржати на основним принципима прве помоћи и свакако упутити ученике да у случају повреде консултују лекаре.

ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ

Тематика правилне исхране природно је повезана са вежбањем и зато има своје место у овом програму. Како ученици о томе већ имају солидна школска и ваншколска знања, навике и ставове наставник може, у оквиру првих активности, да направи неку врсту снимања стања у смислу да кроз разговор или наменски припремљен упитник утврди шта знају о нутритивним вредностима намирница, какве су им навике у исхрани, шта знају о правилима исхране пре и после вежбања и сл. У складу са добијеним одговорима може планирати даљи рад на овој теми.

Истраживања показују да на узрасту ученика од 12 и 13 година има пуно оних који се неправилно хране. Поред рада на стицању знања о принципима правилне исхране наставник треба да планира и активности које ће водити достизању исхода који тражи од ученика да се критички односе према рекламираним производима животињских намирница. То је важно јер су циљна група реклама произвођача намирница које имају превише масти, соли и шећера најчешће баш ученици 5. и 6. разреда. То није случајно јер на ранијем узрасту исхрана ученика је под већом контролом родитеља који су најчешће ученицима припремали ужину код куће. Међутим, у првим разредима другог циклуса ученици мењају понашање и за време одмора одлазе у самопослуге и пекаре и сами бирају шта ће ужити. Нажалост, њихови избори су често повезани са атрактивним реклама производа који нису добри за раст и развој. Зато са ученицима треба радити на анализи таквих реклама, коме се оне обраћају и са каквим порукама, као и на њиховом оснаживању да буду пажљиви потрошачи и пре куповине се упознају са информацијама о садржају производа, као и о њиховом року трајања и цени. Ученици могу да спроведу мини истраживање са циљем да утврде да такви рекламирани нездравих производа немају високу цену, да су често на акцијама, да су изложени на местима која су лако доступна и близу касе, да понекад уз њих гратис иде други нездравих производ или играчка из чега се јасно види да произвођачи заједно са трговинама подржавају да деца и млади што више купују такве производе.

Иако у тим годинама ученици још увек не прибегавају у већој мери дијетама прави је тренутак да се упознају са њиховим позитивним и негативним последицама и развију позитиван став да се вишак или мањак килограма правилним вежбањем и исхраном може боље решити него дијетом преузетом из новина. Уколико је дијета неопходна онда је стручно лице прописује и прилагођава потребама конкретне особе.

ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД

Ова тема у потпуности одговара узрасту ученика 5. и 6. разреда који су у фази интензивног психофизичког мењања из детета у одраслог и физички изглед им је врло важан. Свакодневно посматрају себе у огледалу и углавном су незадовољни како изгледају. Рад на садржајима у оквиру ове теме има за циљ да ученици прихвате своје тело, његове потребе и могућности што је важно јер одрастају у култури где медији и друштвене мреже намећу идеал физичког изгледа који је најчешће удаљен од реалних пропорција људи. Ученици треба критички да промишљају о информацијама које их „бомбардују” о физичком изгледу као и да се упознају са акцијама широм света да се тај „диктат” промени. Највећу пажњу треба да добије кључни појам садржаја који се односи на правилно држање јер се оно вежбањем може унапредити што је значајно и за здравље и за физички изглед.

У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ

Садржаји ове теме су важни за формирање правилног става према вежбању и развоју компетенције за одговорно учешће у демократском друштву. Ученици су већ упознати са Конвенцијом о правима детета и треба је повезати са садржајем овог програма у смислу колики значај има физичко вежбање у остваривању права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење.

Доступност опреме и простора за вежбање је повезана са правима и ученици могу организовати покретање иницијативе да се направе неке промене у том смислу нпр. да се у околини школе у парку поставе справе за вежбање или да. Таква иницијатива може бити покренута заједно са ученицима који похађају Грађанско васпитање јер у петом разреду програмом је предвиђена акција у корист права ученика.

Код рада на родној равноправности у вежбању и спорту важно је да се она не представи да су једнаки захтеви у вежбању за мушкарце и жене. Неопходно је да ученици увек воде рачуна о уважавају различитих потреба, могућности и физичких ограничења као и да препознају примере дискриминације кад су за исти спорт и исто постигнут резултат мушкарци и жене различито награђени. У теми није дат садржај који се односи на вежбање и менструални циклус јер је то већ предвиђено програмом обавезног предмета Физичко и здравствено васпитање али се може повезати са садржајем из овог програма.

У оквиру рада на овој теми ученици ће имати прилику, вероватно по први пут, да се упознају са значајем вежбања код особа које су биле болесне или повређене (саобраћајне незгоде, спортске повреде), као и са специфичностима вежбања особа са сметњама у развоју и инвалидитетом. За раду на тим садржајима погодне су различите технике, а посебно се издваја примена студије случаја јер омогућава да се ученици упознају са током и изазовима у вежбању стварних особа које су направиле велики успех у спорту иако су нпр. биле озбиљно повређене или рођене са неким тешким обољењима. То се може повезати са садржајем из прве теме који се односи на мотивацију за вежбање и факторе одустајања од вежбања.

Тема пружа одличне могућности за реализацију радионица у оквиру којих ученици имају могућност да размене сопствена искуства о вежбању, искажу своје ставове, дилеме, страхове и чују шта други о томе мисле. То је посебно погодно за оне који избегавају да вежбају јер су гојазни или мршави а задатак наставника је да радионицу тако води да они буду охрабрени да вежбају.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити наставник континуирано прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како аргументују, које ставове изражавају.

Поуздани показатељи напретка су квалитет постављених питања, способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликовање чињеница од интерпретације, способност да се изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице.

Код неких садржаја могу се урадити иницијални и излазни тест којим ће се утврдити знања, вештине, ставови пре и после рада на неком садржају.

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Оцењивање је описно (истиче се, добар, задовољава), а оцена не улази у општи успех.

Ученике треба унапред упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати, а приликом сваког вредновања постигнућа потребно је дати повратну информацију.

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ КОЈЕ СУ ПРИПРЕМИЛА СТРУЧНА ДРУШТВА

ЦРТАЊЕ, ВАЈАЊЕ И СЛИКАЊЕ

Циљ учења слободне наставне активности Цртање, вајање и сликање је да ученик кроз ликовни рад развија стваралачко мишљење и унапређује визуелно опажање, естетичке критеријуме и способност ликовног изражавања.

Разред Пети или шести
Годишњи фонд 36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и
Компетенција за учење	На крају програма ученик ће бити у стању да:	кључни појмови садржаја програма ЦРТАЊЕ
Естетичка компетенција	– црта креирајући линије различитих вредности комбиновањем материјала, угла и притиска прибора/материјала;	Својства линија.
Комуникација	– црта према задатом моделу приказујући односе величина које опажа;	Врсте цртежа.
Решавање проблема	– илуструје причу, бајку или песму одабраном цртачком техником;	Цртачке технике. ВАЈАЊЕ
Рад са подацима и информацијама	– обликује, према моделу, фигуре од меког материјала стилизујући сложени облик;	Својства облика.
Одговоран однос према здрављу	– обликује, у самосталном и тимском раду, скулптуре или употребне предмете од материјала за рециклажу;	Стилизовање облика. Вајарске технике.
Одговоран однос према околини	– обликује, у самосталном и тимском раду, скулптуре или употребне предмете од материјала за рециклажу;	СЛИКАЊЕ
Сарадња	– наслика ликовни рад према задатом или одабраном моделу приказујући тонове које опажа;	Примарне, секундарне и терцијарне боје.
Дигитална компетенција		Локални тон.

Предузимљивост и оријентација према предузетништву	– обликује стварне и имагинарне текстуре и облике одабраном цртачком, сликарском или вајарском техником;	Сликарске технике.
Одговорно учешће у демократском друштву	– изрази цртежом, сликом и скулптуром машту, сећање, емоције, интересовања или утисак о уметничком делу;	
	– обликује употребне предмете примењујући најмање једну хоби технику;	
	– разликује цртачке, сликарске и вајарске технике, материјал и прибор;	
	– чисти радну површину, простор и прибор по завршетку сваког рада;	
	– учествује у активностима које доприносе добробити школе и локалне заједнице.	

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Цртање, сликање и вајање омогућава ученицима петог или шестог разреда да кроз ликовне радионице и индивидуалне и тимске ликовне пројекте развијају стваралачко мишљење и вештине које су им неопходне за свакодневни живот и наставак школовања.

У првој колони табеле наведене су међупредметне компетенције које је неопходно развијати код ученика, како у настави свих предмета, тако и током слободних наставних активности. У другој колони су наведени исходи учења за крај разреда, који прописују шта је сваки ученик способан да уради по завршетку учења програма. Исходи су смерница за планирање активности ученика, а не одређују ниво постигнућа, јер је развој ученика индивидуалан. У трећој колони су наведене три теме: Цртање; Вајање и Сликање, као и кључни појмови садржаја програма који су смерница наставнику за одабир мотивационих садржаја и планирање наставе.

Ослонац за планирање и реализацију програма је опште упутство за све програме слободних наставних активности, као и упутство за програм Цртање, вајање и сликање, које ближе објашњава специфичност програма. Програм је конципиран тако да фаворизује ликовне активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем ликовног истраживања и решавања ликовних проблема, сарадњу и употребу савремених технологија за учење и стваралачки рад.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ је потребно подстицати ученике да користе што различитије изворе и врсте информација, да их критички процењују, као и да их користе као подстицај за стварање оригиналног ликовног рада.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм слободне наставне активности Цртање, сликање и вајање надовезује се на програм предмета Ликовна култура, па је приликом планирања слободних активности неопходно водити рачуна о предзнањима ученика. Треба имати у виду и то да се програм слободних наставних активности разликује од програма општеобразовног предмета Ликовна култура, који обухвата знатно шире садржаје и исходе учења. Програм слободних наставних активности не предвиђа даље ширење програма општеобразовног предмета Ликовна култура, већ је фокусиран на одабране уметничке гране како би ученици имали довољно времена да развијају корисне вештине.

Приликом припреме оперативног плана наставник одређује број часова за реализацију сваке програмске теме и наставне јединице, као и називе наставних јединица. Називи наставних јединица се одређују на основу назива теме, кључних појмова и исхода, а указују на активност ученика и садржаје који омогућавају достизање исхода. На пример, Цртање мртве природе, Сликање пејзажа, Вајање портрета...

Кључни појмови садржаја програма су смернице за избор мотивационих садржаја, а који треба да обухватају разноврсне визуелне, аудио и аудиовизуелне информације, које наставник припрема и приказује на часу. Приказани садржаји и мотивациони разговор треба да побуде радозналост и спремност ученика да код куће или на часу и сами проналазе сродне подстицаје за стваралачки рад. Наставник процењује могућности ученика и школе. Уколико школа поседује услове, ученици под надзором и према упутству наставника могу да траже мотивационе садржаје на интернету током часа. Препорука је да те активности не трају дуже од пет минута како се не би губило драгоцено време за развијање идеја и реализацију ликовног рада.

Прописани исходи су достижни за сваког ученика, јер су формулисани тако да не прописују ниво постигнућа. Како су у питању исходи за крај учења програма, који су формулисани уопштено, наставник може да прецизира исходе за сваку наставну јединицу. На пример, По завршетку наставне јединице ученик ће бити у стању да примењује технику лавирани туш.

Приликом планирања активности неопходно је мислити и на активности које на специфичан начин развијају међупредметне компетенције. Рад са подацима и информацијама подразумева и коришћење разноврсних информација као подстицај за стваралачки ликовни рад. И погрешан податак може послужити као подстицај за стварање. На пример, исказ: Лазање су традиционално српско јело и питања: Да ли је овај исказ тачан; Зашто није; Која су традиционална српска јела; Од којих састојака се справљају; Како се ти састојци производе; Које је ваше омиљено јело... Ученици након разговора могу да обликују ликовне радове самостално одређујући ликовну тему. Могу да прикажу омиљено јело или састојак или процес производње неког састојка или да осмисле трпезу из маште... Посебан захтев је да на основу информација које су добили током разговора о храни дизајнирају неки употребни предмет који није прехранбени производ (обућу, одећу, намештај, аутомобил...). Ликовна дела, такође, могу да буду подстицај за стварање, а да не упућују на копирање. Ученици могу да на основу уметничке слике насликају рад другачијег садржаја, користећи боје које опажају на уметничкој слици... Рад са подацима и информацијама пружа бројне могућности наставнику да осмисли активности које мотивишу ученике да стварају и развијају своје индивидуалне способности. Важно је приликом сваке активности истаћи циљ, односно објаснити ученицима зашто нешто раде, шта тачно уче и развијају како би се омогућило развијање компетенције за учење. Компетенција за комуникацију не подразумева само вербалну и писану комуникацију, већ и изражавање идеја, ставова, емоција, порука... ликовним техникама. Док у настави Ликовне културе ученици уче и да тумаче (декодирају) слику у најширем значењу, током слободних наставних активности фокус треба да буде на изражавању. Компетенција за предузимљивост и оријентацију према предузетништву током слободних наставних активности развија се припремањем радова за наградне конкурсе и продајне изложбе на

школском сајму, као и кроз друге школске пројекте. Када је реч о развијању дигиталне компетенције, програм слободних наставних активности који је усмерен на традиционалне технике развија ову међупредметну компетенцију веома специфично. Ученицима је потребно повремено дозволити да посматрају фотографију или снимак на интернету, највише пар минута, а затим да стварају аутентичан ликовни рад на основу опажања и памћења опаженог. Наставник треба претходно да укаже ученицима шта тачно треба да опажају и памте (боје, шаре, текстуре, облике...) и да постави захтев да ученици креирају другачију композицију од оне коју су посматрали. Савремена технологија се током слободних наставних активности може користити и за снимање радова и обраду дигиталне фотографије. С обзиром на то да је фонд часова недовољан, ученици могу то да раде код куће, уз надзор старијих. На исти начин ученици могу виртуелно посетити изложбе у музејима. Пожељно је искористити прилику да поједини музеју и установи културе организују у свом амбијенту ликовне активности за ученике.

Посебно заинтересованим и напредним ученицима могуће је задати домаће задатке. Корисно је да наставник унапред припреми листу могућих домаћих задатака. Тему индивидуалног пројектног задатка који се реализује код куће ученик може да одабере на основу две до четири тема које предлаже наставник, али и да сам осмисли и предложи тему која га највише интересује.

Потребно је унапред испланирати бар један тимски ликовни пројекат у току године, а који захтева више времена за реализацију.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Реализација програма треба да буде заснована на комбиновању различитих наставних метода и техника које мотивишу ученике и омогућавају максимални развој индивидуалних потенцијала. То, међутим, не подразумева упоређивање индивидуалних способности ученика и постављање превисоких захтева које не могу сви ученици да достигну, већ константно праћење напредовања сваког ученика и по потреби одређивање посебних индивидуалних задатака и активности да би се подстакла мотивација и омогућило напредовање у складу са индивидуалним способностима и интересовањима. Ученици и сами треба да предлажу ликовне теме и активности које их интересују, при чему све предложене активности треба да буду у оквиру програма. Оне могу бити повезане са актуелним догађајима у локалној заједници, као и за културну баштину народа ком ученици припадају. Треба имати у виду и то да ће неки ученици брже достићи исходе, а неки ученици спорије, као и то да ће сваки ученик једноставније и брже достићи неке исходе, а спорије друге исходе. Најважније је да се до краја године достигну сви исходи, у оној мери која је условљена индивидуалним могућностима сваког ученика.

У овом делу су дате препоруке и предлози активности као помоћ наставнику да одабере/осмисли задатке, а водећи рачуна о томе да није могуће реализовати све предлоге у оквиру датог фонда часова.

ЦРТАЊЕ

У оквиру ове теме потребно је планирати четири групе задатака: цртање на основу опажања, по задатом моделу (портрет, аутопортрет, поставка мртве природе, воће, поврће, биљке или предмети) који је одабрао наставник; цртање на основу опажања према моделу који је одабрао ученик; илустровање (приче, бајке, песме...) и цртање на основу маште. Ученици могу да уче нову технику или да усавршавају примену познате технике. Сви цртачки материјали и прибор су пожељни. Препорука је да се уместо угљена у штапићу користи угљен у оловци, који се мање круни. Ученици који немају могућности да набаве разноврсан прибор и материјал могу да направе импровизовани прибор и материјал од

предмета и састојака које имају код куће. Метално перо се може заменити природним алатима, као што су трска, перо од гуске или гранчице од дрвета. Трска се може користити ако се добро осуши. Начин на који јој је зашиљен врх, утицаће на линије које оставља за собом. Перо гуске се може користити ако му се добро очисте врх шмирглањем и ацетоном, па затим косо заостри. Перо је осетљивије на притисак од трске, па ће дати нежнији цртеж. Осим тушем и бајцом ученици могу цртати и инстант кафом, која даје веома тамну боју и може се користити као лавирани туш. Љуске лука ће дати тамно црвену боју, ако се користите исто као код фарбања ускршњих јаја, само се смањи количина воде. Хиперманган се може купити у апотеци у кесицама од 10 грама. Када се раствори у 100 gr течности даће боју магенте, док на папиру постаје окер до тамно браон у зависности од јачине раствора.

Ликовни проблеми које ученици треба да решавају везују се за примену ликовног језика, односно садржаја теорије обликовања који се у том разреду уче у настави Ликовне културе. Посебан нагласак је на развијању осећаја за изражајна својства линија и приказивању мотива у плановима.

Предлог хоби технике је цртање перманентним маркером на керамичкој шољи или тањиру који има једнобојну, белу глазуру. Наставник може да предложи другу активност, а хоби технике могу да се реализују и код куће. За ученике је корисно да на часу осмисле и скицирају мотив који би нацртали на неком употребном предмету.

Предлог активности за напредне ученике је преношење цртежа са мањег на већи формат папира (или другу подлогу већег формата), без употребе помоћних средстава, као што је претходно снимање и штампање цртежа у фотокопирници, коришћење папира на квадратиће или мерење.

Предлог заједничког пројекта је израда школског фанзина од најмање четири листа. Иако концепт фанзина подразумева да се ученици сами договарају, истражују, бирају и припремају садржаје и начин издавања, у оквиру пројекта је неопходно да наставник постави одређене критеријуме и прати развој пројектних активности (нарочито ако се фанзин поставља на интернет). Обавезни критеријуми су: да фанзин нема исти концепт и садржаје као школски часопис; да садржи више цртежа него текста; да нема вулгарних и увредљивих садржаја; да садржи стрип од најмање четири кадра и цртеже који изражавају коментар на актуелне школске догађаје, садржаје који се уче у том разреду, лапсусе ученика и наставника...

ВАЈАЊЕ

У оквиру ове теме потребно је планирати две групе задатака који се везују за материјал и поступак обликовања: моделовање меким материјалима; конструисање и обликовање комбинованим материјалима и материјалима за рециклажу. Пожељан меки материјал је школска глина, професионална вајарска глина, ДАС маса беле или теракота боје, ФИМО ефект и софт, као и друге савремене полимерне глине. Ученици који немају услова да набаве масе за обликовање могу да обликују масом коју су сами направили, а према рецепту који предлаже наставник или који су уз помоћ старијих пронашли на интернету или у литератури. Један од примера за то је маса од папира натопљеног у лепак за тапете. Као конструкцију могу користити жицу коју ће обмотавати папирима натопљеним у лепак за тапете. Када је реч о материјалу за рециклажу важно је да ученици не купују материјал, већ да обликују материјалом који имају код куће, јер је циљ уметничке рециклаже смањење отпада и загађења, односно развијање одговорног односа према здрављу, околини и друштву. Посебан нагласак је на стилизовању сложених облика и моделовању фигура у покрету.

Предлог хоби технике је израда накита и других акцесоара по избору ученика.

Предлог активности за напредне ученике је моделовање фигура већих димензија, на конструкцији од жице.

Предлог заједничког пројекта је израда мобилних инсталација за школу, као што су тракасте завесе, мобилне скулптуре, предмети од бојених фолија и сл. да би на тај начин оплеменили животни простор. Уколико постоје услови, могући пројекти су ливење у гипсу, као и обликовање керамичке глине, печење и глазирање керамике.

Индивидуални пројекти које заинтересовани ученици реализују код куће обухватају самостални избор теме, материјала, технике и садржаја.

СЛИКАЊЕ

У оквиру ове теме потребно је планирати три групе задатака: слободно сликање на основу маште; сликање на основу посматрања; сликање на основу утиска о визуелним, аудио и аудиовизуелним садржајима (ликовно дело, снимак уметничке игре, филм, музичко дело, фотографија, игрица...). Ученике могу мотивисати фотографије инсеката, лишјајева, гљива... Могу радити по моделу тако што ће донети из природе различите плодове, комаде дрвета, камење, шкољке који имају необичне површине, линије и боје. Треба имати у виду да се знања о боји ученика петог и шестог разреда веома разликују, па је у складу са тим потребно осмислити циљеве часа и активности ученика.

Предлог хоби технике је украшавање ускршњих јаја и употребних предмета техником декупаж или ебру.

Предлог активности за напредне ученике је сликање композиција акрилним бојама на платну.

Предлог заједничког пројекта се односи на уређење школе и може обухватати израду мурала или чворованих таписерија, као и осликовање старог школског намештаја (столица и клупа) који је предвиђен за замену/бацање.

Предлог индивидуалног пројекта који се реализују код куће је витраж од прозирних фолија у боји или мозаик или осликовање облука.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је дати повратну информацију која ученику помаже да побољша свој резултат и учење.

Самопроцена је од изузетног значаја за напредак ученика у развијању способности опажања, изражавања, критичког и стваралачког мишљења. Самопроцена се врши кроз разговор, а веома је корисна метода 3, 2, 1 за самопроцењивање напретка, која је предложена у програму општеобразовног предмета Ликовна култура. Имајући у виду специфичност програма потребно је посебну пажњу обратити на грешке у ликовном раду и објаснити ученицима како да преобликују неуспеле радове, уместо да их бацају. Такође, потребно је водити рачуна о узрасним могућностима ученика, као и о томе да ученици могу бити незадовољни успешним ликовним радом или задовољни радом који не достиже очекиване резултате. Суштински грешке постоје у решавању постављених ликовних проблема у композицији, нарочито када се ради по моделу, док се код изражавања на

основу маште или утиска мора рачунати на слободу ликовног изражавања, па и на то да грешке у композицији нису много важне у односу на садржај ликовног рада.

Препорука је да ученици чувају и преносе све цртеже и слике у мапи радова коју су сами направили и украсили, док фигуре могу да преносе у кутији са преградама, коју су, такође, сами направили. На крају полугодишта и пред крај школске године потребно је поставити изложбу свих радова (реализованих у школи и код куће) у холу школе, а у току године је пожељно да ученици сами постављају мање изложбе по завршетку сваког ликовног пројекта. Излагање радова је важно због поређења и самопроцене напретка, а разговор о радовима, односно различитим начинима решавања ликовних проблема омогућава ученицима и да уче једни од других.

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Циљ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.

Разред Пети или шести

Годишњи фонд часова 36 часова

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење	По завршетку програма ученик ће бити у стању да: – препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.	УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ
Комуникација		Биодиверзитет и његов значај.
Рад са подацима и информацијама	– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;	Истраживање биодиверзитета непосредне околине.
Дигитална компетенција		Мапирање врста.
Решавање проблема		ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА
Сарадња	– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;	
Одговорно учешће у демократском друштву	– вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета;	Лековите биљке.
Одговоран однос према здрављу		Самоникле јестиве биљке.
Одговоран однос према околини	– активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;	Зачинске биљке
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу;	Аутохтоне расе и сортe.
Естетичка компетенција		Значај биљног покривача.

– одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу;

Утицај климатских промена на живи свет.

– аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења;

ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ

– сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља;

Угроженост врста.

Значај опрашивача.

– критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи;

Утицај пестицида на живи свет.

– критички се односи према употреби и злоупотреби природе.

ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ

Природни ресурси.

Рационална употреба енергије.

Рационална употреба воде.

Понашање у природи.

Заштићене природне вредности.

Позитиван и негативан утицај човека на животну средину.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења слободне наставне активности „Чувари природе” намењен је ученицима петог или шестог разреда. – Сврха програма је да ученици стекну кључне компетенције из области очувања животне средине и биодиверзитета, како би разумели узроке и последице различитих природних феномена и промена под дејством човека и предложили сврсисходне, алтернативне начине деловања и понашања.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У програму су предложене четири теме: Упознај живи свет своје околине, Значај живог света за човека, Помозимо да преживе и Ја чувам природу.

Програм промовише истраживачки приступ у настави и примену образовања за одрживи развој. Уз помоћ наставника ученици могу да испланирају и реализују одређену активност или ураде експеримент/оглед и да то затим прикажу на начин који је примерен теми или спроведеној активности (писано, усмено, графички, одговарајућом уметничком техником, итд.). Наставну тему треба ученицима предочити у облику кратког уводног часа, али не у

форми унапред задатих и/или очекиваних резултата дате активности, или стриктно формулисаног писаног упутства за рад. Наставник треба да дефинише задатак и покрене дискусију, да ученицима пружи прилику да сами покушају да испланирају, осмисле, ураде и својим речима опишу запажања и резултате које су добили, да ли су и где грешили, и на крају да то презентују пред одељењем или ширим аудиторијумом.

Избор дидактичко-методичких модела при реализацији предвиђених активности треба да буде усмерен ка стицању нових вештина и развијању критичког погледа мишљења о актуелним питањима очувања животне средине и биодиверзитета, при чему се скреће пажња ученицима да у њиховом решавању постоји могућност више опција и избора са различитим последицама и исходима. Сходно томе, постоји и потреба да се код ученика развија свест о неопходности промене понашања (нпр. кроз начин на који користимо природне ресурсе, начин производње, начин на који бринемо о сопственом и колективном здрављу, начин на који комуницирамо).

Препоручене теме и кључни појмови, као и упутство за њихову реализацију су предлог наставницима како да обраде одређену проблематику, а наставник треба да прилагоди динамику и активности интересовањима ученика, специфичностима локалне заједнице и природном окружењу у коме се школа налази. У реализацији програма (посебно током прве године реализације са ученицима 5. разреда) потребно је ослонити се на претходно стечено знање ученика и постојеће интегрисане предмете Свет око нас (1. и 2. разред) и Природа и друштво (3. и 4. разред), а затим и Биологија (5. и 6. разред) у делу који проучава појаве у природи и одрживом развоју.

Ученици могу у складу са својим могућностима, разматрати ова питања, истраживати, правити изложбе, презентације, пројекте, паное, симулирати радио и ТВ интервјуе и наступе или правити кратке видео снимке и флајере о пројекту (нпр. коришћењем мобилног телефона) или директно учествовати у локалним радио и ТВ емисијама, подкастима, блогovima, организовати дебате и сл.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ

У оквиру наставне теме Упознај живи свет своје околине ученици би најпре требало да се упознају/подсети шта представља појам биодиверзитета и његов значај. Након тога следе активности упознавања живог света непосредне околине. Примери активности:

– Употреба апликација за мобилне телефоне за препознавање биљака и животиња као на пример “Pl@ntNET plant identification” (CIRAD, Фр) и “BirdNET bird sound identification” (Cornell university, САД) на енглеском или „Птице на длану” (Друштво за заштиту и проучавање птица Србије) на српском. Све три апликације су бесплатне и доступне преко GooglePlay платформе, односно на <https://identify.plantnet.org/>, <https://birdnet.cornell.edu/>, <https://pticesrbije.rs/aplikacija/>.

– Употреба једноставних кључева за одређивање група организама.

– Израда онлајн хербаријума и инсектаријума или израда сајтова и група на друштвеним мрежама који популаришу живи свет окружења.

– Истраживање биодиверзитета своје околине – истраживање на терену, мапирање врста животиња (уочавање врста и њихових трагова у природи), мапирање дрвенастих (аутохтоних и алохтоних) и карактеристичних зељастих врста биљака, присуства гљива [Напомена: не треба захтевати од ученика да беру биљке или њихове делове (прављење

хербара), нити да праве збирке инсеката и сл., већ да само прибележе, фотографишу или на други начин документују присуство одређене врсте у сопственом окружењу и од прикупљеног материјала направе постер презентацију или презентацију у одговарајућем доступном софтверу (нпр. PowerPoint)].

– Самостални истраживачки рад „Усвоји дрво”: истраживање о биологији и екологији одабране врсте (порекло (аутохтоно, алохтоно), основне карактеристике екологије врсте, при чему се могу прикупити отисци листа, коре, плода) цртежом их приказати и презентовати.

ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА

У оквиру наставне теме Значај живог света за човека ученици би требало да се упознају са значајем биљног покривача, аутохтоним расама и сортама живог света Србије и утицајем климатских промена на њих. Предложене активности које воде ка том циљу:

– Гајење лековитог и/или зачинског биља (у башти, саксији).

– Теренски рад са циљем упознавања самониклих јестивих биљака и израда јеловника у који су укључене те биљке. [Напомена: ове активности изводити искључиво уз присуство наставника, родитеља или особа са искуством обучених за рад са гљивама и биљкама].

– Истраживање аутохтоних раса животиња и сорти биљака локалног подручја. Истражити које (врсте, сорте/расе) и какве (природне или доместификоване/гајене, да ли су биле из увоза (географско порекло или су локално гајене), да ли су се биљке садиле и животиње узгајале у ранијим временима у датом локалном поднебљу. Ученицима би требало подићи свест о томе који је биолошки, етнолошки и практични значај одржавања „стarih” локалних и аутохтоних врста и сојева/сорти/раса (очување генофонда, добијање квалитетније хране, промоција локалних производа, подршка локалних узгајивача, локалне културе и локалне економије). Активност се може реализовати кроз индивидуално и тимско прикупљање података о аутохтоним биљкама и животињама локалног подручја на основу доступне архивске грађе, изјава и сећања старијих људи из породице и окружења. Гајење аутохтоних биљака (нпр. поврћа, цвећа, жбунова) у кућној башти или дворишту школе може бити један од начина конкретне подршке локалној заједници и начин да се ученици непосредно упознају са значајем учешћа јавности у научним истраживањима (енг. citizen science).

– Значај биљног покривача (огледи: спирање земљишта (линк: <https://www.youtube.com/watch?v=im4HVMGI68>), температура ваздуха и земљишта – поређење температуре изнад бетона и зелених површина (линк: https://miro.medium.com/max/720/0*9_kYVZLbTK3c2n1I)).

У оквиру теме климатских промена треба скренути пажњу ученицима да на локалном нивоу уоче последице глобалног загревања. Активности у вези са овом темом се могу започети истраживањем каква је клима у локалном крају била раније (из изјава и сећања старијих људи или доступне архивске грађе). Ученици могу бити ангажовани и у изградњи станица за надгледање локалне климе и прикупљање података о атмосферским појавама које највише утичу на живи свет њиховог краја. Активност се може реализовати у континуитету током читаве године и састоји се у томе да сваког дана у исто време прикупљају и бележе податке о температури (помоћу обичног алкохолног термометра), падавинама (помоћу импровизованог кишомера направљеног од искоришћене прозирне пластичне флаше) и брзини ветра (израдом импровизованог анемометра такође од коришћених материјала). Ове мерне инструменте могу поставити у дворишту школе или сопственом дворишту, тераси и сл., и на тај начин добити конкретне податке који се могу

обработити и представити графички. Више података, као и детаљна упутства како направити импровизоване мерне инструменте могу се пронаћи на сајту: <http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/> - Ruka u testu : претрага садржаја > Greenwave (http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/?Page_Id=1201).

ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ

У оквиру наставне теме Помозимо да преживе ученици би требало да разумеју да поједине људске активности угрожавају врсте и да људи могу активно да учествују у њиховом очувању. Примери активности које ангажују ученике:

Пројекат: Помозимо птицама/опрашивачима/јежевима... да преживе: утврђивање стања (присуства и бројности) у својој околини (школско двориште, парк, башта...); утврђивање степена угрожености на основу научне литературе (црвене књиге, црвене листе, сајтови управљача природних вредности и други доступни извори уз критичку рецепцију наставника); истраживање потреба врста/врсте за одређеним типом вештачког станишта/склоништа (облик, боја, материјал, где поставити хранилицу, појилицу, склониште, „хотел за инсекте”); одабир материјала, употреба већ коришћених предмета и материјала; праћење стања, презентовање и извештавање јавности.

– Башта без инсектицида: шта су и како делују инсектициди, утицај на здравље човека, утицај на пчеле (разговор са пчеларом: посета локалном пчелару или организовање посете и интервјуа са пчеларем у школи), истраживање о природним непријатељима инсеката, о биљним репелентима.

– Шта угрожава птице грабљивице – сагледавање проблема, истраживање случајева тровања родентицидима, поремећаја ланца исхране (уколико одговара узрасту) изrada информативне рекламе или лифлета за јавност...

– Зелене међе: истраживање: да ли постоје, предности и мане, разговор са власницима имања о значају зелених међа, зашто их је све мање.

– Како засадити дрво? (комплетан поступак – одабир места, врсте, припрема, садња, нега).

ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ

У оквиру теме Ја чувам природу ученици би требало да упознају заштићене локалне природне вредности, развију свест о значају одрживог коришћења природних ресурса, као и о утицају човека и сопственој одговорности по локалну животну средину.

– Изrada графикона и сликовних паноа и презентација (нпр. PowerPoint) о рационалној употреби енергије и воде у мом домаћинству, школи.

– Изrada бонтона понашања у природи (онлајн, пано, презентација, свеска).

– Формирање еко-патроле.

– Заштићене природне вредности моје околине (истраживање, посета, разговор са управљачем, дозвољене активности у зонама заштите...).

– Која подручја или елементе природе моје околине треба заштитити (истраживање и предлози ученика, дискусија, утврђивање приоритета, изrada презентације о предложеном подручју или добру, презентовање).

– Примери позитивног и негативног утицаја човека на животну средину у мојој околини – истраживање на терену, приказ примера са образложењима, вршњачка едукација, едукација ученика млађих разреда од стране старијих ученика.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују што се постиже формативним оцењивањем.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиди последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ

Циљ учења слободне наставне активности Музиком кроз живот је да ученик развија стваралачко и креативно мишљење кроз практичан рад, мотивацију, интелектуални, социјални, емоционални и морални развој, свест о сопственом здрављу, опажање, осетљивост за естетику, радозналост и самопоуздање како би био оспособљен за креативно решавање проблема и имао одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред Пети или шести

Годишњи фонд 36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и
Компетенција за целоживотно учење	На крају програма ученик ће бити у стању да: – примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела;	кључни појмови садржаја програма ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ
Естетичка компетенција	– препознаје елементе динамике у свакодневном животу;	Проширивање знања о музичким елементима.
Решавање проблема	– анализира врсте такта и ритам у уметничким делима;	Изражајна својства динамике.
Комуникација		Врста, карактер и примена темпа.
Сарадња		Тон: боја и текстура

Рад са подацима и информацијама	– препознаје боју тона у складу са садржајем композиције;	Ритам: дводелни, троделни, четвороделни и мешовити.
Дигитална компетенција	– изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте;	Повезивање звука и ритма.
Одговорно учешће у демократском друштву	– изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора;	Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– исказе своја осећања у току извођења музике;	Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања;
Одговоран однос према здрављу	– примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;	Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас.
Одговоран однос према околини	– учествује у манифестацијама;	Индивидуално и групно свирање.
	– користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи;	ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ
	– примењује технике правилног дисања у свакодневном животу;	Синхронизација различитих менталних и физичких капацитета.
	– препознаје говор тела, свој и своје околине;	Координација различитих менталних и физичких капацитета
	– контролише покрете користећи концентрацију;	Правилно дисање.
	– сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости;	Концентрација.
	– процени сопствене могућности у примени телесних перкусија;	Говор тела.
	– самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане;	Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња.
	– контролише сопствене покрете у циљу боље координације;	Брзина реаговања на различите захтеве из окружења.
		Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању мишића, као и бољој координацији и балансу.
		Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу.
		Истраживање унутрашњег ритма и звука свога тела.

– својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу; Body percussion.

– критички анализира своје и туђе извођење;

– истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога;

– објасни и примени различите технике критичког мишљења;

– самостално поставља питања везана за дату тему;

– аргументовано искаже утисак о слушаним делима;

– вербализује свој доживљај музике;

– искаже свој доживљај музике кроз друге уметности.

– критички просуђује утицај музике на здравље ;

– разуме и користи интеркултурални дијалог

– примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...);

– разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима;

– самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења;

КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ

Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата. Шест шешира. Мозгалица. Трибине.

Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема.

Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска.

Обликовање оригиналног мишљења.

Музичка критика. Анализа композиције

Развијање способности и интересовања за целоживотно образовање.

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Музиком кроз живот даје могућност заинтересованим ученицима да могу у целости изразити своје креативне потенцијале и тако у потпуности искористити планиране садржаје програма музичке културе. Омогућава ученицима: да упознају културу и уметност свог народа; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да

ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне ставове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Музиком кроз живот.

Активности и методе које су погодне за реализацију овог програма су: креативне радионице, рад на пројекту, покретање акција, реаговање на одређене теме, дискусије, дебате, играње улога, анализа информација, истраживање и анализа добијених резултата, прављење досијеа, вртлог идеја, студије случаја, промоције, организовање кампања и сл. Погодне технике критичког мишљења које могу да се успешно користе, дрво проблема, грозд техника, brainstorming, шест шешира... При реализацији сложенијих активности (на пример, приликом сарадње са локалним/ уметничким/културним институцијама) прати се и вреднује ток организације, међусобна сарадња ученика, поштовање процедура, уочавање тешкоћа, идентификација више различитих решења за уочени проблем, идентификација могућих помагача, овладавање вештином евалуације и вештином презентације постигнутог, размена искуства између група. Свака активност доприноси остварењу задатака.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм слободне наставне активности Музиком кроз живот се природно надовезује на програм предмета Музичка култура. Конципиран је тако да фаворизује активности ученика сходно њиховим индивидуалним могућностима и афинитетима, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, спознају о социо-емоционалном здрављу, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

Ученици раде у групама и темама за које имају афинитет уз могућност промене активности. У односу на избор модула, наставник пројектује, репројектује и поставља циљеве, одређује обим и структуру садржаја, облике и методе реализације, планира и обезбеђује ресурсе, врши избор и адаптацију расположиве технологије и повезује све елементе у целину. Наставник је главни креатор климе на часу и треба да буде свестан да се и на тај начин доприноси остварењу циља предмета. Активности на часу треба да се одвијају у атмосфери поверења, поштовања различитости, међусобног уважавања, конструктивне комуникације и демократске процедуре. Циљ учења мора бити атрактиван за све ученике. Конкретни задаци за које ће се везати ученикова ментална и физичка активност морају бити јасни и изводљиви. У процесу организације унутар групе наставник истражује како ученици виде допринос групе у остваривању својих циљева и ствара опште колективно расположење да се циљеви остваре.

Захтеви писања програма су такви да се теме приказују одвојено али у свакодневном животу, дати садржаји су међусобно повезани.

Наставник се унапред припрема за часове тако што бира подстицаје којима ће ученике увести у тему и кључне појмове садржаја и изазвати њихову радозналост да о томе причају, постављају питања, истражују, уче. Постоје бројне могућности избора начина рада у зависности од теме, садржаја, претходног искуства, узраста и интересовања ученика. Предност свакако имају они начини рада у којима су ученици активно укључени у процес наставе и учења, као и они где се савремене технологије користе у едукативне сврхе. Како

би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује.

Концепција ове слободне активности посебан нагласак ставља на подршку сваком детету, индивидуално, у складу са могућностима, афинитетима и претходним предзнањем.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге у процесу проналажења релевантних информација.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

У реализацији слободне наставне активности Музиком кроз живот, у складу са могућностима школе и креативностима наставника, треба инсистирати на већој афирмацији тематских јединица у области Извођење музике. Нагласити и инсистирати на индивидуалном емотивном доживљају при извођењу музичких дела кроз рад на различитом садржају традиционалне и уметничке музике, које су примерене гласовним могућностима и узрасту ученика. Пожељно је повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета уколико је могуће (ученици и школа, годишња доба, празници и обичаји, завичај и домовина, природа и околина, животиње...).

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Читање с листа једноставног ритмичког записа активира највећи број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тимски рад, толеранција) и fine моторичке радње. Квалитетно музичко изражавање има значајан утицај на психу ученика, а самим тим и на капацитет и могућност свих видова изражавања. Уједно је важно да кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче и развијање личног стила изражавања.

Кроз индивидуално и вишегласно гласовно и инструментално извођење инсистирати на поставци тона, интонацији, правилном дисању, агогици, дикцији, ритму, динамици, поштовању различитости у групном раду (ансамблу)...Елементе музичке писмености треба обрађивати кроз одговарајуће музичке примере и композиције, од нотне слике и тумачења према звуку.

Репертоар одређује наставник сходно саставу и узрасту групе ученика, поштујући мишљење и жеље ученика, узимајући у обзир одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха и стилова, тематски разноврсне и усклађене са применом.

ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ

У оквиру ове теме обједињене су три групе вештина: когнитивне, социјално-емоционалне и организационе. Зато већ у процесу увођења у тему треба изабрати примере на којима ће ученици схватити сложеност коришћења тела као инструмента и сам значај бављења овом темом.

У процесу реализације програмских садржаја наставник треба да уведе ученике у одређену тему, кроз кратки теоријски приказ или аудио-видео запис, на сам значај коришћења тела као инструмента, а затим да их кроз конкретне задатке усмери на истраживање које може да

се односи на различите аспекте деловања. Сам здравствени аспект кроз побољшање концентрације, техника дисања, развијање самопоуздања, контроли покрета, јачање мускулаторног система, различитих стимулација и уопштено свесности о своме телу, обрадити кроз предавања у којима ће учешће узети и ученици.

За почетак рада предлаже се примена лаганијих примера, као што су тапшалице и бројалице, како би се ученици ослободили и испробавали могућности свога тела као инструмента. Пожељно је да се у почетку ученицима да слобода у креирању ритмичке пратње, како би спознали своје индивидуалне могућности.

У циљу упознавања извора као грађе за истраживање елемената и техника телесних перкусија, може да се остварује и кроз посете појединим институцијама, као и гостовања експерата у школу.

Материјала и готових аранжмана за ову тему има на YouTube каналу, тако да у зависности са интересовањима ученика и креативности наставника, може да се користи у настави, а ученике треба оснаживати и осамосталити да сами праве аранжмане или импровизују већ постојеће.

Резултати истраживања у овој области могу бити полазиште за примену вршњачке едукације кроз умрежавање ученика истог или различитог узраста. Ученици стечена знања из ове области такође могу презентовати ученицима првог циклуса основног образовања, преузимајући улогу вршњака ментора.

Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости или анксиозности.

КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ

После увода наставника у музичку критику као вида уметничке критике ученике треба кроз разговор навести да сами или истраживањем дођу до података који ће им дати одговоре на различита питања као што су: шта је то што музичку критику одваја од извештавања, шта може бити предмет уметничке критике, ко може бити музички критичар и који су објективни за разлику од субјективних аспеката музичке критике; који је значај музичке критике за извођача, публику, музикологе... Ова тема треба да резултира музичком критиком који ће ученици у улози музичког критичара написати након посете неком концерту, или слушања одређене композиције/извођача на часу.

Основна идеја теме је да се код ученика развија конструктивно размишљање путем критике, стварање атмосфере где ученици сами постављају питања. Типови питања којима се доводи до развоја критичког мишљења: меморијска, где се траже чињенице, транслацијска, где се тражи преобликовање информација, интерпретацијска, где се установљавају везе између идеја, чињеница, дефиниција, вредности, аналитичка, где се доводи у сумњу и која траже додатна објашњења, синтетичка, уз које се креативно решавају проблеми помоћу оригиналног мишљења или могућих алтернатива, евалуацијска, где се долази до закључка о добром или лошем и где се заузима став.

Коришћењем различитих метода и техника, као што су шест шешира, дрво проблема, грозд техника и многе друге, наставник приближава ученицима решење проблема који је у почетку изгледао нерешив. Након тога се приступа анализи музичког дела, изведеног или слушаног, користећи научена питања и технике критичког мишљења, које резултирају доношењем појединачног и групног мишљења/става. Потребно је нагласити појединости до којих се долази на основу опсервирања. Тако ученици уочавају доминантна својства по

којима су музички инструменти одабрани, изражајни ефекти примењени, музички облици препознатљиви, затим постепено проучавају сложеније облике. На исти начин, поступно проучавају природу, окружење, жива бића и вербално и визуелно изражавају и пореде утиске, те самостално доносе ставове.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ

Циљ учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек – природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.

Разред Пети
Годишњи фонд 36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
Компетенција за целоживотно учење	На крају програма ученик ће бити у стању да: – наведе основне појмове о животној средини;	ПОЛОЖАЈ И УЛОГА ЧОВЕКА У ПРИРОДИ
Естетичка компетенција	– наведе примере утицаја човека на животну средину;	Основни појмови из области животне средине.
Решавање проблема	– уочи узрочно-последичне везе и односе на релацији човек и животна средина;	Утицај човека на животну средину.
Комуникација		Концепт одрживог развоја.

Сарадња	– препозна проблеме у локалној средини на основу концепта одрживог развоја;	Спровођење акција у заштити и очувању животне средине (мали пројекти).
Рад са подацима и информацијама	– активно и одговорно управља и решава интегративне пројектне задатке;	
Дигитална компетенција	– повезује хоризонтално и вертикално знања о одрживом коришћењу ресурса и користи холистички приступ у решавању проблема одрживог развоја;	ПРИРОДНА БОГАТСТВА (РЕСУРСИ) И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ
Одговорно учешће у демократском друштву	– развија ставове и вредности о очувању животне средине кроз решавање проблема на локалитету;	Природни ресурси (богатства) – дефиниција, подела и значај.
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– емоционално реагује на проблеме локалног окружења;	Обновљиви и необновљиви природни ресурси.
Одговоран однос према здрављу	– схвати и разуме поделу и значај природних ресурса	Жива бића као природни ресурс (мали пројекти).
Одговоран однос према околини	– разликује обновљиве од необновљивих природних ресурса;	Одрживо коришћење ресурса.
	– препозна и наводи примере обновљивих и необновљивих природних ресурса;	
	– критички се односи према нерационалном коришћењу необновљивих природних ресурса;	ИЗВОРИ И ПОСЛЕДИЦЕ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
	– наведе изворе и последице загађења природне средине	Појам, извори и врсте загађивања.
	– разликује изворе и врсте загађења;	Глобалне промене и глобалне последице.
	– анализира из различитих углова утицај загађења на живи свет;	Озонске рупе и последице на животну средину.
	– разврстава изворе загађења;	Смањење загађења од отпада.
	– истражи изворе загађења у локалној средини;	БИОДИВЕРЗИТЕТ И ГЕОДИВЕРЗИТЕТ
	– наведе примере последица стварања озонских рупа и других глобалних проблема на животну средину;	

– уочава узрочно последичне везе између глобалних и локалних проблема загађења и очувања природне средине;	Дефиниција биодиверзитета и геодиверзитета.
– уочи повезаност природних, социјалних и економских фактора у очувању животне средине;	Угрожавање биодиверзитета и геодиверзитета.
– креира решења за смањење загађења од отпада у оквиру пројеката;	Заштита биодиверзитета и геодиверзитета.
– користи методе и алате истраживања на терену;	
– прикупља податке из различитих извора уз критичко сагледавање и доношење закључка;	
– разликује биодиверзитет од геодиверзитета;	
– идентификује и објашњава факторе који доводе до угрожавања биодиверзитета и геодиверзитета;	
– процењује негативан утицај појединих фактора на биодиверзитет и геодиверзитет у локалној средини;	
– наводи примере заштите биодиверзитета и геодиверзитета;	
– креира истраживачке задатке;	
– користи ИКТ приликом прикупљања информација и представљања резултата истраживања о геодиверзитету и биодиверзитету;	
– ради у тиму, размењује мишљење и учествује у акцијама очувања животне средине;	
– објашњава резултате истраживања повезаности геодиверзитета и биодиверзитета.	

Све су чешћи захтеви да процес наставе буде иновiran на такав начин да боље и успешније припреми младе људе за активан живот у друштву знања и рад у непосредном окружењу. У том смислу, кроз наставу се све више потенцира стицање процедуралних, контекстуалних и функционалних знања и развијање истраживачких вештина, ставова и вредности о околини, који су засновани на принципима одрживог развоја и одрживог образовања.

Усредсређеност на исходе образовања и промене парадигме са бихевиоралног ка конструктивистичком и контекстуалном приступу у настави доприноси конструисању компетенција ученика, развијању критичког мишљења, флексибилности, предузетничких вештина, креативности, процени ризика, доношењу одлука, што се одражава на квалитет живота појединца и друштва у целини. Компетенцијски приступ захтева превазилажење оквира традиционалног предметног приступа и концепције преношења знања ка концепцији конструкције знања и захтева оријентацију образовног процеса ка већој партиципацији ученика у васпитно-образовном процесу, са посебним акцентом ка динамичнијем и ангажованијем интегрисању знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену. Наведени садржаји програма поседују теоријски приступ и приступ који је усмерен ка практичној реализацији ван учионице и ка изради малих пројеката. Овако конципиран програм даје велике могућности наставницима и ученицима да га на креативан начин реализују сходно условима, могућностима и времену. Улога наставника је да уз примену различитих метода рада подстичу и усмеравају интересовање и креативност ученика у покушају да самостално објасне узроке и последице човековог дејства на животну средину. Оперативна разрада програмских садржаја препуштена је наставницима који сами креирају место извођења и број часова за одређене теме.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У програму су предложене четири теме: ПОЛОЖАЈ И УЛОГА ЧОВЕКА У ПРИРОДИ, ПРИРОДНА БОГАТСТВА (РЕСУРСИ) И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ, ИЗВОРИ И ПОСЛЕДИЦЕ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ и БИОДИВЕРЗИТЕТ И ГЕОДИВЕРЗИТЕТ.

Полазећи од принципа одрживог развоја, првенствено холизма и интердисциплинарности, програм слободне наставне активности је конципиран тако да се током наставе и учења преферирају стратегије које се заснивају на принципима одрживости као што су: стратегија интерактивног учења и рада на пројекту; стратегија интегративног учења и настава усмерена на деловање; стратегија кооперативних облика наставе; стратегија учења откривањем и решавања проблема, метакогнитивне стратегије, различити облици искуственог учења. Кроз рад на пројектима у различитим амбијентима (природног и социјалног) окружења, сарадњом са родитељима, локалном и широм заједницом постиже се отвореност, одговоран однос и понашање према окружењу са циљем постизања активног односа ученика, развој критичког и конструктивног мишљења и одговорност према себи, природној и социјалном окружењу. Стварају се везе између стеченог знања у школи, сопственог искуства и примене у свакодневном животу. Амбијентални приступ у настави и непосредни контакт и искуство са предметима сазнања се допуњује употребом савремене технологије (коришћење мултимедијалних ресурса и визуелних помагала како у настави тако и у размени информација. Потребно је укључивање средстава јавног информисања, организације цивилног друштва, института, истраживачких и образовних центара, удружења у циљу коришћења њиховог знања и искуства, ресурса (физички, људски, материјални) и дистрибуцијских канала.

Једна од важних компетенција наставника је успостављање сарадње са локалним окружењем кроз извођење наставних активности ван учионице. Наставник има сложен задатак да одабиром савремених дидактичких стратегија за остваривање циљева и задатака наставне теме осмишљава и креира наставне ситуације у неформалним ванучионичким

амбијентима у локалном окружењу. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогући истраживање проблема који се проучавају у реалном (локалном) контексту кроз коришћење проблемско-истраживачког приступа у настави. Препоручује се употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, цртање мапе ума, округли сто. Улога наставника је превасходно у подстицању ученика у настави на откривање, истраживање, доживљавање, проучавање, вредновање, креирање у процесу учења чиме им се омогућава самостално управљање процесом учења како у учионици тако и ван ње, да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржава и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Поред материјала (филмови, слике, приче, новински текстови...), то могу бити гостовања стручњака за дату област или посета установама. Избор подстицаја треба да одговара теми, узрасту ученика и њиховим интересовањима. Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да развијају своје компетенције у раду са подацима. Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице, потребно је формулисати исходе који су рефлексивни исходи за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/проблем.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ПОЛОЖАЈ И УЛОГА ЧОВЕКА У ПРИРОДИ

Човек има двоструку улогу у природи, јавља се као њен део, али и као фактор који утиче на њу и мења је. У првим фазама развоја људског друштва промене природе под утицајем човека сведене су на локалну средину. Са развојем друштва промене природе су све дубље и трајније, да би данас достигле глобалне размере. Те промене у природи настају под утицајем посредних или непосредних човекових активности и изазивају одговарајуће последице. Ту спадају: промене физичких услова и изгледа животне средине, промене састава живог света, стварање нових обрадивих површина, гајење биљака и животиња, уношење нових врста у крајеве у којима их није било, урбанизација, индустријализација, загађивање животне средине итд. Ученици у групама кроз истраживачке задатке анализирају по један од утицаја човека на природну средину као и последице тих утицаја на живот људи. Такође, могу да праве промотивне материјале који се односе на заштиту и очување природе и да осмишљавају различите активности везане за ту сврху.

ПРИРОДНА БОГАТСТВА (РЕСУРСИ) И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ

Природни ресурси могу се дефинисати као разноврсна тела, материје и појаве које човек користи за задовољавање својих потреба. Функционисање савремених друштава у потпуности зависи од ресурса чије су основне карактеристике необновљивост и исцрпљивост, при чему потреба за њима рапидно расте док се њихове доступне количине смањују. С обзиром на то, решавање питања недостатка ових ресурса у будућности биће једно од најважнијих за читаво човечанство. Један од начина превазилажења датог проблема је свакако одрживи развој. Он подразумева коришћење ресурса у оквиру дугорочних ограничења планете уз максимално умањивање утицаја који коришћење једног ресурса може да има на друге ресурсе, односно, коришћење ресурса од стране данашњих генерација на начин који неће угрозити могућности будућних генерација да располажу

ресурсима. Стога је инсистирање на ефикасном коришћењу ресурса од суштинске важности за спречавање њиховог прекомерног коришћења. Ученици се деле у две групе тако да једна група ради истраживачки задатак везан за предности и недостатке коришћења обновљивих, а друга за коришћење необновљивих извора енергије, а своје резултате приказују путем паноа, ппт и сл.

ИЗВОРИ И ПОСЛЕДИЦЕ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Загађење животне средине јесте уношење загађујућих материја или енергије у животну средину изазвано људском делатношћу, или природним процесима које има или може имати штетне последице на квалитет животне средине и здравље људи. Загађење можемо поделити на оно које смањује квантитет и оно које смањује квалитет животне средине и природних ресурса. У прву групу спадају: појава киселих киша, хемијско загађење вода, емисија гасова стаклене баште итд. У другу групу спадају сва загађења која смањују биодиверзитет, здравље живог света, квалитет ваздуха, воде и земљишта итд. Загађење се још може поделити према компонентама животне средине, према начину загађивања, природи загађења и зони утицаја. Извори загађења животне средине могу се поделити према следећим критеријумима: начину постанка, мобилности, просторној расподели, итд. Загађујуће материје се деле према природи загађујућих материја, према могућности смањења загађења и физичком стању. Постојање великог броја различитих извора загађења као и великог броја и врста загађујућих материја, захтева препознавање, класификацију и систематизацију врста и извора загађења на једној територији, односно држави. Из тог разлога се саставља Интегрални катастар загађивача животне средине, који представља регистар систематизованих информација и података о загађивачима животне средине. То је јавна књига у којој се региструју све врсте загађивача са подацима неопходним за праћење стања, планирање и пројектовање и предузимање мера за заштиту животне средине. Из Интегралног катастра загађивача Републике Србије пронаћи податке о загађењу животне средине на локалном нивоу и након тога обавезно са ученицима разговарати како они виде проблем и што је још важније, како виде решење проблема загађења. С обзиром на то да се као глобалне последице загађења животне средине издвајају ефекат стаклене баште, киселе кише, озонске рупе, ученици у групама путем паноа, стрипа или филма представљају њихове узроке.

БИОДИВЕРЗИТЕТ И ГЕОДИВЕРЗИТЕТ

Према Конвенцији о биолошкој разноврсности донетој на Конференцији УН о животној средини и развоју у Рио де Жанеиру 1992. године, биодиверзитет је дефинисан као „варијабилност међу живим организмима, укључујући између осталог копнене, морске, и друге водене екосистеме чији су они део; ово укључује диверзитет унутар врста, између врста и између екосистема”. Геодиверзитет је географска разноврсност предела која је исказана геолошком грађом и морфолошким елементима и процесима. Осим стена, геоморфолошких облика и земљишта, у геодиверзитет се укључују и разни хидролошки и климатолошки процеси, под чијим утицајем се они модификују. Појаве и облици од изузетног значаја који су издвојени из геодиверзитета, чине геонаслеђе, због чега се штите као природна добра. Ту спадају геолошке, геоморфолошке, хидролошке, педолошке и посебне археолошке вредности које су настале у току формирања литосфере, њеног морфолошког уобличавања и међузависности природе и људских култура. Уколико постоји могућност требало би организовати посету Заводу за заштиту природе Србије или организовати предавања, презентације, креативне радионице, еко-играонице, прилагођена истраживања на терену, излете у природна добра, изложбе цртежа и фотографија, пројекције филмова и слично, чиме се код ученика развија свест о вредностима и значају природних ресурса, њиховом очувању у циљу изграђивања знања и вештина еколошки активних и одговорних грађана.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа се темељи на целовитом (холистичком) приступу и подстицању индивидуалног развоја и развијање свих потенцијала ученика (когнитивни, афективни и психомоторички домен).

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава). Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Ученик је активни субјект у процесу учења, вредновања и самовредновања сопствених постигнућа. Сама природа и концепција предмета и потенцирање на активном, пројектном и истраживачком приступу у стицању ученичких компетенција наглашава формативно оцењивање. Оно се исказује кроз: опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави и препоруке за даље напредовање.

ПРИЛОГ 2.

Оквир слободних наставних активности

ОПШТЕ УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ОД ПЕТОГ ДО ОСМОГ РАЗРЕДА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Концепт и сврха слободних наставних активности

Слободне наставне активности (у даљем тексту СНА), су део плана наставе и учења који школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученици у сваком разреду, од петог до осмог, бирају један од три програма СНА који школа нуди што значи да ће сваки ученик током другог циклуса основног образовања и васпитања похађати четири различита програма. Ученици и њихови родитељи се пре избора упознају са понуђеним програмима на часу одељенског старешине, на родитељском састанку, путем сајта школе, лифлета и др. Одабрани програми СНА су за ученика обавезни а успех се изражава описном оценом и не утиче на општи успех.

Иако се за неке СНА може направити природна веза са одговарајућим обавезним предметима не треба их посматрати као неку врсту њиховог проширивања или продубљивања. У њиховом остваривању наставник се ослања на ученичка и школска и ваншколска знања и искуства. Програми СНА нису намењени само некој групи ученика као што су нпр. ученици који се спремају за такмичење или им је потребна додатна подршка у учењу. Сврха СНА је да допринесу остваривању општих исхода образовања и васпитања, развијању кључних и општих међупредметних компетенција потребним за сналажење у свакодневном животу. Осим тога, подршка су професионалном развоју ученика који на крају основне школе доносе важну одлуку о наставку школовања у контексту новог концепта средње школе у којој се полажу општа и стручна матура. И на крају, мада не мање важно, СНА доприносе бољем упознавању ученика и њиховој сарадњи, јер се остварују у групама састављеним од ученика из различитих одељења.

Програми СНА садрже циљ, компетенције, исходе, теме, кључне појмове садржаја, упутство за дидактичко-методичко остваривање и оцењивање ученика. Поред шест програма који су припремљени од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања и шест програма која су припремила стручна друштва, школа може ученицима да понуди и

друге програме које је самостално припремила по истом моделу, као и програме изборних предмета који су реализовани до доношења новог плана и програма наставе и учења (нпр. Народна традиција и Шах).

Програми СНА које је припремио Завод дати су у две групе. Прву чине програми намењени ученицима 5. и 6. разреда, а другу 7. и 8. У првој групи су Вежбањем до здравља, Животне вештине и Медијска писменост, а у другој Предузетништво, Моја животна средина и Уметност. Стручна друштва су за ученике 5. и 6. разреда припремила Домаћинство, Цртање сликање и вајање, Чуvari природе, Музиком кроз живот и Сачувајмо нашу планету, а за ученике 7. и 8. разреда Филозофија са децом.

Начин остваривања програма и улога наставника

Програми СНА су тако конципирани да фаворизују активност ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе.

Сваки појединачни програм СНА садржи дидактичко-методичко упутство које, заједно са овим општим упутством, даје комплетну слику о природи конкретног програма и његовом остваривању.

Програми СНА реализују се комбиновањем различитих техника рада са ученицима, као што су: презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, гледање и анализа видео прилога, креативне радионице, рад у групи на платформама за учење, повезивање са вршњацима из других школа или држава, гостовања стручњака, учење у другим установама, посете разним дешавањима, укључивање у акције... Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно у томе да уведу ученике у тему, представе им кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују. Уколико је потребно може се користити модификовано кратко предавање које држи наставник или ученик.

Због природе програма и чињенице да се у сваком разреду похађају другачије СНА увођење ученика у тему је изузетно важно. Наставник треба кратко да представи сваку тему користећи разноврсне материјале које је унапред припремио/ла (филмови, слике, приче, новински текстови...), а који имају функцију мотивисања ученика. Избор подстицаја треба да одговара не само теми већ и узрасту ученика. Дobar уводни материјал се препознаје по томе што је код ученика изазвао радозналост, потребу да о томе разговарају, постављају питања, истражују, предлажу...

Концепт СНА не базира се на коришћењу уџбеника који су посебно за њих припремљени. Напротив, ученици се подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају критички однос. Циљ је јачати ученике да се ослањају на сопствене снаге, да развијају компетенције за рад са подацима. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет као брз и лако доступан извор информација, треба их охрабривати да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије, интервју и др.

Праћење, вредновање и оцењивање

У складу са чланом 61. Закона о основном образовању и васпитању и Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању (члан 7), СНА се описно оцењују (истиче се, добар и задовољава), а оцена не улази у општи успех ученика. То подразумева да наставник континуирано прати активности ученика и њихов напредак у достизању исхода и развоју компетенција.

Имајући у виду концепт програма СНА, исходе и компетенције које треба остварити, односно развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа остварује се на различите начине. Ученици треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати.

Наставници могу да припреме материјале које ће користити за процењивање знања, вештина, ставова, пре и након обраде неке тематске целине ради објективности утврђивања ученичког напретка. Могу се користити и презентације ученика, продукти њиховог рада, писање есеја или резултати на тематским квизовима.

Током школске године наставник пратити и вреднује и друге показатеље напретка као што су нпр. начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како брани своје ставове. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни.

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ КОЈЕ ЈЕ ПРИПРЕМИО ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ШЕСТИ РАЗРЕД

ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

Циљ учења слободне наставне активности Животне вештине је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.

Разред Пети или шести

Годишњи фонд 36

ОПШТЕ МЕЊУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и
Одговоран однос према здрављу	На крају програма ученик ће бити у стању да: – на одговоран начин брине о себи и околини и помаже другима у невољи;	кључни појмови садржаја програма ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ
Компетенција за целоживотно учење	– проналази релевантне и поуздане изворе информација од значаја за сналажење у свакодневним и ванредним животним ситуацијама;	Вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука.
Сарадња		Организационе вештине и вештине управљања временом.
Решавање проблема		
Одговорно учешће у демократском друштву	– критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, процену последица и	Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање сукоба, препознавање сопствених и

Рад са подацима и информацијама	најбољи интерес за себе, друге и околину;	туђих емоција, превазилажење стреса.
Дигитална компетенција	– јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин;	
Комуникација		
Одговоран однос према околини	– сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин;	
	– организује своје свакодневне активности на продуктиван начин;	ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ
	– препозна опасности и адекватно реагује;	Култура безбедности и надлежности за смањење ризика од катастрофа.
	– разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне непогоде;	Климатске промене и заштита животне средине у контексту културе безбедности.
	– тумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних служби;	Општа безбедност: безбедност у саобраћају; знаци опасности и упозорења (зрачење, биолошка опасност, ЕОС – експлозивни остаци рата, запаљиво, хемијски производи).
	– процени сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и потражи одговарајућу помоћ кад процени да ситуација превазилази његове могућности;	План комуникације и евакуације у случају несреће.
	– повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама;	Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови.
	– образложи значај солидарности са људима у невољи;	Безбедност на води.
	– аргументује значај културе безбедности и пружања прве помоћи;	Прва помоћ.
	– искаже афирмативни став о људима који су активисти Црвеног крста;	

- наведе које надлежан за одређене ванредне ситуације и симулира позив хитним службама;
- доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности;
- разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и примењује мере заштите приликом вожње различитим превозним средствима;
- наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације;
- наброји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова;
- разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води;
- наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Животне вештине, као и друге СНА, доприноси остваривању општих исхода образовања и васпитања и развоју кључних и међупредметних компетенција са фокусом на припрему ученика за изазове свакодневног живота. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Животне вештине.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм садржи две тематске целине. Прва се односи на вештине које Светска здравствена организација идентификује као неопходне за успешан и здрав живот и које имају велику

примену у различитим животним ситуацијама од области школовања, света рада до живота у заједници и успостављања односа са другим људима. Друга тема се односи на вештине које долазе до изражаја у ванредним животним ситуацијама као што су поплаве, пожари, екстремни климатски услови или саобраћајне незгоде. Фокус ове теме је изградња културе безбедности.

Свака тема се обрађује у току једног полугодишта с тим што наставник има слободу да унутар њих планира на који начин и са колико часова ће поједине кључне појмове садржаја обрађивати. Дубину и ширину обраде неког садржаја превасходно одређују исходи дати у програму, као и узраст ученика. Имајући у виду фонд часова, да би се достигли очекивани исходи, предност добијају материјали и активности који омогућавају да се истовремено ради на више кључних појмова. То је могуће не само за садржаје унутар једне теме већ се могу правити везе и између тема, нпр. када се у обради садржаја који се односи на пожар од ученика тражи да користе вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука, комуникације, сарадње, превазилажење стреса, што је садржај прве теме.

Овако конципиран програм одговор је на процену да данашњим ученицима и поред бројних предмета које изучавају у основној школи недостају још нека знања и посебно неке вештине за успешан свакодневни живот препун изазова и опасности. Наравно, припрема за живот великим делом припада породичном васпитању, али то не ослобађа школу одговорности да јача ученике у том смислу.

Да би се планирани исходи остварили, важан је не само садржај, већ и начин на који се он обрађује. Зато рад са ученицима треба да буде разноврстан, подстицајан и да се ослања на школско и ваншколско искуство ученика. Могућности су велике од модификованих мини предавања које могу држати и наставници и ученици, преко различитих презентација, демонстрација, симулација, до играња улога, студије случаја, трибина, посете одговарајућим установама и гостовање стручњака.

Садржаји из програма могу се довести у везу са оним што су ученици учили или уче у другим предметима и изборним програмима. Та веза најизраженија је са програмима Географије у петом разреду, где постоје садржаји који се односе на земљотресе, поплаве и климатске услове; Физичког и здравственог васпитања у којем се налазе садржаји о значају развоја физичких способности за сналажење у ванредним ситуацијама (земљотрес, пожари, поплаве), пружању прве помоћи и планирању дневних активности; Биологије у шестом разреду где постоји садржај који се односи на прву помоћ и понашање у складу са климатским параметрима; Технике и технологије где је безбедност саобраћаја једна од тема. Осим тога, постоје књижевна дела која су предвиђена програмом Српског језика, а могу помоћи у разумевању понашања човека у различитим животним ситуацијама (нпр. последице погрешних одлука, проблеми у комуникацији, понашање човека у стресу). Овај програм се одлично надовезује на програм Грађанског васпитања у првом циклусу јер се у трећем разреду обрађује тематска целина Снага узајамне помоћи чији су кључни појмови солидарност, волонтирање, Црвени крст.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ

У оквиру ове теме садржаји су подељени у три целине. Прва се односи на групу вештина које би се могле назвати когнитивне, другу групу чине организационе, а трећу социјално-емоционалне. Ова подела је програмски неопходна, иако у свакодневном животу све те вештине су међусобно повезане и здружено одређују наше понашање и ефекте које изазивају. Зато већ у процесу увођења у тему треба изабрати примере на којима ће ученици сагледати сложеност различитих животних ситуација и неопходност коришћења

различитих вештина да би се постигао жељени циљ као што су сагледавање ствари из различите перспективе, процена последица одлука, разликовање битног од мање битног, или хитног од мање хитног, планирање... У пракси су се показале као врло ефикасне вежбе где се користи техника студије случаја и то баш оних негативних где је особа донела погрешне одлуке, није критички промишљала нити планирала, није имала увид у сопствене приоритете, није препознала сопствене и туђе емоције... Да би дошли до правилног увида ученике треба „водити” кроз пример помоћу низа питања, што је уједно и почетак рада на критичком мишљењу.

Критичко мишљење је окосница прве групе вештина у оквиру ове теме. То је неопходна вештина јер живимо у цивилизацији коју карактерише хиперпродукција информација што често делује ометајуће на процес мишљења, решавања проблема, доношење одлука. Зато је важно да ученици разликују чињенице од претпоставки и неистина, односно да се питају да ли је нешто тачно или не, ко доноси те информације и како их аргументује, да ли постоје и другачије перспективе и да буду осетљиви на нелогичности, недостатак доказа и манипулацију. Када хоћемо да развијемо критичко мишљење код ученика, ми заправо желимо да они размишљају својом главом и да долазе самостално до закључака на основу проверених података, да посматрају ствари из различитих перспектива уважавајући контекст, да имају увид у однос део-целина, да доводе у везу узрок и последицу и да имају увид у ток сопственог мишљења. У току рада на овом садржају ученицима треба да буде јасна разлика између критичког мишљења и критицизма.

Најмоћнији начин за развој критичког мишљења код ученика јесте постављати им питања, неговати атмосферу у којој се одговори могу слободно дати, без квалификације и захтевати од њих да нешто бране или нападају (техника за и против). Ево неких питања које наставник може поставити ученицима: Зашто то мислиш? Ако би се ... догодило, како би...то било? Можеш ли то да објасниш? Дај ми пример за то. Како то можемо да докажемо? Како си дошао/ла до тог закључка? Ко то тврди и на основу чега? Како то изгледа посматрано из другог угла? Само ових неколико питања довољно је за анализу информација које су доступне у медијима и на друштвеним мрежама што ће показати ученицима колико има нетачности, произвољности и манипулације подацима којима смо изложени.

Вештина критичког мишљења је директно повезана са вештином решавања проблема. Ученици на узрасту од 11 до 13 година често бивају заведени појавним аспектом неке ситуације и не успевају да препознају шта је главни проблем, шта је ту битно, хитно па самим тим умањују могућност да га на прави начин реше. Зато треба користити вежбе за препознавање проблема. Наставник треба да изабере ситуацију у којој је проблем близак ученицима, нпр. туча ученика у дворишту школе. То је погодан пример јер се може посматрати из различитих перспектива (ученика, дежурног наставника, одељенског старешине, родитеља), што има више могућности за решавање и што је најважније има више нивоа проблема (однос према дежурном наставнику, међусобни однос ученика, поштовање правила понашања...). Више о критичком мишљењу и решавању проблема може се наћи на сајту <https://www.britishcouncil.rs/programmes/education/>.

Доношење одлука је, такође, вештина потребна свакодневно, у различитим животним ситуацијама, али је посебно важна у оним где доношење одлука има велике и дугорочне последице, као што су нпр. одабир средње школе. И ова вештина директно је повезана са критичким мишљењем и решавањем проблема. Са ученицима треба организовати активности које ће им помоћи да разумеју тај процес, на који начин се одлуке доносе, кроз које фазе се пролази, које су препреке доношењу одлука и како не треба доносити одлуке. Више о томе може се наћи на сајту <https://poslovi.infostud.com/saveti/Donosenje-odluka-Kako-izabrati-najbolju-mogucnost/223>.

Организационе вештине се природно надовезују на претходне кључне појмове садржаја и имају врло широку примену у свему што ученик тренутно ради као и шта ће радити у будућности. Добро развијену ову вештину препознајемо по томе што особа: систематично прикупља, класификује и чува потребне информације; одређује приоритете у раду; ефикасно управља временом; поштује рокове; планира (краткорочно и дугорочно) свој рад; поштује процедуре; има иницијативу у решавању проблема; уредно води евиденцију о свом раду.

Постоје велике могућности да се са ученицима ради на развијању организационих вештина. За те потребе могу се користити духовите мини лекције из књиге Јасминке Петровић и Ане Пешикан „Све о (не)учењу: Како постати и остати глуп (у 39 лекција)”. Ту се могу наћи примери о томе како планирати учење на часу и код куће, у које време и на ком месту, како комбиновати различите садржаје, повезивати градиво, лакше запамтити, водити рачуна о потребном материјалу и условима за рад, уклонити могуће ометаче, како распоредити учење, од чега почети...

Како ученици не би дошли до погрешног закључка да су организационе вештине важне само за учење, треба вежбати и на примерима из других сегмената њиховог живота. У наставку је дат пример једне такве вежбе.

Наставник чита текст „Ученици 8. разреда једне основне школе желели су да последњи наставни дан обележе журком у дворишту школе. Група осмака је средином маја анкетирала ученике 8. разреда и након што су утврдили број заинтересованих и на који начин желе да обележе тај дан (уз музику коју би пуштао ди-џеј), саопштили су своју идеју одељенским старешинама. Када су са старешинама утврдили правила понашања на том догађају (која су се односила на одржавање реда и удаљавање оних који тај ред ремете, као и на забрану употребе алкохола и пиротехнике), представници осмака су, са својим одељенским старешинама, заказали разговор са директором школе ради добијања дозволе за организацију једног таквог догађаја. Директор је, након што су му представили своју иницијативу, дозволио да се догађај организује у време када нема наставе и у присуству одељенских старешина. Од ученика је очекивао да му до следеће недеље саопште термин када ће журка почети и завршити се, који број ученика ће бити присутан, ко ће бити задужен за музику, а ко за одржавање реда. Пошто су испоштовали све услове, журка у дворишту школе одржана је у предвиђеном термину у лепом расположењу и без икаквих проблема”. Након читања текста наставник поставља ученицима питања како би дошли до увида који су кључни елементи организације оваквог великог догађаја. Могућа питања су: Када су ученици почели са организацијом журке? Које су информације ученици прикупили пре него што су добили дозволу за организацију журке? О којим приоритетима су морали да воде рачуна да би организовали журку? Која су задужења морали да планирају и којих правила понашања и процедура да се придржавају? Да ли је осмацима било свеједно када ће се журка одржати? Да ли су испоштовали рокове које им је дао директор и која су сами одредили? Шта су биле њихове могућности, а шта ограничења? Кома су се све ученици обратили да би журка била одобрена и одржана?

Након разговора ученици се деле у групе где ће свака од њих добити неки посао који треба да обави. Задатак група је да направе план рада у којем ће навести које информације је потребно прикупити, коме ће се обратити, којих приоритета ће се држати, како процењују сопствене могућности и ограничења, каква ће им бити динамика рада и рокови, који ресурси су им потребни (материјални и људски) и како ће до њих доћи, какву ће поделу рада направити, како ће водити евиденцију. Као помоћ у раду наставник може да направи неку врсту формулара са кључним елементима организације посла и управљања временом који ће бити „водич” ученицима у овој вежби.

Ради повезивања организационих са вештинама критичког мишљења, доношења одлука и решавања проблема, добродошле су и вежбе за препознавање приоритета (шта ја заиста желим, које су моје потребе у вези са тим, шта осећам...), и за сагледавање сопствених јаких и слабих страна у конкретној ситуацији (SWOT анализа). За узраст ученика петог и шестог разреда прикладно је такву вежбу радити на задату тему као што су како до бољих оцена или како постићи боље резултате у спорту, музичкој школи и сл. Више о томе може се наћи на <https://poslovi.infostud.com/saveti/Kako-da-prepoznate-prioritete-i-planirate-u-skladu-sa-njima/361>.

Трећи кључни појам садржаја у првој теми односи се на социо-емоционалне вештине, које заједно са когнитивним и организационим вештинама значајно доприносе да особа буде успешна и задовољна. Школа и породица су место интензивне социјалне и емоционалне интеракције и самим тим велики „простор” за настанак конфликта и изложености притисцима. Зато Светска здравствена организација велику пажњу поклања развоју социјалних вештина, пре свега комуникацији, решавању конфликта, затим управљању емоцијама и превазилажењу стреса.

Рад на овим вештинама захтева већи опрез него што је то случај код когнитивних и организационих, те треба избегавати вежбе где би се ученици могли осетити неугодно или угрожено. За те потребе погодне су драмске радионице јер се реализују у као да ситуацијама.

Са ученицима треба радити на препознавању сопствених и туђи осећања и вези која постоји са решавањем проблема и доношењем одлука. Ради сагледавања ситуације из другог угла и разумевања туђих осећања може се користити радионица из књиге „Учионице добре воље” по имену „Кад станем у туђе ципеле”.

Рад на вештини комуницирања пружа велике могућности и ученици обично у њима радо учествују. Као подстицај за разговор може се користити неки од бројних клипова. За узраст ученика у 5. и 6. разреду посебно је погодан анимирани филм „Мост” доступан на линку <https://www.youtube.com/watch?v=P1900TBJ7q8&index=13&list=PLcp-zjbR-kZ7a5WU63KChEDY8234SUPgr&t=0s>. Очекивани исход рада је да ученици разликују конструктивну комуникацију од оне која то није и да повезују настанак и разрешење конфликта са начином на који се комуницира. Код конфликта може се радити на тзв. неутралним али и личним уколико постоје ученици који су спремни да то поделе са групом. Све активности треба да воде унапређивању вештине ученика да активно слушају и да бирају речи које користе у комуникацији. За те потребе погодна је радионица „Како нас други слушају” или „Може ли се сукоб решити” из „Учионице добре воље” као и спот МУП-а РС „Бирај речи хејт спречи” који је доступан на следећем линку <https://www.youtube.com/watch?v=eHW23wa7Sgc>

У оквиру овог кључног појма ученици треба да се упознају, на основном нивоу, шта је асертивност и како се одупрети притиску, посебно вршњака. Није потребно да ученици користе реч асертивност али је потребно да имају вештину да се боре за своја права и интересе на начин који друге не угрожава. У циљу освешћивања механизма путем којих окружење, нарочито вршњачка група, утичу на појединце и њихово понашање може се реализовати и радионица, такође из „Учионице добре воље”, под називом „Наговорили су ме...”.

По свом садржају поред наведених књига погодне су и следеће: Мој планер личног развоја – ПланУМ, А. Шаровић Атанасовски; Од сутра не одуговлачим! (Али стварно!), П. Еспеланд, Е. Вердик; Твој дан без стреса, Х. Бекер; Конфликти и шта са њима, Д. Плут, Љ. Маринковић.

ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ

За увођење ученика у тему треба користити материјале који на реалистичан начин приказују колико су неке ситуације опасне. Треба комбиновати материјале који говоре о локалним, регионалним и глобалним догађајима. Наставник их може наћи на платформи Црвеног крста Србије www.sigurnijeskoleivrtici.rs <http://p531995.mittwaldserver.info> и на сајту Сектора за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова <http://prezentacije.mup.gov.rs/svs/>. Након тога ученицима треба обезбедити да искажу своје мисли и осећања у вези са оним што су видели. Уколико међу ученицима има оних који су нешто од тога и лично доживели (нпр. поплава, пожар), а желе то да поделе са групом, треба их укључити у активност водећи рачуна да то не буде за њих непријатно.

У оквиру ове тематске целине садржаји су дати у седам кључних појмова. Почиње се са појмом култура безбедности и ко о томе треба да брине у складу са изјавом коју је дао Нелсон Мендела. Он је рекао да се сигурност и безбедност не дешавају сами од себе, већ су резултат колективног одговора и друштвеног улагања. Катастрофе, односно елементарне непогоде и техничко-технолошке несреће, не можемо увек да предвидимо и могу нас задесити било када, било где. Несреће не погађају на исти начин све средине, али оно што је заједничко за све несреће јесте да старији и деца представљају посебно осетљиве групе. Истраживања у свету су показала да научени правилни поступци којих треба да се придржавамо у ситуацијама избијања неке елементарне непогоде представљају разлику између живота и смрти. Зато је јако битно да у најранијем добу почнемо да стичемо знања и вештине за правилно превентивно и реактивно понашање пре, током и након различитих елементарних непогода и других опасности, које нам остају за цео живот. Активности треба да буду усмерене на усвајање знања и развој вештина о безбедносним поступањима, као и да емотивно јачају ученике да буду присебни у таквим ситуацијама и спремни да примене стечена знања и вештине.

Поред стицања знања и развоја вештина код ученика који похађају ову слободну наставну активност могуће је као резултат рада на часовима припремити неке материјале који ће допринети подизању културе безбедности школе, као што су нпр. прављење информативног кутка за смањење ризика од катастрофа где би били постери или презентације о правилима понашања током различитих елементарних непогода, списак телефона хитних служби и сл.

За рад на првом кључном појму садржаја ове теме може се користити филм „Наш свет, наши изазови” <https://www.youtube.com/watch?v=zhYMCs6TqQE> који приказује изазове са којима се данашњи свет суочава (климатске промене, елементарне непогоде). Циљ је да ученици разумеју зашто је битно да сваки грађанин поседује вештине за деловање пре, током и након што се несрећа догоди и да науче које институције и организације служе грађанима у заштити безбедности (Ватрогасци спасиоци, Полиција, Војска, Црвени крст, Цивилна заштита и друга удружења и организације од интереса за заштиту и спасавање). У циљу препознавања снага система за смањење ризика од катастрофа у Републици Србији, како је званичан израз за њих, наставник може упутити ученике да на свом локалу истраже (рад у паровима или малој групи) где се налазе те службе, које послове обављају, односно за шта су надлежне, колико људи запошљавају, какву опрему користе и сл. Осим тога, може се организовати гостовање особе која брине о безбедности грађана или реализовати радионица „Нацртај/направи свој грб” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће који је припремљен од стране Црвеног крста Србије. Када ученици буду овладали основним знањима о култури безбедности и снагама система за смањење ризика од катастрофа може се спровести још једна активност. Ученици могу направити неколико питања из те области помоћу којих би утврдили колико њихови родитељи о томе знају.

Други кључни појам садржаја односи се на заштиту животне средине и климатске промене. Многе катастрофе (пожари, поплаве, зрачење, екстремни метеоролошки услови...), директно произилазе из лошег односа човека према животној средини. У раду са ученицима може се користити анимиран филм MAN доступан на линку <https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalCIU>, или неки други филм о климатским променама и њеним последицама на човечанство. После гледања таквих филмова обавезно је са ученицима разговарати како они виде проблем и, што је још важније, како виде решење. У току разговора упознати ученике са прогнозама научника у вези са климатским променама, пружити им конкретне податке и њихов извор. Позвати се на оно што ученици већ знају о овом проблему, што су учили у другим предметима, што су сазнали из медија.

У циљу подстицања ученика на акцију за смањење климатских промена и заштиту животне средине наставник може реализовати радионицу „Заштити свет” која је намењена и за старије основце, а припремљена је од стране Црвеног крста Србије и налази се у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Такође, може се успоставити сарадња са локалним предузећем које је одговорно за одвожење отпада, постављање или прављење канти за рециклажу или разврставање отпада. Ученици треба да се упознају како раде таква предузећа, које проблеме имају и у ком правцу очекују да ће се питање отпада, кога је све више, решити. Ради јачања личне одговорности могу се направити чек листе ствари којих ученици треба да се придржавају како би дали допринос смањењу последица климатских промена. Чек листе требало би проверавати периодично како би се утврдило у којој мери се ученици придржавају правила.

Трећи кључни појам садржаја односи се на општу безбедност, која обухвата правилно поступање у свакодневним активностима, при учествовању у саобраћају, при позивању хитних служби, кад се уоче основни знаци опасности који обавештавају или упозоравају на одређену опасност (хемијска опасност, биолошка опасност, опасност од пожара, запаљива материја, експлозивни остаци рата – ЕОР). У оквиру овог садржаја ученици треба да овладају комуникацијом са хитним службама јер није довољно само знати кога треба позвати, већ тој служби треба дати што више релевантних информација како би могле ефикасно да делују. Табела испод погодна је за рад са ученицима посебно при коришћењу технике играње улога.

Пре позива хитне службе требало би да:	Када позовеш хитну службу треба да се:
– процениш место незгоде;	– представиш и кажеш:
– осигураш сопствену безбедност и безбедност осталих присутних;	– шта се догодило;
– процениш стање унесрећених и утврдиш да ли је некоме живот озбиљно угрожен;	– када се догодило;
– провериш да ли је особа свесна, да ли дише, да ли јак крвари, да ли сме да се помера;	– каква врста несреће се десила;
– пружиш мере неодложне помоћи;	– колико је људи повређено, њихове повреде и предузете мере;
– ослободиш дисајне путеве, примениш мере оживљавања, зауставиш крварење.	– колико је људи угрожено;
	– где се несрећа десила;
	– да ли опасност и даље постоји;

– оставиш контакт телефон

– сачекаш оператера да ти каже како даље да поступаш.

Следећи кључни појам садржаја односи се на план комуникације и евакуације. План евакуације чланова домаћинства или заједнице помоћи ће сваком члану домаћинства/заједнице да се евакуише из свог дома у ситуацијама које то захтевају на најсигурнији начин и што је брже могуће. Планом евакуације су унапред дефинисани путеви кретања и коначно зборно место, односно место које је безбедно за прикупљање свих евакуисаних. План комуникације у случају несреће служи за олакшавање комуникације и одржавање контакта са члановима домаћинства, као и прослеђивање битних информација. Добар план комуникације помоћи ће нам да смањимо панику, ризик и потенцијалне последице несреће. У раду на овом садржају могу послужити примери где је паника људи довела до смртних исхода. Да би ученици схватили како се такве ситуације предупредују, заједно са наставником могу да припреме нацрт плана евакуације и комуникације из учионице до безбедног места, увежбају евакуацију ученика из школе, наведу садржај торбе у случају несреће. Може се користити анимиран филм на енглеском језику који ће ученици уз малу помоћ наставника лако пратити а доступан је на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=UmiGvOha7As>.

Више о припреми породичног плана реаговања у случају несреће може се наћи на сајтовима <https://www.youtube.com/watch?v=kE3XAwR412I> и <https://www.youtube.com/watch?v=hs2prs9xVk8>.

Осим тога, наставник може реализовати са ученицима неке од радионица (Направи свој план, Спреман/на за покрет, Сви за једног, један за све) које се, такође, налазе у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће.

Следећи кључни појам садржаја односи се на елементарне непогоде и то на пожар, земљотрес, поплаву и екстремне метеоролошке услове. Ови садржаји су, у односу на претходне, ближи ученицима, јер су неки од њих, или од чланова њихових породица, имали и лична искуства. Међутим, то не значи да знају како се треба правилно понашати у таквим ситуацијама, те је, поред стицања знања, важно радити на развоју вештина.

Што се тиче земљотреса, ученици треба да овладају правилима понашања и проналажењем безбедног места. У раду се може користити радионица „Сигурна места у затвореном простору/школи/вртићу”, која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Ученицима се може препоручити, уколико желе, да погледају неки од филмова са тематиком земљотреса и да на часу размене утиске.

За увођење ученика у садржај који се односи на пожар, наставник може користити различите материјале (слике, филмове, новинске чланке, статистичке податке о пожарима у свету и нашој земљи...), а може организовати гостовање ватрогасаца или посету најближој ватрогасној станици. Ученицима би био интересантан и разговор са особом која је имала лично искуство са пожаром и жели да га подели са другима. У Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће налази се пригодна радионица „Пожарни троугао”. Ученици треба да буду упознати са карактеристикама пожара на отвореном и у кући, као и са правилним начином понашања у таквим ситуацијама. Више о шумским пожарима налази се на сајту https://www.youtube.com/watch?v=_bNLtjHG9dM.

Рад на поплавама може започети снимком бујичних поплава у источној Србији, доступном на сајту [HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=T5fWhc-adVk"](https://www.youtube.com/watch?v=T5fWhc-adVk)

HYPERLINK који никога неће оставити равнодушним. Затим се може реализовати радионица „Ударне вести” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Као и код других елементарних непогода, ученици треба да буду упознати са корацима којих се треба придржавати у случају најаве поплаве и у случају поплаве. За те потребе може се користити анимиран филм доступан на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=43M5mZuzHF8>. Уколико је у средини где живе ученици било скоро поплава, може се одвојити време за размену искустава и анализу погрешних реакција и њихових последица.

Кључни појам садржаја који се односи на екстремне метеоролошке услове ученицима се лако може приближити навођењем неких података на глобалном, регионалном и локалном нивоу. Могу се пронаћи атрактивне приче и занимљивости, као што је она да је у средњовековној Европи, због муња, једно од најопаснијих „занимања” било звонар у цркви. Само у Француској су од 1753. године до 1786. године громови 386 пута ударили у црквене торњеве, при чему су настрадала 103 звонара, због чега је законом било забрањено оглашавањем црквених звона у току грмљавине. Уз причу може се користити приказ муња у реалном времену на сајту <https://euweather.eu/radar.php?en> Интересантан је и податак да је највећи град пао у Бангладешу 1986. године. Тежина појединих ледених кугли била је чак 13,6 килограма. Приликом ове непогоде погинуло је пет људи, а повређено око 225. Наставник треба да се потруди да пронађе оно што је у тој средини релевантан податак у вези елементарних непогода. Нпр. о снежним наносима на коридору 10 у Србији 2014. године ученици могу да погледају на сајту <https://www.youtube.com/watch?v=hYFPfvFiOcM>, а о активностима Црвеног крста у спасавању људи из сметова на <https://www.youtube.com/watch?v=Xo5YHa0VqNw>.

Безбедност на води је добила место у овој теми зато што још увек велики број људи страда утапањем. Процене су да се годишње у свету утопи око 320.000 људи. Република Србија спада у земље са просечним бројем утапања током године, али су то такође велике непотребне жртве. За увођење у појам могу се користити материјали доступни на линковима: <https://www.youtube.com/watch?v=HesWX4CAWnY> и <https://www.youtube.com/watch?v=B3Vmu-iaub0> где је приказана активност Црвеног крста Србије у области спасавања на води. Наставник може реализовати и радионицу „Правила понашања на купалишту” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. У раду на овом садржају највише треба користити примере из локалне средине где ученици живе са фокусом на разликовање безбедних и небезбедних купалишта, разумевање улоге спасиоца и упознавање са начинима пружања самопомоћи у ситуацијама грча мишића. Посебну пажњу треба посветити разговору о распрострањеном убеђењу да добри пливачи не могу доћи у ситуацији да буду у опасности на води, што није тачно.

Рад на овој теми природно се завршава садржајем који се односи на Прву помоћ. Циљ је развој позитивног става према пружању помоћи људима у невољи, стицање знања о основним принципима прве помоћи, о основним средствима за пружање прве помоћи као и овладавање неким основним вештинама примерено узрасту ученика и броју часова који се могу одвојити за вежбање. У Националном каталогу наставник може наћи радионице и за овај кључни појам. У раду на овом садржају треба се ослањати на знања о грађи и функцији људског организма која су ученици стекли из биологије. Уз прву помоћ повезују се појмови самопомоћи и узајамне помоћи. Ученици треба да се упознају на који начин могу постати волонтери Црвеног крста и учествовати у пружању Прве помоћи, као и такмичити се.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба

континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава). Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати.

МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

Циљ учења слободне наставне активности Медијска писменост је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.

Разред	Пети или шести	
Годишњи фонд часова	36	
ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење		ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА И
Комуникација	– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници);	Медији и публика (корисници).
Рад са подацима		
Дигитална компетенција	– разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука;	Традиционални медији (штампа, радио, телевизија, филм) и нови медији (интернет).
Решавање проблема	– упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија;	Улога и место медија у савременом друштву.
Сарадња		
Одговорно учешће у демократском друштву	– опише и анализира своје медијске навике;	Медијске навике (Мој медијски дан).
Одговоран однос према здрављу	– разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности;	ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ
Одговоран однос према околини	– деконструише једноставније примере медијских порука;	Медијски садржаји као конструкти стварности.
Естетичка компетенција	– одговорно креира једноставније медијске садржаје.	Деконструкција и конструкција медијских порука.
Предајимљивост и оријентација ка предузетништву		

ОГЛАШАВАЊЕ

Комерцијални медијски

– критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ;

– наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача.

– разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи;

– идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву;

– препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја;

– вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане;

– препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.

садржаји у различитим медијима (рекламе, скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова).

Профит као циљ оглашавања.

тицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу.

МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ

Комуникација у дигиталном окружењу.

Поузданост и веродостојност информација на интернету.

Претраживачи „на мрежи” и агрегатори садржаја.

Вредновање и селекција доступних информација.

Персонализована претрага на Гуглу.

Анализа апликација на мобилном телефону.

Зависност од мобилних телефона.

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Медијска писменост доприноси остваривању општих исхода другог циклуса образовања и васпитања, као и развоју кључних и међупредметних компетенција. Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Медијска писменост.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм се ослања на компетенције развијене у првом циклусу образовања и васпитања, теме и активности изборног програма Грађанско васпитање у претходним разредима, као и на богато ваншколско искуство ученика и наставника са медијима.

Програм Медијска писменост обухвата четири тематске области. Услед уважавања методичког принципа поступности, наведене области обавезују утврђени редослед када је реч о прве две теме из програма (Појам медија и њихове функције и Деконструкција и конструкција медијске поруке), а преостале две теме наставник може обрадити и другим редоследом, у складу са могућностима и интересовањима ученика, као и техничким могућностима и опремљеношћу дидактичким средствима.

Основни задатак наставника који остварује овај програм је да подстиче интересовање ученика за аналитички приступ медијским садржајима и развија одговорно понашање ученика приликом креирања и објављивања медијских порука путем друштвених мрежа и телефонских апликација.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Моћ медија стоји у чињеници да су медији данас креатори друштвене и индивидуалне стварности. Медији могу дати значај обичним људима и обичним догађајима, утицати на стварање друштвене историје. Место и улога медија у глобалној култури с почетка 21. века захтева нови приступ учењу, усклађен са великим медијским и технолошким променама. Нова епоха подразумева способност критичке перцепције моћних слика мултимедијалне културе, разумевање њиховог значења, као и развијену вештину комуникације и продуковања медијских порука. Културни контекст савремене епохе условио је појаву медијске писмености, уже области образовања о медијима и за медије, која има есенцијални значај за активно учешће у грађанском друштву у новом миленијуму.

Богато свакодневно искуство ученика са медијима, пре свега путем друштвених мрежа и апликација на мобилним телефонима, одличан су ресурс за њихово упознавање са темама и циљевима програма. У процесу остваривања наставе посебно се подстичу:

- 1) интерактивност, која се потврђује у договарању наставника и ученика о динамици и начинима реализације тема, иницијативи и активном учешћу ученика у активностима, предлагању илустративно-демонстративних дидактичких средстава, попут медијских садржаја које ученици свакодневно прате на интернету и сл.;
- 2) рад у групама као облик рада који подстиче развој компетенције за комуникацију и сарадњу, значајне за разумевање феномена медија;
- 3) креативност, која се развија кроз стваралачки однос према медијима и активности конструкције медијских порука, надовезане на активности деконструкције медијских садржаја и
- 4) пројектна настава, која омогућава синтезу истраживачког и стваралачког приступа медијима, јачање сарадње, иницијативе и предузетничких могућности ученика.

Уводне активности могу бити засноване на разговору о личним искуствима са медијима – праћењем, креирањем, објављивањем и дељењем својих медијских садржаја и садржаја које су креирали други. Поред упознавања ученика са основним темама предмета, циљ активности је и стицање увида у медијске навике ученика, интересовања, вредности, као и однос према медијима.

Питања за вођени разговор требало би да буду подстицајна за брзо и активно укључивање свих ученика у тему. Вођени разговор можете започети овако:

- Колико сте у овом тренутку удаљени од свог мобилног телефона?
- У којим ситуацијама не носите са собом мобилни?
- Који је ваш рекорд у раздвојености од телефона? Колико сати/дана је то трајало? Како сте се тада осећали? Шта вам је највише недостајало?
- Ко је од вас доживео да му привремено одузимање телефона буде казна коју су изrekli родитељи?
- Кома је од вас куповина новог мобилног телефона била награда или поклон за рођендан/одличан успех/пласман на такмичењу?
- Размислите које садржаје најрадије пратите на телефону. Шта пратите на Јутјубу? Које видео-игрице играте? Ко игра са вама?
- Које речи најчешће укуцавате у претрази на интернету?
- Колико вам интернет помаже у добијању информација?
- Како се информишете? Шта читате/гледате/слушате?
- Како се информишу ваше баке и деке? Како се информишу ваши родитељи? Хајде да укрстимо изворе и начине информисања! Нека се ваши родитељи и баке и деке информишу на начин на који ви радите, а ви на њихов омиљени начин информисања! Замислите један такав дан! Зашто вам је таква ситуација смешна? Како би изгледао живот ваших бака и дека да проводе једнак број сати дневно као ви, гледајући у дисплеј телефона? Шта би на тај начин пропустили? Шта ви пропуштате, а шта добијате проводећи толико времена уз медије? Размислите.
- Нека свако на листу папира напише три информације које му прво падну на памет, а које је данас сазнао путем радија, телевизије, новина или интернета! Зашто је тако тешко сетити се само три информације из медија? Колико сте их данас прочитали, чули, видели? Шта закључујемо – колико смо свакодневно у контакту са медијима?
- Као што нам је способност читања и писања слова (алфанумеричка писменост) омогућила да прочитамо све информације које сте навели, медијска писменост ће нам помоћи да све што смо прочитали, чули и видели, у потпуности разумемо. Да бисмо у томе успели, потребно је да развијемо неке посебне способности.

Разговор је једна од најстаријих и најснажнијих човекових потреба, која потиче из човекове жеље да комуницира и гради везе са другим људима. Вежбе замишљања део су стваралачког односа према настави и имају вишеструку улогу – осим што опуштају ученике и подстичу на излагање сопствених идеја и осећања, истовремено граде и поверење према наставнику и другим ученицима, као и позитиван однос према настави уопште. На крају вођеног разговора, наставник на приступачан начин представља ученицима теме којима ће се у оквиру програма бавити и активности које планира, најављујући ученицима могућност да и сами учествују у предлагању начина обраде, активности, задатака, као и дидактичких средстава.

Кључни значај за развијање медијске писмености појединца имају базична знања о начинима функционисања медија. Од наставника се очекује да ученике подстакне на стицање основних знања о медијима, која ће бити полазиште за све будуће активности из медијске писмености. Због тога је важно усмерити наставне активности које прате ову тему ка следећим закључцима ученика:

- медијски садржаји се размењују путем медија, који се деле на традиционалне или старе (штампа, радио, телевизија, филм) и дигиталне (оне за које је потребан интернет);
- основне функције медија су да информишу јавност, образују и шире културне вредности, али и да је забаве;
- медији имају важну улогу у креирању ставова друштва о разним појавама и људима.

Активности могу да подразумевају колективну анализу медијских навика ученика и самовредновање, уписивањем у одговарајућу табелу свог избора медија и медијског садржаја, као и времена утрошеног уз медије у току једног дана. Активност има за циљ да ученицима помогне у стицању увида у сопствене медијске навике и утрошено време уз медије.

ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ

Остваривањем наставних активности у оквиру ове теме, приступа се кључним питањима медијске писмености. Све наставне активности требало би да воде ка следећим закључцима ученика:

- медијски садржаји нису стварност, већ конструкт стварности – приказ стварности који је неко са одређеним циљем осмислио;
- тај приказ стварности може бити близак истини или далеко од ње;
- медијске садржаје не разумеју сви примаоци на исти начин;
- сви медијски садржаји имају циљну групу (публику) којој су намењени, што одређује њихова изражајна средства, облик, начин на који су упућени публици итд.;
- медијски садржаји се стално морају преиспитивати и проверавати.

За обраду теме одговарајућа активност је анализа новинског текста или другог медијског садржаја (ТВ или радио-емисије, садржаја са Јутјуба и сл.). Пожељно је да ученици индивидуално или групно одаберу одређени медијски садржај и припреме га за час. Вођени од стране наставника, ученици на примеру одабраног медијског садржаја одговарају на питања кључна за деконструкцију медијске поруке, у форми која је усклађена са њиховим когнитивним могућностима у том узрасту:

- Ко је осмислио и упутио овај медијски садржај публици? Ко је та особа/група људи?
- Која средства су употребљена да би се привукла моја пажња? Што сте у том медијском садржају одмах уочили?
- На који начин ће људи другачији од мене разумети исту медијску поруку? Како би је разумели моји родитељи, а како моји најстарији чланови шире породице?
- Зашто је та порука послата? Шта се њеним упућивањем постигло?

– Како су представљени догађаји, простор и људи? Шта је представљено као посебно лепо/ружно, а шта није поменуто, а могло је да буде? Какав начин живота се овом медијском поруком представља као бољи од других?

Методички је пожељно сваку критичку анализу и деконструкцију медијских садржаја заокружити активностима конструкције медијских порука. Такве активности обухватају групно или индивидуално креирање медијских садржаја на основу стеченог знања о деконструкцији медијских порука. Задаци за ученике као почетни корак подразумевају јасно дефинисање циља поруке и публике којој се обраћају.

ОГЛАШАВАЊЕ

Ову тему наставници могу да обраде на различите начине: разговором, планираним активностима, малим истраживачким задацима. Кључно је утврдити колико су ученици изложени рекламним порукама. Може се почети питањима:

– Где најчешће срећете рекламне поруке?

– Да ли у школи или на путу од куће до школе срећете поруке које нешто оглашавају?

– Да ли уочавате поруке на предметима у учионици (свеске, оловке, флашице воде, одећа, обућа...)?

– На који начин рекламе привлаче пажњу?

Могуће је реализовати мали пројекат – анализа телевизијске рекламе. Ученике је могуће поделити на групе где ће једна установити који се производи најчешће рекламирају, друга колико информација заиста можемо добити гледајући рекламу, а трећа колико је у рекламама заступљена машта, а колико стварност.

Могуће је урадити и „домаћи задатак”: На путу од куће до школе забележи рекламе које примећујеш и покушај да одговориш на питања:

– Где се реклама налази?

– Шта рекламира оглас?

– Да ли се у твојој породици користи тај производ?

– Да ли мислиш да ове рекламе имају некакав утицај на тебе?

– На који начин можеш да се супротставиш осећању ускраћености? (Шта из нематеријалног света може да замени потребу за рекламираним производом?)

Важно је да ученици схвате разлику између идеалне слике које реклама пружа (продаја идеје и фантазије) и стварног живота. Такође, могуће је разговарати са ученицима да ли постоји нешто нематеријално што ће надоместити осећање ускраћености ако неки производ немамо.

МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ

Ову тему наставници могу да обраде са ученицима кроз разговор и истраживачке задатке. Пожељно је да отвореним питањима подстакну дискусију о томе које мобилне дигиталне

платформе ученици познају и како их користе. Ученици могу да говоре о томе зашто су им корисне и занимљиве – размена информација са вршњацима, договарање, дружење. Пожељно је да се развије разговор о томе да ли мобилне дигиталне платформе могу да буду од користи за процесе учења, да ли су им нешто значиле у периоду пандемије када се није ишло сваки дан у школу. Други део дискусије треба да иде у правцу уочавања негативних страна мобилних дигиталних платформи. Наставници могу да поставе питање колико времена проводе на платформама а колико у непосредном дружењу. Шта им причињава већу радост – када се друже и размењују поруке на платформама или када се виде и разговарају, играју се, баве се спортом или неком другом активности. Потребно је покренути и питања зависности од мобилних дигиталних платформи, тако да ученици најпре освесте тај појам, разумеју шта значи а онда промисле о свом коришћењу платформи, времену које ту проводе. Са ученицима треба разговарати и о томе да ли на платформама ступају у контакт само са вршњацима које познају или и са непознатим особама. Питати их да ли знају какви ризици постоје ако прихватају за пријатеље особе које иначе не познају, да ли знају шта су то лажни профили, скренути пажњу да никако не треба да пристају да размењују фотографије или да се налазе уживо са особама које су упознали на дигиталним платформама.

Ученици треба да усвоје став да нису све информације које добијају са интернета поуздане/веродостојне. Који год претраживач или агрегатор да изабере, важно је да разумеју да претраживање појмова и прикупљање података у дигиталном окружењу мора да буде повезано са разграничењем објективних и проверених чињеница од нетачних информација, личних ставова, предрасуда и дезинформација. На понуђене резултате у претрагама могу утицати различити утицаји као и алгоритми који се ослањају на понашање корисника уређаја у дигиталном окружењу. Уводна вежба стога може бити одређени појам који ће наставник изабрати, а ученици „претражити” на својим уређајима (компјутерима или телефонима). Уколико су у прилици да упореде резултате, увидеће да су добили различите изворе.

Питања могу бити:

1. Које претраживаче или агрегаторе садржаја користите најчешће и због чега?
2. До којих врста информација долазите?
3. Да ли је увек могуће наћи аутора садржаја и информација?
4. Да ли и како проверавате информације до којих сте дошли путем онлајн претраживача?

Пример за задатак:

Наставник дели ученике у групе од три до пет чланова. Свака група користи други претраживач (Гугл, Јаху, Бинг) и на различитом уређају – школском рачунару, свом мобилном телефону, лаптопу... Свима се задају исти појмове за претраживање. На следећем часу свака група представља првих десет резултата претраге.

1. Који резултати су увек наведени први? Како су означени, да ли је јасно назначено да су у питању спонзорисани, плаћени резултати?
2. Да ли се тим резултатима верује мање или више од осталих који нису спонзорисани?

Суштина је да ученици разумеју да претраживачи могу фаворизовати одређене садржаје (плаћене у односу на бесплатне; пожељније од мање пожељних, а да се примењују и алгоритми који откривају лично понашање у дигиталном окружењу). Стога је важно да се

добијене информације провере у веродостојним изворима (уџбеницима, енциклопедијама, речницима...).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд. Постигнућа ученика се, дакле, прате и вреднују формативно: током целог процеса.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА

Циљ учења слободне наставне активности Вежбањем до здравља је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.

Разред Пети или шести

Годишњи фонд 36 часова

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови
	На крају програма ученик ће бити у стању да:	садржаја
– Компетенција за целоживотно учење	– дефинише појам здравља, разликује физичко, ментално и социјално здравље и образлаже утицај вежбања на здравље;	ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА
– Комуникација		Појам и врсте здравља, начини његовог праћења и чувања.
– Рад са подацима и информацијама	– упоређи специфичности вежбања у спорту и ван спорта;	Утицај вежбања на здравље, раст и развој. Људско тело и вежбање – кости, зглобови, мишићи.
– Дигитална компетенција	– разликује правилно од неправилног вежбања и планира сопствене физичке активности у складу са потребама,	Специфичности вежбања у и ван спорта.
– Решавање проблема	могућностима и интересовањима;	

– Сарадња	– има увид у сопствене разлоге вежбања и истрајава у вежбању;	Правилно и неправилно вежбање.
– Одговоран однос према здрављу	– препозна ситуације у којима не сме да вежба;	Мотивација за вежбање и фактори који утичу на одустајање.
– Одговоран однос према околини	– препозна утицај различитих вежбања на физички изглед и здравље;	Када не треба вежбати.
– Одговорно учешће у демократском друштву	– повеже позитиван и негативан утицај вежбања на имунитет;	Вежбање и имунитет.
	– поштује еколошка правила у средини где вежба;	Значај вежбања на чистом ваздуху.
	– правилно поступа у пружању прве помоћи при повредама у вежбању;	Вежбање и очување животне средине.
	– критички вреднује идеале физичког изгледа који се намећу као и начине за њихово достизање;	Повреде при вежбању и прва помоћ.
	– користи поуздане изворе информација о утицају исхране и вежбања на здравље и физички изглед;	ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ
	– разликује добро од лошег држања тела и коригује сопствено држање тела;	Исхрана као извор енергије.
	– препозна ризике гојазности и мршавости;	Карактеристике основних животних намирница важних за вежбање.
		Гојазност и мршавост – ризици и компликације.
		Како и где се информишемо о здравом начину исхране. Производи који се рекламирају, а треба их избегавати.
		Различите врсте дијета и њихови позитивни и негативни ефекти.
	– наведе принципе правилне исхране и примењује их у свом свакодневном животу;	Правилна исхрана пре и после вежбања.
	– критички се односи према рекламираним производима животних намирница;	ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД
	– аргументовано дискутује о физичким активностима и начину	Идеал физичког изгледа некад и сад.
		Правилно држање тела и физички изглед.
		Претерана употреба дигиталних технологија и

исхране и ризицима
неодговарајућих дијета;

– доведе у везу вежбање са
правима детета;

– аргументује значај вежбања
после болести и неких повреда;

– поштује потребе и могућности
различитих учесника у вежбању и
наведе примере равноправности и
неравноправности у спорту;

– преферира физичке активности
на свежем ваздуху са другом
децом у односу на седење код
куће за компјутером.

последнице на здравље и
физички изглед.

Утицај вежбања и здравих
начина живота на физички
изглед.

У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ

Остваривање права детета на
раст, развој, здравље, игру и
дружење кроз вежбање
прилагођено могућностима и
потребама.

Доступност опреме и простора
за вежбање.

Родна (не)равноправност у
вежбању и спорту.

Вежбање после болести и
повреда.

Значај вежбања за особе са
сметњама у развоју и
инвалидитетом и спортови
прилагођени њиховим
могућностима.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Концепт слободне наставне активности Вежбањем до здравља припремљен је у складу са Законом о основама система образовања и васпитања у коме се наводи као један од циљева развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, као и општа међупредметна компетенција одговоран однос према здрављу.

Истраживања спроведена на школској популацији показала су да ученици немају довољно физичке активности, посебно на свежем ваздуху и да се често неправилно хране. Ученици у 5. и 6. разреду су у узрасту када формирају однос према вежбању и потребно је да добију шири контекст физичког вежбања које се не повезује само са спортом већ са правом на развој и здравље.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Вежбањем до здравља.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм се природно надовезује на садржај програма предмета Физичко и здравствено васпитање и не захтева посебан простор и опрему. Увидом у исходе може се видети да је фокус програма на вежбању као вредности, стицању релевантних знања о вежбању, здрављу и исхрани, као и развоју позитивних ставова који ће допринети да ученик самостално, без присиле одраслих, бира да се храни правилно и уместо седења у

затвореном простору за компјутером изађе напоље и физички буде активан са својим вршњацима.

Наставник планира начин на који ће реализовати програм, као и број часова за сваку од четири теме. Број часова по темама не мора да буде исти, а подразумева се да неке активности својим садржајем и исходима којима воде могу припадати различитим темама. Захтеви писања програма су такви да се теме приказују одвојено али у свакодневном животу дати садржаји су међусобно повезани па сами тим предност у планирању треба дати оним активностима које изражавају интегрисаност вежбања, здравља, исхране, физичког изгледа, животне средине.

Наставник се унапред припрема за часове тако што бира подстицаје којима ће ученике увести у тему и кључне појмове садржаја и изазвати њихову радозналост да о томе причају, постављају питања, истражују, уче. Постоје бројне могућности избора начина рада у зависности од теме, садржаја, претходног искуства, узраста и интересовања ученика. Предност свакако имају они начини рада у којима су ученици активно укључени у процес наставе и учења, као и они где се савремене технологије користе у едукативне сврхе. Реализација програма треба да буде заснована на комбиновању различитих техника рада као што су демонстрације, презентације, мини предавања, дебате, студије случаја, анализе видео прилога, гостовање стручњака, посете просторима за вежбање, спортским и рекреативним дешавањима.

У остваривању програма наставник се ослања на ученичка школска и ваншколска искуства. Осим везе са програмом Физичко и здравствено васпитање, садржаји овог програма надовезују се на оно што ученици уче у Биологији у петом и шестом разреду.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА

Тема прожима вежбање, здравље и животну средину и настоји да одговори на питање чему служи вежбање и како и где то радити. Има већи број кључних појмова и било би добро да наставник предност да оним активностима и примерима на којима ће ученици најлакше разумети ту повезаност.

Како свако вежбање није аутоматски и здраво, на различитим примерима, треба ученицима указати на разлику између правилног и неправилног вежбања и више пута се током целог програма враћати на то јер се ради о важном исходу. Ученици се могу организовати да радећи у мањим групама на интернету пронађу и направе избор и план вежби по одређеном задатку (вежбе за јачање мишића ногу, вежбе за правилно држање и сл.).

На ту тематику природно се надовезује питање о томе зашто нека особа вежба, односно из којих мотива то ради као и зашто се одустаје од вежбања. За тај садржај погодне су активности у којима ученици имају могућност да изнесу сопствено мишљење, дискутују, супротстављају аргументе. Ученици се могу поделити у две групе тако да једна треба да припреми аргументе којима би некога убедили да вежба, а друга да не вежба. Наставник треба да прати аргументацију ученика и да интервенише уколико се мотивација за вежбање тражи само у томе што то сви раде, што је лепо ићи у теретану, што се купује лепа спортска одећа и сл.

Трећи елемент теме односи се на животну средину и предвиђа упознавање ученика са могућностима вежбања у природи и са правилима чувања природе приликом вежбања. Посебно је важно указати на важност праћења квалитета ваздуха непосредно пре вежбања јер вежбање у условима загађеног ваздуха има више штете него користи. Ученике треба

упутити да о квалитету ваздуха информације прикупљају на званичном сајту <http://www.sepa.gov.rs/>

У оквиру ове теме предвиђено је да се са ученицима обради и садржај који се односи на повреде којих свакако има чак и када се правилно вежба. Било би добро да ученици стекну увид које су то најчешће повреде и шта се може урадити у првом тренутку како би се последице повреде умањиле. Ту се мисли и на самопомоћ и пружање прве помоћи другоме. У оквиру фонда од једног часа недељно није могуће много времена посветити првој помоћи те се треба задржати на основним принципима прве помоћи и свакако упутити ученике да у случају повреде консултују лекаре.

ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ

Тематика правилне исхране природно је повезана са вежбањем и зато има своје место у овом програму. Како ученици о томе већ имају солидна школска и ваншколска знања, навике и ставове наставник може, у оквиру првих активности, да направи неку врсту снимања стања у смислу да кроз разговор или наменски припремљен упитник утврди шта знају о нутритивним вредностима намирница, какве су им навике у исхрани, шта знају о правилима исхране пре и после вежбања и сл. У складу са добијеним одговорима може планирати даљи рад на овој теми.

Истраживања показују да на узрасту ученика од 12 и 13 година има пуно оних који се неправилно хране. Поред рада на стицању знања о принципима правилне исхране наставник треба да планира и активности које ће водити достизању исхода који тражи од ученика да се критички односе према рекламираним производима животињских намирница. То је важно јер су циљна група реклама произвођача намирница које имају превише масти, соли и шећера најчешће баш ученици 5. и 6. разреда. То није случајно јер на ранијем узрасту исхрана ученика је под већом контролом родитеља који су најчешће ученицима припремали ужину код куће. Међутим, у првим разредима другог циклуса ученици мењају понашање и за време одмора одлазе у самопослуге и пекаре и сами бирају шта ће ужити. Нажалост, њихови избори су често повезани са атрактивним реклама производа који нису добри за раст и развој. Зато са ученицима треба радити на анализи таквих реклама, коме се оне обраћају и са каквим порукама, као и на њиховом оснаживању да буду пажљиви потрошачи и пре куповине се упознају са информацијама о садржају производа, као и о њиховом року трајања и цени. Ученици могу да спроведу мини истраживање са циљем да утврде да такви рекламирани нездравих производи немају високу цену, да су често на акцијама, да су изложени на местима која су лако доступна и близу касе, да понекад уз њих гратис иде други нездравих производ или играчка из чега се јасно види да произвођачи заједно са трговинама подржавају да деца и млади што више купују такве производе.

Иако у тим годинама ученици још увек не прибегавају у већој мери дијетама прави је тренутак да се упознају са њиховим позитивним и негативним последицама и развију позитиван став да се вишак или мањак килограма правилним вежбањем и исхраном може боље решити него дијетом преузетом из новина. Уколико је дијета неопходна онда је стручно лице прописује и прилагођава потребама конкретне особе.

ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД

Ова тема у потпуности одговара узрасту ученика 5. и 6. разреда који су у фази интензивног психофизичког мењања из детета у одраслог и физички изглед им је врло важан. Свакодневно посматрају себе у огледалу и углавном су незадовољни како изгледају. Рад на садржајима у оквиру ове теме има за циљ да ученици прихвате своје тело, његове потребе и могућности што је важно јер одрастају у култури где медији и друштвене мреже намећу идеал физичког изгледа који је најчешће удаљен од реалних пропорција људи. Ученици

треба критички да промишљају о информацијама које их „бомбардују” о физичком изгледу као и да се упознају са акцијама широм света да се тај „диктат” промени. Највећу пажњу треба да добије кључни појам садржаја који се односи на правилно држање јер се оно вежбањем може унапредити што је значајно и за здравље и за физички изглед.

У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ

Садржаји ове теме су важни за формирање правилног става према вежбању и развоју компетенције за одговорно учешће у демократском друштву. Ученици су већ упознати са Конвенцијом о правима детета и треба је повезати са садржајем овог програма у смислу колики значај има физичко вежбање у остваривању права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење.

Доступност опреме и простора за вежбање је повезана са правима и ученици могу организовати покретање иницијативе да се направе неке промене у том смислу нпр. да се у околини школе у парку поставе справе за вежбање или да. Таква иницијатива може бити покренута заједно са ученицима који похађају Грађанско васпитање јер у петом разреду програмом је предвиђена акција у корист права ученика.

Код рада на родној равноправности у вежбању и спорту важно је да се она не представи да су једнаки захтеви у вежбању за мушкарце и жене. Неопходно је да ученици увек воде рачуна о уважавају различитих потреба, могућности и физичких ограничења као и да препознају примере дискриминације кад су за исти спорт и исто постигнут резултат мушкарци и жене различито награђени. У теми није дат садржај који се односи на вежбање и менструални циклус јер је то већ предвиђено програмом обавезног предмета Физичко и здравствено васпитање али се може повезати са садржајем из овог програма.

У оквиру рада на овој теми ученици ће имати прилику, вероватно по први пут, да се упознају са значајем вежбања код особа које су биле болесне или повређене (саобраћајне незгоде, спортске повреде), као и са специфичностима вежбања особа са сметњама у развоју и инвалидитетом. За раду на тим садржајима погодне су различите технике, а посебно се издваја примена студије случаја јер омогућава да се ученици упознају са током и изазовима у вежбању стварних особа које су направиле велики успех у спорту иако су нпр. биле озбиљно повређене или рођене са неким тешким обољењима. То се може повезати са садржајем из прве теме који се односи на мотивацију за вежбање и факторе одустајања од вежбања.

Тема пружа одличне могућности за реализацију радионица у оквиру којих ученици имају могућност да размене сопствена искуства о вежбању, искажу своје ставове, дилеме, страхове и чују шта други о томе мисле. То је посебно погодно за оне који избегавају да вежбају јер су гојазни или мршави а задатак наставника је да радионицу тако води да они буду охрабрени да вежбају.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити наставник континуирано прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како аргументују, које ставове изражавају. Поуздани показатељи напретка су квалитет постављених питања, способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликовање чињеница од интерпретације, способност да се изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиди последице.

Код неких садржаја могу се урадити иницијални и излазни тест којим ће се утврдити знања, вештине, ставови пре и после рада на неком садржају.

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Оцењивање је описно (истиче се, добар, задовољава), а оцена не улази у општи успех.

Ученике треба унапред упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати, а приликом сваког вредновања постигнућа потребно је дати повратну информацију.

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ КОЈЕ СУ ПРИПРЕМИЛА СТРУЧНА ДРУШТВА

ЦРТАЊЕ, ВАЈАЊЕ И СЛИКАЊЕ

Циљ учења слободне наставне активности Цртање, вајање и сликање је да ученик кроз ликовни рад развија стваралачко мишљење и унапређује визуелно опажање, естетичке критеријуме и способност ликовног изражавања.

Разред Пети или шести

Годишњи фонд 36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и
Компетенција за учење	На крају програма ученик ће бити у стању да:	кључни појмови садржаја програма ЦРТАЊЕ
Естетичка компетенција	– црта креирајући линије различитих вредности комбиновањем материјала, угла и притиска прибора/материјала;	Својства линија.
Комуникација	– црта према задатом моделу приказујући односе величина које опажа;	Врсте цртежа.
Решавање проблема	– илуструје причу, бајку или песму одабраном цртачком техником;	Цртачке технике. ВАЈАЊЕ
Рад са подацима и информацијама	– обликује, према моделу, фигуре од меког материјала стилизујући сложени облик;	Својства облика.
Одговоран однос према здрављу	– обликује, у самосталном и тимском раду, скулптуре или употребне предмете од материјала за рециклажу;	Стилизовање облика. Вајарске технике.
Одговоран однос према околини	– обликује стварне и имагинарне текстуре и облике одабраном цртачком, сликарском или вајарском техником;	СЛИКАЊЕ
Сарадња	– наслика ликовни рад према задатом или одабраном моделу приказујући тонове које опажа;	Примарне, секундарне и терцијарне боје.
Дигитална компетенција	– обликује стварне и имагинарне текстуре и облике одабраном цртачком, сликарском или вајарском техником;	Локални тон.
Предузимљивост и оријентација према предузетништву		Сликарске технике.
Одговорно учешће у демократском друштву		

– изрази цртежом, сликом и скулптуром
машту, сећање, емоције, интересовања
или утисак о уметничком делу;

– обликује употребне предмете
примењујући најмање једну хоби
технику;

– разликује цртачке, сликарске и вајарске
технике, материјал и прибор;

– чисти радну површину, простор и
прибор по завршетку сваког рада;

– учествује у активностима које
доприносе добробити школе и локалне
заједнице.

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Цртање, сликање и вајање омогућава ученицима петог или шестог разреда да кроз ликовне радионице и индивидуалне и тимске ликовне пројекте развијају стваралачко мишљење и вештине које су им неопходне за свакодневни живот и наставак школовања.

У првој колони табеле наведене су међупредметне компетенције које је неопходно развијати код ученика, како у настави свих предмета, тако и током слободних наставних активности. У другој колони су наведени исходи учења за крај разреда, који прописују шта је сваки ученик способан да уради по завршетку учења програма. Исходи су смерница за планирање активности ученика, а не одређују ниво постигнућа, јер је развој ученика индивидуалан. У трећој колони су наведене три теме: Цртање; Вајање и Сликање, као и кључни појмови садржаја програма који су смерница наставнику за одабир мотивационих садржаја и планирање наставе.

Ослонац за планирање и реализацију програма је опште упутство за све програме слободних наставних активности, као и упутство за програм Цртање, вајање и сликање, које ближе објашњава специфичност програма. Програм је конципиран тако да фаворизује ликовне активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем ликовног истраживања и решавања ликовних проблема, сарадњу и употребу савремених технологија за учење и стваралачки рад.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ је потребно подстицати ученике да користе што различитије изворе и врсте информација, да их критички процењују, као и да их користе као подстицај за стварање оригиналног ликовног рада.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм слободне наставне активности Цртање, сликање и вајање надовезује се на програм предмета Ликовна култура, па је приликом планирања слободних активности неопходно водити рачуна о предзнањима ученика. Треба имати у виду и то да се програм слободних наставних активности разликује од програма општеобразовног предмета Ликовна култура, који обухвата знатно шире садржаје и исходе учења. Програм слободних наставних

активности не предвиђа даље ширење програма општеобразовног предмета Ликовна култура, већ је фокусиран на одабране уметничке гране како би ученици имали довољно времена да развијају корисне вештине.

Приликом припреме оперативног плана наставник одређује број часова за реализацију сваке програмске теме и наставне јединице, као и називе наставних јединица. Називи наставних јединица се одређују на основу назива теме, кључних појмова и исхода, а указују на активност ученика и садржаје који омогућавају достизање исхода. На пример, Цртање мртве природе, Сликање пејзажа, Вајање портрета...

Кључни појмови садржаја програма су смернице за избор мотивационих садржаја, а који треба да обухватају разноврсне визуелне, аудио и аудиовизуелне информације, које наставник припрема и приказује на часу. Приказани садржаји и мотивациони разговор треба да побуде радозналост и спремност ученика да код куће или на часу и сами проналазе сродне подстицаје за стваралачки рад. Наставник процењује могућности ученика и школе. Уколико школа поседује услове, ученици под надзором и према упутству наставника могу да траже мотивационе садржаје на интернету током часа. Препорука је да те активности не трају дуже од пет минута како се не би губило драгоцене време за развијање идеја и реализацију ликовног рада.

Прописани исходи су достижни за сваког ученика, јер су формулисани тако да не прописују ниво постигнућа. Како су у питању исходи за крај учења програма, који су формулисани уопштено, наставник може да прецизира исходе за сваку наставну јединицу. На пример, По завршетку наставне јединице ученик ће бити у стању да примењује технику лавирани туш.

Приликом планирања активности неопходно је мислити и на активности које на специфичан начин развијају међупредметне компетенције. Рад са подацима и информацијама подразумева и коришћење разноврсних информација као подстицај за стваралачки ликовни рад. И погрешан податак може послужити као подстицај за стварање. На пример, исказ: Лазање су традиционално српско јело и питања: Да ли је овај исказ тачан; Зашто није; Која су традиционална српска јела; Од којих састојака се справљају; Како се ти састојци производе; Које је ваше омиљено јело... Ученици након разговора могу да обликују ликовне радове самостално одређујући ликовну тему. Могу да прикажу омиљено јело или састојак или процес производње неког састојка или да осмисле трпезу из маште... Посебан захтев је да на основу информација које су добили током разговора о храни дизајнирају неки употребни предмет који није прехранбени производ (обућу, одећу, намештај, аутомобил...). Ликовна дела, такође, могу да буду подстицај за стварање, а да не упућују на копирање. Ученици могу да на основу уметничке слике насликају рад другачијег садржаја, користећи боје које опажају на уметничкој слици... Рад са подацима и информацијама пружа бројне могућности наставнику да осмисли активности које мотивишу ученике да стварају и развијају своје индивидуалне способности. Важно је приликом сваке активности истаћи циљ, односно објаснити ученицима зашто нешто раде, шта тачно уче и развијају како би се омогућило развијање компетенције за учење. Компетенција за комуникацију не подразумева само вербалну и писану комуникацију, већ и изражавање идеја, ставова, емоција, порука... ликовним техникама. Док у настави Ликовне културе ученици уче и да тумаче (декодирају) слику у најширем значењу, током слободних наставних активности фокус треба да буде на изражавању. Компетенција за предузимљивост и оријентацију према предузетништву током слободних наставних активности развија се припремањем радова за наградне конкурсе и продајне изложбе на школском сајму, као и кроз друге школске пројекте. Када је реч о развијању дигиталне компетенције, програм слободних наставних активности који је усмерен на традиционалне технике развија ову међупредметну компетенцију веома специфично. Ученицима је потребно повремено дозволити да посматрају фотографију или снимак на интернету, највише пар минута, а затим да стварају аутентичан ликовни рад на основу опажања и

памћења опаженог. Наставник треба претходно да укаже ученицима шта тачно треба да опажају и памте (боје, шаре, текстуре, облике...) и да постави захтев да ученици креирају другачију композицију од оне коју су посматрали. Савремена технологија се током слободних наставних активности може користити и за снимање радова и обраду дигиталне фотографије. С обзиром на то да је фонд часова недовољан, ученици могу то да раде код куће, уз надзор старијих. На исти начин ученици могу виртуелно посетити изложбе у музејима. Пожељно је искористити прилику да поједини музеју и установи културе организују у свом амбијенту ликовне активности за ученике.

Посебно заинтересованим и напредним ученицима могуће је задати домаће задатке. Корисно је да наставник унапред припреми листу могућих домаћих задатака. Тему индивидуалног пројектног задатка који се реализује код куће ученик може да одабере на основу две до четири тема које предлаже наставник, али и да сам осмисли и предложи тему која га највише интересује.

Потребно је унапред испланирати бар један тимски ликовни пројекат у току године, а који захтева више времена за реализацију.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Реализација програма треба да буде заснована на комбиновању различитих наставних метода и техника које мотивишу ученике и омогућавају максимални развој индивидуалних потенцијала. То, међутим, не подразумева упоређивање индивидуалних способности ученика и постављање превисоких захтева које не могу сви ученици да достигну, већ константно праћење напредовања сваког ученика и по потреби одређивање посебних индивидуалних задатака и активности да би се подстакла мотивација и омогућило напредовање у складу са индивидуалним способностима и интересовањима. Ученици и сами треба да предлажу ликовне теме и активности које их интересују, при чему све предложене активности треба да буду у оквиру програма. Оне могу бити повезане са актуелним догађајима у локалној заједници, као и за културну баштину народа ком ученици припадају. Треба имати у виду и то да ће неки ученици брже достићи исходе, а неки ученици спорије, као и то да ће сваки ученик једноставније и брже достићи неке исходе, а спорије друге исходе. Најважније је да се до краја године достигну сви исходи, у оној мери која је условљена индивидуалним могућностима сваког ученика.

У овом делу су дате препоруке и предлози активности као помоћ наставнику да одабере/осмисли задатке, а водећи рачуна о томе да није могуће реализовати све предлоге у оквиру датог фонда часова.

ЦРТАЊЕ

У оквиру ове теме потребно је планирати четири групе задатака: цртање на основу опажања, по задатом моделу (портрет, аутопортрет, поставка мртве природе, воће, поврће, биљке или предмети) који је одабрао наставник; цртање на основу опажања према моделу који је одабрао ученик; илустровање (приче, бајке, песме...) и цртање на основу маште. Ученици могу да уче нову технику или да усавршавају примену познате технике. Сви цртачки материјали и прибор су пожељни. Препорука је да се уместо угљена у штапићу користи угљен у оловци, који се мање круни. Ученици који немају могућности да набаве разноврсан прибор и материјал могу да направе импровизовани прибор и материјал од предмета и састојака које имају код куће. Метално перо се може заменити природним алатима, као што су трска, перо од гуске или гранчице од дрвета. Трска се може користити ако се добро осуши. Начин на који јој је зашиљен врх, утицаће на линије које оставља за собом. Перо гуске се може користити ако му се добро очисте врх шмирглањем и ацетоном, па затим косо заоштри. Перо је осетљивије на притисак од трске, па ће дати нежнији цртеж.

Осим тушем и бајцом ученици могу цртати и инстант кафом, која даје веома тамну боју и може се користити као лавирани туш. Љуске лука ће дати тамно црвену боју, ако се користите исто као код фарбања ускршњих јаја, само се смањи количина воде. Хиперманган се може купити у апотеци у кесицама од 10 грама. Када се раствори у 100 гр течности даће боју магенте, док на папиру постаје окер до тамно браон у зависности од јачине раствора.

Ликовни проблеми које ученици треба да решавају везују се за примену ликовног језика, односно садржаја теорије обликовања који се у том разреду уче у настави Ликовне културе. Посебан нагласак је на развијању осећаја за изражајна својства линија и приказивању мотива у плановима.

Предлог хоби технике је цртање перманентним маркером на керамичкој шољи или тањиру који има једнобојну, белу глазуру. Наставник може да предложи другу активност, а хоби технике могу да се реализују и код куће. За ученике је корисно да на часу осмисле и скицирају мотив који би нацртали на неком употребном предмету.

Предлог активности за напредне ученике је преношење цртежа са мањег на већи формат папира (или другу подлогу већег формата), без употребе помоћних средстава, као што је претходно снимање и штампање цртежа у фотокопирници, коришћење папира на квадратиће или мерење.

Предлог заједничког пројекта је израда школског фанзина од најмање четири листа. Иако концепт фанзина подразумева да се ученици сами договарају, истражују, бирају и припремају садржаје и начин издавања, у оквиру пројекта је неопходно да наставник постави одређене критеријуме и прати развој пројектних активности (нарочито ако се фанзин поставља на интернет). Обавезни критеријуми су: да фанзин нема исти концепт и садржаје као школски часопис; да садржи више цртежа него текста; да нема вулгарних и увредљивих садржаја; да садржи стрип од најмање четири кадра и цртеже који изражавају коментар на актуелне школске догађаје, садржаје који се уче у том разреду, лапсусе ученика и наставника...

БАЈАЊЕ

У оквиру ове теме потребно је планирати две групе задатака који се везују за материјал и поступак обликовања: моделовање неким материјалима; конструисање и обликовање комбинованим материјалима и материјалима за рециклажу. Пожељан меки материјал је школска глина, професионална вајарска глина, ДАС маса беле или теракота боје, ФИМО ефект и софт, као и друге савремене полимерне глине. Ученици који немају услова да набаве масе за обликовање могу да обликују масом коју су сами направили, а према рецепту који предлаже наставник или који су уз помоћ старијих пронашли на интернету или у литератури. Један од примера за то је маса од папира натопљеног у лепак за тапете. Као конструкцију могу користити жицу коју ће обмотавати папирима натопљеним у лепак за тапете. Када је реч о материјалу за рециклажу важно је да ученици не купују материјал, већ да обликују материјалом који имају код куће, јер је циљ уметничке рециклаже смањење отпада и загађења, односно развијање одговорног односа према здрављу, околини и друштву. Посебан нагласак је на стилизовању сложених облика и моделовању фигура у покрету.

Предлог хоби технике је израда накита и других акцесоара по избору ученика.

Предлог активности за напредне ученике је моделовање фигура већих димензија, на конструкцији од жице.

Предлог заједничког пројекта је израда мобилних инсталација за школу, као што су тракасте завесе, мобилне скулптуре, предмети од бојених фолија и сл. да би на тај начин оплеменили животни простор. Уколико постоје услови, могући пројекти су ливење у гипсу, као и обликовање керамичке глине, печење и глазирање керамике.

Индивидуални пројекти које заинтересовани ученици реализују код куће обухватају самостални избор теме, материјала, технике и садржаја.

СЛИКАЊЕ

У оквиру ове теме потребно је планирати три групе задатака: слободно сликање на основу маште; сликање на основу посматрања; сликање на основу утиска о визуелним, аудио и аудиовизуелним садржајима (ликовно дело, снимак уметничке игре, филм, музичко дело, фотографија, игрица...). Ученике могу мотивисати фотографије инсеката, лишјајева, гљива... Могу радити по моделу тако што ће донети из природе различите плодове, комаде дрвета, камење, шкољке који имају необичне површине, линије и боје. Треба имати у виду да се знања о боји ученика петог и шестог разреда веома разликују, па је у складу са тим потребно осмислити циљеве часа и активности ученика.

Предлог хоби технике је украшавање ускршњих јаја и употребних предмета техником декупаж или ебру.

Предлог активности за напредне ученике је сликање композиција акрилним бојама на платну.

Предлог заједничког пројекта се односи на уређење школе и може обухватати израду мурала или чворованих таписерија, као и осликавање старог школског намештаја (столица и клупа) који је предвиђен за замену/бацање.

Предлог индивидуалног пројекта који се реализују код куће је витраж од прозирних фолија у боји или мозаик или осликавање облутака.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је дати повратну информацију која ученику помаже да побољша свој резултат и учење.

Самопроцена је од изузетног значаја за напредак ученика у развијању способности опажања, изражавања, критичког и стваралачког мишљења. Самопроцена се врши кроз разговор, а веома је корисна метода 3, 2, 1 за самопроцењивање напретка, која је предложена у програму општеобразовног предмета Ликовна култура. Имајући у виду специфичност програма потребно је посебну пажњу обратити на грешке у ликовном раду и објаснити ученицима како да преобликују неуспеле радове, уместо да их бацају. Такође, потребно је водити рачуна о узрасним могућностима ученика, као и о томе да ученици могу бити незадовољни успешним ликовним радом или задовољни радом који не достиже очекиване резултате. Суштински грешке постоје у решавању постављених ликовних проблема у композицији, нарочито када се ради по моделу, док се код изражавања на основу маште или утиска мора рачунати на слободу ликовног изражавања, па и на то да грешке у композицији нису много важне у односу на садржај ликовног рада.

Препорука је да ученици чувају и преносе све цртеже и слике у мапи радова коју су сами направили и украсили, док фигуре могу да преносе у кутији са преградама, коју су, такође,

сами направили. На крају полугодишта и пред крај школске године потребно је поставити изложбу свих радова (реализованих у школи и код куће) у холу школе, а у току године је пожељно да ученици сами постављају мање изложбе по завршетку сваког ликовног пројекта. Излагање радова је важно због поређења и самопроцене напретка, а разговор о радовима, односно различитим начинима решавања ликовних проблема омогућава ученицима и да уче једни од других.

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Циљ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.

Разред Пети или шести

Годишњи фонд часова 36 часова

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ По завршетку програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ Истраживање биодиверзитета непосредне околине. Мапирање врста. ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА Лековите биљке. Самоникле јестиве биљке. Зачинске биљке Аутохтоне расе и сорте. Значај биљног покривача. Утицај климатских промена на живи свет.
Компетенција за целоживотно учење	– препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства;	Биодиверзитет и његов значај.
Комуникација		
Рад са подацима и информацијама	– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;	
Дигитална компетенција		
Решавање проблема		
Сарадња	– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;	
Одговорно учешће у демократском друштву	– вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета;	
Одговоран однос према здрављу		
Одговоран однос према околини	– активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;	
Предајимљивост и оријентација ка предузетништву	– повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу;	
Естетичка компетенција		

ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ

Угроженост врста.

Значај опрашивача.

Утицај пестицида на
живи свет.

ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ

Природни ресурси.

Рационална употреба
енергије.

Рационална употреба
воде.

Понашање у природи.

Заштићене природне
вредности.

Позитиван и
негативан утицај
човека на животну
средину.

– одговорно се односи према себи,
сарадницима, животној средини и
културном наслеђу;

– аргументује своје ставове према еко-
култури и култури свакодневног
живљења;

– сарађује у тиму, поштујући разлике у
мишљењу и интересима, дајући лични
допринос постизању задатог циља;

– критички процени сопствени рад и рад
сарадника у групи;

– критички се односи према употреби и
злоупотреби природе.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења слободне наставне активности „Чувари природе” намењен је ученицима петог или шестог разреда. – Сврха програма је да ученици стекну кључне компетенције из области очувања животне средине и биодиверзитета, како би разумели узроке и последице различитих природних феномена и промена под дејством човека и предложили сврсисходне, алтернативне начине деловања и понашања.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У програму су предложене четири теме: Упознај живи свет своје околине, Значај живог света за човека, Помозимо да преживе и Ја чувам природу.

Програм промовише истраживачки приступ у настави и примену образовања за одрживи развој. Уз помоћ наставника ученици могу да испланирају и реализују одређену активност или ураде експеримент/оглед и да то затим прикажу на начин који је примерен теми или спроведеној активности (писано, усмено, графички, одговарајућом уметничком техником, итд.). Наставну тему треба ученицима предочити у облику кратког уводног часа, али не у форми унапред задатих и/или очекиваних резултата дате активности, или стриктно формулисаног писаног упутства за рад. Наставник треба да дефинише задатак и покрене дискусију, да ученицима пружи прилику да сами покушају да испланирају, осмисле, ураде и својим речима опишу запажања и резултате које су добили, да ли су и где грешили, и на крају да то презентују пред одељењем или ширим аудиторијумом.

Избор дидактичко-методичких модела при реализацији предвиђених активности треба да буде усмерен ка стицању нових вештина и развијању критичког погледа мишљења о актуелним питањима очувања животне средине и биодиверзитета, при чему се скреће пажња ученицима да у њиховом решавању постоји могућност више опција и избора са различитим последицама и исходима. Сходно томе, постоји и потреба да се код ученика развија свест о неопходности промене понашања (нпр. кроз начин на који користимо природне ресурсе, начин производње, начин на који бринемо о сопственом и колективном здрављу, начин на који комуницирамо).

Препоручене теме и кључни појмови, као и упутство за њихову реализацију су предлог наставницима како да обраде одређену проблематику, а наставник треба да прилагоди динамику и активности интересовањима ученика, специфичностима локалне заједнице и природном окружењу у коме се школа налази. У реализацији програма (посебно током прве године реализације са ученицима 5. разреда) потребно је ослонити се на претходно стечено знање ученика и постојеће интегрисане предмете Свет око нас (1. и 2. разред) и Природа и друштво (3. и 4. разред), а затим и Биологија (5. и 6. разред) у делу који проучава појаве у природи и одрживом развоју.

Ученици могу у складу са својим могућностима, разматрати ова питања, истраживати, правити изложбе, презентације, пројекте, паное, симулирати радио и ТВ интервјуе и наступе или правити кратке видео снимке и флајере о пројекту (нпр. коришћењем мобилног телефона) или директно учествовати у локалним радио и ТВ емисијама, подкастима, блоговима, организовати дебате и сл.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ

У оквиру наставне теме Упознај живи свет своје околине ученици би најпре требало да се упознају/подсети шта представља појам биодиверзитета и његов значај. Након тога следе активности упознавања живог света непосредне околине. Примери активности:

– Употреба апликација за мобилне телефоне за препознавање биљака и животиња као на пример “Pl@ntNET plant identification” (CIRAD, Фр) и “BirdNET bird sound identification” (Cornell university, САД) на енглеском или „Птице на длану” (Друштво за заштиту и проучавање птица Србије) на српском. Све три апликације су бесплатне и доступне преко GooglePlay платформе, односно на <https://identify.plantnet.org/>, <https://birdnet.cornell.edu/>, <https://pticesrbije.rs/aplikacija/>.

– Употреба једноставних кључева за одређивање група организама.

– Израда онлајн хербаријума и инсектаријума или израда сајтова и група на друштвеним мрежама који популаришу живи свет окружења.

– Истраживање биодиверзитета своје околине – истраживање на терену, мапирање врста животиња (уочавање врста и њихових трагова у природи), мапирање дрвенастих (аутохтоних и алохтоних) и карактеристичних зељастих врста биљака, присуства гљива [Напомена: не треба захтевати од ученика да беру биљке или њихове делове (прављење хербара), нити да праве збирке инсеката и сл., већ да само прибележе, фотографишу или на други начин документују присуство одређене врсте у сопственом окружењу и од прикупљеног материјала направе постер презентацију или презентацију у одговарајућем доступном софтверу (нпр. PowerPoint)].

– Самостални истраживачки рад „Усвоји дрво”: истраживање о биологији и екологији одабране врсте (порекло (аутохтоно, алохтоно), основне карактеристике екологије врсте, при чему се могу прикупити отисци листа, коре, плода) цртежом их приказати и презентовати.

ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА

У оквиру наставне теме Значај живог света за човека ученици би требало да се упознају са значајем биљног покривача, аутохтоним расама и сортама живог света Србије и утицајем климатских промена на њих. Предложене активности које воде ка том циљу:

– Гајење лековитог и/или зачинског биља (у башти, саксији).

– Теренски рад са циљем упознавања самониклих јестивих биљака и израда јеловника у који су укључене те биљке. [Напомена: ове активности изводити искључиво уз присуство наставника, родитеља или особа са искуством обучених за рад са гљивама и биљкама].

– Истраживање аутохтоних раса животиња и сорти биљака локалног подручја. Истражити које (врсте, сорте/расе) и какве (природне или доместификоване/гајене, да ли су биле из увоза (географско порекло или су локално гајене), да ли су се биљке садиле и животиње узгајале у ранијим временима у датом локалном поднебљу. Ученицима би требало подићи свест о томе који је биолошки, етнолошки и практични значај одржавања „старих” локалних и аутохтоних врста и сојева/сорти/раса (очување генофонда, добијање квалитетније хране, промоција локалних производа, подршка локалних узгајивача, локалне културе и локалне економије). Активност се може реализовати кроз индивидуално и тимско прикупљање података о аутохтоним биљкама и животињама локалног подручја на основу доступне архивске грађе, изјава и сећања старијих људи из породице и окружења. Гајење аутохтоних биљака (нпр. поврћа, цвећа, жбунова) у кућној башти или дворишту школе може бити један од начина конкретне подршке локалној заједници и начин да се ученици непосредно упознају са значајем учешћа јавности у научним истраживањима (енг. citizen science).

– Значај биљног покривача (огледи: спирање земљишта (линк: <https://www.youtube.com/watch?v=im4HVXMGi68>), температура ваздуха и земљишта – поређење температуре изнад бетона и зелених површина (линк: https://miro.medium.com/max/720/0*9_kYVZLbTK3c2n1I)).

У оквиру теме климатских промена треба скренути пажњу ученицима да на локалном нивоу уоче последице глобалног загревања. Активности у вези са овом темом се могу започети истраживањем каква је клима у локалном крају била раније (из изјава и сећања старијих људи или доступне архивске грађе). Ученици могу бити ангажовани и у изградњи станица за надгледање локалне климе и прикупљање података о атмосферским појавама које највише утичу на живи свет њиховог краја. Активност се може реализовати у континуитету током читаве године и састоји се у томе да сваког дана у исто време прикупљају и бележе податке о температури (помоћу обичног алкохолног термометра), падавинама (помоћу импровизованог кишомера направљеног од искоришћене прозирне пластичне флаше) и брзини ветра (израдом импровизованог анемометра такође од коришћених материјала). Ове мерне инструменте могу поставити у дворишту школе или сопственом дворишту, тераси и сл., и на тај начин добити конкретне податке који се могу обрадити и представити графички. Више података, као и детаљна упутства како направити импровизоване мерне инструменте могу се пронаћи на сајту: <http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/> - Ruka u testu : претрага садржаја > Greenwave (http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/?Page_Id=1201).

ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ

У оквиру наставне теме Помозимо да преживе ученици би требало да разумеју да поједине људске активности угрожавају врсте и да људи могу активно да учествују у њиховом очувању. Примери активности које ангажују ученике:

Пројекат: Помозимо птицама/опрашивачима/јежевима... да преживе: утврђивање стања (присуства и бројности) у својој околини (школско двориште, парк, башта...); утврђивање степена угрожености на основу научне литературе (црвене књиге, црвене листе, сајтови управљача природних вредности и други доступни извори уз критичку рецепцију наставника); истраживање потреба врста/врсте за одређеним типом вештачког станишта/склоништа (облик, боја, материјал, где поставити хранилицу, појилицу, склониште, „хотел за инсекте”); одабир материјала, употреба већ коришћених предмета и материјала; праћење стања, презентовање и извештавање јавности.

– Башта без инсектицида: шта су и како делују инсектициди, утицај на здравље човека, утицај на пчеле (разговор са пчеларом: посета локалном пчелару или организовање посете и интервјуа са пчеларем у школи), истраживање о природним непријатељима инсеката, о биљним репелентима.

– Шта угрожава птице грабљивице – сагледавање проблема, истраживање случајева тровања родентицидима, поремећаја ланца исхране (уколико одговара узрасту) израда информативне рекламе или лифлета за јавност...

– Зелене међе: истраживање: да ли постоје, предности и мане, разговор са власницима имања о значају зелених међа, зашто их је све мање.

– Како засадити дрво? (комплетан поступак – одабир места, врсте, припрема, садња, нега).

ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ

У оквиру теме Ја чувам природу ученици би требало да упознају заштићене локалне природне вредности, развију свест о значају одрживог коришћења природних ресурса, као и о утицају човека и сопственој одговорности по локалну животну средину.

– Израда графикана и сликовних паноа и презентација (нпр. PowerPoint) о рационалној употреби енергије и воде у мом домаћинству, школи.

– Израда бонтона понашања у природи (онлајн, пано, презентација, свеска).

– Формирање еко-патроле.

– Заштићене природне вредности моје околине (истраживање, посета, разговор са управљачем, дозвољене активности у зонама заштите...).

– Која подручја или елементе природе моје околине треба заштитити (истраживање и предлози ученика, дискусија, утврђивање приоритета, израда презентације о предложеном подручју или добру, презентовање).

– Примери позитивног и негативног утицаја човека на животну средину у мојој околини – истраживање на терену, приказ примера са образложењима, вршњачка едукација, едукација ученика млађих разреда од стране старијих ученика.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују што се постиже формативним оцењивањем.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиди последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ

Циљ учења слободне наставне активности Музиком кроз живот је да ученик развија стваралачко и креативно мишљење кроз практичан рад, мотивацију, интелектуални, социјални, емоционални и морални развој, свест о сопственом здрављу, опажање, осетљивост за естетику, радозналост и самопоуздање како би био оспособљен за креативно решавање проблема и имао одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред Пети или шести

Годишњи фонд 36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и
Компетенција за целоживотно учење	На крају програма ученик ће бити у стању да: – примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела;	кључни појмови садржаја програма ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ
Естетичка компетенција		Проширивање знања о музичким елементима.
Решавање проблема	– препознаје елементе динамике у свакодневном животу;	Изражајна својства динамике.
Комуникација		Врста, карактер и примена темпа.
Сарадња	– анализира врсте такта и ритам у уметничким делима;	Тон: боја и текстура.
Рад са подацима и информацијама	– препознаје боју тона у складу са садржајем композиције;	Ритам: дводелни, троделни, четвороделни и мешовити.
Дигитална компетенција		Повезивање звука и ритма.

Одговорно учешће у демократском друштву	– изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте;	Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу.
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора;	Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања;
Одговоран однос према здрављу	– исказе своја осећања у току извођења музике;	Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас.
Одговоран однос према околини	– примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;	Индивидуално и групно свирање. ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ
	– учествује у манифестацијама;	Синхронизација различитих менталних и физичких капацитета.
	– користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи;	Координација различитих менталних и физичких капацитета.
	– примењује технике правилног дисања у свакодневном животу;	Правилно дисање.
	– препознаје говор тела, свој и своје околине;	Концентрација. Говор тела.
	– контролише покрете користећи концентрацију;	Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња.
	– сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости;	Брзина реаговања на различите захтеве из окружења.
	– процени сопствене могућности у примени телесних перкусија;	Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању мишића, као и бољој координацији и балансу.
	– самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане;	Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу.
	– контролише сопствене покрете у циљу боље координације;	Истраживање унутрашњег ритма и звука свога тела.
	– својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу;	Body percussion. КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ

– критички анализира своје и туђе извођење;	Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата. Шест шешира. Мозгалица. Трибине.
– истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога;	Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема.
– објасни и примени различите технике критичког мишљења;	Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска.
– самостално поставља питања везана за дату тему;	
– аргументовано искаже утисак о слушаним делима;	Обликовање оригиналног мишљења.
– вербализује свој доживљај музике;	Музичка критика. Анализа композиције.
– искаже свој доживљај музике кроз друге уметности.	Развијање способности и интересовања за целоживотно образовање.
– критички просуђује утицај музике на здравље ;	
– разуме и користи интеркултурални дијалог;	
– примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...);	
– разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима;	
– самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења.	

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Музиком кроз живот даје могућност заинтересованим ученицима да могу у целости изразити своје креативне потенцијале и тако у потпуности искористити планиране садржаје програма музичке културе. Омогућава ученицима: да упознају културу и уметност свог народа; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне ставове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских

права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Музиком кроз живот.

Активности и методе које су погодне за реализацију овог програма су: креативне радионице, рад на пројекту, покретање акција, реаговање на одређене теме, дискусије, дебате, играње улога, анализа информација, истраживање и анализа добијених резултата, прављење досијеа, вртлог идеја, студије случаја, промоције, организовање кампања и сл. Погодне технике критичког мишљења које могу да се успешно користе, дрво проблема, грозд техника, brainstorming, шест шешира... При реализацији сложенијих активности (на пример, приликом сарадње са локалним/ уметничким/културним институцијама) прати се и вреднује ток организације, међусобна сарадња ученика, поштовање процедура, уочавање тешкоћа, идентификација више различитих решења за уочени проблем, идентификација могућих помагача, овладавање вештином евалуације и вештином презентације постигнутог, размена искуства између група. Свака активност доприноси остварењу задатака.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм слободне наставне активности Музиком кроз живот се природно надовезује на програм предмета Музичка култура. Конципиран је тако да фаворизује активности ученика сходно њиховим индивидуалним могућностима и афинитетима, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, спознају о социо-емоционалном здрављу, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

Ученици раде у групама и темама за које имају афинитет уз могућност промене активности. У односу на избор модула, наставник пројектује, репројектује и поставља циљеве, одређује обим и структуру садржаја, облике и методе реализације, планира и обезбеђује ресурсе, врши избор и адаптацију расположиве технологије и повезује све елементе у целину. Наставник је главни креатор климе на часу и треба да буде свестан да се и на тај начин доприноси остварењу циља предмета. Активности на часу треба да се одвијају у атмосфери поверења, поштовања различитости, међусобног уважавања, конструктивне комуникације и демократске процедуре. Циљ учења мора бити атрактиван за све ученике. Конкретни задаци за које ће се везати ученикова ментална и физичка активност морају бити јасни и изводљиви. У процесу организације унутар групе наставник истражује како ученици виде допринос групе у остваривању својих циљева и ствара опште колективно расположење да се циљеви остваре.

Захтеви писања програма су такви да се теме приказују одвојено али у свакодневном животу, дати садржаји су међусобно повезани.

Наставник се унапред припрема за часове тако што бира подстицаје којима ће ученике увести у тему и кључне појмове садржаја и изазвати њихову радозналост да о томе причају, постављају питања, истражују, уче. Постоје бројне могућности избора начина рада у зависности од теме, садржаја, претходног искуства, узраста и интересовања ученика. Предност свакако имају они начини рада у којима су ученици активно укључени у процес наставе и учења, као и они где се савремене технологије користе у едукативне сврхе. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини

где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује.

Концепција ове слободне активности посебан нагласак ставља на подршку сваком детету, индивидуално, у складу са могућностима, афинитетима и претходним предзнањем.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге у процесу проналажења релевантних информација.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

У реализацији слободне наставне активности Музиком кроз живот, у складу са могућностима школе и креативностима наставника, треба инсистирати на већој афирмацији тематских јединица у области Извођење музике. Нагласити и инсистирати на индивидуалном емотивном доживљају при извођењу музичких дела кроз рад на различитом садржају традиционалне и уметничке музике, које су примерене гласовним могућностима и узрасту ученика. Пожељно је повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета уколико је могуће (ученици и школа, годишња доба, празници и обичаји, завичај и домовина, природа и околина, животиње...).

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Читање с листа једноставног ритмичког записа активира највећи број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тимски рад, толеранција) и фине моторичке радње. Квалитетно музичко изражавање има значајан утицај на психу ученика, а самим тим и на капацитет и могућност свих видова изражавања. Уједно је важно да кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче и развијање личног стила изражавања.

Кроз индивидуално и вишегласно гласовно и инструментално извођење инсистирати на поставци тона, интонацији, правилном дисању, агогици, дикцији, ритму, динамици, поштовању различитости у групном раду (ансамблу)...Елементе музичке писмености треба обрађивати кроз одговарајуће музичке примере и композиције, од нотне слике и тумачења према звуку.

Репертоар одређује наставник сходно саставу и узрасту групе ученика, поштујући мишљење и жеље ученика, узимајући у обзир одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха и стилова, тематски разноврсне и усклађене са применом.

ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ

У оквиру ове теме обједињене су три групе вештина: когнитивне, социјално-емоционалне и организационе. Зато већ у процесу увођења у тему треба изабрати примере на којима ће ученици схватити сложеност коришћења тела као инструмента и сам значај бављења овом темом.

У процесу реализације програмских садржаја наставник треба да уведе ученике у одређену тему, кроз кратки теоријски приказ или аудио-видео запис, на сам значај коришћења тела као инструмента, а затим да их кроз конкретне задатке усмери на истраживање које може да се односи на различите аспекте деловања. Сам здравствени аспект кроз побољшање концентрације, техника дисања, развијање самопоуздања, контроли покрета, јачање

мускулаторног система, различитих стимулација и уопштено свесности о своме телу, обрадити кроз предавања у којима ће учешће узети и ученици.

За почетак рада предлаже се примена лаганијих примера, као што су тапшалице и бројалице, како би се ученици ослободили и испробавали могућности свога тела као инструмента. Пожељно је да се у почетку ученицима да слобода у креирању ритмичке пратње, како би спознали своје индивидуалне могућности.

У циљу упознавања извора као грађе за истраживање елемената и техника телесних перкусија, може да се остварује и кроз посете појединим институцијама, као и гостовања експерата у школу.

Материјала и готових аранжмана за ову тему има на YouTube каналу, тако да у зависности са интересовањима ученика и креативности наставника, може да се користи у настави, а ученике треба оснаживати и осамосталити да сами праве аранжмане или импровизују већ постојеће.

Резултати истраживања у овој области могу бити полазиште за примену вршњачке едукације кроз умрежавање ученика истог или различитог узраста. Ученици стечена знања из ове области такође могу презентовати ученицима првог циклуса основног образовања, преузимајући улогу вршњака ментора.

Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости или анксиозности.

КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ

После увода наставника у музичку критику као вида уметничке критике ученике треба кроз разговор навести да сами или истраживањем дођу до података који ће им дати одговоре на различита питања као што су: шта је то што музичку критику одваја од извештавања, шта може бити предмет уметничке критике, ко може бити музички критичар и који су објективни за разлику од субјективних аспеката музичке критике; који је значај музичке критике за извођача, публику, музикологе... Ова тема треба да резултира музичком критиком који ће ученици у улози музичког критичара написати након посете неком концерту, или слушања одређене композиције/извођача на часу.

Основна идеја теме је да се код ученика развија конструктивно размишљање путем критике, стварање атмосфере где ученици сами постављају питања. Типови питања којима се доводи до развоја критичког мишљења: меморијска, где се траже чињенице, транслацијска, где се тражи преобликовање информација, интерпретацијска, где се установљавају везе између идеја, чињеница, дефиниција, вредности, аналитичка, где се доводи у сумњу и која траже додатна објашњења, синтетичка, уз које се креативно решавају проблеми помоћу оригиналног мишљења или могућих алтернатива, евалуацијска, где се долази до закључка о добром или лошем и где се заузима став.

Коришћењем различитих метода и техника, као што су шест шешира, дрво проблема, грозд техника и многе друге, наставник приближава ученицима решење проблема који је у почетку изгледао нерешив. Након тога се приступа анализи музичког дела, изведеног или слушаног, користећи научена питања и технике критичког мишљења, које резултирају доношењем појединачног и групног мишљења/става. Потребно је нагласити појединости до којих се долази на основу опсервирања. Тако ученици уочавају доминантна својства по којима су музички инструменти одабрани, изражајни ефекти примењени, музички облици препознатљиви, затим постепено проучавају сложеније облике. На исти начин, поступно

проучавају природу, окружење, жива бића и вербално и визуелно изражавају и пореде утиске, те самостално доносе ставове.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ

Циљ учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек – природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.

Разред Шести

Годишњи фонд 36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма ОДРЖИВОСТ, ЖИВОТНА СРЕДИНА И УТИЦАЈ ЧОВЕКА
Компетенција за целоживотно учење	– дефинише појмове и разуме разлике између појмова географски омотач, животна средина и природна средина;	Дефиниције географског омотача, животне средине и природне средине.
Естетичка компетенција		
Решавање проблема	– наведе примере повезаности и условљености литосфере, атмосфере, хидросфере и биосфере у оквиру географског омотача;	Узајамна повезаност у оквиру географског омотача.
Комуникација		
Сарадња		Утицај човека на одрживост животне средине.

Рад са подацима и информацијама	– наведе принципе одрживог развоја;	Спровођење акција – заштита и одрживост животне средине.
Дигитална компетенција	– уочи активности човека које доприносе одрживости животне средине;	ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОДРЖИВОСТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
Одговорно учешће у демократском друштву	– уочи узрочно последичне везе између активности човека и промена у животној средини;	Глобалне промене у животној средини и њихове последице.
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– уочи повезаност природних, социјалних и економских фактора у очувању животне средине;	Смањење емисија штетних гасова.
Одговоран однос према здрављу		Заштита од буке.
Одговоран однос према околини	– процени и упореди различите утицаје човека на потрошњу ресурса и одлагање отпада;	Комунална хигијена (акција).
	– истражи изворе загађења у локалној средини;	Рециклажа (акција).
	– анализира узроке и последице загађења у локалној средини	Спровођење акција – одговоран однос према одрживости животне средине.
	– разврстава глобалне промене, упореди их и процени њихов утицај на животну средину	ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ НЕЖИВЕ ПРИРОДЕ
	– кроз решење пројектних задатака идентификује разлоге, узроке и последице емисије штетних гасова;	Одговоран однос према геолошкој, геоморфолошкој, хидролошкој разноврсности и разноврсности климе и земљишта.
	– класификује изворе буке у локалном окружењу;	Геонаслеђе.
	– наведе и аргументује могућа решења за заштиту од буке;	Заштићена подручја.
	– класификује објекте геонаслеђа;	Заштићена подручја од међународног значаја.
	– издвоји критеријуме за издвајање објеката геонаслеђа као репрезентативних примера геодиверзитета;	ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ ЖИВОГ СВЕТА
	– учествује у дебати о одрживом понашању у заштићеном подручја;	Заштићене биљке Србије.
		Заштићене животиње Србије.
		Теренска вежба: посета резервату природе.
		Спровођење акција – обележавање Дана планете Земље, Светског дана заштите животне средине, Светског дана вода.

- графички прикаже промену броја заштићених биљних и животињских врста Србије у одређеном временском периоду;
- препозна на карти заштићена подручја из наше земље која имају међународни значај;
- образлаже разлоге заштите појединих биљних и животињских врста у Србији;
- развија ставове и вредности о очувању животне средине кроз решавање проблема на локалитету;
- формулише истраживачки задатак кроз рад у групама;
- прикупи информације релевантне за истраживање;
- користи ИКТ приликом прикупљања информација и представљања резултата истраживања;
- учествује у акцијама које су усмерене ка заштити и очувању животне средине.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Све су чешћи захтеви да процес наставе буде иновiran на такав начин да боље и успешније припреми младе људе за активан живот у друштву знања и рад у непосредном окружењу. У том смислу, кроз наставу се све више потенцира стицање процедуралних, контекстуалних и функционалних знања и развијање истраживачких вештина, ставова и вредности о околини, који су засновани на принципима одрживог развоја и одрживог образовања.

Усредсређеност на исходе образовања и промене парадигме са бихевиоралног ка конструктивистичком и контекстуалном приступу у настави доприноси конструисању компетенција ученика, развијању критичког мишљења, флексибилности, предузетничких вештина, креативности, процени ризика, доношењу одлука, што се одражава на квалитет живота појединца и друштва у целини. Компетенцијски приступ захтева превазилажење оквира традиционалног предметног приступа и концепције преношења знања ка концепцији конструкције знања и захтева оријентацију образовног процеса ка већој партиципацији ученика у васпитно-образовном процесу, са посебним акцентом ка динамичнијем и ангажованијем интегрисању знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену. Наведени садржаји програма поседују теоријски приступ и приступ који је усмерен ка практичној реализацији ван учионице и ка изради малих пројеката. Овако конципиран програм даје велике могућности наставницима и ученицима да га на креативан начин реализују сходно

условима, могућностима и времену. Улога наставника је да уз примену различитих метода рада подстичу и усмеравају интересовање и креативност ученика у покушају да самостално објасне узроке и последице човековог дејства на животну средину. Оперативна разрада програмских садржаја препуштена је наставницима који сами креирају место извођења и број часова за одређене теме.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У програму су предложене четири теме: **ОДРЖИВОСТ, ЖИВОТНА СРЕДИНА И УТИЦАЈ ЧОВЕКА, ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОДРЖИВОСТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ НЕЖИВЕ ПРИРОДЕ и ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ ЖИВОГ СВЕТА.**

Полазећи од принципа одрживог развоја, првенствено холизма и интердисциплинарности, курикулум предмета је конципиран тако да се током наставе и учења преферирају стратегије које се заснивају на принципима одрживости као што су: стратегија интерактивног учења и рада на пројекту; стратегија интегративног учења и настава усмерена на деловање; стратегија кооперативних облика наставе; стратегија учења откривањем и решавања проблема, метакогнитивне стратегије, различити облици искуственог учења. Кроз рад на пројектима у различитим амбијентима (природног и социјалног) окружења, сарадњом са родитељима, локалном и широм заједницом постиже се отвореност, одговоран однос и понашање према окружењу са циљем постизања активног односа ученика, развој критичког и конструктивног мишљења и одговорност према себи, природној и социјалном окружењу. Стварају се везе између стеченог знања у школи, сопственог искуства и примене у свакодневном животу. Амбијентални приступ у настави и непосредни контакт и искуство са предметима сазнања се допуњује употребом савремене технологије (коришћење мултимедијалних ресурса и визуелних помагала како у настави тако и у размени информација. Потребно је укључивање средстава јавног информисања, организације цивилног друштва, института, истраживачких и образовних центара, удружења у циљу коришћења њиховог знања и искуства, ресурса (физички, људски, материјални) и дистрибуцијских канала.

Једна од важних компетенција наставника је успостављање сарадње са локалним окружењем кроз извођење наставних активности ван учионице. Наставник има сложен задатак да одабиром савремених дидактичких стратегија за остваривање циљева и задатака наставне теме осмишљава и креира наставне ситуације у неформалним ванучионичким амбијентима у локалном окружењу. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогући истраживање проблема који се проучавају у реалном (локалном) контексту кроз коришћење проблемско-истраживачког приступа у настави. Препоручује се употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, цртање мапе ума, дебате, округли сто. Улога наставника је превасходно у подстицању ученика у настави на откривање, истраживање, доживљавање, проучавање, вредновање, креирање у процесу учења чиме им се омогућава самостално управљање процесом учења како у учионици тако и ван ње, да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржава и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Поред материјала (филмови, слике, приче, новински текстови...), то могу бити гостовања особа или посета установама. Избор подстицаја треба да одговара теми, узрасту ученика и њиховим интересовањима. Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су

специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да развијају своје компетенције у раду са подацима. Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице, потребно је формулисати исходе који су рефлексија исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/проблем.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ОДРЖИВОСТ, ЖИВОТНА СРЕДИНА И УТИЦАЈ ЧОВЕКА

Одрживи развој је реално планиран, научно осмишљен развој, реалан домаћински однос човека и друштва према животној средини, увек и свуда примерен особеностима локалне средине, њеном природном и друштвеном степену развоја, са погледом на генерације које долазе. То значи да одрживи развој представља квалитативан развој и то социо-економски и културни развој који је усклађени са условима (ограничењима) капацитета животне средине и који треба да се одвија тако да се будућим генерацијама не нарушавају услови опстанка. Приликом реализације ове теме ученици дају предлоге управљања отпадом у свом насељу, праве промотивне материјале и осмишљавају различите активности везане за ту сврху.

ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОДРЖИВОСТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Угроженост зоналних и а зоналних елемената природе, деградација станишта и ареала, све већи степен загађености воде и ваздуха, стално проширивање површина под погубним облицима ерозије, сеча шума непримерена прирасту дрвне масе, заслањивање земљишта, потапање обрадивих површина водама акумулационих језера, опасности од класичног и радиоактивног отпада, све већа потрошња нафте, све чешћи шумски пожари, појаве епидемија, бројна хидрична обољења изазвана употребом загађене воде, указују на поремећаје који настају између живе и неживе природе и човека у простору. Проблем регулисања односа у систему човек – животна средина треба сагледавати као историјски изведену категорију, дакле појаву условљену развитком људског друштва и огромним размахом људског деловања на околну природу. За реализацију ове теме могу бити од користи материјали који се односе на Европски зелени појас, климатске промене и систем заштите природе, мале хидроелектране и заштићена подручја, заштиту природе и обновљиве изворе енергије итд. Ученици у групама кроз истраживачке задатке анализирају по један од утицаја човека на животну средину као и последице тих утицаја на живот људи и дају своје предлоге за одрживост животне средине у тим околностима, своје резултате представљају путем есеја, паноа, филма, стрипа или их усменим путем износе пред остале ученике.

ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ НЕЖИВЕ ПРИРОДЕ и ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ ЖИВОГ СВЕТА.

Организација за образовање, науку и културу Уједињених нација – UNESCO је специјализована организација у оквиру Уједињених нација која се бави унапређењем међународне сарадње на пољима, науке, образовања и културе са циљем да допринесе миру, смањењу сиромаштва, одрживом развоју и међународном дијалогу кроз образовање, културу и информисање. У оквиру за природне науке, UNESCO развија неколико програма од којих се заштитом природних добара баве програми Човек и биосфера и Геопаркови. Програм Човек и биосфера представља природну међународну иницијативу која за основни циљ има дефинисање и примену научних основа за успостављање дугорочно хармоничног односа човека и природе, а на бази рационалне употребе природних ресурса, односно усмерен је на успостављање функционалног модела заштите природе кроз остваривање складног односа људи и њихових развојних потреба са природом. Огледна подручја за

дефинисање овог модела су Резервати биосфере, међународно препозната заштићена подручја која су изузетна како у природном, тако и у културном погледу, са очуваном природом, богатом културом и традиционалним начином живота локалног становништва. Резервати биосфере воде ка остваривању одрживе равнотеже између често сукобљених циљева очувања биолошке разноврсности и економског развоја и кључни су за проналажење и промовисање решења за очување биодиверзитета уз његово одрживо искоришћавање. У вези са тим, ученици подељени у групе реализују истраживачки задатак везан за Резервате биосфере у оквиру програма Човек и биосфера на простору Србије: Голија–Студеница и Бачко Подунавље.

Геопарк је територија јасно дефинисаних граница у оквиру које се, поред објеката геонаслеђа који су кључни сведоци историје наше планете, штите, презентују и промовишу и све друге природне и културно-историјске знаменитости од изузетног значаја за науку, образовање, културу, економију и туризам. Активности у геопарку усмерене су на упознавање шире јавности о разноврсним природним и културним вредностима датог подручја кроз развој туризма, а са циљем да се побољша социјални статус локалног становништва, подстакне његов економски развој и унапреди заштита природне и културне баштине. У вези са тим, ученици подељени у групе реализују истраживачки задатак везан за Геопарк Ђердап, тако да једна група истражује природне вредности геопарка, друга његове културно-историјске споменике, трећа његове етнографске вредности итд. Своје резултате представљају путем есеја, панорама или презентација.

UNESCO у оквиру Програма светске баштине води бригу испред међународне заједнице о добрима културног или природног карактера која поседују изузетне карактеристике, а која би у супротном била под ризиком пропадања и нестајања, ради њиховог очувања за будуће генерације. Ради бољег увида и презентовања светске баштине јавности, UNESCO формира Листу светске баштине, на коју се уписују добра у оквиру две категорије: Културна светска баштина и Природна светска баштина. У вези са тим, ученици подељени у групе реализују истраживачки задатак везан за добра светске културне баштине на простору Србије и номиноване пределе природне баштине на простору Србије. Своје резултате презентују на различите начине.

На сличан начин могу се обрадити категорије заштићених природних добара дефинисане на основу Закона о заштити природе из 2010. године: строги и специјални резерват природе, национални парк, споменик природе, заштићено станиште, предео изузетних одлика и парк природе и Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива. Ради очувања биолошке разноврсности и природног геофонда, односно врста које имају посебан значај за Републику Србију са еколошког, екосистемског, биогеографског, научног, здравственог, економског и другог аспекта, Правилником су утврђене и мере заштите строго заштићених и заштићених врста и њихових станишта. Строго заштићене и заштићене дивље врсте које се заједнички називају заштићене врсте, одређују се на основу националних и међународних црвених листа или црвених књига, потврђених међународних уговора, стручних налаза и научних сазнања. У вези са темама организовати предавања, презентације, креативне радионице, еко-играонице, прилагођена истраживања на терену, излете у природна добра, изложбе цртежа и фотографија, пројекције филмова, спровођење акција – обележавање Дана планете Земље, Светског дана заштите животне средине, Светског дана вода и слично. Приликом организације посете природном добру спровести све активности везане за амбијенталну наставу.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа се темељи на целовитом (холистичком)

приступу и подстицању индивидуалног развоја и развијање свих потенцијала ученика (когнитивни, афективни и психомоторички домен).

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава). Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Ученик је активни субјект у процесу учења, вредновања и самовредновања сопствених постигнућа. Сама природа и концепција предмета и потенцирање на активном, пројектном и истраживачком приступу у стицању ученичких компетенција наглашава формативно оцењивање. Оно се исказује кроз: опис постигнућа ученика, опис ангажовања ученика у настави и препоруке за даље напредовање.

Седми разред

1. Програми обавезних наставних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање, допунска и додатна настава

Назив наставног предмета: српски језик и књижевност

Циљ предмета: Циљ учења Српског језика и књижевности јесте да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Теме и годишњи садржаји у оквиру теме	Број часова			Исходи	Образовни стандарди	Опште и међупредметне компетенције	Начин и поступци остваривања програма		Начин провере остварености исхода (формативно, сумативно оцењивање, шта пратимо и инструменти оцењивања)
	О	У	Т				Облици рада	Методе рада	
ЛЕКТИРА ЛИРИКА 1. Јован Дучић: <i>Подне;</i> 2. Милан Ракић:				По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: — користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходн	СЈ.2.4.1. СЈ.2.4.2. СЈ.2.4.4. СЈ.2.4.5. СЈ.2.4.6. СЈ.2.4.7. СЈ.2.4.8. СЈ.3.4.2.	Комуникативна компетенција, Компетенција за учење, Компетенција за сарадњу, Естетичка	Фронтални, индивидуални, групни, рад у паровима	Дијалогска, монолошка, текстуална метода, метода запажања и показивања	посматрање, испитивање, контролне вежбе, писмени задаци, домаћи задаци, белешке, задовољство

Божур;	4		5	им	CJ.3.4.3.	компете			во
3. Владислав	3	1	4	разредим	CJ.3.4.4.	нциј а,			ученика
Петковић		1		а и	CJ.3.4.5.	Дигитал			на часу
Дис: <i>Међу</i>				повезује		на			
<i>својима;</i>				их са	CJ.3.4. 6.	компете			
4. Милутин				новим	CJ.3.4.7.	нци а,			
Бојић:				делима	CJ.3.4.8.	решавањ			
<i>Плава гробница;</i>				која чита;		е			
5. Десанка				— истакне		проблем			
Максимовић				универзал		а.			
: <i>Крвава</i>				не					
<i>бајка;</i>				вредност					
6. Стеван				и					
Раичковић:				књижевн					
<i>После кише;</i>				ог дела и					
7. Јован				повеже					
Јовановић				их са					
Змај:				сопствени					
<i>Јутутунска</i>				м					
<i>јухахаха;</i>				искуство					
8. Рабиндранат				м и					
Тагоре:				околност					
<i>Папирни</i>				има у					
<i>бродови;</i>				којима					
9. Вислава				живи;					
Шимборска:				— чита са					
<i>Облаци.</i>				разумева					
				њем					
				различите					
				врсте					
				текстова					
				и					
				коментар					
				ише их, у					
				складу са					
				узрастом;					
ЕПИКА									
1. Народна бајка				разликује					
(једна по				народну од					
избору):				ауторске					
<i>Међедовић /</i>				књижевност					
<i>Чудотворни</i>				и и одлике					
<i>прстен /</i>				књижевних					
<i>Златоруни ован;</i>									
2. Стефан				родова и					
Митров				основних					
Љубиша:				књижевних					
<i>Кањош</i>				врста;					
<i>Мацедоновић</i>				— разликује					
(одломак);				основне					
3. Радоје				одлике					
Домановић:				стиха и					
				строфе					

<i>Вођа</i> (одломак); 4. Петар Кочић: <i>Кроз међаву;</i> 5. Иво Андрић: <i>Јелена, жена које нема</i> (одломак); 6. Данило Киш: <i>Прича о печуркама / Еолска харфа;</i> 7. Алфонс Доде: <i>Последњи час /</i> Владимир Набоков: <i>Лош дан;</i> 8. <i>Дневник Ане Франк</i> (одломак); 9. Ефраим Кишон: <i>Код куће је најгоре</i> (једна прича по избору); Афоризми (Душан Радовић и други). ДРАМА 1. Бранислав Нушић: <i>Власт</i> (одломак); 2. Вида Огњеновић: <i>Кањош Мацедоновић</i> (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана). НАУЧНОПОП УЛ АРНИ И				–укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен; — тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрасти вност и) и песничке слике у одабрано м лирском тексту; — локализуј е књижевна дела из обавезног школског програма; — разликује етапе драмске радње; разликује аутора књижевноум ет ничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; — разликује облике казивања (форме приповед ања); — идентифи кује језичко- стилска					
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ИНФОРМАТИВНИ И ТЕКСТОВИ Обавезна дела 1. Михајло Пупин: <i>Са паињака до научењака</i> (одломак); 2. Јелена Димитријевић: <i>Седам мора и три океана</i> (одломак) / Милош Црњански: <i>Наша небеса</i> („Крф, плава гробница“ – одломак). Једно дело по избору 1. Јован Цвијић: <i>Охридско језеро</i> (одломак) / Пеђа Милосављевић: <i>Потера за пејзажима;</i> Светлана Велмар Јанковић: <i>Српски Београд деспота Стефана (Капија Балкана);</i> 3. Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноис				изражајна средства и разуме њихову функцију; — анализира идејни слој књижевн ог дела служећи се аргумент има из текста; — — уочи разлике у карактери зациј и ликова према особинам а: физичким , говорним, психолош ким, друштвен им и етичким; разликује хуморист ички од иронично г и сатиричн ог тона књижевн ог дела; — критички промишљ а о смислу књижевно г текста и аргументо вано образлож и свој став;					
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

торијск им споменици ма завичаја ; 4. Избор из енциклопед ија и часописа за децу. ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Епске народне песме покосовског тематског круга (<i>Смрт војводе Пријезде, Диоба Јакишића</i> и песма по избору); 2. Епске народне песме о хајдуцима и ускоцима (<i>Мали Радојица, Стари Вујадин, Старина Новак и кнез Богосав; Иво Сенковић и ага од Рибника, Ропство Јанковић Стојана</i>); 3. <i>Свети Сава у књижевности:</i> - одломак из <i>Житија</i>				— доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста; — препозна национал не вредност и и негује културно истор ијску баштину; размотри аспекте родне равноправно ст и у вези са ликовима књижевно- уметничких текстова; — препоруч и књижевн о дело уз кратко образлож ење; — упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст;					
--	--	--	--	---	--	--	--	--	--

<i>Светог Симеона (о опроштају оца од сина);</i> - избор из народних прича и предања (на пример <i>Свети Сава и ђаво</i>, легенде о Светом Сави); - избор из ауторске поезије о Св. Сави (на пример Матија Бећковић: <i>Прича о Светом Сави</i>); 4. Мирослав Антић: <i>Плави чуперак и Шашава књига</i> (избор); 5. Антоан де Сент Егзипери: <i>Мали Принц</i>; Момо Капор: <i>Мали Принц</i>; 6. Јован Стерија Поповић: <i>Покондирен а тиква</i>; Душан Ковачевић: <i>Свемирски змај</i>; 8. Дејан Алексић: <i>Ципела на крају</i>								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

света / Игор Коларов: <i>Дванаесто море.</i> ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ (бирати 3 дела) 1. Милорад Павић: <i>Руски хрт</i> (одломак); 2. Тургенев: <i>Шума и степа;</i> 3. Антон Павлович Чехов: <i>Чиновников а смрт;</i> 4. Јанко Веселинови ћ: <i>Хајдук Станко</i> (одломак из првог дела романа); 5. Гордана Малетић: <i>Катарке Београда</i> (прича <i>Зебња</i> и друге); 6. Урош Петровић: <i>Загонетне приче;</i> 7. Александар Манић: <i>У свитање света;</i>								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

9. Јасминка Петровић: <i>Лето кад сам научила да летим;</i> Градимиr Стојковић: <i>Хајдук у Београду;</i> 10. Корнел ија Функе: <i>Срце од мастила;</i> 11. Душица Лукић: <i>Земља је у квару</i> (избор); 12. Гордана Брајовић: из збирке песама <i>Индија, Индија</i> (<i>Пролази слон пун мириса, Пролази слон пун Хималаја</i>); 13. Душан Поп Ђурђевић: <i>Лет лионског Икара.</i> КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ Опкорачење. Рефрен. Цезура. Везани и слободни стих. Ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична песма. Језичко-стилска изражајна средства:								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанцаи алитерација). Функција мотива у композицији лирске песме. Песма у прози. Фабула и сиже. Статички и динамички мотиви. Композиција. Епизода. Идејни слој књижевног текста. Хумор, иронија и сатира. Врсте карактеризације књижевног лика. Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање. Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари. Афоризам. Пословице, изреке; питалице; загонетке. Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац,								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

перипетија, расплет. Драмска ситуација. Драма у ужем смислу.									
ЈЕЗИК: ГРАМАТИКА Грађење и основна значења глаголс ких облика: футур II, императив, потенцијал; трпни гл. придев, гл. прилог садашњи и гл. прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времен а и начини) и неличне. Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици. Појам синтагм е (главни члан и	3 0	2 2	5 2	— разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом; — одреди врсте непроменљ иви х речи у типичним случајевима ; — уочи делове именичке синтагме; — разликује граматички и логички субјекат; — разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да; — препозна врсте напоредн их односа међу реченичн им члановим а иразликуј е	CJ.1.3.1. CJ.1.3.2. CJ.1.3.3. CJ.1.3.4. CJ.1.3.6. CJ.1.3.7. CJ.1.3.8. CJ.1.3.9. CJ.1.3.0 CJ.1.3.12. CJ.1.3.13. CJ.1.3.1 5. CJ.1.3.1 6. CJ.1.3.2 1. CJ.2.3.1. CJ.2.3.3. CJ.2.3.5. CJ.2.3.6. CJ.2.3.8. CJ.2.3.11. CJ.3.3.1. CJ.3.3.4. CJ.3.3.5 CJ.3.3.8.	Комуни кати вна компете нци ја, компете нци ја за учење, компете нци ја за сарадњу, естетичк а компете нци ја, дигитал на компете нци ја, решавањ е проблем а	Монолош к а, дијалoшкa , текстуалн а , истражива чка	Фронта лни, индивид уал ни, рад у пару, групни рад	посматра ње, испитива ње, контролн е вежбе, писмени задаци, домаћи задаци, белешке, задовољс т во ученика на часу

зависни чланови);				глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом;				
врсте синтагм				— одреди врсте непроменљиви х речи у типичним случајевима;				
и: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме.				— уочи делове именичке синтагме;				
Логички субјекат. Сложени глаголски предикат.				— разликује граматички и логички субјекат;				
Напоредни односи међу реченичним члановима				— разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да;				
— саставни, раставни и супротни.				препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама;				
Појам комуникативне и предикатске реченице.				— идентификује врсте зависних реченица;				
Независне предикатске реченице				— исказе реченичн				
— напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни).								
Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне,								

последичне и поредбене). Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом. Конгруенција – основни појмови. ПРАВОПИС Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима. Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета). Писање скраћеница. правописних знакова. ОРТОЕПИЈА Дугоузлазни и дугосилазни акценат.				и члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом; – примени основна правила конгруенције у реченици; – доследно примени правописну норму; – разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат;					
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА: Текстови у функцији унапређивања језичке културе. Анализирање снимљених казивања и				- употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и	CJ.3.1.1. CJ.3.1.3. CJ.3.1.4.еCJ.3.2.1. CJ.3.2.2. CJ.3.2.3. CJ.3.2.5.	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, естетичка	Монолошка, дијалошка, текстуална, истраживачка	Фронтални, индивидуални, парни, групни рад	посматрање, испитивање, контролне вежбе, писмени задаци,

читања (звучна читанка). Говорне вежбе на унапред одређену тему. Учтиве форме обраћања. Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (са хипокористичим а). Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту. Богаћење речника: лексичкосемантичке вежбе (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); стилске вежбе: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предлогачка за тражење погодних израза). Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу.	8	30	38	са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима), описивање; — разликује и гради аугментативе и деминутиве; — саставља обавештење, вест и кратак извештај; разуме основна значења књижевног и неуметничког текста; — проналази, повезује и тумачи експлицитно и имплицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту; — драматизује одломак одабраног књижевног метничког текста; — говори јасно, поштујући стандардну етикету;	компетентност ја, дигитална компетентност ја, решавање проблема		домаћи задаци, белешке, задовољство ученика на часу
---	---	----	----	---	---	--	---

				изражајно чита обрађене књижевне текстове.					
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ДОПУНСКА НАСТАВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе; усвајање наставних садржаја предвиђених наставним планом и програмом на основном нивоу; увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу; пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја; помоћ ученицима који раде по ИОП-у; пружање помоћи ученицима који због болести, слабог предзнања или из било којих других разлога нису усвојили одређено наставно градиво; омогућавање да ученик кроз вежбање савлада како теоретски, тако и практични део градива у оквиру својих могућности.

Редни број	Назив теме	Оријентациони Број часова	Активности наставника	Активности ученика	Начин праћења ефеката и остварености циљева / исхода
			Наставник презентује наставни садржај; усмерава активности ученика; подстиче на размишљање развија љубав ученика према књижевности	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и	Успешно урађене контролне вежбе и тестови. Ученик се уверљиво писмено и усмено изражава. Ученик је оспособљен да

1	Књижевност	3	подстиче на креативност у тумачењу књижевног дела; развија китички однос, моћ запажања, упоређивања и закључивања;	именује.	води разговор о прочитаном делу.
2	Граматика	3	Наставник презентује наставни садржај, усмерава активности ученика, подстиче на размишљање, увиђање	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и именује.	Успешно савладан програм. Ученици постижу боље резултате на контролним тестовима, боље и лакше прате наставу на часовима, могу самостално да ураде домаће задатке и задатке на часу на основном нивоу. Поштују правописна правила приликом писања.
3,	Језичка култура	3	наставник презентује наставни садржај; усмерава активности ученика; подстиче на размишљање; развија љубав ученика према књижевности; подстиче на креативност у тумачењу књижевног дела; развија китички однос, моћ запажања, упоређивања и закључивања;	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и именује.	Ученици су усвојили општа правила о репортажи као облику новинарског изражавања Смањен је број стилских грешака при изради писменог састава. Ученици богате свој речник, лакше и стилски боље износе своје мисли и осећања.

ДОДАТНА НАСТАВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Уочавање потенцијално даровитих ученика, проширивање и продубљивање њихових знања и интересовања, непосредније активирање ученика, развијање маште, подстицање на стваралачки рад, припремање ученика за разне врсте такмичења, организација додатног рада према склоностима, способностима и интересима.

Редни број	Назив теме	Оријентациони Број часова	Активности наставника	Активности ученика	Начин праћења ефеката и остварености циљева / исхода
1	Књижевност	3	Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике.	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуство, посматра, уочава, пише, именује.	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрама.
			Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрама.

2	Граматика	3	решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике	искуство, посматра, уочава, пише, именује.	
3,	Језичка култура	3	Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуство, посматра, уочава, пише, именује. .	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрама.

Енглески језик

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и

културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће дијалоге (до 15 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће текстове (до 200 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализма, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: пише реченице и краће текстове (до 100 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним садржајем. Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Медијација: у комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у седмом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Активности ученика: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз, итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и

нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	наставне теме/области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	број часова за	
				обреду	остале типове часова
1.	Introduct-ion	-комуницирају о свакодневним и тренутним / привременим радњама, и радњама у будућности, писмено и усмено; -разговарају о искуствима везаним за радну праксу и плановима за будућност; -изразе своја предвиђања -могу да опишу догађаје и искуства из прошлости, писмено и усмено; -знају да кажу шта су некада радили, а сада више не; -разумеју суштину и детаље новинског чланка и историјског текста који читају / слушају; -могу да опишу делове одеће – боју, дизајн, модел;	2	0	2
2.	Unit 1- Past and Present	-знају да изразе мишљење о одећи коју купују и вешто комуницирају са продавцем; -умеју да разговарају о свакодневним догађајима из школског и ваншколског живота; -могу да писмено опишу важне догађаје из живота и напишу интервју; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно - научних области – Историја (материјали); интеркултурални аспекти (Историја Енглеске) -могу да комуницирају о искуствима; -умеју да разговарају о филму, слави и славним личностима; -могу да изразе своје ставове о играма на срећу и ријалити емисијама; -комуницирају са наставницима с поштовањем и уважавањем и преузимају одговорност за своје поступке;	12	4	8
3.	Unit 2- Fame and Fortune The first written test	-могу да комуницирају о деловима рачунара; -разумеју суштину и детаље текста о филму, слави и ријалити емисијама који читају; -разумеју суштину и детаље фото приче коју читају и могу да предвиде њен наставак; -разумеју суштину и детаље ТВ емисије коју слушају (игре на срећу);	13	4	9

4.	Unit 3- Health and Safety	-могу да напишу своју или нечију биографију краћи текст о славним личностима; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно - научних области – ИТ (делови рачунара); инеркултурални аспекти (навике читања у ВБ) -умеју да планирају понављање градива; -могу да препознају које су им јаке и слабе стране; -умеју да систематизују и класификују градиво; -примењују стечена знања и вештине у непознатом контексту; -користе време понављања и резултате теста као показатељ шта треба да појачају и додатно увежбавају -могу да комуницирају о телу и мерама заштите, о здрављу, повредама и болестима, начину лечења и здравим стиливима живота и начину исхране; -могу да дају претпоставке и савете и изразе слагање и неслагање; -могу да дају детаљније описе; -знају да користе изразе и речи које се користе у свакодневној комуникацији; -разумеју детаље текста о деловима тела који читају / слушају; разумеју суштину и детаље кратких пасуса о начину исхране које читају; разумеју суштину и детаље фото приче о тинејџерима коју читају; -разумеју суштину и детаље разговора са лекаром који слушају; -могу да напишу краћи текст о личним преференцијама и брошуру о здрављу; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно-научних области – Биологија (витамини и минерали); интеркултурални аспекти (спортови у ВБ)	10	4	6
5.	Unit 4- Heroes/Reported S.	-могу да разговарају о историјским личностима и легендама; -могу да кажу шта виде, чују, осећају; -умеју да упуте учтиве молбе; -знају да кажу какав је неко и какво је нешто; -умеју да комуницирају о типовима личности; -умеју да користе изразе и речи за реалну свакодневну комуникацију; -разумеју суштину и детаље историјског текста, садржај стрипа и дијалога у ресторану који читају; -разумеју суштину и детаље дескриптивног текста који слушају; -могу да напишу дескриптивни текст по моделу (имагинарни догађај из прошлости) и дужи текст о херојима или легендарним личностима; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно- научних области – Ликовна уметност (опис уметничке слике);	12	4	8

6.	Unit 5- Our environment The second written test	интеркултурални аспекти (легенда о Робин Худу) -могу да комуницирају о климатским променама, еколошким темама и проблемима угрожености животињских врста; -могу да изразе забринутост, трему, страх; -умеју да изразе емпатију; -разумеју суштину и детаље текста о климатским променама, еколошким проблемима и угроженим врстама који читају; разумеју суштину и детаље прочитаног дијалога који се односи на изражавање забринутости и емпатије; -разумеју суштину и детаље текста о еколошким проблемима и биогориву који слушају; -ефикасно користе облике пасива у говору и писању; -могу да одговоре на питања из анкете и активно учествују у дискусији; -могу да напишу кратак извештај о еколошкој несрећи; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно- научних области – Географија (ветрови); интеркултурални аспекти (текст о Аустралији) умеју да планирају понављање градива; -могу да препознају које су им јаке и слабе стране; -умеју да систематизују и класификују градиво; -примењују стечена знања и вештине; -користе време понављања и резултате теста као показатељ шта треба да појачају и додатно увежбавају -могу да комуницирају о пријатељству, јазу генерација, тинејџерским проблемима; -умеју да кажу када ће нешто урадити или када ће се нешто догодити; -знају да дају савете и изразе намере; -разумеју суштину и детаље традиционалне басне, новинске рубрике „Драга Савета“ и дијалога који се односи на изражавање намера и разлога које читају;	12	4	8
7.	Unit 6- Relationships	-разумеју суштину и детаље радио програма о јазу генерација који чују; -могу да напишу писмо за новинску рубрику „Драга Савета“; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно- научних области – Грађанско васпитање (Европска унија); интеркултурални аспекти (типичан породични викенд у ВБ)	10	4	6
		укупно	72	24	48

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК - допунска настава 7. разред

Циљ допунске наставе наставног предмета: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад .

Задаци: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом..

Предвиђени начини реализације допунске наставе: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације: коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

Програм рада допунске наставе

Р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
1.	Past and present	3
2.	Present vs Past Tenses	4
3.	Fame and fortune	4
4.	Health and safety	3
5.	Conditionals	4
6.	Heroes	3
7.	Gerund vs Infinitive	4
8.	Our environment	4
9.	Passive	4

10.	Relationships	3
Укупно часова:		36

Ликовна култура

Циљ и задаци

Исходи теме су искази о томе за шта је сваки ученик (у мањој или већој мери) оспособљен по завршетку учења теме. Исходе тема не треба изједначавати са исходима задатака/активности, који се дефинишу прецизније (уобичајено их дефинише наставник како би могао лакше да процењује сопствену праксу). Један исход задатка достиже се по завршетку једног задатка/активности. Један исход теме достиже се по завршетку више разноврсних активности, односно тек по завршетку учења теме. Приликом планирања активности и задатака пожељно је да сваки води ка достизању више од једног исхода теме.

Основна карактеристика наставног предмета ликовна култура је усмереност на целокупан развој ученика, а посебно на развој визуелног опажања и креативности. Наставник креира наставу која омогућава развој опажања детаља и целине, способност самосталног повезивања опаженог и визуелно памћење; стваралачко и критичко мишљење; моторику; естетске критеријуме; радозналост; имагинацију; самосталност; самопоуздање; истрајност; одговоран однос према себи, другима, раду и окружењу; поштовање различитих мишљења, култура, идеја и индивидуалног доживљаја опаженог; разумевање себе и других; емпатију; сензибилитет и разумевање визуелног света у коме живе. Учење се одвија у пријатној и педагошки подстицајној атмосфери. Напредак ученика у великој мери зависи од способности наставника да осмисли задатке и активности који ће подстаћи радозналост, мотивисаност за стварање и разумевање сврхе учења.

Практичан ликовни рад у највећој мери омогућава развој стваралачког мишљења, стицање ликовне писмености и оспособљавање за изражавање замисли, идеја, имагинације, утисака, емоција, доживљаја, ставова, запажања, порука... Ученици се изражавају спонтано, али и свесним коришћењем случаја и разноврсних информација као подстицај за стварање оригиналног ликовног рада. Препорука је да наставник примењује разноврсне технике и поступке за развијање креативних идеја, али и да скрене пажњу ученицима на то да на исти начин могу доћи до креативних решења у свакој ситуацији која то захтева. Улога наставника је да сваком ученику омогући да дође до своје идеје (теме) за рад, да одабере одговарајућу технику и материјал у складу са својом идејом, да неспутано истражује.

Оспособљавање за визуелну комуникацију, осим визуелног изражавања, подразумева и разумевање визуелних информација у најширем смислу. Основни услов за разумевање **Циљеви**

Циљ наставе ликовне културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци

Задаци образовно- васповног рада у настави ликовне културе састоје се у стварању разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе ликовне културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе предмета ликовна култура буду у пуној мери реализовани развијању ученикове способности за:

- коришћење свих ликовних елемената
- ликовни стваралачки рад
- коришћење различитих материјала и медијума
- усвајање естетских критеријума за креативно мишљење
- доживљавање ликовних уметничких дела у оквиру културне баштине за препознавање савремених кретања у уметности свог и другог народа
- визуелну перцепцију и аперцепцију
- критичко мишљење
- оплемењивање животног радног простора
- активно стваралачко деловање у културном и уметничком животу средине
- активно естетско унапређивање своје околине и очување природе и баштине завичаја и домовине
- неговање укупних људских достигнућа
- будућа занимања, професионалну оријентацију
- еманципацију личности ученика
- културу рада.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- проширују искуства у ликовном изражавању и развију ликовно-естетски сензибилитет за: арабеску, пропорције, композицију и простор, обједињавање покрета игре и звука и фотографију
- упознају основне елементе ликовне организације и припреме се за самостално и колективно преобликовање одређеног простора
- се оспособе да повезују ликовни рад са литерарним и сценским изразом, звуком и покретом
- упознају вредности споменика културе и своју културну баштину.

Начин остваривања програма:

Наставни програм предмета *ликовна култура* оријентисан је на процес учења, а не на наставне садржаје. Под учењем се подразумевају сва дешавања на часу која омогућавају стицање знања, умења, навика и вредносних ставова дефинисаних стандардима и програмом, а која припремају ученике за живот у савременом свету. Наставник, као креатор учења, самостално или у тиму бира садржаје и креира наставне јединице. Фокусиран је на планирање смисленог учења кроз занимљиве и корисне задатке и активности које воде ка развоју ученика и достизању исхода. Предложени садржаји су само помоћ наставнику при осмишљавању учења. Наставник има слободу да осмисли садржаје у оквиру савеке теме, да бира и примењује разноврсне наставне методе, технике и поступак. Неки садржаји могу да се уче само информативно (кроз пар реченица), а неки кроз отворени дијалог, кроз необавезан разговор током рада на задатку, кроз решавање ликовних проблема, кроз тематску наставу, кроз пројекте, кроз истраживачке задатке, кроз игру, симулацију ситуације, играње улога, гледање филма...

Структуру програмских садржаја за пети разред чине четири теме, по две за свако полугодиште. Садржаји су овако организовани да би се омогућило да сваки ученик достигне исходе. Наставник оквирно одређује број часова за реализацију сваке теме. Назив теме је уједно и кључни појам, фокус учења током трајања теме. По завршетку учења теме не завршава се и учење кључног појма. Знања и умења стечена учењем прве теме повезују се са кључним појмом у следећој теми и та нит се наставља до краја године и у наредним разредима. Приликом осмишљавања садржаја у оквиру теме важно је водити рачуна о томе да се садржаји логично надовезују и поступно развијају.

Принцип Очекујем неочекивано на коме се заснивао пређашњи програм, у новом програму је додатно истакнут и односи се не само на истраживање већ и на прилагођавање учења свим неочекиваним приликама – идејама, предлозима (ученика), повољним и неповољним ситуацијама (на пример, снажна временска непогода) и сл. Приликом планирања броја часова и начина учења треба предвидети и пар часова за прилагођавање учења неочекиваним ситуацијама.

информација је развијено визуелно опажање. Препорука је да наставник прво подстакне ученике да посматрају изглед једноставних предмета са свих страна, под различитим угловима и при различитом осветљењу, да уочавају доминантна својства по којима је предмет препознатљив, а затим да постепено проучавају сложеније облике. На исти начин, поступно, ученици проучавају природу, окружење, жива бића, начин кретања, уметничка дела и вербално и визуелно изражавају и пореде утиске.

Наслеђе визуелне културе је посебан садржај који се понавља у свакој теми. Предлог ових садржаја није прецизно дефинисан, одређује их наставник или савети националних мањина. Препоручени оквирни број часова за обраду ових садржаја је 4-8 на годишњем нивоу, а за националне мањине према потреби. Садржаји ове области обухватају уметничка дела, уметнички обликоване споменике и грађевине, археолошке налазе, музеје, етно уметност, ношње, одећу одређене намене, производе уметничких заната, појаве, процесе, значајне релације, дешавања у култури, заштиту споменика, уметничка занимања и занимања која су посредно и непосредно везана за визуелну уметност... Ови садржаји се уче на посебним часовима, који могу да се реализују и у музејима, галеријама, на месту дешавања неког културног догађаја... Приликом избора садржаја (тема за разговор) треба имати у виду да оптерећење ученика великим бројем података, нуђење готових решења, као и захтев за меморисањем података или копирањем дела не омогућавају стицање функционалних знања. Препорука је да фокус буде на развијању осећаја за уметничка дела и појаве, на освешћивању ученика о нераскидивој вези визуелне уметности и свакодневног живота, о улози уметника и визуелне уметности у прошлости и у савременом (визуелном) свету. Наставник може да одабере једну тему за разговор, који треба да подстакне ученике на размишљање, али и на долажење до

креативних идеја. Не треба заборавити да и садржаји ове области имају стваралачки практичан рад. У петом разреду се ради о коришћењу различитих информација као подстицај за стваралачки ликовни рад, док ће се од седмог разреда ученици уводити и у визуелно обликовање презентација.

Технике и материјал обрађују се кроз кратко упутство за коришћење и савете током рада, у оној мери која је неопходна, јер се учење заснива на самосталном (и у сарадњи са другима) истраживању изражајних могућности прибора и материјала. Технике нису предложене у листи садржаја, већ их наставник бира у складу са планом учења и узрастом ученика, а ученици у складу са својом идејом. Захтев да се континуирано користе (индустријски) рециклиран материјал и материјал за рециклажу (амбалажа за бацање, оштећени предмети који више немају основну функцију, неоштећени али непотребни предмети, неуспели радови...) је појачан.

Напредак ученика процењује се такозваном алтернативном (или аутентичном) методом. Процењивање и оцењивање не треба изједначавати. Сврха процене и самопроцене је праћење напретка ученика како би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика (настава је индивидуализована). Наставник може и да састави чек-листе за процену и самопроцену напретка. Корисно је за ученике да самостално и на погодан и безбедан начин сами каче своје радове да би могли, уз дискретно вођење и посредовање наставника, да пореде решења постављених проблема, како би учили на разликама. Овај вид учења је уједно и вид процене и самопроцене који је сврсисходнији за наставу ликовне културе. Детаљнија објашњења могу се наћи у стручној литератури и на интернету (на пример, <https://www.slideshare.net/jhanebasto/authenticandalternative-assessment-methods>).

Оцењивање постигнућа (нивоа остварености исхода) врши се према Правилнику о оцењивању. Имајући у виду развојну природу предмета која уважава индивидуалне способности и брзину напредовања, неопходно је водити рачуна о томе да се избегне оцењивање даровитости и подстицање борбе за оцену, а да се подржи напредовање у стваралаштву.

Активности ученика:

Примањем (учењем), стицањем знања из области ликовне културе, савладавају технолошке поступке ликовног рада у оквиру одређених средстава и медијума и упознају законитости и елементе ликовног језика;

Активности наставника:

Усменим излагањем, дијалогом и демонстративно-илустративном методом остварити циљеве и задатке наставног програма.

бр.	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обреду	остале типове часова

1	АРАБЕСКА	— разликује биљни од геометријског мотива — опише ритам који уочава у арабесци — пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма на арабесци — гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером — користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма — разматра, у групи, како је учио/ла о арабески и где та знања може применити — направи, самостално, арабеску од различитих материјала	ЛК.2.1.1 . ЛК.2.1.2 . ЛК.1.3.1 . ЛК.1.3.3 . ЛК.1.3.4 . ЛК.2.3.1 . ЛК.3.3.1 . ЛК.3.3.3 . 	4	3	1
2	ПРОПОРЦИЈЕ	— пореди различите начине примене пропорције од праисторије до данас — примени знања о пропорцији — изрази своје виђење арабеске и зна да препозна стилилове у архитектури — тумачи разлику између геометријске и биљне арабеске	ЛК.3.1.1 . ЛК.3.1.2 . ЛК.3.2.2 . ЛК.3.2.4 . 	19	17	2
3	КОМПОЗИЦИЈА И ПРОСТОР	— пореди простор из природе и окружења — гради апстрактне и/или фантастичне облике примењујући елементе композиције у простору — користи стечено знање о композицији примењује у креирању радног и животног простора — обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним	ЛК.2.2.1 . ЛК.2.2.2 . ЛК.2.1.1 . ЛК.3.2.3 . ЛК.3.2.4 . 	6	5	1

		материјалом уз примену законитости композиције и равнотеже				
4	ОБЈЕДИЊАВАЊЕ ПОКРЕТА, ИГРЕ И ЗВУКА	— осети кроз звук, покрет и игру повезаност више уметничких праваца — овладају начином слушања, гледања и ликовног приказивања доживљеног утиска — осети однос покрета и звука — примени стечене осећаје у стварном ђивоту и послу	ЛК.2.1.1 . ЛК.2.1.2 . ЛК.2.2.1 . ЛК.3.3.2 . ЛК.3.3.3	6	4	2
5	ФОТОГРАФИЈА	- распознаје разлику између уметничке и комерцијалне фотографије - упозна и препозна старе начине фотографисања и објасни процес настанка фотографије - да упозна историјат фотографије и филма - да кроз примере добрих фотографија спозна њихову вредност и снагу - кроз проучавање дела великих уметничких фотографа, схвати вредност ухваћеног момента и пролазност ситуације	ЛК.2.1.1 . ЛК.3.1.2 . ЛК.3.2.2 . ЛК.3.2.4 . ЛК.3.2.3 . ЛК.3.3.1 . ЛК.3.3.2 . ЛК.3.3.3 .	3	2	1
укупно:				36	29	7

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљеви и задаци:

Општи циљ наставе музичке културе је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.

Остали циљеви и задаци наставе музичке културе су:

Ученици треба да:

- упознају музичку културу кроз обраду тема повезаних са музиком различитих епоха;
- развијају музикалност и креативност;
- негују смисао за заједничко и индивидуално музицирање у свим облицима васпитно-образовног рада са ученицима.

Задаци наставе музичке културе:

- стицање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе музичке културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе буду у пуној мери реализовани;
- стицање знања о музици различитих епоха;
- стицање способности извођења музике;
- развијање способности извођења музике;
- развијање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике;
- подстицање креативности у свим музичким активностима;
- даље упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности;
- стварање одељенских ансамбла.

Оперативни задаци:

- певање и свирање по слуху и из нотног текста;
- упознавање музике и стилске епохе, барока и класицизма кроз сагледавање друштвене функције музике, карактеристичних жанрова, облика, инструмената епохе
- утврђивање појмова из основа музичке писмености;
- обрада мешовитих тактова;
- обрада мелодијског мола, акорада на главним ступњевима, појам каденце.

Начин остваривања програма:

У програму музичке културе истакнуто место има слушање музичких дела и активно музицирање (певање и свирање). Основе музичке писмености и музичко теоријски појмови у оваквом приступу планирани су у функцији бољег разумевања музике и музичких дела.

Основни принцип у остваривању циља и задатака терба да буде активно учешће ученика на часу. При томе на једном часу треба обухватити различита подручја предвиђена за тај разред и комбиновати разне методе у настави.

Настава музичке културе остварује се кроз:

- стицање знања о музици;
- певање, свирање и стицање музичке писмености;

-слушање музике;

-дечје музичко стваралаштво.

Групним и појединачним певањем или свирањем развија се интересовање ученика да активно учествују у музичком животу своје средине.

Активности ученика: Певање песама са нотног текста и по слуху ,свирање лакших инструменталних дела по слуху и са нотног текста на металофонима,слушање вокално инструменталних композиција различитог садржаја,ритмичким и звучним ефектима креирати различите пратње за бројалице,песме,игре,стихове,импровизација мелодије на задати текст

Групним и појединачним певањем или свирањем развија се способност ученика да активно учествују у музичком животу своје средине.

Активности наставника: Усменим излагањем,дијалогом и демонстративно-илустративном.

Прилагођава програм имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика;

Прилагођава уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Креира свој годишњи, тј. глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове.

Дефинише исходе на три нивоа: основне које достижу сви ученици, оне које би већина ученика требало да достигне и напредне које достижу најобдаренији ученици.

Оспособљава ученике за коришћење уџбеника, као и других извора сазнања

Годишњи фонд часова: 36 недељни фонд часова: 1

рб.	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	Човек и музика	ученик ће бити у стању да: објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; критички просуђује утицај музике на здравље; користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	Мк.1.1.1 1.1.2 1.2.1 1.2.2. 2.2.1 3.2.1 3.1.3 3.1.4	2	/	2
2.	Певањем и свирањем упознајемо музику	ученик ће бити у стању да: изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; критички просуђује утицај музике на здравље; користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;	Мк. 1.1.2 2.1.1 2.1.3 3.1.1. 3.1.2 3.1.3 3.1.4 1.2.1 1.2.2. 1.2.3	17	15	2

		комуницира у групи импровизујући музичке целине гласом, инструментом или покретом;· учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); учествује у школским приредбама и манифестацијама; понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	1.2.4 2.2.1 2.2.2 3.2.2 3.2.3 1.3.1 1.3.2 3.3.1			
3.	Барок, класицизам, развој српске црквене музике	Ученик ће бити у стању да: повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма;· уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму; препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; разликује музичке форме барока и класицизма; идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма; идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба;	Мк.1.2.1 1.2.2 1.2.3 1.2.4 2.2.1 2.2.2 3.2.1 3.2.2 3.2.3	10	7	3

		изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;				
4.	Музички инструменти	Ученик ће бити у стању да: препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку; опише начин добијања тона код жичаних инструмената; препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	Мк.1.1.2 2.1.1 2.1.3 3.1.1 3.1.3 3.1.4 1.2.1 1.2.2 1.2.3 1.2.4 2.2.1 2.2.2 3.2.1 3.2.2 3.2.3	7	5	2
укупно:				36	27	9

Опште предметне компетенције:

На основу музичког искуства у основној школи ученик ужива у музици и отворен је за различите уметничке садржаје.

Користи музичко знање и вештине да изрази своја осећања, размишљања, ставове и на креативан и конструктиван начин остварује своје циљеве.

Искуство и вештину у слушању и опажању приликом индивидуалног и групног музицирања примењује у комуникацији са другима.

Музичка искуства подстичу ученика да разлике сматра предностима што користи у развијању идеја и сарадње.

Користи знања о музици у разумевању савремених догађаја, историје, науке, религије, уметности и сопствене културе и идентитета.

Развија критички однос према музици. Има одговоран однос према традицији свог народа и других култура.

Међупредметне компетенције:

Компетенције за целоживотно учење - Ефикасно користи различите методе учења. Уме да процени степен у ком је овладао градивом. Ученик уочава структуру градива тј. активно одваја битно од небитног

Вештина комуникације - Изражава своје ставове и мишљења, осећања и вредности на позитиван и аргументован начин. Негује културу дијалога.

Развија комуникације путем интернета и телефона.

Дигитална компетенција - Подразумева сигурну и критичку употребу електронских медија у учењу, у слободном времену и комуницирању

Вештина сарадње - Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе. Доприноси постизању договора о заједничком раду. Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групе учествовањем у креирању школских приредби, догађаја и пројеката

Брига за здравље - критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље

Естетска компетенција - подразумева прихватање важности креативности и естетских вредности у читавом низу медија и у свим уметностима

Предузетничка компетенција - Уме да идентификује и адекватно представи своје вештине и способности кроз јавне наступе

Праћење и вредновање наставе и учења:

Настава музичке културе подразумева учешће свих ученика, а не само оних који имају музичке предиспозиције. Битни фактори за праћење музичког развоја и оцењивање су ниво постигнућа у односу на дефинисане исходе као и рад, степен ангажованости, кооперативност, интересовање, умешност и креативност. Начин провере и оцена треба да подстичу ученика да напредује и активно учествује у свим видовима музичких активности. Главни критеријум за процес праћења и процењивања је начин ученичке партиципације у музичком догађају, односно да ли је ученик у стању да прати музичко дело при слушању, како изводи и ствара музику користећи постојеће знање. У зависности од области и теме, постигнућа ученика се могу оценити усменом провером, краћим писаним проверама до 15 минута и проценом практичног рада, као и стваралачког ангажовања. Поред ових традиционалних начина оцењивања, треба користити и друге начине оцењивања као што су: допринос ученика за време групног рада, израда креативних задатака на одређену тему, рад на пројекту и специфичне вештине.

У процесу вредновања резултата учења наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитета перцепције и начин размишљања приликом слушања, као и примену теоретског знања у музицирању. Наставник треба да мотивише ученика на даљи развој, тако да ученик осети да је кроз процес вредновања виђен и подржан, као и да има оријентацију где се налази у процесу развоја у оквиру музике и музичког изражавања. Када је у питању вредновање области Музичко стваралаштво треба вредновати у смислу стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела, јер су и најскромније музичке импровизације, креативно размишљање и стварање, педагошки оправдане. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања.

Циљ: Циљ наставе историје јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и развијање историјске свести и хуманистичко образовање ученика. Настава историје треба да допринесе разумевању историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса, као и развијању националног и европског идентитета и духа толеранције код ученика.

Задаци: Стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе историје, сврха, циљеви и задаци образовања као и циљеви наставе историје буду у пуној мери реализовани. Разумевање историјских догађаја, појава и процеса као и улоге истакнутих личности у развоју људског друштва и познавање националне и опште историје (политичке, економске, друштвене, културне...).

Начин остваривања програма: Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода. У настави користити, најмање у трећини случајева, задатке који захтевају примену наученог у разумевању и решавању свакодневних проблемских ситуација препоручених од стране Министарства и Завода, а приликом оцењивања обезбедити да су ученици информисани о критеријумима на основу којих су оцењивани. Дужина и значај периода који се изучава у седмом разреду основног образовања и васпитања, а обухвата четири века људске историје, захтевају велику пажњу у избору наставних садржаја. Програм садржи најважније догађаје, појаве и процесе, као и знамените личности које су обележиле раздобље од друге половине XVIII века до почетка XX века. Оваква структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима јер му олакшава одређивање обима и дубине обраде појединих садржаја. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему уважавајући циљеве и задатке предмета. Савлађујући наставни програм историје ученици седмог разреда, осим што стичу знања о догађајима, појавама и процесима из прошлости, добијају и подстицаје за свој интелектуални развој. Они се, учећи историју, вежбају у логичком закључивању и схватању узрочно-последичних веза. Историја је изузетно погодан наставни предмет за подстицање развоја критичког мишљења, односно за разликовање чињеница од претпоставки, података од њихове интерпретације и битног од небитног. Због тога је од посебног значаја којим ће методским приступом да се обрађују наставни садржаји. Историја као наративни предмет, у коме су усмено излагање, опис, разговор, објашњења, тумачења, аргументовање наставника и ученика главна активност, пружа велике могућности за подстицање ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба представљени као прича богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били описани јасно, детаљно, живо и динамично. Настава не би смела бити статистичка збирка података и извештај отоме шта се некада збило, већ треба да помогне ученицима у стварању што јасније слике не само о томе шта се тада десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле.

Активности ученика: Посматра, слуша, бележи, самостално ради, износи своје мишљење. Читају и коментаришу приступачне историјске изворе и литературу. Самостално истражују теме за које су заинтересовани.

Активности наставника: Разговара, предаје, објашњава, одговара на питања, припрема самосталне задатке за ученике, подстиче ученике на изношење сопственог запажања, развија критичко размишљање.

рб. настав не теме	наставне теме/области	исходи-по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандард и	број часова по теми	бр. часова за	
					обр аду	остале типове часова
1	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	- доводи у везу узроке и последике историјских догађаја, појава и процеса	ИС 1.1.2 ИС 1.1.9. ИС 1.1.10 ИС 1.2.3	3	2	1

		на конкретним примерима; -изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера; - уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе;	ИС 1.2.4 ИС 2.1.4 ИС 2.1.6 ИС 2.2.1 ИС 3.1.2.			
2	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКЕ ДРЖАВЕ И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (ДО СРЕДИНЕ 19.ВЕКА)	-сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; -препознаје основне карактеристике различитих идеологија; -уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости; - препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност); - пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; – анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку; -анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу;	ИС 1.1.4. ИС 1.1.6 ИС 1.1.8 ИС 2.1.2 ИС 2.1.5 ИС 3.1.2 ИС 3.1.3	26	12	14

		-уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву; - препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва;				
3	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКЕ ДРЖАВЕ И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ 19.ВЕКА	-повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); - анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; -уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора; - презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ; - раздваја битно од небитног у историјској напацији	ИС 1.1.5 ИС 1.1.6 ИС 1.1.8 ИС 2.1.1. ИС 2.1.4 ИС 2.2.1 ИС 3.1.2 ИС 3.1.3	24	13	11
4	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКЕ ДРЖАВЕ И НАРОД НА ПОЧЕТКУ 20.ВЕКА	- Доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима: Балкански ратови, Први светски рат - Сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту: Петар I и Александар Карађорђевић, Николај II Романов, Вилхелм II, Вудро Вилсон - Наведите специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку: интереси великих сила и савеза; Балкански ратови	ИС 1.1.7 ИС 1.2.1 ИС 1.2.4 ИС 2.1.5 ИС 2.1.6 ИС 2.2.1	19	9	10

		- Уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе - Уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву: односи између великих сила, позиција Србије -поређи различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности; -упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других;				
укупно:				72	36	36

Програм рада допунске наставе

Циљ:Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Задаци: Помоћ приликом разумевања најзначајнијих догађаја, процеса и историјских личности које су обележиле период новог века, као и повезивање догађаја из националне са догађајима из опште историје. Стицање комплетне слике историје одређеног народа и државе.

Начин остваривања програма: Обнављањем градива које се односи на период новог века ученици ће питањима и разговором бити вођени до закључака којим ће разумети најважније процесе и догађаје. Ученицима ће бити наглашене најважније тезе и идеје као и историјске личности које су обележиле период новог века.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Основи проучавања прошлости	2
2	Европа, свет, српске државе и народ на почетку индустријског доба (до средине 19.века)	8
3	Европа, свет, српске државе и народ у другој половини 19.века	19
4	Европа, свет, српске државе и народ на почетку 20.века	5
укупно:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ:Додатни рад се организује за ученике који показују веће интересовање и жељу за новим сазнањима која превазилазе оквире предвиђене планом и програмом, са циљем повезивања и примене наученог у свакодневном животу.

Задаци: Разумевање историјских процеса, догађаја и личности које су оставиле посебан траг на читаву историју, оспособљавање ученика да самостално и критички размишљају о историјским догађајима као и да износе своја мишљења поштујући и она мишљења са којима се не слажу. Развијање свести о националној припадности и поштовање сопствене али и културе и традиције свих народа.

Начин остваривања програма: Употребом мултимедијалне наставе (п.п.п.) као и упознавањем ученика са модерном, новијом литературом која се бави периодом историје која се изучава у седмом разреду. Посебну пажњу посветити на самосталне радове ученика који имају за циљ приближавање различитих тема а посебно оних који се тичу свакодневног живота.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Француска буржоаска револуција	9
2	Наполеон и Европа	5
3	Српска револуција	12
4	Век национализма - Бизмарк и Кавур	2
5	Источно питање и балкански народи	5
6	Балкански ратови	3
укупно:		36

Географија

Циљ: циљ учења географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Задаци: задаци наставе географије су вишеструки, а њиховим остваривањем ученици се оспособљавају да стичу и развијају знања и разумевања, умења и ставове према светским и националним вредностима и достигнућима.

Начин остваривања: дати садржаји су препоручени и распоређени у осам тематских целина. То су: Регионална географија, Географске регије Европе, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Аустралија и Океанија, Поларне области.

На првим часовима наставник ће упознати ученике са предметом и задацима проучавања, као и поделом *Регионалне географије*, ослањајући се на њихова већ стечена географска знања из 6. разреда о појму географске регије, а са циљем разумевања комплексних односа и веза између географских објеката, појава и процеса у географској средини.

На почетку школске године, ученици се могу упутити на самостални рад тако што ће приликом обраде нове тематске целине добити задатке да обраде по једну или више репрезентативних држава. Обраду наставних јединица о континентима вршити по Керовом систему, који подразумева следећи редослед излагања: географски положај, границе и величина, рељеф, клима, воде, живи свет, становништво, насеља, привреда, политичка и регионална подела континента. Истим редоследом анализирати и одабране државе.

Реализацијом исхода друге теме *Географске регије Европе* ученици ће стећи знања о географским целинама Европе – Јужна, Средња, Западна, Северна и Источна Европа, као и њиховим географским специфичностима и развојним карактеристикама које их издвајају у односу на суседне географске регије, политичком поделом и одабраним државама. За цртање тематских карата о географским регијама Европе користити неме карте, на којима се могу издвојити карактеристичне регије и њихови географски садржаји. При цртању и тумачењу тематских карата долази до изражаја самосталност у раду ученика и усавршава се вештина практичне примене географске карте у настави. Уколико постоје техничке могућности, ученици могу припремити презентације, чиме се оспособљавају да кроз визуелизацију садржаја самостално анализирају и доносе закључке о одређеним специфичностима географских регија Европе.

На почетку наставне теме *Азија* обрађују се општегеографске одлике овог континента, и то: географски положај, границе и величина, природне одлике, становништво, насеља, привреда и политичка и регионална подела, након чега се прелази на регионалне целине: југозападну, јужну, југоисточну, источну и централну Азију. Како би се остварио принцип очигледности и знања која се стичу на часовима географије учинила трајним, наставници у обради опште и регионално-географских садржаја треба да користе зидне географске карте, а ученици атласе и неме карте. Коришћење ових наставних средстава није само себи сврха, тачније њихова употреба не завршава се лоцирањем географских објеката на картама већ представља основу за даље тумачење каузалних и функционалних односа између проучаваних географских објеката, појава и процеса. То, на пример, значи да ученик треба да буде у стању да покаже на карти Индијски океан, Хиндустанску низију, Хималаје и Тибет закључи зашто је на Тибету хладна и сува клима.

Употреба средстава информационо-комуникационих технологија у настави (нпр. организација виртуелне шетње Забрањеним градом помоћу апликације Google Maps, коришћење програма за израду квизова за утврђивање градива, итд.) додатно ће допринети реализацији принципа очигледности и учвршћивању трајности ученичких знања.

Приликом обраде положаја, границе и величине *Африке* важно је истаћи да се она пружа меридијански што за последицу има јасну диференцираност континента на природне зоне од екватора према југу и северу. Указати на границу Африке према Азији као и на припадајућа острва овом континенту. Знања која ученици стичу изучавањем климе, хидрографије и рељефа Африке важна су за разумевање просторне дистрибуције становништва, положаја насеља, размештаја природних ресурса, развоја и размештаја пољопривреде, рударства и туризма на континенту. Приликом обраде наставних садржаја о становништву Африке битно је разумевање просторне дистрибуције становништва (пренасељени, густо, ретко и ненасељени простори), природног прираштаја, савремених миграција (нарочито из ратовима угрожених држава према Европи) и структуре становништва. У оквиру политичко-географских одлика Африке посебно се треба осврнути на процесе колонизације и деколонизације као и на ефекте ових процеса у савременим економско-политичким односима афричких држава (неоколонијализам). Регионалну поделу Африке иницијално би требало посматрати кроз физичко-географску и културно-цивилизацијску поларизацију континента на Афрички Медитеран и Сахарску Африку на северу и Подсахарску Африку на југу. Поред климе као главног физичко-географског фактора други значајан фактор поларизације је Арапско-исламска цивилизација на северу и Негро-афричка цивилизација на југу. Као последица етничке и демографске хетерогености Подсахарске Африке, треба указати на одређене друштвено-политичке разлике унутар ње. Приликом обраде ове теме треба се осврнути на савремене географске проблеме Африке као што су дезертификација, екстремно високи природни прираштај, несташница хране, интензивне миграције ка Европи, прекомерну експлоатацију природних ресурса, итд. Обрада ових садржаја би требало да допринесе формирању ставова код ученика, према овим актуелним географским темама.

За достизање исхода у оквиру теме *Северна Америка* важно је указати на положај овог континента између Атланског и Тихог океана као и на повезаност/раздвојеност са суседним континентима. Ово је посебно значајно у контексту саобраћајно-географског положаја, економске повезаности са обалама других континената. У реализацији исхода који се односе на издвајање регија,

потребно је нагласити постојање две културне целине на територији Северне Америке: Англоамерике (САД и Канада) и Латинске Америке (Средња Америка) и кроз корелацију са садржајима историје објаснити значај насељавања Америка.

За достизање исхода који се односе на дефинисање географског положаја потребно је нагласити у којим топлотним појасевима се простире *Јужна Америка*, затим повољност положаја између Тихог и Атлантског океана, као и велику удаљеност од осталих континената. У погледу друштвено-географске компоненте положаја важно је истаћи колонизацију, латиноамеричко наслеђе, поделу на интересне сфере између Шпаније и Португалије и сл. Природне одлике Јужне Америке могу се систематично обрадити почев од генетских типова рељефа и редоследа постанка појединих целина. представе одлике одабраних регионалних целина или држава.

За достизање исхода у оквиру наставне теме *Аустралија и Океанија*, наставник у оквиру географског положаја ученицима треба да укаже на димензије континента као и на просторни обухват Океаније (припадајућа острва Меланезији, Микронезији и Полинезији). Важно је указати на факторе географске изолованости Аустралијског континента у односу на остале континенте као и последице које се огледају у специфичним биогеографским и антропогеографским одликама. Физичко-географски садржаји треба да укажу на геотектонску еволуцију Аустралије (Пангеа, Гондвана), постанак планина као и на постанак острва Океаније (вулканска острва, атоли). Истаћи факторе који су довели до формирања пустиња, великог коралног гребена као и аутентичне аустралијске флористичке и зоогеографске области. Приликом обраде становништва Аустралије и Океаније указати на домицилно становништво (Аборидини, Маори) и придошло европско и азијско становништво.

За достизање исхода у оквиру наставне теме *Поларне области* препоручени садржај чине карактеристичне одлике ових простора. У том смислу, пажњу треба посветити специфичностима оријентације на половима (нпр. помоћу звезда, компаса, Сунца), дужини обданице и ноћи, висини Сунца над хоризонтом, односима копна и мора, историјату истраживања, садашњим истраживањима, као и међународној подели ових простора.

Активности наставника: слуша, описује, дискутује, оријентише се на карти, оријентише се у простору, самостално се служи географском картом на часу, примењује стечена знања у решавању проблемских задатака, примењује средства ИКТ-а, учествује у обнављању градива.

Активности ученика: припрема, реализује и анализира наставни процес, дефинише активности и садржаје, врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава, креира и реализује час у циљу постизања квалитетне наставе, сарађује са колегама и размењује мишљења, одговара на ученичка питања, прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће, прати ефекте свога рада.

Р. бр. наставне	наставне теме/ области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обреду	остале типове часова
1.	Регионална географија	– дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе, ртове; – проналази на карти државе проучаване регије и именује их;	1	1	
2.	Географске регије Европе	– приказује на немој карти: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове;	19	12	7

3.	Азија	– класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију; – анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу;	15	10	5
4.	Африка	– објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; – проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету;	13	8	5
5.	Северна Америка	– укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама;	10	6	4
6.	Јужна Америка	– тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; – описује узроке и последице урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама;	7	4	3
7.	Аустралија и Океанија	– доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; – уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и описује различите начине издвајања регија; – објасни формирање политичке карте света; – објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност; – доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; – препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним	4	3	1
8.	Поларне области	– доведе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; – препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним	3	2	1

	континентима, регијама и у одабраним државама; – анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи; – изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља; – истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке процесе у Европи и свету; – описује улогу међународних организација у свету.			
	Укупно:	72	46	26

Програм рада допунске наставе

Циљ допунске наставе: уочавање и разумевање појава и процеса у природи и друштву, развијање способности за активно стицање знања из географије кроз учење

Задаци: оспособити ученике да постављају питања и идентификују тешкоће на које наилазе при учењу, оспособити ученике да се служе географском картом као извором географских знања и информација

Начин остваривања: индивидуални рад са ученицима који нису добро савладали градиво на часовима редовне наставе и имају потешкоћа у учењу

р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
1.	Географске регије Европе	6
2.	Азија	5
3.	Африка	5
4.	Северна и Јужна Америка	4
5.	Аустралија и Океанија	2
Укупно часова:		22

Програм рада додатне наставе

Циљ додатне наставе: обogaћивање знања и боље разумевање специфичности и повезаности природних и друштвених појава и процеса на простору Европе и ваневропских континената.

Задаци: оспособити ученике да самостално или у групи прикупљају, класификују, анализирају, исказују и користе географске информације, развијање способности за извођење једноставнијих истраживања

Начин остваривања: додатним радом обухваћени су они ученици који показују виши степен интересовања за овај предмет, а садржаје који се реализују кроз редовну наставу савлађују са лакоћом. Теме које ће се обрађивати на додатној настави пратиће програм редовне наставе, а реализоваће се кроз индивидуални и групни рад и рад у паровима. Садржаји који се обрађују у седмом разреду својом разноликошћу и занимљивошћу утичу да се код ученика развијају нова интересовања. У оквиру додатне наставе ученици ће се припремати за такмичења.

р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
1.	Географске регије Европе	7
2.	Азија	5
3.	Африка	5
4.	Северна и Јужна Америка	4
5.	Аустралија и Океанија	2
6.	Поларне области	1
Укупно часова:		24

Математика

Циљ: Циљ учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Исходи: Ученика треба оспособити да:

- израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција;
- одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима;
- на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима;
- одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку;

- нацрта график функције $y = kx$, $k \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$;
- примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама;
- примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима;
- трансформише збир, разлику и производ полинома;
- примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома;
- растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата);
- примени трансформације полинома на решавање једначина;
- примени својства страница, углова и дијагонала многоугла;
- израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост;
- конструише ортоцентар и тежиште троугла;
- примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима;
- примени својства централног и периферијског угла у кругу;
- израчуна обим и површину круга и његових делова;
- преслика дати геометријски објекат ротацијом;
- одређује средњу вредност, медијану и мод.

Начин остваривања: Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици остваре исходе, и да изабере одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за одређене исходе потребно више времена, активности и рада на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја, треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Активности наставника: одређује садржаје за реализацију циља и исхода, одабира наставна средства и литературу, организује и реализује наставне активности, подстиче креативност и самосталност ученика, подржава ученике у раду, омогућује примену стечених вештина, прати ток рада ученика, подстиче размену идеја међу ученицима, одабира задатке и проблеме, формулише проблем, партнер је у педагошкој комуникацији, прати напредовање сваког ученика, прати ефекте сопственог рада и омогућава самоевалуацију ученика, сарађује са колегама сродних научних дисциплина. обавештава, предлаже, води дискусију, подстиче, објашњава.

Активности ученика: прати, уочава, препознаје, упоређује, повезује, усваја знања, примењује, издваја, групише, доноси закључке, истражује, систематизује, увежбава, понавља, употребљава, записује, решава задатке, коментарише.

		исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:		обраду	остале типове часова
1.	Реални бројеви	- израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција - одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима - на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима - одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку - нацрта график функције $y = kx$, $k \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$ - примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама	23	13	10
2.	Питагора теорема	- примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима	19	7	12
3.	Цели алгебарски изрази- први део	- трансформише збир и разлику полинома -примени трансформације полинома на решавање једначина	22	8	14
4.	Много угао	- примени својства страница, углова и дијагонала многоугла - израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост - конструише ортоцентар и тежиште троугла - примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима	22	9	13
5.	Цели алгебарски изрази – други део	- трансформише збир, разлику и производ полинома - примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома - растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата) - примени трансформације полинома на решавање једначина	23	9	14
6.	Круг	- примени својства централног и периферијског угла у кругу - израчуна обим и површину круга и његових делова - преслика дати геометријски објекат ротацијом	18	6	12
7.	Обрада података	- одређује средњу вредност, медијану и мод	5	2	3
	Писмени задаци		8		8

Обнав љање градив а, инициј ални тест		4		4
Укупно:		144	54	90

Програм рада допунске наставе

Циљ допунске наставе:

- Пружати неопходну помоћ ученицима који из било којих разлога нису савладали програмске садржаје.
- Кроз самостални рад учинити наставне садржаје јаснијим, једноставнијим и доступнијим.
- Оспособити ученике да усвоје и надокнаде наставно градиво пропуштено у претходним разредима.
- Диференцирањем редовне наставе омогућити ученицима да савладају неопходно градиво за наредни разред.

Задаци:

- Приликом рада са ученицима треба обратити пажњу само на најосновније и најбитније ствари.
- Приликом рада посебну пажњу обратити на индивидуални рад са сваким учеником.
- Извршити систематизацију наставних садржаја и ученике који заостају у раду оспособљавати за усвајање нових наставних садржаја.

Начин остваривања: Програм допунске наставе се реализује са 36 часова у току школске године. Одредити термин за одржавање у току радне недеље, прилагођен распореду ученика.

По договору са групом може се мењати време и учесталост одржавања часова.

Укључити ученике који су у претходном разреду показали да имају потешкоће у савладавању програма. Евидентирати их у дневнику за допунску наставу. Пратити њихове активности и обавештавати одељењског старешину. Одељењски старешина обавештава њихове родитеље. На часове допунске наставе долазе ученици и ван уочене групе у циљу превазилажења проблема у учењу.

р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
1.	Реални бројеви	6
2.	Питагорина теорема	6
3.	Цели алгебарски изрази (први део)	6
4.	Многоугао	6
5.	Цели алгебарски изрази (други део)	6
6.	Круг	5
7.	Обрада података	1
Укупно часова:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ додатне наставе: У седмом разреду циљ додатног рада је да ученици који покажу знатно интересовање, имају могућност да своје знање прошире. Надограђивње знања стечено на редовној настави оствариће се у раду са ученицима пре свега израдом нестандартних задатака и тежих задатака који су се појављивали на такмичењима свих нивоа, као и у самосталном раду и проналажењу података преко интернета.

Задаци: Садржаји додатне наставе морају, пре свега, бити везани за садржаје овог разреда и на тај начин бити њихова интензивнија обрада. Уз то, могу да се изаберу и све друге занимљиве теме водећи рачуна да су садржајем битне за надограђивање знања потребних за планирана такмичења.

Начин остваривања: На основу интересовања, и ангажовања у раду додатне наставе у прошлом разреду евидентирати ученике у дневнику за додатну наставу. У складу са распоредом одредити термине у недељи за одржавање часова. Припремати задатке по темама и давати ученицима за самосталан рад. На часовима додатне наставе свеобухватно се бавити темом и задацима које су ученици решавали.

р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
1.	Четвороугао и површине	2
2.	Реални бројеви	4
3.	Питагорина теорема	5
4.	Алгебарски рационални изрази	8
5.	Сложеније конструкције и подударност	4
6.	Многоугао и круг	5
7.	Логички и комбинаторни задаци	4
8.	Задаци са такмичења	4
Укупно часова:		36

Информатика и рачунарство - 7

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Задаци: Остали циљеви и задаци наставе информатике и рачунарства су:

- Оспособљавање ученика за учење, живот и рад у друштву које се, развојем дигиталних технологија брзо мења
- Развијање информатичких знања, вештина и ставова неопходних за самосталну, одговорну и примерену употребу рачунара у решавању свакодневних задатака у процесу учења, рада и комуникације
- Оспособљавање ученика да одаберу и употребе одговарајућу технологију сходно задатку, области у којој је примењују или проблему који решавају
- Развијање креативности и оспособљавање за креативно изражавање применом рачунарске, информационе и комуникационе технологије
- Оспособљавање ученика да препознају проблем, реше и по потреби рашчлане проблем на делове и решење представе у виду текста, алгоритамског дијаграма или програма
- Оспособљавање ученика да планирају стратегију решавања проблема (претпоставе решења, планирају редослед активности, изаберу извор информација, средстава/опрему коју ће користити, са ким ће сарађивати, кога ће консултовати)
- Оспособљавање ученика за одговорну примену препорука заштите здравља, безбедности, личне и приватности других у свакодневном раду у дигиталном окружењу.

Начин остваривања програма: На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе односно учења, планом рада и начинима оцењивања.

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријске основе у кратким цртама, кроз упутства за реализацију задатака, објашњења основних појмова, концепата, стратегија у циљу развијања по-ступности, препознавања и установљавања личних стратегија учења код ученика
- практичан рад у групама или индивидуално, индивидуализација је неопходна код конкретног задатка за проверу остварености исхода

С обзиром да је настава овог предмета теоријско-практичног карактера изводи се са половином одељења, један час недељно, у рачунарском кабинету/дигиталној учионици.

Годишњи фонд часова је 36.

Часови се реализују у кабинету за информатику – дигиталној учионици.

Програм наставе и учења информатике и рачунарства, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су јасни и прецизни искази о томе шта ученик зна да уради и вредносно процени по завршетку процеса учења. Наставни програм предмета информатика и рачунарство се састоји из три тематске целине: Информационо-комуникационе технологије (скр. ИКТ), Дигитална писменост и Рачунарство.

Да би сви ученици остварили предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и према њима планира и прилагођава наставне активности. Наставник треба да осмисли активности тако да укључују практичан рад уз

примену ИКТ-а, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, као и других предмета. Пожељно је да планиране активности ученика на часу прати сажето и јасно упутство за реализацију задатка, уз евентуалну претходну демонстрацију поступка од стране наставника. Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност – кроз дискусију са ученицима одабирати адекватне алате, концепте и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност, аналитичност, истрајност, самосталност у раду, али и спремност на сарадњу и одговоран приступ тимском раду.

Достизање дефинисаних исхода може се остварити уз одређени степен слободе наставника како у избору метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај...), тако и у редоследу и динамици реализације елемената различитих тематских области. На интернету и у литератури се могу се наћи примери добре праксе које, уз прилагођавање условима рада и поштовање ауторских права, треба користити у настави и учењу.

С обзиром на то да је настава овог предмета теоријско-практичног карактера часове треба остваривати са одељењем подељеним на групе. Подсетити ученике на значај поштовања правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом, кроз демонстрацију и личну активност ученика (правилно укључивање, пријављивање, коришћење, одјављивање и искључивање рачунара).

При избору тема за пројектне задатке (укупно два), понудити неколико пројектних тема и омогућити тимовима ученика да одаберу ону која највише одговара њиховим интересовањима.

Активности ученика: Ученик је активан у изради задатака на часу код излагања новог градива, практична примена стечених знања, активно учешће у раду/вежбању, самопроцењивање напретка.

Активности наставника: Наставник припрема, реализује и анализира наставни процес, дефинише активности и садржаје, врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава, креира и реализује час у циљу постизања квалитетне наставе, сарађује са колегама и размењује мишљења, одговара на ученичка питања, прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће, прати ефекте свога рада. Наставник ће упознати ученике са циљевима и садржајима програма, упознати их са правилима рада, упознати их са критеријумима оцењивања по областима, упознати ученике, одредити њихово претходно искуство, редовно пратити рад и залагање ученика на часу, водити рачуна о индивидуализацији приступу ученику, подстицати код ученика развој мишљења и разумевања, менторска улога наставника, неговање позитивне климе у одељењу, омогућити подстицајну средину за рад и учење, омогућити ученицима да сами изводе закључке, подстицати ученике на учење, инсистирати на систематичности у раду и поштовању принципа и правила рада, инсистирати на практичној примени стечених знања, мотивисати ученике за учење, оцењивањем проценити ниво постигнућа ученика, прати ефекте свога рада.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часов а по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Рачунарство	– уз помоћ програмске библиотеке текстуалног програмског језика исцртава елементе 2Д графике; – употребљава петље и генератор насумичних бројева за исцртавање сложенијих облика; – планира, опише и имплементира решење једноставног проблема; – проналази и отклања грешке у програму; разликује визуелну презентацију и	14	11	3
2.	Пројектни задатак за тему рачунарство	– сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка: – креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који комбинују текст, слике, линкове, табеле и анимације; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на Интернету ради дељења са другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.	4	2	2
3.	ИКТ	- логичку структуру текста; – користи алате за стилско обликовање документа и креирање прегледа садржаја у програму за обраду текста; – објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја; – креира растерску слику у изабраном програму;	10	9	1

		– креира векторску слику у изабраном програму; – користи алате за уређивање и трансформацију слике; – креира гиф анимацију; – креира видео-запис коришћењем алата за снимање екрана;			
2.	Дигитална писменост	– разликује појмове URL, DNS, IP адреса; – објасни појмове хипервеза и хипертекст; – креира, форматира и шаље електронску пошту; – обавља електронску комуникацију на сигуран, етички одговоран и безбедан начин водећи рачуна о приватности; – препозна непримерени садржај, нежељене контакте и адекватно се заштити; – сараднички креира и дели документе у облаку водећи рачуна о одговарајућим нивоима приступа; – подешава хипервезе према делу садржаја, другом документу или веб локацији;	4	4	0
3.	Пројектни задатак за теме ИКТ и Дигитална писменост	– сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка: – креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који комбинују текст, слике, линкове, табеле и анимације; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на Интернету ради дељења са другима уз помоћ наставника;	4	2	2

		– вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.			
			36	28	8

Програм рада допунске наставе

Циљ: Циљ допунске наставе је надокнадити губитке у знању или вештинама те тако оспособити ученика за успешно учење информатике и рачунарства.

Задаци: Допунски рад је средство педагошке интервенције у ситуацијама у којима се у поступцима редовне наставе не могу постићи задовољавајући резултати једног дела ученика.

Организује се уз редовну наставу за ученике који у настави теже савладавају делове прописаног програма, па им је потребна допунска помоћ ради нормалног напредовања у редовној настави.

Начин остваривања програма: Организује се према потреби, а колико ће трајати и који ће ученици бити укључени варира током године. Ученик може бити укључен у допунску наставу једнократно, кроз дужи временски период или повремено.

Допунска настава је потребна и ученицима који немају потребно самопоуздање или нису довољно мотивизовани за рад на часу.

Програм редовне наставе је уједно и програм допунске.

Рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Рачунарство	18
2.	Информационо комуникационе технологије	14
3.	Дигитална писменост	4
Укупно:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ: Општи циљ додатне наставе информатике и рачунарства у петом разреду је да ученици који покажу знатно интересовање, имају могућност да своје знање прошире. Надограђивање знања стечено на редовној настави оствариће се у раду са ученицима пре свега изградом нестандартних задатака и тежих задатака који су се појављивали на такмичењима свих нивоа, као и у самосталном раду и проналажењу података преко интернета.

Задаци: Садржаји додатне наставе морају, пре свега, бити везани за садржаје овог разреда и на тај начин бити њихова интензивнија обрада. Уз то, могу да се изаберу и све друге занимљиве теме водећи рачуна да су садржајем битне за надограђивање знања потребних за планирана такмичења из програмирања у организацији Друштва математичара Србије, Међународног такмичења Дабар и евентуалног за такмичење из роботике.

Начин остваривања програма: На основу интересовања и ангажовања у раду ученика на редовној настави евидентирати ученике у дневнику за додатну наставу. У складу са распоредом часова редовне наставе одредити термине у недељи за одржавање часова додатне наставе. Припремати задатке по темама и давати ученицима за самосталан рад. На часовима додатне наставе свеобухватно се бавити темом и задацима које су ученици решавали.

Рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Рачунарство	18
2.	Информационо комуникационе технологије	14
3.	Дигитална писменост	4
Укупно:		36

Програм рада секције

Циљ: Општи циљ секције је да ученицима који воле информатику и рачунарство и успешно усвајају садржаје у редовној настави омогући напредовање, продубљивање и проширивање тих садржаја, а тиме и да пробуде још јаче мотиве интересовања за учење информатике и рачунарства.

Задаци:

- развијање креативности и оспособљавање за креативно изражавање применом рачунарске, информационе и комуникационе технологије
- оспособљавање ученика да планирају стратегију решавања проблема (претпоставе решења, планирају редослед активности, изаберу извор информација, средстава/опрему коју ће користити, са ким ће сарађивати, кога ће консултовати)
- припрема ученика за такмичења из програмирања у организацији Друштва математичара Србије, Међународног такмичења Дабар и евентуалног за такмичење из роботике.

Начин остваривања програма: Секција ће се реализовати једном недељно, за ученике који се добровољно опредељују. Редовни чланови ове секције су углавном надарени ученици, а често се придруже и остали заинтересовани и узимају учешћа у раду сходно својим знањима и способностима. На часовима ће се користити углавном групни и индивидуални облик рада, квиз, тест, такмичење ко ће пре доћи до решења задатка.

Садржај: прорада задатака са такмичења.

Рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Задаци са Међународног такмичења Дабар	18
2	Задаци из рачунарства	18
Укупно:		36

Техника и технологија– 7 разред

Циљ и задаци наставе и учења технике и технологије су да ученик развије техничко–технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

Начин остваривања програма:

- уводити ученике у свет технике и савремене технологије на занимљив и атрактиван начин, чиме се подстиче њихово интересовање за техничко стваралаштво;
- систематизовано излагати ученику проблемске ситуације- расподела комплексних задатака на низ једноставнијих захтева, идентификовање елемената које ученик мора узрети у разматрање приликом решавања проблемских ситуација, као и подстицање ученика на коришћење различитих когнитивних

процеса као што су индуктивно и дедуктивно закључивање, поређењ, класификација, предвиђање резултата, трансфер знања од познатог ка непознатом;

- не инсистирати на памћењу података, поготову мање значајних чињеница и теоријских садржаја који немају директну примену у свакодневном животу;

- ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика неопходна је стална сарадња са наставницима информетике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе у циљу развоја међупредметних компетенција;

- приликом конкретизације појединих садржаја, нарочито упознавања основе савремених технологија, у обзир узимати специфичне средине и усклађивати их са њиховим потребама.

Активности ученика: посматрање, слушање, описивање, уочавање, дискутовање, одговарање на питања, разликовање, откривање, упоређивање, сарадња, примена наученог, истраживање, закључивање, обрада материјала, израда радова, коришћење рачунара....

Активности наставника: планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, демонстрирање, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	Животно и радно окружење	– повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; – повеже ергономију са здрављем и комфором људи при употреби техничких средстава; – анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; – истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству;		6	5	1
2.	Саобраћај	– разликује врсте транспортних машина; – повезује занимања у области машинства са сопственим интересовањима; – повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом; – провери техничку исправност бицикла; – демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда;		6	4	2
3.	Техничка и дигитална писменост	– самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; – користи CAD технологију за креирање техничке документације; – образложи предности употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета; – управља моделима користећи рачунар; – објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја;		18	10	8

4.	Ресурси и производња	– аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; – идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; – користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења; – врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; – објасни улогу одређених елемената		20	12	8
5.	Конструкторс ко моделовање	– објасни улогу одређених елемената машина и механизма на једноставном примеру; – образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса; – објасни основе конструкције робота; – класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом; – самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; – изради производ у складу са принципима безбедности на раду; – тимски представи идеју, потупак израде и производ; – креира рекламу за израђен производ; – врши е-кореспонденцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; – процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.).		22	11	11
укупно:				72	42	30

Циљеви учења предмета за наведени разред:

- развијање функционалне хемијске писмености
- развијање способности комуницирања коришћењем хемијских термина, хемијских симбола, формула и једначина
- развијање способности за извођење једноставних хемијских истраживања
- развијање способности за решавање теоријских и експерименталних проблема
- развијање логичког и апстрактног мишљења и критичког става у мишљењу
- развијање способности за тражење и коришћење релевантних информација у различитим изворима (учбеник, научно-популарни чланци, Интернет)
- развијање свести о важности одговорног односа према животној средини, одговарајућег и рационалног коришћења и одлагања различитих супстанци у свакодневном животу (неметали, метали, соли, угљоводоници, органска једињења са кисеоником)
- развијање радозналости, потребе за сазнавањем о својствима супстанци у окружењу и позитивног става према учењу хемије
- развијање свести о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној оријентацији
- омогућавање ученицима да сагледају значај хемије у свакодневном животу, за развој различитих технологија и развој друштва уопште
- стварање ситуација у којима ће ученици примењивати знање хемије за тумачење појава и промена у реалном окружењу
- повезује структуру супстанци са својствима и променама супстанци и својствима супстанци са њиховом практичном применом
- развија вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама
- доноси одлуке и предузима активности у вези с правилним коришћењем материјала комерцијалних производа, правилним разврставањем и одлагањем отпада, правилном исхраном и брине о здрављу
- развија способност за сарадњу и тимски рад и одговоран однос према себи и другима

Глобални план рада

Редн и број теме	Наставна тема/област	Садржаји наставне теме	Број часов а по теми	Број часова за		ИСХОДИ (По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:)
				обрад у	остале типов е часова	
1.		Предмет изучавања хемије. Везе између хемије и других наука. Примена хемије у различитим делатностима и свакодневном животу. Супстанца. Врсте супстанци:	3	2	1	– идентификује, објашњава и развија појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама и принципима одрживог развоја; – правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама и показује одговоран однос према здрављу

	Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	хемијски елементи, хемијска једињења и смеше. Демонстрацион и огледи: Демонстрирање узорака елемената, једињења и смеша.				и животној средини; – експериментално појединачно и у групи испита, објасни и опише физичка и хемијска својства супстанци, као и физичке и хемијске промене супстанци; – повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневно животу и различитим професијама; – налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију и симболику; – објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу ; – објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима; – разликује хомогене и хетерогене смеше и наводи примере тих смеша из свакодневног живота; – раздваја састојке смеша, безбедно рукујући супстанцама и прибором; – представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, симбола и формула; – повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента
2.	Хемијска лабораторија	Хемијска лабораторија и експеримент. Лабораторијско посуђе и прибор. Физичка и хемијска својства супстанци. Физичке и хемијске промене супстанци. Демонстрацион и огледи: Демонстрирање правилног руковања лабораторијским посуђем и прибором и правилног извођења основних лабораторијских техника рада: испитивање физичких и хемијских својстава и промена супстанци. Лабораторијска вежба I:	7	4	3	

		Основне лабораторијске технике рада: мешање, уситњавање и загревање супстанци. Лабораторијска вежба II: Физичка својства супстанци и мерење масе, запремине и температуре супстанце. Лабораторијска вежба III: Физичке и хемијске промене супстанци.				у Периодном систему елемената и својствима елемента; – разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула; – разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци; – објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце; – изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора; – пише хемијске једначине и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење; – квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса; – опише физичка и хемијска својства водоника и кисеоника; – разликује оксиде, киселине, хидроксиде (базе) и соли на основу хемијске формуле и назива и описује основна својства ових класа једињења; – индикаторима испита и на рН скали процени киселост раствора;
3.	Атоми и хемијски елементи	Атоми хемијских елемента. Хемијски симболи. Грађа атома: атомско језгро и електронски омотач. Атомски и масени број, изотопи. Распоред електрона по нивоима у атомима елемената. Периодни систем елемената (ПСЕ), закон периодичности и веза између броја	10	6	4	

		и распореда електрона по нивоима у атомима елемената и положаја елемената у ПСЕ. Племенити гасови. Својства и примена. Демонстрацион и оглед: Формулисање претпоставке о честичној грађи супстанце. Лабораторијска вежба IV: Одређивање валентног нивоа и броја валентних електрона.				тумачи ознаке са амбалаже супстанци / комерцијалних производа.
4.	Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења	Ковалентна веза: молекули елемената и молекули једињења. Атомска и молекулска кристална решетка. Јонска хемијска веза. Јонска кристална решетка. Валенца и хемијске формуле и називи. Демонстрацион и огледи:	9	5	4	

		Својства супстанци са ковалентном и јонском везом. Лабораторијска вежба V: Упоредивање својстава супстанци са јонском и ковалентном везом.				
5.	Хомогене и хетерогене смеше	Смеше: хомогене и хетерогене. Раствори - хомогене смеше. Растварање и растворљивост. Вода и ваздух-хомогене смеше у природи. Масени процентни састав смеша. Раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета. Демонстрацион и огледи: Састав и својства смеше, раствори и њихова својства, растворљивост, незасићени, засићени и презасићени раствори, раздвајање састојака смеше.	11	6	5	

		Лабораторијска вежба VI: Испитивање растворљивости супстанци. Лабораторијска вежба VII: Раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета.				
6.	Хемијске реакције и хемијске једначине	Хемијске реакције. Закон о одржању масе. Хемијске једначине. Демонстрацион и огледи: Мерење и упоређивање укупне масе супстанци пре и после хемијске реакције у отвореном и затвореном реакционом систему. Лабораторијска вежба VIII: Састављање једначина хемијских реакција.	8	4	4	
7.	Израчунавања у хемији	Релативна атомска и релативна молекулска маса. Количина супстанце и	12	6	6	

		мол. Моларна маса. Закон сталних односа маса. Масени процентни састав једињења. Израчунавања на основу једначине хемијске реакције. Лабораторијска вежба IX: Мерење масе супстанце и израчунавање количине супстанце и моларне масе.				
8.	Водоник и кисеоник и њихова једињења. Соли		12	7	5	
Укупно часова			72	40	32	

Програм рада допунске наставе

Циљ:

- Допунски рад се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави хемије не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско- тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад.

Задаци:

Задаци допунске наставе су:

- Усвојити знања из хемије,
- Индивидуализација наставе,

- Стимулисање ученика за рад,
- Развијање интересовања ученика према природним наукама, нарочито хемији,
- Оспособити ученика за самосталан рад.

Начин остваривања програма:

- Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја.

Основни циљ допунске наставе је – отклонити испољене недостатке у знању, умењу и вештини ученика.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
11.	Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	2
12.	Хемијска лабораторија	1
13.	Атоми и хемијски елементи	2
14.	Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења	3
15.	Хомогене и хетерогене смеше	3
16.	Хемијске реакције и хемијске једначине	3
17.	Израчунавање у хемији	2
18.	Водоник и кисеоник и њихова једињења, соли	2
Укупно часова:		18

Програм рада додатне наставе

Циљ:

Додатна настава обухвата проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе хемије и планиран је према предвиђеним наставним темама редовне наставе са 36 часова годишње.

Задаци:

Хемија и њен значај

-Развој хемије као науке, хемија у савременом животу,

-Мерења у хемији: мерење масе, запремине мензуром и пипетом

Основни хемијски појмови

-Методе раздвајања смеша, хроматографија као метода раздвајања

Хомогене смеше или раствори

-Раствори, својства раствора, растварање различитих супстанци у води, колиидни раствори

-Израчунавање масеног процентног садржаја у поступку разблаживања раствора

Хемијске реакције и израчунавања на основу хемијских једначина

-Основни типови хемијских реакција,

-Израчунавање на основу хемијских једначина, на основу односа количине, масе и броја честица учесника у хем.реакцији

-Израчунавање на основу релација количина супстанце, маса супстанце и бројност честица, експериментално одређивање Авогадровог броја

-Израчунавање на основу хемијских формула

Начин остваривања програма:

да се омогући ученицима седмог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Садржаји програма додатне наставе биће усклађени са потребама ученика и у зависности од наставног плана и програма одговарајућег предмета.

Часови додатне наставе биће организовани током наставне године, а у складу са Правилником о календару школских такмичења и смотри ученика.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	2

2.	Хемијска лабораторија	1
3.	Атоми и хемијски елементи	3
4.	Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења	3
5.	Хомогене и хетерогене смеше	1
6.	Хемијске реакције и хемијске једначине	3
7.	Израчунавање у хемији	2
8.	Водоник и кисеоник и њихова једињења, соли	3
Укупно часова:		18

Биологија 7. разред

Циљ:

стицање основних знања о животном простору, начину живота, основној грађи, разноврсности и значају биљног и животињског света, као и гљива, упознавање са физиолошким процесима људског организма.

Задаци:

суочавање са потребом класификовања живог света, са сличностима и разликама у грађи и начину живота, да схвате улогу инсеката у природи, упознају болести које преносе животиње, да схвате значај бриге о потомству птица и сисара, да схвате одговоран однос према животињама, ток развоја живота на Земљи, да разумеју еволуцију живог света, да схвате значај биљака за опстанак живота, да се упознају са органским системима човека и да развијају своју еколошку свест.

Начин остваривања програма:

Наставник треба да остварује:

- 1) теоријску наставу, практичну наставу и вежбе;
- 2) допунски и додатни рад, праксу и практичан рад када су одређени наставним планом и програмом
- 3) рад у секцијама;
- 4) друге факултативне облике образовно-васпитног рада са ученицима
- 5) припремање задатака, пружање стручне помоћи ученицима

6) припремање ученика за учествовање у планираним и верификованим такмичењима која се организују у оквиру школе, на нивоу Републикешироке могућности за примену различитих наставних метода и употребу расположивих наставних средстава и информационих технологија

Активности ученика:

Ученици треба да:

- 1.уоче потребу за класификовањем живог света због његове велике разноврсности
- 2.уочавају сличности и разлике у грађи и начину живота биљака, гљива и животиња
- 3.упознају основне појмове о природном систему животиња
- 4.упознају животни простор, начин живота, грађу, разноврсност и значај праживотиња
- 5.упознају животни простор, начин живота, спољашњу грађу и основе унутрашње грађе, разноврсност и значај сунђера, дупљара, црва, мекушаца, зглавкара и бодљокожаца
6. схвате улогу инсеката у природи
7. упознају болести које изазивају или преносе животиње, начин преношења и превенцију
8. упознају животни простор, начин живота, грађу, разноврсност и значај риба, водоземаца, гмизаваца, птица и сисара
9. схвате значај бриге о потомству птица и сисара
10. схвате значај одговорног односа према животињама
- 11.сазнају основне научне чињенице о току и развоју живота на Земљи и етапе Земљине историје
12. знају да живот на Земљи има историју са којом се могу упознати на основу фосилних остатака
13. разумеју еволуцију живог света и схвате њен значај у формирању савременог биолошког мишљења

Активности наставника:

Програмски садржај наставног предмета биологија односи се на научну дисциплину зоологија. Наставне теме логички су распоређене у пет тематских целина: Увод, Праживотиње, Царство животиња, Угро-женост и заштита животиња и увод у Еволуцију живог света. Приликом обраде акценат ће бити стављен на животни простор, начин живота, разноврсност и значај појединих група. Помоћу демонстративноилустративних метода и метода практичног рада ученици ће лакше савладати предвиђено градиво. Заинтересовани ученици моћи ће на часовима секције да кроз посете природњачком музеју и мини зоолошком врту у сарадњи са ветеринаром прошире своја знања и још више заволе предмет.

Глобални план рада

рб.	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обрад	остале типове часова

1.	Наслеђивање и еволуција	-прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте -разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине -поставља једноставне претпоставке	Упознавање са основним принципима и механизмима наслеђивања.	11	6	5
2.	Јединство грађе и функције као основа живота	-идентификује прилагођености живих бића на услове животне средине -једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и означи кључне детаље	Упознавање са грађом и особинама живих бића.	14	8	6
3.	Порекло и разноврсност живог света	-истражује особине живих бића, води рачуна о безбедности у току рада, групише жива бића по њиховим заједничким особинама, одабира видљиве особине важне за класификацију живих бића	Упознавање са биологијом и са поделом живог света	5	3	2
4.	Јединство грађе и функције као основа живота	-идентификује прилагођености живих бића на услове животне средине -једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и означи кључне детаље	Упознавање са грађом и особинама живих бића.	17	10	7
5.	Порекло и разноврсност живог света	-истражује особине живих бића, води рачуна о безбедности у току рада, групише жива бића по њиховим заједничким особинама, одабира видљиве особине важне за класификацију живих бића	Упознавање са биологијом и са поделом живог света	6	3	3
6.	Живот у екосистему	-доводи у везу спољашњу средину и губитак разноврсности живих бића -прави разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима -предлаже акције бриге о биљкама и животињама	Упознавање са односом између живих бића и неживе природе и	10	5	5

			условим а животне средине.			
7.	Човек и здравље	-идентификује елементе здравог начина живота -уме да процени сопствене животне навице и избегава ризична понашања	Упознав ање са значајем здраве хране и уредног начина живота за људско здравље.	9	4	5
укупно:				72	39	33

Програм рада допунске наставе

Циљ:

Циљ допунске наставе је да ученик, који то није у могућности на редовној настави, уз допунску помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм биологије за основну школу.

Задаци:

- Усвојити знања из биологије
- Индивидуализација наставе,
- Стимулисање ученика за рад,
- Развијање интересовања ученика према природним наукама, нарочито биологији
- Оспособити ученика за самосталан рад

Начиностваривањапрограма:

- 1 час недељно у току школске године, а према потреби ученика индивидуализираним обликом рада или у групама са ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета

рб.	наставне теме/области	бр.
-----	-----------------------	-----

наставне теме		часова по теми
1	Јединство грађе и функције као основа живота	1
2	Живот у екосистему	2
3	Наслеђивање и еволуција	3
4	Порекло и разноврсност живог света	1
5	Човек и здравље	2
Укупно часова:		9

Програм рада додатне наставе

Циљ:

-да ученици који показују посебно интересовање за предмет биологија развију научно и критичко мишљење , способност решавања проблема

-развијати радне вештине

-развијати позитиван став према биологији и природним наукама

-подстицање ученика на креативност

-развијање самопоуздања кроз извођење огледа, дискусију о резултатима и самостално доношење закључака

Задаци:

- да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Начин остваривања програма:

- да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

- Садржаји програма додатне наставе биће усклађени са потребама ученика и у зависности од наставног плана и програма одговарајућег предмета.

- Часови додатне наставе биће организовани током наставне године, а у складу са Правилником о календару школских такмичења и смотре ученика.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Јединство грађе и функције као основа живота	2
2	Живот у екосистему	2
3	Наслеђивање и еволуција	2
4	Порекло и разноврсност живог света	1
5	Човек и здравље	2
Укупно часова:		9

Физика 7. разред

Циљ:

Општи циљ наставе физике јесте да ученици упознају природне појаве и основне природне законе, да стекну основну научну писменост, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање. Остали циљеви и задаци: Развијање функционалне писмености, упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици, разумевање појава и процеса на основу физичких закона, развијање радозналости, способности рационалног расуђивања, развијање логичког и апстрактног мишљења, схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења, развијање способности за примену знања из физике, развијање радних навика и склоности ка изучавању наука о природи, развијање свести о сопственим знањима

Задаци:

Развијање функционалне писмености, упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици, разумевање појава и процеса на основу физичких закона, развијање радозналости, способности рационалног расуђивања, развијање логичког и апстрактног мишљења, схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења, развијање способности за примену знања из физике, развијање радних навика и склоности ка изучавању наука о природи, развијање свести о сопственим знањима.

Оперативни задаци

Ученик треба да:

- разликује физичке величине које су одређене само бројном вредношћу од оних које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (време, маса, температура, рад, брзина, убрзање, сила...)
- користи, на нивоу примене, основне законе механике – Њутнове законе
- стекне појам о гравитацији и разликује силу теже од тежине тела (безтежинско стање)
- упозна силу трења
- разуме да је рад силе једнак промени енергије и на нивоу примене користи
- трансформацију енергије у рад и обрнуто
- на нивоу примене користи законе одржања (маса, енергије)
- прави разлику између температуре и топлоте
- уме да рукује мерним инструментима користи јединице Међународног система (SI) за одговарајуће физичке величине.

Активности наставника:

-Једноставни експерименти

- Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

-Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике:

1. излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе
2. решавање квалитативних и квантитативних задатака
3. лабораторијске вежбе
4. коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, читање популарне литературе из историје физике и сл.)
5. систематско праћење рада сваког појединачног ученика.

Наставник планира домаће задатке у својој редовној припреми за час. При одабиру задатака, наставник тежину задатка прилагођава могућностима просечног ученика. О решењима домаћих задатака дискутује се на следећем часу, како би ученици добили повратну информацију о успешности свог самосталног рада.

-Праћење рада ученика

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе. Недопустиво је да наставник од ученика тражи само формално знање уместо да га подстиче на размишљање и логичко закључивање.

Глобални план рада

Ред.	Наслов теме	Исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	Стандарди	Број	Број часова за лаб.

број наставне теме				часова по теми	вежбе
1.	Сила и кретање	- разликује скаларне и векторске физичке величине; - користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички; - анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем; - примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења; - покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање; - демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења; - самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента; - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамичка кретања тела,...);	2.6.2. 2.6.1; 2.6.3 3.7.1; 3.7.2; 3.4.1; 3.2.1; 3.1.2;	25	3
2.	Кретање тела под дејством силе теже. Сила трења	- анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем; - самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни	2.6.2. 2.6.1; 2.6.3; 3.1.2 3.2.1 3.4.1;	12	2

		результате експеримента; -решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (трење)	3.7.1; 3.7.2;		
3.	Равнотежа тела	- покаже врсте н услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења; - наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу; - прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води; - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (равнотежа полуге, сила потиска,	2.6.1; 2.6.2. 2.6.3; 3.1.4; 3.1.2; 3.1.1; 3.4.1 3.7.1; 3.7.2;	11	1
4.	Механички рад, снага и енергија	- повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења; - разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом; - демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења; - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (закони одржања...);	2.5.1; 2.5.3; 2.6.1; 2.6.2; 2.6.3 2.6.1; 2.6.2; 2.6.3 3.7.2; 3.7.1;. 3.5.1;	15	2
5.	Топлотне појаве	-разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго;	3.7.2; 3.7.1; 3.5.2;	9	1

		- анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења; - наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.	3.4.3; 3.4.1; 2.6.3; 2.6.2; 2.6.1; 2.5.3; 2.5.4;		
			укупно:	72	9

Програм рада допунске наставе

Циљ:

Циљ допунске наставе је да ученик, који то није у могућности на редовној настави, уз додатну помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм физике у основној школи.

Задаци:

- Усвојити знања из физике
- Индивидуализација наставе,
- Стимулисање ученика за рад,
- Развијање интересовања ученика према природним наукама, нарочито физици
- Оспособити ученика за самосталан рад

Начин остваривања програма: 1 час недељно у току школске године, а према потреби ученика индивидуализираним обликом рада или у групама са ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета.

Редни број наставне теме	Наставне теме	Број часова по теми
1.	Сила и кретање	4
2.	Кретање тела под дејством силе теже. Сила трења	2

3.	Равнотежа тела	3
4.	Механички рад, снага и енергија	3
5.	Топлотне појаве	1
Укупно часова:		13

Програм рада додатне наставе

Циљ:

-да ученицима који показују посебан интерес за физику развију природно научно и критичко мишљење, те способност решавања проблема како рачунско математичких тако и практично теоријских

-развој критичког и логичког мишљења

-развијати практично радне вештине за свакодневни живот

-развијање позитивног става према физици и природним наукама

-подстицање ученика на креативност

-развијање самопоуздања кроз самостално извођење огледа, дискусију о резултатима огледа и самостално закључивање о узроцима опажених појава

Задаци:

-да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Начин остваривања програма:

-да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

-Садржаји програма додатне наставе биће усклађени са потребама ученика и у зависности од наставног плана и програма одговарајућег предмета.

-Часови додатне наставе биће организовани током наставне године, а у складу са Правилником о календару школских такмичења и смотри ученика.

Редни број наставне теме	Наставне теме	Број часова по теми
1.	Сила и кретање	4
2.	Кретање тела под дејством силе теже. Сила трења	2
3.	Равнотежа тела	3
4.	Механички рад, снага и енергија	3
5.	Топлотне појаве	1
Укупно часова:		13

Слободна наставна активност 7. разред – Чуvari природе

Фонд: 36 часова

Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање пожељног понашања у складу са принципима одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину, природу и биодиверзитет. Циљ се остварује кроз низ међупредметних корелација.

Задаци наставе предмета чувари природе су да ученици:

- примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине, -
- развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем, -
- знају да на основу стечених знања препознају и изаберу квалитетан и здрав стил живота, -
- примењују рационално коришћење природних ресурса, -
- препознају изворе загађивања и уочавају последице, -
- развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема,
- поседују иницијативу за активно учествовање, доношење закључака и одговорност према својим поступцима, -
- поседују потребу за личним ангажовањем у заштити и одрживости животне средине, природе и биодиверзитета,
- развијање способности сугерисања значаја заштите животне средине,
- развијање вештина предузимљивости

Тематски/ глобални план

Редни број	Наставна тема	Обрада	Вежбе	Укупно часова
1.	Одрживост, животна средина и утицај човека	2	1	3
2.	Одговоран однос према животној средини	2	7	9
3.	Одговоран однос према здрављу	2	6	8
4.	Одговоран однос према биљкама и животињама	1	4	5
5.	Одговоран однос према биодиверзитету	2	9	11
Укупно		9	27	36

Начин остваривања програма Наведени садржаји програма слободне наставне активности Чуvari природе, поред основног теоријског приступа, поседују и активан приступ који је усмерен ка практичној реализацији заштите животне средине ван учионице, акцијама и изради малих пројеката. Интересовања ученика се усмеравају у покушају да самостално организују активности и реализују пројекте чувара природе.

Наставна тема	Начини реализације	Активности	Корелација са предметима
1.Одрживост, животна средина и утицај човека -повезаност живог света -утицај човека на одрживост животне средине	фронтални, групни, ПП презентације, провера и примена знања, истраживачки рад	Ученици посматрају, бележе, анализирају, дискутују, закључују, прикупљају податке, обрађују их, сортирају, праве презентацију, изводе огледе, организују акцију наставнициорганизују, инфрмишу, усмеравају, прате, предлажу, процењују	биологија, географија, ликовна култура, информ. и техничко образовање, физичко и здравствено васпитање
2.Одговоран однос према одрживости животне средине -глобалне промене у животној средини и њихове последице -загађивање и заштита од загађивања -комунална хигијена -рециклажа	фронтални, групни, практичан рад, ПП презентације, демонстрација графиком или шемом, провера и примена знања, радионице, израда панона	-II-	-II-
3.Одговоран однос према здрављу -очување здравља -исхрана -здравствена култура -превентива против заразних болести	фронтални, групни, практичан рад, ПП презентације, демонстрација, провера и примена знања, стручна предавања и трибине	-II-	-II-
4.Одговоран однос према биљкама и животињама -права животиња -кућни љубимци -угроженост животиња и биљака -брига о животињама -брига о биљкама	Фронтални, групни, ПП презентације, анкете, радионице, посета институцијама	-II-	-II-
5.Одговоран однос према биодиверзитету -заштићене биљке и животиње Србије -посета резервату природе	фронтални, групни, практичан рад, ПП презентације, демонстрација, провера и примена знања,	-II-	-II-

-обележавање Дана планете и Светског дана заштите животне средине -значај Националних паркова -важност резервата природе у свету	израда паноа, посета заштићеним природним добрима		
--	---	--	--

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉЕВИ, ОБЛАСТИ И ИСХОДИ

ЦИЉ наставе физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује своје физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања и побољшања свог здравља и примене правилног и редовног вежбања у савременим условима живота.

ОБЛАСТИ, ТЕМЕ кроз које ћемо остварити исходе су, физичке способности, моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине, АТЛЕТИКА, СПОРТСКА ГИМНАСТИКА, ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГАРА, ОДБОЈКА, ПЛЕС И РИТМИКА, физичка и здравствена култура и здравствено васпитање.

ИСХОДИ за ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ, МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ, ФИЗИЧКЕ И ЗДРАВСТВЕНЕ КУЛТУРЕ : способан да примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби-вежбе обликовања, разноврсна природна и изведена кретања користи у спорту, рекреацији и различитим животним условима, упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст, примени достигнути ниво технике у спортој игри, разликује атлетске дисциплине, развија своје моторичке способности применом вежби из атлетике, обржава равнотежу у различитим облицима кретања, врши ротацију тела, схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој, примени у игри основне елементе технике обрађених спортова, учествује у унутар одељенском такмичењу, изведе кретање у различитом ритму, процени ниво сопствене дневне физичке активности, препозна могуће последице недовољног физичког вежбања, пронађе и користи различите изворе информација за упознавање разноврсних облика физичких и спортско-рекреативних активности, примени мере безбедности приликом вежбања и ван школе, решава конфликти на друштвено прихватљив начин, прихвати и победу и пораз, вредноје спортове без обзира на лична интресовања, примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора, чува животну средину током вежбања, повеже врсте вежби, игара и спортова са њиховим утицајем на здравље, правилно реагује након повреде, подстиче породицу на вежбање, примрњује и поштује правила игара у складу са етичким нормама, примени моторичке особине у ванредним ситуацијама, примењује здравствено хигијенске мере приликом вежбања.

КОРЕЛАЦИЈА СА НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА: биологија, музичка култура, ликовна култура, информатика, географија, математика.

ИСХОДИ представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у наведеним областима.

Уз ове ОБАВЕЗНЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ ОБЛИКЕ РАДА часове физичког и здравственог васпитања и обавезних спортских активности у плану и програму су и ОСТАЛИ ОБЛИЦИ РАДА (ванчасовне и ваншколске активности: -секције, школска и ваншколска такмичења, недеља школског спорта, активности у природи (излети, летовања, зимовања, кросеви), недеља школског спорта, спортски дан, корективно педагошки рад.

Активности ученика: редовно долажење на наставу, активно учешће на часу, помоћ и асистенција друговима и наставнику, помоћ при организацији такмичења и др.

Активности наставника: припрема и прилагођавање програмског садржаја условима рада, извођење наставе, упућивање ученика на самосталан рад, корективно педагошки рад, организовање

рб.	настав не теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	рој асова по теми	бр. часова за	
					обрад	стале типове часова
.	АТЛЕ ТИКА	самостално одради комплекс вежби обликовања, додатне вежбе истезања. користи основне појмове стручне терминологије, изведе задате елементе технике трчања и скокова, повеже значај одређених вежби и развоја своји физичких способности.	1 .1.3. 1 .1.5. 1 .1.7. 1 .1.8. 1 .2.1.	5	2 1	1 4
.	ОДБО ЈКА	самостално и зводи основне техничке елементе и примени их у игри, схвати значај сарадње играча у тиму, примени основна правила у игри.	1 .1.1. 1 .2.1.	5	2 1	1 4
.	ГИМН АСТИКА	зна називе вежби које изводи, повеже неколико вежби у мањи састав, схвати значај гимнастике за правилно држање тела, јачање мишићне мускулатуре и еластичности зглобова за здравље и добар положај и рад унутрашњих органа.	2 .1.10. 2 .1.9. 2 .1.11. 2 .1.17.	5	2 1	1 4
.	РИТМ .ГИМ	Уоги лепоту и грациозност покрета уз музику, научене елементе повеже у крају целину.	2 .1.18	6		4

·	ИНИЦ ИЈАЛНА МЕРЕЊА			6		6
·	КОШ АРКА	Игра кошарку примењујући сложеније елемене технике,испуњава тактичке задатке,зна колективну и групну тактику у нападу и одбрани	2 .1.1.	7		5
·	РУКО МЕТ	Игра рукомет примењујући сложеније елемене технике,испуњава тактичке задатке,зна колективну и групну тактику у нападу и одбрани	1 .1.1	7		5
·	ФУДБ АЛ		2 .1.1. 2 .1.2.	7		6
·	ЗДРА ВСТВЕНО ВАСПИТАЊ Е	Реализује се кроз све наставне области и теме уз практичан рад				
укупно:				08	1 0	8 6

Назив секције		КОШАРКА	
Презиме и име наставника			
р.бр.	Теме које ће бити реализоване		Број часова за тему
1.	Елементи, техника		10

2.	Тактичке варијанте	10
3.	Правила игре и суђења	6
4.	Школска и ваншколска такмичења	10
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ВАННАСТАВНЕ ШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ - план рада секција

Назив секције		ОДБОЈКА
Презиме и име наставника		
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Елементи, техника	10
2.	Тактичке варијанте	10
3.	Правила игре и суђења	6
4.	Школска и ваншколска такмичења	10
5.		
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

Назив секције		РУКОМЕТ
Презиме и име наставника		
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Елементи, техника	10
2.	Тактичке варијанте	10
3.	Правила игре и суђења	6
4.	Школска и ваншколска такмичења	10
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

НЕДЕЉА ШКОЛСКОГ СПОРТА

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика; девојчице између 2 и 4 ватре; дечаци фудбал.

АКТИВНОСТИ У ПРИРОДИ (кросеви, зимовања, летовања)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (трчање 500 метара у дворишту школе);
- зимовање – организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање итд.)

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у

- међуодељенски турнири у фудбалу, одбојци, рукомету и игри “Између 4 ватре”

Ученици учествују на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом.

2. Обавезни изборни наставни предмети са начинима и поступцима за њихово остваривање

Православни катихизис

Седми разред

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православно поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринираној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и на делатном плану, уз настојање да се доктриниране поставке спроведу у свим сегментима живота (однос са Богом, са светом, са другим људима и са собом).

Циљ програма православног катихизиса у **седмом** разреду је да се код ученика изгради свест да је носилац постојања природе личност; да је личност израз слободе са другом личношћу; да науче да личност у Богу претходи природи у онтолошком смислу; да запазе да се код створених бића, тј. код људи слобода може изразити и као негација, што није случај у Богу; да запазе да је слобода Божија онтолошка, тј. да се изражава само као љубав према другој личности

- да запазе разлику између иконографског приказивања Свете Тројице у православној и римокатоличкој традицији

Задаци православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као другој и другачијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници);
- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве;
- изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва (при чему се остварује комплементарност са другим наукама);
- помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (са људима различитих култура, религија и погледа на свет, са друштвом, са природом) и са Богом;
- изгради уверење да свет и све што је у њему створени су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Начин остваривања програма: Од 11./12. до 14./15. године дете је на почетку адолесцентског периода, који доноси убрзане психичке промене и целовито реструктурирање личности. Интелектуални развој је у знаку појаве формалних операција и развоја способности менталне комбинаторике, хипотетичко-дедуктивног и експерименталног мишљења, а изражена је и диференцијација способности (вербалних, нумеричких, практичних, уметничких и сл.). Ученици старијих разреда основне школе одликују се и већом ширином интересовања, код њих се формирају и индивидуални стилови интелектуалне делатности и мишљења. Међутим, у овој етапи развоја спознајна интересовања, која су била доминантна у позном детињству, одлазе у други план: дете се све више окреће властитој личности и односима са социјалном средином. У овом узрасту трага се за смислом живота, развија рефлексивност, склоност ка критичком преиспитивању вредности, а нема предмета који у толикој мери задовољава потребе за откривањем смисла живота као православно катихизис. Представа о себи у овом узрасту по правилу је повезана са представом о „нама“, тј. о типичном вршњаку свога пола, мада никада не долази до потпуне идентификације – задржава се потреба за аутентичношћу и оригиналношћу. Почетак адолесцентског доба доноси и побољшање комуникативности, друштвености, развој моралне свести. Много се полаже на пријатељство, које у овом добу представља најзначајнији емоционалног везивања и интерперсоналних односа. Па ипак, изграђивање осећаја за заједницу није лишено одређених тешкоћа: наиме, премда ученици старијих разреда основне школе лако успостављају контакте, њихова комуникативност често је егосцентрична по свом карактеру, а жеља за експонирањем и самореализацијом снажнија од

интересовања за саговорника. Ово је и доба убрзаног развоја моралне свести, које се карактерише преласком од конвенционалног (оријентација према спољашњим нормама понашања), ка аутономном моралу заснованом на унутарњем систему начела. Изузетно је битно имати на уму чињеницу да, иако су веома осетљиви на морална питања, адолесценти показују отпор према директним моралним поукама: они имају потребу да чују мишљење одраслих о томе како ваља поступити у извесној ситуацији, које су моралне димензије овог или оног чина, али одбацују ауторитарно наметање мишљења, «доцирање». Овом узрасту, даље, својствен је и буран естетички развој, раст нивоа укуса и уметничких преференција, у чијем изграђивању важан удео може да има и наслеђеправославне духовности, уколико се у настави катихизиса овоме поклониодговарајућа пажња. У развоју вере присутна је велика интелектуална конфузностпри преласку са раније религиозне фантазије, на много реалистичнију теологију. Постоји неопходна потреба да се, с једне стране, у раније типично детиње представе о Богу као чудотворцу, унесу и нека дубља и одуховљенија значења, да се уочи веза између Бога и тварног света, Бога и човека овде и сада, и с друге, да се Господ ИсусХристос не доживљава само као историјска личност, него да се успостави активни лични однос са Њим. У погледу односа према Цркви, значајно је да су ученици овог узраста способни да разумеју значење обреда, да све више осећају потребу за активним укључивањем у црквени живот и идентификацијом са неколико пријатеља који су чланови Цркве или са неким одраслим човеком (епископом, свештеником, монахом) који им је идеал у оквиру Цркве. Они боље разумеју и значај Светих Тајни у односу на потребе нашег свакодневног живота, њихове личне молитве постају дубље и аутентичније и не везују се искључиво за своје, него и за потребе других људи.

Активности ученика: - уочавање, описивање, истраживање, посматрање, вођење разговора, игре улога, пантомима, вербални исказ, игре покретима

Активности наставника: - планирање, припремање, излагање, показивање, објашњавање, указивање, подстицање, усмеравање, праћење

Р. бр. наставне теме	наставне теме/ области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Увод	- моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 7. разреда основне школе; - моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. - бити мотивисан да похађа часове Православног катихизиса. - моћи да уочи да су знање и учење важни у његовом животу; - моћи да кроз очигледне примере и експерименте закључи да постоје различити начини сазнавања - моћи да кроз примере из личног искуства уочи да једино онај кога заволимо за нас постаје личност - непоновљиво и бескрајно важно биће;	1	1	-
2.	Богопо знање	- моћи да повезује личносно познање са нашим познањем Бога; - моћи да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну заједницу три личности; - моћи да вреднује своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима; - бити подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима	5	4	1

3.	Јединство Цркве Христове	• моћи да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју; • бити подстакнут да своје проблеме и несугласице са другима решава кроз разговор и заједништво; • знати да је Символ вере установљен на Васељенским саборима; • умети да интерпретира Символ вере; • знати да се Символ вере изговара на Крштењу и Литургији; • моћи да уочи да појам Богочовека описује Христа као истинитог Бога и истинитог Човека; • моћи да увиди да Црква Светим Тајнама повезује човека са Богом у најважнијим моментима његовог живота (рођење и духовно рођење – Крштење, венчање и Брак, Црквена брига за болесне у јелеосвећењу...) • моћи да увиди да је Литургија извор и циљ свих Тајни Цркве; • знати да је Причешће врхунац светотајинског живота	7	4	3
4.	Светотајински живот Цркве	• моћи да препозна Крштење и Миропомазање као Тајне уласка у Цркву; • бити подстакнут да на покајањегледа као на промену начина живота; • моћи да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу; • моћи да разликује и именује службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон и народ); • моћи да препозна своју службу у Цркви; • моћи да у молитвословљима уочи важност природних елемената (воде, грозђа, жита, светлости...) • бити подстакнут на учествовање у светотајинском животу Цркве; • моћи да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности просветитеља равноапостолних Кирила и Методија; • моћи да објасни просветитељску улогу и значај Светога Саве за српски народ; • бити подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина;	12	8	4
5.	Српска Црква кроз векове	• моћи да препозна неговање српских православних обичаја као начин преношења искуства вере и прослављања Бога и светитеља • моћи да препозна евхаристијску симболику у елементима Крсне Славе; • бити подстакнут да прослављање Крсне славе везује за Литургију • бити подстакнут да доживи, вреднује и негује богатство и лепоту српске културне баштине.	11	7	4

		моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса у 7. разреду			
--	--	---	--	--	--

Грађанско васпитање за 7.разред

Циљ: Општи циљ предмета је оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе и локалне заједнице, проширивањем знања о демократији, њеним принципима и вредностима кроз практично деловање.

Задаци:

- разумевање значења кључних појмова који се односе на грађанина, државу и власт
- разумевање функционисања нивоа и органа власти и мера власти
- упознавање са карактеристикама одговорног и активног грађанина
- разумевање места и улоге детета као грађанина у друштву
- разумевање волонтерског покрета и значаја волонтерских акција
- ангажовање у различитим иницијативама и акцијама;
- разумевање неопходности постојања власти
- упознавање са институцијом Бачког парламента.

Начин остваривања: Програмске садржаје би требало реализовати тако да се ученицима омогуће: слобода изражавања мишљења и ставова; унапређење вештина комуникације у различитим социјалним ситуацијама; развијање способности критичког мишљења, аргументовања и залагања за сопствене ставове; повезивање властитог искуства са потребама друштва и активно ангажовање. У седмом разреду је фокус на појмове који се односе на друштво као што су политика, држава, власт и грађанин.

Активности наставника: Најпогодније технике за постизање интерактивности у процесу учења су: "мозгалица" или "мождана олуја", различити облици групне дискусије, симулација, играње улога, аргументовање, дебата, анализа случаја, поређење и покретање иницијативе. Простор у којем се изводи настава, учионица опште намене, треба да пружа могућност за седење у круг и рад у одвојеним мањим групама (од 4 до 6 ученика). За реализацију предмета потребан је приручник за наставнике, а од потрошних материјала: фломастери, бојице, селотејп, лепак, маказе, листови А4 формата бели и у боји

Активности ученика: Реализација програма се заснива на коришћењу интерактивних и истраживачких метода рада што подразумева кооперативни рад наставник-ученици, кооперативни рад у малим групама ученика, тимски рад, самостално прикупљање различитих информација. Програмом је предвиђено да ученици организују и реализују волонтерску активност али и да покрену иницијативе за Бачки парламент.

Р. бр. наставне теме	наставне теме/ области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Увод	Упозна правила и захтеве тимског рада	2		2
2.	Грађанин	Уочи проблем и прикупи податке из улоге детета као грађанина у друштву	19		19
3.	Држава и власт	Разуме појмове државе и неопходности постојања ограничене и неограничене власти	7		7

4.	Ђачки парлам ент	Покрене иницијативу за ђачки парламент	5		5
5.	Завршн и део	Формира речник кључних појмова и евалуира програм ГВ	3		3
Укупно:			36		36

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК- 7. разред

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће дијалоге (до 15 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће текстове (до 200 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализма, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: Пише реченице и краће текстове (до 100 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у седмом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Активности ученика:Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панoa, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника:Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи децју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	исходи	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Le monde bouge	– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи јед- ноставнија језичка средства;	16	10	6
2.	Les uns et les autres	– опише радње, способности и умећа користећи неколико веза-них исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;	16	11	5
3.	Le monde communique	– изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једно-ставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и	14	13	1

		места у простору и правац кретања и одговори на њих;			
4.	Vive la culture	– изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и ре-агује на њих; изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;	26	13	13
укупно:			72	47	25

Руски језик

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма:

Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће дијалоге (до 15 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом.

Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће текстове (до 200 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализма, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика.

Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом.

Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: Пише реченице и краће текстове (до 100 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним.

Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције.

Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у седмом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дељу књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

рб. наставне теме	наставне теме/области	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Кумиры молодёжи		15	5	10
2.	Счастливого пути		15	7	8
3.	Летняя школа в России		16	5	11
4.	Мы умеем веселиться		13	5	8
5.	В Сибири		13	4	9
укупно:			72	26	46

Програм рада допунске наставе

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад .

Задаци :Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.Разумевање писаног текста:Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.Усмено изражавање:Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом.Писано изражавање:Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода.Медијација:У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчијим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације:Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; Вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Я, моя семья и мои друзья	12
2.	Русский культурный и школьный обмен	12
3.	СМИ и молодёжь	12
укупно:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ:За додатни рад опредељују се ученици изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из

свих или само појединих програмско- тематских подручја редовне наставе. Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умећа и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење извора сазнања. Под руководством наставника ученици самостално служе другом лексичком и граматичком грађом, те припремају и излажу своја знања, умећа, радове пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника.

Задаци:Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. - Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације).Разумевање писаног текста:Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе.Усмено изражавање:Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе.Писано изражавање:Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода.

Начин остваривања програма: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умећа и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења).

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Имена прилагателные, имена существительные	6
2.	Где я живу, рассказы	6
3.	Глаголы движения в русском языке	6
4.	Имена числительные	6
5.	Местоимения, Москва-Белград	6
6.	Чтение и перевод, повторяем грамматику	6
укупно:		36

Немачки језик - 7.разред

Циљ: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода

учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме дијалоге (до 10 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама, садржајима и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа; Разуме општи садржај и издвоји кључне информације из прилагођених текстова после 2-3 слушања; Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме текстове (до 150 речи), који садрже претежно познате језичке елементе, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика; Разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипови, ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, специјализовани часописи, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом. Проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби) и из краћих књижевних форми (приповетке, поезија, драмски текстови) примерених узрасту и интересовању ученика; Може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; Поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о лицима, догађајима и активностима у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); Препричава, упоређује и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме, садржаје и комуникативне функције предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); У неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове у складу са предвиђеним комуникативним функцијама, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре). Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: Пише реченице и краће текстове (до 70 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем; Издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао; Користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, и сл.). Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Ученик треба да: У стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним

наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику); Учествоје у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд). Да одговори на директна питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик треба да: Усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи; Писмено преноси једноставне поруке и објашњења. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика. Ученик треба да: Препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом. Поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; Користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости); Разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима; Уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страног језика који учи; разуме значај употребе интернационализама; Примењује компензационе стратегије; Оперативни задаци по језичким вештинама се постепено проширују и усложњавају. Истовремено се континуирано примењују и оперативни задаци из претходних разреда.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у шестом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, одговарајући часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; у шестом разреду наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панова, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено

изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р бр. наставне теме	НАСТАВ НЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Исходи	Бр ој часова по теми	Број часова за	
				обрад у	оста ле типове часова
1	Meine Erlebnisse	Ученик ће бити у стању да: -разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; -поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи јед- ноставнија језичка средства; -размени једноставније информације личне природе; -у неколико везаних исказа саопшти	36	13	23

		информације о себи и дру- гима; –разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и зби- вања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; –разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности ко- ристећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; –разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи			
--	--	---	--	--	--

		мање сложена језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико веза-них исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и			
--	--	--	--	--	--

		способностима у про- шлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл ;			
2	Meine Welt	– разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећа- ња, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, пред- виђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једно- ставнијим језичким средствима;	36	16	20

		–разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; –затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају пред- мета, бића и места у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; –разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забра- не, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; –размени једноставније информације које се односе на дозво- ле, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; –разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; –формулише питања и једноставније исказе који се односе на			
--	--	--	--	--	--

		поседовање и припадање; –разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; –изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; –разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење			
Укупно:			72	29	43

Програм рада допунске наставе

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога - у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад (на пример: група ученика с недовољним знањем одређених садржаја или граматике, група ученика који нису савладали неки од предвиђених облика усменог и писменог изражавања итд.).

Задаци: Разумевање говора: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Усмено

изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчијим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулисању ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе. Током даље редовне наставе такве ученике не треба испуштати из вида, односно - диференцирањем редовне наставе - омогућити ученицима да градиво савладају на редовним часовима. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; Вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Број часова по теми
1.	Meine Erlebnisse	18
2.	Meine Welt	18
Укупно часова:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ: За додатни рад опредељују се ученици од V до VIII разреда изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ у V, VI, VII разреду. Такве ученике уочавају, прате и подстичу наставници разредне наставе и педагошко-

психолошка служба школе све до V разреда када се први пут организује додатни рад (који се изводи све до завршног разреда). Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умећа и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умећа и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама (једно од тих прилика је и такмичење из страног језика у осмом разреду). Ученике који се посебно истичу у додатном раду треба посебно стимулисати. Ученици се за самостално опредељују за додатни рад из наставе страног језика (могу бити мотивисани, али никако присиљавани на то). Приликом опредељивања ученика за додатни рад, треба објективно проценити мотиве који су на њихову одлуку утицали (у обзир долазе само стварно надарени ученици, оцене из српског језика, жеље ученика, родитеља не представљају пресудан фактор, јер не мора да буде у сваком одељењу даровитих ученика. Ученик остаје укључен у додатни рад онолико времена (година) колико жели. Посебно треба водити рачуна о томе да се даровити ученици не оптерећују изнад њихових стварних могућности и жеља.

Задачи: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. - Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика, нарочито када је у питању додатни рад.

Начин остваривања програма: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године пожељно је да се интересовање даровитих ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др). Уочавање потенцијално даровитих ученика у настави страних језика остварује се непосредним праћењем од стране наставника разредне и предметне наставе, анализом радова ученика и остварених резултата на контролним и писменим вежбама, интервјуисањем ученика и родитеља и применом одређених инструмената од стране школског психолога или педагога. На основу добијених резултата праћења и испитивања, интересовања и жеља даровитих ученика и напред наведених оријентационих садржаја, наставник заједно са ученицима утврђује (конкретизује) програм додатног рада у групама или са појединим даровитим ученицима. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. Пре свега, оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, нарочито онај који омогућавају развој креативности и мотивацију ученика. Током додатног рада

наставник се поставља као сарадник који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења и закључака. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, у извесној мери непосреднији и ближи него у редовној настави. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умећа и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења). Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Број часова по теми
1.	Meine Erlebnisse	18
2.	Meine Welt	18
Укупно часова:		36

Секција

Циљ секције: За секцију опредељују се ученици од V до VIII разреда посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања. То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ у V, VI, VII разреду. Такве ученике уочавају, прате и подстичу наставници. Секција непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се кроз секцију припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умећа и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама.

Ученици се за самостално опредељују секцију из наставе страног језика.

Задаци:Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције. - Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације).**Разумевање писаног текста:** Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и

комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције. **Усмено изражавање:** Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом секције. **Писано изражавање:** Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући правила писаног кода. **Интеракција:** Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући социокултурне норме интеракције.

Предвиђени начини реализације секције: Секција се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика рада одржи да се интересовање ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др). Улога наставника у секцији је специфична. Реализујући програм секције наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. Пре свега, оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, нарочито онај који омогућавају развој креативности и мотивацију ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже радпојединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења и закључака. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, у извесној мери непосреднији и ближи него у редовној настави. **Иновације:** Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад, израда панона, плаката.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи децју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Назив секције		Die offene Bühne / Otvorena pozornica
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Meine Vorstellung	6
2.	Deutsch im Theater	6
3.	Deutsche Literatur	6
4.	Wir machen mit	6
5.	Wenn ich....wäre	6
6.	Wir schreiben und stellen dar	6
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ОБАВЕЗНА ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ

План рада ових активности је саставни је део физичке активности ученика и доприносе остваривању постављеног циља и исхода *физичког и здравственог васпитања*. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда у трајању од 1,5 час недељно.

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ КОЈЕ ЈЕ ПРИПРЕМИО ЗАВОД
ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

СЕДМИ РАЗРЕД

МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.

Разред Седми или осми

Годишњи фонд часова 36 или 34

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
	По завршетку програма ученик ће бити у стању да:	
	– образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора;	ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК
	– формулише истраживачки задатак;	Еколошки отисак. Биокапацитет.
Компетенција за целоживотно учење	– планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља;	Еколошки дуг. Одрживи развој
Комуникација	– прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора;	Еколошко право.
Рад са подацима и информацијама		УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ
Дигитална компетенција	– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;	Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад.
Решавање проблема		Депонија.
Сарадња		РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА
Одговорно учешће у демократском друштву	– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;	
Одговоран однос према здрављу		Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика.
Одговоран однос према околини	– вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада;	
Естетичка компетенција	– учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју;	Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина.
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу;	ЗР правила.
	– одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу;	ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ
		Извори енергије.

- користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије.
- сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; Предности и недостаци обновљивих извора енергије.
- критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Сврха програма слободне наставне активности Моја животна средина је да се ученици оспособе за мултидисциплинарно изучавање проблема из домена очувања животне средине и одрживог развоја, остваривање својих идеја кроз различите пројекте и даљи професионални развој.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Моја животна средина.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У програму су предложене четири теме: Еколошки отисак и опстанак, Управљање отпадом, Рециклажа, ремедијација и поновна употреба добара и сировина и Обновљиви извори енергије.

Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Препоручује се употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржава и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Поред материјала (филмови, слике, приче, новински текстови...), то могу бити гостовања особа или посета установама. Избор подстицаја треба да одговара теми, узрасту ученика и њиховим интересовањима.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге, да развијају осећај компетентности у раду са подацима. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет као брз и лако доступан извор информација, треба их охрабривати да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије и разговор са људима.

Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује.

Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице у којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексивна исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/проблем.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК

У активностима за достизање исхода акценат треба да буде на истраживању појмова биокапацитет и еколошки дефицит на интернету и у литератури. Ученици ће стећи сазнања о томе шта се подразумева под еколошким дугом и зашто се обележава међународни еколошки значајан датум Дан еколошког дефицита. На тај начин упутиће се у потешкоће које прате човечанство (како производити храну и како се снабдевати енергијом). Даље учење може да се настави кроз друштвену игру, у групама, тако да таблу за игру и правила осмишљавају сами. Таблу могу да праве користећи једно од „Р-правила” (нпр. поновна употреба одбачених материјала), као што се може видети у кратком филму: <https://www.dailymotion.com/video/x2z91xz>. Игра треба да буде у вези са темом (победник је онај који не прекорачи еколошки дуг; игра може да има и картице са питањима у вези са еколошким отиском; више фигурица на табли може да доведе до потешкоћа за играча, како би се приказао проблем пренасељености итд.), а циљ је да ученици савладају основне појмове о еколошком дефициту и да схвате проблеме који настају услед еколошког дуга.

Додатне информације се могу добити на:

<https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=307170>

<https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=346896>

<https://balkangreenenergynews.com/rs/dan-ekoloskog-duga-2020-je-u-avgustu-skoro-ceo-balkan-vec-probio-limit/>

<https://www.nationalgeographic.rs/vesti/12219-sta-je-dan-ekoloskog-duga-i-zasto-dolazi-sve-ranije.html>

<https://www.overshootday.org/>

Потребно је најпре обрадити појам еколошког отиска и његову сврху (које информације и увиде пружа појединцу, породици и друштву). Потом ученици рачунају еколошки отисак на онлајн наменском калкулатору: <https://www.footprintcalculator.org/>. У паровима праве табеле у које ће уносити податке за сопствени еколошки отисак, али и еколошки отисак замишљених личности, које ће разврставати по унапред осмишљеним критеријумима. Веома је значајно да критеријум осмисле, односно одаберу самостално, тј. у договору са својим паром. На пример, ако је критеријум превоз до посла, могу упоређивати еколошке отиске особа које користе сопствени аутомобил, градски превоз или бицикл, или, уколико је критеријум исхрана, да упоређују особе са здравим навикама у исхрани, са особама које се хране у ресторанима брзе хране, вегетаријанцима итд. Податке до којих су дошли представљају одељењу табеларно и уз помоћ графика и сви заједно изводе закључке, али и предлоге како да се смањи еколошки отисак.

Додатне информације се могу добити на:

https://www.footprintnetwork.org/?__hstc=207509324.f808b906e9fb58f7b3586309ec391ca5.1616951460185.1616951460185.1616951460185.1

<https://data.footprintnetwork.org/#/>

<https://csienvisci.files.wordpress.com/2012/09/lab-1-ecological-footprint-activity.pdf>
<https://www.homeworkmarket.com/questions/lab-10-11-12-13>

Достизање исхода може да се оствари у радионичарском раду за смањење еколошког отиска. Ученици у групама проналазе ликовне приказе еколошког отиска (пример: <https://i.pinimg.com/564x/45/9d/d5/459dd5aa24b7c7136670b97564771b1f.jpg>), а онда и сами треба да осмисле и реализују своју идеју како да тај еколошки отисак смање (кроз корекцију сопствене исхране или избегавањем супстанци које изазивају болести зависности). Свој рад могу да насликају и направе у виду панорама или да направе онлајн инфографик, попут:

https://www.canva.com/design/DAEXi7I_bXk/oIvzsCio7wy_uJTxKIq9jw/view?utm_content=DAEXi7I_bXk

Право на животну средину припада основним људским правима, па тако је и основно право детета. Ђаци могу да погледају снимак где добијају основна сазнања о еколошком праву: <https://rtsplaneta.rs/video/show/1426836/>. Ту ће сазнати који су циљеви одрживог развоја које су прописале Уједињене нације. Наставници могу да користе и приручник Зелени пакет (GreenPack_SB_Dec2012). Ученици треба да формирају парове и сваки пар треба да се определи за један од циљева и да истраже приче из живота или медија које су у вези са њим. Потом ће представити ту причу целом одељењу и тада се организује дебата: једна половина одељења заступа став да су ту прекршена људска права, а друга заступа став да нису и аргументују своје ставове. Групе могу да упореде развијеност циљева одрживог развоја једне високо развијене државе и ниско развијене државе, висок и низак животни стандард и дођу до сазнања који од циљева се најспорије развија у тим земљама.

Додатне информације се могу добити на:

<https://www.unicef.org/serbia/publikacije/mapiranje-globalnih-ciljeva-odr%C5%BEivog-razvoja-i-konvencije-o-pravima-deteta>

<https://www.unicef.org/serbia/media/12731/file/mapiranje.pdf>

УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

Ученици се баве темом решавања проблема отпада (депоније, мелиоризација земљишта, спаљивање отпада и рециклажа). Све групе добијају потребан материјал, истражују литературу и претражују интернет. За остваривање исхода у реализацији ове теме потребно је обрадити класификацију отпада према: врсти материјала од којег је направљен (лим, пластика, стакло, органски...), према изворима настајања (кућни, индустријски, медицински...) или према критеријуму који ученици сами одреде, претходно информишући се о томе какве врсте отпада могу бити. Своје резултате представљају табеларно. Такође, потребно је да истраживањем сазнају шта се подразумева под појмом „управљање отпадом” и да представе нека решења како се отпадом управља у другим државама.

Ученици ће стечена знања о управљању отпадом (посебну пажњу обратити на комунални отпад), најпре применити у свом домаћинству уз подршку чланова своје породице, а касније реализовати у школском простору. Своја искуства ученици ће поделити са млађим

ученицима школе, породицом и локалном заједницом, тако што ће направити пано са илустрованим ситуацијама (или фотографијама које су сами направили) како се правилно поступа са отпадом.

У оквиру ове теме ученици могу да истраже које институције у локалној заједници су надлежне за решавања проблема отпада, да остваре сарадњу са тим институцијама, тако што ће направити интервјуе са представницима тих институција и на тај начин направити подкасте на Јутјубу или чланке за школски часопис.

У оквиру ове теме задатак ученика је да у својој школи промовишу значај класификовања отпада (органски, папир, пластика) и осмисле кампању промовисања правилног поступања са отпадом у својој школи. То могу урадити тако што ће у групама осмислити назив кампање, лого и паролу и то пропатити ликовним презентацијама, видео клиповима, презентацијама, стрипом. Надаље ће описивати циљ и реализацију своје кампање. Заједно са другим групама анализирају колико је њихова кампања реална и колико може бити успешна. Дискутују о могућим потешкоћама да се кампања спроведе, као и о могућим позитивним ефектима које она може да произведе. У разговору са својим другарима кориговаће слабе стране своје кампање, те проналазити нове начине како да она буде што успешнија, односно масовнија.

РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА

За остваривање исхода и у реализацији ове теме потребно је представити све могућности смањења отпада (тзв. Р-правила на енглеском говорном подручју). Ученици се деле у групе и свака има другачији задатак: једна да рециклира, друга да врши ремедијацију, а трећа да осмисли идеју како да поново употреби отпад за неку другу сврху (практичан рад је пожељан). Све групе добијају исти материјал (папир, пластику, органски отпад итд.), односно исти отпад, али ће претраживањем интернета и литературе налазити начине како да га третирају у складу са активностима своје групе. Кроз рад, одговориће на бројна питања: На који начин можемо добити папир? Како на животну средину утиче бацање штампаног папира на депонију? Како настају уља која се користе у исхрани? Како употреба истог јестивог уља више пута у припремању хране утиче на здравље људи? Да ли се употребљено уље у домаћинству и ресторану може још једном користити и у које сврхе? Како добијамо текстил? Како на животну средину утиче производња памука? Шта су банке одеће? Како рециклажа текстила утиче на животну средину? Како настаје пластика? Како производња пластике утиче на животну средину? Зашто пластичне кесе мењамо биоразградивим? Где можемо употребити рециклирану пластику? Шта је ремедијација? Који су добри примери праксе ремедијације? Које су предности а који су недостаци поновне употребе добара и сировина?

Ученици у групама могу да направе пано, стрип или филм (<https://www.youtube.com/watch?v=BXHPNgww5Q8>) о „животу једне конзерве”. Шта се дешава ако конзерва заврши на депонији или водотоку или у рециклажном центру. Да би урадили овај рад потребно је да истражују шта се дешава са одбаченим конзервама, али и да разумеју зашто је неопходно рециклирање конзерви и других материјала. Такође, могу да праве паное на теме: колико дуго одређени пластични производи остају у природи (<https://www.wwf.org.au/Images/UserUploadedImages/408/img-lifecycle-of-plastics-infographic-1000px.jpg>) или да упоређују колико се воде и енергије утроши на израду новог папира и на његову рециклажу.

ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

За достизање исхода треба искористити већ стечена знања ученика о обновљивим и необновљивим изворима енергије, али и знања из географије и вештине стечене на тежици и

технологији за радионичарски рад о изворима енергије. Ученици у групама раде на неким картама означавају места у Србији и другим државама у којима се користе обновљиви извори енергије (за означавање се могу користити и 3Д модели; ручно израђене ветрењаче и соларни панели, на пример). Свака група добија задатак да ради на другој држави и потом презентују своје радове и упоређују колико која држава користи обновљиве, а колико необновљиве изворе енергије.

Ученици могу да учествују у дебати на тему колико су обновљиви извори енергије добри и лоши по животну средину. Како би што успешније учествовали у дискусији, треба претходно да се припреме и да на интернету и литератури пронађу о каквом се извору енергије ради, које су његове добре и лоше стране и у којој мери је развијена технологија која такве изворе користи. Правила којих треба да се придржавају у дебати је да користите аргументе, а не мишљење, да буду парламентарни и саслушају аргумент противника на који онда могу да дају контрааргумент.

Треба обрадити појам енергетске ефикасности и зашто је она значајна, а може се радионичарски урадити заједно са начинима штедње енергије тако да ђаци цртежима или фотографијама своје околине упоређивати одрживу и неодрживу потрошњу енергије. На једном онлајн зиду ће бити примери одрживог коришћења (штедљива сијалица, искључен ТВ док ради компјутер итд.), а на другом контрапримери (обичне сијалице, укључени разни апарати истовремено).

Такође, ђаци могу правити промотивне постере за активност коју организује WWF „Сат за нашу планету” (https://www.wwfadria.org/sr/ukljuci_se/sat_zn_nasu_planetu/), као и да осмишљавају активности (старе дечје игре које су се играле пре појаве интернета, свирање гитаре и сл) које се тад могу уприличити.

Ђаци у групама истражују енергетски ефикасне грађевине у свету, дају своје идеје и у корелацији са предметом „техника и технологија” праве макете таквих грађевина. Макете могу бити и динамичне, попут фонтане која никад не пресушује:

https://www.youtube.com/watch?v=K49QOM_B8dA

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиди последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин

пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

УМЕТНОСТ

Циљ учења слободне наставне активности Уметност је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред Седми или осми

Годишњи фонд часова 36 или 34

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење	На крају програма ученик ће бити у стању да – образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца;	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ
Естетичка компетенција	– повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада;	ШИРОМ СВЕТА
Решавање проблема	– обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе;	Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборидина, традиционална тетоважа Маора)
Комуникација	– опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде;	Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе)
Сарадња	– пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа;	Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо)
Дигитална компетенција	– објасни значај и улогу културног наслеђа;	Уметност народа Африке (маске и штитови)
	– објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај;	Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)
Одговорно учешће у демократском друштву	– прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима;	ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ
		Културно наслеђе (значај и улога)

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије;	Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике)
Одговоран однос према здрављу	– прикаже начине очувања музичког културног наслеђа;	Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...)
Одговоран однос према околини	– објасни како савремене технологије утичу на развој музике;	Начини очувања културног наслеђа
	– презентује начине промоције музичких дела и догађаја;	МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА
	– прикаже примену музике у другим уметностима;	Савремене технологије и музика.
	– истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога;	Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност.
	– аргументовано искаже утисак о слушаним делима.	Музичка критика и интервју.
	– комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја;	
	– проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију;	
	– учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.	

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Уметност интегрише садржаје из културе, различитих уметности и више уметничких дисциплина. Он омогућава ученицима: да упознају културу и уметност народа свих континената, њихове сличности, разлике и међусобне утицаје; да открију како се прожимају различите врсте уметности; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне судове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и

заштите људских права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Уметност.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предвиђено је да се прва тема реализује током првог полугодишта, а друга и трећа у другом полугодишту.

Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

Активности које су погодне за реализацију програма Уметност су: креативне радионице; презентације; анализа инсерата филмова, аудио-визуелних прилога, аудио и визуелних садржаја; рад на истраживачким и пројектним задацима; прављење досијеа, дигиталне збирке и сл.; студије случаја; играње улога; дискусије; рад у групи на платформама за учење; повезивање са вршњацима из других школа или држава; гостовања стручњака; учење у другим установама; посете разним културно-уметничким дешавањима; обликовање и организовање промоција и кампања; укључивање у акције у локалној заједници...

У складу са специфичностима програма и просторно-техничким капацитетима, ученици се могу изражавати кроз различите медије: слику (скице, цртежи, слике, плакати, књига уметника, мурали...); скулптуру; фотографију; видео; анимацију; акцију (перформанс, хепенинг, флеш моб, игровне активности); дизајн (сценографија, костимографија...); музику (инструментална, вокална, вокално-инструментална и сценска); сценски израз (глума, кореографија, плес); музичку критику...

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге у процесу проналажења релевантних информација.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА

Основна идеја теме је да се ученици упознају са одабраном баштином народа свих континената из области визуелних уметности и културе, при чему је предвиђено да то буду садржаји који нису обухваћени програмом предмета Ликовна култура. Ради постицања динамике наставе и подстицања радозналости и стваралачког мишљења препорука је да се

сваки континент представи другим уметничким дисциплинама и да се планирају другачије активности ученика, где је то могуће.

Предлог је да након уводног часа ученици упознају визуелну уметност Аустралије и Новог Зеланда кроз индивидуални истраживачки рад (у школи и код куће). Ученици могу да припреме кратке дигиталне презентације или видео прилоге. Потребно је да наставник постави јасне критеријуме према којима ће проценити квалитет презентације и да одреди број слајдова, односно трајање видео прилога (до 3 минута) водећи рачуна о томе да сви ученици треба да виде све радове и да изнесу своја запажања и утиске. Током уводног часа је потребно објаснити да је визуелна уметност важна за идентитет народа и појединца и зашто је идентитет важан. Потребно је нешто рећи о техникама и мотивима, као и о томе какву функцију је сликарство народа Аустралије и Новог Зеланда имало некада, а какву има данас. Прилози за приказивање могу да садрже и краће прилоге о музици (на пример, дицериду технике опонашања звука из природе) и плесу (традиционални плес хака) како би ученици добили јаснију слику о уметности ових народа.

Могуће истраживачке теме за ученике су: повезаност прича и слика у култури аустралијских народа; симболи у сликарству аустралијских народа; техника сликања тачкама (dot-painting); слике на кори еукалиптуса (bark-painting); слике на стенама у региону Кимберли; најпознатија дела једног савременог аустралијског сликара инспирисаног традицијом – Клифорд Посум (Clifford Possum Tjapaltjarri) или Квини Мекензи (Queenie McKenzie); значење традиционалне тетоваже та моко (tā moko); старе фотографије становништва Новог Зеланда; стилови традиционалних огртача и њихов утицај на савремену моду; један познати новозеландски уметник – Џорџ Нуку (George Nuku) или Чарлс Фридрик Голди (Charles Frederick Goldie)...

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Australian Aboriginal peoples - Leadership and social control | Britannica
- <https://www.artyfactory.com/aboriginal-art/aboriginal-art.html>
- The Wandjina - YouTube
- Mysterious Kimberley Rock Art - YouTube
- Culture of New Zealand - history, people, women, beliefs, food, customs, family, social, marriage (everyculture.com)
- T HYPERLINK “<https://www.tepapa.govt.nz/discover-collections/read-watch-play/maori/tamoko-maori-tattoos-history-practice-and-meanings>”āmoko | Māori tattoos: history, practice, and meanings | Te Papa
- Traditional Maori costume Archives - World4
- Contemporary M HYPERLINK “<https://nzhistory.govt.nz/culture/nz-painting-history/contemporary-maori-art>”āori art - History of New Zealand painting | NZHistory, New Zealand history online
- Aboriginal Dreamtime Stories - Japingka Aboriginal Art Gallery
- Dreamtime Aboriginal Art Library of Knowledge (aboriginal-art-australia.com)
- Aboriginal Australian Bark Paintings | Museum of Natural and Cultural History (uoregon.edu)

- The Bradshaw Paintings - Australian Rock Art Archive (bradshawfoundation.com)
- The meaning behind Māori cloaks | Fashion Quarterly (<https://www.fq.co.nz/maori-cloaks-traditional-meaning/>)

Уметност америчких народа ученици могу да упознају кроз креативну радионицу где могу, према интересовањима, да моделују тотеме или посуде од меког материјала, да цртају дизајн употребних предмета са мотивима карактеристичним за одабрано племе, као и да их обликују одабраном традиционалном техником. Препорука је да ученици пореде орнаменте различитих племена тражећи сличности и разлике, као и да изложе фотографију свог рада заједно са примером који им је послужио као подстицај за стварање.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Traditional Native American Tribal Art (indians.org)
- Native American art - The function of art | Britannica
- Native American religions - Forms of religious authority | Britannica
- Native American Art: Sandpainting, Baskets, Pottery and Painting (nativeamerican-art.com)
- Home | Museum of Pre-Columbian Art of Cusco of Peru (mapcusco.pe)
- The Collection
- Aztec Designs (aztecsandtenochtitlan.com)
- USA Native American Navajo Weaving HYPERLINK “<https://textiledesigntechniques.as.ua.edu/usa-native-american-navajo-weaving/>”–
- Peruvian Textiles History | Study.com
- The Paracas Textile (article) | Khan Academy
- El Paso Museum of Art - Expressions in Clay: Pre-Columbian Pottery Types from the Southwest - YouTube
- Native American Pottery: How to Identify and Price Cochiti and Tesuque Pueblo Pottery (Part 1) - YouTube

Култура древне Индије, Кине и Јапана може се истраживати кроз компаративну анализу. Ученици могу да се поделе у мање групе које ће припремити краће презентације о сличностима и разликама између: обичаја; најстаријих градова; архитектуре храмова; традиционалне одеће или писма. Ученици које ове културе посебно занимају могу да ураде додатна истраживања (да истраже елементе одеће самураја; да истраже традиционална позоришта; да напишу задату реч на сва три језика...), као и да ураде ликовни рад на основу садржаја који их највише мотивише.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Indian HYPERLINK “<https://www.holidify.com/pages/indian-traditions-and-culture-1331.html>”
- Chinese Culture, Customs and Traditions in China (chinahighlights.com)

- 138 Types of Japanese Culture - Japan Talk (japan-talk.com)
- Cities of the Indus Valley Civilization | World Civilization (lumenlearning.com)
- Top 10 Staggering Ancient Towns in China | Places [HYPERLINK](https://www.pandotrip.com/top-10-staggering-ancient-towns-in-china-28519/) “<https://www.pandotrip.com/top-10-staggering-ancient-towns-in-china-28519/>”
- The Top 7 Historic Cities in China: China’s 7 Ancient Capitals (chinahighlights.com)
- India’s Oldest Surviving Temples (livehistoryindia.com)
- 10 Most Amazing Temples in China (with Map [HYPERLINK](https://www.touropia.com/temples-in-china/) “<https://www.touropia.com/temples-in-china/>”
- INDIAN 29 States traditional Dressing Style Officially - YouTube
- Traditional Japanese Clothing - WorldAtlas
- Samurai Armor: Evolution and Overview - YouTube
- Getting to Know the Chinese Traditional Clothing - Hanfu - YouTube
- Traditional Chinese Clothing - Han Couture - YouTube
- Learn Marathi / Devanagari Calligraphy in Marathi | Beginners Calligraphy [HYPERLINK](https://www.youtube.com/watch?v=jXDl6r-UnFw) “<https://www.youtube.com/watch?v=jXDl6r-UnFw>”
- Appreciating Chinese Calligraphy - YouTube
- How to start? | Chinese Calligraphy Tutorial - YouTube
- Beautiful traditional Japanese Calligraphy KANA SHODO | Satisfying handwriting - YouTube

Предлог је да ученици упознају уметност афричких народа кроз обилазак Музеја афричке уметности у Београду и/или разгледање дигиталних збирки, гостовање стручњака или онлајн састанак са стручњацима... Ученици могу да разговарају са стручњацима о приликама у којима су се маске користиле, како су маске утицале на савремену западну уметност, у којим музејима се чувају..., као и да направе маску или штит техником папир маше или комбинованом техником.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:
<https://www.artyfactory.com/africanmasks/index.htm> (dodato)

- <http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/> [HYPERLINK](http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks) “<http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks>”5 [HYPERLINK](http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks) “<http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks>”-fun-facts-african-masks
- https://www.blendspace.com/lessons/tAffwmFdAlwI_Q/c-african-masks
- African Masks Examined: History, Type, Role, Meaning [HYPERLINK](https://afrikanza.com/blogs/culture-history/african-masks) “<https://afrikanza.com/blogs/culture-history/african-masks>”
- stories behind african masks - YouTube

– Sadigh Gallery African Masks - YouTube

– African Shields (hamillgallery.com)

– National Museums of Kenya HYPERLINK “<https://www.museums.or.ke/>” – HYPERLINK “<https://www.museums.or.ke/>”

Предлог је да ученици у школи заједно погледају филм/видео прилоге о Словенима, а затим размене утиске и дискутују. Како је словенска митологија и традиција популарна тема стрипова, ученици могу да осмисле и нацртају јунака стрипа или видео игре. Могућа активност је и обликовање накита или другог употребног предмета украшеног словенским орнаментима.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

– Stari Sloveni - Istorija i tradicija [ceo film] - YouTube

– Митска бића (Словенска митологија) - Mitska bica (Slovenska mitologija) - YouTube

– Mitologija Ju HYPERLINK “<https://www.youtube.com/watch?v=MdbO7YVoV7o>”žnih Slovena - YouTube

– Čudotvorni mač - YouTube

– Ruslan and Ludmila HYPERLINK “<https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk>”Руслан и Людмила (HYPERLINK “<https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk>”1972 HYPERLINK “<https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk>”) Aleksandr Ptushko - YouTube

– Slavic Symbols - Visual Library of Slavic Symbols (symbolikon.com)

– Славянские узоры и орнаменты. Шпаргалка с эскизами - YouTube

– www.starisloveni.com :: Stari Sloveni, Staroslovenska mitologija, religija i istorija

ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ

Основна идеја теме је да се ученици упознају и оснаже за позитиван и одговоран однос према историјском наслеђу у домену традиционалне музике Балкана и Србије са акцентом на међусобан утицај, трајање и очување.

Наставник планира како ће се учење одвијати у складу са интересовањима ученика и могућностима школе (опремљеност савременим техничким уређајима, доступност етнолошких филмова...) и локалне заједнице.

У процесу реализације програмских садржаја наставник треба да уведе ученике у тему кроз кратки теоријски приказ или аудио-видео запис, а затим да их кроз конкретне задатке усмери на истраживање које може да се односи на различите аспекте изучавања предмета музичког наслеђа у односу на временски оквир настанка, просторни оквир настанка, носиоце, примаоце, контекст настанка, контекст садашњег деловања и сл.

У циљу упознавања материјалних извора као грађе за истраживање елемената народне културе учење може да се одвија и кроз посете појединим институцијама, на првом месту етнографским збиркама и музејским поставкама или посете нпр. кустоса школи. У оквиру

народне уметности, ученике би требало упутити на значај старих уметничких заната и њихов опстанак, а као крајњи продукт тог рада било би организовање изложбе ученичких радова.

У циљу упознавања и очувања музичке традиције на простору Балкана и Србије ученици проучавају музику, плес, ношњу, обичаје, обреде, начин живота, из различитих географских локалитета. Истраживање може да се односи на: прожимање елемената традиционалних култура различитих народа на простору Балкана и Србије и миграције као чинилац прожимања; развој традиционалне музике у домену певања (техника певања, текстови песама, пратња...) или свирања (врсте инструмената, распрострањеност у односу на географски центар, карактеристике...); преношење музичких записа из једне средине у другу (исти текст, различита мелодија и обрнуто); реконструкцију и демонстрирање народних обичаја из различитих крајева земље и у склопу њих музике, народне ношње, кола... У том смислу уколико услови локалне средине то дозвољавају, део програма се може реализовати у сарадњи са фолклорним друштвима или певачким групама које изводе народне игре (кола) и традиционалну музику. У склопу истраживања традиционалне и народне песме ученици могу ићи и трагом актуелних етно група (Моба, Бистрик, Траг, Бело платно...) како би упознали наше вокално традиционално наслеђе које је подељено на старије и ново певање, тј. на певање на глас (старији начин певања у секундама) и певање на бас (новије).

Поред обредних, ученици могу да изучавају песме које су настале у вези са празницима који се обележавају у локалној средини (Васкршње, Божићне, Лазаричке и друге песме) и реконструишу исте.

Резултати истраживања у овој области могу бити полазиште за примену вршњачке едукације кроз умрежавање ученика и наставника из различитих делова Србије путем интернет платформи. Ученици стечена знања из области традиционалне музичке уметности такође могу презентовати ученицима првог циклуса основног образовања, преузимајући улогу вршњака ментора при реконструкцији/демонстрацији народних обичаја.

Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости. Понуђени предлози литературе и сајтова, нису обавезујући.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

– Боривоје Дробњаковић, Етнологија народа Југославије, Научна књига, Београд, 1960, 9–89.

– Димитрије Големовић, Свака птица својим гласом пева, Balkan Culture Heritage, Београд, 2019.

– Љиљана Гавриловић, Балкански костими Николе Арсеновића, Посебна издања, књ. 52, Етнографски институт САНУ, Београд, 2004, 5–35.

– Тихомир Р. Ђорђевић, Наш народни живот, Том 1, Просвета, Београд, 1984, 9–37.

– Петар Влаховић, Србија: земља, народ, живот, обичаји, Етнографски музеј и Вукова задужбина, Београд, 1999, 55–94.

– Роман Јакобсон и Петар Богатирјов, „Фолклор као нарочит облик стваралаштва“, Петар Влаховић, „Етничка структура и миграције становништва (у Србији)“, Гласник Етнографског музеја, књ. 44, Београд, 1980, 21–39.

– Драгослав Девић (1960) „Сакупљачи наших народних песама”. Гласник Етнографског музеја 22–23: 99–122

– Зечевић, Српске народне игре, „Вук Караџић”, Етнографски музеј, Београд, 1983.

– Андријана Гојковић, Народни музички инструменти, „Вук Караџић”, Београд, 1989.

– Јасна Бјеладиновић, „Сеоске ношње и њихова типолошка класификација”, Гласник Етнографског музеја, књ. 44, Етнографски музеј, Београд, 1980, 75–97.

– Никола Ф. Павковић, „Село као обредно-религијска заједница”, Етнолошке свеске I, Београд, 1978, 51–65.

– Младен Марковић (1994) „Етномузикологија у Србији”. Нови звук 3: 19–29.

– Филм „Русе косе цуро имаш” као показатељ симбиозе уметности читавог Балкана
<https://www.youtube.com/watch?v=NGCURBHF>

МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА

У оквиру ове теме ученици могу да истражују развој модерних технологија у служби широке заступљености примењене музике у медијима, односно мултимедијалним уметностима. Ученици упознају сценску музику, музику на филму, позоришту, радију, телевизији и интернету кроз приказивање видео материјала који ће подстаћи истраживачке задатке, презентације, дебате, интервјуе, критике... Препорука је да фокус рада буде на примењеној музици на подручју Србије и то истраживањем музике за филмове/серије српских композитора Зорана Симјановића, Војислава Вокија Костића, Војкана Борисављевића, Горана Бреговића...

У оквиру теме ученици могу да раде на припреми извођење одређене музичке нумере из филма, мјузикла, позоришта..., откривајући повезаност музике и других уметности.

Маркетинг у музици се може истраживати на више начина. Један аспект може бити одговор на питање како одређено дело или музички догађај промовисати (како је то некада изгледало, а како данас...), а други аспект је на који начин избор музике и сама музика утиче на маркетинг неког другог уметничког (или друге врсте) производа. У циљу разумевања значаја музике у рекламама, а у сврху маркетинга (промоције школе, догађаја, хуманитарних акција, локалне заједнице...), ученици истражују одабране рекламе, анализом одабраних доносе суд о улози музике и дефинишу кораке у процесу израде. Ради унапређивања маркетинга школе ученици припремају материјал за израду спота за химну школа/џингла за различита дешавања...), користећи ИКТ.

После увода наставника у музичку критику као вида уметничке критике ученике треба кроз разговор навести да сами или истраживањем дођу до података који ће им дати одговоре на различита питања као што су: шта је то што музичку критику одваја од извештавања, шта може бити предмет уметничке критике, ко може бити музички критичар и који су објективни за разлику од субјективних аспеката музичке критике; који је значај музичке критике за извођача, публику, музикологе... Ова тема треба да резултира музичком критиком коју ће ученици у улози музичког критичара написати након посете неком концерту, или слушања одређене композиције/извођача на часу. Ученици могу, такође, да направе кратак приказ музичке критике из пера Бранке Радовић, Смиљке Исаковић...

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Вартекс Баронијан: „Музика као примењена уметност”, Београд, РТС
- Зоран Симјановић: „Примењена музика”, Београд, Бикић Студио, 1996
- Рихард Мерц: „А, Б, Ц... звука у аудио визуелним медијима”, Београд, РТС, 2013.
- Дејвид Бирн: „Како ради музика”, Геопоетика, Београд, 2015.
- Примена музике у маркетингу, најбоље домаће рекламе, Видео (за ученике):
<https://www.youtube.com/watch?v=jHYPERLINK>
["https://www.youtube.com/watch?v=j85rX5NXIFU&t=185s"](https://www.youtube.com/watch?v=j85rX5NXIFU&t=185s)85
- Примери музичке критике: http://stankosepic.com/prikazi_i_kritike.php
- Бранка Радовић: „Шта је то музичка критика”, Наслеђе, Крагујевац, 2007. вол. 4, број 8, стр. 121–154.
- Смиљка Исаковић. „Бемус преплетум мобиле”, Службени гласник, Београд 2012.
- Смиљка Исаковић: „Viđenja – Musica modus vivendi”, РТС, Београд 2013.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Циљ учења слободне наставне активности Предузетништво је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.

ОПШТЕ МЕЋУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
	По завршетку програма ученик ће бити у стању да – наведе основна права потрошача и начине њихове заштите; – на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета; – посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности;	ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА Однос цене и квалитета производа/услуге. Декларација производа.
Комуникација	– повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања;	Остваривање права потрошача.
Рад са подацима и информацијама	– препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања;	СВЕТ РАДА Свет занимања некад, сад и у будућности.
Дигитална компетенција		
Решавање проблема	– се укључи у иницијативе које се покрећу у школи;	Професионална оријентација.
Сарадња	– разликује особине лидера и менаџера;	Професионални развој.
Одговорно учешће у демократском друштву	– одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука;	Форма и функција CV и мотивационог писма.
Одговоран однос према здрављу		Концепт целоживотног учења.
Одговоран однос према околини	– планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије);	ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ
Естетичка компетенција	– учествује у осмишљавању пословне идеје;	Покретање иницијативе.
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– информисе се о постојању сличних производа на тржишту;	Менаџмент и лидерство.
	– комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима;	УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА
	– примењује правила пословне комуникације;	Појам предузећа (привредног субјекта).
	– поштује етичке принципе у пословању;	Производ и/или услуга. Појам тржишта. Људски и материјални ресурси.

– израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама;	Пословна комуникација.
– прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа;	Основни етички принципи у пословању.
– учествује у промоцији и продаји производа;	Процес производње и процес пружања услуга.
– презентује рад свог тима.	Цена производа или услуге.
	Облици промовисања производа.
	Продаја производа или услуге.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Сврха слободне наставне активности Предузетништво је развој предузетничких компетенција, подршка професионалном развоју ученика као и припрема за сналажење у савременом свету рада који се мења услед технолошког развоја.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Предузетништво.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У програму су предложене четири теме које иако су програмски дате одвојено у реалном животу се прожимају и са ученицима треба тако радити да се укаже на њихову повезаност. По садржају тема програм има највећу корелацију са програмом Техника и технологија уз уважавање ученичких ваншколских знања и вештина из света рада.

Наставник је модератор активности. За увођење ученика у тему он припрема што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, односно мотивисања ученика за рад на њима. Избору мотивационог материјала треба посветити велику пажњу имајући у виду узраст ученика, њихова интересовања, специфичност теме и предзнања. Материјал треба да мотивише ученике да истражују, улазе у дискусију, образлажу своје ставове. Наставник је пратилац ученичких активности и, уколико је потребно, давалац додатних подстицаја, али не и готових решења. Потребно је подстицати радозналост, аргументовање, креативност, рефлексивност, истрајност, одговорност, аутономно мишљење, сарадњу, једнакост међу половима.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају критички однос.

Број часова по темама није унапред дефинисан. За сваку тему и часове на којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексивни исходи за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/садржај.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА

Кроз студију случаја ученици се оспособљавају да у оквиру задатог буџета одаберу производ или услугу и аргументују свој избор у односу на критеријуме као што су квалитет, цена, еколошка подобност, корисност производа/услуге, естетска вредност, робна марка, трајање гаранције, могућности сервисирања итд. Ученици се оспособљавају да се информишу о производу (прехранбеном, хемијском, техничком, одећа и обућа) на основу његове декларације. Упознају се шта су то права потрошача и на који начин могу да их остваре. Упутити ученике на услове које потрошач мора да испуни да би остварио своја права. Посебну пажњу посветити правима потрошача у односу на безбедност и квалитет производа/услуге, могућност замене или повраћаја новчаних средстава уколико није испуњена потпуна функционалност производа у гарантном року, као и у случајевима када производ није у складу са декларацијом или за услугу није испуњена уговорна обавеза. Постоје велике могућности за истраживачке задатке као што су нпр. да ученици пронађу информације о уобичајеном трајању гаранције за различите врсте производа.

СВЕТ РАДА

Уводне активности у ову тематску целину имају за циљ да ученици сагледају развојност занимања што подразумева и њихово нестајање, као и факторе који до тога доводе (технолошки развој, промене људских потреба...). За промишљање о развоју занимања у будућности погодне су креативне радионице.

Ради пуног разумевања света рада ученици треба да се упознају са образовним профилима у оквиру различитих подручја рада, школама које их образују и захтевима које треба да испуне они који желе да се за њих школују. У ту сврху може се користити информатор за упис у средњу школу, а ученици подељени у групе могу добити различите задатке да га проуче (подручја рада, образовни профили у подручју рада, услови за упис, трогодишњи и четворогодишњи образовни профили, дуално образовање...). Неко од ученика требао би да се бави и информацијама о питањима како се наставља школовање после средње школе и разликама које постоје између похађања гимназије и стручне школе, односно разликама између опште и стручне матуре. Имајући у виду узраст ученика ниво академског образовања треба да буде само на информативном нивоу. На основу тог истраживачког рада може се организовати активност у којој сваки ученик или пар треба да припреми презентацију у стандардизованој форми за изабрани образовних профил. Презентација би требало да садржи информације о школама које образују тај образовни профил, минималном броју бодова из претходних школских година, условима уписа, могућностима запошљавања и наставка школовања, као и за које послове су ученици оспособљени након завршетка школовања. Припремљене појединачне презентације објединити и објавити на сајту школе. Уколико постоји могућност, ученицима омогућити комуникацију са представницима средњих школа, као и појединцима који се баве тим занимањима а то може бити неко од родитеља.

У оквиру ове теме ученици треба да се упознају и са појмовима професионални развој, професионална оријентација и селекција, форма и функција CV и мотивационог писма. Током рада ученицима сугерисати да ће због динамичних промена на тржишту рада, током своје професионалне каријере бити принуђени да буду флексибилни, да се континуирано усавршавају и оријентишу ка целоживотном учењу.

ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ

За увођење у тему наставник може да припреми примере неких иницијатива, пожељно је да буду на глобалном и локалном нивоу, који илуструју снагу иницијативе и предузетништва. Након тога, може се организовати активност у којој ученици треба да идентификују различите проблеме у свом непосредном окружењу (нпр. проблеми у вези са животном средином, безбедношћу у саобраћају...), и сагледају могућности њиховог решавања из перспективе сопственог ангажовања и укључивања појединаца, група и организација из локалне заједнице. Овај садржај добро кореспондира са програмом Грађанског васпитања за све разреде јер он потенцира грађански активизам који се заснива на истим овим корацима: препознавање проблема – тражење решења. Након спроведене анализе ученици треба да изаберу два проблема и промишљају које су могућности њиховог решавања. Подељени у групе сачињавају план акције са основним елементима. Наставник кроз примере успешних менаџера и лидера, упознаје ученике са особинама које их одликују. На основу својих интересовања и способности ученици преузимају улоге у тиму, а затим анализирају које особине менаџера и лидера су им потребне за успешно обављање задатка. У раду се могу консултовати са особама за које процене да им могу помоћи. Спровођење ове активности не треба да траје дуже од 3 часа јер је то увод у следећу тему где се очекује да ученици искажу, у складу са својим узрастом и знањем неки ниво иницијативности и предузимљивости.

УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА

Током остваривања ове теме, ученици треба кроз практичан рад и симулацију рада привредног друштва да стекну јаснију слику о економском, финансијском функционисању предузећа, да развијају сопствене предузетничке капацитете, социјалне, организационе и лидерске вештине. Привредно друштво се оснива као виртуелни привредни субјекат који нема правни значај, али су сви процеси који се одвијају у њему реални. Уколико школа има регистровану ученичку задругу, пословање ученичких предузећа је потребно укључити у рад ученичке задруге.

Ученици се дели на две групе (од 10–15 ученика). Свака група оснива и води сопствено предузеће – привредни субјекат, са реалним процесима, производима/услугама и остварује зараду. Ученичко предузеће, под менторством предметног наставника, пролази кроз све фазе развоја стварног привредног друштва (оснивање, развијање, затварање). Свако ученичко предузеће осмишљава свој производ или услугу, трудећи се да буду оригинални, иновативни и креативни. Са циљем постизања ових захтева, важно је да ученици прикупе информације о истим или сличним производима или услугама на тржишту и успоставе комуникацију са окружењем како би испитали могућност остваривања пословног успеха. У складу са производом/услугом, ученици бирају назив предузећа, израђују лого предузећа и праве план активности. Са циљем прикупљања новчаних средстава за почетак рада предузећа, ученици могу да организују културни или спортски догађај, продајну изложбу, аукцију, сајам. Како би обезбедили успешно пословање, ученици се уз помоћ наставника упознају са правилима пословне комуникације, основним етичким принципима у пословању и рационалном управљању расположивим ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије). Ученицима указати на важност поштовања кодекса пословног понашања, од начина опхођења до кодекса облачења. Неопходно је да ученици уоче разлику између свакодневне и пословне комуникације (вербалне и невербалне). Инсистирати на поштовању основних етичких начела, као што је професионално обављање пословне делатности, савесно извршавање обавеза и преузимање одговорности, поштовање преузетих обавеза, коришћење допуштених средстава за постизање пословних циљева.

Ученици израчунавају све трошкове које су имали током реализације своје идеје. У те трошкове спадају трошкови материјала, трошкови израде и други трошкови. На основу прикупљених података, формирају продајну цену и усклађују је са ценама сличних производа на тржишту.

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и
	На крају програма ученик ће бити у стању да:	кључни појмови садржаја програма

	– одговорно испуњава обавезе потребне за живот у заједници / домаћинству;	САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА
	– преиспита сопствене и навике других чланова заједнице/домаћинства и утиче на њихову промену ка рационалном планирању, економичној потрошњи и развијању одговорних еколошких навика;	Домаћинство. Организација домаћинства. Породица, односи и потребе у породици и њихово усклађивање.
Компетенција за целоживотно учење	– користи рачунарске апликације, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашњег уређења домаћинства, уважавајући потребе савремене културе становања;	Формирање здраве породице.
Комуникација		Фазе породичног живота.
Рад са подацима информацијама	– учествује у активностима уређења и заштите домаћинства и окружења у коме се оно налази;	Култура као начин живота и културно наслеђе.
Дигитална компетенција		КУЛТУРА СТАНОВАЊА
Решавање проблема	– анализира карактеристике савремене културе становања и повеже развој и значај урбанизма за побољшање услова живљења домаћинства;	Породично домаћинство на селу и у граду.
Сарадња		Породица и домаћинство.
Одговорно учешће у демократском друштву	– правилно разврстава и одлаже отпад из домаћинства, припрема га и предаје на рециклажу;	Функционалне целине домаћинства и њихове улоге.
Одговоран однос према здрављу		Технички апарати у домаћинству.
Одговоран однос према околини	– образлаже на примеру у домаћинству употребу обновљивих извора енергије и значај топлотне изолације са уштедом енергије у домаћинству;	Безбедност у домаћинству.
Естетичка компетенција	– правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора;	Уређење домаћинства и околине у градској и сеоској средини.
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– разликује природне од вештачких тканина, правилно их употребљава и одржава;	Економично коришћење и потрошња воде у градском и сеоском домаћинству.
	– планира буџет домаћинства и управља њиме;	Уштеда енергије у домаћинству.
	– планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе које има као појединац и у заједници/ домаћинству;	Хемијска и микробиолошка исправност воде. Отпадне воде у домаћинству.

– припрема и уређује простор за ручавање и формира културне навике приликом узимања хране;

Основни хигијенски захтеви домаћинства.

Прикупљање, сортирање и одлагање отпада у домаћинству.

КУЛТУРА ОДЕВАЊА

Улога одеће и обуће у животу човека.

Природни и вештачки материјали, њихова својства и употреба у домаћинству.

Одржавање одеће, кућног текстила, и декоративног плана у домаћинству.

– правилно се храни, води рачуна о сопственом здрављу и здрављу породице; -планира дневне оброке за своје домаћинство у складу са општим принципима правилне исхране уз уважавање потреба свих чланова домаћинства;

Одржавање и чишћење природних и вештачких материјала.

Организација складиштења кућног текстила, обуће и одеће.

– примењује основне технике и правила обраде и припреме намирница уз примену правилног руковања прибором, посуђем, справама и апаратима за припрему хране;

Рециклажа кућног текстила и одеће.

КУЛТУРА ПОНАШАЊА

Планирање и расподела буџета.

– истражује и прави план набавке средстава за одржавање личне хигијене и чистоће домаћинства;

План набавке и избор артикала.

– процењује значај и утицај информација и извора информација и повезује их са сопственим искуством ради решавања различитих проблемских ситуација;

План и припреме за путовање.

– комуницира на конструктиван начин;

Правила понашања у превозним средствима, у граду и на путовању.

– процењује значај и утицај научних достигнућа на свакодневни живот;

Савремена средства комуникације и претраживање различитих информација.

– осмишљава и предузима истраживање у решавању проблема, одговорно се односи према свом

СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ

животу, животу других и животној средини;

– критички процењује сопствени рад и рад сарадника у групи;

– сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и афирмише толеранцију и равноправност у дијалогу.

ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА

Значај воде за одржавање хигијене.

Средства за личну хигијену.

Козметичка средства.

Кућна апотека.

Материјали за опремање домаћинства

Одржавање домаћинства

Отпадни материјали у домаћинству.

ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ

Хранљиви састојци и животне намирнице.

Класификација животних намирница према пореклу (биљне и животињске), улози у организму (енергетска, градивна, заштитна и регулаторна) и саставу.

Енергетска вредност намирница.

Потребе за састојцима хране зависно од узраста, занимања, пола, спољашње средине, здравственог и физиолошког стања организма.

Рационална исхрана човека.

Принципи рационалне исхране.

Законски прописи, правилници о намирницама и квалитету хране.

Последице неправилне
исхране.

Припремање хране, начини
обrade намирница.

Хигијенски услови
приликом припремања
хране.

Одлагање, чување и
конзервисање намирница.

Апарати и машине за
припремање, чување и
обradу хране и намирница

Загађујуће супстанце хране
и мере заштите

Адитиви

Органска и ГМО храна

Култура исхране и
понашање за трпезом:
послуживање и узимање
хране, стоно посуђе и
прибор.

Национална кухиња и
кухиње у свету.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Домаћинство намењен је ученицима седмог или осмог разреда основне школе. Циљ ове слободне наставне активности је да се интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да се унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода.

СНА-Домаћинство реализује се у седмом или осмом разреду са једним часом недељно. Препоручује се реализација наставе у групи од 10, а највише 15 ученика, у специјализованој учионици, опремљеној потребним наставним средствима, или у учионици која поседује рачунаре. Ради стицања увида у предзнања ученика, препоручује се да

наставници који реализују наставу ове слободне наставне активности размотре садржаје програма наставе и учења следећих предмета: Свет око нас, Природа и друштво, Српски језик, Ликовна култура, Техника и технологија, Биологија, Физика, Хемија, Историја, Географија. Настава ове слободне наставне активности треба да пружи услове за интегрисање и функционализацију знања из различитих наставних предмета и свакодневног животног искуства, умења и формирање навика потребних за унапређивање квалитета живота, заштите, како сопственог здравља, тако и здравља других људи и очувања животне околине. У циљу развијања сарадничких способности и формирања вештина потребних у свакодневном животу, препоручује се да се настава реализује применом метода кооперативног учења у групама.

Наставник има потпуну слободу да прилагоди наставу специфичностима друштвене заједнице и природног окружења у коме се школа налази. Такође, ученици могу у складу са својим интересовањима, разматрати нека питања, истраживати, правити презентације, пројекте, паное, симулирати тв/ радио емисије, организовати дебате итд.

Програм учења се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени већ се ученици подстичу да користе што различитије информације и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге, да развију осећај компетентности у раду са подацима. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет као брз и лако доступан извор информација, треба их охрабрити да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије и разговор са људима, староседеоцима, позивати у госте на часове родитеље који би могли учествовати у реализацији часа са више улога: презентовања њихове улоге у домаћинству, презентовања њиховог занимања. Такође, часовима могу присуствовати сведоци „минулих времена”, кустоси музеја, лекари, свештена лица који би разговарали и дебатовали са ученицима. Предлаже се, када год је то могуће, употреба ИКТ (алата за извођење образовно-васпитног процеса).

Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице потребно је формулисати исходе који су рефлексција исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему.

У програму слободне наставне активности Домаћинство постоји шест наставних тема: Савремено домаћинство и породица, Култура становања, Култура одевања, Култура понашања, Средства за одржавање личне хигијене и хигијене домаћинства и Исхрана у домаћинству.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА

У оквиру наставне теме Савремено домаћинство и породица ученици интегришу, функционализују знања, али и стичу знања о појмовима: породица, породица у ужем и ширем смислу, о фазама породичног живота, односима у породици и потребама савремене породице. У оквиру стицања знања о породици ученици уче о њеној улози у формирању културних потреба, навика и интересовања и развоју културног идентитета и припадности одређеној групи. Овакав приступ доприноси успостављању односа између појединца, породице и друштва, као и у успостављању релације „ми” и „други” што знања добијена у оквиру овог програма доводи у везу са знањима која се добијају у оквиру других предмета (српски језик и књижевност, географија, свакодневни живот у прошлости, грађанско васпитање, веронаука итд.). На исти начин се објашњава појам културно наслеђе, тако да ученици разумеју да се култура као начин живота (култура становања, одевања, исхране,

понашања, рада) у прошлости испољава кроз наслеђе (материјално и нематеријално), а савремена култура – кроз савремени начин живота. У оквиру ове теме ученици би требало да направе план активности своје породице на дневном, недељном или месечном нивоу, и да истраже културно наслеђе своје породице.

КУЛТУРА СТАНОВАЊА

У наставној теми Култура становања ученици треба да науче да постоје различите врсте стамбеног простора, о могућностима за економично и целисходно коришћење тог простора, као и о могућностима прилагођавања стамбеног простора функционалним и естетским потребама чланова породице. Треба указати на важност и улогу стамбеног простора у нормалном функционисању и различитим фазама развоја једне породице.

Стан/домаћинство треба разматрати као сложени скуп његових функционалних целина. Ученик треба да зна који су функционални, хигијенски и естетски захтеви које стамбени простор треба да испуни.

У овој теми треба размотрити начине уређења и одржавања стана/домаћинства према потребама чланова породице/домаћинства и према односу стан околина/окружење. У оквиру практичних вежби различите групе ученика треба да израде предлоге уређење стана/домаћинства у коме живе, поштујући потребе, склоности и активности особа које у њему живе (спортисти, музичари, писци, лица са специјалним потребама, деца, старе особе) и да међусобним извештавањем кроз дискусију одобре или унапреде предлоге. Утицај породице и појединца на уређење околине треба размотрити из угла градска/сеоска средина, асфалтирана/неасфалтирана улица и сл. Такође, треба размотрити уређење стана/домаћинства са различитих аспеката: функционално/ модерно/ практично/. Кроз дискусију са ученицима треба размотрити безбедност у домаћинству, на одржавање и безбедну употребу кућних апарата, ученике упутити да истражују и презентују уштеду топлотне енергије у домаћинству (правилна употреба кућних апарата, топлотна изолација стана, грејање стамбених простора). Организовати посету водоводу, хемијској и микробиолошкој лабораторији у истом, организовати дебату са ученицима на тему употреба воде у градском и сеоском домаћинству, зашто је неопходно економична употреба воде, да ли користити флаширану или „чесменску воду“ и проблему отпадних вода.

Кроз искуства деце треба указати на значај савремених апарата у домаћинству. У оквиру ове теме ученици се обучавају за њихову безбедну примену и разумевање конвенционалних ознака на апаратима у домаћинству. Такође, уче и о важности правилног избора и примене прибора и средстава за одржавање стамбеног простора и околине као и о селективном прикупљању отпада у домаћинству (класификација, рециклирање, разградивост отпада). У овом делу, ученици би могли и да покрену сакупљачку акцију секундарних сировина, да је прошире на целу школу и/ или локалну заједницу. За то би требало да направе тим, поделе улоге у тиму, осмисле све фазе акције, начин оглашавања, прикупљања и улагања новца који добију после продатих секундарних сировина. Такође, ученици могу да направе изложбу од кућног отпада: пластичних флаша, лименки, старе хартије, стаклене амбалаже. Изложба би могла бити и продајна, а зарађен новац ученици би могли да употребе за хуманитарну акцију или за опремање кабинета/учионице (кутка) за домаћинство.

У оквиру ове теме препоручује се употреба апликација, софтвера, нпр. Sweet home или неке друге, уз помоћ које ученици могу да планирају, пројектују и уређују виртуални простор за живот. Ученици у паровима могу да направе пано, или кратки филм којим приказују класификацију, рециклирање и разградивост отпада у домаћинству. Овај део наставе ученици би могли да употпуне практичним радом, компостирањем биоразградивог отпада из домаћинства. У оквиру ове теме реализовати и вежбу пречишћавање воде. Било би упутно ученике упутити у прављење филтера за воду од природних материјала, у слојевима (за преживљавање у природи и измењеним условима живота).

КУЛТУРА ОДЕВАЊА

У оквиру наставне теме Култура одевања ученици треба да науче: које улоге имају одећа и обућа у животу савременог човека (физиолошка, психолошка, естетска, функционална), да одећа и обућа могу бити направљене од природних и вештачких материјала, разлике у својствима природних и вештачких материјала, да врше избор тканине према својствима тканине и намени одеће, да на основу својстава тканине бирају начине за чишћење и чување одеће и обуће, значење ознака на декларацији одевних предмета. Овде би ученици могли да истражују изглед и крој неког одевног предмета (нпр. Ђачке униформе, одела за матурско вече) кроз векове и да направе модну ревију. Увод у ову област могла би бити посета локалном музеју или гостовање кустоса локалног музеја.

Важно је да ученици науче о избору материјала из угла улоге/намене одеће и обуће.

Кроз практични рад треба овладати вештинама одржавања одеће направљене од различитих материјала (прање, уклањање флека, пеглање, одлагање, пришивање дугмета), правилно читати и тумачити декларације на етикетама обуће и одеће, осмислити пано и представити одржавање одеће направљене од различитих материјала.

У овом делу наставе ученици могу да направе презентацију на тему Рециклирани памук и његова употреба. Такође, могу организовати прикупљачку акцију старе, памучне гардеробе, пронаћи која текстилна трговина откупљује стару гардеробу или организује акцију старо за ново. Нову гардеробу, зарађену тим путем, донирати прихватилишту за младе или сигурним кућама.

КУЛТУРА ПОНАШАЊА

Четврта тема Култура понашања треба да омогући ученицима да стекну/унапреде вештине у важним и свакодневним активностима у области културе понашања: куповини, комуникацији и путовањима. У области куповине мисли се на правилан избор потребних (не сувишних) артикала, планирање и правилну расподелу кућног буџета. Информисање о квалитету артикала путем информационих и комуникационих технологија, поред тога што омогућава правилан/најбољи избор, омогућава и уштеду новца и времена. Такође, примена информационих и комуникационих технологија омогућава и успешно планирање и реализацију путовања. Одабир дестинације, резервација и куповина карата се, на пример, данас много лакше обављају уз помоћ информационих технологија.

Савремена средства комуникације данас омогућавају бољу информисаност и лакшу комуникацију са пријатељима, члановима друштвених група којима припадају као и са члановима уже и шире породице. Ученици треба да кроз практичне примере и реализацију науче о употреби (техничкој примени) ових средстава, али и о састављању сажетка разговора, писма, поруке, тако да не изоставе суштину (зашто некога зову или шта је предмет поруке или писма, е-маил-а).

У оквиру ове теме ученици треба да овладају вештином писања и упућивања једноставних писаних форми биографије, захтева, молби и жалби. Ово подразумева податке: коме је намењено, истицање предмета, неопходних/релевантних информација и потребне податке о подносиоцу (име и презиме, адреса, контакт телефон и други биографски подаци). Како би наведено увежбали, ученици могу да покрену неку иницијативу у школи и да дозволу и мишљење траже електронским путем од директора, Наставничког већа и сл.

У оквиру ове теме ученици у групама треба да направе план буџета и набавки, направе избор артикала на основу података о квалитету и цени артикала, планирају путовање,

направе буџет и план обиласка културно-историјских знаменитости. Одраде вежбу званичне кореспонденције као: писање биографије, упућивање захтева, молби, жалби и сл.

СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСВА

Ова тема ће омогућити ученицима да разврставају хемикалије на козметику, личну хигијену, кућну хемију, правилно употребљавају исте и укажу на важност познавања и правилног читања ознака на истим. Ученици треба да истраже и да направе план набавке кућне апотеке и апотеке за путовање. Како и чиме могу да заштите дрво, метал и зидове од атмосферског утицаја, такође треба да истраже како да уклоне мрље са стакла, намештаја, металних предмета, одеће и обуће у домаћинству. Ученици могу да истражују у групама и резултате презентују на паноу, Power Point презентацијом, кратком анимацијом или усмено.

ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ

Наставна тема Исхрана у домаћинству ће омогућити ученицима да истражују и упознају се са „органском производњом хране”. Да истраже планирају буџет и за исхрану свог домаћинства ако користе „органску храну” и храну која није органска, са посебним освртом на ГМО. Ученици треба да се упознају са термином „правилна исхрана” и да испланирају потрошачку корпу за једно домаћинство. Ученици треба да истраже и презентују потребе за градивним, енергетским и заштитно регулаторним састојцима хране, у зависности од узраста, врсте занимања, пола, климатских услова, здравог и физиолошког стања организма. Шта су последице неправилне исхране? Ученици би требало да упознају прописе и правилнике који се односе на храну. Такође, овде се учи о мерама заштите хране од загађивања, правилном одлагању, чувању и конзервирању намирница (физичке, хемијске и биолошке методе), како се припрема храна, који су начини обраде намирница како да намирнице током припремања не изгубе хранљиве вредности, који су хигијенски услови приликом припремања хране, како се правилно рукује и како се одржавају машине за обраду намирница и апарата за чување хране. Култура понашања за трпезом и култура исхране се демонстрирају. Такође, ученици презентују националну и светске кухиње (ово се може реализовати и кроз школску манифестацију Међународни дан језика, где ће у једном сегменту бити приказане гастрономије земаља чији се језици и култура презентују).

У оквиру ове теме планиране су вежбе које се могу изводити у групама: састављање јеловника (расподела укупних енергетских потреба по појединим оброцима у току дана (кроз симулацију ситуације одласка код нутриционисте по савет: детета спортисте, потхрањене особе, особе са вишком килограма, труднице, детета у пубертету).

Ученици могу да истражују навике у исхрани код нас и у свету, као и последице тих навика. Увежбавају припрему хране у сировом стању, као што су: салате и сокови од воћа и поврћа, припремају млечне напитке, воћни јогурт, као и десерт.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. На почетку сваког часа, наставник пружа ученицима могућност да сами себе процене у теми часа која ће се обрађивати (базирано на дотадашњим стеченим знањима у другим наставним предметима или свакодневном животном искуству). То се може реализовати тако што ће ученици проценити своје знање на стикеру, а наставник залепити те стикере на помоћној табли и сл. За ову намену наставници могу позвати ученике да подигну онолико прстију своје шаке којом оценом процењују своја предзнања (један прст одговара оцени недовољан (1), пет прстију одговара оцени одличан (5). Такође, наставник позива ученике на крају сваког часа да процене себе, у смислу, колико су напредовали у стицању знања, вештина, формирању ставова, током

часа. То би, уједно, могла бити и ученичка евалуација наставниковог рада на часу. Наставник сваку врсту оцењивања јасно и прецизно образлаже ученику, поштујући његов интегритет. У Домаћинству као слободној наставној активности најважније је да наставник прати напредак ученика у вештинама комуникације (вршњачкој и са одраслима), критичког мишљења, мотивисаности, предузимљивости, организацијским вештинама, културним навикама, односу према сопственом здрављу, здрављу његове околине, као и о бризи за очување животне средине, креативности и решавању проблема. Наравно, наставник уз помоћ одељењског старешине и ПП-службе је способан да примени прилагођавање метода, али и садржаја за ученике са посебним потребама у наставном процесу. Наравно, то се односи и на израду посебног наставног материјала, као и правила оцењивања.

Линкови ка референтним сајтовима:

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_bezbednosti_hrane.html

<https://www.vet.minpolj.gov.rs/projects/sr/den/>

<https://www.efsa.europa.eu/en>

http://www.dnrl.minpolj.gov.rs/lat/o_nama/hrana.html

<https://www.muzejisrbije.rs/>

https://www.nb.rs/pages/article_link.php?id=109

<http://192.168.8.1/html/guide.html?randid=1004436850?updataredirect=www.sepa.gov.rs>

<http://www.sepa.gov.rs/>

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_upravljanju_otpadom.html

<https://kompanije.co.rs/kategorija/otkup-i-prodaja-sekundarnih-sirovina>

<https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-nacinu-skladistenja-pakovanja-obelezavanja-opasnog-otpada.html>

<https://www.ekologija.gov.rs/dokumenta/upravljanje-otpadom/pravilnici>
<https://www.ekologija.gov.rs/dokumenta/upravljanje-otpadom/pravilnici>

<https://www.who.int/>

<http://etnokutak.com/blog/koji-su-stari-zanati/>

ФИЛОЗОФИЈА СА ДЕЦОМ

Циљ учења слободне наставне активности Филозофија са децом је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће подстаћи и убрзати његов интелектуални развој и унапредити вештине размишљања, закључивања, самосталног, критичког и креативног мишљења.

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	Кључни појмови садржаја програма
Компетенција за целоживотно учење	На крају програма ученик ће бити у стању да:	
	– критички промишља и анализира питања и проблеме свог окружења	Појам добра/зла
		Појам уметности
	– са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин	Појам правде
		Појам слободе
	– јасно изрази сопствене мисли и осећања	Појам среће
	– практикује интелектуалну отвореност и радозналост	Појам толеранције
	– уважава релевантне аргументе	Појам вршњачког насиља
	– практикује толеранцију и разлике у мишљењу	Појам истине/лажи
	– исказе објективност и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа	Појам живота
Одговорно учешће у демократском друштву		Појам времена и простора
Рад са подацима и информацијама	– сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин	Појам пријатељства
Дигитална компетенција		
Комуникација	– препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања	Појам храбрости
Одговоран однос према околини		Појам бога
Естетичка компетенција	– развије осетљивост за социјални и културни контекст	Појам човека
	– учествује у расправи која доприноси атмосфери отворености и узајамног уважавања	Појам мудрости и знања
		Појам света
	– преузме одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу,	Појам природе
	– усвоји интелектуалне врлине истинољубивости	Појам једнакости и различитости
		Појам љубави

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности филозофија са децом је инспирисан историјом филозофије, али његов циљ није да подучава филозофији. СНА филозофија са децом у центар ставља филозофско истраживање које подстиче децу да критички и самостално мисле, формирају, храбро и рационално аргументују своје ставове. СНА филозофија са

децом доприноси остваривању општих исхода другог циклуса образовања и васпитања, као и развоју кључних и међупредметних компетенција.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, циљеви и исходи образовања и васпитања одређени чланом 8 и 9 ЗОСОВа, опште међупредметне компетенције одређене чланом 12 ЗОСОВа, Стратегија развоја образовања 20-30, као и ово упутство које изражава специфичности програма филозофије с децом. Програм СНА филозофија са децом има подршку Међународног савета за филозофско истраживање са децом (ICPIC), Европске фондације за филозофирање са децом (SOPHIA), УНЕСКА, Америчког филозофског друштва, бројних националних организација и програма Европе, Америке, Аустралије, Јужне Америке, српског Центра за филозофско истраживање у образовању – филозофија за децу, Српског филозофског друштва.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Како програм фаворизује активност ученика, планирање наставе подразумева најпре припрему простора у којем је традиционална учионица претворена у простор истраживачке радионице погодан за филозофију са децом. Важно је да у учионици има довољно места да се столице сместе у круг или полукруг, тако да могу једни друге да виде. У тој позицији ученици могу чешће и лакше да комуницирају и ступају у контакте једни са другима. Ученицима не треба дозволити да седе изван круга и да се на тај начин искључе из дискусије.

Улога наставника у радионицама филозофских истраживања подразумева вештину фасилитатора. Наставник нема за циљ трансфер знања и вредности, већ увођење ученика у тему, помагање деци да оно што већ постоји у њиховом духу искажу на артикулисан начин, да у сарадњи са другом децом, конструишу нова знања. Наставник води и прати ученике током процеса истраживања, представља кључне појмове садржаја, подстиче ученике да анализирају, пореде понуђене одговоре, траже алтернативе, откривају везе међу појмовима. Наставник прати интересовања ученика, подстиче радозналост, негује критички дух својих ученика, подстиче ученике на размишљање о вредностима, на култивисање врлина, аргументовање, истрајност и аутономно мишљење. Наставник подучава ученике помоћу упитаности, на рефлексиван и самокоригујући начин, као такав он је модел својим ученицима.

Наставник не користи уџбеник, већ стимулус, материјал који раније припреми да би мотивисао ученике, изазвао конфликт у мишљењу и патос за учење и истраживање. Стимулус провоцира тему и мотивише ученике за дискусију. Стимулус зависи од теме и узраста ученика. У филозофској радионици је то најчешће прича, али то може бити и слика, филм, етички конфликт, нечији поступак, песма, музика, провокативно питање, новински текст...

Филозофска питања која наставник припреми да би подстакао дискусију зависе од вештина које се тим питањима желе изградити код ученика. Питањима којима се тражи разјашњење (можеш ли то да објасниш, можеш ли да ми даш пример за, шта тиме хоћеш да кажеш...) изграђују се вештине дефинисања, објашњавања, давања примера, преиспитивања. Питањима којима се траже разлози, узроци и аргументи (зашто тако мислиш, на чему то засниваш, како то знамо...) изграђују се вештине формирања аргумената и претпоставки, образлагање, тражење разлога и узрока. Питањима којима се испитују алтернативни ставови (можеш ли то да кажеш на други начин, постоји ли другачији став, а шта ако неко предложи да...) изграђујемо вештине прављења дистинкције, спекулисања, испитивање алтернативних ставова. Питањима којима се испитују последице (шта следи из тога што си рекла, да ли се тај став слаже са оним што је претходно речено, како би ти проверио да ли је то тачно...) изграђују се вештине имплицирања, доследности испитивања последица,

проверавање. Питањима којима се испитују сама питања (какво је то питање, где смо стигли са тим питањем, да ли смо сад ближи одговору на наше питање...) развијамо вештине испитивања, анализирања, повезивања, сумирања.

Теме о којим се у радионицама расправља су отворени проблеми и питања која упућују на даље размишљање и истраживање, дискусију и сукоб различитих идеја, питања на које није могуће дати један, тачан, коначан одговор, питања на које ученици дају различите, често супротстављене одговоре. Филозофска питања нису емпиријска, не могу се решити рачунањем, гледањем у књигу и провером у искуству. Наставник може дозволити ученицима да и сами постављају питања.

Отворени филозофски проблеми (теме – питања) за дискусију би на пример били: шта значи бити срећан, како знамо да је нешто добро, шта је толеранција, зашто је важно говорити истину и да ли је некада добро лагати, шта је циљ нашег живота, шта је време, шта је то што нешто чини лепим, шта је пријатељство, храброст, вредности породице, правда, слобода итд.

Број питања и број часова по темама унапред није дефинисан. Једна тема може бити разматрана на два часа, идеално би било на сваком часу обрадити по једну тему тј. један проблем. За сваку тему и часове на којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексција исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/садржај.

У остваривању програма СНА филозофија са децом садржаји и теме се могу надовезати на програме предмета историје, српског језика и књижевности, психологије, наставом из уметности, рачунарства и информатике, са животом у школи и ваншколским искуством.

Литература коју наставник може користити у припреми филозофских истраживачких радионица:

– Радмила Бранковић-Сатон, Радмила Гошовић, Весна Гошовић, Филозофија с децом, Приручник за наставнике, Креативни центар, Београд, 2007,

– Михаил Епштејн, Чему све уопште, Службени гласник, Београд, 2020,

– Јустејн Гордер, Софијин свет, Геопоетика, Београд, 1998,

– Ђурко Бруно, Грегурић Ивана, Нови вал у филозофији, Загреб, Јасенски и Турк, 2012,

– Ćurko, Bruno, Kragić, Ivana: Filozofija za decu-primer Male filozofije, Osijek: Život i škola, 2008,

– Lipman Matthew, Philosophy for Children, Thinking: the Journal of Philosophy for Children, 3, Montclair State, NY, USA 1996,

– Lipman Matthew, The Educational Role of Philosophy, Critical&Creative Thinking 1/1, Dubuque, Iowa, March 1993,

– Lipman Matthew, Thinking Children and Education, Kendal/Hunt Publishing Company, Dubuque, Iowa, 1993,

– Fisher, R., Teaching Children to Learn, Stanley Thornes, Cheltenham, UK 1995,

– Brenifier O., La pratique da la philosophie 'a l'ecole primaire, Paris, Alcofribas nasier 2007,

- Gregory, M., *Philosophy for Children and its Critics: a Mendham Dialogue*, 2011,
- E Marsal, T. Dobashi, B. Weber (Eds.): *Children Philosophize Worldwide: Theoretical and Practical Concepts* (pp. 23–46). Frankfurt: Peter Lang.
- Vansieleghem, N. & Kennedy, D, *What is Philosophy for Children, What is Philosophy with Children – After Matthew Lipman*. *Journal of Philosophy of Education*, 45(2), 171–182., 2011,
- Pešić, J. , *Sličnosti i razlike u konceptualizovanju kritičkog mišljenja. Psihološka istraživanja*, 14 (1), 5–23. 2011,
- Cleghorn, Paul (2002): „Why Philosophy with Children?“, *Education Review*, Vol. 15, No. 2, str. 47–51.

OSTVARIVAЊE НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Активности у филозофским истраживачким радионицама имају форму структурираног и дисциплинованог, одређеним правилима вођеног дијалога у којем ученици и наставник најпре заједно читају причу (гледају, слушају филм...). Потом наставник, фацилитатор даје могућност (време) да ученици испитају своје мисли о причи (филму, слици...) и да размисле о ономе што их чуди или збуњује, о ономе што их је заинтриговало. Наставник пружа прилику да ученици размене сопствена мишљења са другом или са групом. Затим ученици, уз асистенцију тј. фино подешену подршку наставника, предлажу и демократски бирају питања за дискусију, исписују сва важна питања на табли.

На почетку дискусије наставник тражи од ученика да погледају да ли постоји неки појам који треба дефинисати, да ли постоје различите интерпретације појмова које треба разјаснити. Отварањем дискусије водитељ, наставник треба да се уздржи од личног изјашњавања и давања одговора на питања. Кроз дискусију ученици развијају критички смисаони дијалог. Учесници у дијалогу чине заједницу истраживача која покушава да пронађе најсмисаоније решење за проблем, да трага за истином, а не да покаже како је неко у праву а неко није. У овако замишљеном, сократском дијалогу влада дух заједнице истраживача који развија способност грађења својих идеја на идејама осталих учесника.

Иако наставник има план вођења дискусије, своју агенду, он мора знати када може да се повуче, да деци преда контролу и води истраживање са стране. На крају дискусије треба размислити о ономе о чему је дискутовано и о начину на који је дискутовано. Тема о којој се дискутује има једнаку важност за постизање циља као и начин на који се дискутује. У дискусију треба укључити и ученике који се сами не јављају. Завршна реч треба да буде кратка и не треба је коментарисати.

Радионице филозофских истраживања програма филозофија са децом могу бити унапређене играма. У овом контексту игре имају функцију средства за подучавање и подстицање развоја ученика. Игре које се користе у програму филозофија са децом омогућују ученицима да вежбају вештине као што су планирање, постављање питања, расуђивање, посматрање нечега са различитих тачака гледишта, размишљање о новим идејама.

У филозофским истраживањима фацилитатор ће бирати оне игре које ће се најбоље уклопити у постизање задатог циља: вежбање креативног мишљења, концентрације, пажљивог слушања и памћења, вежбање говорења, размишљање о значењу веза међу речима, размишљање о узрочно-последичним везама, вежбању самодисциплине и говорења пред публиком, подстицања сарадње чланова групе, подизање енергије у групи, креативно хипотетичко мишљење ...

Упркос разликама међу играма, све оне код ученика играча подстичу независност, самопоуздање, сарадњу и уважавање. Оне, такође, подржавају вредности и позитивно понашање које је неопходно за односе у заједници.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како дају креативна решења, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, како решавају задатке који садрже аспекте истраживачког рада.

За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова.

Евалуатори овог програма не морају бити само наставници који изводе наставу. Допринос процесу евалуације могу дати сама деца (само-евалуација), родитељи заинтересовани за резултате рада са њиховом децом, али и колеге и стручни сарадници који могу даље користити резултате евалуације за планирање својих активности.

У филозофији са децом постоје многи елементи који утичу на различите циљеве образовања, тако да је потребно да одлучимо шта желимо да евалуирамо и колико ће евалуација бити селективна. Евалуациони упитници, најчешће направљени у виду евалуационих листова могу процењивати резултате когнитивног плана и односе у истраживачкој групи, затим метакогнитивне процесе, тј. критичко промишљање о сопственим мисаоним процесима и вештинама мишљења, као и промишљање о процесима и вештинама мишљења других чланова групе, потом мишљење о томе у којој се мери група понашала као заједница истраживача и шта ученици мисле о сопственом доприносу у остварењу циља часа, мишљење о сопственим и туђим идејама и предлозима за дискусију.

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

Теме и годишњи садржаји у оквиру теме	Број часова			Исходи	О бразовни и стандар ди	О пште и међупре дметне компете нције	Начин и поступци остваривања програма		Начин провере остварености исхода (формативно, сумативно)
							О блици рада	О методе рада	

									оцењивање, шта пратимо и инструменти оцењивања)
КЊИЖЕВНОСТ ЛЕКТИРА Лира 1. Ђура Јакшић: „Отаџбина“ 2. Јован Јовановић Змај: „Светли гро бови“ 3. Јован Јовановић Змај: „Ђулић и“ (избор) 4. Десанка Максимовић: „Пролетња песма“/ „Опомена“ 5. Момчило Настасијевић: „Труба“ 6. Иван В. Лалић:	0	2	2	По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујућ и различите стратегије читања; - тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове; - критички промишља о стварности на основу прочитаних дела; - уме да	J.1.4.1. J.1.4.2. J.1.4.3. J.1.4.4. J.1.4.5. J.1.4.6. J.1.4.7. J.1.4.8. J.1.1.9. J.2.4.1 J.2.4.2. J.2.4.4. J.2.4.5. J.2.4.6. J.2.4.7. J.2.4.8. J.2.4.9.	С С			

Петровића “ (одломак) До ситеј Обрадовић: „Живот и прикључен ија“ (одломак)				— повеже књижевна дела са историјски м или другим одговарајућ им контекстом;					
4. Прота Матеја Ненадови ћ: „М емоари“ (одломак)				— одреди временски оквир у којем је писац стварао;					
5. Петар Петровић Његош: „Горски вијенац“ (одломак „Ба дње вече“)				— разликује аутора књижевно уметни чког текс та од наратора, драмског лица или					
6. Симо Матавуљ: „П илипенда“				лир ског субјекта;					
7. Лаза Лазаревић : „С ве ће то народ позлатити“				— препозна националн е вредности и негује културнои сторијс ку баштину, поштујући					
8. Милош Црњански : „С еобе“ (одломак) / „Роман о Лондону“ („Пролеће				осо бености сопственог народа и других народа; — учествује у избору књижевни х дела и					

је стигло у Лондон“) 9. Бранимир Ћосић: „П окошено поље“ (одломак из прве књиге „Читава једна младост“) 10. Ди но Буцати: „К олумбар“ 11. Хе рман Хесе: „М агија књиге“ / Нил Гејмен: „За што нашабудућ ност зависи од библиотека , читања и сањарења“ / Милорад Павић: „Р оман као држава“ (избор одломака из огледа „Кратка историја читања“, „П оследњих сто читалаца“, „Нова генерација				нач ина њихове обrade и представља ња; обја сни настанак и развој српског књижевног језика;						
---	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--

„Л овац у житу“ 13. Ри чард Бах: „Га леб Џонатан Ливингстон “ Кај о Ритер: „Дечко који није био из Ливерпула“ 15. Џон Бојн: „Д ечак у пругастој пицами“ 16. Сју Таузе нд: „Д невник Адријана Мола“ Књ ижевни термини и појмови Ст илска средства: анафора и еপিфора, апострофа. Ли рске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

(сватовске, тужбалице, здравице); љубавна песма (ауторска). Еп ско-лирске врсте: поема, балада. Др амски спев. Мемоари. Би ографија. ЈЕЗИК Гр аматика Јез ик Словена у прапостојб ини, сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба. Ст арословенс ки језик и писма (глагољица и ћирилица). Раз вој српског књижевног језика: српскослов енски, рускослове нски,								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

(но рмирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици национални х мањина (основни подаци). Јез ик – основне особине говорног и писаног језика. Гра ђење речи: - основни модел: извођење, слагање, префиксац ија; про сте речи и творенице (изведениц е, сложенице, префиксалн е творенице); - састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс.								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

, полусложене, синтагме). Генитивни знак. Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци. Ортоепија Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).										
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Текућки писани различитим				— уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила; — пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних	J.1.1.1. J.1.1.2. J.1.1.3. J.1.1.4. J.1.1.5. J.1.1.6. J.1.1.7.	С С С С С С С	Комуникативна компетенција, компетенција за учење, компетенција за сарадњу, естетичка компетенција, дигитална компетенција, одговоран однос			

[illegible]

[illegible]

ње чињеница и коментара. Пр авописне вежбе: диктат, уочавање и објашњава ње правописни х грешака у текстуриса ње имена из страних језика; писање позајмљени ца (информати чки термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложе ница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независнос ложени м реченицама . Јез ичке вежбе: уочавање и исправљањ е грешака у неправилно маркирано м тексту; попуњавањ е текста са празнинама ; тражење грешака у тексту и								
---	--	--	--	--	--	--	--	--

ДОПУНСКА НАСТАВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе; усвајање наставних садржаја предвиђених наставним планом и програмом на основном нивоу; увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу; пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја; помоћ ученицима који раде по ИОП-у; пружање помоћи ученицима који због болести, слабог предзнања или из било којих других разлога нису усвојили одређено наставно градиво; омогућавање да ученик кроз вежбање савлада како теоретски, тако и практични део градива у оквиру својих могућности.

1	Књижевност	3	Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, прилагођава захтеве индивидуалним могућностима ученика.	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и именује.	Успешно урађене контролне вежбе и тестови. Ученик се уверљиво писмено и усмено изражава. Ученик је оспособљен да води разговор о прочитаном делу.
2	Граматика	3	Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, прилагођава захтеве индивидуалним могућностима ученика.	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и именује.	Успешно савладан програм. Ученици постижу боље резултате на контролним тестовима, боље и лакше прате наставу на часовима, могу самостално да ураде домаће задатке и задатке на часу на основном нивоу. Поштују правописна правила

					приликом писања.
3,	Језичка култура	3	Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, прилагођава захтеве индивидуалним могућностима ученика.	Запажа, активно слуша, примењује знање, ради на тексту, следи инструкције, повезује, примењује, ослања се на претходно искуство, посматра, запажа, уочава, пише и именује.	Ученици су усвојили општа правила о репортажи као облику новинарског изражавања Смањен је број стилских грешака при изради писменог састава. Ученици богате свој речник, лакше и стилски боље износе своје мисли и осећања.

ДОДАТНА НАСТАВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Уочавање потенцијално даровитих ученика, проширивање и продубљивање њихових знања и интересовања, непосредније активирање ученика, развијање маште, подстицање на стваралачки рад, припремање ученика за разне врсте такмичења, организација додатног рада према склоностима, способностима и интересима.

Редни број	Назив теме	Оријентациони Број часова	Активност наставника	Активност ученика	Начин праћења ефеката и остварености циљева / исхода
			Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује,	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрема.

1	Књижевност	3	дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике.	примењује, повезује, ослања се на претходно искуство, посматра, уочава, пише, именује.	
2	Граматика	3	Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотивише ученике	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуство, посматра, уочава, пише, именује.	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрама.
			Утврђује програм рада са ученицима, проналази и примењује најпогодније облике и методе рада, упућује и усмерава, помаже да се дође до решења и закључака, прати и евидентира, обезбеђује	Запажа, активно слуша, примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује,	Успешно савладан програм, освојена места и учешћа на такмичењима, конкурсима и смотрама.

3,	Језичка култура	3	укључивање у организоване облике рада ван школе (смотре, конкурси, такмичења), мотиви ше ученике	повезује, ослања се на претходно искуст во, посматра, уочава, пише, именује.	
----	--------------------	---	---	---	--

ПРИПРЕМНА НАСТАВА

ОПШТИ ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Припремање ученика за завршни испит, понављање градива из свих области од 5. до 8. разреда, интензивнији рад

на областима које слабије знају или су их пропустили, вежбање задатака из тестова како би се ученици што боље припремили за завршни испит.

дни РРе ББр ој	Назив теме	Оријентаци они Број часова	Активности наставника	Активности ученика	Начин праћења ефеката и остварености циљева/ исхода
			Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, врши систематизациј у градива.	Запажа, активно слуша, примењуј е, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искус тво, посматра, уочава, пише, именује.	Успе шно урађен

1	Вештина читања и разумевање прочитаног	5			завршни испит.
2	Писано изражавање	5	Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, врши систематиза цију градива.	Запажа, активно слуша, примењ ује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуств о, посматра, уочава, пише, именује	Успе шно урађен завршни испит.
3,	Грамати ка, лексика, народни и књижевни језик	5	Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, врши систематизацију градива.	Запажа, активно слуша, примењ ује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуств о, посматра, уочава, пише, именује.	Успе шно урађен завршни испит
			Води разговор, објашњава, мотивише, даје повратне	Запажа, активно слуша,	

4	Књижевност	5	информације, подстиче ученике, објашњава, демонстрира, прати ефекте свог и рада ученика, помаже, поставља питања, врши систематизацију градива.	примењује, ради на тексту, следи инструкције, упоређује, примењује, повезује, ослања се на претходно искуство, посматра, уочава, пише, именује.	Успешно урађен завршни испит.
---	------------	---	---	---	-------------------------------

Енглески језик

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће дијалоге (до 20 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме краће текстове (до 300 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализма, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: пише реченице и краће текстове (до 150 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним. Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Медијација: у комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у

складу са потребама комуникације. Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социалингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у седмом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Активности ученика: слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз, итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	наставне теме/ области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Introduction	-комуницирају о свакодневним и тренутним/ привременим радњама, писмено и усмено; -траже и дају додатна објашњења; -изразе допадање и недопадање; комуницирају о спортовима и спортској опреми, писмено и усмено	4	0	4
2.	Unit 1- Problems	-могу да опишу догађаје и искуства из прошлости, писмено и усмено; -разумеју суштину и детаље дескриптивног текста који читају / слушају и разговарају о њему; -могу да опишу нечији изглед и карактер; -ефикасно комуницирају о проблемима тинејџера у школи и ван ње и вршњачком насиљу; -ефикасно комуницирају о кваровима и оштећењима апарата које свакодневно користе; -знају да изразе незадовољство и рекламирају робу коју су купили; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и области – Музичка култура / Историја уметности (поп музика) и Историја (пут свиле) -могу да разговарају о амбицијама, жељама и плановима за будућност; -разумеју суштину и детаље текста са препорукама и саветима који читају; -разумеју суштину и детаље краћег књижевног текста који читају; -могу да одговоре на питања из упитника који слушају и читају; -умеју да закажу / откажу прегледе и састанке и мењају термине заказаних прегледа и састанака; -могу да дају препоруке и савете; -могу да упоређују и напишу текст о разликама; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно - научних области – Биологија (здрави стилови живота); инеркултурални аспекти (образовни системи у САД) -умеју да планирају понављање градива; -могу да препознају које су им јаке и слабе стране; -умеју да систематизују и класификују градиво; -примењују стечена знања и вештине у непознатом контексту; -користе време понављања и резултате теста као показатељ шта треба да појачају и додатно увежбавају	10	4	6
3.	Unit 2 - The Future The first written test	-могу да комуницирају и износе ставове о темама Body Art и екстремни спортови; -могу да разговарају о природним појавама, опасностима и ризицима; -разумеју знаке упозорења, знају да упозоре на опасност и дају препоруку или савет;	12	4	8
4.	Unit 3- The risks	-могу да комуницирају и износе ставове о темама Body Art и екстремни спортови; -могу да разговарају о природним појавама, опасностима и ризицима; -разумеју знаке упозорења, знају да упозоре на опасност и дају препоруку или савет;	9	3	6

		-разумеју суштину и детаље текста о природним појавама и опасностима који читају; -могу да разумеју и одговоре на питања из неформалне анкете; -разумеју суштину и детаље текста о екстремним спортовима који слушају; -могу да напишу брошуру и правилно употребе речце за набрајање / додавање; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно-научних области – Географија (тектонске плоче); интеркултуру-рални аспекти (летњи и зимски рекреативни центри у ВБ)			
5.	Unit 4- Can I ask?	-могу да разговарају медијима и њиховом утицају на јавно мњење; -могу да комуницирају о пословима и особинама које су потребне за извршавање одређених послова; -знају да упуте и одговоре на формалне и неформалне молбе; -умеју да повезују детаље и решавају проблем (детективску причу); -разумеју суштину и детаље пословног огласа, прилагођеног детективног драмског текста који читају; -разумеју суштину и детаље дескриптивног текста који слушају; -могу да напишу неформални имејл и интервју; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно- научних области – Дрштвене науке и Грађанско васпитање (медији и њихов утицај на јавно мњење); интеркултурални аспекти (сезонски послови за тинејџере у ВБ)	10	4	6
6.	Unit 5- Buying and selling The second written test	-могу да комуницирају о куповини, продаји и рационалном трошењу новца; -могу да разговарају о путовањима, туристичким дестинацијама, атракцијама и садржајима; -могу да се снађу на аутобуској / железничкој станици – да купе карту, питају о детаљима путовања; -разумеју суштину и детаље прочитаног текста о туристичким објектима и њиховим садржајима; -разумеју суштину и детаље дуже приче о необичном трговцу; -разумеју суштину и детаље разговора путовањима који слушају; -ефикасно користе облике пасива у говору и писању; -могу да направе краће истраживање и напишу извештај; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно- научних области – Економија (развој трговине – од натуралне до робноновчане); интеркултурални аспекти (разлике између британске и америчке верзије енглеског језика) умеју да планирају понављање градива; -могу да препознају које су им јаке и слабе стране;	12	4	8

		-умеју да систематизују и класификују градиво; -примењују стечена знања и вештине; -користе време понављања и резултате теста као показатељ шта треба да појачају и додатно увежбавају			
7.	Unit 6- Protest	-могу да изразе протест и неслагање; -могу да комуницирају о проблемима попут злоупотребе деце, расизму... -могу да се снађу и комуницирају о важнијим местима у граду; -знају љубазно да се обрете и затраже информацију; -разумеју политички систем у САД и могу да га упореде са нашим; -могу да пренесу шта је неко питао или рекао; -разумеју суштину и детаље прочитаног историјског текста, дијалога и књижевног текста; -разумеју суштину и детаље дијалога који чују; -могу да напишу приказ неког важнијег историјског догађаја; -могу да повезују учење и знање енглеског језика са наставним садржајима из различитих предмета и наставно- научних области – Политика (државни систем у САД); интеркултурални аспекти (Универзитети Оксфорд и Кембриџ) укупно	9	3	6
			68	24	44

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК - допунска настава 8. разред

Циљ допунске наставе наставног предмета: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад.

Задаци: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Медијација: у комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Предвиђени начини реализације допунске наставе: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације: коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

Програм рада допунске наставе

Р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
----------------------------	-----------------------	---------------------------

1.	Problems	3
2.	Present vs Past Tenses	4
3.	The Future	4
4.	Expressing future	3
5.	Risks	3
6.	Can I ask ?	4
7.	Passive	3
8.	Buying and selling	3
9.	Indirect Speech	4
10.	Protest	3
Укупно часова:		34

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК- додатна настава 8. разред

Циљ додатне наставе наставног предмета: За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. Додатни рад, заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника.

Задаци: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. Писано изражавање: ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. Интеракција: ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика, нарочито када је у питању додатни рад.

Предвиђени начини реализације додатне наставе: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умећа и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења). Иновације: коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад.

Програм рада додатне наставе

Р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
1.	Communication	3
2.	Inventions	4
3.	Food & Shopping	4
4.	Looks	3
5.	Animals	3
6.	World issues	4
7.	Technology	3
8.	Art	3
9.	History	4
10.	Cultural Exchanges	3

Ликовна култура

Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци

- настава ликовне културе има задатак да развија способност ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;
- развијање памћење, повезивање опажених информација, што чини основу за увођење у визуелно мишљење;
- стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава;
- стварање услова да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовног - визуелног изражавања;
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;
- развијање ученикових потенцијала у области ликовности и визуелности, те помагање у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;
- развијање љубави према вредностима израженим у делима свих облика уметности;
- стварање интересовања и потребе за посеђивањем изложби, галерија, музеја и чување културних добара;
- да ученици осетљивост за ликовне и визуелне вредности које стичу у настави, примењују раду и животу;
- развијање сензибилности за лепо писање;
- развијање моторичких способности ученика.

Оперативни задаци

- се оспособе да опажају и представљају: слободне композиције визуелне метафорике, контраста, јединства и доминанте у простору фантастике;
- формирају навике за виши ниво културе рада, квалитет производа, културу живота и слободног времена;
- се ликовно описмене, развију креативне способности, припремају за ефикасно и савремено укључивање у рад, односно за различита занимања.

Начин остваривања програма:

Наставни програм предмета *ликовна култура* оријентисан је на процес учења, а не на наставне садржаје. Под учењем се подразумевају сва дешавања на часу која омогућавају стицање знања, умења, навика и вредносних ставова дефинисаних стандардима и програмом, а која припремају ученике за живот у савременом свету. Наставник, као креатор учења, самостално или у тиму бира садржаје и креира наставне јединице. Фокусиран је на планирање смисленог учења кроз занимљиве и корисне задатке и активности које воде ка развоју ученика и достизању исхода. Предложени садржаји су само помоћ наставнику при осмишљавању учења. Наставник има слободу да осмисли садржаје у оквиру савеке теме, да бира и примењује разноврсне наставне методе, технике и поступак. Неки садржаји могу да се уче само информативно (кроз пар реченица), а неки кроз отворени дијалог, кроз необавезан разговор током рада на задатку, кроз решавање ликовних проблема, кроз тематску наставу, кроз пројекте, кроз истраживачке задатке, кроз игру, симулацију ситуације, играње улога, гледање филма...

Структуру програмских садржаја за осми разред чине четири теме, по две за свако полугодиште. Садржаји су овако организовани да би се омогућило да сваки ученик достигне исходе. Наставник оквирно одређује број часова за реализацију сваке теме. Назив теме је уједно и кључни појам, фокус учења током трајања теме. По завршетку учења теме не завршава се и учење кључног појма. Знања и умења стечена учењем прве теме повезују се са кључним појмом у следећој теми и та нит се наставља до краја године и у наредним разредима. Приликом осмишљавања садржаја у оквиру теме важно је водити рачуна о томе да се садржаји логично надовезују и поступно развијају.

Принцип Очекујем неочекивано на коме се заснивао пређашњи програм, у новом програму је додатно истакнут и односи се не само на истраживање већ и на прилагођавање учења свим

неочекиваним приликама – идејама, предлозима (ученика), повољним и неповољним ситуацијама (на пример, снажна временска непогода) и сл. Приликом планирања броја часова и начина учења треба предвидети и пар часова за прилагођавање учења неочекиваним ситуацијама.

Исходи теме су искази о томе за шта је сваки ученик (у мањој или већој мери) оспособљен по завршетку учења теме. Исходе тема не треба изједначавати са исходима задатака/активности, који се дефинишу прецизније (уобичајено их дефинише наставник како би могао лакше да процењује сопствену праксу). Један исход задатка достиже се по завршетку једног задатка/активности. Један исход теме достиже се по завршетку више разноврсних активности, односно тек по завршетку учења теме. Приликом планирања активности и задатака пожељно је да сваки води ка достизању више од једног исхода теме.

Основна карактеристика наставног предмета ликовна култура је усмереност на целокупан развој ученика, а посебно на развој визуелног опажања и креативности. Наставник креира наставу која омогућава развој опажања детаља и целине, способност самосталног повезивања опаженог и визуелно памћење; стваралачко и критичко мишљење; моторику; естетске критеријуме; радозналост; имагинацију; самосталност; самопоуздање; истрајност; одговоран однос према себи, другима, раду и окружењу; поштовање различитих мишљења, култура, идеја и индивидуалног доживљаја опаженог; разумевање себе и других; емпатију; сензибилитет и разумевање визуелног света у коме живе. Учење се одвија у пријатној и педагошки подстицајној атмосфери. Напредак ученика у великој мери зависи од способности наставника да осмисли задатке и активности који ће подстаћи радозналост, мотивисаност за стварање и разумевање сврхе учења.

Практичан ликовни рад у највећој мери омогућава развој стваралачког мишљења, стицање ликовне писмености и оспособљавање за изражавање замисли, идеја, имагинације, утисака, емоција, доживљаја, ставова, запажања, порука... Ученици се изражавају спонтано, али и свесним коришћењем случаја и разноврсних информација као подстицај за стварање оригиналног ликовног рада. Препорука је да наставник примењује разноврсне технике и поступке за развијање креативних идеја, али и да скрене пажњу ученицима на то да на исти начин могу доћи до креативних решења у свакој ситуацији која то захтева. Улога наставника је да сваком ученику омогући да дође до своје идеје (теме) за рад, да одабере одговарајућу технику и материјал у складу са својом идејом, да неспутано истражује.

Оспособљавање за визуелну комуникацију, осим визуелног изражавања, подразумева и разумевање визуелних информација у најширем смислу. Основни услов за разумевање информација је развијено визуелно опажање. Препорука је да наставник прво подстакне ученике да посматрају изглед једноставних предмета са свих страна, под различитим угловима и при различитом осветљењу, да уочавају доминантна својства по којима је предмет препознатљив, а затим да постепено проучавају сложеније облике. На исти начин, поступно, ученици проучавају природу, окружење, жива бића, начин кретања, уметничка дела и вербално и визуелно изражавају и пореде утиске.

Наслеђе визуелне културе је посебан садржај који се понавља у свакој теми. Предлог ових садржаја није прецизно дефинисан, одређује их наставник или савети националних мањина. Препоручени оквирни број часова за обраду ових садржаја је 4-8 на годишњем нивоу, а за националне мањине према потреби. Садржаји ове области обухватају уметничка дела, уметнички обликоване споменике и грађевине, археолошке налазе, музеје, етно уметност, ношње, одећу одређене намене, производе уметничких заната, појаве, процесе, значајне релације, дешавања у култури, заштиту споменика, уметничка занимања и занимања која су посредно и непосредно везана за визуелну уметност... Ови садржаји се уче на посебним часовима, који могу да се реализују и у музејима, галеријама, на месту дешавања неког културног догађаја... Приликом избора садржаја (тема за разговор) треба имати у виду да оптерећење ученика великим бројем података, нуђење готових решења, као и захтев за меморисањем података или копирањем дела не омогућавају стицање функционалних знања. Препорука је да фокус буде на развијању осећаја за уметничка дела и појаве, на освешћивању ученика о нераскидивој вези визуелне уметности и свакодневног живота, о улози уметника и визуелне уметности у прошлости и у савременом (визуелном) свету. Наставник може да одабере једну тему за разговор, који треба да подстакне ученике на размишљање, али и на долажење до креативних идеја. Не треба заборавити да и садржаји ове области имају стваралачки практичан рад. У петом разреду се ради о коришћењу различитих информација као подстицај за стваралачки ликовни рад, док ће се од седмог разреда ученици уводити и у визуелно обликовање презентација.

Технике и материјал обрађују се кроз кратко упутство за коришћење и савете током рада, у оној мери која је неопходна, јер се учење заснива на самосталном (и у сарадњи са другима)

истраживању изражајних могућности прибора и материјала. Технике нису предложене у листи садржаја, већ их наставник бира у складу са планом учења и узрастом ученика, а ученици у складу са својом идејом. Захтев да се континуирано користе (индустријски) рециклиран материјал и материјал за рециклажу (амбалажа за бацање, оштећени предмети који више немају основну функцију, неоштећени али непотребни предмети, неуспели радови...) је појачан.

Напредак ученика процењује се такозваном алтернативном (или аутентичном) методом. Процењивање и оцењивање не треба изједначавати. Сврха процене и самопроцене је праћење напретка ученика како би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика (настава је индивидуализована). Наставник може и да састави чек-листе за процену и самопроцену напретка. Корисно је за ученике да самостално и на погодан и безбедан начин сами каче своје радове да би могли, уз дискретно вођење и посредовање наставника, да пореде решења постављених проблема, како би учили на разликама. Овај вид учења је уједно и вид процене и самопроцене који је сврсисходнији за наставу ликовне културе. Детаљнија објашњења могу се наћи у стручној литератури и на интернету (на пример, <https://www.slideshare.net/jhanebasto/authenticandalternative-assessment-methods>).

Оцењивање постигнућа (нивоа остварености исхода) врши се према Правилнику о оцењивању. Имајући у виду развојну природу предмета која уважава индивидуалне способности и брзину напредовања, неопходно је водити рачуна о томе да се избегне оцењивање даровитости и подстицање борбе за оцену, а да се подржи напредовање у стваралаштву.

Активности ученика:

Примањем (учењем), стицањем знања из области ликовне културе, савладавају технолошке поступке ликовног рада у оквиру одређених средстава и медијума и упознају законитости и елементе ликовног језика;

Активности наставника:

Усменим излагањем, дијалогом и демонстративно-илустративном методом остварити циљеве и задатке наставног програма

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1	СЛОБОДНО КОМПОНОВАЊЕ	– препуста се слободном изразу и ослобађа се оквира реалног приказивања - опажају и представљају: слободне композиције визуелне метафорике, контраста, јединства и доминанте у простору фантастике; - формирају навике за виши ниво културе рада, квалитет производа, културу живота и слободног времена; – се ликовно описмене, развију креативне способности, припремају за ефикасно и савремено укључивање у рад, односно за различита занимања.	ЛК.3.1.1. ЛК.3.1.2. ЛК.3.2.1. ЛК.3.2.2. ЛК.3.2.4. ЛК.3.2.3. ЛК.3.3.2. ЛК.3.3.4.	5	3	2
2	ВИЗУЕЛНА МЕТАФОРИКА	- опажају и представљају: слободне композиције визуелне метафорике, контраста, јединства и доминанте у простору фантастике; - формирају навике за виши ниво културе рада, квалитет производа, културу живота и слободног времена; – се ликовно описмене, развију креативне способности, припремају за ефикасно и	ЛК.3.1.1. ЛК.3.1.2. ЛК.3.2.1. ЛК.3.2.2. ЛК.3.2.4. ЛК.3.2.3. ЛК.3.3.1. ЛК.3.3.2. ЛК.3.3.3. ЛК.3.3.4.	7	5	2

		савремено укључивање у рад, односно за различита занимања.				
3	КОНТРАСТ, ЈЕДИНСТВО И ДОМИНАНТА У ПРОСТОРУ	- опажају и представљају: слободне композиције визуелне метафорике, контраста, јединства и доминанте у простору фантастике; - формирају навике за виши ниво културе рада, квалитет производа, културу живота и слободног времена; - се ликовно описмене, развију креативне способности, припремају за ефикасно и савремено укључивање у рад, односно за различита занимања.	ЛК.3.1.1. ЛК.3.1.2. ЛК.3.2.1. ЛК.3.2.2. ЛК.3.2.4. ЛК.3.3.2. ЛК.3.3.4.	16	10	6
4	СЛОБОДНО КОМПОЗИЦИЈЕ И ФАНАСТИКА	- опажају и представљају: слободне композиције визуелне метафорике, контраста, јединства и доминанте у простору фантастике; - формирају навике за виши ниво културе рада, квалитет производа, културу живота и слободног времена; - се ликовно описмене, развију креативне способности, припремају за ефикасно и савремено укључивање у рад, односно за различита занимања	ЛК.3.1.1. ЛК.3.1.2. ЛК.3.2.1. ЛК.3.2.2. ЛК.3.2.4. ЛК.3.2.3. ЛК.3.3.1. ЛК.3.3.2. ЛК.3.3.3. ЛК.3.3.4.	6	4	2
Укупно:				34	22	12

Математика

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Задачи: При избору садржаја и исхода за предмет математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука.

Кључни појмови садржаја: сличност, линеарна функција, линеарна једначина и неједначина, систем линеарних једначина, призма, пирамида, ваљак, купа и лопта.

Садржај по темама је дат у табели:

Р.б.	Назив теме	Исходи	Стандарди	Садржај	Број часова	
					обрада	остало
1.	Обнављање градива, иницијални тест			-обнављање градива - -провера знања -анализа резултата		4
2.	СЛИЧНОСТ	- примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту - примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту	Напредни ниво: МА.3.3.6.	Пропорционалне величине. Талесова теорема. Сличност троуглова. Примене сличности.	6	10
3.	ТАЧКА, ПРАВА И РАВАН	- анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом - представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака - уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту	Основни ниво: МА.1.3.1.М А.1.3.2. Средњи ниво: МА.2.3.2. Напредни ниво: МА.3.3.1.	Однос тачке и праве, тачке и равни. Односи правих; мимоилазне праве. Односи праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни. Односи две равни. Ортогонална пројекција на раван (тачке, дужи и праве). Угао између праве и равни. Полиедар.	6	6
4.	ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ	- реши линеарну једначину и неједначину са једном непознатом - реши реалне проблеме користећи линеарну једначину или неједначину са једном непознатом	Основни ниво: МА.1.2.1. Средњи ниво: МА.2.2.1. МА.2.2.5. Напредни ниво: МА.3.2.1.М А.3.2.5.	Линеарна једначина. Решавање линеарних једначина с једном непознатом. Линеарна неједначина. Решавање линеарних неједначина с једном непознатом. Примена у реалним ситуацијама.	6	12

5.	ПРИЗМА	- израчуна површину и запремину праве призме - примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама	Основни ниво: МА.1.3.4.М А.1.4.1. Средњи ниво: МА.2.3.4. Напредни ниво:МА.3.3.4.МА.3.4.1.	Призма: појам, врсте, елементи. Мрежа праве призме. Површина праве призме. Запремина праве призме.	6	8
6.	ПИРАМИДА	- израчуна површину и запремину четворостране пирамиде (основа правоугаоник) и правилне тростране и шестостране пирамиде - примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама	Средњи ниво:МА.2.3.4. Напредни ниво: МА.3.3.4.	Пирамида; појам, врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде. Запремина пирамиде.	6	10
7.	ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА	- нацрта и анализира график линеарне функције	Основни ниво: МА.1.2.4.М А.1.5.2.МА.1.5.3. Средњи ниво: МА.2.5.2. МА.2.5.3. Напредни ниво:МА.3.2.4. МА.3.5.2. МА.3.5.3.	Линеарна функција ($y = kx + n$). График линеарне функције; нула и знак функције, монотоност. Имплицитни облик задавања линеарне функције. Цртање и читање графика линеарних функција.	5	7
8.	СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА С ДВЕ НЕПОЗНАТЕ	- реши систем линеарних једначина с две непознате - реши реалне проблеме користећи систем линеарних	Средњи ниво: МА.2.2.1. Напредни ниво:МА.3.2.1.МА.3.2.5.	Појам линеарне једначине с две непознате. Појам система од две линеарне једначине с две непознате. Решавање система методом замене и методом супротних коефицијената; графичка интерпретација система.	6	9

		једначина с две непознате		Примена у реалним ситуацијама.		
9.	ВАЉАК, КУПА И ЛОПТА	- израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте - примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама	Основни ниво: МА.1.3.5. Средњи ниво: МА.2.3.5.. Напредни ниво: МА.3.3.5.	Ваљак и његови елементи. Мрежа ваљка. Површина и запремина правог ваљка. Купа и њени елементи. Мрежа купе. Површина и запремина праве купе. Појам лопте и сфере. Пресеци лопте (сфере) и равни. Површина и запремина лопте.	6	10
10.	Пројектни задатак	- учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада				5
11.	Писмени задатак					8
				Укупно часова	47	89
					136	

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма: Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.

Исходи у програму се разликују, неки се могу лакше и брже остварити, док је за одређене исходе потребно више времена, активности и рада на различитим садржајима. Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Скоро све наставне теме у осмом разреду основне школе омогућавају да се приликом увежбавања, обнављања, систематизације и проверавања садржаја значајна пажња посвети примени усвојених знања на практичне проблеме из свакодневног живота. Примена стечених знања на конкретне задатке из праксе има за циљ да ученике оспособи за решавање разних, а конкретних

проблемских ситуација и увери у значај математике за општи развој и технолошки напредак цивилизације, данас и кроз историју.

У циљу боље припреме за завршни испит, ученици могу током целе године припремати аплете коришћењем неког од бесплатних динамичких софтвера. Подељени у групе могу сами бирати области којима ће се бавити. Након договореног временског периода групе представљају свој рад осталима и на тај начин обнављају или утврђују градиво, а подстиче се и вршњачко учење.

Динамички геометријски софтвери су веома корисни за успешно остваривање исхода који се односе на геометрију простора, линеарну функцију, једначине и системе једначина. Софтверски алати су посебно препоручљиви за илустрацију својстава ортогоналне пројекције, приказивање исте просторне фигуре у различитим положајима, односно посматрање исте фигуре из различитих праваца, цртање и анализу графика линеарне функције, графичко решавање система итд.

Пројектни задатак – Програмом је планиран и један пројектни задатак, по избору наставника и ученика.

Улога наставника је да координира рад група, по потреби помаже ученицима, проверава да ли су тестови у оквиру пројектног задатка конструисани по договореној методологији, организује израду теста тако да сваки ученик решава тест у чијој конструкцији није учествовао (ученици једне групе решавају појединачно тест друге групе), организује прегледање тестова и презентацију резултата. Ученици врше избор задатака, решавају задатке, израђују кључ теста и припремају тест и кључ у неком програму за обраду текста, решавају тест друге групе, прегледају урађене тестове које је њихова група конструисала, обрађују добијене резултате и презентују их.

Праћење и вредновање наставе и учења

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

Програм рада допунске наставе

Циљ: Допунски рад је средство педагошке интервенције у ситуацијама у којима се у поступцима редовне наставе не могу постићи задовољавајући резултати једног дела ученика. Организује се уз редовну наставу за ученике који у настави теже савладавају делове прописаног програма, па им је потребна допунска помоћ ради нормалног напредовања у редовној настави. Проблеми ученика који захтевају допунску наставу су веома различити: психомоторичке сметње, изостанци са наставе... Допунска настава је потребна и ученицима који немају потребно самопоуздање или нису довољно мотивисани за рад. Дакле, циљ допунске наставе је надокнадити губитке у знању или вештинама те тако оспособити ученика за успешно учење математике.

Задаци: Основни задатак допунске наставе је достизање нивоа знања који је за ученика оптималан, према његовим могућностима.

Начин остваривања програма: Допунска настава се организује према потреби, а колико ће трајати и који ће ученици бити укључени варира током године. Ученик може бити укључен у допунску наставу једнократно, кроз дужи временски период или повремено. Врши се индивидуализација наставе наставним листићима, предавањима са очигледнијим примерима, посебним групним и индивидуалним задацима. Посебно се води рачуна о одмерености захтева, као и стимулсању ученика. Програм редовне наставе је уједно и програм допунске наставе.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Сличност троуглова	3
2	Лин. једначине и неједначине са једном непознатом	5
3	Тачка, права, раван	3
4	Призма	3
5	Пирамида	4
7	Линеарна функција	4
8	Обрада података	3
9	Ваљак	2
10	Системи линеарних једначина	6
11	Купа	2
12	Лопта	1
укупно:		36

Програм рада додатне наставе

Циљ: У осмом разреду циљ додатног рада је да ученици који покажу знатно интересовање, имају могућност да своје знање прошире. Надограђивње знања стечено на редовној настави оствариће се у раду са ученицима пре свега израдом нестандартних задатака и тежих задатака који су се појављивали на такмичењима свих нивоа, као и у самосталном раду и проналажењу података преко интернета.

Задачи : Садржаји додатне наставе морају, пре свега, бити везани за садржаје овог разреда и на тај начин бити њихова интензивнија обрада. Уз то, могу да се изаберу и све друге занимљиве теме водећи рачуна да су садржајем битне за надограђивање знања потребних за планирана такмичења.

Начин остваривања програма: На основу интересовања, и ангажовања у раду додатне наставе у прошлом разреду евидентирати ученике у дневнику за додатну наставу. У складу са распоредом одредити термине у недељи за одржавање часова. Припремати задатке по темама и давати ученицима за самосталан рад. На часовима додатне наставе свеобухватно се бавити темом и задацима које су ученици решавали.

р.б.	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	бр.часова
1	Многоугао, круг.	2

2	Тангентни и тетивни четвороугао	2
3	Сличност троуглова	2
4	Лин. једначине и неједначине са једном непознатом, са апсолутним вредностима; системи линеарних једначина	5
5	Тачка, права, раван	2
6	Комбинаторика	2
7	Диофантске једначине, проблемски задаци	2
8	Лин. функције	2
9	Конгруенције по модулу	1
10	Елементарни проблеми екстремних вредности	1
11	Задаци са такмичења	5
12	Одабрани задаци из математичког листа	4
13	Стереометријски задаци	6
Укупно		36

Биологија 8. разред

Циљ:

стицање основних знања о начину живота, основној грађи, разноврсности и значају биљака и животиња, као и упознавање са грађом људског тела и физиологијом људских органских система. Разумевање еволутивних механизма, као и упознавање са основним правилима наслеђивања особина и променљивости.

Задаци:

суочавање са потребом класификовања живог света, са сличностима и разликама у грађи и начину живота, да схвате улогу инсеката у природи, упознају болести које преносе животиње, да схвате значај бриге о потомству птица и сисара, да схвате одговоран однос према животињама, ток развоја живота на Земљи, да разумеју еволуцију живог света, да схвате значај биљака за опстанак живота, да се упознају са органским системима човека и да развијају своју еколошку свест.

Начин остваривања програма:

Наставник треба да остварује:

- 1) теоријску наставу, практичну наставу и вежбе;
- 2) допунски и додатни рад, праксу и практичан рад када су одређени наставним планом и програмом
- 3) рад у секцијама;
- 4) друге факултативне облике образовно-васпитног рада са ученицима

5) припремање задатака, пружање стручне помоћи ученицима

6) припремање ученика за учествовање у планираним и верификованим такмичењима која се организују у оквиру школе, на нивоу Републикешироке могућности за примену различитих наставних метода и употребу расположивих наставних средстава и информационих технологија

Активности ученика:

Ученици треба да:

- 1.уоче потребу за класификовањем живог света због његове велике разноврсности
- 2.уочавају сличности и разлике у грађи и начину живота биљака, гљива и животиња
- 3.упознају основне појмове о природном систему животиња
- 4.упознају животни простор, начин живота, грађу, разноврсност и значај праживотиња
- 5.упознају животни простор, начин живота, спољашњу грађу и основе унутрашње грађе, разноврсност и значај сунђера, дупљара, црва, мекушаца, зглавкара и бодљокожаца
6. схвате улогу инсеката у природи
7. упознају болести које изазивају или преносе животиње, начин преношења и превенцију
8. упознају животни простор, начин живота, грађу, разноврсност и значај риба, водоземаца, гмизаваца, птица и сисара
9. схвате значај бриге о потомству птица и сисара
10. схвате значај одговорног односа према животињама
- 11.сазнају основне научне чињенице о току и развоју живота на Земљи и етапе Земљине историје
12. знају да живот на Земљи има историју са којом се могу упознати на основу фосилних остатака
13. разумеју еволуцију живог света и схвате њен значај у формирању савременог биолошког мишљења

Активности наставника:

Програмски садржај наставног предмета биологија односи се на научну дисциплину зоологија. Наставне теме логички су распоређене у пет тематских целина: Увод, Праживотиње, Царство животиња, Угро-женост и заштита животиња и увод у Еволуцију живог света. Приликом обраде акценат ће бити стављен на животни простор, начин живота, разноврсност и значај појединих група. Помоћу демонстративноилустративних метода и метода практичног рада ученици ће лакше савладати предвиђено градиво. Заинтересовани ученици моћи ће на часовима секције да кроз посете природњачком музеју и мини зоолошком врту у сарадњи са ветеринаром прошире своја знања и још више заволе предмет.

Глобални план рада

рб.	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обрад	остале типове часова

1.	Јединство грађе и функције као основа живота	-прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте -разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине -поставља једноставне претпоставке	Упознавање са основним принципима и механизмима наслеђивања.	26	14	12
2.	Човек и здравље	-идентификује прилагођености живих бића на услове животне средине -једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и означи кључне детаље	Упознавање са грађом и особинама живих бића.	9	4	5
3.	Порекло и разноврсност живог света	-истражује особине живих бића, води рачуна о безбедности у току рада, групише жива бића по њиховим заједничким особинама, одабира видљиве особине важне за класификацију живих бића	Упознавање са биологијом и са поделом живог света	7	3	4
4.	Наслеђивање и еволуција	-идентификује прилагођености живих бића на услове животне средине -једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и означи кључне детаље	Упознавање са грађом и особинама живих бића.	7	4	3
5.	Живот у екосистему	-истражује особине живих бића, води рачуна о безбедности у току рада, групише жива бића по њиховим заједничким особинама, одабира видљиве особине важне за класификацију живих бића	Упознавање са биологијом и са поделом живог света	19	9	10
укупно:				68	34	34

Програм рада допунске наставе

Циљ:

Циљ допунске наставе је да ученик, који то није у могућности на редовној настави, уз допунску помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм биологије за основну школу.

Задаци:

- Усвојити знања из биологије
- Индивидуализација наставе,
- Стимулисање ученика за рад,
- Развијање интересовања ученика према природним наукама, нарочито биологији
- Оспособити ученика за самосталан рад

Начиностваривањапрограма:

- 1 час недељно у току школске године, а према потреби ученика индивидуализираним обликом рада или у групама са ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Јединство грађе и функције као основа живота	1
2	Човек и здравље	2
3	Порекло и разноврсност живог света	3
4	Наслеђивање и еволуција	1
5	Живот у екосистему	2
Укупно часова:		9

Програм рада додатне наставе

Циљ:

- да ученици који показују посебно интересовање за предмет биологија развију научно и критичко мишљење , способност решавања проблема
- развијати радне вештине
- развијати позитиван став према биологији и природним наукама
- подстицање ученика на креативност
- развијање самопоуздања кроз извођење огледа, дискусију о резултатима и самостално доношење закључака

Задаци:

- да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Начин остваривања програма:

- да се омогући ученицима шестог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

- Садржаји програма додатне наставе биће усклађени са потребама ученика и у зависности од наставног плана и програма одговарајућег предмета.

- Часови додатне наставе биће организовани током наставне године, а у складу са Правилником о календару школских такмичења и смотри ученика.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Јединство грађе и функције као основа живота	2
2	Човек и здравље	2
3	Порекло и разноврсност живог света	2
4	Наслеђивање и еволуција	1
5	Живот у екосистему	2
Укупно часова:		9

Хемија 8. разред

Циљеви учења предмета за наведени разред:

- развијање функционалне хемијске писмености
- развијање способности комуницирања коришћењем хемијских термина, хемијских симбола, формула и једначина
- развијање способности за извођење једноставних хемијских истраживања
- развијање способности за решавање теоријских и експерименталних проблема
- развијање логичког и апстрактног мишљења и критичког става у мишљењу
- развијање способности за тражење и коришћење релевантних информација у различитим изворима (учбеник, научно-популарни чланци, Интернет)
- развијање свести о важности одговорног односа према животној средини, одговарајућег и рационалног коришћења и одлагања различитих супстанци у

свакодневном животу (неметали, метали, соли, угљоводоници, органска једињења са кисеоником)

- развијање радозналости, потребе за сазнавањем о својствима супстанци у окружењу и позитивног става према учењу хемије
- развијање свести о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној оријентацији
- омогућавање ученицима да сагледају значај хемије у свакодневном животу, за развој различитих технологија и развој друштва уопште
- стварање ситуација у којима ће ученици примењивати знање хемије за тумачење појава и промена у реалном окружењу
- омогућавање ученицима да кроз једноставна израчунавања разумеју квантитативни аспект хемијских промена и његову практичну примену.

Глобални план рада

Редн и број теме	Наставна тема/област	Садржаји наставне теме	Број часов а по теми	Број часова за		Исходи (по завршетку разреда ученик ће бити у стању да...)
				обрад у	остале типов е часова	
/	Уводни час. Иницијално тестирање	Упознавање ученика са садржајима програма рада из хемије за 8 разред	1	0	1	
1.	Метали, оксиди и хидроксиди	Метали у неживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства метала. Алкални и земноалкални метали. Гвожђе, бакар, алуминијум, олово и цинк, њихове легуре и практична примена. Оксиди метала и хидроксиди, својства и примена. Демонстрациони огледи: реакција Na, K, Mg и Ca са водом;	10	5	5	-правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; -изведе експеримент према датом упутству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке;

		реакција MgO и CaO са водом и испитивање својстава насталог раствора помоћу лакмусхартије; испитивање електропроводљивост и раствора натријумхидроксида. Лабораторијска вежба I: испитивање Физичких својстава метала; реакција метала са киселинама				-наведе заступљеност метала у живој и неживој природи; -испита и опише физичка својства метала и повеже их с њиховом практичном применом; -испита и опише хемијска својства метала и објасни их на основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему; -напише формуле и именује оксиде; -испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом; -напише и тумачи Једначине хемијских реакција метала
--	--	--	--	--	--	--

2.	Неметали, оксиди и киселине	Неметали унеживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства неметала. Халогени елементи, сумпор, азот, фосфор и угљеник. Оксиди неметала и киселине, својства и примена. Демонстрациони огледи: добијање сумпор(IV) -оксида и испитивање његових својстава; разблаживање концентроване сумпорне киселине; добијање угљеник(IV)-оксида и испитивање његових својстава; испитивање електропроводљивост и дестиловане воде и хлороводоничне киселине; доказивање базних својстава воденог раствора амонијака. Лабораторијска вежба II: Испитивање физичких својстава неметала. Лабораторијска вежба III: Доказивање киселости неорганских киселина помоћу лакмусхартије.	10	5	5	-правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; -изведе експеримент према датом упутству, -табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке; -наведе заступљеност у природи -неметали у неживој и живој природи. --- -општа физичка и хемијска својства неметала. -халогени елементи, сумпор, азот, фосфор и угљеник. -оксиди неметала и киселине, својства и -напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли; -испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, база и соли, препозна на основу формуле или
----	-----------------------------	--	----	---	---	---

						назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом; -напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала
3.	Соли	Добијање соли. Формуле соли и називи. Дисоцијација соли. Физичка и хемијска својства соли. Примена соли. Демонстрациони огледи: реакција Неутрализације хлороводоничне киселине и раствора натријум-хидроксида; реакција између метала и киселине; хемијске реакције соли: између калцијум- карбоната и хлороводоничне киселине, раствора гвожђе(III)-хлорида и натријум- хидроксида, раствора сребронитрата и натријум-хлорида.	9	5	4	-напише формуле именује оксиде, киселине, базе и соли; -испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом; -напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала

		Лабораторијска вежба IV: добиање соли и испитивање растворљивости различитих соли у води; добијање баријумсулфата; доказивање угљеник(IV)-оксида и настајање калцију мкарбоната				
4.	Органска једињења и	Алкохоли – номенклатура, својства и примена. Карбоксилне киселине – номенклатура, својства и примена. Масне киселине. Естри – номенклатура, својства и примена. Демонстрациони огледи: добијање алкохола алкохолним врењем; доказивање Лабораторијско добијање и испитивање својстава етил-етаноата. Лабораторијска вежба VI: физичка и хемијска својства органских једињења са кисеоником; испитивање растворљивости алкохола и	8	4	4	-разликује својстванеорганских и органских супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура; -препозна физичке и хемијске промене неорганских и органских супстанци у окружењу и представи хемијске промене хемијским једначинама; -напише формуле и именује представнике класа органских једињења имајући у виду структурну изомерију; -разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и меша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са

	њихова општа својства	карбоксилних киселина са различитим бројем атома угљеника у молекулу у води и неполарном растварачу; реакција етанске и лимунске киселине са натријум-хидрогенкарбона				њиховом улогом и применом; -испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органских једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом;
5.	Угљоводоници	Подела угљоводоника. Номенклатура. Изомерија. Физичка својства угљоводоника. Хемијска својства угљоводоника. Полимери. Нафта и земни гас. Демонстрациони огледи: Испитивање растворљивости и сагоревање n-хексана (медицински бензин); Разликовање засићених и незасићених Ацикличних угљоводоника (реакција са калијум-перманганатом). Вежба V: Састављање модела молекула угљоводоника, писање структурних формула	12	6	6	-описује физичка својства: агрегатно стање и растворљивост масти и уља, угљених хидрата, протеина и растворљивост витамина; -описује основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине; -објасни сапонификацију триацилглицерола и хидрогенизацију Незасићених триацилглицерола, наведе производе хидролизе дисахарида и полисахарида и опише услове под којима долази до денатурације протеина;

		и именовање угљоводоника.				
6.	Биолошка важна органска једињења	Масти и уља. Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза и лактоза), полисахариди (скроб и целулоза). Амино-киселине. Протеини. Витамини. Демонстрациони огледи: Сапонификација масти – сапуни. Лабораторијска вежба VII: Испитивање растворљивост масти и уља, и угљених хидрата у води; доказивање скроба; денатурација протеина.	12	6	6	-наведе заступљеност у природи и улоге масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина у живим организмима и доведе их у везу са здрављем и правилном исхраном људи; -изведе стехиометријска израчунавања и израчуна масену процентну заступљеност супстанци
7.	Заштита животне средине	Загађивачи, загађујуће супстанце и Последице загађивања. Рециклажа. Зелена хемија.	6	3	3	-рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању

						отпада; -наведе загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај на животну средину; -критички процени последице људских активности које доводе до загађивања воде, земљишта и ваздуха; -објасни значај планирања и решавања проблема заштите животне средине.
Укупно часова			68	34	34	

***НАПОМЕНА:**

У годишњи план рада хемије за осми разред уведен је уводни час под бројем 1. Циљ овога часа је да се ученици упознају са садржајима план рада хемије током целе школске године, распоредом планираних писмених провера знања као и о начинима усменог одговарања. Током прве недеље септембра обавиће се иницијално тестирање ради добијања информација о постигнућима ученика о изучаваним појмовима из седмог разреда, а који су неопходни за даље савладавање наставног плана. Циљ иницијалног тестирања је да укаже наставнику на које садржаје да обрати пажњу. Предвиђена је и евалуација остварености образовних стандарда два пута годишње, током прве недеље новембра и прве недеље априла.

Образовни стандарди су искази о знањима и умењима које ученици треба да формирају до одређеног нивоа током двогодишњег образовања у области хемије у основној школи. Преко стандарда се образовни циљеви и задаци из наставног програма хемије преводе на описе постигнућа ученика, тј. знања и умења која треба да покажу на крају обавезног образовања.

Образовним стандардима су описана постигнућа ученика на три нивоа: основни, средњи и напредни ниво.

Годишњи план рада из хемије направљен је на основу наставног програма за осми разред основног образовања и васпитања.

Циљ:

- Допунски рад се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави хемије не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско- тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад.

Задаци:

Задаци допунске наставе су:

- Усвојити знања из хемије,
- Индивидуализација наставе,
- Стимулисање ученика за рад,
- Развијање интересовања ученика према природним наукама, нарочито хемији,
- Оспособити ученика за самосталан рад.

Начин остваривања програма:

- Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја.

Основни циљ допунске наставе је – отклонити испољене недостатке у знању, умењу и вештини ученика.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Метали, оксиди и хидроксиди	2
2.	Неметали, оксиди и киселине	3
3.	Соли	2
4.	Органска једињења и њихова општа својства	3
5.	Угљоводоници	3
6.	Биолошка важна органска једињења	3

7.	Заштита животне средине	2
Укупно часова:		18

Програм рада додатне наставе

Циљ:

Додатна настава обухвата проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе хемије и планиран је према предвиђеним наставним темама редовне наставе са 36 часова годишње.

Задаци:

Хемија и њен значај

-Развој хемије као науке, хемија у савременом животу,

-Мерења у хемији: мерење масе, запремине мензуром и пипетом

Основни хемијски појмови

-Методе раздвајања смеша, хроматографија као метода раздвајања

Хомогене смеше или раствори

-Раствори, својства раствора, растварање различитих супстанци у води, колиидни раствори

-Израчунавање масеног процентног садржаја у поступку разблаживања раствора

Хемијске реакције и израчунавања на основу хемијских једначина

-Основни типови хемијских реакција,

-Израчунавање на основу хемијских једначина, на основу односа количине, масе и броја честица учесника у хем.реакцији

-Израчунавање на основу релација количина супстанце, маса супстанце и бројност честица, експериментално одређивање Авогадровог броја

-Израчунавање на основу хемијских формула

Начин остваривања програма:

да се омогући ученицима седмог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Садржаји програма додатне наставе биће усклађени са потребама ученика и у зависности од наставног плана и програма одговарајућег предмета.

Часови додатне наставе биће организовани током наставне године, а у складу са Правилником о календару школских такмичења и смотри ученика.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Метали, оксиди и хидроксиди	2
2.	Неметали, оксиди и киселине	3
3.	Соли	3
4.	Органска једињења и њихова општа својства	3
5.	Угљоводоници	1
6.	Биолошка важна органска једињења	3
7.	Заштита животне средине	2
Укупно часова:		18

Физика 8. разред

Циљ и задаци

Циљ наставе физике јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да упознају природне појаве и основне законе природе, да стекну основну научну писменост, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање, да оформе основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Задаци наставе физике су:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе физике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе физике буду у пуној мери реализовани
- развијање функционалне писмености,
- упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици,
- разумевање појава, процеса и односа у природи на основу физичких закона
- развијање способности за активно стицање знања о физичким појавама путем истраживања,
- подстицање радозналости, способности рационалног расуђивања, самосталности и критичког мишљења,
- развијање вештине јасног и прецизног изражавања,

- развијање логичког и апстрактног мишљења,
- разумевање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења,
- решавање једноставних проблема и задатака у оквиру наставних садржаја,
- развијање способности за примену знања из физике,
- уочавање и разумевање повезаности физичких појава и екологије и развијање свести о потреби заштите, обнове и унапређивања животне средине,
- развијање радних навика и склоности ка изучавању наука о природи, 1. излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе
- развијање свести о сопственим знањима, способностима и даљој професионалној оријентацији.

Оперативни задаци

Ученик треба да:

- разликује физичке величине које су одређене само бројном вредношћу (време, маса, температура, рад, енергија, количина наелектрисања, електрични напон и струја) од оних које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (брзина, убрзање, сила, јачина електричног и магнетног поља ...),
- уме да слаже и разлаже силу, јачину електричног поља...
- разликује различите врсте кретања (транслаторно, осцилаторно, таласно) и да зна њихове карактеристике,
- зна основне карактеристике звука и светлости,
- зна да је брзина светлости у вакууму највећа постојећа брзина у природи,
- разуме да је рад силе једнак промени енергије и на нивоу примене користи трансформацију енергије у рад и обрнуто,
- примењује законе одржања (масае, енергије, количине наелектрисања),
- зна услове за настанак струје и Омов закон,
- прави разлику између температуре и топлоте,
- уме да рукује мерним инструментима,
- користи јединице Међународног система (SI) за одговарајуће физичке величин

Наставник планира домаће задатке у својој редовној припреми за час. При одабиру задатака, наставник тежину задатка прилагођава могућностима просечног ученика. О решењима домаћих задатака дискутује се на следећем часу, како би ученици добили повратну информацију о успешности свог самосталног рада.

Праћење рада ученика

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака и лабораторијских вежби. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао на писменим вежбама непримерено је ученичком узрасту и физици као научној дисциплини. Недопустиво је да наставник од ученика, који први пут изучава физику, тражи само формално знање, уместо да га подстиче на размишљање и логичко закључивање. Ученик се кроз усмене одговоре навикава да користи прецизну терминологију, развија способност да своје мисли јасно и течно формулише и не доживљава физику као научну дисциплину у којој су једино формуле важне.

Будући да је програм, како по садржају тако и по обиму, прилагођен психофизичким могућностима ученика основне школе, сталним обнављањем најважнијих делова из целокупног градива постиже се да стечено знање буде трајније и да ученик боље уочава повезаност различитих области физике. Истовремено се обезбеђује да ученик по завршетку основне школе овлада основним појмовима и законима физике, да познаје логику и методологију која се користи у физици приликом проучавања физичких појава у природи и да их примењује у свакодневном животу.

Ред. број наставне теме	Наслов теме	Исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	Стандарди	Број часова по теми	Број часова за лаб. вежбе
1.	Осцилаторно и таласно кретање	– повезује физичке величине које описују осцилације и таласе; – демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова; – описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука; – примењује превентивне мере заштите од буке; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке.	2.6.2. 2.6.1; 2.6.3 3.2.5; 3.2.4; 3.2.3; 3.2.2 3.7.2; 3.7.1; 3.4.3; 3.4.1;	8	2
2.	Светлосне појаве	– анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп; – демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида; – примењује превентивне мере заштите од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке.	3.7.2 3.7.1; 3.4.3; 3.4.1; 2.6.1; 2.6.2; 2.6.3; 3.2.5. 3.2.6.	15	2
3.	Електрично поље	– демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи; – прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља;	3.7.2; 3.7.1; 3.4.3; 3.4.1; 2.6.1; 2.6.2;	10	/

		– решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке.	2.6.3;		
4.	Електрична струја	– објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика; – наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже; – познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички; – описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје; – описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора; – препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке.	3.7.2; 3.7.1; 3.4.3; 3.4.1; 3.4.2; 3.3.1; 2.3.6; 2.3.5; 2.3.4; 2.3.3; 2.3.2; 2.3.1; 2.6.1; 2.6.2; 2.6.3;	18	3
5.	Магнетно поље	– објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља;	3.7.2; 3.7.1;	6	/

		– користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке.	3.4.3; 3.4.1; 2.6.1; 2.6.2; 2.6.3;		
6.	Елементи атомске и нуклеарне физике	– објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе; – опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите; – разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке. – објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе; – опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите; – разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке.		8	/
7.	Физика и савремени свет			3	/
укупно:				68	7

Програм рада допунске наставе

Циљ:

Циљ допунске наставе је да ученик, који то није у могућности на редовној настави, уз додатну помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм физике у основној школи.

Задаци:

- Усвојити знања из физике
- Индивидуализација наставе,
- Стимулисање ученика за рад,
- Развијање интересовања ученика према природним наукама, нарочито физици
- Оспособити ученика за самосталан рад

Начин остваривања програма: 1 час недељно у току школске године, а према потреби ученика индивидуализираним обликом рада или у групама са ученицима који нису усвојили основна знања из програма предмета

Редни број наставне теме	Наставне теме	Број часова по теми
1.	Осцилаторно и таласно кретање	2
2.	Светлосне појаве	2
3.	Електрични поље	2
4.	Електрична струја	3
5.	Магнетно поље	2
7.	Елементи атомске и нуклеарне физике	2
8.	Физика и савремени свет	/
Укупно часова:		13

Програм рада додатне наставе

Циљ:

-је да ученицима који показују посебан интерес за физику развију природно научно и критичко мишљење, те способност решавања проблема како рачунско математичких тако и практично теоријских.

-развој критичког и логичког мишљења

- развијати практично радне вештине за свакодневни живот

- развијање позитивног става према физици и природним наукама

- подстицање ученика на креативност

- развијање самопоуздања кроз самостално извођење огледа, дискусију о резултатима огледа и самостално закључивање о узроцима опажених појава

Задаци:

да се омогући ученицима осмог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Начин остваривања програма:

да се омогући ученицима осмог разреда да у складу са својим посебним интересовањима и склоностима развију своје способности и прошире знања.

Садржаји програма додатне наставе биће усклађени са потребама ученика и у зависности од наставног плана и програма одговарајућег предмета.

Часови додатне наставе биће организовани током наставне године, а у складу са Правилником о календару школских такмичења и смотри ученика.

Редни број наставне теме	Наставне теме	Број часова по теми
1.	Осцилаторно и таласно кретање	2
2.	Светлосне појаве	2
3.	Електрични поље	2
4.	Електрична струја	2
5.	Магнетно поље	1
7.	Елементи атомске и нуклеарне физике	1
8.	Физика и савремени свет	/
Укупно часова:		10

Слободна наставна активност 8. разред – Чуvari природе

Фонд: 36 часова

Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање пожељног понашања у складу са принципима одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину, природу и биодиверзитет. Циљ се остварује кроз низ међупредметних корелација.

Задаци наставе предмета чувари природе су да ученици:

- примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине,
- развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем,
- знају да на основу стечених знања препознају и изаберу квалитетан и здрав стил живота,
- примењују рационално коришћење природних ресурса,
- препознају изворе загађивања и уочавају последице,
- развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема,
- поседују иницијативу за активно учествовање и одговорност,
- поседују потребу за личним ангажовањем у заштити и одрживости животне средине, природе и биодиверзитета.

Тематски/ глобални план

Редни број	Наставна тема	Обрада	Вежбе	Укупно часова
1.	Одрживост, животна средина и утицај човека	2	1	3
2.	Одговоран однос према животној средини	2	7	9
3.	Одговоран однос према здрављу	2	6	8
4.	Одговоран однос према животињама	1	4	5
5.	Одговоран однос према биодиверзитету	2	9	11
Укупно		9	27	36

Начин остваривања програма Наведени садржаји програма слободне наставне активности Чувари природе, поред основног теоријског приступа, поседују и активан приступ који је усмерен ка практичној реализацији заштите животне средине ван учионице, акцијама и изради малих пројеката. Интересовања ученика се усмеравају у покушају да самостално организују активности и реализују пројекте чувара природе.

Наставна тема	Начини реализације	Активности	Корелација са предметима
1.Одрживост, животна средина и утицај човека -повезаност живог света -утицај човека на одрживост животне средине	фронтални, групни, ПП презентације, провера и примена знања, истраживачки рад	Ученици посматрају, бележе, анализирају, дискутују, закључују, прикупљају податке, обрађују их, сортирају, праве презентацију, изводе огледе, организују акцију наставнициорганизују, инфромишу, усмеравају, прате, предлажу, процењују	биологија, географија, ликовна култура, информ. и техничко образовање, физичко и здравствено васпитање
2.Одговоран однос према одрживости животне средине -глобалне промене у животној средини и њихове последице -загађивање и заштита од загађивања -комунална хигијена -рециклажа	фронтални, групни, практичан рад, ПП презентације, демонстрација графиком или шемом, провера и примена знања, радионице, израда панона	-II-	-II-
3.Одговоран однос према здрављу -очување здравља - исхрана -здравствена култура	фронтални, групни, практичан рад, ПП презентације, демонстрација, провера и примена знања, стручна предавања и трибине	-II-	-II-
4.Одговоран однос према животињама -права животиња -кућни љубимци -угроженост животиња -брига о животињама	Фронтални, групни, ПП презентације, анкете, радионице, посета институцијама	-II-	-II-
5.Одговоран однос према биодиверзитету -заштићене биљке и животиње Србије -посета резервату природе	фронтални, групни, практичан рад, ПП презентације, демонстрација, провера и примена знања,	-II-	-II-

-обележавање Дана планете и Светског дана заштите животне средине	израда паноа, посета заштићеним природним добрима		
---	---	--	--

Информатика и рачунарство - 8

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Задаци: Остали циљеви и задаци наставе информатике и рачунарства су:

- Оспособљавање ученика за учење, живот и рад у друштву које се, развојем дигиталних технологија, брзо мења
- Развијање информатичких знања, вештина и ставова неопходних за самосталну, одговорну и примерену употребу рачунара у решавању свакодневних задатака у процесу учења, рада и комуникације
- Оспособљавање ученика да одаберу и употребе одговарајућу технологију сходно задатку, области у којој је примењују или проблему који решавају
- Развијање креативности и оспособљавање за креативно изражавање применом рачунарске, информационе и комуникационе технологије
- Оспособљавање ученика да препознају проблем, реше и по потреби рашчлане проблем на делове и решење представе у виду текста, алгоритамског дијаграма или програма
- Оспособљавање ученика да планирају стратегију решавања проблема (претпоставе решења, планирају редослед активности, изаберу извор информација, средстава/опрему коју ће користити, са ким ће сарађивати, кога ће консултовати)
- Оспособљавање ученика за одговорну примену препорука заштите здравља, безбедности, личне и приватности других у свакодневном раду у дигиталном окружењу.

Начин остваривања програма: На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе односно учења, планом рада и начинима оцењивања.

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријске основе у кратким цртама, кроз упутства за реализацију задатака, објашњења основних појмова, концепата, стратегија у циљу развијања поступности, препознавања и установљавања личних стратегија учења код ученика
- практичан рад у групама или индивидуално, инди- видуализација је неопходна код конкретног задатка за проверу остварености исхода

С обзиром да је настава овог предмета теоријско-практичног карактера изводи се са половином одељења, један час недељно, у рачунарском кабинету/дигиталној учионици.

Подсетити ученике на значај поштовања правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом, кроз демонстрацију и личну активност ученика (правилно укључивање, пријављивање, коришћење, одјављивање и искључивање рачунара).

Годишњи фонд часова је 34.

Код све три тематске целине: ИКТ, Дигитална писменост и Рачунарство узети у обзир предзнање са којим ученици долазе у осми разред и при томе бирати:

- за примере из свакодневног живота изабрати проблеме који симулирају ситуације и проблеме из предмета које изучавају у школи или реалних ситуација из живота
- едукативне игре за развијање алгоритамског начина мишљења.

Решења логичких задатака анализирати, тестирати и нагласити значај исправљања грешака приликом израде задатка.

Информационо-комуникационе технологије

Пре преласка на опис програма за табеларна израчунавања поновити укратко са ученицима значење појмова: податак, информација и информатика (са нагласком на примени и значају података и информација у савременом друштву, не инсистирајући на прецизним дефиницијама). Дискутовати о могућим начинима прикупљања података (из постојеће документације, анкетирањем, прикупљањем отворених података...), обраде прикупљених података, представљања података (подсећањем на раније уведене примене табела у склопу текстуалних докумената и презентација са табелама) и преношења информација уз помоћ дигиталних уређаја у савременом друштву. Описати значење појма аутоматске обраде података и укратко описати различите могућности аутоматске обраде података.

Дигитална писменост

Отворити наставну тему разговором са ученицима чији је циљ да осигура њихово разумевање природе личних података и начина на које се они деле и злоупотребљавају у дигиталном окружењу. Наставник треба да упозна ученике и са правима детета прописаним Конвенцијом о правима детета и појасни да се она односе и на дигитално окружење. Наставник упознаје ученике са начинима сакупљања и обраде података.

Рачунарство

Осим у програмима за табеларна израчунавања анализу података могуће је вршити и у специјализованим програмским језицима и окружењима. У данашње време најпопуларнија окружења тог типа су Jupyter/Python, R studio и Matlab тј. Octave.

Пројектни задаци

Десет часова током године предвиђено је за израду и евалуацију пројектних задатака. Ослањајући се на праксу утврђену у претходна три разреда, наставник реализацију пројектног задатка у највећој мери препушта ученицима. Ученици бирају једну од понуђених тема, а затим, у оквиру својих тимова, самостално планирају фазе реализације, у складу са расположивим временом, ресурсима и сложености одабране теме. Наставник има улогу ментора – он прати и благо усмерава ученике док пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник подстиче ученике да темељно осмисле сваки од корака, дискусију у оквиру тимова и сараднички долазе до решења. Циљ наставника је да, током реализације пројектних задатака, креира образовно окружење које погодује развијању и неговању: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа.

Активности ученика: Ученик је активан у изради задатака на часу код излагања новог градива, практична примена стечених знања, активно учешће у раду/вежбању, самопроцењивање напретка.

Активности наставника: Наставник припрема, реализује и анализира наставни процес, дефинише активности и садржаје, врши избор метода и техника рада, као и наставних средстава, креира и реализује час у циљу постизања квалитетне наставе, сарађује са колегама и размењује мишљења, одговара на ученичка питања, прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће, прати ефекте свога рада. Наставник ће упознати ученике са циљевима и садржајима програма, упознати их са правилима рада, упознати их са критеријумима оцењивања по областима, упознати ученике, одредити њихово претходно искуство, редовно пратити рад и залагање ученика на часу, водити рачуна о индивидуализацији приступа ученику, подстицати код ученика развој мишљења и разумевања, менторска улога наставника, неговање позитивне климе у одељењу, омогућити подстицајну средину за рад и учење, омогућити ученицима да сами изводе закључке, подстицати ученике на учење, инсистирати на систематичности у раду и поштовању принципа и правила рада, инсистирати на практичној примени стечених знања, мотивисати ученике за учење, оцењивањем проценити ниво постигнућа ученика, прати ефекте свога рада.

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часов а по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	ИКТ	– унесе и мења податке у табели; – разликује типове података у ћелијама табеле; – сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; – користи формуле за израчунавање статистика; – представи визуелно податке на одговарајући начин; – примени основне функције форматирања табеле, сачува је у пдф формату и одштампа; – приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа;	10	9	1
2.	Дигитална писменост	– разуме на које све начине делимо личне податке приликом коришћења интернета; – разуме потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце; – разуме везу између ризика на интернету и кршења права; – објасни појам „отворени подаци“; контакте и адекватно се заштити;	2	1	1
3.	Пројектни задатак за теме ИКТ и Дигитална писменост	– сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; – сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка; – самовреднује своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.	6	2	4
4.	Рачунарство	– успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци; – унесе серију (низ) података; – изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте, ...);	12	8	4

		– графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма); – унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними их; – изврши основне анализе и обраде табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање, ...); – изврши анализе које укључују статистике по групама;			
5.	Пројектни задатак за тему рачунарство	– сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; – сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка; – самовреднује своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.	4	2	2
Укупно:			34	22	12

Програм рада допунске наставе

Циљ: Циљ допунске наставе је надокнадити губитке у знању или вештинама те тако оспособити ученика за успешно учење информатике и рачунарства.

Задаци: Допунски рад је средство педагошке интервенције у ситуацијама у којима се у поступцима редовне наставе не могу постићи задовољавајући резултати једног дела ученика. Организује се уз редовну наставу за ученике који у настави теже савладавају делове прописаног програма, па им је потребна допунска помоћ ради нормалног напредовања у редовној настави.

Начин остваривања програма: Организује се према потреби, а колико ће трајати и који ће ученици бити укључени варира током године. Ученик може бити укључен у допунску наставу једнократно, кроз дужи временски период или повремено.

Допунска наставна је потребна и ученицима који немају потребно самопоуздање или нису довољно мотивизовани за рад на часу.

Програм редовне наставе је уједно и програм допунске.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	ИКТ	15

2	Дигитална писменост	5
3	Рачунарство	14
укупно:		34

Програм рада додатне наставе

Циљ: Општи циљ додатне наставе информатике и рачунарства у петом разреду је да ученици који покажу знатно интересовање, имају могућност да своје знање прошире. Надограђивање знања стечено на редовној настави оствариће се у раду са ученицима пре свега изработом нестандартних задатака и тежих задатака који су се појављивали на такмичењима свих нивоа, као и у самосталном раду и проналажењу података преко интернета.

Задаци: Садржаји додатне наставе морају, пре свега, бити везани за садржаје овог разреда и на тај начин бити њихова интензивнија обрада. Уз то, могу да се изаберу и све друге занимљиве теме водећи рачуна да су садржајем битне за надограђивање знања потребних за планирана такмичења из програмирања у организацији Друштва математичара Србије, Међународног такмичења Дабар и евентуалног за такмичење из роботике.

Начин остваривања програма: На основу интересовања и ангажовања у раду ученика на редовној настави евидентирати ученике у дневнику за додатну наставу. У складу са распоредом часова редовне наставе одредити термине у недељи за одржавање часова додатне наставе. Припремати задатке по темама и давати ученицима за самосталан рад. На часовима додатне наставе свеобухватно се бавити темом и задацима које су ученици решавали.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	ИКТ	15
2	Дигитална писменост	5
3	Рачунарство	14
укупно:		34

Програм рада секције

Циљ: Општи циљ секције је да ученицима који воле информатику и рачунарство и успешно усвајају садржаје у редовној настави омогући напредовање, продубљивање и проширивање тих садржаја, а тиме и да пробуде још јаче мотиве интересовања за учење информатике и рачунарства.

Задаци:

- развијање креативности и оспособљавање за креативно изражавање применом рачунарске, информационе и комуникационе технологије
- оспособљавање ученика да планирају стратегију решавања проблема (претпоставе решења, планирају редослед активности, изаберу извор информација, средстава/опрему коју ће користити, са ким ће сарађивати, кога ће консултовати)

- припрема ученика за такмичења из програмирања у организацији Друштва математичара Србије, Међународног такмичења Дабар и евентуалног за такмичење из роботике.

Начин остваривања програма: Секција ће се реализовати једном недељно, за ученике који се добровољно опредељују. Редовни чланови ове секције су углавном надарени ученици, а често се придруже и остали заинтересовани и узимају учешћа у раду сходно својим знањима и способностима. На часовима ће се користити углавном групни и индивидуални облик рада, квиз, тест, такмичењеко ће пре доћи до решења задатка.

Садржај: прорада задатака са такмичења.

Рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1	Задаци са Међународног такмичења Дабар	17
2	Задаци из рачунарства	17
Укупно:		34

Техника и технологија - 8 разред

Циљи задаци наставе и учења технике и технологије су да ученик развије техничко–технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

Начин остваривања програма:

- уводити ученике у свет технике и савремене технологије на занимљив и атрактиван начин, чиме се подстиче њихово интересовање за техничко стваралаштво;
- систематизовано излагати ученику проблемске ситуације- расподела комплексних задатака на низ једноставнијих захтева, идентификовање елемената које ученик мора узети у разматрање приликом решавања проблемских ситуација, као и подстицање ученика на коришћење различитих когнитивних процеса као што су индуктивно и дедуктивно закључивање, поређење, класификација, предвиђање резултата, трансфер знања од познатог ка непознатом;
- не инсистирати на памћењу података, поготову мање значајних чињеница и теоријских садржаја који немају директну примену у свакодневном животу;
- ради што успешније корелације одговарајућих садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика неопходна је стална сарадња са наставницима информетике и рачунарства, физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе у циљу развоја међупредметних компетенција;
- приликом конкретизације појединих садржаја, нарочито упознавања основе савремених технологија, у обзир узимати специфичне средине и усклађивати их са њиховим потребама.

Активности ученика: посматрање, слушање, описивање, уочавање, дискутовање, одговарање на питања, разликовање, откривање, упоређивање, сарадња, примена наученог, истраживање, закључивање, обрада материјала, израда радова, коришћење рачунара....

Активности наставника: планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, демонстрирање, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

рб. наставне теме	наставне теме/ области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова потем и	бр. Часова за	
				обрату	Остале типове часова
1.	Животно и радно окружење	– процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу; – анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи; – образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству; – повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са сопственим интересовањима;	6	5	1
2.	Саобраћај	– упореди карактеристике електричних и хибридни саобраћајних средстава са конвенционалним; – разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима; – користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе;	6	4	2
3.	Техничка и дигитална писменост	– процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ; – црта електричне шеме правилно користећи симболе; – користи софтвере за симулацију рада електричних кола; – састави електромеханички модели управљања помоћу интерфејса;	18	12	6
4.	Ресурси и производња	– објасни систем производње, трансформације и преноса електричне енергије; – анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије; – разликује елементе кућне електричне инсталације; – повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми; – користи мултиметар; – анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом;	20	13	7

		– класификује електронске компоненте на основу намене; – аргументује значај рециклаже електронских компоненти;			
5.	Конструкторс комоделовање	– самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат; – креира документацију, развије и представи бизнис план производа; – састави производ према осмишљеном решењу; – састави и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом; – представи решење готовог производа/модела; – процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.	18	10	8
Укупно:			68	44	24

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА - ПЛАН РАДА СЕКЦИЈА

МОДЕЛАРСКА СЕКЦИЈА

Циљеви и задаци секције:

Развој и популаризација моделарства, развијање техничке културе, подстицање спонтаности и слобода у стваралаштву, активно коришћење слободног времена.

Оперативни задаци:

- стицање знања неопходних за израду модела
- стицање основне техничке културе
- оспособљавање ученика за самосталну израду модела
- подстицање на самоиницијативност

Активности ученика: примена наученог, обрада материјала, коришћење алата, израда модела, уочавање, упоређивање, дискутовање, сарадња, истраживање, закључивање....

Активности наставника: планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
7.	Теорија и развој ракетног и авиомоделарства	3
8.	Израда техничких цртежа	3
9.	Израда модела ракета	6
10.	Израда модела авиона	6
11.	Израда модела аутомобила и бродова	6
12.	Израда модела грађевинских објеката	6
13.	Вежбање на отвореном	6
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ВИДЕО СЕКЦИЈА

Циљеви и задаци секције:

Упознавање ученика са техничко - технолошким окружењем у области снимања, обраде, преноса и приказивања видео записа и фотографија

Оперативни задаци:

- оспособљавање ученика за рад са програмима за видео монтажу
- стицање основних знања у области снимања, обраде, преноса и приказивања видео записа и фотографија
- оспособљавање ученика за рад са програмима за видео конверзију
- оспособљавање ученика за рад са програмима за обраду фотографија
- проширивање знања о програмима за израду презентација

Активности ученика:

- Обрађује аудио записе у рачунарским програмима
- Обрађује видео записе у рачунарским програмима
- Обрађује фотографије у рачунарским програмима
- Практично примењује научено у изради презентација

Активности наставника:

- Упознаје ученике са циљевима и садржајима програма
- Презентује теме користећи рачунар и пројектор
- Подстиче код ученика развој мишљења и разумевања
- Охрабрује, помаже и подстиче ученике
- Инсистира на практичној примени стечених знања
- Подстиче ученике да опажају, упоређују и сами изводе закључке
- Подстиче ученике на дијалог и дискусију
- Праћење рада и активности ученика

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Обрада фотографија	8
2.	Обрада аудио записа	8
3.	Обрада видео записа	12
4.	Израда презентација	8
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

САОБРАЋАЈНА СЕКЦИЈА

Циљеви и задаци секције:

Стицање образовања из саобраћаја у функцији безбедности понашања у саобраћају.
Подстицање ученика за пријатељско надметање у вожњи бицикла.

Оперативни задаци:

- Упознавање ученика са прописима саобраћаја
- Оспособљавање ученика за решавање теоретских тестова
- Оспособљавање ученика за стицање вештине вожње бициклом
- Оспособљавање ученика за проверавање исправности и одржавање бицикла

Активности ученика: примена научног, израда раскрснице, уочавање, упоређивање, дискутовање, сарадња, савладавање сложених моторичких вештина и технике вожње бицикла, решавање саобраћајних тестова, израда полигона, закључивање....

Активности наставника: планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Упознавање ученика са планом рада и формирање групе	1
2.	Правила и прописи у саобраћају	11
3.	Практично и теоријско упознавање ученика са деловима бицикла	4
4.	Вожња бицикла на полигону	7
5.	Решавање и анализа решења тестова	5
6.	Припремање ученика за такмичење	4
7.	Систематизација и сумирање резултата	4
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

КРЕАТИВНА РАДИОНИЦА

Циљеви и задаци секције:

Да кроз практичан рад ученици примењују научено и развијају културу рада и радне вештине, а такође и да развијају своја интересовања, склоности и способности.

Оперативни задаци:

- изражавање личне креативности ученика
- развој стваралачког мишљења
- развијање психомоторних способности
- развијање способности практичног стварања и реализације сопствених идеја према сопственом плану
- развијање прецизности у раду, упорности и истрајности
- афирмисање креативности и оригиналности.....

Активности ученика: примена научног, обрада материјала, коришћење алата, израда радова, уочавање, дискутовање, откривање, сарадња, истраживање, закључивање....

Активности наставника: Планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Уводни део	2
2.	Модел, макета. Алгоритам рада од идеје до реализације	2
3.	Израда модела и макета од лако обрадивих материјала	29
4.	Систематизација и сумирање резултата	3
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

РЕКРЕАТИВНА СЕКЦИЈА

Циљеви и задаци секције:

Унапређивање физичких способности, моторичких вештина и знања у различитим спортско-рекреативним активностима, ради очувања здравља у савременим условима живота и рада

Оперативни задаци:

- усвајање моторичких знања, умења и навика
- развијање психомоторних способности
- стицање основних и проширивање стечених знања у различитим спортско-рекреативним активностима
- примењивање наученог у свакодневним активностима у слободно време
- препознавање лепоте покрета и кретања у физичком вежбању и рекреацији
- коришћење различитих извора информација за упознавање са разноврсним спортско-рекреативним активностима

Активности ученика:

- примена наученог, уочавање, упоређивање, дискутовање, сарадња, савладавање моторичких вештина, закључивање, откривање.

Активности наставника:

- Упознаје ученике са циљевима и садржајима програма
- Презентује теме користећи расположиве ресурсе
- Подстиче код ученика развој мишљења и разумевања
- Охрабрује, помаже и подстиче ученике
- Подстиче ученике да опажају, упоређују и сами изводе закључке
- Праћење рада и активности ученика

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Стони тенис као рекреативна активност	12
2.	Тенис као рекреативна активност	12
3.	Брзо слагање чаша као рекреативна активност	12
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉЕВИ, ОБЛАСТИ И ИСХОДИ

ЦИЉ наставе физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује своје физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања и побољшања свог здравља и примене правилног и редовног вежбања у савременим условима живота.

ОБЛАСТИ, ТЕМЕ кроз које ћемо остварити исходе су, физичке способности, моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине, АТЛЕТИКА, СПОРТСКА ГИМНАСТИКА, ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГАРА, ОДБОЈКА, ПЛЕС И РИТМИКА, физичка и здравствена култура и здравствено васпитање.

ИСХОДИ за ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТ, МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ, ФИЗИЧКЕ И ЗДРАВСТВЕНЕ КУЛТУРЕ : способан да примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби-вежбе обликовања, разноврсна природна и изведена кретања користи у спорту, рекреацији и различитим животним условима, упоређи резултате тестирања са вредностима за свој узраст, примени постигнути ниво технике у спортској игри, разликује атлетске дисциплине, развија своје моторичке способности применом вежби из атлетике, одржава равнотежу у различитим облицима кретања, врши ротацију тела, схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој, примени у игри основне елементе технике обрађених спортова, учествује у унутар одељенском такмичењу, изведе кретање у различитом ритму, процени ниво сопствене дневне физичке активности, препозна могуће последице недовољног физичког вежбања, пронађе и користи различите изворе информација за упознавање разноврсних облика физичких и спортско-рекреативних активности, примени мере безбедности приликом вежбања и ван школе, решава конфликте на друштвено прихватљив начин, прихвати и победу и пораз, вредноје спортове без обзира на лична интересовања, примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора, чува животну средину током вежбања, повеже врсте вежби, игара и спортова са њиховим утицајем на здравље, правилно реагује након

повреде,подстиче породицу на вежбање,примрњује и поштује правила игара у складу са етичким нормама,примени моторичке особине у ванредним ситуацијама,примењује здравствено хигијенске мере приликом вежбања.

КОРЕЛАЦИЈА СА НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА:биологија,музичка култура,ликовна култура,информатика,географија,математика.

ИСХОДИ представљају опис интегрисаних знања,вештина,ставова и вредности ученика у наведеним областима.

Уз ове ОБАВЕЗНЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ ОБЛИКЕ РАДА часове физичког и здравственог васпитања и обавезних спортских активности у плану и програму су и ОСТАЛИ ОБЛИЦИ РАДА (ванчасовне и ваншколске активности:-секције,школска и ваншколска такмичења,недеља школског спорта,активности у природи(излети,летовања,зимовања,кросеви),недеља школског спорта,спортски дан,корективно педагошки рад.

Активности ученика: редовно долажење на наставу, активно учешће на часу,помоћ и асистенција друговима и наставнику, помоћ при организацији такмичења и др.

Активности наставника: припрема и прилагођавање програмског садржаја условима рада, извођење наставе, пућивање ученика на самосталан рад, корективно педагошки рад, организовање

рб. наставне теме	наставне теме/области	исходи - по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
					обраду	остале типове часова
1.	АТЛЕТИКА	самостално одради комплекс вежби обликовања,додатне вежбе истезања.користи основне појмове стручне терминологије,изведе задате елементе технике трчања и скокова, повеже значај одређених вежби и развоја своји физичких способности.	1.1.3. 1.1.5. 1.1.7. 1.1.8. 1.2.1.	20	8	12
2.	ОДБОЈКА	самостално и зводи основне техничке елементе и примени их у игри,схвати значај сарадње играча у тиму,примени основна правила у игри.	1.1.1. 1.2.1.	14	4	10
3.	ГИМНАСТИКА	зна називе вежби које изводи,повеже неколико вежби у мањи састав,схвати значај гимнастике за правилно држање тела,јачање мишићне мускулатуре и еластичности зглобова за здравље и добар положај и рад унутрашњих органа.	2.1.10. 2.1.9. 2.1.11. 2.1.17.	20	8	12
4.	РИТМ.ГИМ	Уоги лепоту и грациозност покрета уз музику,,научене елементе повеже у крацу целину.	2.1.18	4	2	2
5.	ИНИЦИЈАЛНА МЕРЕЊА			6		6
6.	КОШАРКА	Игра кошарку примењујући сложеније елементе технике,испуњава тактичке задатке,зна колективну и групну тактику у нападу и одбрани	2.1.1.	14	4	10
7.	РУКОМЕТ	Игра рукомет примењујући сложеније елементе технике,испуњава тактичке задатке,зна колективну и групну тактику у нападу и одбрани	1.1.1	8	3	5
8.	ФУДБАЛ		2.1.1. 2.1.2.	18	3	15

9.	ЗДРАВСТВЕ НО ВАСПИТАЊЕ	Реализује се кроз све наставне области и теме уз практичан рад				
укупно:				104	40	68

ВАННАСТАВНЕ ШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ - план рада секција

Назив секције		КОШАРКА		
Презиме и име наставника				
р.бр.	Назив секције	Теме које ће бити реализоване	ОДБОЈКА	Број часова за тему
5.	Презиме и име наставника Елементи, техника			10
6.	Тактичке варијанте	Теме које ће бити реализоване		Број часова за тему
7.	Правила игре и суђења			4
14.	Елементи, техника			10
8.	Школска и ваншколска такмичења			10
15.	Тактичке варијанте			10
16.	Правила игре и суђења			4
		Укупан број часова на годишњем нивоу		34
17.	Школска и ваншколска такмичења			10
18.				
Укупан број часова на годишњем нивоу				34

Назив секције		РУКОМЕТ
Презиме и име наставника		
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова по теми
1.	Елементи, техника	10
2.	Тактичке варијанте	10
3.	Правила игре и суђења	4
4.	Школска и ваншколска такмичења	10
Укупан број часова на годишњем нивоу		34

НЕДЕЉА ШКОЛСКОГ СПОРТА

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика; девојчице између 2 и 4 ватре; дечаци фудбал.

АКТИВНОСТИ У ПРИРОДИ (кросеви, зимовања, летовања)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (трчање 500 метара у дворишту школе);
- зимовање – организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање итд.)

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у

- међуодељенски турнири у фудбалу, одбојци, рукомету и игри“ Између 4 ватре“

Ученици учествују на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом.

2. Обавезни изборни наставни предмети са начинима и поступцима за њихово остваривање

Осми разред

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринираној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и на делатном плану, уз настојање да се доктриниране поставке спроведу у свим сегментима живота (однос са Богом, са светом, са другим људима и са собом).

Циљ програма православног катихизиса у **осмом** разреду је рекапитулација целокупног градива из претходних разреда с посебним истицањем следећих елемената:

Да је метафизичко начело постојања Бог, односно да истинско биће треба тражити у Богу који је Света Тројица; да је онтолошко начело на основу православног учења о богу као Светој Тројици личност, а не природа; да је личност заједница слободе са другом личношћу; да је човек створен као личност и да је позван да постоји на начин на који постоји Света Тројица ако жели да превазиђе ограничења

Задаци православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као другој и другачијој личности у односу на нас, што се остварује у Христу, односно у Литургији, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници);

- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве;

- изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва (при чему се остварује комплементарност са другим наукама);

- помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (са људима различитих култура, религија и погледа на свет, са друштвом, са природом) и са Богом;

- изгради уверење да свет и све што је у њему створени су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Начин остваривања програма: Од 11./12. до 14./15. године дете је на почетку адолесцентског периода, који доноси убрзане психичке промене и целовито реструктурирање личности. Интелектуални развој је у знаку појаве формалних операција и развоја способности менталне комбинаторике, хипотетичко-дедуктивног и експерименталног мишљења, а изражена је и диференцијација способности (вербалних, нумеричких, практичних, уметничких и сл.). Ученици старијих разреда основне школе одликују се и већом ширином интересовања, код њих се формирају и индивидуални стилови интелектуалне делатности и мишљења. Међутим, у овој етапи развоја спознајна интересовања, која су била доминантна у позном детињству, одлазе у други план: дете се све више окреће властитој личности и односима са социјалном средином. У овом узрасту трага се за смислом живота, развија рефлексивност, склоност ка критичком преиспитивању вредности, а нема предмета који у толикој мери задовољава потребе за откривањем смисла живота као православног катихизис. Представа о себи у овом узрасту по правилу је повезана са представом о „нама“, тј. о типичном вршњаку свога пола, мада никада не долази до потпуне идентификације – задржава се потреба за аутентичношћу и оригиналношћу. Почетак адолесцентског доба доноси и побољшање комуникативности, друштвености, развој моралне свести. Много се полаже на пријатељство, које у овом добу представља најзначајнији вид емоционалног везивања и интерперсоналних односа. Па ипак, изграђивање осећаја за заједницу није лишено одређених тешкоћа: наиме, премда ученици старијих разреда основне школе лако успостављају контакте, њихова комуникативност често је егоцентрична по свом карактеру, а жеља за експонирањем и самореализацијом снажнија од интересовања за саговорника. Ово је и доба убрзаног развоја моралне свести, које се карактерише

преласком од конвенционалног (оријентација према спољашњим нормама понашања), ка аутономном моралу заснованом на унутарњем систему начела. Изузетно је битно имати на уму чињеницу да, иако су веома осетљиви на морална питања, адолесценти показују отпор према директним моралним поукама: они имају потребу да чују мишљење одраслих о томе како ваља поступити у извесној ситуацији, које су моралне димензије овог или оног чина, али одбацују ауторитарно наметање мишљења, „доцирање“. Овом узрасту, даље, својствен је и буран естетички развој, раст нивоа укуса и уметничких преференција, у чијем изграђивању важан удео може да има и наслеђе православне духовности, уколико се у настави катихизиса овоме поклони одговарајућа пажња. У развоју вере присутна је велика интелектуална конфузност при преласку са раније религиозне фантазије, на много реалистичнију теологију. Постоји неопходна потреба да се, с једне стране, у раније типично детиње представе о Богу као чудотворцу, унесу и нека дубља и одуховљенија значења, да се уочи веза између Бога и тварног света, Бога и човека овде и сада, и с друге, да се Господ Исус Христос не доживљава само као историјска личност, него да се успостави активни лични однос са Њим. У погледу односа према Цркви, значајно је да су ученици овог узраста способни да разумеју значење обреда, да све више осећају потребу за активним укључивањем у црквени живот и идентификацијом са неколико пријатеља који су чланови Цркве или са неким одраслим човеком (епископом, свештеником, монахом) који им је идеал у оквиру Цркве. Они боље разумеју и значај Светих Тајни у односу на потребе нашег свакодневног живота, њихове личне молитве постају дубље и аутентичније и не везују се искључиво за своје, него и за потребе других људи.

Активности ученика: - уочавање, описивање, истраживање, посматрање, вођење разговора, игре улога, пантомима, вербални исказ, игре покретима

Активности наставника: - планирање, припремање, излагање, показивање, објашњавање, указивање, подстицање, усмеравање, праћење.

Р. бр. наставне теме	наставне теме/ области	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	бр. часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Увод	- моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе; - моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	1	1	-
2.	Човек је икона Божја	- моћи да увиди да је човек икона Божија јер је слободна личност и да је служба човекова да буде спона између Бога и света. - моћи да увиди да се човек остварује као личност у слободној заједници љубави са другим. - бити подстакнут да учествује у литургијској заједници. - моћи да сагледа грех као промашај људског назначења - моћи да разликује слободу од самовоље - моћи да увиди да човек може бити роб својих лоших особина и навика - бити подстакнут да увиди вредност ближњег у сопственом животу - моћи да усвоји став да једино кроз љубав човек може превазићи конфликт - моћи да вреднује своје поступке на основу Христових заповести о љубави.	6	5	1
3.	Подвижни чко –	моћи да увиди да је подвиг начин живота у Цркви	8	5	3

	Евхаристијски етос	• моћи да препозна различите подвиге као путеве који воде ка истом циљу • моћи да објасни кад и како се пости • моћи да увиди смисао и значај поста • бити подстакнут на пост и молитву као начин служења Богу • бити подстакнут да развија хришћанске врлине • бити подстакнут да се критички односи према својим поступцима • бити подстакнут да чита Житија Светих • бити подстакнут да заснује свој однос према Богу на захвалности.			
4.	Литургија	• моћи да увиди да је молитва разговор са Богом • бити подстакнут да преиспита и обогати свој молитвени живот • моћи да схвати личну молитву као припрему за саборну молитву • моћи да објасни значење речи Литургија и Евхаристија • моћи да однос међу члановима Цркве пореди са повезаношћу удова у људском телу • моћи да препозна неке од елемената Литургије • моћи да увиди да Молитва Господња има литургијску основу • моћи да наведе најважније делове храма и препозна њихову богослужбену намену • моћи да именује нека богослужења и да зна да постоје покретни и непокретни празници • бити подстакнут да активније учествује у богослужењима	9	5	4
5.	Царство Божје	• моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да постане Царство Божије • моћи да објасни да Царство Божије у пуноћи наступа по другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих • моћи да објасни да је Бог створио човека као сарадника на делу спасења • моћи да препозна да је Литургија икона Царства Божијег • бити подстакнут да активније учествује у Светој Литургији • моћи да преприча догађај Преображења Господњег • моћи да повеже појмове светости и обожења са дејством Светог Духа • моћи да препозна да је предукус Царства Божијег присутан у моштима, чудотворним иконама, исцељењима... • моћи да препозна разлику између православне иконографије и световног сликарства • моћи да препозна икону као символ Царства Божијег	10	6	4

		• бити подстакнут да на правилан начин изражава поштовање према хришћанским светињама.			
--	--	--	--	--	--

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ (8. разред)

Циљ: Општи циљ предмета је да ученици стекну знања, формирају ставове, развијају вештине и усвоје вредности које су претпоставка за успешан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву.

Задаци:

- Разумевање концепта универзалности права детета;
- Стицање знања о узроцима различитог степена остварености права детета у савременом свету;
- Подстицање развоја критичког односа према појавама злоупотребе права детета;
- упознавање са неопходним условима за остваривање најбољег интереса детета;
- упознавање са местом, улогом и значајем институција и организација које се баве унапређивањем положаја деце у Србији;
- упознавање са националним законодавним оквиром чији је циљ заштита интереса деце;
- разумевање места, улоге и одговорности државе, друштва, породице и детета у унапређивању положаја деце у друштву;
- упознавање са улогом медија у креирању слике детета у друштву

Начин остваривања програма: Програмске садржаје би требало реализовати тако да се ученицима омогуће: слобода изражавања мишљења и ставова; унапређење вештина комуникације у различитим социјалним ситуацијама; развијање способности критичког мишљења, аргументовања и залагања за сопствене ставове; повезивање властитог искуства са потребама друштва и активно ангажовање. У осмом разреду фокус је на положају детета у савременом друштву, на потребама и правима детета., на институционалном оквиру који штити права детета..

Активности ученика: Реализација програма се заснива на коришћењу интерактивних и истраживачких метода рада што подразумева кооперативни рад наставник-ученици, кооперативни рад у малим групама ученика, тимски рад, самостално прикупљање различитих информација. Најпогодније технике за постизање интерактивности у процесу учења су: различити облици групне дискусије, симулација, играње улога, аргументовање, дебата, анализа случаја, поређење и покретање иницијативе.

Активности наставника: Простор у којем се изводи настава, учионица опште намене, треба да пружа могућност за седење у круг и рад у одвојеним мањим групама (од 4 до 6 ученика).

За реализацију предмета потребан је приручник за наставнике, а од потрошних материјала: фломастери, бојице, селотејп, лепак, маказе, листови А4 формата бели и у боји.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	исходи – по завршеној теми ученик ће бити у стању да:	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Људска права	Изрази осећај љубави и поноса према својој домовини, Образложи зашто је расизам, антициганизам облик дискриминације, Покаже интересовање за упознавањем различитих култура	10		2
2.	Демократско друштво	Дискутује о знаћају уважавања родне перспективе,	10		18

		Препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве, Наведе основне функције медија			
3.	Процеси у савременом свету	У медијима проналази примере предрасуда, дискриминације, нетолеранције по разлићитим основама, Препозна механизме манипулације медија	11		11
4.	Грађански активизам	Учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма	3		3
укупно:			34		34

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК - 8. разред

Циљ наставног програма: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће дијалоге (до 20 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће текстове (до 300 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализама, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: Пише реченице и краће текстове (до 150 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и

социолингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у седмом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Исходи	број часова по теми	број часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Organisation et participation au concours	комуницирају о свакодневним и тренутним/ привременим радњама, писмено и усмено; -траже и дају додатна објашњења;	15	7	8

		-изразе допадање и недопадање; комуницирају о спортовима и спортској опреми, писмено и усмено			
2.	Realisation d un sondage sur le temps libre	-могу да опишу догађаје и искуства из прошлости, писмено и усмено; -разумеју суштину и детаље дескриптивног текста који читају / слушају и разговарају о њему; -могу да опишу нечији изглед и карактер; -ефикасно комуницирају о проблемима тинејџера у школи и ван ње и вршњачком насиљу	17	7	13
3.	Realisation d une interview pour le journal	-умеју да планирају понављање градива; -могу да препознају које су им јаке и слабе стране; -умеју да систематизују и класификују градиво; -примењују стечена знања и вештине	16	7	9
4.	Creation d une planche de bande dessinee	могу да комуницирају и износе ставове о темама Body Art и екстремни спортови; -могу да разговарају о природним појавама, опасностима и ризицима; -разумеју знаке упозорења, знају да упозоре на опасност и дају препоруку или савет;	20	7	13
укупно:			68	28	40

Циљ додатне наставе наставног предмета: За додатни рад опредељују се ученици од V до VIII разреда изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своја знања, умења, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника.

Задачи:Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. - Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације).Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе.Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика, нарочито када је у питању додатни рад.

Предвиђени начини реализације додатне наставе: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умења и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења). Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и разумевање писаног језика, писмено

изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту

нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије.

Француски језик- допунска настава 8. разред

Циљ допунске наставе наставног предмета: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад .

Задаци: Разумевање говора: ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Усмено изражавање: ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом..

Предвиђени начини реализације допунске наставе: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчијим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације: коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

Р. бр. наставне теме	наставне теме/области	број часова по теми
1.	Present	4
2.	Passe compose	4
3.	Imparfait	4
4.	Lecture	4
5.	Negation	4
6.	Pronoms	4
7.	Future	4
8.	Si phrase	4
9.	Lecture	4

Француски језик - секција

Циљ секције: За секцију опредељују се ученици од V до VIII разреда посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања. Под руководством наставника ученици се кроз секцију припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умећа и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама .

Задаци:Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције..Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације).Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом секције.Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући социокултурне норме интеракције.

Предвиђени начини реализације секције: Секција се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика рада одржи да се интересовање ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др).Улога наставника у секцији је специфична. Реализујући програм секције наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада.Иновације:Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже

и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад, израда панона, плаката.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи децју књижевност и транспонује је у друге медије .

Назив секције		Секција из француског језика
Презиме и име наставника		Жељка Вујић
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Realisation de panneaux	5
2.	Piece de theatre	20
3.	Traduction du site de notre ecole	6
4.	Composition de poeme	3
5.	Chanson	2

Руски језик

Циљ: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Оперативни задаци наставног програма:

Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће дијалоге (до 20 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом.

Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме краће текстове (до 300 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализама, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима

Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом.

Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: Пише реченице и краће текстове (до 150 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним.

Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције.

Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у седмом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Активности ученика:Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај /дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника:Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

рб. наставне теме	наставне теме/области	стандарди	број часова по теми	бр. часова за	
				обреду	остале типове часова
1.	В међународном молодјжном лагере		13	5	8
2.	СМИ в нашей жизни		15	4	11
3.	Планы на будущее		12	4	8
4.	Из прошлого в будущее		20	7	13
5.	Российский рок		8	4	4
укупно:			68	28	44

Програм рада допунске наставе

Циљ:Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад .

Задаци :Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.

Разумевање писаног текста:Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.

Усмено изражавање:Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом.

Писано изражавање:Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног

кода.

Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчијим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; Вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	В мире СМИ, чтение и перевод, имена существительные	12
2.	Спорт и мы, чтение и перевод	12
3..	Путешествие по России, чтение и перевод, местоимения	10
укупно:		34

Програм рада додатне наставе

Циљ: За додатни рад опредељују се ученици од V до VIII разреда изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско- тематских подручја редовне наставе. Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника.

Задаци: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. - Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним

програмом додатне наставе, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика, нарочито када је у питању додатни рад.

Начин остваривања програма: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умећа и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења). Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и разумевања писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дењу књижевност и транспонује је у друге медије.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Выражение вида, настоящее время, чтение	6
2.	Наречия времени, прошедшее время, чтение и перевод	6
3.	Местоимения, будущее время, диалоги	6
4.	Имена существительные, имена прилагательные	6
5.	Местоимения, числительные, наречия	6
6.	Чтение и перевод, повторение грамматики	4
укупно:		34

Немачки језик – 8.разред

Циљ: Циљ наставе страног језика у основном образовању заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативним вештинама и развијањем способности и метода учења страног језика. Циљ наставе страног језика у основном образовању стога јесте: развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и знања о функционисању страног и матерњег језика. Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задачи: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: разуме дијалоге (до 10 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама, садржајима и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа; Разуме општи садржај и издвоји кључне информације из прилагођених текстова после 2-3 слушања; Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Разуме текстове (до 150 речи), који садрже претежно познате језичке елементе, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика; Разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипови, ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, специјализовани часописи, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом. Проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби) и из краћих књижевних форми (приповетке, поезија, драмски текстови) примерених узрасту и интересовању ученика; Може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Ученик треба да: Усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације; Поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о лицима, догађајима и активностима у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); Препричава, упоређује и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме, садржаје и комуникативне функције предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); У неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове у складу са предвиђеним комуникативним функцијама, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре). Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Ученик треба да: Пише реченице и краће текстове (до 70 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем; Издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао; Користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, и сл.). Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције. Ученик треба да: У стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику); Учествоује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд.). Да одговори на директна питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1)

и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик треба да: Усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи; Писмено преноси једноставне поруке и објашњења. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика. Ученик треба да: Препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом. Поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине; Користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости); Разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима; Уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страног језика који учи; разуме значај употребе интернационализма; Примењује компензационе стратегије; Оперативни задаци по језичким вештинама се постепено проширују и усложњавају. Истовремено се континуирано примењују и оперативни задаци из претходних разреда.

Начин остваривања програма: Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика; наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе; у шестом разреду очекује се да наставник ученицима скреће пажњу и упућује их на значај граматичке прецизности исказа; знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник; са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, одговарајући часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; у шестом разреду наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа; сви граматички садржаји уводе се без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се евалуира и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад; за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.), игре примерене узрасту, певање у групи, класирање и упоређивање, решавање «текућих проблема» у разреду, договори и мини-пројекти, заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације), разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи децју књижевност и транспонује је у друге медије као што су игра, песма, драмски израз, ликовни израз. Када се ради о евалуацији и оцењивању ученика, начини провере морају бити познати ученицима, односно, у складу са техникама, типологијом вежби и врстама активности које се примењују на редовним часовима.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Исходи	Број часова по теми	Број часова за	
				обраду	остале типове часова
1.	Mein Körper und meine Gesundheit	Ученик ће бити у стању да: – разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;	34	13	21
2.	Servus und auf Wiedersehen	— изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење	34	16	18

		и реагује на њих; изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;			
Укупно:			68	26	42

Програм рада допунске наставе

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога - у редовној настави страног језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад (на пример: група ученика с недовољним знањем одређених садржаја или граматике, група ученика који нису савладали неки од предвиђених облика усменог и писменог изражавања итд.).

Задачи: Разумевање говора: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода. Медијација: У комуникативним контекстима који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Начин остваривања програма: На основу предходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчијим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулisanу ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена). Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе. Током даље редовне наставе такве ученике не треба испуштати из вида, односно - диференцирањем редовне наставе - омогућити ученицима да градиво савладају на редовним часовима. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника ради лакшег савладавања градива, граматичких структура и лексике; Вежбе једноставнијих и транспарентнијих захтева како би ученик лакше савладао одређене граматичке структуре.

рб.	наставне теме/области	бр.
-----	-----------------------	-----

наставне теме		часова по теми
1.	Die Gesundheit	16
2.	Auf Wiedersehen	16
укупно:		34

Програм рада додатне наставе

Циљ: За додатни рад опредељују се ученици од V до VIII разреда изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања и проширивање из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ у V, VI, VII разреду. Такве ученике уочавају, прате и подстичу наставници разредне наставе и педагошко-психолошка служба школе све до V разреда када се први пут организује додатни рад (који се изводи све до завршног разреда). Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина, непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање и развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Под руководством наставника ученици се и у додатном раду самостално служе другом лексичком и граматичком грађом (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своја знања, умења, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умења и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама (једно од тих прилика је и такмичење из страног језика у осмом разреду). Ученике који се посебно истичу у додатном раду треба посебно стимулисати. Ученици се за самостално опредељују за додатни рад из наставе страног језика (могу бити мотивисани, али никако присиљавани на то). Приликом опредељивања ученика за додатни рад, треба објективно проценити мотиве који су на њихову одлуку утицали (у обзир долазе само стварно надарени ученици, оцене из српског језика, жеље ученика, родитеља не представљају пресудан фактор, јер не мора да буде у сваком одељењу даровитих ученика. Ученик остаје укључен у додатни рад онолико времена (година) колико жели. Посебно треба водити рачуна о томе да се даровити ученици не оптерећују изнад њихових стварних могућности и жеља.

Задаци: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. - Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом додатне наставе. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом додатне наставе, поштујући социокултурне норме интеракције. Знања о језику: Ученик препознаје принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај развијања личних стратегија учења страног језика, нарочито када је у питању додатни рад.

Начин остваривања програма: Додатни рад се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године пожељно је да се интересовање даровитих ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном

индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др).Уочавање потенцијално даровитих ученика у настави страних језика остварује се непосредним праћењем од стране наставника разредне и предметне наставе, анализом радова ученика и остварених резултата на контролним и писменим вежбама, интервјуисањем ученика и родитеља и применом одређених инструмената од стране школског психолога или педагога. На основу добијених резултата праћења и испитивања, интересовања и жеља даровитих ученика и напред наведених оријентационих садржаја, наставник заједно са ученицима утврђује (конкретизује) програм додатног рада у групама или са појединим даровитим ученицима. Улога наставника у додатном раду је специфична. Реализујући програм додатног рада наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. Пре свега, оне које у највећој могућој мери активирају све потенцијале ученика, нарочито онај који омогућавају развој креативности и мотивацију ученика. Током додатног рада наставник се поставља као сарадник који стручно помаже рад појединца или групе: упућује и усмерава, помаже да се дође до правих решења и закључака. Однос ученика и наставника у додатном раду је сараднички, у извесној мери непосреднији и ближи него у редовној настави. У додатном раду са ученицима наставник прати и евидентира њихов развој, напредовање, усавршава утврђене програме, открива нове могућности индивидуализације рада. Врши уопштавање и примену стечених знања, умећа и вештина у различитим ситуацијама. Обезбеђује укључивање ученика у организоване облике рада ван школе (такмичења). Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад.

рб. наставне теме	наставне теме/области	бр. часова по теми
1.	Die Gesundheit	16
2.	Landeskunde	18
укупно:		34

ОБАВЕЗНА ФИЗИЧКА АКТИВНОСТ

План рада ових активности је саставни је део физичке активности ученика и доприносе остваривању постављеног циља и исхода *физичког и здравственог васпитања*. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда у трајању од 1,5 час недељно.

3. Слободне наставне активности са начинима и поступцима за њихово остваривање

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ КОЈЕ ЈЕ ПРИПРЕМИО ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОСМИ РАЗРЕД

МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.

Разред	Седми или осми	
Годишњи фонд часова	36 или 34	
ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење	По завршетку програма ученик ће бити у стању да: – образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора;	ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК
Комуникација	– формулише истраживачки задатак;	Еколошки отисак. Биокапацитет.
Рад са подацима и информацијама	– планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља;	Еколошки дуг. Одрживи развој
Дигитална компетенција	– прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора;	Еколошко право.
Решавање проблема		УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ
Сарадња		Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад.
Одговорно учешће у демократском друштву	– прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;	Депонија.
Одговоран однос према околини	– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;	РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА
Естетичка компетенција		Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика.
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада;	

– учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју;

– повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу;

– одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу;

– користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет;

– сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу;

– критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи.

Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина.

ЗР правила.

ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

Извори енергије.

Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије.

Предности и недостаци обновљивих извора енергије.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Сврха програма слободне наставне активности Моја животна средина је да се ученици оспособе за мултидисциплинарно изучавање проблема из домена очувања животне средине и одрживог развоја, остваривање својих идеја кроз различите пројекте и даљи професионални развој.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Моја животна средина.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У програму су предложене четири теме: Еколошки отисак и опстанак, Управљање отпадом, Рециклажа, ремедијација и поновна употреба добара и сировина и Обновљиви извори енергије.

Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Препоручује се употреба модификованих предавања (добро структурирано, систематично и кратко представљање најважнијих елемената теме/садржаја), затим различитих врста презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржава и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Поред материјала (филмови, слике, приче, новински текстови...), то могу бити гостовања особа или посета установама. Избор подстицаја треба да одговара теми, узрасту ученика и њиховим интересовањима.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге, да развијају осећај компетентности у раду са подацима. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет као брз и лако доступан извор информација, треба их охрабривати да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије и разговор са људима.

Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује.

Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице у којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексција исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/проблем.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК

У активностима за достизање исхода акценат треба да буде на истраживању појмова биокапацитет и еколошки дефицит на интернету и у литератури. Ученици ће стећи сазнања о томе шта се подразумева под еколошким дугом и зашто се обележава међународни еколошки значајан датум Дан еколошког дефицита. На тај начин упутиће се у потешкоће које прате човечанство (како производити храну и како се снабдевати енергијом). Даље учење може да се настави кроз друштвену игру, у групама, тако да таблу за игру и правила осмишљавају сами. Таблу могу да праве користећи једно од „Р-правила“ (нпр. поновна употреба одбачених материјала), као што се може видети у кратком филму:

<https://www.dailymotion.com/video/x2z91xz>. Игра треба да буде у вези са темом (победник је онај који не прекорачи еколошки дуг; игра може да има и картице са питањима у вези са еколошким отиском; више фигурица на табли може да доведе до потешкоћа за играча, како би се приказао проблем пренасељености итд.), а циљ је да ученици савладају основне појмове о еколошком дефициту и да схвате проблеме који настају услед еколошког дуга.

Додатне информације се могу добити на:

<https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=307170>

<https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=346896>

<https://balkangreenenergynews.com/rs/dan-ekoloskog-duga-2020-je-u-avgustu-skoro-ceo-balkan-vec-probio-limit/>

<https://www.nationalgeographic.rs/vesti/12219-sta-je-dan-ekoloskog-duga-i-zasto-dolazi-sve-ranije.html>

<https://www.overshootday.org/>

Потребно је најпре обрадити појам еколошког отиска и његову сврху (које информације и увиде пружа појединцу, породици и друштву). Потом ученици рачунају еколошки отисак на онлајн наменском калкулатору: <https://www.footprintcalculator.org/>. У паровима праве табеле у које ће уносити податке за сопствени еколошки отисак, али и еколошки отисак замишљених личности, које ће разврставати по унапред осмишљеним критеријумима. Веома је значајно да критеријум осмисле, односно одаберу самостално, тј. у договору са својим паром. На пример, ако је критеријум превоз до посла, могу упоређивати еколошке отиске особа које користе сопствени аутомобил, градски превоз или бицикл, или, уколико је критеријум исхрана, да упоређују особе са здравим навикама у исхрани, са особама које се хране у ресторанима брзе хране, вегетаријанцима итд. Податке до којих су дошли представљају одељењу табеларно и уз помоћ графика и сви заједно изводе закључке, али и предлоге како да се смањи еколошки отисак.

Додатне информације се могу добити на:

https://www.footprintnetwork.org/?__hstc=207509324.f808b906e9fb58f7b3586309ec391ca5.1616951460185.1616951460185.1616951460185.1

<https://data.footprintnetwork.org/#/>

<https://csienvisci.files.wordpress.com/2012/09/lab-1-ecological-footprint-activity.pdf>
<https://www.homeworkmarket.com/questions/lab-10-11-12-13>

Достизање исхода може да се оствари у радионичарском раду за смањење еколошког отиска. Ученици у групама проналазе ликовне приказе еколошког отиска (пример: <https://i.pinimg.com/564x/45/9d/d5/459dd5aa24b7c7136670b97564771b1f.jpg>), а онда и сами треба да осмисле и реализују своју идеју како да тај еколошки отисак смање (кроз корекцију сопствене исхране или избегавањем супстанци које изазивају болести зависности). Свој рад могу да насликају и направе у виду панорама или да направе онлајн инфографик, попут: https://www.canva.com/design/DAEXi7I_bXk/oIvzsCio7wy_uJTxKIq9jw/view?utm_content=DAEXi7I_bXk

Право на животну средину припада основним људским правима, па тако је и основно право детета. Бабице могу да погледају снимак где добијају основна сазнања о еколошком праву: <https://rtsplaneta.rs/video/show/1426836/>. Ту ће сазнати који су циљеви одрживог развоја које су прописале Уједињене нације. Наставници могу да користе и приручник Зелени пакет (GreenPack_SB_Dec2012). Ученици треба да формирају парове и сваки пар треба да се определи за један од циљева и да истраже приче из живота или медија које су у вези са њим. Потом ће представити ту причу целом одељењу и тада се организује дебата: једна половина одељења заступа став да су ту прекршена људска права, а друга заступа став да нису и аргументују своје ставове. Групе могу да упореде развијеност циљева одрживог развоја једне високо развијене државе и ниско развијене државе, висок и низак животни стандард и дођу до сазнања који од циљева се најспорије развија у тим земљама.

Додатне информације се могу добити на:

<https://www.unicef.org/serbia/publikacije/mapiranje-globalnih-ciljeva-odr%C5%BEivog-razvoja-i-konvencije-o-pravima-deteta>

<https://www.unicef.org/serbia/media/12731/file/mapiranje.pdf>

УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

Ученици се баве темом решавања проблема отпада (депоније, мелиоризација земљишта, спаљивање отпада и рециклажа). Све групе добијају потребан материјал, истражују литературу и претражују интернет. За остваривање исхода у реализацији ове теме потребно је обрадити класификацију отпада према: врсти материјала од којег је направљен (лим, пластика, стакло, органски...), према изворима настајања (кућни, индустријски, медицински...) или према критеријуму који ученици сами одреде, претходно информишући се о томе какве врсте отпада могу бити. Своје резултате представљају табеларно. Такође, потребно је да истраживањем сазнају шта се подразумева под појмом „управљање отпадом” и да представе нека решења како се отпадом управља у другим државама.

Ученици ће стечена знања о управљању отпадом (посебну пажњу обратити на комунални отпад), најпре применити у свом домаћинству уз подршку чланова своје породице, а касније реализовати у школском простору. Своја искуства ученици ће поделити са млађим ученицима школе, породицом и локалном заједницом, тако што ће направити пано са илустрованим ситуацијама (или фотографијама које су сами направили) како се правилно поступа са отпадом.

У оквиру ове теме ученици могу да истраже које институције у локалној заједници су надлежне за решавања проблема отпада, да остваре сарадњу са тим институцијама, тако што ће направити интервјуе са представницима тих институција и на тај начин направити подкасте на Јутјубу или чланке за школски часопис.

У оквиру ове теме задатак ученика је да у својој школи промовишу значај класификовања отпада (органски, папир, пластика) и осмисле кампању промовисања правилног поступања са отпадом у својој школи. То могу урадити тако што ће у групама осмислити назив кампање, лого и паролу и то пропатити ликовним презентацијама, видео клиповима, презентацијама, стрипом. Надаље ће описивати циљ и реализацију своје кампање. Заједно са другим групама анализирају колико је њихова кампања реална и колико може бити успешна. Дискутују о могућим потешкоћама да се кампања спроведе, као и о могућим позитивним ефектима које она може да произведе. У разговору са својим другарима кориговаће слабе стране своје кампање, те проналазити нове начине како да она буде што успешнија, односно масовнија.

РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА

За остваривање исхода и у реализацији ове теме потребно је представити све могућности смањења отпада (тзв. Р-правила на енглеском говорном подручју). Ученици се деле у групе и свака има другачији задатак: једна да рециклира, друга да врши ремедијацију, а трећа да осмисли идеју како да поново употреби отпад за неку другу сврху (практичан рад је пожељан). Све групе добијају исти материјал (папир, пластику, органски отпад итд.), односно исти отпад, али ће претраживањем интернета и литературе налазити начине како да га третирају у складу са активностима своје групе. Кроз рад, одговориће на бројна питања: На који начин можемо добити папир? Како на животну средину утиче бацање штампаног папира на депонију? Како настају уља која се користе у исхрани? Како употреба истог јестивог уља више пута у припремању хране утиче на здравље људи? Да ли се употребљено уље у домаћинству и ресторану може још једном користити и у које сврхе? Како добијамо текстил? Како на животну средину утиче производња памука? Шта су банке одеће? Како рециклажа текстила утиче на животну средину? Како настаје пластика? Како производња пластике утиче на животну средину? Зашто пластичне кесе мењамо биоразградивим? Где можемо употребити рециклирану пластику? Шта је ремедијација? Који су добри примери праксе ремедијације? Које су предности а који су недостаци поновне употребе добара и сировина?

Ученици у групама могу да направе пано, стрип или филм (<https://www.youtube.com/watch?v=BXHPNgww5Q8>) о „животу једне конзерве”. Шта се дешава ако конзерва заврши на депонији или водотоку или у рециклажном центру. Да би урадили овај рад потребно је да истражују шта се дешава са одбаченим конзервама, али и да разумеју зашто је неопходно рециклирање конзерви и других материјала. Такође, могу да праве паное на теме: колико дуго одређени пластични производи остају у природи (<https://www.wwf.org.au/Images/UserUploadedImages/408/img-lifecycle-of-plastics-infographic-1000px.jpg>) или да упоређују колико се воде и енергије утроши на израду новог папира и на његову рециклажу.

ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ

За достизање исхода треба искористити већ стечена знања ученика о обновљивим и необновљивим изворима енергије, али и знања из географије и вештине стечене на техници и технологији за радионичарски рад о изворима енергије. Ученици у групама раде на неким картама означавају места у Србији и другим државама у којима се користе обновљиви извори енергије (за означавање се могу користити и 3Д модели; ручно израђене ветрењаче и соларни панели, на пример). Свака група добија задатак да ради на другој држави и потом презентују своје радове и упоређују колико која држава користи обновљиве, а колико необновљиве изворе енергије.

Ученици могу да учествују у дебати на тему колико су обновљиви извори енергије добри и лоши по животну средину. Како би што успешније учествовали у дискусији, треба претходно да се припреме и да на интернету и литератури пронађу о каквом се извору енергије ради, које су његове добре и лоше стране и у којој мери је развијена технологија која такве изворе користи. Правила којих треба да се придржавају у дебати је да користите аргументе, а не мишљење, да буду парламентарни и саслушају аргумент противника на који онда могу да дају контрааргумент.

Треба обрадити појам енергетске ефикасности и зашто је она значајна, а може се радионичарски урадити заједно са начинима штедње енергије тако да ђаци цртежима или фотографијама своје околине упоређивати одрживу и неодрживу потрошњу енергије. На једном онлајн зиду ће бити примери одрживог коришћења (штедљива сијалица, искључен ТВ док ради компјутер итд.), а на другом контрапримери (обичне сијалице, укључени разни апарати истовремено).

Такође, ђаци могу правити промотивне постере за активност коју организује WWF „Сат за нашу планету” (https://www.wwfadria.org/sr/ukljuci_se/sat_za_nasu_planetu/), као и да осмишљавају активности (старе дечје игре које су се играле пре појаве интернета, свирање гитаре и сл.) које се тад могу уприличити.

Ђаци у групама истражују енергетски ефикасне грађевине у свету, дају своје идеје и у корелацији са предметом „техника и технологија” праве макете таквих грађевина. Макете могу бити и динамичне, попут фонтане која никад не пресушује:

https://www.youtube.com/watch?v=K49QOM_B8dA

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици

учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

УМЕТНОСТ

Циљ учења слободне наставне активности Уметност је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Разред Седми или осми
Годишњи фонд часова 36 или 34

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење	На крају програма ученик ће бити у стању да	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ
Естетичка компетенција	– образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца;	ШИРОМ СВЕТА
Решавање проблема	– повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада;	Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборицина, традиционална тетоважа Маора)
Комуникација	– обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе;	Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе)
Сарадња	– опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде;	Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо)
Рад са подацима и информацијама	– пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа;	Уметност народа Африке (маске и штитови)
Дигитална компетенција		
Одговорно учешће у демократском друштву		
Предајимљивост и оријентација ка предузелништву		

Одговоран однос према здрављу	– објасни значај и улогу културног наслеђа;	Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)
Одговоран однос према околини	– објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај;	ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ Културно наслеђе (значај и улога)
	– прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима;	Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике)
	– презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије;	Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...)
	– прикаже начине очувања музичког културног наслеђа;	Начини очувања културног наслеђа
	– објасни како савремене технологије утичу на развој музике;	МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА Савремене технологије и музика.
	– презентује начине промоције музичких дела и догађаја;	Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност.
	– прикаже примену музике у другим уметностима;	Музичка критика и интервју.
	– истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога;	
	– аргументовано искаже утисак о слушаним делима.	
	– комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја;	
	– проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију;	

– учествује активно, према
сопственим способностима и
интересовањима, у
истраживачком и
радионичком раду.

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Уметност интегрише садржаје из културе, различитих уметности и више уметничких дисциплина. Он омогућава ученицима: да упознају културу и уметност народа свих континената, њихове сличности, разлике и међусобне утицаје; да открију како се прожимају различите врсте уметности; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне судове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Уметност.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предвиђено је да се прва тема реализује током првог полугодишта, а друга и трећа у другом полугодишту.

Програм је тако конципиран да фаворизује активности ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе. Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно да уведу ученике у тему, представе кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

Активности које су погодне за реализацију програма Уметност су: креативне радионице; презентације; анализа инсерата филмова, аудио-визуелних прилога, аудио и визуелних садржаја; рад на истраживачким и пројектним задацима; прављење досијеа, дигиталне збирке и сл.; студије случаја; играње улога; дискусије; рад у групи на платформама за учење; повезивање са вршњацима из других школа или држава; гостовања стручњака; учење у другим установама; посете разним културно-уметничким дешавањима; обликовање и организовање промоција и кампања; укључивање у акције у локалној заједници...

У складу са специфичностима програма и просторно-техничким капацитетима, ученици се могу изражавати кроз различите медије: слику (скице, цртежи, слике, плакати, књига уметника, мурали...); скулптуру; фотографију; видео; анимацију; акцију (перформанс, хепенинг, флеш моб, игровне активности); дизајн (сценографија, костимографија...); музику (инструментална, вокална, вокално-инструментална и сценска); сценски израз (глума, кореографија, плес); музичку критику...

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге у процесу проналажења релевантних информација.

За сваку тему наставник треба да припреми што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, мотивисања ученика за рад на њима. Како би се што боље остварила веза између садржаја програма и реалног живота пожељно је, кад год је то могуће, да се ученицима омогуће посете установама и институцијама у средини где живе, као и непосредни контакт са људима који имају интересантна животна и/или професионална искуства у вези са темом која се обрађује

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА

Основна идеја теме је да се ученици упознају са одабраном баштином народа свих континената из области визуелних уметности и културе, при чему је предвиђено да то буду садржаји који нису обухваћени програмом предмета Ликовна култура. Ради постизања динамике наставе и подстицања радозналости и стваралачког мишљења препорука је да се сваки континент представи другим уметничким дисциплинама и да се планирају другачије активности ученика, где је то могуће.

Предлог је да након уводног часа ученици упознају визуелну уметност Аустралије и Новог Зеланда кроз индивидуални истраживачки рад (у школи и код куће). Ученици могу да припреме кратке дигиталне презентације или видео прилоге. Потребно је да наставник постави јасне критеријуме према којима ће проценити квалитет презентације и да одреди број слајдова, односно трајање видео прилога (до 3 минута) водећи рачуна о томе да сви ученици треба да виде све радове и да изнесу своја запажања и утиске. Током уводног часа је потребно објаснити да је визуелна уметност важна за идентитет народа и појединца и зашто је идентитет важан. Потребно је нешто рећи о техникама и мотивима, као и о томе какву функцију је сликарство народа Аустралије и Новог Зеланда имало некада, а какву има данас. Прилози за приказивање могу да садрже и краће прилоге о музици (на пример, диџериду технике опонашања звука из природе) и плесу (традиционални плес хака) како би ученици добили јаснију слику о уметности ових народа.

Могуће истраживачке теме за ученике су: повезаност прича и слика у култури аустралијских народа; симболи у сликарству аустралијских народа; техника сликања тачкама (dot-painting); слике на кори еукалиптуса (bark-painting); слике на стенама у региону Кимберли; најпознатија дела једног савременог аустралијског сликара инспирисаног традицијом – Клифорд Посум (Clifford Possum Tjapaltjarri) или Квини Мекензи (Queenie McKenzie); значење традиционалне тетоваже та моко (tā moko); старе фотографије становништва Новог Зеланда; стилови традиционалних огртача и њихов утицај на савремену моду; један познати новозеландски уметник – Џорџ Нуку (George Nuku) или Чарлс Фридрик Голди (Charles Frederick Goldie)...

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

– Australian Aboriginal peoples - Leadership and social control | Britannica

– <https://www.artfactory.com/aboriginal-art/aboriginal-art.html>

– The Wandjina - YouTube

– Mysterious Kimberley Rock Art - YouTube

– Culture of New Zealand - history, people, women, beliefs, food, customs, family, social, marriage (everyculture.com)

- T HYPERLINK „<https://www.tepapa.govt.nz/discover-collections/read-watch-play/maori/tamoko-maori-tattoos-history-practice-and-meanings>”āmoko | Māori tattoos: history, practice, and meanings | Te Papa
- Traditional Maori costume Archives - World4
- Contemporary M HYPERLINK „<https://nzhistory.govt.nz/culture/nz-painting-history/contemporary-maori-art>”āori art - History of New Zealand painting | NZHistory, New Zealand history online
- Aboriginal Dreamtime Stories - Japingka Aboriginal Art Gallery
- Dreamtime Aboriginal Art Library of Knowledge (aboriginal-art-australia.com)
- Aboriginal Australian Bark Paintings | Museum of Natural and Cultural History (uoregon.edu)
- The Bradshaw Paintings - Australian Rock Art Archive (bradshawfoundation.com)
- The meaning behind M HYPERLINK „<https://www.fq.co.nz/maori-cloaks-traditional-meaning/>”āori cloaks | Fashion Quarterly (fq.co.nz)

Уметност америчких народа ученици могу да упознају кроз креативну радионицу где могу, према интересовањима, да моделују тотеми или посуде од меког материјала, да цртају дизајн употребних предмета са мотивима карактеристичним за одабрано племе, као и да их обликују одабраном традиционалном техником. Препорука је да ученици пореде орнаменте различитих племена тражећи сличности и разлике, као и да изложе фотографију свог рада заједно са примером који им је послужио као подстицај за стварање.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Traditional Native American Tribal Art (indians.org)
- Native American art - The function of art | Britannica
- Native American religions - Forms of religious authority | Britannica
- Native American Art: Sandpainting, Baskets, Pottery and Painting (nativeamerican-art.com)
- Home | Museum of Pre-Columbian Art of Cusco of Peru (mapcusco.pe)
- The Collection
- Aztec Designs (aztecsandtenochtitlan.com)
- USA Native American Navajo Weaving HYPERLINK „<https://textiledesigntechniques.as.ua.edu/usa-native-american-navajo-weaving/>”–
- Peruvian Textiles History | Study.com
- The Paracas Textile (article) | Khan Academy
- El Paso Museum of Art - Expressions in Clay: Pre-Columbian Pottery Types from the Southwest - YouTube

– Native American Pottery: How to Identify and Price Cochiti and Tesuque Pueblo Pottery (Part 1) - YouTube

Култура древне Индије, Кине и Јапана може се истраживати кроз компаративну анализу. Ученици могу да се поделе у мање групе које ће припремити краће презентације о сличностима и разликама између: обичаја; најстаријих градова; архитектуре храмова; традиционалне одеће или писма. Ученици које ове културе посебно занимају могу да ураде додатна истраживања (да истраже елементе одеће самураја; да истраже традиционална позоришта; да напишу задату реч на сва три језика...), као и да ураде ликовни рад на основу садржаја који их највише мотивише.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

– Indian HYPERLINK „<https://www.holidify.com/pages/indian-traditions-and-culture-1331.html>”

– Chinese Culture, Customs and Traditions in China (chinahighlights.com)

– 138 Types of Japanese Culture - Japan Talk (japan-talk.com)

– Cities of the Indus Valley Civilization | World Civilization (lumenlearning.com)

– Top 10 Staggering Ancient Towns in China | Places HYPERLINK „<https://www.pandotrip.com/top-10-staggering-ancient-towns-in-china-28519/>”

– The Top 7 Historic Cities in China: China’s 7 Ancient Capitals (chinahighlights.com)

– India’s Oldest Surviving Temples (livehistoryindia.com)

– 10 Most Amazing Temples in China (with Map HYPERLINK „<https://www.touropia.com/temples-in-china/>”

– INDIAN 29 States traditional Dressing Style Officially - YouTube

– Traditional Japanese Clothing - WorldAtlas

– Samurai Armor: Evolution and Overview - YouTube

– Getting to Know the Chinese Traditional Clothing - Hanfu - YouTube

– Traditional Chinese Clothing - Han Couture - YouTube

– Learn Marathi / Devanagari Calligraphy in Marathi | Beginners Calligraphy HYPERLINK „<https://www.youtube.com/watch?v=jXDl6r-UnFw>”

– Appreciating Chinese Calligraphy - YouTube

– How to start? | Chinese Calligraphy Tutorial - YouTube

– Beautiful traditional Japanese Calligraphy KANA SHODO | Satisfying handwriting - YouTube

Предлог је да ученици упознају уметност афричких народа кроз обилазак Музеја афричке уметности у Београду и/или разгледање дигиталних збирки, гостовање стручњака или онлајн састанак са стручњацима... Ученици могу да разговарају са стручњацима о приликама у којима су се маске користиле, како су маске утицале на савремену западну

уметност, у којим музејима се чувају..., као и да направе маску или штит техником папир маше или комбинованом техником.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:
<https://www.artyfactory.com/africanmasks/index.htm> (dodato)

– <http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/> HYPERLINK „<http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks>”5 HYPERLINK „<http://thegypsetters.net/dot-dot-dot/5-fun-facts-african-masks>”-fun-facts-african-masks

– https://www.blendspace.com/lessons/tAffwmFdAlwI_Q/c-african-masks

– African Masks Examined: History, Type, Role, Meaning HYPERLINK „<https://afrikanza.com/blogs/culture-history/african-masks>”

– stories behind african masks - YouTube

– Sadigh Gallery African Masks - YouTube

– African Shields (hamillgallery.com)

– National Museums of Kenya HYPERLINK „<https://www.museums.or.ke/>” – HYPERLINK „<https://www.museums.or.ke/>”

Предлог је да ученици у школи заједно погледају филм/видео прилоге о Словенима, а затим размене утиске и дискутују. Како је словенска митологија и традиција популарна тема стрипова, ученици могу да осмисле и нацртају јунака стрипа или видео игре. Могућа активност је и обликовање накита или другог употребног предмета украшеног словенским орнаментима.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

– Stari Sloveni - Istorija i tradicija [ceo film] - YouTube

– Митска бића (Словенска митологија) - Mitska bica (Slovenska mitologija) - YouTube

– Mitologija Ju HYPERLINK „<https://www.youtube.com/watch?v=MdbO7YVoV7o>”žnih Slovena - YouTube

– Čudotvorni mač - YouTube

– Ruslan and Ludmila HYPERLINK „<https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk>”Руслан и Людмила (HYPERLINK „<https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk>”1972 HYPERLINK „<https://www.youtube.com/watch?v=j6YB59ETDqk>”) Aleksandr Ptushko - YouTube

– Slavic Symbols - Visual Library of Slavic Symbols (symbolikon.com)

– Славянские узоры и орнаменты. Шпаргалка с эскизами - YouTube

– www.starisloveni.com :: Stari Sloveni, Staroslovenska mitologija, religija i istorija

ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ

Основна идеја теме је да се ученици упознају и оснаже за позитиван и одговоран однос према историјском наслеђу у домену традиционалне музике Балкана и Србије са акцентом на међусобан утицај, трајање и очување.

Наставник планира како ће се учење одвијати у складу са интересовањима ученика и могућностима школе (опремљеност савременим техничким уређајима, доступност етнолошких филмова...) и локалне заједнице.

У процесу реализације програмских садржаја наставник треба да уведе ученике у тему кроз кратки теоријски приказ или аудио-видео запис, а затим да их кроз конкретне задатке усмери на истраживање које може да се односи на различите аспекте изучавања предмета музичког наслеђа у односу на временски оквир настанка, просторни оквир настанка, носиоце, примаоце, контекст настанка, контекст садашњег деловања и сл.

У циљу упознавања материјалних извора као грађе за истраживање елемената народне културе учење може да се одвија и кроз посете појединим институцијама, на првом месту етнографским збиркама и музејским поставкама или посете нпр. кустоса школи. У оквиру народне уметности, ученике би требало упутити на значај старих уметничких заната и њихов опстанак, а као крајњи продукт тог рада било би организовање изложбе ученичких радова.

У циљу упознавања и очувања музичке традиције на простору Балкана и Србије ученици проучавају музику, плес, ношњу, обичаје, обреде, начин живота, из различитих географских локалитета. Истраживање може да се односи на: прожимање елемената традиционалних култура различитих народа на простору Балкана и Србије и миграције као чинилац прожимања; развој традиционалне музике у домену певања (техника певања, текстови песама, пратња...) или свирања (врсте инструмената, распрострањеност у односу на географски центар, карактеристике...); преношење музичких записа из једне средине у другу (исти текст, различита мелодија и обрнуто); реконструкцију и демонстрирање народних обичаја из различитих крајева земље и у склопу њих музике, народне ношње, кола... У том смислу уколико услови локалне средине то дозвољавају, део програма се може реализовати у сарадњи са фолклорним друштвима или певачким групама које изводе народне игре (кола) и традиционалну музику. У склопу истраживања традиционалне и народне песме ученици могу ићи и трагом актуелних етно група (Моба, Бистрик, Траг, Бело платно...) како би упознали наше вокално традиционално наслеђе које је подељено на старије и ново певање, тј. на певање на глас (старији начин певања у секундама) и певање на бас (новије).

Поред обредних, ученици могу да изучавају песме које су настале у вези са празницима који се обележавају у локалној средини (Васкршње, Божићне, Лазаричке и друге песме) и реконструишу исте.

Резултати истраживања у овој области могу бити полазиште за примену вршњачке едукације кроз умрежавање ученика и наставника из различитих делова Србије путем интернет платформи. Ученици стечена знања из области традиционалне музичке уметности такође могу презентовати ученицима првог циклуса основног образовања, преузимајући улогу вршњака ментора при реконструкцији/демонстрацији народних обичаја.

Рад у групама и радионицама је користан у комбинацији са осталим начинима рада, поготово када постоји изазов значајнијег (нпр. емотивног) експонирања ученика, као вид премошћавања стидљивости. Понуђени предлози литературе и сајтова, нису обавезујући.

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Боривоје Дробњаковић, Етнологија народа Југославије, Научна књига, Београд, 1960, 9–89.
- Димитрије Големовић, Свака птица својим гласом пева, Balkan Culture Heritage, Београд, 2019.
- Љиљана Гавриловић, Балкански костими Николе Арсеновића, Посебна издања, књ. 52, Етнографски институт САНУ, Београд, 2004, 5-35.
- Тихомир Р. Ђорђевић, Наш народни живот, Том 1, Просвета, Београд, 1984, 9–37.
- Петар Влаховић, Србија: земља, народ, живот, обичаји, Етнографски музеј и Вукова задужбина, Београд, 1999, 55–94.
- Роман Јакобсон и Петар Богатирјов, „Фолклор као нарочит облик стваралаштва”, Петар Влаховић, „Етничка структура и миграције становништва (у Србији)”, Гласник Етнографског музеја, књ. 44, Београд, 1980, 21–39.
- Драгослав Девић (1960) „Сакупљачи наших народних песама”. Гласник Етнографског музеја 22–23: 99–122
- Зечевић, Српске народне игре, „Вук Караџић”, Етнографски музеј, Београд, 1983.
- Андријана Гојковић, Народни музички инструменти, „Вук Караџић”, Београд, 1989.
- Јасна Бјеладиновић, „Сеоске ношње и њихова типолошка класификација”, Гласник Етнографског музеја, књ. 44, Етнографски музеј, Београд, 1980, 75–97.
- Никола Ф. Павковић, „Село као обредно-религијска заједница”, Етнолошке свеске I, Београд, 1978, 51–65.
- Младен Марковић (1994) „Етномузикологија у Србији”. Нови звук 3: 19–29.
- Филм „Русе косе цуро имаш” као показатељ симбиозе уметности читавог Балкана <https://www.youtube.com/watch?v=NGCURBHF>

МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА

У оквиру ове теме ученици могу да истражују развој модерних технологија у служби широке заступљености примењене музике у медијима, односно мултимедијалним уметностима. Ученици упознају сценску музику, музику на филму, позоришту, радију, телевизији и интернету кроз приказивање видео материјала који ће подстаћи истраживачке задатке, презентације, дебате, интервјуе, критике... Препорука је да фокус рада буде на примењеној музици на подручју Србије и то истраживањем музике за филмове/серије српских композитора Зорана Симјановића, Војислава Вокија Костића, Војкана Борисављевића, Горана Бреговића...

У оквиру теме ученици могу да раде на припреми извођење одређене музичке нумере из филма, мјузикла, позоришта..., откривајући повезаност музике и других уметности.

Маркетинг у музици се може истраживати на више начина. Један аспект може бити одговор на питање како одређено дело или музички догађај промовисати (како је то некада изгледало, а како данас...), а други аспект је на који начин избор музике и сама музика утиче на маркетинг неког другог уметничког (или друге врсте) производа. У циљу

разумевања значаја музике у рекламама, а у сврху маркетинга (промоције школе, догађаја, хуманитарних акција, локалне заједнице...), ученици истражују одабране рекламе, анализом одабраних доноси суд о улози музике и дефинишу кораке у процесу израде. Ради унапређивања маркетинга школе ученици припремају материјал за израду спота за химну школа/џингла за различита дешавања...), користећи ИКТ.

После увода наставника у музичку критику као вида уметничке критике ученике треба кроз разговор навести да сами или истраживањем дођу до података који ће им дати одговоре на различита питања као што су: шта је то што музичку критику одваја од извештавања, шта може бити предмет уметничке критике, ко може бити музички критичар и који су објективни за разлику од субјективних аспеката музичке критике; који је значај музичке критике за извођача, публику, музикологе... Ова тема треба да резултира музичком критиком коју ће ученици у улози музичког критичара написати након посете неком концерту, или слушања одређене композиције/извођача на часу. Ученици могу, такође, да направе кратак приказ музичке критике из пера Бранке Радовић, Смиљке Исаковић...

Материјали који се могу користити за припремање наставе:

- Вартекс Баронијан: „Музика као примењена уметност”, Београд, РТС
- Зоран Симјановић: „Примењена музика”, Београд, Бикић Студио, 1996
- Рихард Мерц: „А, Б, Ц... звука у аудио визуелним медијима”, Београд, РТС, 2013.
- Дејвид Бирн: „Како ради музика”, Геопоетика, Београд, 2015.
- Примена музике у маркетингу, најбоље домаће рекламе, Видео (за ученике):
<https://www.youtube.com/watch?v=jHYPERLINK>
„<https://www.youtube.com/watch?v=j85rX5NXIFU&t=185s>”85
- Примери музичке критике: http://stankosepic.com/prikazi_i_kritike.php
- Бранка Радовић: „Шта је то музичка критика”, Наслеђе, Крагујевац, 2007. вол. 4, број 8, стр. 121–154.
- Смиљка Исаковић. „Бемус преплетум мобиле”, Службени гласник, Београд 2012.
- Смиљка Исаковић: „Videnja - Musica modus vivendi”, РТС, Београд 2013.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко

мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Циљ учења слободне наставне активности Предузетништво је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.

Разред Седми или осми

Годишњи фонд часова 36 или 34 часа

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
	По завршетку програма ученик ће бити у стању да	ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА
	– наведе основна права потрошача и начине њихове заштите;	Однос цене и квалитета производа/услуге.
Комуникација	– на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета;	Декларација производа.
Рад са подацима и информацијама	– посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности;	Уговорна обавеза за услугу.
Дигитална компетенција	– повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања;	Остваривање права потрошача.
Решавање проблема	– препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања;	СВЕТ РАДА
Сарадња	– се укључи у иницијативе које се покрећу у школи;	Свет занимања некад, сад и у будућности.
Одговорно учешће у демократском друштву		Професионална оријентација.
		Професионални развој.
		Форма и функција CV и мотивационог писма.
Одговоран однос према здрављу	– разликује особине лидера и менаџера;	Концепт целоживотног учења.
		ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ

Одговоран однос према околини	– одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука;	Покретање иницијативе. Менаџмент и лидерство.
Естетичка компетенција		
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије); – учествује у осмишљавању пословне идеје; – информише се о постојању сличних производа на тржишту; – комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима.	УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА Појам предузећа (привредног субјекта). Производ и/или услуга. Појам тржишта. Људски и материјални ресурси. Пословна комуникација. Основни етички принципи у пословању. Процес производње и процес пружања услуга. Цена производа или услуге. Облици промовисања производа. Продаја производа или услуге.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Сврха слободне наставне активности Предузетништво је развој предузетничких компетенција, подршка професионалном развоју ученика као и припрема за сналажење у савременом свету рада који се мења услед технолошког развоја.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Предузетништво.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У програму су предложене четири теме које иако су програмски дате одвојено у реалном животу се прожимају и са ученицима треба тако радити да се укаже на њихову повезаност. По садржају тема програм има највећу корелацију са програмом Техника и технологија уз уважавање ученичких ваншколских знања и вештина из света рада.

Наставник је модератор активности. За увођење ученика у тему он припрема што више различитих материјала који имају функцију подстицаја, односно мотивисања ученика за рад на њима. Избору мотивационог материјала треба посветити велику пажњу имајући у виду узраст ученика, њихова интересовања, специфичност теме и предзнања. Материјал треба да мотивише ученике да истражују, улазе у дискусију, образлажу своје ставове. Наставник је пратилац ученичких активности и, уколико је потребно, давалац додатних подстицаја, али не и готових решења. Потребно је подстицати радозналост, аргументовање, креативност, рефлексивност, истрајност, одговорност, аутономно мишљење, сарадњу, једнакост међу половима.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају критички однос.

Број часова по темама није унапред дефинисан. За сваку тему и часове на којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексивни исходи за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/садржај.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА

Кроз студију случаја ученици се оспособљавају да у оквиру задатог буџета одаберу производ или услугу и аргументују свој избор у односу на критеријуме као што су квалитет, цена, еколошка подобност, корисност производа/услуге, естетска вредност, робна марка, трајање гаранције, могућности сервисирања итд. Ученици се оспособљавају да се информишу о производу (прехранбеном, хемијском, техничком, одећа и обућа) на основу његове декларације. Упознају се шта су то права потрошача и на који начин могу да их остваре. Упутити ученике на услове које потрошач мора да испуни да би остварио своја права. Посебну пажњу посветити правима потрошача у односу на безбедност и квалитет производа/услуге, могућност замене или повраћаја новчаних средстава уколико није испуњена потпуна функционалност производа у гарантном року, као и у случајевима када производ није у складу са декларацијом или за услугу није испуњена уговорна обавеза. Постоје велике могућности за истраживачке задатке као што су нпр. да ученици пронађу информације о уобичајеном трајању гаранције за различите врсте производа.

СВЕТ РАДА

Уводне активности у ову тематску целину имају за циљ да ученици сагледају развојност занимања што подразумева и њихово нестајање, као и факторе који до тога доводе (технолошки развој, промене људских потреба...). За промишљање о развоју занимања у будућности погодне су креативне радионице.

Ради пуног разумевања света рада ученици треба да се упознају са образовним профилима у оквиру различитих подручја рада, школама које их образују и захтевима које треба да испуне они који желе да се за њих школују. У ту сврху може се користити информатор за упис у средњу школу, а ученици подељени у групе могу добити различите задатке да га проуче (подручја рада, образовни профили у подручју рада, услови за упис, трогодишњи и четворогодишњи образовни профили, дуално образовање...). Неко од ученика требао би да се бави и информацијама о питањима како се наставља школовање после средње школе и разликама које постоје између похађања гимназије и стручне школе, односно разликама између опште и стручне матуре. Имајући у виду узраст ученика ниво академског образовања треба да буде само на информативном нивоу. На основу тог истраживачког

рада може се организовати активност у којој сваки ученик или пар треба да припреми презентацију у стандардизованој форми за изабрани образовних профил. Презентација би требало да садржи информације о школама које образују тај образовни профил, минималном броју бодова из претходних школских година, условима уписа, могућностима запошљавања и наставка школовања, као и за које послове су ученици оспособљени након завршетка школовања. Припремљене појединачне презентације објединити и објавити на сајту школе. Уколико постоји могућност, ученицима омогућити комуникацију са представницима средњих школа, као и појединцима који се баве тим занимањима а то може бити неко од родитеља.

У оквиру ове теме ученици треба да се упознају и са појмовима професионални развој, професионална оријентација и селекција, форма и функција CV и мотивационог писма. Током рада ученицима сугерисати да ће због динамичних промена на тржишту рада, током своје професионалне каријере бити принуђени да буду флексибилни, да се континуирано усавршавају и оријентишу ка целоживотном учењу.

ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ

За увођење у тему наставник може да припреми примере неких иницијатива, пожељно је да буду на глобалном и локалном нивоу, који илуструју снагу иницијативе и предузетништва. Након тога, може се организовати активност у којој ученици треба да идентификују различите проблеме у свом непосредном окружењу (нпр. проблеми у вези са животном средином, безбедношћу у саобраћају...), и сагледају могућности њиховог решавања из перспективе сопственог ангажовања и укључивања појединаца, група и организација из локалне заједнице. Овај садржај добро кореспондира са програмом Грађанског васпитања за све разреде јер он потенцира грађански активизам који се заснива на истим овим корацима: препознавање проблема – тражење решења. Након спроведене анализе ученици треба да изаберу два проблема и промишљају које су могућности њиховог решавања. Подељени у групе сачињавају план акције са основним елементима. Наставник кроз примере успешних менаџера и лидера, упознаје ученике са особинама које их одликују. На основу својих интересовања и способности ученици преузимају улоге у тиму, а затим анализирају које особине менаџера и лидера су им потребне за успешно обављање задатка. У раду се могу консултовати са особама за које процене да им могу помоћи. Спровођење ове активности не треба да траје дуже од 3 часа јер је то увод у следећу тему где се очекује да ученици искажу, у складу са својим узрастом и знањем неки ниво иницијативности и предузимљивости.

УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА

Током остваривања ове теме, ученици треба кроз практичан рад и симулацију рада привредног друштва да стекну јаснију слику о економском, финансијском функционисању предузећа, да развијају сопствене предузетничке капацитете, социјалне, организационе и лидерске вештине. Привредно друштво се оснива као виртуелни привредни субјекат који нема правни значај, али су сви процеси који се одвијају у њему реални. Уколико школа има регистровану ученичку задругу, пословање ученичких предузећа је потребно укључити у рад ученичке задруге.

Ученици се дели на две групе (од 10–15 ученика). Свака група оснива и води сопствено предузеће – привредни субјекат, са реалним процесима, производима/услугама и остварује зараду. Ученичко предузеће, под менторством предметног наставника, пролази кроз све фазе развоја стварног привредног друштва (оснивање, развијање, затварање). Свако ученичко предузеће осмишљава свој производ или услугу, трудећи се да буду оригинални, иновативни и креативни. Са циљем постизања ових захтева, важно је да ученици прикупе информације о истим или сличним производима или услугама на тржишту и успоставе

комуникацију са окружењем како би испитали могућност остваривања пословног успеха. У складу са производом/услугом, ученици бирају назив предузећа, израђују лого предузећа и праве план активности. Са циљем прикупљања новчаних средстава за почетак рада предузећа, ученици могу да организују културни или спортски догађај, продајну изложбу, аукцију, сајам. Како би обезбедили успешно пословање, ученици се уз помоћ наставника упознају са правилима пословне комуникације, основним етичким принципима у пословању и рационалном управљању расположивим ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије). Ученицима указати на важност поштовања кодекса пословног понашања, од начина опхођења до кодекса облачења. Неопходно је да ученици уоче разлику између свакодневне и пословне комуникације (вербалне и невербалне). Инсистирати на поштовању основних етичких начела, као што је професионално обављање пословне делатности, савесно извршавање обавеза и преузимање одговорности, поштовање преузетих обавеза, коришћење допуштених средстава за постизање пословних циљева.

Ученици израчунавају све трошкове које су имали током реализације своје идеје. У те трошкове спадају трошкови материјала, трошкови израде и други трошкови. На основу прикупљених података, формирају продајну цену и усклађују је са ценама сличних производа на тржишту.

Уз помоћ наставника, осмишљавају различите облике промовисања и продаје свог производа и остварују интеракцију са пословним сектором и потенцијалним купцима. Промовисање се може остварити и коришћењем ИКТ алата. Продајне активности могу бити реализоване на продајним изложбама, сајмовима и базарима.

Након реализоване теме, неопходно је да сваки тим изврши евалуацију спроведених активности и изради презентацију о раду свог предузећа. Чланови тима доносе заједничку одлуку у које сврхе ће бити искоришћена новчана средства зарађена током пословања ученичког предузећа.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како комуницирају и сарађују, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, дају креативна решења, како представљају резултате свога рада итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиди последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, колико су креативни, како решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам.

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ КОЈЕ СУ ПРИПРЕМИЛА СТРУЧНА ДРУШТВА

ДОМАЋИНСТВО

Циљ учења слободне наставне активности Домаћинство је да ученици интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.

Разред	Седми или осми	
Годишњи фонд часова	36 или 34	
ОПШТЕ МЕЋУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	ТЕМЕ и
	На крају програма ученик ће бити у стању да:	кључни појмови садржаја програма
	– одговорно испуњава обавезе потребне за живот у заједници / домаћинству;	САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА
Компетенција за целоживотно учење	– преиспита сопствене и навике других чланова заједнице/домаћинства и утиче на њихову промену ка рационалном планирању, економичној потрошњи и развијању одговорних еколошких навика;	Домаћинство.
Комуникација		Организација домаћинства.
Рад са подацима информацијама		Породица, односи и потребе у породици и њихово усклађивање.
Дигитална компетенција	– користи рачунарске апликације, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашњег уређења домаћинства, уважавајући потребе савремене културе становања;	Формирање здраве породице.
Решавање проблема		Фазе породичног живота.
Сарадња		Култура као начин живота и културно наслеђе.
Одговорно учешће у демократском друштву	– учествује у активностима уређења и заштите домаћинства и окружења у коме се оно налази;	КУЛТУРА СТАНОВАЊА
Одговоран однос према здрављу	– анализира карактеристике савремене културе становања и повеже развој и значај урбанизма за побољшање услова живљења домаћинства;	Породично домаћинство на селу и у граду.
Одговоран однос према околини		Породица и домаћинство.
Естетичка компетенција	– правилно разврстава и одлаже отпад из домаћинства, припрема га и предаје на рециклажу;	Функционалне целине домаћинства и њихове улоге.
Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	– образлаже на примеру у домаћинству употребу обновљивих извора енергије и значај топлотне	Технички апарати у домаћинству.
		Безбедност у домаћинству.

изолације са уштедом енергије у домаћинству;	Уређење домаћинства и околине у градској и сеоској средини.
– правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора;	Економично коришћење и потрошња воде у градском и сеоском домаћинству.
– разликује природне од вештачких тканина, правилно их употребљава и одржава;	Уштеда енергије у домаћинству.
– планира буџет домаћинства и управља њиме;	Хемијска и микробиолошка исправност воде.
– планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе које има као појединац и у заједници/ домаћинству;	Отпадне воде у домаћинству.
– припрема и уређује простор за ручавање и формира културне навике приликом узимања хране;	Основни хигијенски захтеви домаћинства.
– правилно се храни, води рачуна о сопственом здрављу и здрављу породице;-планира дневне оброке за своје домаћинство у складу са општим принципима правилне исхране уз уважавање потреба свих чланова домаћинства;	Прикупљање, сортирање и одлагање отпада у домаћинству.
– примењује основне технике и правила обраде и припреме намирница уз примену правилног руковања прибором, посуђем, справама и апаратима за припрему хране;	КУЛТУРА ОДЕВАЊА
– истражује и прави план набавке средстава за одржавање личне хигијене и чистоће домаћинства;	Улога одеће и обуће у животу човека.
– процењује значај и утицај информација и извора информација и повезује их са сопственим искуством ради решавања различитих проблемских ситуација;	Природни и вештачки материјали, њихова својства и употреба у домаћинству.
– комуницира на конструктиван начин;	Одржавање одеће, кућног текстила, и декоративног плана у домаћинству.
	Одржавање и чишћење природних и вештачких материјала.
	Организација складиштења кућног текстила, обуће и одеће.
	Рециклажа кућног текстила и одеће.
	КУЛТУРА ПОНАШАЊА
	Планирање и расподела буџета.

– процењује значај и утицај научних достигнућа на свакодневни живот;

План набавке и избор артикала.

– осмишљава и предузима истраживање у решавању проблема, одговорно се односи према свом животу, животу других и животној средини;

План и припреме за путовање.

– критички процењује сопствени рад и рад сарадника у групи;

Правила понашања у превозним средствима, у граду и на путовању.

– сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и афирмише толеранцију и равноправност у дијалогу.

Савремена средства комуникације и претраживање различитих информација.

СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА

Значај воде за одржавање хигијене.

Средства за личну хигијену.

Козметичка средства.

Кућна апотека.

Материјали за опремање домаћинства

Одржавање домаћинства

Отпадни материјали у домаћинству.

ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ

Хранљиви састојци и животне

намирнице.

Класификација животних намирница према пореклу (биљне и животињске), улози у организму (енергетска, градивна, заштитна и регулаторна) и саставу.

Енергетска вредност
намирница.

Потребе за састојцима хране
зависно од узраста,
занимања, пола, спољашње
средине, здравственог и
физиолошког стања
организма.

Рационална исхрана човека.

Принципи рационалне
исхране.

Законски прописи,
правилници о намирницама
и квалитету хране.

Последице неправилне
исхране.

Припремање хране, начини
обrade намирница.

Хигијенски услови
приликом припремања
хране.

Одлагање, чување и
конзервисање намирница.

Апарати и машине за
припремање, чување и
обradу хране и намирница

Загађујуће супстанце хране
и мере заштите

Адитиви

Органска и ГМО храна

Култура исхране и
понашање за трпезом:
послуживање и узимање
хране, стоно посуђе и
прибор.

Национална кухиња и
кухиње у свету.

Програм слободне наставне активности Домаћинство намењен је ученицима седмог или осмог разреда основне школе. Циљ ове слободне наставне активности је да се интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да се унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода.

СНА-Домаћинство реализује се у седмом или осмом разреду са једним часом недељно. Препоручује се реализација наставе у групи од 10, а највише 15 ученика, у специјализованој учионици, опремљеној потребним наставним средствима, или у учионици која поседује рачунаре. Ради стицања увида у предзнања ученика, препоручује се да наставници који реализују наставу ове слободне наставне активности размотре садржаје програма наставе и учења следећих предмета: Свет око нас, Природа и друштво, Српски језик, Ликовна култура, Техника и технологија, Биологија, Физика, Хемија, Историја, Географија. Настава ове слободне наставне активности треба да пружи услове за интегрисање и функционализацију знања из различитих наставних предмета и свакодневног животног искуства, умења и формирање навика потребних за унапређивање квалитета живота, заштите, како сопственог здравља, тако и здравља других људи и очувања животне околине. У циљу развијања сарадничких способности и формирања вештина потребних у свакодневном животу, препоручује се да се настава реализује применом метода кооперативног учења у групама.

Наставник има потпуну слободу да прилагоди наставу специфичностима друштвене заједнице и природног окружења у коме се школа налази. Такође, ученици могу у складу са својим интересовањима, разматрати нека питања, истраживати, правити презентације, пројекте, паное, симулирати тв/ радио емисије, организовати дебате итд.

Програм учења се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени већ се ученици подстичу да користе што различитије информације и да имају према њима критички однос. Циљ је оснажити ученике да се ослањају на сопствене снаге, да развију осећај компетентности у раду са подацима. Иако се очекује да ће се ученици у великој мери ослањати на интернет као брз и лако доступан извор информација, треба их охрабрити да користе и друге изворе као што су књиге, старе фотографије и разговор са људима, староседеоцима, позивати у госте на часове родитеље који би могли учествовати у реализацији часа са више улога: презентовања њихове улоге у домаћинству, презентовања њиховог занимања. Такође, часовима могу присуствовати сведоци „минулих времена”, кустоси музеја, лекари, свештена лица који би разговарали и дебатовали са ученицима. Предлаже се, када год је то могуће, употреба ИКТ (алата за извођење образовно-васпитног процеса).

Број часова по темама и редослед тема нису унапред дефинисани. За сваку тему и наставне јединице потребно је формулисати исходе који су рефлексција исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему.

У програму слободне наставне активности Домаћинство постоји шест наставних тема: Савремено домаћинство и породица, Култура становања, Култура одевања, Култура

понашања, Средства за одржавање личне хигијене и хигијене домаћинства и Исхрана у домаћинству.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА

У оквиру наставне теме Савремено домаћинство и породица ученици интегришу, функционализују знања, али и стичу знања о појмовима: породица, породица у ужем и ширем смислу, о фазама породичног живота, односима у породици и потребама савремене породице. У оквиру стицања знања о породици ученици уче о њеној улози у формирању културних потреба, навика и интересовања и развоју културног идентитета и припадности одређеној групи. Овакав приступ доприноси успостављању односа између појединца, породице и друштва, као и у успостављању релације „ми” и „други” што знања добијена у оквиру овог програма доводи у везу са знањима која се добијају у оквиру других предмета (српски језик и књижевност, географија, свакодневни живот у прошлости, грађанско васпитање, веронаука итд.). На исти начин се објашњава појам културно наслеђе, тако да ученици разумеју да се култура као начин живота (култура становања, одевања, исхране, понашања, рада) у прошлости испољава кроз наслеђе (материјално и нематеријално), а савремена култура – кроз савремени начин живота. У оквиру ове теме ученици би требало да направе план активности своје породице на дневном, недељном или месечном нивоу, и да истраже културно наслеђе своје породице.

КУЛТУРА СТАНОВАЊА

У наставној теми Култура становања ученици треба да науче да постоје различите врсте стамбеног простора, о могућностима за економично и целисходно коришћење тог простора, као и о могућностима прилагођавања стамбеног простора функционалним и естетским потребама чланова породице. Треба указати на важност и улогу стамбеног простора у нормалном функционисању и различитим фазама развоја једне породице. Стан/домаћинство треба разматрати као сложени скуп његових функционалних целина. Ученик треба да зна који су функционални, хигијенски и естетски захтеви које стамбени простор треба да испуни.

У овој теми треба размотрити начине уређења и одржавања стана/домаћинства према потребама чланова породице/домаћинства и према односу стан околина/окружење. У оквиру практичних вежби различите групе ученика треба да израде предлоге уређење стана/домаћинства у коме живе, поштујући потребе, склоности и активности особа које у њему живе (спортисти, музичари, писци, лица са специјалним потребама, деца, старе особе) и да међусобним извештавањем кроз дискусију одобре или унапреде предлоге. Утицај породице и појединца на уређење околине треба размотрити из угла градска/сеоска средина, асфалтирана/неасфалтирана улица и сл. Такође, треба размотрити уређење стана/домаћинства са различитих аспеката: функционално/ модерно/ практично/. Кроз дискусију са ученицима треба размотрити безбедност у домаћинству, на одржавање и безбедну употребу кућних апарата, ученике упутити да истражују и презентују уштеду топлотне енергије у домаћинству (правилна употреба кућних апарата, топлотна изолација стана, грејање стамбених простора). Организовати посету водоводу, хемијској и микробиолошкој лабораторији у истом, организовати дебату са ученицима на тему употреба воде у градском и сеоском домаћинству, зашто је неопходно економична употреба воде, да ли користити флаширану или „чесменску воду“ и проблему отпадних вода.

Кроз искуства деце треба указати на значај савремених апарата у домаћинству. У оквиру ове теме ученици се обучавају за њихову безбедну примену и разумевање конвенционалних ознака на апаратима у домаћинству. Такође, уче и о важности правилног избора и примене

прибора и средстава за одржавање стамбеног простора и околине као и о селективном прикупљању отпада у домаћинству (класификација, рециклирање, разградивост отпада). У овом делу, ученици би могли и да покрену сакупљачку акцију секундарних сировина, да је прошире на целу школу и/ или локалну заједницу. За то би требало да направе тим, поделе улоге у тиму, осмисле све фазе акције, начин оглашавања, прикупљања и улагања новца који добију после продатих секундарних сировина. Такође, ученици могу да направе изложбу од кућног отпада: пластичних флаша, лименки, старе хартије, стаклене амбалаже. Изложба би могла бити и продајна, а зарађен новац ученици би могли да употребе за хуманитарну акцију или за опремање кабинета/учионице (кутка) за домаћинство.

У оквиру ове теме препоручује се употреба апликација, софтвера, нпр. Sweet home или неке друге, уз помоћ које ученици могу да планирају, пројектују и уређују виртуални простор за живот. Ученици у паровима могу да направе пано, или кратки филм којим приказују класификацију, рециклирање и разградивост отпада у домаћинству. Овај део наставе ученици би могли да употпуне практичним радом, компостирањем биоразградивог отпада из домаћинства. У оквиру ове теме реализовати и вежбу пречишћавање воде. Било би упутно ученике упутити у прављење филтера за воду од природних материјала, у слојевима (за преживљавање у природи и измењеним условима живота).

КУЛТУРА ОДЕВАЊА

У оквиру наставне теме Култура одевања ученици треба да науче: које улоге имају одећа и обућа у животу савременог човека (физиолошка, психолошка, естетска, функционална), да одећа и обућа могу бити направљене од природних и вештачких материјала, разлике у својствима природних и вештачких материјала, да врше избор тканине према својствима тканине и намени одеће, да на основу својстава тканине бирају начине за чишћење и чување одеће и обуће, значење ознака на декларацији одевних предмета. Овде би ученици могли да истражују изглед и крој неког одевног предмета (нпр. Ђачке униформе, одела за матурско вече) кроз векове и да направе модну ревију. Увод у ову област могла би бити посета локалном музеју или гостовање кустоса локалног музеја.

Важно је да ученици науче о избору материјала из угла улоге/намене одеће и обуће.

Кроз практични рад треба овладати вештинама одржавања одеће направљене од различитих материјала (прање, уклањање флека, пеглање, одлагање, пришивање дугмета), правилно читати и тумачити декларације на етикетама обуће и одеће, осмислити пано и представити одржавање одеће направљене од различитих материјала.

У овом делу наставе ученици могу да направе презентацију на тему Рециклирани памук и његова употреба. Такође, могу организовати прикупљачку акцију старе, памучне гардеробе, пронаћи која текстилна трговина откупљује стару гардеробу или организује акцију старо за ново. Нову гардеробу, зарађену тим путем, донирати прихватилишту за младе или сигурним кућама.

КУЛТУРА ПОНАШАЊА

Четврта тема Култура понашања треба да омогући ученицима да стекну/унапреде вештине у важним и свакодневним активностима у области културе понашања: куповини, комуникацији и путовањима. У области куповине мисли се на правилан избор потребних (не сувишних) артикала, планирање и правилну расподелу кућног буџета. Информисање о квалитету артикала путем информационих и комуникационих технологија, поред тога што омогућава правилан/најбољи избор, омогућава и уштеду новца и времена. Такође, примена информационих и комуникационих технологија омогућава и успешно планирање и

реализацију путовања. Одабир дестинације, резервација и куповина карата се, на пример, данас много лакше обављају уз помоћ информационих технологија.

Савремена средства комуникације данас омогућавају бољу информисаност и лакшу комуникацију са пријатељима, члановима друштвених група којима припадају као и са члановима уже и шире породице. Ученици треба да кроз практичне примере и реализацију науче о употреби (техничкој примени) ових средстава, али и о састављању сажетка разговора, писма, поруке, тако да не изоставе суштину (зашто некога зову или шта је предмет поруке или писма, е-маил-а).

У оквиру ове теме ученици треба да овладају вештином писања и упућивања једноставних писаних форми биографије, захтева, молби и жалби. Ово подразумева податке: коме је намењено, истицање предмета, неопходних/релевантних информација и потребне податке о подносиоцу (име и презиме, адреса, контакт телефон и други биографски подаци). Како би наведено увежбали, ученици могу да покрену неку иницијативу у школи и да дозволу и мишљење траже електронским путем од директора, Наставничког већа и сл.

У оквиру ове теме ученици у групама треба да направе план буџета и набавки, направе избор артикала на основу података о квалитету и цени артикала, планирају путовање, направе буџет и план обиласка културно-историјских знаменитости. Одраде вежбу званичне кореспонденције као: писање биографије, упућивање захтева, молби, жалби и сл.

СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСВА

Ова тема ће омогућити ученицима да разврставају хемикалије на козметику, личну хигијену, кућну хемију, правилно употребљавају исте и укажу на важност познавања и правилног читања ознака на истим. Ученици треба да истраже и да направе план набавке кућне апотеке и апотеке за путовање. Како и чиме могу да заштите дрво, метал и зидове од атмосферског утицаја, такође треба да истраже како да уклоне мрље са стакла, намештаја, металних предмета, одеће и обуће у домаћинству. Ученици могу да истражују у групама и резултате презентују на паноу, Power Point презентацијом, кратком анимацијом или усмено.

ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ

Наставна тема Исхрана у домаћинству ће омогућити ученицима да истражују и упознају се са „органском производњом хране”. Да истраже планирају буџет и за исхрану свог домаћинства ако користе „органску храну” и храну која није органска, са посебним освртом на ГМО. Ученици треба да се упознају са термином „правилна исхрана” и да испланирају потрошачку корпу за једно домаћинство. Ученици треба да истраже и презентују потребе за градивним, енергетским и заштитно регулаторним састојцима хране, у зависности од узраста, врсте занимања, пола, климатских услова, здравог и физиолошког стања организма. Шта су последице неправилне исхране? Ученици би требало да упознају прописе и правилнике који се односе на храну. Такође, овде се учи о мерама заштите хране од загађивања, правилном одлагању, чувању и конзервирању намирница (физичке, хемијске и биолошке методе), како се припрема храна, који су начини обраде намирница како да намирнице током припремања не изгубе хранљиве вредности, који су хигијенски услови приликом припремања хране, како се правилно рукује и како се одржавају машине за обраду намирница и апарата за чување хране. Култура понашања за трпезом и култура исхране се демонстрирају. Такође, ученици презентују националну и светске кухиње (ово се може реализовати и кроз школску манифестацију Међународни дан језика, где ће у једном сегменту бити приказане гастрономије земаља чији се језици и култура презентују).

У оквиру ове теме планиране су вежбе које се могу изводити у групама: састављање јеловника (расподела укупних енергетских потреба по појединим оброцима у току дана

(кроз симулацију ситуације одласка код нутриционисте по савет: детета спортисте, потхрањене особе, особе са вишком килограма, труднице, детета у пубертету).

Ученици могу да истражују навике у исхрани код нас и у свету, као и последице тих навика. Увежбавају припрему хране у сировом стању, као што су: салате и сокови од воћа и поврћа, припремају млечне напитке, воћни јогурт, као и десерт.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. На почетку сваког часа, наставник пружа ученицима могућност да сами себе процене у теми часа која ће се обрађивати (базирано на дотадашњим стеченим знањима у другим наставним предметима или свакодневном животном искуству). То се може реализовати тако што ће ученици проценити своје знање на стикеру, а наставник залепити те стикере на помоћној табли и сл. За ову намену наставници могу позвати ученике да подигну онолико прстију своје шаке којом оценом процењују своја предзнања (један прст одговара оцени недовољан (1), пет прстију одговара оцени одличан (5). Такође, наставник позива ученике на крају сваког часа да процене себе, у смислу, колико су напредовали у стицању знања, вештина, формирању ставова, током часа. То би, уједно, могла бити и ученичка евалуација наставниковог рада на часу. Наставник сваку врсту оцењивања јасно и прецизно образлаже ученику, поштујући његов интегритет. У Домаћинству као слободној наставној активности најважније је да наставник прати напредак ученика у вештинама комуникације (вршњачкој и са одраслима), критичког мишљења, мотивисаности, предузимљивости, организацијским вештинама, културним навикама, односу према сопственом здрављу, здрављу његове околине, као и о бризи за очување животне средине, креативности и решавању проблема. Наравно, наставник уз помоћ одељењског старешине и ПП-службе је способан да примени прилагођавање метода, али и садржаја за ученике са посебним потребама у наставном процесу. Наравно, то се односи и на израду посебног наставног материјала, као и правила оцењивања.

Линкови ка референтним сајтовима:

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_bezbednosti_hrane.html

<https://www.vet.minpolj.gov.rs/projects/sr/den/>

<https://www.efsa.europa.eu/en>

http://www.dnrl.minpolj.gov.rs/lat/o_nama/hrana.html

<https://www.muzejisrbije.rs/>

https://www.nb.rs/pages/article_link.php?id=109

<http://192.168.8.1/html/guide.html?randid=1004436850?updatadirect=www.sepa.gov.rs>

<http://www.sepa.gov.rs/>

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_upravljanju_otpadom.html

<https://kompanije.co.rs/kategorija/otkup-i-prodaja-sekundarnih-sirovina>

<https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-nacinu-skladistenja-pakovanja-obelezavanja-opasnog-otpada.html>

<https://www.ekologija.gov.rs/dokumenta/upravljanje-otpadom/pravilnici>
<https://www.ekologija.gov.rs/dokumenta/upravljanje-otpadom/pravilnici>

<https://www.who.int/>

<http://etnokutak.com/blog/koji-su-stari-zanati/>

ФИЛОЗОФИЈА СА ДЕЦОМ

Циљ учења слободне наставне активности Филозофија са децом је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће подстаћи и убрзати његов интелектуални развој и унапредити вештине размишљања, закључивања, самосталног, критичког и креативног мишљења.

Разред Седми или осми
Годишњи фонд 36 или 34

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ	Кључни појмови садржаја програма
	На крају програма ученик ће бити у стању да:	
	– критички промишља и анализира питања и проблеме свог окружења	Појам добра / зла
	– са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин	Појам уметности Појам правде
Компетенција за целоживотно учење	– јасно изрази сопствене мисли и осећања	Појам слободе
Сарадња	– практикује интелектуалну отвореност и радозналост	Појам среће
Решавање проблема		Појам толеранције
Одговорно учешће у демократском друштву	– уважава релевантне аргументе – практикује толеранцију и разлике у мишљењу	Појам вршњачког насиља
Рад са подацима и информацијама		Појам истине/лажи
Дигитална компетенција	– искаже објективност и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа	Појам живота Појам времена и простора
Комуникација	– сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин	Појам пријатељства
Одговоран однос према околини		
Естетичка компетенција	– препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања – развије осетљивост за социјални и културни контекст	Појам храбрости Појам бога Појам човека

– учествује у расправи која доприноси атмосфери отворености и узајамног уважавања	Појам мудрости и знања
– преузме одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу,	Појам света
– усвоји интелектуалне врлине истинољубивости	Појам природе
	Појам једнакости и различитости
	Појам љубави

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности филозофија са децом је инспирисан историјом филозофије, али његов циљ није да подучава филозофији. СНА филозофија са децом у центар ставља филозофско истраживање које подстиче децу да критички и самостално мисле, формирају, храбро и рационално аргументују своје ставове. СНА филозофија са децом доприноси остваривању општих исхода другог циклуса образовања и васпитања, као и развоју кључних и међупредметних компетенција.

Ослонац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, циљеви и исходи образовања и васпитања одређени чл. 8. и 9. ЗОСОВА, опште међупредметне компетенције одређене чланом 12. ЗОСОВА, Стратегија развоја образовања 20–30, као и ово упутство које изражава специфичности програма филозофије с децом. Програм СНА филозофија са децом има подршку Међународног савета за филозофско истраживање са децом (ICPIC), Европске фондације за филозофирање са децом (SOPHIA), УНЕСКА, Америчког филозофског друштва, бројних националних организација и програма Европе, Америке, Аустралије, Јужне Америке, српског Центра за филозофско истраживање у образовању – филозофија за децу, Српског филозофског друштва.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Како програм фаворизује активност ученика, планирање наставе подразумева најпре припрему простора у којем је традиционална учионица претворена у простор истраживачке радионице погодан за филозофију са децом. Важно је да у учионици има довољно места да се столице сместе у круг или полукруг, тако да могу једни друге да виде. У тој позицији ученици могу чешће и лакше да комуницирају и ступају у контакте једни са другима. Ученицима не треба дозволити да седе изван круга и да се на тај начин искључе из дискусије.

Улога наставника у радионицама филозофских истраживања подразумева вештину фасилитатора. Наставник нема за циљ трансфер знања и вредности, већ увођење ученика у тему, помагање деци да оно што већ постоји у њиховом духу искажу на артикулисан начин, да у сарадњи са другом децом, конструишу нова знања. Наставник води и прати ученике током процеса истраживања, представља кључне појмове садржаја, подстиче ученике да анализирају, пореде понуђене одговоре, траже алтернативе, откривају везе међу појмовима. Наставник прати интересовања ученика, подстиче радозналост, негује критички дух својих ученика, подстиче ученике на размишљање о вредностима, на култивисање врлина, аргументовање, истрајност и аутономно мишљење. Наставник подучава ученике помоћу упитаности, на рефлексиван и самокоригујући начин, као такав он је модел својим ученицима.

Наставник не користи уџбеник, већ стимулус, материјал који раније припреми да би мотивисао ученике, изазвао конфликт у мишљењу и патос за учење и истраживање. Стимулус провоцира тему и мотивише ученике за дискусију. Стимулус зависи од теме и узраста ученика. У филозофској радионици је то најчешће прича, али то може бити и слика, филм, етички конфликт, нечији поступак, песма, музика, провокативно питање, новински текст...

Филозофска питања која наставник припреми да би подстакао дискусију зависе од вештина које се тим питањима желе изградити код ученика. Питањима којима се тражи разјашњење (можеш ли то да објасниш, можеш ли да ми даш пример за, шта тиме хоћеш да кажеш...) изграђују се вештине дефинисања, објашњавања, давања примера, преиспитивања. Питањима којима се траже разлози, узроци и аргументи (зашто тако мислиш, на чему то засниваш, како то знамо...) изграђују се вештине формирања аргумената и претпоставки, образлагање, тражење разлога и узрока. Питањима којима се испитују алтернативни ставови (можеш ли то да кажеш на други начин, постоји ли другачији став, а шта ако неко предложи да...) изграђујемо вештине прављења дистинкције, спекулисања, испитивање алтернативних ставова. Питањима којима се испитују последице (шта следи из тога што си рекла, да ли се тај став слаже са оним што је претходно речено, како би ти проверио да ли је то тачно...) изграђују се вештине имплицирања, доследности испитивања последица, проверавање. Питањима којима се испитују сама питања (какво је то питање, где смо стигли са тим питањем, да ли смо сад ближи одговору на наше питање...) развијамо вештине испитивања, анализирања, повезивања, сумирања.

Теме о којим се у радионицама расправља су отворени проблеми и питања која упућују на даље размишљање и истраживање, дискусију и сукоб различитих идеја, питања на које није могуће дати један, тачан, коначан одговор, питања на које ученици дају различите, често супротстављене одговоре. Филозофска питања нису емпиријска, не могу се решити рачунањем, гледањем у књигу и провером у искуству. Наставник може дозволити ученицима да и сами постављају питања.

Отворени филозофски проблеми (теме – питања) за дискусију би на пример били: шта значи бити срећан, како знамо да је нешто добро, шта је толеранција, зашто је важно говорити истину и да ли је некада добро лагати, шта је циљ нашег живота, шта је време, шта је то што нешто чини лепим, шта је пријатељство, храброст, вредности породице, правда, слобода итд.

Број питања и број часова по темама унапред није дефинисан. Једна тема може бити разматрана на два часа, идеално би било на сваком часу обрадити по једну тему тј. један проблем. За сваку тему и часове на којима се она обрађује, потребно је формулисати исходе који су рефлексција исхода за крај разреда и индикатора међупредметних компетенција, а садрже специфичности везане за конкретну тему/садржај.

У остваривању програма СНА филозофија са децом садржаји и теме се могу надовезати на програме предмета историје, српског језика и књижевности, психологије, наставом из уметности, рачунарства и информатике, са животом у школи и ваншколским искуством.

Литература коју наставник може користити у припреми филозофских истраживачких радионица:

– Радмила Бранковић-Сатон, Радмила Гошовић, Весна Гошовић, Филозофија с децом, Приручник за наставнике, Креативни центар, Београд, 2007,

– Михаил Епштејн, Чему све уопште, Службени гласник, Београд, 2020,

- Јустејн Гордер, Софијин свет, Геопоетика, Београд, 1998,
- Ћурко Бруно, Грегурић Ивана, Нови вал у филозофији, Загреб, Јасенски и Турк, 2012,
- Ćurko, Bruno, Kragić, Ivana: Filozofija za decu-primer Male filozofije, Osijek: Život i škola, 2008,
- Lipman Matthew, Philosophy for Children, Thinking: the Journal of Philosophy for Children, 3, Montclair State, NY, USA 1996,
- Lipman Matthew, The Educational Role of Philosophy, Critical&Creative Thinking 1/1, Dubuque, Iowa, March 1993,
- Lipman Matthew, Thinking Children and Education, Kendal/Hunt Publishing Company, Dubuque, Iowa, 1993,
- Fisher, R., Teaching Children to Learn, Stanley Thornes, Cheltenham, UK 1995,
- Brenifier O., La pratique de la philosophie ,a l'école primaire,Paris,Alcofribas nasier 2007,
- Gregory, M., Philosophy for Children and its Critics: a Mendham Dialogue, 2011,
- E Marsal, T. Dobashi, B. Weber (Eds.): Children Philosophize Worldwide: Theoretical and Practical Concepts (pp. 23–46). Frankfurt: Peter Lang.
- Vansieleghe, N. & Kennedy, D, What is Philosophy for Children, What is Philosophy with Children – After Matthew Lipman. Journal of Philosophy of Education, 45(2), 171–182.,2011,
- Pešić, J. , Sličnosti i razlike u konceptualizovanju kritičkog mišljenja. Psihološka istraživanja, 14 (1), 5–23.2011,
- Cleghorn, Paul (2002): „Why Philosophy with Children?“, Education Review, Vol. 15, No. 2, str. 47–51.

OSTVARIVANJE NASTAVE I UČEŃA

Активности у филозофским истраживачким радионицама имају форму структурираног и дисциплинованог, одређеним правилима вођеног дијалога у којем ученици и наставник најпре заједно читају причу (гледају, слушају филм...). Потом наставник, фацилитатор даје могућност (време) да ученици испитају своје мисли о причи (филму, слици...) и да размисле о ономе што их чуди или збуњује, о ономе што их је заинтриговало. Наставник пружа прилику да ученици размене сопствена мишљења са другом или са групом. Затим ученици, уз асистенцију тј. фино подешену подршку наставника, предлажу и демократски бирају питања за дискусију, исписују сва важна питања на табли.

На почетку дискусије наставник тражи од ученика да погледају да ли постоји неки појам који треба дефинисати, да ли постоје различите интерпретације појмова које треба разјаснити. Отварањем дискусије водитељ, наставник треба да се уздржи од личног изјашњавања и давања одговора на питања. Кроз дискусију ученици развијају критички смисаони дијалог. Учесници у дијалогу чине заједницу истраживача која покушава да пронађе најсмисаоније решење за проблем, да трага за истином, а не да покаже како је неко у праву а неко није. У овако замишљеном, сократском дијалогу влада дух заједнице истраживача који развија способност грађења својих идеја на идејама осталих учесника.

Иако наставник има план вођења дискусије, своју агенду, он мора знати када може да се повуче, да деци преда контролу и води истраживање са стране. На крају дискусије треба размислити о ономе о чему је дискутовано и о начину на који је дискутовано. Тема о којој се дискутује има једнаку важност за постизање циља као и начин на који се дискутује. У дискусију треба укључити и ученике који се сами не јављају. Завршна реч треба да буде кратка и не треба је коментарисати.

Радионице филозофских истраживања програма филозофија са децом могу бити унапређене играма. У овом контексту игре имају функцију средства за подучавање и подстицање развоја ученика. Игре које се користе у програму филозофија са децом омогућају ученицима да вежбају вештине као што су планирање, постављање питања, расуђивање, посматрање нечега са различитих тачака гледишта, размишљање о новим идејама.

У филозофским истраживањима фасилитатор ће бирати оне игре које ће се најбоље уклопити у постизање задатог циља: вежбање креативног мишљења, концентрације, пажљивог слушања и памћења, вежбање говорења, размишљање о значењу веза међу речима, размишљање о узрочно-последичним везама, вежбању самодисциплине и говорења пред публиком, подстицања сарадње чланова групе, подизање енергије у групи, креативно хипотетичко мишљење ...

Упркос разликама међу играма, све оне код ученика играча подстичу независност, самопоуздање, сарадњу и уважавање. Оне, такође, подржавају вредности и позитивно понашање које је неопходно за односе у заједници.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како дају креативна решења, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, примењују, процењују последице итд.

Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, како решавају задатке који садрже аспекте истраживачког рада.

За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова.

Евалуатори овог програма не морају бити само наставници који изводе наставу. Допринос процесу евалуације могу дати сама деца (само-евалуација), родитељи заинтересовани за резултате рада са њиховом децом, али и колеге и стручни сарадници који могу даље користити резултате евалуације за планирање својих активности.

У филозофији са децом постоје многи елементи који утичу на различите циљеве образовања, тако да је потребно да одлучимо шта желимо да евалуирамо и колико ће евалуација бити селективна. Евалуациони упитници, најчешће направљени у виду

евалуационих листова могу процењивати резултате когнитивног плана и односе у истраживачкој групи, затим метакогнитивне процесе, тј. критичко промишљање о сопственим мисаоним процесима и вештинама мишљења, као и промишљање о процесима и вештинама мишљења других чланова групе, потом мишљење о томе у којој се мери група понашала као заједница истраживача и шта ученици мисле о сопственом доприносу у остварењу циља часа, мишљење о сопственим и туђим идејама и предлозима за дискусију.

Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

ПРОГРАМИ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ ОД ПРВОГ ДО ОСМОГ РАЗРЕДА

Циљ наставног програма: - задовољавање емоционалне и социјалне потребе ученика.

Оперативни задаци наставног програма: развијање позитивних ученичких ставова према школи; подстицање и развијање осећања заједништва кроз припадање групи – подстицање дружења, развијање другарства; оснаживање ученика за усвајање социјалних вештина ненасилне комуникације; упознавање ученика са професијама људи из непосредног окружења; информисање и укључивање ученика у актуелне културне и школске манифестације;

Начин остваривања програма: састанци се одржавају по одређеном распореду, редовно, једном недељно; избор метода које ученика стављају у активну позицију у процесу стицања знања, умења, ставова и вредности (групни облик рада, едукативне радионице, одељенски састанци...); развијање знања, ставова и вештина од несистематизованих искуствених сазнања ученика ка научно заснованим, систематизованим знањима из области интелектуалног, радног, моралног, здравственог... васпитања; подстицање ученика на коришћење различитих извора знања; укључивање ученика одељенске заједнице у организоване школске акције; сарадња са стручњацима различитих профила у обради тема од значаја за дечији развој.

Активности ученика: разговор, увиђање, решавање, закључивање, игра

Активности наставника: планирање, припремање, усмеравање, саветовање, подржавање, подстицање, награђивање.

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	број часова по теми
1.	Хуманизација односа међу децом, половима, генерацијама	5
2.	Безбедност у саобраћају	3
3.	Школа без насиља	7
4.	Учење учења	3
5.	Културна и јавна делатност школе	6
6.	Професионална оријентација	1
7.	Организациона питања(успех и владање)	5
8.	Здравствено васпитање	3
9.	Екологија	2
10.	Утицај мас - медија на развој деце	1
Укупно часова:		36

Програмски садржаји који ће остварити разредне старешине по посебним плановима рада од I до VIII разреда:

1. ОРГАНИЗАЦИЈА ОДЕЉЕЊСКОГ КОЛЕКТИВА УЧЕНИКА

- избор одбора одељењских заједница;
- избор комисија (за успех и учење, за културно-забавни живот, за ДКР, за примену

стимулативних и дисциплинских мера, комисија за за професионалну оријентацију); спорт,

- избор представника Бачког парламента;
- утврђивање задужења појединаца;
- анализаобављања дужности и постигнутих резултата;

2. ПЕДАГОШКА ДОКУМЕНТАЦИЈА ОДЕЉЕЊА

- вођење разредне документације;
- вођење школске документације (именик, матична књига, преводнице);
- вођење документације о раду одељењских Савета родитеља и родитељских састанака;

3. САРАДЊА СА ПРЕДМЕТНИМ НАСТАВНИЦИМА (РАЗРЕДНО ВЕЋЕ) ПЕДАГОГОМ И ПСИХОЛОГОМ, РОДИТЕЉИМА УЧЕНИКА

4. САДРЖАЈ ВАСПИТНОГ РАДА САОДЕЉЕЊСКОМ ЗАЈЕДНИЦОМ УЧЕНИКА

- развијање другарства и међусобне солидарности;
- развијање свесне педагошке дисциплине;
- оплемењивање међуљудских односа;
- неговање културе понашања и развијања културних потреба;
- ефикаснији поступци и облици учења;
- васпитање за хуманизацију односа међу половима;
- васпитавање у духу патриотизма и интернационализма;
- развијање осећања и смисла за колективни живот и рад;
- брига о друштвено корисном раду ученика;

ОРИЕНТАЦИОНИ ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈИ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Основни задаци одељенског старешине :

- подсећање на кућни ред школе
- подстицање социјалног сазнања и односа међу ученицима
- развијање способности код ученика за решавање могућих међусобних сукоба
- неговање активности за решавање индивидуалних проблема ученика
- формирање моралности и изграђивање моралних вредности у односу на сопствену личност и на колектив

I Садржај васпитног рада разредног старешине у односу на појединачне проблеме ученика:

- систематско бележење података о развоју и школском напредовању ученику
- посматрање понашања ученика у школи и ван школским активностима
- саветодавни индивидуални рад у решавању школских проблема
- примена мотивационих васпитних средстава
- брига о здравственом стању и физичком развоју ученика
- решавање конкретних проблема ученика

II Садржај васпитног рада разредног старешине у односу на Одељењску заједницу

- изграђивање имица Одељењске заједнице
- састављање и реализација програма одељењске заједнице
- организација учења, игре, спорта и културних догађаја у Одељењској заједници
- организација излета, посета излазака са одређеним циљем
- укључивање стручних лица за реализацију програма ОЗ

III Садржај рада разредног старешине у односу на родитеље

- обострано информисање о правима и обавезама у односу на школовање и развој детета
- организовање родитељских састанака - редовних, тематских и ванредних по потреби
- подстицање родитеља на индивидуалне контакте
- информисање родитеља о важним активностима школе и посећивање породица по потреби

IV Садржај рада разредног старешине у односу на потребну педагошку документацију

- ажурно и прецизно вођење разредне и матичне књиге
- садржајно и прецизно вођење записника са састанка разредног већа и родитељских састанака

V Васпитни задаци разредног старешине у раду са одељењском заједницом

- развијање другарства и међусобних односа
- неговање културе понашања и развијање културних потреба
- развијање осећаја и смисла за колективни живот и рад
- брига о друштвено корисном раду са ученицима

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Циљ:

- свестрано развијање личности ученика; усмеравање ученикових активности на игру и дружење;
- изграђивање индивидуалне и друштвене свести ученика о неопходности уважавања различитости и навикавање на отвореност у комуникацији;

Задаци:

- задовољавање социјалне потребе за потврђивањем, самопотврђивањем и групним поистовећивањем;
- доживљавање естетских вредности.

Садржај програма:

Месец	Програм
Септембар	Приредба за Ђаке прваке Јесењи карневал у реализацији млађих разреда
Октобар	Обележавање Дечије недеље – изложба ученичких радова Посета позориштима, биоскопима, изложбама Активности поводом сајма књига
Новембар	Сусрети са песницима и писцима у организацији школске библиотеке Припремање за учешће на конкурсима и учешће у школским такмичењима Посете позоришту, боскопу, концерту, библиотеци
Децембар	Школска такмичења и смотре Зимски карневал у реализацији млађих разреда Школске журке-игранке Прослава Нове године
Јануар	Прослава школске славе Св.Сава – учешће ученика у припремању свечане академије
Фебруар	Прослава Дана школе Промоција часописа школе Изложбе ученичких ликовних и литерарних радова
Март	Општинска и окружна такмичења Пролећни карневал у реализацији млађих разреда Обележавање 8. марта Продајна изложба ученичких радова Сусрети са песницима и писцима у организацији школске библиотеке Посете позоришту, боскопу, концерту, библиотеци Учешће ученика у промотивним активностима школе – упис првака
Април	Општинска и окружна такмичења Посете позоришту, боскопу, концерту, библиотеци Изложбе, квизови знања, Јавни часови Школске игранке
Мај	Државна тамичења Концерти у реализацији ученика школе
Јун	Промотивне активности школе

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

Сваки од предложених видова активности биће детаљно разрађен у годишњим плановима по тренутним могућностима и интересовањима ученика.

- Школска такмичења у спортовима за које постоје могућности и заинтересованост Ученика (фудбал, кошарка, одбојка, рукомет, пливање, ритмика и плес, стони тенис, полигони):
- Такмичења ван школе које организује Министарство просвете,ужа и шири локална заједница
- 2 кроса годишње (јесењи и пролећни)
- Школа пливања
- Зимовање
- Летовање
- Логоровање
- Излети,као облик активности у природи(једнодневни)
- Спортски дан (један годишње-обавезно)
- Турнири у различитим спортовима
- Хуманитарне и добротворне утакмице

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Програм заштите деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања сачињен је на основу посебног протокола и правилника о поступању у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним институцијама. Програмом су дефинисане и разрађене превентивне и интервентне активности чији је основни циљ превенција и сузбијање свих видова насиља у школској средини.

ОПШТИ ЦИЉ: Учинити школску средину што безбеднијим и подстицајнијим местом за сву децу и ученике.

Специфични циљеви у превенцији

- Стварање и неговање климе толеранције ,уважавања и међусобног прихватања.
- Подизање нивоа свести свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања.
- Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља.
- Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља.
- Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног особља, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања.

Специфични циљеви у интервенцији

- Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља.
- Успостављање система ефикасне заштите ученика у случајевима насиља
- Праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите.

- Саветодавни рад са ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља

Задаци тима за заштиту деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања

- Израда, реализација и евалуација програма заштите деце / ученика од насиља, злостављања и занемаривања.
- Идентификовање и информисање о случајевима насиља, уз поштовање личности детета / ученика
- Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља.
- Праћење и евидентирање свих врста насиља.
- Јачање и одржавање сарадње са надлежним службама (Центар за социјални рад, МУП, Здравствени центар ...).
- Тимски рад на превенцији насилног понашања или решавање оних ситуација у којима је насиље регистровано.
- Саветодавни рад са ученицима и родитељим.

АКТИВНОСТИ:

- Редовно праћење садржаја и похађање обука на националној платформи „Чувам те“

- Евалуација – анализа реализације програма за заштиту деце за протеклу школску годину: анализа и израда извештаја о евидентираним ситуацијама насиља, анализа и израда извештаја о предузетим превентивним и интервентним активностима, анализа и израда извештаја о свескама праћења.
 - Израда програма за заштиту ученика за текућу школску годину и упознавање свих актера.
 - Ревизија школских правила, одељенских правила, допуна и измена документације праћења ученика.
 - Упознавање родитеља будућих првака са школским правилима, свеском праћења и програмом заштите ученика.
 - "Свеска праћења"-анализа и измене.
 - Евиденција и документација о појавама насиља.
 - Израда одељенских правила-реституција у одељењима првог и петог разреда.
 - Организовање и реализација предавања за наставнике:"електронско насиље-како га препознати и како реаговати".
 - Развијање културе понашања и толеранције различитости-ЧОС.
 - Израда паноа и презентација на тему ненасиља.
 - Јачање сарадње са институцијама из локалне заједнице у циљу превенције и сузбијања насиља:
 1. Сарадња са другим основним школама-ширење позитивног искуства школе без насиља
 2. "Насиље међу децом и законске регулативе"-трибина у сарадњи са МУП
 - Васпитни рад са ученицима
 1. Радионице у циљу јачања другарских односа
 2. "Реци не електронском насиљу" - Појачан васпитни рад са ученицима.
 - Праћење понашања ученика на часу.
 - Праћење односа учесника насиља на часу и ваннаставе уз помоћ дежурног наставника и радника обезбеђења.
 - Примена заједничких активности, тимског рада како би учесници насиља успоставили другарске односе.
 - Пружање помоћ ученицима у решавању индивидуалних проблема или проблема са другима и индивидуално саветодавни рад са ученицима који имају проблеме у понашању.
 - Интензивирање и индивидуализирање васпитног рада са починиоцима насиља и са жртвама насиља.
- Праћење ризичног понашања ученика путем свакодневног контакта у циљу стицања увида у њихов социјално психолошки статус.
- Организовање и реализација спортских активности: фер плеј турнир, спортске игре по принципу сви побеђују, спортом против насиља, "Форум театар"- приказ и решавање проблема.

- Редовни контакт са родитељима ученика починиоцем насиља или ученика који трпи насиље и њихово укључивање у заједничко решавање проблема.

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ:

- Спровођење процедура и поступака реаговања у ситуацијама насиља.
- Праћење и евидентирање свих врста насиља.
- Примена адекватних мера за сузбијање или ублажавање учињеног насиља.
- Укључивање родитеља у решавање проблема.
- Сарадња са локалном заједницом.
- Праћење ефеката предузетих мера.
- **Прикупљање** основних информација у циљу процене нивоа насиља и ризика од будућег насиља
- Активирање на основу правилника о безбедности унутрашње заштитне мреже и спољашње заштитне мреже
- Покретање поступака унутар установе: васпитни (према ученицима и родитељима), васпитно дисциплински (према ученицима), дисциплински (према наставницима-запосленима).
- Праћење промена понашања ученика.
- Евалуација програма на основу документације и евентуалне измене у програму.

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ – ПРОГРАМ РАДА СЕКЦИЈА ОД 1. ДО 4. РАЗРЕДА

УМЕТНИЧКА СЕКЦИЈА – ОРИГАМИ

Циљ уметничке секције Оригами је развијање фине моторике, концентрације, стрпљења, осећаја за лепо, маште и стваралаштва.

Задаци: развијање способности запажања, памћења и концентрације; развијање смисла за лепо, складно и уредно; развијање и подстицање сарадње са вршњацима; проширивање сопствених интересовања

Предвиђени начини реализације секције: Активност јапанске вештине савијања папира – Оригами, биће организована једном недељно и обухвата заинтересоване ученике од првог до четвртог разреда. У оквиру ове секције, ученици ће упознати занимљиву, традиционалну јапанску вештину. Користећи папир, својим рукама, стрпљењем, прецизношћу и маштом, ствараће животиње, цвеће, кутије, украсе...

Назив секције		Оригами
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Упознавање са програмом и начином рада секције	1
2.	Основне технике савијања папира	3
3.	Биљке	9
4.	Животиње	9
5.	Разне фигуре	10
6.	Изложба радова	4
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ЛИТЕРАРНА СЕКЦИЈА

Циљлитерарне секције је да деца упознају главне елементе различитих врста писмених састава, користе богат фонд речи, испољавају оригиналност и креативност у писању и да могу да анализирају различите врсте писмених састава.

Задачи: развијање креативности и оригиналности;богаћење речника;оспособљавање за анализу различитих врста писмених састава

Предвиђени начини реализације секције: Литерарна секција ће бити организована једном недељно. Чланови су сви ученици од првог до четвртог разреда који имају смисла за писање. Поред уобичајених кратких вести и извештаја који се односе на догађаје из живота и рада школе, ученици пишу и саставе онако како су тренутно мотивисани и инспирисани. Баве се писањем кратких литерарних форми обично по сопственим афинитетима и интересовањима за тему.

Назив секције		Литерарна
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Наши доживљаји	10
	Драги ликови	10
	Маштање и играње	10
	Тематски конкурси	6
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ДРАМСКО – РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА

Циљрада драмско- рецитаторске секције је усавршавање изражајног читања и рецитовања и интерпретације књижевних ликова.

Задачи: развијање комуникационих способности ученика;подстицање спонтаности и слободе у изражавању;развијање креативности.

Предвиђени начини реализације секције: Драмско – рецитаторска секција се реализује једном недељно и обухвата ученике од првог до четвртог разреда који се опредељују добровољно према својим склоностима. Креативност и стваралаштво су на високом нивоу. Секцијом руководе ученици, а задужени учитељ је ту да их усмери и пружи помоћ.

Назив секције		Драмско - рецитаторска
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Учимо основна правила-дикције,интонације, темпа	5
2.	Мисао, идеја, осећања	5
3.	Како то раде уметници	5
4.	Припремамо се за свечаности и такмичења	13
5.	Беседништво	5
6.	Ово је најбоље од нас– стваралачки рад ученика	3
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ПЛАНИНАРСКА СЕКЦИЈА

Циљеви планинарске секције су: развијање љубави према природи; неговање потребе за кретањем; формирање знања и вештина корисних у природном окружењу.

Задачи: развијање способности запажања, памћења и концентрације;упознавање са терминима рељеф и оријентација, као и њиховим садржајима;развијање и подстицање особина комуникативности са људимљ и околином које би биле од користи у природи;упознавање са безбедносним изазовима планинарства;неговање љубљви прем отаџбини.

Предвиђени начини реализације секције: планинарскасекција се реализује једном недељно и обухвата ученике од првог до четвртог разреда који се опредељују добровољно према својим склоностима. Секцијом руководе ученици, а задужени учитељ је ту да их усмери и пружи помоћ.

Назив секције		Планинарска
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Упознавање са програмом и начином рада секције	1
2.	Шетња по ближој околини школе	35
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ЛИКОВНА СЕКЦИЈА – У свету линија, боја и облика

Циљ секције: васпитно-образовног рада у програму ликовне секције јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног садржаја.

Задаци секције: развијање способности ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи; развијање памћења, повезивање опажајних информација, што чини основу за визуелно мишљење; стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава;стварати услове да ученици на сваком часу ликовне секције у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно-визуелног изражавања;развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;развијање ученикових потенцијала у области ликовности и визуелности, уз помоћ у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;развијање љубави према вредностима израженим у делима свих облика уметности;стварање интересовање и потребе за посећивањем изложби, галерија, музеја и чување културних добара;развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности које стичу кроз ликовну секцију, а примењују у раду и животу; развијање сензибилитета за лепо писање; развијање моторичких способности ученика.

Предвиђени начини реализације секције: Ликовна секција је осмишљена тако да својим садржајем паралелно прати наставни програм предмета Ликовна култура уз експерименталне садржаје који би допринели разради редовних наставних целина и јединица. Ово је посебно омогућено учешћем мањег броја ученика који имају изражено интересовање за наставни предмет Ликовне кутуре чиме би ученици били у прилици да изграде тимски дух, да се упознају и опробају у новим техникама и различитим ликовним медијима. Поред овога програм ликовне секције посебну пажњу би поклањао актуелним ликовним конкурсима и учешћу на њима.

Назив секције		Ликовна – У свету линија, боја и облика
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Кретање, облик, простор, светло	2
2.	Светло	4
3.	Амбијент, сценски простор	4
4.	Лепо писање са калиграфијом, знаци и симболи	4
5.	Различити материјали за рад	4
6.	Тематски конкурси	18
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

МАТЕМАТИЧКА СЕКЦИЈА – ВЕСЕЛА МАТЕМАТИКА

Циљ секције је да ученицима који воле математику и успешно усвајају математичке садржаје у редовној настави омогући напредовање, продубљивање и проширивање тих садржаја, а тиме и да пробуде још јаче мотиве интересовања за учење математике.

Задаци секције: развијање математичко-логичких способности; припрема ученика за такмичења у организацији Друштва математичара Србије; стицање додатних знања из наставе математике;

оспособљавање ученика за посматрање, опажање и развијање логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења; стицање навика за самостално коришћење разноврсних извора знања; да изграђује позитивне особине ученикове личности и формирање правилног погледа на свет; да подстакне свестрани развитак личности; оспособљавање за изражавање математичким језиком, као и за јасно и прецизно изражавање.

Предвиђени начини реализације секције: Секција ће се реализовати једном недељно, обухвата ученике од првог до четвртог разреда који се добровољно опредељују. Редовни чланови ове секције су углавном надарени ученици, а често се придруже и остали заинтересовани и узимају учешћа у раду сходно својим знањима и способностима. На часовима ће се користити углавном групни и индивидуални облик рада, квиз, тест, такмичење-ко ће пре доћи до решења задатка. Садржај: прорада задатака са такмичења, прорада задатака из математичких листова; решавање интересантних математичких проблема.

Назив секције		Математичка – Весела математика
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Предмети у простору и односи међу њима	3
2.	Линија и област	4
3.	Нумерација бројева	4
4.	Рачунске операције са природним бројевима	4
5.	Магични квадрати и друге шеме	4
6.	Логички и комбинаторни задаци	4
7.	Правоугаоник, квадрат	4
8.	Решавање проблемских задатака	4
9.	Занимљиви бројевни шаблони	3
10.	Математичке игре	2
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА

Циљ: Развијање свести о потреби и могућностима личног ангажовања у заштити животне средине, усвајања и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задаци: упознавање појма и основних елемената животне средине; уочавање и описивање основних појава и промена у животној средини као и појава које угрожавају животну средину; развијање одговорности и навика за коришћење природних богатстава; развијање радозналости, креативности и истраживачких способности; развијање основних елемената логичког и критичког мишљења.

Начин остваривања програма: Циљ и задаци овог предмета ослањају се али и међусобно допуњавају са већ стеченим знањем из предмета Свет око нас и Природа и друштво. Активности су креативне, истраживачког типа и развијају радозналост са елементима критичког и логичког мишљења.

Назив секције		Еколошка секција
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Животна средина	4
2.	Природне појаве и промене у животној средини	8
3.	Загађивање животне средине	12
4.	Заштита животне средине и заштита здравља	12
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

КОШАРКАШКА СЕКЦИЈА

Циљ: задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром.

Задачи: усмерени развој моторичких способности првенствено брзина и координација; усмерено стицање и усавршавање моторних умења и навика предвиђених програмом физичког васпитања; примена стечених знања, умења и навика у сложенијим условима; задовољавање социјалних потреба за потврђивањем, групним поистовећивањем и сл; естетско изражавање кретањем и доживљавање естетских вредности; усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

Предвиђени начини реализације секције: Секција ће се реализовати једном недељно, обухвата ученике од првог до четвртог разреда који се добровољно опредељују. Редовни чланови ове секције су углавном надарени ученици, а често се придруже и остали заинтересовани и узимају учешћа у раду сходно својим способностима.

Назив секције		Кошаркашка секција
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Основе кошарке	36
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ – ПРОГРАМ РАДА СЕКЦИЈА ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА

РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА

Циљ секције: развој личних склоности и способности ученика за говорну културу, лепоту изговорене речи и поетско стваралаштво.

Задачи: упознати се са говорним вредностима: дикција, акценат, интонација, висина и гласа и темпо, организовање музичко-поетских вечери, припрема рецитала поводом : Дана школе, Школске славе, Дана љубави, значајних годишњица, учешће на такмичењима рецитатора, израда пратећих презентација уз одговарајућу поезију.

Активности ученика: ученици се окупљају у рецитаторску дружину и усвајају технике говора, држања, читања, учења текста, дикције, интонације и јавног наступа. Уз помоћ наставника увежбавају различите поетске текстове (усмена лирика, љубавна песма, шаљива песма, песма у прози, беседа). Ученици се укључују у припрему школских приредби, поетских рецитала као и за такмичења у рецитовању.

Активности наставника: рад са ученицима у овој секцији ослања се на емоционално, интелектуално, естетско и литерарно искуство ученика; по принципу кореалације на тематској, стилској и историјској основи наставник се повезује са радом других сродних секција (ликовна, музичка, драмска, новинарска, литерарна), осмишљавајући културно-јавну делатност школе (приредбе, рецитали, поетске вечери). Такође, наставник модерира радом рецитаторске дружине и усмерава и обликује говорне вештине ученика.

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
7.	Учимо основна правила-дикције,интонације, темпа	5
8.	Мисао, идеја, осећања	5
9.	Како то раде уметници	5
10.	Припремамо се за свечаности и такмичења	13
11.	Беседништво	5
12.	Ово је најбоље од нас– стваралачки рад ученика	3
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ЛИНГВИСТИЧКА СЕКЦИЈА

Покретање организованог и системског упознавања језика и језичке културе ученика предметне наставе и унапређивање вештина структуралног сагледавања лингвистичког система, уз ангажовање истраживачких потенцијала ученика, као и креирања тзв. „забавне граматике“ путем ангажовања наставне игре и осталих облика стваралачких активности.

Задаци секције:развој интересовања и љубави према говорном и писаном српском језику укључивањем ученика у мања језичка истраживања преко креирања језичких игара (асоцијације укрштенице, палиндроми, ребуси...) креирање прилога из области језика за школске и језичке зидне новине чији би наслов и темат одређивали сами; сакупљање речи из жаргона и фразеолошких јединица ученика сагледавањем сопствених грешака у писменом изражавању, неговање такмичарског духа из области граматике српског језика кроз припрему за такмичења;оспособљавање ученика за самостално креирање радних налога из области језика и језичке културе (диктат, задатак отвореног и затвореног типа, наставни листић, тест.

Активности ученика:ученици ће се оспособљавати за самостално систематизовање прикупљене грађе уз помоћ предметних наставника, организатора рада Лингвистичке секције. У складу са сазнањима из граматике, правописа и лингвистичке стилистике самостално ће класификовати своја запажања. Осамостаљиваће се у осмишљавању мањих језичких истраживања у складу са својим интересовањима. Развијаће способност за истраживачки тимски рад.

Активности наставника: наставник, служећи се језичким приручницима из области језичке културе, усмерава ученике на стваралачки и истраживачки рад, развијајући код ученика интересовање за лингвистичке пројекте (сакупљање грађе за речник, зидне новине, пројекат „Језик наш насушни“) Такође, упућује ученике на употребу примарне и секундарне литературе из области језика и правописа, као и на значај дидактичке игре у тумачењу језичких појава. Такође, наставник подстиче и мотивише такмичарски дух ученика, индивидуално, кроз такмичење из српског језика Друштва за српски језик и књижевност и групно, путем језичких квизова. Могућа је и сарадња и са Истраживачком станицом Петница уколико се у групи ученика који похађају секцију нађу заинтересовани ученици који испуне критеријуме за пријем у лингвистичке пројекте ове институције

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1	Језичке игре	6
2	Језик наш насушни	5
3	Решавање и креирање језичких задатака	10
4	Креирање језичких прилога за школски часопис и језичких зидних новина	10
5	Писање речника жаргона и фразеологизама	5
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ЛИТЕРАРНА СЕКЦИЈА

Циљ секције: унапређивање и неговање писаног уметничког (прозног и поетског) изражавања ученика.

Задачи секције: овладавање техникама креативног и примењеног писања, учешће на екстерним и интерним литерарним конкурсима, селекција радова за литерарне стране школског часописа, организовање поетских вечери у школи, посета књижевним вечерима и промоцијама. Активности ученика: ученици формирају литерарну дружину и у оквиру ње уче се писању песме, кратке приче, дескриптивног текста, шaljиве приче, есеја и приказа књиге. Такође, ученици пишу радове на теме за литерарне конкурсе и врше селекцију најбољих радова, осмишљавају књижевни сусрет посвећен властитом литерарном стваралаштву или некој значајној годишњици и шире културу лепе речи и међу другим ученицима у школи.

Активности наставника: модерира радом литерарне секције упућујући ученике у поетику жанрова, коригује и унапређује литерарне потенцијале ученика, селекује најуспелије радове за конкурсе, организује поетске манифестације у школи и посете културним догађајима у сарадњи са културним институцијама.

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Књижевни жанрови – курс креативног писања	10
2.	Екстерни литерарни конкурси	10
3.	Интерни литерарни конкурс и поетско вече	6
4.	Уређивање литерарних страна	5
5.	Посета промоцијама књига и поетским сусретима	5
Укупан број часова на		36

ДРАМСКА СЕКЦИЈА

Циљеви секције:

Образовни: односе се на прилаз ученика структури драмског дела, систематизацију књижевнотеоријских појмова: књ. родова и врста, стилова, идеја дела, карактера, приповедача, драмског сукоба, заплета, расплета, кулминације, мотивације, чинова, појава, карактеризације ликова, дијалога, дидаскалија..

Васпитни: произилазе из анализе ликова и њихових поступака у разговору приликом драматизације и припреме представа. У тим разговорима се истиче вредност драмског текста естетска или научна, оцењују поступци појединих јунака и њихове социјалне особине из којих проистичу морална и естетска начела, која указују на животне истине, прагматичност тих истина и универзалне поруке драмског дела.

Функционални: односе се на културу изражавања, доживљајно сценско читање, памћење и замишљање сцене, изражајно читање, лексичке и семантичке вежбе. Ученици активно уче и критички размишљају дорађујући сцене или ликове у драми која је постављена. Они се укључују у процес драматизације као активни ствараоци и ова знања примењују у животу. Кроз доживљајну интерпретацију драма омогућава се трајност и вештина знања. Ученици кроз памћење представа у којима су учествовали поштују принцип трајности и применљивости знања и вештина, а кроз остале активности у драмском процесу поштују се остали принципи: научности, примерености, очигледности, свесне активности.

Задаци драмске секције: Теоријске основе за упознавање ученика са основним елементима глуме и унапређивање могућности гласа ученика (вежбе ослобађања гласа, вежбе артикулације, вежбе динамике гласа, брзалице, имитације, монолог, гласовне трансформације говорне и певачке, слушање околине, акценти, развијање вештина у прављењу сценографије, костима и режије).Посета позоришту.

Активност наставника:Наставни програм секције реализује се кроз часове на којима је предвиђена аудиција за пријем нових заинтересованих чланова, кроз часове избора текста за драмску игру, читачких и распоредних проба, драмско извођење, вежбе беседништва, посете позоришту и драматизацију (писање сценских дела).Вежбе за драмску секцију су: игре за зближавање, вежбе концентрације, игре поверења, ситуације које су практичне вежбе за сцену, вежбе беспредметне радње, вежбе меморије.

Активност ученика:Ученицима је дата пуна слобода, како у избору драмских текстова за извођење, тако и у идејама за решење појединих сценских ситуација, избору костима, изради сценографије и музичких деоница које прате драму. Драгоцено је њихово укључење у рад и креативан допринос у њему

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Основни појмови позоришне уметности	8
2.	Читачке пробе	4
3.	Распоредне пробе	4
4.	Историје позоришта и драме	3
5.	Раскош драмских писаца	8
6.	Беседништво	4
7.	Драматизација текста – стваралачки рад ученика	5
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

НОВИНАРСКА СЕКЦИЈА

Циљ секције:Упознавање новинарских врста и начина рада и оспособљавање ученика за адекватно усмено и писмено изражавања као и развијање интересовања ученика за новинарство. Задаци секције:упознавање ученика са новинарским жанровима (вест, извештај, интервју, репортажа, анкета, научнопопуларни текст);праћење културних, јавних, спортских, научнопопуларних активности школе, постигнућа ученика, такмичења, манифестација, гостовања и посета;

креирање концепције часописа;израда текстова за школски часопис, селекција пристиглих ликовних и литерарних радова;сарадња са јавним медијима и редакцијама школских часописа у другим школама;

усмеравање ученика ка избору занимања у медијском сектору; развијање комуникацијских способности, сигурности и самопоуздања у јавном наступу и опхођењу као и социјалних вештина.

Активности ученика:Ученици се уз наставника који води секцију оспособљавају за самостално новинарских жанрова, као и за сарадничке делатности у концепцији, прикупљању материјала, за техничку обраду и промоцију часописа. Такође, ученици се уче и елементима лектуре и коректуре. Ученици упознају самостално и уз сарадњу са професионалним новинарима елементе штампаног и електронског новинарства, специфичности новинарства за децу и младе, као и новинарску етику

Активности наставника:наставник ученике оспособљава за самосталну израду новинарских жанрова, дели им задужења у писању, прикупљању, одабиру, лектури и коректури, техничкој обради и презентацији текстова, имајући улогу модератора у изради школског часописа и

негујући дух ђачке редакције. Наставник може покренути и Фејсбук групу новинарске секције која ће помоћи у процесу рада, али и промовисати активности секције. Наставник ће ученике водити у обилазак новинске куће, штампарије, али и развити размену искустава са ученицима других школа који се баве новинарством.

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Новинарски жанрови	8
2.	Припрема материјала за школски часопис	10
3.	Техничка обрада часописа	8
4.	Радио, тв, штампано и електронско новинарство	5
5.	Новинарство за децу и младе	5
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК- секција

Циљ секције: За секцију опредељују се ученици од V до VIII разреда посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања. Под руководством наставника ученици се кроз секцију припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умећа и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама .

Задачи: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције. Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом секције. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући социокултурне норме интеракције.

Предвиђени начини реализације секције: Секција се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика рада одржи да се интересовање ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др). Улога наставника у секцији је специфична. Реализујући програм секције наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад, израда панона, плаката.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панона, презентација, зидних новина,

постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и разумевање писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи децју књижевност и транспонује је у друге медије.

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за теме
	English speaking countries history	6
	English speaking countries culture	6
	English speaking countries landmarks	6
	English speaking countries literature	6
	Around the world	6
	Our planet	6
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК - секција

Циљ секције: За секцију опредељују се ученици од V до VIII разреда посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања. Под руководством наставника ученици се кроз секцију припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умећа и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама.

Задачи: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције. Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом секције. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући социокултурне норме интеракције.

Предвиђени начини реализације секције: Секција се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика рада одржи да се интересовање ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др). Улога наставника у секцији је специфична. Реализујући програм секције наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе

рада.Иновације:Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад, израда паноя, плаката.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда паноя, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и разумевања писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника:Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи децју књижевност и транспонује је у друге медије.

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Realisation de panneaux	5
	Piece de theatre	20
	Traduction du site de notre ecole	6
	Composition de poeme	3
	Chanson	2
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК- секција

Циљ секције:За секцију опредељују се ученици од V до VIII разреда посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања. Под руководством наставника ученици се кроз секцију припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умећа и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама .

Задачи:Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције..Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације).Разумевање писаног текста:Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције.Усмено изражавање:Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом секције.Писано изражавање:Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући правила писаног кода. Интеракција:Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући социокултурне норме интеракције.

Предвиђени начини реализације секције: Секција се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика рада одржи да се интересовање ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у

редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др). Улога наставника у секцији је специфична. Реализујући програм секције наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад, израда панона, плаката.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и разумевања писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије.

Назив секције		Die offene Bühne / Отворена позорница
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Meine Vorstellung	6
	Deutsch im Theater	6
	Deutsche Literatur	6
	Wir machen mit	6
	Wenn ich.... wäre	6
	Wir schreiben und stellen dar	6
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

РУСКИ ЈЕЗИК- Упознајмо Русију

Циљ секције: За секцију опредељују се ученици од V до VIII разреда посебних интересовања за наставу страног језика, односно за продубљивање знања. Под руководством наставника ученици се кроз секцију припремају и излажу своја знања, умећа, радове (усмене, писмене, практичне) пред својом групом, разредом или целом школом, али сваки пут под надзором наставника. Знања, умећа и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним или групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима, и у другим приликама.

Задаци: Разумевање говора: Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције. Глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације). Разумевање писаног текста: Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције. Усмено изражавање: Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним програмом секције. Писано изражавање: Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним

програмом секције, поштујући правила писаног кода. Интеракција: Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним програмом секције, поштујући социокултурне норме интеракције.

Предвиђени начини реализације секције: Секција се организује и изводи за ученике од V до VIII разреда, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика рада одржи да се интересовање ученика за рад касније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др). Улога наставника у секцији је специфична. Реализујући програм секције наставник за сваку од одабраних тема проналази и примењује најпогодније облике и методе рада. Иновације: Коришћење интерактивних уџбеника, стимулативних вежбања и практичних задатака којима ће се једноставније, брже и са више задовољства код ученика развијати језичка компетенција. Гледање филмова на страном језику који се учи, као и слушање музике на датом језику стимулише на додатни рад, израда панора, плаката.

Активности ученика: Активности ученика су следеће: Слушање и реаговање на команде наставника или са CD-а, рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.), мануалне активности (израда панора, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), вежбе слушања и разумевања писаног језика, писмено изражавање, увођење књижевности за младе и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз. итд.

Активности наставника: Током часа се препоручује динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Наставник стоји на располагању ученицима, даје објашњења, уводи нове граматичке и лексичке целине, задаје команде које су примерене узрасту и нивоу знања ученика, даје ученицима сугестије и помаже им при мануелним активностима, ученицима даје упутства при вежбама слушања, даје сугестије и помаже при уочавању дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, уводи дечју књижевност и транспонује је у друге медије.

Назив секције		Упознајмо Русију
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Руски писци, уметници, спортисти	6
	Најпознатија књижевна дела	6
	Руски празници и обичаји	6
	Најлепши градови Русије	6
	Омладина у Русији	6
	Школски дани у Русији	6
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

МАТЕМАТИЧКА СЕКЦИЈА

Секција се реализује на 36 часова годишње, групе се формирају по добровољном пријављивању ученика.

Циљеви:

- Да се ученици оспособљавају се за посматрање, уочавање зависности међу елементима, као и за дедуктивни начин закључивања
- Да науче како знања развијена унутар једног предмета могу да се примењују у контекстима другог и да разумеју њихову међусобну повезаност.
- Развијају способност посматрања и логичког закључивања.
- Заинтересовати ученике за математику.

- Усвајање математичких знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву;
 - Оспособљавање ученика за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;
 - Да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет ивностраном развиту личности ученика.
- Све што је другачије од стандардног и стереотипног покреће ученике.

Задаци:

- Разумевање суштине
- Откривање релација и њихово математичко изражавање
- Трагање за одговорима, употреба симбола, примена стеченог знања
- Усвајање и утврђивање (кроз вежбање различитог нивоа сложености) нових знања
- Развијање довитљивости и логичког мишљења

Начин рада:

односно активности математичке секције је различит. Поред редовних састанака са одговарајућом тематиком (занимљива предавања, разговори-расправе, решавање задатака, математичких занимљивости, игара...). Могу се организовати манифестације као што је Математички квиз, посета математичким смотрама, издавање зидних математичких новина и слично.

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Математичке занимљивости	2
2.	Математичке игре	4
3.	Математичке трибине, турнири и квизови	8
4.	Познати математичари	2
5.	Уређивање панона у математичким кабинетима	10
6.	Уређивање зидних математичких новина, учешће у уређивању часописа школе	6
7.	Учешће у организацији математичких такмичења	4
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

СЕКЦИЈА ИЗ ФИЗИКЕ

ЦИЉЕВИ:

-су да сви заинтересовани ученици, без обзира на постигнут успех из редовног градива физике, кроз један другачији приступ раду који би био ослобођен формалног и стандардног приступа класичне наставе стекну или развију постојећу љубав према физици или природним наукама уопште. Да кроз непосреднији, слободнији приступ раду виде лепоту и значај резултата који произилазе из практично реализованих пројеката који у виду конкретнијег дела остају иза њих. Да кроз истраживање, оформе основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

ЗАДАЦИ:

- кроз већи број занимљивих и атрактивних демонстрационих огледа, који манифестују појаве из различитих области физике, схвати како физика истражује природу и да је материјални свет погодан за истраживање и постављање бројних питања.
- кроз разне врсте пројеката произведу конкретни резултат који би био било у облику материјалне ствари у виду наставног средства, панона и слично (нпр. унапређују постојећа и развијају нова наставна и друга средства потребна за секцију, унапређују изглед кабинета...) или софтверског решења у облику компјутерске презентације (истажујући преко интернета праве дигиталне презентације и паное).
- спровode самосталана истраживања и кроз њих реализују постављене циљеве секције
- науче да рукују постојећим техничким уређајима и науче принцип њиховог функционисања

Назив секције		Секција из физике
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Рад на унапређењу постојећих и прављењу нових наставних средстава	8
2.	Извођење експеримената	8
3.	Тематски пројекти	8
4.	Рад на унапређењу изгледа кабинета	8
5.	Посета манифестацијама (Фестивал науке, популарна предавања, посета музејима науке)	4
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА

ЦИЉЕВИ:

- су да сви заинтересовани ученици, без обзира на постигнут успех из редовног градива биологије, кроз један другачији приступ раду стекну и развију љубав према биологији и природним наукама уопште
- кроз слободнији приступ виде задовољство резултата који остају иза њих
- да кроз истраживање се усмере према очувању животне средине као један од предуслова опстанка живота на земљи и очувању здравља
- популаризација екологије међу младима

ЗАДАЦИ:

- кроз разне активности упознавање са заштитом и очувањем животне средине
- разним посетама и учешћем у разним активностима дају свој допринос у борби против загађивања животне средине
- спровode самостална истраживања и кроз њих реализују постављене циљеве секције
- учествују у едукацији својих другара у школи и брину се о околини школе
- пропагирају разне активности на тему очувања и заштите животне средине и очувања здравља
- покажу бригу о угроженим врстама биљака и животиња
- упознавање са ЕКОКАЛЕНДАРом и активно обележавање појединих датума

Назив секције		Еколошка секција
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Формирање еколошке секције и договор о раду	1
2.	Важност заштите животне средине	4
3.	Упознавање са екокалендаром	26
4.	Енергетска ефикасност и енергетска звезда	4
5.	Отпад и рециклажа	1
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

МЛАДИ ХЕМИЧАРИ

Назив секције		Млади хемичари
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Хемијска лабораторија/посуђе, прибор, правила понашања	3
	Хемијски оглед-експеримент, извођење занимљивих огледа од стране ученика	4
	У сусрет фестивалу науке/фестивал науке у нашој школи	4
	Посета фестивалу науке	2
	Квизови знања из хемије	4
	Израда одговарајућих учила од стране ученика	5
	Занимљива предавања стручних сарадника	5
	Заједнички пројекат за очување животне средине	5
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ИСТОРИЈСКА СЕКЦИЈА

Историјска секција има за циљ да прошири стечена знања и видике свих ученика, како из области старог, средњег тако и савременог доба, као и да приближи и објасни историјске процесе али и да развије свест о томе да је у одређеном тренутку у прошлости историја била нечија садашњост. Циљ је и развијати код ученика свест о значају националних и општих културних вредности. Као веома важан задатак треба истаћи и потребу за упознавањем ученика са употребом модерних технологија у историјским истраживањима као и развијање критичког мишљења код младих људи и учење различитих техника комуникације и размене ставова путем дискусије.

Теме које ће бити обрађиване тицаће се како најстаријег периода (старог и средњег века)- развоја првих држава и писама, културно историских споменика старе Грчке и Рима, свакодневног живота старих Словена, српске државе у периоду Немањиха, тако и савременог доба, односно најзначајнијих догађаја и личности из националне али и опште историје. Рад ће се заснивати на активностима ученика у оквиру групе али самосталног рада- израда powerpoint презентација, албума, школских паноа, организовања дискусија, радионица, посета музеја и архива али и стално подстицање ученика на самостална истраживања, одговарајућа за узраст и могућности, а све са циљем подстицања радозналости.

ГЕОГРАФСКА СЕКЦИЈА

Назив секције		Географска секција
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Упознавање чланова секције са планом и програмом рада	1
2.	Државе и градови света	12
3.	Природа Србије	9
4.	Посета музеју Јован Цвијић	6
5.	Посета Планетаријуму, писање реферата	6
6.	Обележавање Дана планете Земље - презентације	2
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ЛИКОВНА СЕКЦИЈА

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
•	Израда радова на тему: Живот у будућности Крв живот значи Радови за дечији Октобарски салон и др.	8
•	Уређење школског простора	6
•	Израда тематских радова за потребе школе на тему: Свети Сава Дан школе Ускршњи празници и др.	8
•	Витраж	7
•	Мозаик	7
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

За ликовну секцију опредељују се углавном даровити ученици. Њихов рад се заснива на интересовањима за проширивање и продубљивање вештина у ликовном стваралаштву. Ученици у додатном раду самостално бирају средства за рад у реализацији ликовних садржаја.

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКОГ ХОРА УЧЕНИКА МЛАЂИХ РАЗРЕДА

Учешћем у хору млада личност се социјализује и сагледава вредности заједничког учествовања у постизању одређеног уметничког израза. Хор је најмасовнији вид колективног музицирања у основној школи и од његовог рада зависи и углед школе. Једино се код хора тражи јединствен (певани) одговор од свих ученика. На репертоару хора млађих ученика треба да се нађу једногласне и двогласне композиције у извођењу "а капела" или уз инструменталну пратњу. Репертоар хора обухвата дела домаћих и страних композитора. годишњи фонд часова: 108

Задаци наставе су:

Развијање музичке способности ученика и жељу за активним музицирањем и учествовањем у музичким ансамблима.

Подстицање креативних способности ученика и смисао за колективно музицирање.

Планирани су наступи у оквиру прослава Светог Саве и Дана школе

Планирани програм:

Химна школе

Химна светом Сави

Тропар Светом Сави

С. Мокрањац – одломак ис литургије

Ђ. Б. Перголези – Где је онај зветак жути

В. А. Моцарт – Чежња за пролећем

В. А. Моцарт – Празнични дан

Ј. С. Бах – Ах, што волим

Ј. Брамс -- Успаванка

Франц Шуберт – Липа

Л. Бетовен -- Сумрак

Ајде Като, ајде злато

Небо је тако ведро

Заклео се бумбар

Вуче, вуче

У Милице

Вишњицица
Сплет народних песама

Назив секције		Хор ученика млађих разреда
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
•	Обрада дечијих,народних,народних-страних ,уметничких,забавних,духовних композиција уз певање вокализа	16
О	Утврђивање обрађених песама	20
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКОГ ХОРА УЧЕНИКА СТАРИЈИХ РАЗРЕДА

Учешћем у хору млада личност се социјализује и сагледава вредности заједничког учествовања у постизању одређеног уметничког израза. Хор је најмасовнији вид колективног музицирања у основној школи и од његовог рада зависи и углед школе. Једино се код хора тражи јединствен (певани) одговор од свих ученика. На репертоару хора старијих ученика треба да се нађу двогласне и трогласне композиције у извођењу "а капела" или уз инструменталну пратњу. Репертоар хора обухвата дела домаћих и страних композитора. Задаци наставе су:

Развијање музичке способности ученика и жељу за активним музицирањем и учествовањем у музичким ансамблима.

Корелација инструменталне наставе са теоријским знањима из области музике

Подстицање креативних способности и смисао за колективно музицирање.

годишњи фонд часова: 111

планирани су наступи у оквиру прослава Светог Саве и Дана школе

планирани програм:

Химна школе

Химна светом Сави

Тропар Светом Сави

С.Мокрањац – одломак из литургије

Ђ.Б.Перголези – Где је онај зветак жути

В.А.Моцарт – Чежња за пролећем

В.А.Моцарт – Празнични дан

Ј.С.Бах – Ах, што волим

Ј.Брамс -- Успаванка

Франц Шуберт – Липа

Фредерик Шопен – Жеља

Л.Бетовен -- Сумрак

Божидар Станчић – Тихо, тише

Карл Орф – Бројалица (канон)

Ајде Като, ајде злато

Небо је тако ведро

Што се боре мисли моје

Р. бр. наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Број часова по теми
1.	Обрада песама уз елементе вокалне технике	40
2.	Утврђивање песама уз певање вокализа	55
3.	Аудиција за пријем нових чланова	13
	Укупно часова:	108

СЕКЦИЈА -ГРУПА ПЕВАЧА-ВОКАЛНИХ СОЛИСТА И СОЛИСТА ИНСТРУМЕНТАЛИСТА

Циљеви и задаци:

Неговање способности извођења музике, усвајање нових елемената музичке писмености, развијање креативних способности, развијање смисла за групно музицирање. Подстицање стваралачких ангажовања у свим музичким активностима. Садржаји програма: Индивидуално и групно музицирање, оспособљавање ученока за јавни наступ. Извођење композиција на такмичењима и јавним наступима.

Облици и методе рада: Групни и индивидуални рад, конбинован, практичан рад демонстративна метода. Ову групу чине ученици од петог до осмог разреда.

Назив секције		Групе певача вокалних солиста и солиста инструменталиста
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
•	Соло песме, дуети, краћи комади, уметничке композиције	20
•	Слушање музике	6
•	Извођење музике	10
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

СЕКЦИЈА ЉУБИТЕЉА СЛУШАЊА МУЗИКЕ

У ову секцију ће бити укључени ученици од 5. до 8. разреда, поштоваоци уметничке музике који ће слушати разна музичка извођења у школи и ван ње. Једном месечно ће бити организоване посете позориштима: Позориште на Теразијама, Мадленијанум, Народно позориште. Ови ученици ће имати прилику да слушају вредна музичка остварења као што су: опере, балети, мјузикли, оперете...

Назив секције		Секција љубитеља слушања музике
р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
•	Припрема ученика за посете опери, балету, мјузиклу и оперети	27
•	Посете ученика позориштима	9
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ - СЕКЦИЈЕ

Кошаркашка секција

Р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова по теми
1.	Елементи, техника	10
2.	Правила суђења	3
3.	Тактике игре	13
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

Одбојкашка секција

Р.бр.	Теме које ће бити обрађиване	Бр. часова по теми
1.	Елементи игре	10
2.	Правила суђења	3
3.	Тактичке варијанте	16
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

Рукометна секција

Р.бр.	Теме која ће бити обрађивана	Бр. часова по теми
1.	Елементи, техника игре	10
2.	Правила суђења	3
3.	Тактика напада и одбране	13
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

Додатно образовно- васпитни рад са ученицима који испољавају посебно интересовање и надареност за одређени спорт. Ради се у интересним групама по један час недељно.

ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ - ПЛАН РАДА СЕКЦИЈА

МОДЕЛАРСКА СЕКЦИЈА

Циљеви и задаци секције:

Развој и популаризација моделарства, развијање техничке културе, подстицање спонтаности и слобода у стваралаштву, активно коришћење слободног времена.

Оперативни задаци:

- стицање знања неопходних за израду модела
- стицање основне техничке културе
- оспособљавање ученика за самосталну израду модела
- подстицање на самоиницијативност

Активности ученика: примена наученог, обрада материјала, коришћење алата, израда модела, уочавање, упоређивање, дискутовање, сарадња, истраживање, закључивање....

Активности наставника: планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
7.	Упознавање ученика са планом рада секције	2
8.	Теорија и развој ракетног и авиомоделарства	4
9.	Припрема и израда ракете Сатурн	4
10.	Припрема и израда ракете С - 6	4
11.	Припрема и израда мањег модела авиона клизача	2
12.	Припрема и израда већег модела авиона клизача	4
13.	Израда ракете и авиона. Вежбање за такмичење	4
14.	Израда техничких цртежа	4
15.	Вежбање на отвореном	4
16.	Анализа резултата рада секције	2
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

ВИДЕО СЕКЦИЈА

Циљеви и задаци секције:

Упознавање ученика са техничко - технолошким окружењем у области снимања, обраде, преноса и приказивања видео записа и фотографија

Оперативни задаци:

- оспособљавање ученика за рад са програмима за видео монтажу
- стицање основних знања у области снимања, обраде, преноса и приказивања видео записа и фотографија
- оспособљавање ученика за рад са програмима за видео конверзију
- оспособљавање ученика за рад са програмима за обраду фотографија
- проширивање знања о програмима за израду презентација

Активности ученика:

- Обрађује аудио записе у рачунарским програмима
- Обрађује видео записе у рачунарским програмима
- Обрађује фотографије у рачунарским програмима
- Практично примењује научено у изради презентација

Активности наставника:

- Упознаје ученике са циљевима и садржајима програма
- Презентује теме користећи рачунар и пројектор
- Подстиче код ученика развој мишљења и разумевања
- Охрабрује, помаже и подстиче ученике
- Инсистира на практичној примени стечених знања
- Подстиче ученике да опажају, упоређују и сами изводе закључке
- Подстиче ученике на дијалог и дискусију
- Праћење рада и активности ученика

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
1.	Обрада фотографија	8
2.	Обрада аудио записа	8
3.	Обрада видео записа	12
4.	Израда презентација	8
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

КРЕАТИВНА РАДИОНИЦА

Циљеви и задаци секције:

Да кроз практичан рад ученици примењују научено и развијају културу рада и радне вештине, а такође и да развијају своја интересовања, склоности и способности.

Оперативни задаци:

- изражавање личне креативности ученика
- развој стваралачког мишљења
- развијање психомоторних способности
- развијање способности практичног стварања и реализације сопствених идеја према сопственом плану
- развијање прецизности у раду, упорности и истрајности
- афирмисање креативности и оригиналности.....

Активности ученика: примена наученог, обрада материјала, коришћење алата, израда радова, уочавање, дискутовање, откривање, сарадња, истраживање, закључивање....

Активности наставника: Планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Упознавање ученика са планом рада и формирање групе	1
	Правила и прописи у саобраћају	11
	Практично и теоријско упознавање ученика са деловима бицикла	4
	Вожња бицикла на полигону	7
	Решавање и анализа решења тестова	5
	Припремање ученика за такмичење	4
	Систематизација и сумирање резултата	4
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

САОБРАЋАЈНА СЕКЦИЈА

Циљеви и задаци секције:

Стицање образовања из саобраћаја у функцији безбедности понашања у саобраћају. Подстицање ученика за пријатељско надметање у вожњи бицикла.

Оперативни задаци:

- Упознавање ученика са прописима саобраћаја
- Оспособљавање ученика за решавање теоретских тестова

- Оспособљавање ученика за стицање вештине вожње бициклом
- Оспособљавање ученика за проверавање исправности и одржавање бицикла

Активности ученика: примена наученог, израда раскрснице, уочавање, упоређивање, дискутовање, сарадња, савладавање сложених моторичких вештина и технике вожње бицикла, решавање саобраћајних тестова, израда полигона, закључивање....

Активности наставника: планирање, осмишљавање, објашњавање, показивање, упућивање, подстицање и мотивисање ученика, праћење рада и активности ученика, кориговање, сарадња, координирање...

р.бр.	Теме које ће бити реализоване	Број часова за тему
	Формирање групе. Договор о раду	1
	Материјали за рад и технологије рада	2
	Модел, макета. Алгоритам рада од идеје до реализације	1
	Израда модела и макета од лако обрадивих материјала	29
	Изложба радова	2
	Анализа рада секције и договор за наредну школску годину	1
Укупан број часова на годишњем нивоу		36

СЕКЦИЈА ИЗ ВЕРОНАУКЕ

ЦИЉ:

Утврђивање ученика у литургијском животу и освећивање простора и времена.

ЗАДАЦИ:

Образовни-деца треба да схвате да се заједница са Богом остварује у Цркви на Литургији и у свакодневном животу.

Васпитни-деца треба да развијају духовна, естетска, уметничка осећања и вредности у вези са Богом, одраслима и другом децом.

Функционални-деца треба да се оспособе да уоче разлику између православне и профане уметности.

Редни Број	Наставни Садржај	Број часова
1.	Моја учионица- мој Храм	12
2.	Парохијски живот –посете Храму	6
3.	Православни прозор – израда паноя	10
4.	пишем, глумим, певам (припрема приредби)	8
		36

11. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

- ПЛАН ПРОФЕСИОНАЛНОГ ИНФОРМИСАЊА -

Задаци на професионалном информисању су:

1. Упознавање личности ученика и подстицање њеног свестраног развоја како физичких и сензорних, како психомоторних тако и менталних способности;
2. Формирање правилног односа према раду и то: развијање радних навика, љубави према раду, вредновању људског рада;
3. Упознавање занимања: упознавање ученика саосновним људским делатностима, упознавање струка и занимања у Београду, упознавање са занимањима родитеља ученика у одељењу, упознавање са природом појединих занимања (добре и лоше стране занимања);
4. Организовање ученика на прикупљању података који проширују знања о занимањима од интереса за ученике;
5. Стварање потребног расположења и довољне мотивисаности за размишљање о избору занимања, усмеравање пажње ученицима и родитељима да постоје и објективни проблеми око избора занимања (VII и VIII);
6. Информисање ученика и родитеља о захтевима занимања у васпитно-образовним установама, о потребама друштва, привреде за одређена занимања;
7. Указивање на присуство или одсуство одређених особина, вештина и навика које треба да поседује појединац за одређено занимање;

- ОБЛИЦИ РАДА -

Облици рада одвијаће се према: професионалном информисању, професионалном усмеравању и професионалном саветовању.

Реализатори програмских садржаја редовне наставе и других видова непосредног васпитно-образовног рада (додатне наставе, слободних активности, ДКР-а у одељенским заједницама) радиће на упознавању ученика са животом и радом људи у најужем зајачају (I, II и III разред), указиваће на повезаност теоретских знања са радом човека и могућностима примене тих знања у појединим занимањима (наставе ТО-а, физике, хемије, географије,) да наставник упознаје радне, интелектуалне и друге значајне особине својих ученика које су значајне за избор будућег занимања (VII и VIII разред) да шири ученичка искуства о појединим занимањима да упознаје ученика са организацијом рада у појединим струкама да уочава ученичке способности и карактер њихових професионалних жеља.

а) Да би се поменути задаци на професионалном оријентисању успешно реализовали, наставници ће приликом планирања рада у оквиру појединих наставних јединица одлучити који ће се поменути задаци реализовати тј. поменути задаци биће утврђени оперативним плановима рада за наставу и припремама за часове.

б) Разредне старешине реализоваће садржаје из подручја професионалне оријентације кроз програм васпитног рада у оквиру одељенских заједница.

в) Педагог и психолог школе допринеће реализацији програма професионалне оријентације што ће се кроз педагошко - инструктивни рад пратити и анализирати поменути програм, а путем анкета испитивати интересовања, професионалне жеље и могућности ученика (VII и VIII разреда).

г) Директор школе у оквиру педагошко-инструктивног рада са наставницима прати и подстиче реализацију програма професионалне оријентације. Обезбеђује најбоље - најповољније услове за остваривање и унапређивање овог програма.

Професионалним информисањем ученици ће се упознати са: појединим занимањима и условима за реализацију радних задатака појединих занимања, процесима рада индивидуалним и друштвеним интересима у избору занимања (везано за потребе привреде у одређеном временском периоду), факторима значајним за избор занимања (путем рада у секцијама), информисање кроз додатну наставу и у току реализације свих наставних садржаја.

ПРОФЕСИОНАЛНО УСМЕРАВАЊЕ

Професионално усмеравање вршиће се:

- вођење документације о напредовању ученика у редовној, допунској, додатној настави и слободним активностима (предметни наставници)
- утврђивањем предлога за укључивање ученика у програм додатне наставе и слободних активности (разредна већа)
- упознавањем ученика и родитеља са могућностима оспособљавања за једноставна тј. мање сложена занимања (разредне старешине, педагог и психолог школе)
- интересовањем ученика - професионалне жеље и психофизичке могућности (педагог и психолог школе и разредне старешине)
- прикупљањем информативног материјала, излагањем и уређивањем изложби о професионалној оријентацији (педагог школе, психолог школе, библиотекар и наставник ликовне културе)

ПРОФЕСИОНАЛНО САВЕТОВАЊЕ

1. Саветодавна помоћ ученицима:

- помоћ ученицима који намеравају по завршеној основној школи да сеопределе тј. стручнооспособе за занимања I и II степена стручне спреме (разредни старешина, педагог и директор школе)
- помоћ ученицима у избору занимања који су са телесним недостацима или обољењима (школски лекар)
- саветодавни рад са ученицима који са великим тешкоћама савлађују програме на свим школским узрастима (педагог школе)
- саветовањем оних ученика који су неодлучни у погледу професионалног избора и код којих постоји несклад између жеља и могућности (разредни старешина, педагог и психолог школе).

2. Саветодавни рад са родитељима:

- врсте образовних центара и њихову могућност за професионално образовање заодређена занимања (директор, педагог школе)
- струке и занимања у Београду (задужени родитељ)
- жеље ученика и могућности запослења (разредне старешине).

3. Анкетирање ученика с циљем прикупљања података о интересовању и жељама ученика у вези са избором занимања (педагог и психолог школе).

4. Предавања за ученике:

- упознај своје могућности
- могућности запошљавања у ужој и широкој средини (дефицитарна занимања и суфицитарна занимања)
- занимања и могућности стипендирања
- могућности школовања за војна занимања
- номенклатура занимања у Београду
- резултати анкетирања на тему: Интересовања и жеље ученика у вези са избором занимања (реализација ових тема вршиће се према програму ОЗ а реализатори су разредне старешине, педагог школе, задужени родитељ).

12. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Већина задатака који доприносе развоју психолошког и физичког здравља ученика биће обухваћени програмима наставних предмета као и у оквиру програма ваннаставних активности – акције и предавања у оквиру одељенске заједнице, кроз рад секција и друго.

Програмски садржај ове области биће реализован кроз:

А. Ваншколске активности:

- Систематски преглед ученика, и на основу резултата биће предузете корективне мере ради отклањањателесних и здравствених проблема.
 - Организоваће се редовно вакцинисање ученика одређених годишта (обавезни вид).
- У току школске године вршиће се континуиран рад на превенцији болести зависности.

Б. Наставне активности:

- Кроз наставу физичког васпитања ће се обрадити тема везана за физички развој издравље ученика
- Кроз наставу биологије обрадиће се тема везана за заштиту и унапређивање здрављаученика.

В. Ваннаставне активности:

- Педагошко-психолошка служба ће реализовати предавање на тему: Реци не дрогама
- У сарадњи са другим организацијама и здравственим институцијама организоваће се предавања о репродуктивном здрављу младих.

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Програм социјалне заштите подразумева пружање помоћи и оснаживање ученика за самосталан и продуктиван живот и регулисање питања социјалне искључености.

Овим програмом се жели заштитити право сваког ученика на квалитетан живот и рад у школи и оспособити га за самостално и несметано укључивање у васпитно-образовни процес.

ЦИЉ:

- Створити једнаке могућности за живот ученика у школи и подстицати социјалну укљученост;
- Свим ученицима обезбедити доступност услуга и остваривање права усоцијалној заштити;
- Пружање помоћи ученицима у превазилажењу социјалних и животних тешкоћа;
- Сарадња Центра за социјалн рад и школе у пружању социјалне заштите ученика (дописи);
- Пружање помоћи ученицима с поремећајима у понашању;
- Пружање помоћи васпитно запуштеним или угроженим ученицима, ученицимакоји долазе из дефицијентних породица или породица с проблематичним односима(ризичне породице)

Одељењски старешина и стручни сарадници школе откривају и идентификујусоцијални проблем, информишу путем дописа Центар за социјалнирад.Идентификација ученика с одређеним социјалним проблемима се у школи одвија кроз следеће кораке:

- Идентификација
- Одељењски старешина и стручни сарадници остварују прво сарадњу са родитељима (службеним позивима у школу и информативним разговорима)
- Уколико нема резултата, по потреби током школске године, шаљу дописе Центруза социјални рад те тиме укључују Центар за социјалну рад у решавање одређеногпроблема.

- Пружање помоћи социјално угроженим ученицима, праћење њихових промена понашању и уклањању социјално угрожавајућих и ризичних чинилаца из социјалне околине ученика (зависно од проблема)
- Укључивање ученика у ваннаставне активности и спортске активности које се одвијају у школи (кошарка, аикидо, одбојка, плес, глума и сл.)
- Повратна информација Центра за социјални рад школе.

Програм социјалне заштите школе остварује путем часова одељенске заједнице, као и на часовима Грађанског васпитања. Теме које се тичу социјалне заштите ученика, наставници планирају и реализују у складу са Годишњим и месечним планом рада наставника. Овај програм, такође, подразумева укључивање родитеља у читав процес превазилажења социјалних и животних тешкоћа ученика.

Програм социјалне заштите представља добру основу за рано откривање и предупређивање тешкоћа са којима се млади сусрећу. Такође, окосница је продубљивања сарадње са родитељима и релевантним установама из локалне заједнице, као и међусобног повезивања ова два чиниоца васпитно-образовног рада.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљ овог васпитног задатка је да ученицима, у складу са њиховим сазнајним способностима, друштвеним захтевима и научно-технолошким достигнућима, обезбеђује стицање знања о друштвеним, природним, привредним и техничким појавама, токовима и активностима које преображавају, обогаћују или угрожавају животну средину и опасностима које прете човечанству. На тај начин треба да се развија свест о складном односу човека и средине и свест о значају очувања и заштите природне и животне средине.

ЗАДАЦИ:

- развијање позитивног однос према природи и природним изворима полазећи од тога да је човек део природе и да мењајући природу мења и себе, оплемењујући или угрожавајући и природу и себе;
- да ученици схвате да је природа и насељена средина јединствена и недељива средина живљења човека као природног и друштвеног бића;
- да стекну знања о биолошким, физичким, хемијским, историјским, географским, производно-техничким и естетским вредностима и обележјима природе и насељене средине;
- да упознају еколошке процесе и законитости који се одигравају у животној средини;
- да упознају градитељске, техничке и технолошке радње и процесе и њихове вредности али и могуће последице у угрожавању средине;
- да буду оспособљени као будући активни учесници у процесу преображаја средине, да могу да примене потребна знања, понашања и искуства у очувању природе, управљању природним изворима и производним поступцима у изградњи насеља и уређењу простора;
- да ученици схвате и оцене вредности природе и насеља за укупни живот човека, штетност свих облика експлоатације природе и нужност превладавања противречности које експлоатација рађа;
- да упознају мере и технике очувања животне средине.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Сарадња школе са институцијама у земљи и иностранству

- Министарством просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
- Градски секретаријат за образовање и дечију заштиту
- Градска општина Нови Београд
- Дечији културни центар
- Регионални центар за таленте Београд 1 – Земун
- Филозофски факултет у Београду
- "Пријатељи деце" Нови Београд
- Учитељски факултет у Београду
- Институт за педагошка истраживања
- Институт за психофизиолошке и говорне поремећаје
- Савез слепих Србије
- ОШ "Вељко Рамадановић"

- Институт за ментално здравље
- Центар за Социјални рад Нови Београд
- УНИЦЕФ
- МУП Нови Београд
- Друштво математичара Србије
- Математичко друштво "Архимедес"
- Савез учитеља Србије
- Средња економска школа "Др. Коста Цукић"
- Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
- Завод за унапређење образовања и васпитања

Ради остваривања васпитних циљева неопходна је свестрана, континуирана и активна сарадња Школе и друштвене средине.

Циљ наведене сарадње је повећање квалитета рада школе, већа понуда разноврсних садржаја који стоје на располагању ученицима, наставницима и родитељима, међународна сарадња и размена, као и стицање нових искустава и знања које ће се применити у пракси.

Три су кључна поља деловања:

1. Подизање капацитета школе (људских и материјалних) за сарадњу са окружењем;
2. Оснаживање појединаца, друштвених група и организација кроз образовање, информисање, истраживања и саветодавно менторски рад;
- 3.. Реализацију активности које одговарају потребама наших ученика и наставника, али и других циљних група

16. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Ради јединственог васпитног деловања школа организује:

1. Међусобно информисање родитеља и наставника о:
 - психофизичком и социјалном развоју ученика -
 - результатима рада и понашања ученика
 - условима живота у породици, школи и друштвеној средини
2. Образовање родитеља за остваривање васпитног рада:
 - здравствено васпитање
 - психолошко образовање
 - утицај породице на васпитање
 - утицај школе на васпитање
 - утицај друштвене
3. Сарадња са родитељима у реализацији задатака школе:
 - присуствовање родитеља свечаним приредбама у школи -
 - укључивање родитеља у рад слободних активности

Сарадња са родитељима школе остварује се преко рада Савета родитеља, ангажовањем родитеља (појединачно или групно) у акцијама школе, одржавањем општих родитељских састанака, разговорима родитеља и наставника и кроз саветодавни рад педагошко- психолошке службе. Сарадња се односи на побољшање општег образовно-васпитног рада школе, на информисање о психофизичком и социјалном развоју ученика и резултатима њиховог рада и понашања.

У оквиру рада на педагошко-психолошком образовању родитеља, поред индивидуалних разговора, стручни сарадници ОШ "Борислав Пекић" реализују **"Школу за родитеље"**. Програм организују и изводе педагози психолог школе, а реализоваће се у виду предавања у оквиру рада Савета родитеља школе, а по потреби и за родитеље ученика појединих одељенских заједница.

* Теме предавања за родитеље дате су у актуелном годишњем плану рада педагошко-психолошке службе.

17. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

ПРОГРАМ НАСТАВЕ У ПРИРОДИ ОД 1. ДО 4. РАЗРЕДА

Настава у природи је облик образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни и изборни наставни предмети и ваннаставне активности из наставног плана и програма за први циклус основног образовања и васпитања – у климатско погодном месту из здравствено-рекреативних, образовно-васпитних и социјалних разлога.

Циљеви: очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја; проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу; развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе; социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу; развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима.

Задаци и садржаји: наставе у природи остварују се на основу наставног плана и програма образовно-васпитног рада и школског програма и саставни су део годишњег програма рада школе.

Задаци који се остварују реализацијом наставе у природи су: подстицање правилног психофизичког и социјалног развоја; стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и коришћења слободног времена; стицање искуства у колективном животу и заједништву, уз развијање толеранције у међусобним односима; ублажавање последица вишемесечног боравка у затвореном простору; формирање позитивних ставова према природи и њеној заштити; обogaћивање постојећих и стицање нових знања и искуства; подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке; упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине; упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева; оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи; развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи; подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности за што чешћи боравак у природи.

ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈА

Циљ екскурзије као облика образовно-васпитног рада, јесте да се допринесе остваривању сврхе, циљева и задатака образовања, као и циљева и задатака наставних предмета.

Задаци екскурзије су: продубљивање, проширивање и обogaћивање знања и искустава ученика, оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примењивање знања и умења; развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури и природним лепотама; неговање позитивног односа према националним, културним, етичким и естетским вредностима, спортским потребама и навикама; неговање солидарности, хуманизма, другарства и осећаја заједништва; успостављање непосредног односа између наставника и ученика и ученика међусобно; развој и практиковање здравих стилова живота; развијање свести о значају одрживог развоја и изграђивање еколошких навика и навика заштите животиња; развијање способности проналажења, анализирања и саопштавања информација из различитих извора; подстицање самосталности ученика и одговорности за сопствено понашање; уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима; упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева; развијање способности оријентације у простору.

Садржаји програма – у складу са наставним програмом, на екскурзији се могу реализовати следећи програмски садржаји: уочавање облика рељефа и површинских вода у околини и природних географских одлика Србије; посматрање карактеристичних биљака и животиња; посета угроженим и заштићеним подручјима; обилазак разних типова пољопривредних површина и сточарских фарми; обилазак привредних предузећа; упознавање с прошлошћу и културном баштином завичаја и отаџбине.

ПРОГРАМ ПОСЕТА

Посете су факултативни облици васпитно-образовног рада који се остварују ван школе.

Циљ : развијање навика одласка у позориште, биоскоп као и обиласка културних објеката, да би се на очигледан начин употпунили садржаји обрађени у настави српског језика и природе и друштва.

Задаци који се остварују реализацијом програма посета: развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, позитивним социјалним односима, као и схватање значаја здравља и здравих стилова живота; подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја.

Садржаји програма: посета позоришту, биоскопу, као и обилазак културних знаменитости града Београда и разних едукативних поставки.

Програм посета у локалној средини реализоваће се једном месечно у септембру, октобру, новембру, децембру, јануару, фебруару, марту, априлу и мају радним даном после редовне наставе у трајању од 2 до 4 сата. Одељења која не иду на наставу у природи су у могућности да реализују посету у мају у трајању дужем од четири сата.

18. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Библиотека полако постаје библиотечко-информативни центар уз помоћ ког се одвија знатан део васпитно-образовног програма школе. Ради остваривања значајног васпитно-образовног задатка, утврђује се програм обучавања ученика коришћења библиотеке и развоја читалачке културе у оквиру два до три часа годишње по одељењу.

УСЛОВИ РАДА

Библиотека школе има простор за смештај књижног фонда, простор за читаоницу за смештај наставничке библиотеке и стручних часописа за одржавање наставних часова по програму у библиотеци и за рад библ. Секције.

Постојећи простор библиотеке омогућава разноврсност програм. Садржаја као што су: организација тематских изложби, књижевних сусрета, сарадње са родитељима и слично.

ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНА ДЕЛАТНОСТ БИБЛИОТЕКЕ

- упис корисника и издавање књига школске библиотеке
- сређивање и вођење картона читалаца
- организовано упознавање ученика са књигом и библиотеком преко одржавања редовних часова (2-3 годишње)
- стварање навике код ученика да сами користе књиге библиотеке
- навикавање ученика на читање енциклопедија и др. издања у самој библиотеци
- развијање навика пажљивог руковања књигом и поправка-лепљење похабаних страница
- упознавање ученика са коришћењем каталога
- помоћ ученицима да организују литерарно поподне
- координација рада на организовању књижевних вечери и тематских изложби
- припремање, планирање и програмирање васпитно-образовног рада за наставне часове у библиотеци

БИБЛИОТЕЧКО-ИНФОРМАЦИЈСКА ДЕЛАТНОСТ

- систематски рад на информисању о новим издањима
- упознавање и читање нових издања
- припрема тематских изложби везаних за јубиларне годишњице књижевника, културно-историјских и политичких догађаја
- усмени и писмени прикази појединих књига
- израда прегледа и графикана о читању по одељењима
- праћење и евиденција коришћења библиотеке
- израда каталога: ауторског и стрзчног
- вођење библ. пословања: инвентарисање, сигнирање, стандарди каталогизација и класификација
- обилазак књижара, сајмова књига, упознавање нових издања
- вођење политике набавке књига и осталог библ. мат., прикупљ. старих књига
- израда месечних планова рада, вођење дневника

КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ

- припрема, организација и суделовање у организовању културних акција (сусрети са писцима)
- сарадња са месном заједницом, сарадња са издавачима

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ

- праћење стручне литературе са подручја библиотекарства
- сарадња са просветно-педагошком службом
- рад у стручним активима школских библиотека, орг. Информативних састанака
- учествовање на семинарима и саветовањима организованих за шк. Библиотекаре
- сарадња са матичном библиотеком, градском библиотеком, Савезом библ. радника Србије

19. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду. Те активности су следеће:

Периодични прегледи и испитивање опреме за рад:

- Средства и опрема за рад, електричне инсталације, грејање и друге инсталације одржавају се редовно и правилно у исправном стању, у складу са техничким прописима и одређеним стандардима, на начин који обезбеђује одговарајућу сигурност запослених;
- Периодичне прегледе и провере исправности врше лица са одговарајућим лиценцама;

Испитивање услова радне средине:

У радним и помоћним просторијама у којима се при раду евентуално користе штетне или опасне материје, ради спречавања повређивања, као и утврђивања да ли радна средина одговара условима за продуктиван рад и здравље врши се испитивање:

- микроклиме (температура, брзина струјања ваздуха и релативна влажност ваздуха)
- хемијске штетности (гасови, паре, дим, прашина)
- физичке штетности (бука, вибрација и штетна зрачења)
- осветљеност
- материје чија су својства опасна по живот и здравље запослених

Израда акта о процени ризика:

Процена ризика се заснива на систематском евидентирању и процењивању могућих врста опасности и штетности на радном месту и радној околини, на нализирању организације рада и радног процеса, средстава рада, сировина и материјала у радном процесу, средстава и опреме за личну заштиту и других елемената који могу да изазову ризик од повреда на раду, оштећење здравља или обољење.

ПРОЦЕНА РИЗИКА ИЗМЕЂУ ОСТАЛОГ ОБУХВАТА:

- опис технолошког и радног процеса; опис средстава за рад ; опис средстава и опреме за личну заштиту;
- снимање организације рада ; препознавање и утврђивање опасности и штетности на радном месту и у радној околини ;
- процена ризика у односу на опасности и штетности ;
- утврђивање начина и мера за отклањање, смањење или спречавање ризика.
- оспособљавање запослених и ученика

Послодавац је дужан да изврши теоријско и практично оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад при заснивању радног односа, премештању на друге послове, приликом увођења нове технологије, односно нових средстава за рад, као и код промене процеса рада.

Провера теоријске и практичне оспособљености запосленог за безбедан и здрав рад обавља се на радном месту.

Одељењски старешина и наставници који с ученицима обрађују одговарајуће програмске садржаје обавезни су да ученике упознају са опасностима с којима се могу суочити за време остваривања образовно-васпитног рада и других активности које организује школа, као и с начином понашања којим се те опасности избегавају или отклањају.

- Сарадња са државним органима и органима града Новог Београда

Ради спровођења мера безбедности и здравља, школа сарађује са државним органима и органима локалне самоуправе, као и другим субјектима с којима је таква сарадња потребна

20. ПРОГРАМ ВАСПИТНОГ РАДА СА УЧЕНИЦИМА

Програм васпитног рада на нивоу школе реализоваће кроз посебне програме разредне старешине, педагошко-психолошка служба, дечије друштвене организације, као и стручни органи школе.

Васпитни задаци рада су следећи:

- прилагођавање ученика на школу и њихово учешће у школским активностима;
- подстицање и праћење личног развоја ученика;
- подстицање социјалног сазнања и социјалних односа унутар колектива;
- навикавање на конструктивно решавање сукоба;
- решавање могућих насталих индивидуалних проблема;
- изградђивање моралних вредности и појединца и колектива;
- јачање личне контроле и савладавање агресивног понашања ученика;
- превентивно деловање у решавању ризичног понашања ученика (пушење, алкохол, дрога);
- развијање критичног односа према погрешним вредностима у непосредном окружењу и мас-медијима;
- подстицање оптималне школске успешности;
- омогућавање ученицима да стицањем и усвајањем знања прихватају одређене облике понашања и мењају непожељна понашања;
- развијање такве одељенске заједнице, где ће ученици, уз мању или већу помоћ наставника, расправљати о свим битним питањима живота и рада одељења; - организовати и подстицати све радне, сабирне, хуманитарне и спортске акције у школи и ван ње;
- обезбедити да већину личних интересовања ученици задовоље у школским колективима; -бринути о правилном односу међу половима;

Сви поменути задаци васпитног програма школе реализоваће се кроз садржај рада програма рада разредних старешина од I - IV разреда, и од V-VIII разреда.

Остваривање програма васпитног рада се обезбеђује на следеће начине:

- Програм васпитног рада школе постаје саставни део Годишњег плана рада школе, а његова конкретизација се врши уграђивањем планираних активности у планове рада свих субјеката у школи.
- Кроз наставу и програме наставних предмета , преко програмских садржаја врши се васпитни утицај на ученике. У припремама за час један од битних делова су и васпитни циљеви и задаци. Правилним планирањем ових циљева и задатака, њиховом реализацијом и анализом оствареног, сваки наставник може битно допринети изграђивању ученика као здраве иморалне личности. Садржји програма веронауке и грађанског васпитања пружају додатну могућност да се васпитни задаци остваре на вишем нивоу.
- Остваривање циљева и задатака васпитног рада кроз рад одељењске заједнице одељење мора бити јединствена, радна и друштвена група, у којој ученици, уз већу или мању помоћ наставника, планирају и програмирају свој рад, расправљају о свим битним питањима из живота и рада одељења, организују групно или појединачно укључивање у радне, хуманитарне, културне, спортске и друге акције које се организују у школи или ван ње.
- Остваривање циљева и задатака васпитног рада одељењског старешине
- Остваривање циљева и задатака васпитног рада кроз ваннаставне активности школа

- Планира према захтевима постављеним законом. Поштује се принцип добровољности у смислу самосталног опредељивања ученика оне облике делатности које највише одговарају њиховим способностима, склоностима и испољеним интересовањима.

- У циљу остваривања овог облика рада остварује се сарадња Школе с родитељима ученика, локалном заједницом, Скупштином Града, Црвеним крстом, Савезом за физичко васпитање и другим институцијама.

21. ПРОГРАМ РАДА УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

Бира два представника за школски одбор. Предлаже два члана за стручни актив за развојно планирање. Даје мишљење и предлоге стручним органима, Школском одбору, Савету родитеља и директору о годишњем плану рада школе и школском програму. Предлаже мере за побољшање школског живота ученика и ван школских активности.

Комуникације у школи. Предлаже мере за побољшање односа наставника и ученика.

Покреће иницијативе за решавање неких од идентификованих проблема у школи. Предлаже и учествује у организацију помоћи ученицима који имају потешкоће у учењу.

Учествује у реализацији пројеката у школи. Предлаже мере за праћење и побољшање понашања ученика и њихову безбедност. Покреће и учествује у хуманитарним акцијама. Учествује у припремама и реализацији школских прослава.

Даје мишљење на предлог о избору уџбеника. Припрема и организација евентуалне посете Ученичком парламенту друге школе. Активно учествује у процесу планирања развоја школе и самовредновања школе. Предлаже организацију школских изложби.

Учествује спортским и другим такмичењима и другим манифестацијама.

Учествује у активностима које промовишу ненасиље и толеранцију.

22. ПРОГРАМ РАДА СА ТАЛЕНТОВАНИМ И НАДАРЕНИМ УЧЕНИЦИМА

Даровитост је високо развијена способност која омогућава натпросечна постигнућа у одређеном конкретном подручју. Таленат је даровитост у једном ужем подручју. Програм рада са даровитим ученицима се одвија кроз следеће етапе:

ИДЕНТИФИКАЦИЈА

Сензитизирати наставнике за препознавање таквих ученика и сигнализирање одељењском старешини, родитељу, ПП служби и Стручном тиму за инклузивно образовање.

ОБРАЗОВНА РЕШЕЊА:

Обогаћивање програма и диференцијација курикулума - било кроз индивидуализацију, било кроз ИОП 3 (процедура се изводи у складу са законским документима и налази се у документацији Стручног тима за инклузивно образовање)

Када се изврши идентификација надарених/талентованих ученика и одреди сестепен/ниво на коме ће се радити са њима, планиране активности могу бити следеће:

ВАН РЕДОВНЕ НАСТАВЕ:

- слободне активности
- додатна настава
- учешће у пројектима, конкурсима

У РЕДОВНОЈ НАСТАВИ

- прилика да брже прође кроз базично градиво
- самосталан истраживачки рад
- сложенији задаци, виши нивои знања, висока индивидуализација
- задаци који су блиски ономе што заиста раде стручњаци из датог домена

- коришћење аудио-визуелних и других стимулативних материјала у настави'
- флексибилни временско-просторни услови за рад
- едукативни излети и посете различитим институцијама; гостујући предавачи

МОТИВИСАЊЕ НАПРЕДНИХ И ТАЛЕНТОВАНИХ УЧЕНИКА

- добијање одређених награда за резултате на такмичењима, за учешћена разним манифестацијама;
- јавно похваљивање на сајту школе или неке друге медије , укључивање у презентацију школе , учешће у пројектима у које је школа укључена
- вршњачка едукација – постављање талентованих у улогу оних који и сами едукују друге ученике : вођење часа, учешће на Сајму образовања;

23. ПРОГРАМИ СТРУЧНИХ ОРГАНА, ТИМОВА И ПЕДАГОШКОГ КОЛЕГИЈУМА

ПРОГРАМ РАДА СТРУЧНИХ ВЕЋА

1. Стручно веће наставника разредне наставе
2. Стручно веће наставника српског језика
3. Стручно веће наставника страних језика
4. Стручно веће наставника математике
5. Стручно веће наставника природних наука
6. Стручно веће наставника уметности
7. Стручно веће наставника географије и историје,
8. Стручно веће наставника физичког васпитања
9. Стручно веће наставника технике и информатике
10. Стручно веће наставника грађанског васпитања и наставника верске наставе
11. Стручно веће наставника целодневне наставе

Програмски задаци који ће се реализовати у оквиру поменутих стручних већа су

- израда глобалног плана рада;
- подела часова;
- избор уџбеника, приручника и друге литературе;
- планирање посета, излета, предавања и сл. у циљу реализације програмских садржаја;
- анализа постојећих наставних средстава и набавка потребнеопreme и учила, сређивање и опремање кабинета;
- организацијаогледних часова са циљем корелације наставних садржаја;
- израда плана и реализација програма стручног, педагошко-психолошког и методичког усавршавања наставника;
- усаглашавање критеријума оцењивања(израда и примена задатака објективног типа);
- анализа успеха ученика из појединих предмета и доношење мера за пружање помоћи ученицима који заостају у раду као и ученицима који брже напредују;
- израда, спровођење и анализа иницијалних тестова;
- укључивање ученика у допунску и додатну наставу и праћење њиховог напредовања;
- организација школских такмичења и праћење постигнутих резултата ученика;
- укључивање ученика у слободне активности/секције и анализа резултата рада;
- учешће у раду Општинског и Градског већа за област предмета;
- израда Школских програма рада за разред у коме се предаје предмет;
- сарадња са другим Стручним већима ради корелације у изради планова рада у циљу мањег оптерећења ученика и лакшег усвајања градива;
- израда извештаја о раду Стручног већа;

ПРОГРАМ РАДА ПЕДАГОШКОГ КОЛЕГИЈУМА

Планирање и организовање остваривања програма образовања и васпитања у свим активностима школе.

Старање о осигурању квалитета, самовредновању, остваривању стандарда постигнућа и унапређивању образовно-васпитног рада(посета часовима и педагошко-инструктивни рад са наставницима, праћење и анализа резултата самовредновања рада школе и предлагање одговарајућих мера)

Остваривање развојног плана школе (Координација са радом Актива за школско развојно планирање и циљевима планираним за дату школску годину)

Сарадња са органима јединице локалне самоуправе, организацијама и удружењима
Организовање и вршење педагошког-инструктивног увида и праћење квалитета
образовно-васпитног рада и педагошке праксе (посете часовима од стране директора, помоћника
директора и стручних сарадника и педагошко - инструктивни рад са наставницима, праћење,
увид и надзор у вођење педагошке документације, реализацију планова и програма рада,
записника комисија и процедура за спровођење васпитно-дисциплинских мера у раду са
ученицима).

Предузимање мера за унапређење и усавршавање рада наставника и стручних сарадника
(набавка стручне литературе, осавремењивање наставних средстава и набавка опреме и
материјала за рад наставника и стручних сарадника)

Планирање и стручно усавршавање запослених (координација и реализација семинара према
плановима Стручних већа, организација семинара у школи за наставнике и стручне сараднике
школе).

Спровођење поступака за стицање звања наставника и стручних сарадника.

Доношење индивидуалних планова на предлог Стручног тима организацију и
спровођење посебних програма и активности за унапређење образовно-васпитног рада школе и
стручног тима за инклузију.

ПРОГРАМ РАДА СТРУЧНОГ АКТИВА ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Учествује у унапређивању Школског програма руководећи се резултатима процеса
евалуације.

Утврђује посебне програме, садржаје и активности (пројекте Школе) којима ученици
могу да унапреде своја знања и интересовања.

Процењује и вреднује постигнуте резултате у односу на опште и посебне стандарде
знања.

Припрема нацрт Школског програма на основу наставног плана и програма Израђује
Школски програм.

Обавља и друге послове по налогу директора , наставничког већа и школског одбора.

ПРОГРАМ РАДА АКТИВА ЗА ШКОЛСКО РАЗВОЈНО ПЛАНИРАЊЕ

- Праћење реализације школског развојног плана према предвиђеној динамици
реализације развојних циљева;
- Извештавање (полугодишње) о реализацији развојног плана школе;
- Упознавање Наставничког већа, Савета родитеља школе, Ученичког парламента и
Школског одбора са реализацијом развојног плана;
- Израда акционог плана за актуелну школску годину према предвиђеној динамици
реализације развојних циљева;
- Разматрање доношења анекса Развојног плана у складу са потребама школе;

ПРОГРАМ РАДА СТРУЧНОГ ТИМА ЗА ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ

Општи циљ: Унапређивање квалитета напредовања ученика и њихово оптимално укључивање
у редован образовно-васпитни рад, као и њихово напредовање и осамостаљивање у вршњачком
колективу

Специфични циљеви:

- Информисање свих запослених о принципима инклузивног образовања
- Примена, развој и праћење модела добре инклузивне праксе у школи
- Праћење и прикупљање информација о ученицима код којих се појави потреба за
неким од облика пружања додатне подршке
- Координација и праћење рада тимова за пружање додатне подршке, уколико постоји
потреба за формирање ових тимова

- Подизање осетљивости наставника, стручних сарадника и запослених за препознавање и прилагођавање рада у случајевима који подпадају под стандарде инклузивног образовања
- Обезбеђивање и унапређење квалитета наставе у образовању ученика са талентоване и маргинализоване деце

Задачи тима за инклузивно образовање:

- Доношење плана и програма рада
- Организовање активности на основу програма
- Сарадња са интересорном комисијом
- Анализа актуелне школске ситуације, идентификација деце са потешкоћама, и потреба за додатном подршком
- Помоћ у изради и примени ИОП планова, праћење реализације ИОП-а, и евалуација
- Вредновање остварености и квалитета програма рада
- Вођење евиденције-педагошког досијеа ученика
- Пружање додатне подршке ученицима са сметњама у развоју
- Пружање додатне подршке родитељима ученика са сметњама у развоју
- Пружање додатне подршке наставницима-планирање и реализација стручног усавршавања наставника

Садржај рада

Формирање Тима, информисање нових чланова

Прикупљање података од разредних старешина о ученицима код којих евентуално постоји потреба за неким од видова специфичне подршке.

Разматрање случајева код којих је у току претходне школске године постојала потреба за пружањем додатне подршке ради евентуалног наставка активности.

Разматрање потреба за предузимање активности из области инклузивног образовања и организовање тимова за пружањем додатне подршке ученицима.

Праћење и евалуација рада са ученицима који су обухваћени инклузивним образовањем
Сарадња са школским тимовима и актерима који школи могу бити ослонац и подршка у планирању и имплементацији инклузивног образовања.

Сарадња са родитељима, здравственим институцијама, Интерресорном комисијом, специјализованим удружењима.

Информисање Наставничког већа и стручних органа школе о раду Тима.

Извештај о раду Тима за текућу школску годину и израда акционог плана за наредну школску годину.

ПРОГРАМ РАДА ТИМА ЗА САМОВРЕДНОВАЊЕ РАДА ШКОЛЕ

АКТИВНОСТ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
Формирање тима	септембар
План рада тима	септембар
Реализација плана рада	током године
Извештај тима	квартално
Евалуација рада	на крају школске године

24. ПРОГРАМ РАДА НАСТАВНИЧКОГ ВЕЋА

Организација образовно-васпитног рада школе.

Разматра предлога Годишњег плана образовно-васпитног рада школе и Школског програма. Доноси одлуке о броју одељења школе, броју одељења првог разреда и броју одељења целодневне наставе, распореду одељења по сменама. Утврђује предлог о подели предмета на наставнике. Разматрње распоред часова редовне, изборне наставе и осталих видова образовно-васпитног рада. Предлаже расподелу послова и задужења наставника у оквиру 40-часовне радне недеље.

Утврђује предлог програма извођења екскурзија, наставе у природи, предлаже их за годишњи план рада и разматра извештаје о њиховој реализацији.

Разматра предлог у вези са унапређивањем и осамревењивањем образовно-васпитног рада применом нових метода и облика рада и коришћења наставних средстава. Предлог програма стручног усавршавања наставника и стручних сарадника.

Утврђује предлога одговарајућих мера на иновацији у образовно-васпитном процесу.

Прати реализације Годишњег плана образовно-васпитног рада школе и разматрање извештаја.

Прати реализације наставног плана и програма.

Разматра резултате образовно-васпитног рада школе и доноси одлуке о унапређењу тог рада.

Разматра успех ученика. Разматра резултате поправних и разредних испита.

Разматра учешће ученика на такмичењима и постигнуте резултате.

Доноси одлуке о похвалама, дипломама и наградама ученика. Доношење одлуке о избору ученика генерације и спортисте генерације. Изриче васпитно-дисциплинске мере у складу са Статутом школе. Одобрава одсуство ученицима преко 10 дана непрекидно у оправданим ситуацијама. Доноси одлуке о избору уџбеника и приручника које ће се користити у образовном раду.

Разматра реализацију рада и постигнутих резултата стручних органа, стручних актива, одељенских старешина, наставника и стручних сарадника. Разматра извештаја раду директора школе.

Именује чланове Стручног актива за развој школског програма и предлаже наставнике и стручне сараднике у Стручни актив за развојно планирање. Бира три члана Школског одбора.

Анализира стање опремљености школе опремом и наставним средствима, степен њихове употребе и предлаже одговарајуће мере. Разматра стање материјалних услова за рад школе и предлаже одговарајуће мере за њихово побољшање.

25. ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКИХ ВЕЋА

Одељенско веће је орган који чине сви наставници једног одељења.

Област рада одељенског већа на нивоу разреда:

- обједињује и координира васпитно-образовни рад (екскурзије, посете, предавања);
- утврђује ставове о питањима од интереса за разред као целину;
- врши планирање и програмирање рада, писмених задатака, контролних вежби и тестирање знања ученика;
- организује сарадњу са родитељима (општи род. састанци, предавања, дани отворених врата);

ПЛАН РАДА ОДЕЉЕЊСКИХ ВЕЋА ОД I ДО IV РАЗРЕДА

Одељенска већа млађих разреда организују и координирају образовно-васпитни рад у одељењу:

- врше међусобно информисање о психофизичком развоју ученика у сарадњи са стручним сарадником школе;
- изучава потребе и интересовања ученика у целодневној настави за активности у слободном времену;
- усклађује рад свих наставника у циљу бољег и јединственог деловања на ученике, доноси одлуку о утврђивању распореда писмених проверавања;
- врши укључивање ученика у допунску, дод. наставу, слободне активности/секције и акт. слободног времена;
- сумира резултате васпитно-образовног рада, похваљује и награђује ученике и изриче васпитно-дисциплинске мере;
- подстиче и прати рад одељењских заједница ученика;
- учествује у изради задатака објективног типа;
- израда школских програма;

(Појединачни програми одељенских већа на нивоу разреда су саставни део школских програма рада за сваки разред).

ПЛАН РАДА ОДЕЉЕНСКОГ ВЕЋА ОД V ДО VIII РАЗРЕДА

Одељенско веће непосредно организује и координира образовно-васпитни рад у одељењу, разматра питања која се односе на живот и рад ученика и доноси мере за отклањање недостатака и унапређивање рада одељењских већа.

Општи задаци одељенског већа од V до VIII разреда су следећи:

- утврђује годишњи план рада, анализира реализацију планова и програма;
- изучава потребе, интересовања ученика и организује извођење допунске, додатне, припремне наставе;
- укључује ученике у слободне активности/секције и врши анализу резултата рада;
- утврђује оцене на крају I и II полугодишта за сваког ученика и сваки наставни предмет и доноси одлуку о општем успеху ученика;
- усклађује рад свих наставника у одељењу у циљу бољег и јединственог деловања на ученике;
- доноси одлуку о утврђивању распореда писмених проверавања ученика (писмени задаци, контролне вежбе, тестови);
- подстиче и прати рад одељењске заједнице ученика;
- похваљује и награђује ученике и изриче васпитно-дисциплинске мере,
- организује сарадњу са родитељима на питањима од заједничког интереса (успех, дисциплина, организовање екскурзија, прикупљање новчаних средстава и анализа услова живота ученика у породици).

Одељенска већа једног разреда разматраће и:

- питања у вези са одабиром маршрута излета и екскурзија,
- давати предлоге за избор обавезних уџбеника и друге помоћне литературе,
- друга питања од битног интереса за организацију и рад једног разреда

26. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ КОЈИ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНИ РАД

Области промене	Развојни циљ	Начин остваривања	Очекивани резултати
1. НАСТАВА	УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА НАСТАВЕ	- Примена савремених метода, облика рада и наставних средстава са посебним тежиштем на групном облику рада -Израда плана угледних и огледних часова и припрема за час са применом савремених -У оквиру стручног усавршавања у установи реализација предавања/ презентација које представљају поједине облике интерактивне наставе -Опремање учионица и кабинета савременим наставним средствима -Уједначавање критеријума оцењивања -Прилагођавање наставе различитим стиловима учења ученика способностима и интересовањима ученика	- Повећање квалитета рада наставника као резултат боље припреме часа (предавања, занимљивости, очигледна настава, филм, презентације, групни рад, заволе предмет...), заједничка припрема часа наставника у оквиру Стручних већа, мин. 4 часа - годишње гостовати на часовима - колега, смањење конфликта на релацији наставник-ученик; - Већа мотивација за рад ученика, - већа примена наведеног, активна улога ученика, већи ниво усвајања знања на самом часу, наставник сарадник и пријатељ; - Опремљеност учионица и кабинета наставним средствима и тематским паноима;
2. ИЗБОРНА НАСТАВА	УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА И ОСАВРЕМЕЊИВАЊЕ ИЗБОРНЕ НАСТАВЕ	-Анкетирање ученика на крају сваке школске године од стране наставника - Израда плана рада одабране секције за наредну школску годину - Презентације резултата рада секције на сајту школе, паноу, изложбе продуката рада секције, на састанцима Савета родитеља школе - Предметни наставник координира рад секције и припрема реализацију наставне јединице -Наставници физичке културе са директором школе израђује план и упућује предлог установи - Наставник информатике координира рад ученика у сарадњи са наставником Српског Језика.	-Повећање квалитета рада наставника као резултат боље припреме часа (предавања, занимљивости, очигледна настава, филм, презентације, групни рад, огледи, мотивисати ученике да заволе предмет...). - Већа мотивација ученика за похађање изборног предмета, већа примена наведеног, активна улога ученика, већи ниво усвајања знања на самом часу, наставник сарадник и пријатељ, - Формирање ученичких порфолија – продуката рада ученика - Опремљеност учионица и кабинета наставним средствима и тематским паноима;

3. ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСАТИ	РЕАЛИЗАЦИЈА ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ КОЈЕ ПОДСТИЧУ ПРАВИЛАН РАЗВОЈ УЧЕНИКА И ВРШЕ ПРЕВЕНЦИЈУ НАСИЉА И НЕПОЖЕЉНИХ ОБЛИКА ПОНАШАЊА	- Стручно веће физичког васпитања формира спортске тимове школе - Реализација спортских турнира и њихова промоција (родитељи, локална заједница) - Реализација предавања /трибина/презентација: 1.Безбедност у саобраћају 2.Сексуално образовање 3.Безбедно коришћење интернета 4.Превенција болести зависности 5. Заштита животне средине и сл. - Стручни сарадници са руководиоцима одењенских већа на нивоу разреда праве план реализације и по потреби контактирају одговарајуће стручњаке -Задужени наставници организују активност -Формирање секције за израду програма, избор музике и презентацију садржаја школског разгласа - Могућност бесплатног укључивања у спортске, уметничке, наставне и сл. Активности за социјално угрожене категорије ученика -Разредне старешине у сарадњи са педагошко-психолошком службом упућују ученике на активност - Ученички парламент осмишљава кампање ученика	-Разноврсност ваннаставних активности и садржаја у школи,учешће великог броја ученика и наставника у ваннаставним активностима, развијање припадности школи и колективу код ученика, наставника, и родитеља, постојање препознатљивог имица школе, смањење агресивног и деструктивног понашања ученика;
4. САРАДЊА СА РОДИТЕЉИМА	РОДИТЕЉИ КАО ПАРТНЕРИ И САРАДНИЦИ	-Извештавање и ажурирање информација о животу и раду школе учинити доступним родитељима - Стручни сарадници планирају и реализују предавања за родитеље - Савет родитеља предлаже теме које су актуелне родитељима потребне. - Педагог и психолог формирање малих група родитеља и организовање саветодавних група за ученике са специфичним потешкоћама у учењу и понашању - Годишњим планом рада школе предвидети учешће родитеља у тимовима, комисијама, часовима, промоцији школе и сл.	- Креирање партнерских односа са родитељима, богаћење ваннаставних активности и садржаја у школи, развијање припадности школи код родитеља, унапређење живота и рада школе заједничким акцијама.

5. РУКОВОЂЕЊЕ И ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА	УНАПРЕЂЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ РАДА, ПРОМОЦИЈА И РАЗВОЈ	Формирање Тима за пројекте од представника родитеља и наставника - Аплицирање за пројекте - Директор школе мотивише и обавештава савет родитеља и локалну заједницу о активностима школе - Формирање комисије за процену резултата рада запослених и ученика - Награђивање на нивоу школе и промоција резултата - Израда мрежног плана активности школе на месечном нивоу	Унапређење живота и рада школе учешћем у пројектима и манифестацијама, адекватна промоције и награђивање постигнутих резултата наставника и ученика, повећање мотивације за даље успехе, развијање осећања припадности школи и колективу, постојање препознатљивог имиџа школе;
6. КОМУНИКАЦИЈА И АТМОСФЕРА	УНАПРЕЂЕЊЕ КОМУНИКАЦИЈЕ ИЗМЕЂУ УЧЕНИКА, НАСТАВНИКА И РОДИТЕЉА И КРЕИРАЊЕ ПРИЈАТНЕ АТМОСФЕРЕ	- Едукација наставника - Предавања стручних сарадника и помоћ у раду одењенском старешини - Посете, излети, прославе, пројекти, заједничка реализација огледних часова - Постављање "Сандучета поверења" - Присуство наставника предметне наставе на састанцима Ученичког парламента када се разматрају питања унапређења наставе - Организација семинара за наставнике , унапређење компетенције К4 - Стручни сарадници реализују предавања за родитеље - Обучени наставници реализују радионице са ученицима - Учешће у обукама и раду на националној платформи „Чувам те“	У школи постоји развијен тимски дух и сарадња, смањење сукоба и конфликта између ученика, наставника и родитеља у мешусобној комуникацији, смањење агресивног и деструктивног понашања ученика, пријатна и подстицајна атмосфера за рад;
7. УРЕЂЕЊЕ ШКОЛСКОГ ПРОСТОРА	УРЕЂЕЊЕ ШКОЛСКОГ ПРОСТОРА	- Донацијама, пројектима и конкурсима или сарадњим на нивоу општине, града и републике обезбедити средства за опремање новим намештајем - Израда плана уређења школског дворишта: - озелењавање дворишта: генерације ученика 8 разреда саде "стабло генерације" - Постављање паноа за родитеље, кућног реда школе , естетско уређење хола - Формирање комисије Савета родитеља санкцијама за уништавање школске имовине - Брза процена и надокнада штете	- Оплемењен и функционалан школски простор, опремљене учионице и кабинети новим намештајем, уређено и функционално двориште школе;

27. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ МАРКЕТИНГА

Свечани пријем првака. Приказ успеха резултата рада на крају школске године. Обележавање Дечије недеље и светског дана детета. Постигнути резултати успеха ученика на крају класификационог периода. Свечаности поводом завршетка календарске године. Организација испраћаја ученика осмог разреда. Представљамо школски часопис. Обележавање дана "Светог Саве". Обележавање Дана школе. Обележавање почетака годишњих доба. Стваралаштво ученика. Израда промотивног материјала. Организација семинара, такмичења, предавања, сусрета, смотри.

28. ПРАЋЕЊЕ ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

За реализацију Програма рада школе одговорни су сви извршиоци датих задужења и дужни су да подносе извештаје надлежним органима о степену реализације свог плана и програма.

Праћење реализације Програма рада школе вршиће:

1. Директор школе
2. Помоћник директора школе
3. Стручни сарадници
4. Наставничко веће
5. Школски одбор

Директор школе
Горан Шупљеглав

Председник школског одбора
Данило Милинковић

